แนวทางในการจัดทำร่างกฎหมาย
Legislative Drafting Guideline

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

Office of the Council of State

แนวทางในการจัดทำร่างกฎหมาย
Legislative Drafting Guideline

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา
Office of the Council of State

พ.ศ. ๒๕๖๓

คำนำ

การจัดทำแนวทางในการจัดทำร่างกฎหมายฉบับนี้เป็นการดำเนินการตามแผนการปฏิรูปประเทศด้านกฎหมายที่มีวัตถุประสงค์จะปรับปรุงกระบวนการจัดทำร่างกฎหมายของหน่วยงานของรัฐให้มีประสิทธิภาพ โดยในแผนดังกล่าวกำหนดให้มีการจัดทำหรือปรับปรุงคู่มือการร่างกฎหมายให้มีความครบถ้วนเพื่อใช้เป็นคู่มืออ้างอิงในการจัดทำร่างกฎหมาย และต้องมีสาระสำคัญเกี่ยวกับความรู้พื้นฐานในการร่างกฎหมาย แบบการร่างกฎหมาย ตลอดจนความรู้พื้นฐานและข้อพิจารณาต่าง ๆ ที่จำเป็นและเป็นประโยชน์ต่อการจัดทำร่างกฎหมาย นอกจากนี้ ยังมีวัตถุประสงค์เพื่อใช้เป็นเครื่องมือเบื้องต้นในการร่างกฎหมายและตรวจพิจารณาร่างกฎหมายระดับพระราชบัญญัติให้แก่ผู้ปฏิบัติงานร่างกฎหมายของสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาและหน่วยงานของรัฐในระดับกระทรวง ทบวง กรม

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาได้นำคู่มือการร่างกฎหมายที่เคยจัดทำเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๕๑ ซึ่งได้ใช้เป็นแนวทางในการร่างกฎหมายมานานแล้วมาจัดสัมมนาและรับฟังความคิดเห็นจากผู้ที่เกี่ยวข้องกับงานร่างกฎหมาย ในหัวข้อเกี่ยวกับบทบัญญัติหลักและบทบัญญัติเฉพาะเรื่องของร่างพระราชบัญญัติเพื่อนำมาเป็นข้อมูลในการวิเคราะห์รูปแบบกลาง และได้ปรับปรุงหัวข้อต่าง ๆ ให้มีความสมบูรณ์ ทันสมัยและเหมาะสมยิ่งขึ้น สำหรับแนวทางในการจัดทำร่างกฎหมายฉบับนี้ได้กล่าวถึงหลักการพื้นฐานในการร่างกฎหมายและความจำเป็นในการที่ต้องมีการกำหนดแบบในการร่างกฎหมายในส่วนต่าง ๆ ของร่างพระราชบัญญัติที่จำเป็นต้องมีรูปแบบเดียวกัน นอกจากนั้น ยังมีการกล่าวถึงรูปแบบของการร่างกฎหมายที่มีลักษณะเฉพาะ เช่น ร่างกฎหมายที่กำหนดให้มีคณะกรรมการ การกำหนดมาตรการบังคับในกฎหมาย และการใช้ถ้อยคำที่เป็นพื้นฐานในการร่างกฎหมายที่ควรใช้ให้เป็นแนวทางเดียวกัน รวมทั้งการกำหนดแบบพิมพ์ร่างกฎหมาย

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

พฤษภาคม ๒๕๖๓

สารบัญ

หน้า

บทที่ ๑ การร่างกฎหมาย ๑
หลักพื้นฐานในการร่างกฎหมาย ๓
ความจำเป็นในการมีแบบกฎหมาย ๙

บทที่ ๒ การร่างพระราชบัญญัติ ๑๑
ส่วนที่ ๑ บันทึกหลักการและเหตุผล ๑๖
๑. ความมุ่งหมายของบันทึกหลักการและเหตุผลประกอบร่างพระราชบัญญัติ ๑๖
(๑) ความมุ่งหมายของบันทึกหลักการ ๑๖
(๒) ความมุ่งหมายของบันทึกเหตุผล ๑๖
๒. แนวทางการเขียนและรูปแบบบันทึกหลักการ ๑๖
(๑) แนวทางการเขียนบันทึกหลักการ ๑๖
(๒) รูปแบบการเขียนบันทึกหลักการ ๑๙
(ก) ร่างพระราชบัญญัติฉบับใหม่ ๑๙
(ข) ร่างพระราชบัญญัติฉบับปรับปรุง ๒๑
(ค) ร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติม ๒๑
(ง) ร่างพระราชบัญญัติยกเลิก ๒๓
๓. แนวทางการเขียนและรูปแบบบันทึกเหตุผล ๒๕
(๑) แนวทางการเขียนบันทึกเหตุผล ๒๕
(๒) รูปแบบการเขียนบันทึกเหตุผล ๒๖
ส่วนที่ ๒ ชื่อร่างพระราชบัญญัติ ๒๙
๑. ความมุ่งหมายของชื่อร่างพระราชบัญญัติ ๒๙
๒. แนวทางการเขียนชื่อร่างพระราชบัญญัติ ๒๙
๓. รูปแบบการเขียนชื่อร่างพระราชบัญญัติ ๓๔
๓.๑ รูปแบบการเขียนชื่อร่างพระราชบัญญัติในส่วนหัวเรื่อง ๓๔
(๑) ร่างพระราชบัญญัติฉบับแรก ๓๔
(๒) ร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติม ๓๕
(๓) ร่างพระราชบัญญัติยกเลิก ๓๗
๓.๒ รูปแบบการเขียนชื่อร่างพระราชบัญญัติในร่างมาตรา ๑ ๔๐

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

ส่วนที่ ๓ คำปรารภ ๔๒
๑. ความมุ่งหมายของคำปรารภ ๔๒
๒. แนวทางการเขียนคำปรารภ ๔๒
๓. รูปแบบการเขียนคำปรารภ ๔๓
(๑) รูปแบบหลัก ๔๓
(ก) ร่างพระราชบัญญัติฉบับใหม่ ๔๓
(ข) ร่างพระราชบัญญัติฉบับปรับปรุง ๔๔
(ค) ร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติม ๔๔
(ง) ร่างพระราชบัญญัติยกเลิก ๔๕
(๒) รูปแบบยกเว้น ๔๕
(ก) ร่างพระราชบัญญัติเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ ๔๖
(ข) ร่างพระราชบัญญัติจัดตั้งศาล ๔๖
(ค) ร่างพระราชบัญญัติตั้งจังหวัด ๔๖
(ง) ร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่าย ๔๗
(จ) ร่างพระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมาย ๔๘
(ฉ) ร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมาย ๔๘
(ช) ร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติม ประกาศของคณะปฏิวัติ ๔๘
ส่วนที่ ๔ บทบัญญัติจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลตามรัฐธรรมนูญ ๕๐
๑. ความมุ่งหมายของบทบัญญัติจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลตามรัฐธรรมนูญ ๕๐
๒. แนวทางการเขียนบทบัญญัติจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลตามรัฐธรรมนูญ ๕๐
๓. รูปแบบการเขียนบทบัญญัติจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลตามรัฐธรรมนูญ ๕๑
ส่วนที่ ๕ วันใช้บังคับกฎหมาย ๕๕
๑. ความมุ่งหมายของวันใช้บังคับกฎหมาย ๕๕
๒. แนวทางการเขียนวันใช้บังคับกฎหมาย ๕๕
๓. รูปแบบการเขียนวันใช้บังคับกฎหมาย ๕๙
(๑) รูปแบบหลัก ๕๙
(๒) รูปแบบยกเว้น ๕๙
(ก) ร่างพระราชบัญญัติมีผลใช้บังคับทันที ๕๙
(ข) ร่างพระราชบัญญัติมีผลใช้บังคับในอนาคต ๖๐
(ค) ร่างพระราชบัญญัติมีผลใช้บังคับย้อนหลัง ๖๑

หน้า

(ง) ร่างพระราชบัญญัติที่ใช้ท้องที่เป็นตัวกำหนดวันใช้บังคับ ๖๒
(จ) ร่างพระราชบัญญัติที่กำหนดบางหมวดหรือบางมาตราใช้บังคับในวันอื่นที่แตกต่างจากวันใช้บังคับกฎหมายทั้งฉบับ ๖๓
ส่วนที่ ๖ บทยกเลิกกฎหมาย ๖๔
๑. ความมุ่งหมายของบทยกเลิกกฎหมาย ๖๔
๒. แนวทางการเขียนบทยกเลิกกฎหมาย ๖๔
๓. รูปแบบการเขียนบทยกเลิกกฎหมาย ๖๗
(๑) การยกเลิกกฎหมายฉบับเดียว ๖๗
(๒) การยกเลิกกฎหมายหลายฉบับ ซึ่งเป็นกฎหมายในกลุ่มกฎหมายเดียวกัน ๖๘
(๓) การยกเลิกกฎหมายหลายฉบับ ซึ่งมีทั้งกฎหมายในกลุ่มเดียวกันและต่างกลุ่มกัน ๖๙
(๔) การยกเลิกกฎหมายหลายฉบับ โดยระบุรายชื่อกฎหมายที่ถูกยกเลิกไว้ในบัญชีท้ายพระราชบัญญัติ ๗๑
(๕) การยกเลิกกฎหมายบางเรื่องหรือบางมาตรา ๗๒
ส่วนที่ ๗ บทนิยาม ๗๓
๑. ความมุ่งหมายของบทนิยาม ๗๓
๒. แนวทางการเขียนบทนิยาม ๗๔
๓. รูปแบบการเขียนบทนิยาม ๗๙
(๑) บทนิยามทั่วไป ๗๙
(๒) บทนิยามที่มีความหมายกว้างกว่าความหมายทั่วไป ๘๐
(๓) บทนิยามที่มีความหมายแคบกว่าความหมายทั่วไป ๘๐
(๔) บทนิยามเฉพาะหมวด/ ส่วน/ มาตรา ๘๑
ส่วนที่ ๘ มาตรารักษาการ ๘๓
๑. ความมุ่งหมายของมาตรารักษาการ ๘๓
๒. แนวทางการเขียนมาตรารักษาการ ๘๔
๓. รูปแบบการเขียนมาตรารักษาการ ๙๑
(๑) ผู้รักษาการคนเดียว ๙๑
(๒) ผู้รักษาการตั้งแต่สองคนขึ้นไป ๙๔

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

ส่วนที่ ๙ บทเฉพาะกาล ๙๙
๑. ความมุ่งหมายของบทเฉพาะกาล ๙๙
๒. แนวทางการเขียนบทเฉพาะกาล ๙๙
๓. รูปแบบการเขียนบทเฉพาะกาล ๑๐๖
๓.๑ บทเฉพาะกาลรองรับการบริหาร ๑๐๖
(๑) การรองรับคณะกรรมการ ๑๐๖
(๒) การรองรับการดำรงตำแหน่ง ๑๑๑
(๓) การรองรับให้โอนบรรดาทรัพย์สิน หรือสิ่งที่จำเป็นต่อการบริหารองค์กร ๑๑๖
(๔) การรองรับองค์กรตามกฎหมายฉบับเดิม ๑๒๐
(๕) การรองรับการดำเนินการตามกฎหมายฉบับเดิมให้มีความต่อเนื่อง ๑๒๒
๓.๒ บทเฉพาะกาลที่มีหลักการรองรับสิทธิประโยชน์ของบุคคล ๑๒๕
(๑) การรองรับคำร้องหรือคำขอที่ได้ยื่นไว้ตามกฎหมายฉบับเดิม ๑๒๕
(๒) การรองรับใบอนุญาตที่ออกให้ตามกฎหมายฉบับเดิม ๑๒๖
(๓) การรองรับการดำเนินการใดที่ได้ดำเนินการตามกฎหมายฉบับเดิม ๑๒๗
(๔) การรับรองสิทธิของบุคคลตามกฎหมายฉบับเดิม ๑๒๘
(๕) การรองรับค่าตอบแทนที่เคยได้รับอยู่แล้วตามกฎหมายฉบับเดิมในกรณีโอนไปองค์กรอื่น ๑๒๙
(๖) การรองรับค่าตอบแทนของบุคคลในกรณีกลับเข้ารับราชการใหม่ ๑๓๐
(๗) การรองรับการเปลี่ยนแปลงคุณสมบัติเรื่องอายุของพนักงาน ๑๓๑
๓.๓ บทเฉพาะกาลรองรับกฎหมายลำดับรอง ๑๓๒
(๑) การรองรับกฎหมายลำดับรองที่ออกตามกฎหมายฉบับเดิม กรณีที่เป็นกฎหมายปรับปรุง ๑๓๒
(๒) การรองรับกฎหมายลำดับรองที่ออกตามกฎหมายฉบับเดิม กรณีที่เป็นกฎหมายฉบับแก้ไขเพิ่มเติม ๑๓๔

หน้า

๓.๔ บทเฉพาะกาลที่มีสาระสำคัญเฉพาะเรื่อง ๑๓๘
(๑) การยกเว้นมิให้นำบทบัญญัติบางมาตรา ในกฎหมายฉบับใหม่มาใช้บังคับ ๑๓๘
(๒) การกำหนดการสิ้นสุดการใช้บังคับ บทบัญญัติใหม่โดยกำหนดเงื่อนไข หรือเงื่อนเวลาไว้ ๑๓๙
(๓) การกำหนดระยะเวลาการชะลอการใช้บังคับ บทบัญญัติใหม่บางมาตราเมื่อกฎหมายฉบับใหม่ มีผลใช้บังคับ ๑๔๐
(๔) การกำหนดให้การอย่างใดอย่างหนึ่ง ตามกฎหมายฉบับเดิมเป็นตามกฎหมายฉบับใหม่ ๑๔๐
(๕) การรองรับการดำเนินการตามกฎหมายฉบับเดิม ที่ยังไม่แล้วเสร็จให้ดำเนินการต่อไปจนแล้วเสร็จ ๑๔๑
(๖) การรองรับการอ้างถึงถ้อยคำใดหรือเรื่องใด ในกฎหมายฉบับเก่าให้เป็นการอ้างถึง ถ้อยคำหรือเรื่องที่บัญญัติไว้ในกฎหมายฉบับใหม่ ๑๔๒
(๗) การรองรับการกระทำความผิด และการลงโทษให้มีอยู่ต่อไป ๑๔๒
(๘) การรองรับการดำเนินการลงโทษทางวินัย ๑๔๓
(๙) การรองรับอำนาจรัฐมนตรีในการขยายระยะเวลา ที่กำหนดในบทเฉพาะกาลตามกฎหมายฉบับใหม่ ออกไปอีกได้ ๑๔๔
(๑๐) การรองรับอำนาจศาลและเขตอำนาจศาล ๑๔๕
(๑๑) การกำหนดระยะเวลาดำเนินการ อย่างใดอย่างหนึ่งตามกฎหมายฉบับเดิม เพื่อให้เป็นไปตามกฎหมายใหม่ ๑๔๖
(๑๒) การกำหนดรองรับให้หน่วยงานของรัฐดำเนินการ เพื่อให้เกิดความสอดคล้องกับกฎหมายฉบับใหม่ ๑๔๘
(๑๓) การกำหนดระยะเวลาดำเนินการให้เป็นไปตาม กฎหมายใหม่เพื่อจะได้ไม่ต้องรับโทษ ๑๔๘

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

(๑๔) การรองรับให้สิ่งที่ต้องเสียภาษีตาม กฎหมายฉบับเดิมไว้แล้ว เมื่อกฎหมายฉบับใหม่ ใช้บังคับ ให้ได้รับยกเว้นการเสียภาษี ตามกฎหมายฉบับใหม่ ๑๔๙

(๑๕) การรองรับบุคคลที่ได้เสียภาษีตาม กฎหมายฉบับเดิมไว้เกิน ให้มีสิทธิได้รับคืนภาษี ส่วนที่ชำระไว้เกินเมื่อกฎหมายฉบับใหม่มีผลใช้บังคับ ๑๔๙

(๑๖) การรองรับคำสั่งทางปกครองที่ออกไว้ ก่อนวันที่กฎหมายฉบับใหม่มีผลใช้บังคับ ให้ใช้บังคับต่อไปจนกว่าจะได้มีการปฏิบัติตาม คำสั่งทางปกครอง ๑๕๐

(๑๗) การรองรับการแบ่งส่วนราชการในวาระเริ่มแรก ๑๕๐

ส่วนที่ ๑๐ บัญชีท้ายพระราชบัญญัติ ๑๕๒

๑. ความมุ่งหมายของบัญชีท้ายพระราชบัญญัติ ๑๕๒

๒. แนวทางการเขียนบัญชีท้ายพระราชบัญญัติ ๑๕๒

๓. รูปแบบการเขียนบัญชีท้ายพระราชบัญญัติ ๑๕๕

(๑) กำหนดอัตราค่าธรรมเนียมท้ายพระราชบัญญัติ ๑๕๕

(๒) กำหนดตารางบัญชีท้ายพระราชบัญญัติ ที่ไม่มีการแบ่งข้อย่อย ๑๕๖

(๓) กำหนดตารางบัญชีท้ายพระราชบัญญัติ ที่มีการแบ่งข้อย่อย ๑๕๗

ส่วนที่ ๑๑ หมวดหมู่กฎหมาย ๑๕๘

๑. ความมุ่งหมายของหมวดหมู่กฎหมาย ๑๕๘

๒. แนวทางการเขียนหมวดหมู่กฎหมาย ๑๕๘

๓. รูปแบบการเขียนหมวดหมู่กฎหมาย ๑๖๒

บทที่ ๓ การร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมและพระราชบัญญัติยกเลิก ๑๗๕

ส่วนที่ ๑ โครงสร้างของพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติม ๑๗๖

๑. ความมุ่งหมายในการตราพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติม ๑๗๖

๒. โครงสร้างของพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติม ๑๗๖

ส่วนที่ ๒ บทแก้ไขเพิ่มเติมหรือยกเลิกมาตราและหมวด ๑๘๐

๑. ความมุ่งหมายในการกำหนดบทแก้ไขเพิ่มเติมหรือยกเลิก มาตราและหมวด ๑๘๐

หน้า

๒. แนวทางการกำหนดบทแก้ไขเพิ่มเติมหรือยกเลิกมาตราและหมวด ๑๘๐
๓. รูปแบบการเขียนบทแก้ไขเพิ่มเติมหรือยกเลิกมาตราและหมวด ๑๘๔
๓.๑ แบบการแก้ไข ๑๘๔
(๑) การแก้ไขทั้งมาตรา ๑๘๔
(๒) การแก้ไขวรรค ๑๘๕
(๓) การแก้ไขอนุมาตรา ๑๘๖
(๔) การแก้ไขหมวด ๑๘๘
(๕) การแก้ไขชื่อหมวด ๑๘๘
(๖) การแก้ไขชื่อหมวดและมาตราในหมวด ๑๘๙
(๗) การแก้ไขส่วน ๑๙๐
(๘) การแก้ไขชื่อส่วน ๑๙๒
(๙) การแก้ไขชื่อส่วนและมาตราในส่วน ๑๙๓
(๑๐) การแก้ไขบทนิยาม ๑๙๔
(๑๑) การแก้ไขถ้อยคำที่ปรากฏในเนื้อหาของกฎหมาย ๑๙๗
(๑๒) การแก้ไขอัตราค่าธรรมเนียมท้าย/ บัญชีท้าย/ ตารางท้าย ๑๙๘
๓.๒ แบบการเพิ่ม ๑๙๙
(๑) การเพิ่มมาตรา ๑๙๙
(๒) การเพิ่มวรรคของมาตรา ๒๐๓
(๓) การเพิ่มวรรคของอนุมาตรา ๒๐๔
(๔) การเพิ่มอนุมาตรา ๒๐๔
(๕) การเพิ่มหมวด ๒๐๖
(๖) การเพิ่มบทนิยาม ๒๐๘
(๗) การเพิ่มอัตราค่าธรรมเนียมท้าย/ บัญชีท้าย/ ตารางท้าย (กรณีที่ไม่เคยมีการกำหนดไว้มาก่อน) ๒๑๑
(๘) การเพิ่มรายการในอัตราค่าธรรมเนียมท้าย/ บัญชีท้าย/ ตารางท้าย (กรณีที่มีการกำหนดไว้แล้ว) ๒๑๒
๓.๓ แบบการยกเลิก ๒๑๒
(๑) การยกเลิกทั้งมาตรา ๒๑๒
(๒) การยกเลิกวรรคของมาตรา ๒๑๓
(๓) การยกเลิกอนุมาตรา ๒๑๓

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

(๔) การยกเลิกอนุมาตราของวรรค ๒๑๓
(๕) การยกเลิกอนุข้อย่อยของอนุมาตราของวรรค ๒๑๔
(๖) การยกเลิกหมวด ๒๑๔
(๗) การยกเลิกส่วน ๒๑๕
(๘) การยกเลิกบทนิยาม ๒๑๕
(๙) การยกเลิกอัตราค่าธรรมเนียมท้าย/ บัญชีท้าย/ ตารางท้าย ๒๑๕
ส่วนที่ ๓ โครงสร้างของพระราชบัญญัติยกเลิก ๒๑๖
๑. ความมุ่งหมายในการตราพระราชบัญญัติยกเลิก ๒๑๖
๒. โครงสร้างของพระราชบัญญัติยกเลิก ๒๑๖
๓. แนวทางการเขียนและรูปแบบพระราชบัญญัติยกเลิก ๒๑๘

บทที่ ๔ การร่างบทบัญญัติเฉพาะเรื่อง ๒๒๑
ส่วนที่ ๑ คณะกรรมการ ๒๒๒
๑. ความมุ่งหมายของคณะกรรมการ ๒๒๒
๒. แนวทางการเขียนบทบัญญัติเรื่องคณะกรรมการ ๒๒๓
๒.๑ แนวทางการเขียนบทบัญญัติเกี่ยวกับคณะกรรมการทั่วไป ๒๒๓
(๑) องค์ประกอบและที่มาของคณะกรรมการ ๒๒๔
(๒) คุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิและการมีส่วนได้เสียของกรรมการ ๒๓๑
(๓) วาระการดำรงตำแหน่งของกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิและการแต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิเพิ่มขึ้นหรือแทนที่กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิอื่น ๒๓๔
(๔) การพ้นจากตำแหน่งของกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ๒๓๖
(๕) หน้าที่และอำนาจของคณะกรรมการ ๒๓๗
(๖) การประชุมของคณะกรรมการ ๒๓๘
(๗) การแต่งตั้งที่ปรึกษาและคณะอนุกรรมการ ๒๔๐
(๘) ประโยชน์ตอบแทนของกรรมการ ๒๔๐
(๙) การกำหนดให้กรรมการเป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา ๒๔๐

หน้า

๒.๒ แนวทางการเขียนบทบัญญัติเรื่องคณะกรรมการระดับจังหวัด ๒๔๐
(๑) องค์ประกอบของคณะกรรมการระดับจังหวัด ๒๔๑
(๒) การเรียงลำดับคณะกรรมการระดับจังหวัด ๒๔๒
๒.๓ บทเฉพาะกาลรองรับองค์ประกอบของคณะกรรมการ ๒๔๔
(๑) การกำหนดให้มีคณะกรรมการชั่วคราวปฏิบัติหน้าที่ ๒๔๔
(๒) การกำหนดรองรับกรรมการตามกฎหมายฉบับเดิมอยู่ในตำแหน่งต่อไปจนกว่าจะถึงคราวออกตามวาระ ๒๔๔
(๓) การกำหนดรองรับผู้ซึ่งดำรงตำแหน่งตามกฎหมายฉบับเดิมให้เป็นผู้ดำรงตำแหน่งตามกฎหมายฉบับใหม่ ๒๔๕
(๔) การกำหนดรองรับกรรมการตามกฎหมายฉบับเดิมให้ยังคงปฏิบัติหน้าที่ต่อไปจนกว่าจะมีการแต่งตั้งคณะกรรมการตามกฎหมายฉบับใหม่ ๒๔๕
๓. รูปแบบการเขียนบทบัญญัติเรื่องคณะกรรมการ ๒๔๖
๓.๑ รูปแบบการเขียนบทบัญญัติคณะกรรมการทั่วไป ๒๔๖
(๑) แบบองค์ประกอบคณะกรรมการ ๒๔๖
(๒) แบบคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิและการมีส่วนได้เสียของกรรมการ ๒๔๙
(๓) แบบวาระการดำรงตำแหน่งของกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ๒๕๒
(๔) แบบบทบัญญัติเรื่องการพ้นจากตำแหน่งของกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ๒๕๓
(๕) แบบรองรับองค์ประกอบคณะกรรมการในกรณีที่กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพ้นจากตำแหน่งก่อนวาระ ๒๕๔
(๖) แบบการกำหนดหน้าที่และอำนาจของคณะกรรมการ ๒๕๔
(๗) แบบการกำหนดให้คณะกรรมการมีอำนาจสั่งบุคคลให้ข้อเท็จจริงหรือส่งเอกสาร ๒๕๖
(๘) แบบการประชุมของคณะกรรมการ ๒๕๗

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

(๙) แบบการแต่งตั้งที่ปรึกษาและคณะอนุกรรมการ ๒๕๘
(๑๐) แบบการกำหนดประโยชน์ตอบแทนของกรรมการ ๒๕๘
(๑๑) แบบการกำหนดให้กรรมการเป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา ๒๕๙
(๑๒) แบบบทเฉพาะกาลกำหนดให้คณะกรรมการเดิมดำรงตำแหน่งต่อไป ๒๕๙
๓.๒ รูปแบบการเขียนบทบัญญัติคณะกรรมการระดับจังหวัด ๒๖๐
(๑) แบบองค์ประกอบคณะกรรมการ ๒๖๐
(๒) แบบบทบัญญัติในส่วนอื่นเกี่ยวกับคณะกรรมการระดับจังหวัด ๒๖๒
ส่วนที่ ๒ มาตรการบังคับทางกฎหมาย ๒๖๓
๑. ความมุ่งหมายในการกำหนดมาตรการบังคับทางกฎหมาย ๒๖๓
(๑) มาตรการบังคับทางอาญา ๒๖๖
(๒) มาตรการบังคับทางแพ่ง ๒๖๘
(๓) มาตรการบังคับทางปกครอง ๒๗๒
๒. แนวทางการเขียนและแบบกฎหมายที่เกี่ยวกับมาตรการบังคับทางกฎหมาย ๒๗๔
๒.๑ มาตรการบังคับทางอาญา ๒๗๔
(๑) แนวทางการเขียนมาตรการบังคับทางอาญา ๒๗๔
(๒) รูปแบบการกำหนดโทษอาญา ๒๘๕
(ก) การกำหนดโทษประหารชีวิต ๒๘๕
(ข) การกำหนดโทษจำคุก ๒๘๖
(ค) การกำหนดโทษปรับ ๒๘๗
(ง) การกำหนดโทษริบทรัพย์สิน ๒๙๐
(จ) การกำหนดโทษจำคุกและโทษปรับ ๒๙๑
(ฉ) การกำหนดโทษจำคุกหรือโทษปรับ ๒๙๓
(ช) การกำหนดโทษจำคุก โทษปรับและโทษปรับรายวัน ๒๙๖
(ซ) การเปรียบเทียบความผิด ๒๙๙
(ฌ) การอนุโลมบทกำหนดโทษ ๓๐๑

หน้า

(ญ) การกำหนดความรับผิดในทางอาญาของผู้แทนนิติบุคคล ๓๐๑
๒.๒ มาตรการบังคับทางแพ่ง ๓๐๒
(๑) การกำหนดมาตรการบังคับให้ชดใช้ค่าเสียหาย ๓๐๒
(๒) การกำหนดมาตรการบังคับอย่างอื่นนอกจากการให้ชดใช้ค่าเสียหาย ๓๐๓
๒.๓ มาตรการบังคับทางปกครอง ๓๐๔
(๑) กรณีพักใช้หรือเพิกถอนใบอนุญาต ๓๐๔
(๒) กรณีการกำหนดโทษปรับทางปกครอง ๓๐๕

บทที่ ๕ การใช้ถ้อยคำในกฎหมายและแบบการพิมพ์ร่างกฎหมาย ๓๐๗
๑. คำว่า “รัฐบาล” ๓๐๘
๒. คำว่า “เป็นคนวิกลจริตหรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ” และ “เป็นคนไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถ” ๓๑๐
๓. คำว่า “ข้าราชการการเมือง” กับ “ผู้ดำรงตำแหน่งการเมือง” หรือ “ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง” ๓๑๒
๔. คำว่า “อำนาจหน้าที่” “อำนาจและหน้าที่” และ “หน้าที่และอำนาจ” ๓๑๓
๕. คำว่า “พนักงานเจ้าหน้าที่” และ “เจ้าหน้าที่” ๓๑๖
๖. คำว่า “และ” “หรือ” และ “และ/หรือ” ๓๑๙
๗. คำว่า “อย่างหนึ่งอย่างใด” กับ “อย่างใดอย่างหนึ่ง” ๓๒๑
๘. คำว่า “โปรดเกล้าโปรดกระหม่อม” “โปรดเกล้าฯ” “ทูลเกล้าทูลกระหม่อม” และ “ทูลเกล้าฯ” ๓๒๓
๙. การกำหนดบทบัญญัติอนุโลมโทษ ๓๒๕
๑๐. การเปรียบเทียบปรับ ๓๒๗
๑๑. การใช้ภาษาต่างประเทศกำกับศัพท์ในร่างกฎหมาย ๓๓๐
๑๒. แบบการพิมพ์ร่างกฎหมาย ๓๓๔

บรรณานุกรม ๓๔๗

บทที่

๑

การร่างกฎหมาย

บทที่ ๑
การร่างกฎหมาย

ในด้านวิชาการ เมื่อกล่าวถึงการร่างกฎหมาย (Legislative Drafting) เป็นเรื่องของการเขียนและเรียบเรียงข้อความในรูปของกฎเกณฑ์หรือข้อบังคับที่กำกับและควบคุมพฤติกรรมของบุคคลในสังคมและของเจ้าหน้าที่ผู้ที่ใช้อำนาจรัฐ ด้วยถ้อยคำที่ถูกต้อง แน่นอน และสามารถสื่อความหมายของกฎเกณฑ์หรือข้อบังคับนั้นให้บุคคลทุกคนในสังคมเข้าใจได้เช่นเดียวกับผู้ร่างกฎหมาย เพื่อเสนอให้ผู้มีอำนาจในการบัญญัติกฎหมายพิจารณาว่าจะประกาศใช้ร่างกฎหมายนั้นหรือไม่ หรือควรแก้ไขเปลี่ยนแปลงร่างกฎหมายนั้นประการใด การร่างกฎหมายนั้น ประกอบด้วยการกระทำสองส่วน คือ “การยกร่างกฎหมาย” และ “การพิจารณาร่างกฎหมาย”[๑] ส่วนที่หนึ่ง “การยกร่างกฎหมาย” ได้แก่ การจัดทำเนื้อหาและรูปแบบของกฎหมายที่ต้องการตราบังคับใช้ และส่วนที่สอง “การพิจารณาร่างกฎหมาย” ได้แก่ การพิจารณาร่างกฎหมายโดยองค์กรต่าง ๆ ของรัฐ รวมทั้งกระบวนการขั้นตอนจนกระทั่งมีการประกาศใช้บังคับร่างกฎหมายนั้นแก่ประชาชน หรืออีกความหมายหนึ่งก็คือ ขั้นตอนการพิจารณาร่างกฎหมายขององค์กรต่าง ๆ ของรัฐ ซึ่งเอกสารทางวิชาการของต่างประเทศโดยส่วนมากแล้วมักจะพบว่าเป็นงานที่กล่าวถึงหรือเน้นถึงกระบวนการหรือขั้นตอนการร่างกฎหมายที่เกี่ยวกับการพิจารณาร่างกฎหมาย

สำหรับประเทศไทย เอกสารทางวิชาการเกี่ยวกับการร่างกฎหมายนับว่ามีน้อยมาก และพบได้ในผลงานของผู้เชี่ยวชาญการร่างกฎหมายซึ่งส่วนใหญ่ก็คือผู้ที่เคยทำงานหรือเคยเป็นข้าราชการในสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา โดยท่านเหล่านี้ได้ให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบในการเขียนเนื้อหาของร่างกฎหมายเป็นสำคัญ โดยพยายามให้ความหมายของคำว่า “การร่างกฎหมาย” หรือ “การยกร่างกฎหมาย” ไว้หลากหลาย เช่น

ศาสตราจารย์ ดร. หยุด แสงอุทัย ได้ให้ความหมายของ “การร่างกฎหมาย” ไว้ว่า การเขียนข้อความในรูปร่างของกฎหมาย (พระราชบัญญัติ พระราชกำหนด พระราชกฤษฎีกา กฎกระทรวง ฯลฯ) ด้วยถ้อยคำที่ถูกต้องและแน่นอน เพื่อเสนอให้ผู้มีอำนาจในการบัญญัติกฎหมาย (รัฐสภา คณะรัฐมนตรี รัฐมนตรี ฯลฯ) พิจารณาว่าจะประกาศใช้ร่างกฎหมายนั้นหรือไม่ หรือควรแก้ไขเปลี่ยนแปลงร่างกฎหมายนั้นประการใด เพราะเหตุที่ยังไม่ยุติที่ผู้ร่างนี้เองจึงใช้คำว่า “ร่าง” (Draft, Projet)[๒]

---

[๑] หยุด แสงอุทัย, “การร่างกฎหมาย”, ในอนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพ ศาสตราจารย์ ดร.หยุด แสงอุทัย, บริษัท บพิธการพิมพ์ จำกัด, ๒๕๒๓, หน้า ๖๕

[๒] เพิ่งอ้าง, หน้า ๖๕

ศาสตราจารย์ ดร. สมภพ โหตระกิตย์ ได้ให้ความหมายของคำว่า “การร่างกฎหมาย” ไว้ว่า การเรียบเรียงกฎเกณฑ์หรือข้อบังคับสำหรับใช้บังคับแก่บุคคลซึ่งอาจเป็นบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคล องค์กรหรือสถาบัน ในเรื่องเกี่ยวกับ

(๑) การปกครองประเทศ เช่น รัฐธรรมนูญ

(๒) การบริหารราชการแผ่นดิน เช่น พระราชบัญญัติที่เกี่ยวกับการจัดตั้งกระทรวง ทบวง กรม การกำหนดอำนาจหน้าที่ของกระทรวง ทบวง กรม อำนาจหน้าที่ของคณะรัฐมนตรีหรือข้าราชการประเภทต่าง ๆ

(๓) การรักษาความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน เช่น ประมวลกฎหมายอาญา

(๔) การกำหนดความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล เช่น ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์[๓]

ศาสตราจารย์ ดร. อมร จันทรสมบูรณ์ ได้ให้ความหมายของคำว่า “การร่างกฎหมาย” ไว้ว่า การเขียนกฎหมายที่จะเป็นการวางกรอบที่กำกับและควบคุมพฤติกรรมของ “เจ้าหน้าที่ผู้ที่ใช้อำนาจรัฐ” มิให้บิดเบือนการใช้อำนาจรัฐ (ที่กฎหมายมอบหมายให้) ผิดไปจากวัตถุประสงค์ของกฎหมาย ไม่ว่าผู้ที่ใช้อำนาจรัฐนั้นจะเป็นนักการเมืองที่ใช้อำนาจบริหารหรือเป็นข้าราชการประจำ (ที่ใช้อำนาจทางปกครอง) หรือเป็นผู้พิพากษาหรือตุลาการ (ที่ใช้อำนาจในการชี้ขาดพิพากษาคดี)[๔]

นายมีชัย ฤชุพันธุ์ ได้ให้ความหมายของคำว่า “การร่างกฎหมาย” ไว้ว่า การสร้างกฎเกณฑ์ กติกา วิธีการ หรือเงื่อนไข ที่จะใช้ทั่วไปในสังคม และจะต้องใช้กับทุกคนในสังคม ขึ้นมาเป็นเอกสาร และจะต้องสื่อความหมายของกฎเกณฑ์ กติกา ที่สร้างขึ้นนั้นไปยังสังคมให้ได้[๕]

นายอัชพร จารุจินดา ได้ให้ความหมายของคำว่า “การร่างกฎหมาย” ไว้ว่า การเขียนข้อความในรูปร่างที่ประเทศไทยยอมรับว่าเป็นรูปแบบของกฎหมายด้วยถ้อยคำที่ถูกต้องกับหลักการที่ประสงค์และตรงกับหลักกฎหมาย โดยมุ่งประสงค์ที่จะให้มีผลบังคับได้แน่นอน เพื่อเสนอให้ผู้มีอำนาจในการบัญญัติกฎหมายพิจารณาว่าจะประกาศใช้ร่างกฎหมายนั้นหรือไม่[๖]

---

[๓] สมภพ โหตระกิตย์, “การร่างกฎหมาย”, ในหนังสือครบรอบหกสิบปีของสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, ๒๕๓๓, หน้า ๑๔๒

[๔] อมร จันทรสมบูรณ์, บทความกึ่งวิชาการ เรื่อง การเล่มเกมการยื่นญัตติให้ศาลรัฐธรรมนูญตีความ พรก. ตามมาตรา ๒๑๘ มาตรา ๒๑๙ (เกมของใคร), เล่ม ๒, รวบรวมโดยสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, ๒๕๔๒, หน้า ๒๙๒

[๕] มีชัย ฤชุพันธุ์, “แนวความคิดและข้อสังเกตในการร่างกฎหมาย”, คำบรรยายพิเศษคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เมื่อวันที่ ๑๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๑, หน้า ๒ – ๓

[๖] อัชพร จารุจินดา, “หลักเบื้องต้นในการร่างกฎหมาย”, หน้า ๑

กล่าวโดยสรุป การร่างกฎหมาย หรืออีกนัยหนึ่งเรียกว่า “การยกร่างกฎหมาย” เป็นการจัดทำเนื้อหาของร่างกฎหมายโดยผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องกับกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ซึ่งโดยทั่วไปเป็นการดำเนินการที่มีความเฉพาะพิเศษอันเกิดจากการเรียนรู้และฝึกฝน

นอกจากนี้ การตรากฎหมายระดับพระราชบัญญัติเป็นเรื่องที่มีความสำคัญ เพราะเป็นกฎหมายที่รัฐธรรมนูญบัญญัติให้ตราขึ้นโดยความยินยอมของรัฐสภา โดยผู้ที่มีอำนาจในการเสนอร่างพระราชบัญญัติต่อรัฐสภาตามรัฐธรรมนูญ ได้แก่ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร คณะรัฐมนตรี และผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ซึ่งก่อนที่จะมีร่างพระราชบัญญัติเป็นเอกสารเสนอต่อรัฐสภาได้ จำเป็นต้องมีการดำเนินการยกร่างพระราชบัญญัติที่ประสงค์จะตราขึ้นเสียก่อน โดยถ้าเป็นร่างพระราชบัญญัติที่คณะรัฐมนตรีเป็นผู้เสนอต่อรัฐสภา จะมีกระบวนการจัดทำร่างพระราชบัญญัติเป็นการเฉพาะ เพื่อให้มีร่างพระราชบัญญัติที่ถูกต้องและครบถ้วนสมบูรณ์สำเร็จขึ้น เพื่อที่คณะรัฐมนตรีจะได้ใช้ในการเสนอต่อรัฐสภาต่อไป

หลักพื้นฐานในการร่างกฎหมาย

กฎหมายเป็นข้อบังคับหรือข้อกำหนดที่ตราขึ้นเพื่อบังคับให้บุคคลต้องปฏิบัติ ผู้ใดฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามกฎหมายจะได้รับผลร้ายหรือถูกลงโทษ กฎหมายจึงเป็นสิ่งที่จำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลในเรื่องต่าง ๆ ดังนั้น ยิ่งมีกฎหมายมากขึ้นเท่าใด สิทธิและเสรีภาพของบุคคลย่อมถูกจำกัดมากขึ้นเท่านั้น[๗]

ดังนั้น การตรากฎหมายขึ้นใช้บังคับจึงต้องมีลักษณะ ดังต่อไปนี้

๑. เป็นกรณีที่มีความจำเป็นอย่างแท้จริงและรัฐธรรมนูญอันเป็นกฎหมายสูงสุดบัญญัติให้กระทำได้

๒. การจำกัดสิทธิและเสรีภาพของประชาชนตามกฎหมายต้องเป็นไปเพียงเพื่อให้การใช้บังคับกฎหมายนั้นประสบความสำเร็จ โดยจะกระทบกระเทือนถึงสาระสำคัญของสิทธิและเสรีภาพนั้นมิได้

๓. มาตรการตามกฎหมายต้องมีความเหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทหรือสภาพของสังคมไทย

๔. กลไกของรัฐมีความพร้อมที่จะบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด โดยบุคลากรของรัฐที่ต้องเป็นผู้บังคับใช้กฎหมายต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเจตนารมณ์ของกฎหมายและมาตรการต่าง ๆ ตามกฎหมายอย่างถ่องแท้ มีสำนึกในการให้บริการ มีบุคลากรเพียงพอ และหน่วยงานของรัฐต้องมีงบประมาณเพียงพอเพื่อใช้ในการบังคับการ

[๗] ฝ่ายพัฒนากฎหมาย สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, คู่มือตรวจสอบความจำเป็นในการตรากฎหมาย, หน้า ๑

ตามกฎหมาย รวมทั้งมีความพร้อมด้านเครื่องมือเครื่องใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ มิฉะนั้นจะทำให้การบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมายขาดประสิทธิภาพ

๕. ต้องมีการพิจารณาทบทวนความเหมาะสมของกลไกหรือมาตรการตามกฎหมายทุกรอบระยะเวลา เพื่อประโยชน์ในการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน

๖. ต้องมีการรับฟังความคิดเห็นของผู้ที่อาจได้รับผลกระทบจากการมีหรือปรับปรุงกฎหมายนั้นด้วย เพื่อให้เนื้อหาสาระหรือกลไกของกฎหมายสอดคล้องกับความต้องการที่แท้จริงของสังคม[๘]

เมื่อได้พิจารณาตามลักษณะดังกล่าวแล้วและได้คำตอบว่า จำเป็นต้องตรากฎหมายบังคับใช้ในเรื่องนั้น ก็จะต้องมีการกำหนดรายละเอียดแห่งหลักการและสาระสำคัญที่ประสงค์จะให้มีในกฎหมาย และเมื่อกำหนดได้แล้ว จึงเป็นหน้าที่ของผู้ร่างกฎหมายที่จะดำเนินการให้มีร่างกฎหมายขึ้นให้สำเร็จแล้วดำเนินกระบวนการเสนอและพิจารณาร่างกฎหมายนั้นเพื่อจะได้ใช้บังคับต่อไป

เมื่อได้มีการกำหนดหลักการของร่างกฎหมายแล้ว หลักการนี้เป็นข้อผูกมัดผู้ร่างกฎหมายว่าจะต้องยกร่างตามหลักการดังกล่าว โดยจะยกร่างให้ขัดหรือแย้งกับหลักการไม่ได้ แต่ต้องยกร่างรายละเอียดของกฎหมายให้เป็นไปตามหลักการ ในเบื้องต้นผู้ร่างจึงมีแต่หลักการในทางนโยบายที่ได้รับมา จากนั้นจึงมาพิจารณากำหนดสาระและรายละเอียดต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ผู้ร่างกฎหมายจึงจำเป็นต้องมีความรู้ความเชี่ยวชาญในสาระของกฎหมายเรื่องนั้น ๆ เป็นอย่างดี รวมทั้งความรู้ในแง่ของภาษา วิธีการเขียน และหลักการตีความกฎหมาย เพื่อให้เป็นร่างกฎหมายที่ดี มีความชัดแจ้งแน่นอน เกิดผลตามที่ประสงค์ พร้อมกับเป็นที่เข้าใจง่ายต่อบุคคลทั่วไป จนมีผู้กล่าวไว้ว่า งานยกร่างกฎหมายเป็นวิชาการที่มีเทคนิคสูงในการผสมผสานความรู้ด้านต่าง ๆ และการร่างกฎหมายก็มีกฎเกณฑ์บางประการที่อาจวางเป็นหลักขึ้นได้ กรณีจึงเป็นศาสตร์ (science) แขนงหนึ่ง แต่ในขณะเดียวกันการลงมือปฏิบัติจริงจังต้องนำความรู้และภาษามาใช้ออกแบบและดัดแปลงให้เกิดผล กรณีจึงเป็นศิลปะ (art) เป็นพรสวรรค์ (gift) สำหรับคนบางคนทำนองเดียวกับศิลปินเหมือนกัน[๙]

อย่างไรก็ดี ศาสตราจารย์ ดร. เสริม วินิจฉัยกุล ได้กล่าวถึง “การทำกฎหมาย” ไว้ ซึ่งเข้าใจว่าหมายความถึง “การยกร่างกฎหมาย” นั่นเอง โดยได้แสดงข้อคิดเห็นไว้ว่า “การทำกฎหมายจะเรียกว่าเป็นศิลปะอย่างหนึ่งก็ได้เพราะการทำกฎหมายให้ดีไม่ใช่ของง่าย มีผู้เข้าใจไปว่า การทำกฎหมายนั้น ผู้ออกกฎหมายจะบัญญัติสิ่งใด ๆ ก็ได้สุดแล้วแต่ว่า

---

[๘] เพิ่งอ้าง, หน้า ๔ - ๕

[๙] ชัยวัฒน์ วงศ์วัฒนศานต์, “การร่างกฎหมาย”, เอกสารประกอบการฝึกอบรมนิติกร หลักสูตรการร่างกฎหมาย (ครั้งที่ ๑) สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา ณ ศูนย์ฝึกอบรม ปตท. เขาบ่อยา อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี วันที่ ๒๐ – ๒๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๑, หน้า ๑๑

จะต้องการ ความเข้าใจเช่นนี้เป็นความเข้าใจที่แคบเกินไป เพราะเหตุว่า การทำกฎหมายนั้น ผู้ทำไม่อาจวางบทบัญญัติต่าง ๆ ได้ตามอำเภอใจ จะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์หลายประการ เพื่อให้กฎหมายนั้นเหมาะสมเป็นธรรมแก่สังคม และเป็นประโยชน์แก่การปกครองประเทศ”[๑๐]

การที่กฎหมายที่ใช้บังคับจะเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลได้นั้นขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ แต่ปัจจัยที่สำคัญที่สุดก็คือ เนื้อหาสาระของกฎหมายนั้นเอง หน้าที่หลักของผู้ร่างกฎหมายคือการยกร่างกฎหมายตามหลักการที่ได้รับมา ผู้ร่างกฎหมายจึงมีบทบาทสำคัญในการที่จะทำให้หลักการดังกล่าวเป็นรูปธรรม ด้วยการกำหนดเนื้อหาสาระของกฎหมายที่ยกร่างอย่างถูกต้องและสามารถบังคับใช้ได้อย่างแท้จริง ในการยกร่างกฎหมายทุกครั้ง ผู้ร่างกฎหมายจึงจำเป็นต้องคำนึงถึงหลักพื้นฐานในการร่างกฎหมายเสมอ และนำมาใช้ในการร่างกฎหมายของตนเพื่อให้ร่างกฎหมายที่จัดทำขึ้นสามารถนำไปใช้บังคับได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล

หลักพื้นฐานในการร่างกฎหมายซึ่งผู้ร่างกฎหมายควรนำไปปฏิบัติเมื่อจะต้องยกร่างพระราชบัญญัติเพื่อบังคับใช้ในเรื่องใด ๆ นั้น มีดังต่อไปนี้

๑. ศึกษาหลักการของเรื่องที่จะตรากฎหมายบังคับใช้

สิ่งแรกที่ผู้ร่างกฎหมายจะต้องทำก่อน คือการนำรายละเอียดแห่งหลักการและสาระสำคัญของเรื่องมาศึกษาก่อนว่า เป็นเรื่องที่ได้มีการตรากฎหมายใช้บังคับอยู่แล้วหรือไม่ หากไม่เคยมีการตรากฎหมายใช้บังคับมาก่อน ก็เป็นการตรากฎหมายใหม่ขึ้นใช้บังคับ หรือถ้ามีการตรากฎหมายใช้บังคับในเรื่องนั้นแล้ว ก็จะต้องพิจารณาต่อไปว่า การยกร่างกฎหมายตามหลักการดังกล่าว จะต้องแก้ไขเพิ่มเติมหรือยกเลิกกฎหมายที่ใช้บังคับนั้น หรือไม่

๒. ศึกษาข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่จะตรากฎหมายใช้บังคับ

ก่อนที่จะลงมือกำหนดเนื้อหาสาระของร่างกฎหมาย ผู้ร่างกฎหมายควรจะต้องศึกษาข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่จะตรากฎหมายใช้บังคับอย่างละเอียดถี่ถ้วนเพื่อจะนำไปสู่ข้อยุติว่าจำเป็นต้องมีการตรากฎหมายตามหลักการของเรื่องนั้น ๆ หรือไม่ และหากจะต้องตรากฎหมายในเรื่องนั้นขึ้นใช้บังคับ ควรเลือกกำหนดเนื้อหาสาระและรายละเอียดอย่างไร ดังนั้น ผู้ร่างกฎหมายควรต้องพิจารณาและคำนึงถึงหัวข้อดังต่อไปนี้อยู่เสมอ โดยอาจเขียนเป็นหัวข้อเรียงตามลำดับไว้เพื่อตรวจสอบ[๑๑]

---

[๑๐] เสริม วินิจฉัยกุล, “การทำกฎหมาย”, วารสารราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๒๐, หน้า ๔

[๑๑] ชัยวัฒน์ วงศ์วัฒนศานต์, อ้างแล้ว, หน้า ๑๗ – ๑๘

(๑) สาระสำคัญของร่างกฎหมายที่จะเสนอ และความเกี่ยวพันกับกิจกรรมของมนุษย์ เช่น เศรษฐกิจ สังคม และการเมือง

(๒) ข้อมูลที่เชื่อถือได้ ข้อเขียนทางวิชาการ ความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาดังกล่าวทั้งทางเศรษฐศาสตร์ สังคม และการปกครอง (เท่าที่มี) และผลสรุปของข้อมูลเหล่านั้น

(๓) สภาพของกฎหมายในปัจจุบันเกี่ยวกับปัญหาดังกล่าว

(๔) วัตถุประสงค์โดยทั่วไปของร่างกฎหมายใหม่

(๕) ข้อเท็จจริงใดในกฎหมายปัจจุบันที่ถือว่าไม่เหมาะสมหรือไม่ตรงตามความต้องการ

(๖) ปัญหาหรือข้อบกพร่องดังกล่าวมีอยู่จริงหรือไม่

(๗) ถ้ามีจริง กรณีนั้นเป็นปัญหาเฉพาะของประเทศใดประเทศหนึ่งหรือเป็นปัญหาที่เกิดในประเทศอื่นด้วย และประเทศอื่นมีวิธีการแก้ไขปัญหาหรือข้อบกพร่องนั้นอย่างไร

(๘) ถ้าประเทศอื่นมีการแก้ปัญหาหรือข้อบกพร่องดังกล่าว กฎหมายของประเทศอื่นนั้นมีลักษณะอย่างไร

(๙) ผลการใช้กฎหมายของประเทศอื่นเป็นอย่างไร ทั้งโดยศาลและฝ่ายปกครอง และมีปัญหาทางทฤษฎีหรือทางปฏิบัติประการใดเกิดขึ้นบ้าง และถ้ามีปัญหาจะแก้ไขปัญหานั้นอย่างไร

(๑๐) กฎหมายของประเทศอื่นมีการตีความในส่วนต่าง ๆ ไว้อย่างไร

(๑๑) เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติตามกฎหมายดังกล่าวมีข้อเสนอแนะหรือข้อสังเกตอย่างไร หรือไม่

(๑๒) ประเทศของเรามีการเสนอกฎหมายใหม่ทำนองเดียวกันแล้วหรือไม่ และรัฐสภาหรือผู้บริหารมีทัศนะเช่นใดในการเสนอกฎหมายครั้งนั้น กฎหมายที่เสนอนั้นมีเนื้อหาเช่นเดียวกันกับของต่างประเทศหรือไม่ หากเป็นเช่นเดียวกัน ข้อควรพิจารณาตาม (๙) – (๑๑) ข้างต้นจะช่วยทำให้มีอะไรเปลี่ยนแปลงหรือไม่

(๑๓) ผู้ร่างกฎหมายมีข้อสรุปที่จะเสนอเช่นใดบ้าง

(๑๔) กระบวนการตรากฎหมายใหม่ที่เสนอมีขั้นตอนอย่างไร ขึ้นอยู่กับประเภทของกฎหมาย

(๑๕) อะไรเป็นวัตถุประสงค์หลักของร่างกฎหมายที่จะเสนอ

(๑๖) ผลทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองของร่างกฎหมายที่จะเสนอใหม่มีปัญหาเช่นใด

(๑๗) กฎหมายใหม่จะมีวิธีการบังคับอย่างไร และมีวิธีการเช่นใดที่จะทำให้บรรลุวัตถุประสงค์

(๑๘) ในกรณีกลไกตาม (๑๗) จะใช้วิธีให้มีผลบังคับใช้โดยตัวกฎหมายเอง หรือจะต้องใช้องค์กรใดในฝ่ายปกครองเป็นผู้ปฏิบัติการตามกฎหมาย

(๑๙) ร่างกฎหมายใหม่จะเปลี่ยนแปลงผลของกฎหมายปัจจุบันทั้งโดยชัดแจ้งหรือโดยปริยายเช่นใดบ้าง

(๒๐) กรณีจะมีปัญหาทางกฎหมายรัฐธรรมนูญในกฎหมายที่จะเสนอใหม่เช่นใดบ้าง

(๒๑) จากที่ควรพิจารณาข้างต้นทั้งหมด ผู้ร่างกฎหมายคิดว่าจะตอบเช่นใดและจะเสนอร่างกฎหมายใหม่หรือไม่ หากเห็นควรจะเสนอก็ลงมือยกร่างต่อไปได้

๓. กำหนดโครงสร้างและรูปแบบร่างพระราชบัญญัติ

เมื่อได้ดำเนินการตาม ๒. และมีข้อสรุปว่าจำเป็นต้องมีการตรากฎหมายใช้บังคับในกรณีที่ต้องตราเป็นพระราชบัญญัติ หากไม่เคยมีการตรากฎหมายใช้บังคับมาก่อน ก็เป็นกรณีการยกร่างพระราชบัญญัติฉบับใหม่ หรือถ้ามีการตรากฎหมายใช้บังคับในเรื่องนั้นแล้ว ก็จะต้องพิจารณาต่อไปว่า การยกร่างกฎหมายตามหลักการดังกล่าว จะต้องจัดทำเป็นร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติที่ใช้บังคับนั้น หรือต้องจัดทำเป็นร่างพระราชบัญญัติปรับปรุงพระราชบัญญัติเดิม เพื่อยกเลิกพระราชบัญญัติที่ใช้บังคับนั้นแล้วใช้บังคับพระราชบัญญัติใหม่แทน

๔. พิจารณากำหนดโครงสร้างทั้งหมด เนื้อหาสาระและกลไกทางกฎหมายที่จะนำมากำหนดในร่างพระราชบัญญัติ ตลอดจนความสัมพันธ์ของกลไกที่กำหนด

ผู้ร่างกฎหมายจะต้องคำนึงถึงหลักการที่ได้รับมา ตลอดจนรายละเอียดอื่น ๆ ที่ถูกกำหนดมาด้วย แต่ในบางครั้งรายละเอียดที่ได้รับมานั้นอาจจะไม่ถูกต้องหรือสมบูรณ์ครบถ้วน หากผู้ร่างกฎหมายเห็นว่ายังมีรายละเอียดส่วนอื่นที่สำคัญและจำเป็นต้องเพิ่มเติมเพื่อทำให้ร่างพระราชบัญญัติฉบับนั้นถูกต้องและสมบูรณ์ครบถ้วน ก็เป็นสิ่งจำเป็นที่จะต้องนำมากำหนดไว้

ในกรณีที่เนื้อหาสาระที่กำหนดเป็นเรื่องทางวิชาการหรือเทคนิคเฉพาะทาง ผู้ร่างกฎหมายอาจจำเป็นต้องศึกษาหาความรู้ในเรื่องดังกล่าว แต่มิได้หมายความว่าจะต้องศึกษาในเชิงลึกจนแตกฉาน เพราะจะมีผู้เชี่ยวชาญของหน่วยงานปฏิบัติที่จะเป็นผู้ให้ข้อมูลที่ถูกต้องและดีกว่า แต่อย่างไรก็ดี ผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนอาจมีความรู้ความเข้าใจที่แตกต่างกันได้ ดังนั้น เพื่อให้ได้ข้อยุติที่จะนำมายกร่างเป็นเนื้อหาสาระต่อไป ในบางครั้งควรสอบถามผู้เชี่ยวชาญหลายคน

๕. ศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายในลักษณะเดียวกันที่ใช้บังคับอยู่ในเวลานั้น

โดยทั่วไป เป็นการนำพระราชบัญญัติที่มีเนื้อหาสาระใกล้เคียงกับเรื่องที่กำลังจะยกร่างมาศึกษาเปรียบเทียบ เพื่อเป็นต้นแบบในการยกร่าง โดยทำความเข้าใจโครงสร้างในพระราชบัญญัติดังกล่าวว่ามีโครงสร้างกฎหมายเป็นอย่างไร และเหมาะสมที่จะนำมาใช้

เป็นต้นแบบในการร่างกฎหมายหรือไม่ หากสามารถนำมาเป็นต้นแบบได้ก็อาจจะทำให้ประหยัดเวลาในการยกร่าง เนื่องจากพระราชบัญญัติดังกล่าวได้รับการพิจารณามาแล้วอย่างรอบคอบ จึงย่อมมีข้อบกพร่องค่อนข้างน้อย

อนึ่ง ผู้ร่างกฎหมายจะต้องพิจารณาด้วยว่า ได้มีการวินิจฉัยชี้ขาดเกี่ยวกับพระราชบัญญัติต้นแบบที่นำมาศึกษาเปรียบเทียบ โดยศาลหรือองค์กรที่มีอำนาจในการวินิจฉัยชี้ขาดหรือไม่ และในประเด็นเรื่องใด ตลอดจนเหตุผลในการวินิจฉัยชี้ขาด ทั้งนี้ ปัญหาที่เกิดขึ้นในการบังคับใช้กฎหมาย ผู้ร่างกฎหมายสามารถนำมาเป็นตัวอย่างศึกษาเพื่อปรับปรุงแก้ไขมิให้เกิดปัญหาในร่างพระราชบัญญัติที่จะยกร่างในลักษณะทำนองเดียวกันอีก

๖. ถ้อยคำที่ใช้ในร่างพระราชบัญญัตินั้นต้องมีความชัดเจนและเป็นภาษาที่เข้าใจได้ง่าย โดยถูกต้องตามหลักภาษาไทยด้วย เพราะกฎหมายเป็นสิ่งที่ใช้บังคับแก่คนทุกคน

ในการตรวจสอบความชัดเจนของเนื้อหาหรือข้อความที่เขียน อาจให้บุคคลอื่นที่ไม่ได้เกี่ยวข้องกับการยกร่างกฎหมายนั้นอ่านและวิจารณ์ร่างกฎหมายที่ยกร่างขึ้นก็ได้ เพราะเมื่อได้อ่านแล้ว อาจมีความเข้าใจแตกต่างจากความประสงค์ของผู้ร่างกฎหมายก็ได้

ข้อสำคัญอย่างยิ่งในการร่างกฎหมายก็คือ ต้องใช้ถ้อยคำเช่นเดียวกันตลอดทั้งร่างกฎหมายเมื่อประสงค์จะกล่าวในสิ่งเดียวกัน เพื่อมิให้เกิดปัญหาในการตีความกฎหมาย เพราะมีหลักในการตีความกฎหมายว่า ถ้อยคำใดในกฎหมายใช้คำต่างกันย่อมต้องมีความหมายต่างกัน ดังนั้น การใช้ถ้อยคำในกฎหมายฉบับเดียวกันแตกต่างกันย่อมหมายความต่างกัน

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาซึ่งเป็นหน่วยงานที่ทำหน้าที่ในการจัดทำร่างกฎหมายและตรวจพิจารณาร่างกฎหมายของฝ่ายบริหารตามพระราชบัญญัติคณะกรรมการกฤษฎีกา พ.ศ. ๒๕๒๒ ได้นำหลักพื้นฐานที่กล่าวมาข้างต้นมาใช้ในการยกร่างกฎหมายและการตรวจพิจารณาร่างกฎหมายของสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาเสมอ ซึ่งภารกิจดังกล่าวเกิดขึ้นได้ใน ๓ ลักษณะ กล่าวคือ

(๑) เมื่อหน่วยงานของรัฐเสนอให้มีการตรากฎหมายขึ้นใหม่หรือแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบัน โดยหน่วยงานของรัฐเสนอเป็นร่างพระราชบัญญัติต่อคณะรัฐมนตรี ในกรณีเช่นนี้ หากคณะรัฐมนตรีอนุมัติหลักการของร่างพระราชบัญญัติใดและให้ส่งสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาตรวจพิจารณา สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีจะดำเนินการส่งร่างพระราชบัญญัติและเอกสารที่เกี่ยวข้องไปยังสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา ซึ่งในชั้นการตรวจพิจารณาของสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา ไม่ว่าเป็นการดำเนินการโดยคณะกรรมการกฤษฎีกาหรือสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา จะมีการสอบถาม

รายละเอียดเกี่ยวกับร่างพระราชบัญญัติตามหัวข้อที่กล่าวมา นอกจากนี้ ในการปรับปรุงแก้ไขสาระของร่างพระราชบัญญัติ ก็จะต้องคำนึงถึงหลักการพื้นฐานข้างต้นด้วยเช่นกัน

(๒) หากหน่วยงานเสนอให้มีการตราพระราชบัญญัติ โดยระบุเฉพาะรายละเอียดแห่งหลักการและสาระสำคัญที่ประสงค์จะให้มีในพระราชบัญญัติ โดยมิได้จัดทำเป็นร่างพระราชบัญญัติเสนอคณะรัฐมนตรี หากคณะรัฐมนตรีมีมติอนุมัติหลักการและให้สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกายกร่างพระราชบัญญัติ ในกรณีเช่นนี้สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาจะดำเนินการยกร่างพระราชบัญญัติตามหลักการพื้นฐานในการร่างกฎหมายดังกล่าวเช่นกัน

(๓) หากหน่วยงานเสนอให้มีการตราหรือออกเป็นกฎหมายอื่น หน่วยงานต้องจัดทำร่างของกฎหมายนั้นเสนอต่อคณะรัฐมนตรีด้วย

ดังนั้น อำนาจหน้าที่และภารกิจของสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาเกี่ยวกับการตรวจพิจารณาร่างกฎหมายจึงมิใช่แต่การตรวจสอบถ้อยคำให้ถูกต้องเท่านั้น แต่เป็นอำนาจหน้าที่ในการตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของเนื้อหาสาระทั้งหมดของกฎหมาย รวมทั้งความสัมพันธ์สอดคล้องกับระบบกฎหมายและบทบัญญัติแห่งกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องด้วย

ความจำเป็นในการมีแบบกฎหมาย

ในการร่างกฎหมายนั้น ผู้ร่างกฎหมายจะต้องมีการตรวจสอบและเลือกใช้แบบกฎหมายที่ถูกต้องกับเรื่องหรือหัวข้อในร่างกฎหมายแต่ละประเภท ซึ่งโดยทั่วไปผู้ร่างกฎหมายถูกผูกมัดอยู่กับแบบอย่างของกฎหมายที่ได้ประกาศใช้แล้วและได้ถือปฏิบัติมาช้านานจนเรียกได้ว่าเป็นจารีตประเพณี[๑๒] ในการร่างกฎหมายจึงมักใช้ถ้อยคำหรือข้อความหรือวิธีการเขียนในเรื่องเดียวกันหรือประเด็นเดียวกันในกฎหมายที่ได้รับการยอมรับและถูกนำไปใช้อย่างแพร่หลาย ซึ่งเรียกกันว่าเป็น “แบบกฎหมาย”[๑๓] ส่วนจะเป็นแบบที่ดีหรือเหมาะสมหรือไม่อย่างไรนั้น ก็จะต้องมีการศึกษาและวิเคราะห์ แล้วจึงกำหนดให้แบบกฎหมายนั้น ๆ ถือปฏิบัติใช้ต่อไป

เมื่อนำพระราชบัญญัติที่ใช้บังคับในปัจจุบันมาพิจารณาจะพบว่า ในเรื่องหรือหัวข้อเดียวกัน กฎหมายอาจบัญญัติไว้ต่างกันหรือใช้แบบกฎหมายแตกต่างกัน เนื่องจากเป็นเรื่องที่ผู้ร่างกฎหมายได้พิจารณากำหนดแบบกฎหมายใช้กับสถานการณ์ในขณะนั้น และเมื่อพระราชบัญญัติใช้บังคับผ่านไปเป็นเวลานาน ผู้ร่างกฎหมายหรือผู้พิจารณาร่างกฎหมายก็อาจเปลี่ยนทัศนคติหรือมุมมองใหม่ เพราะการกำหนดใช้แบบกฎหมายในยุคสมัยหนึ่งอาจจะไม่เป็นที่นิยมในอีกยุคสมัยหนึ่ง จึงได้มีการกำหนดแบบกฎหมายขึ้นใหม่ที่แตกต่างกันได้

---

[๑๒] หยุด แสงอุทัย, อ้างแล้ว, หน้า ๙๙

[๑๓] ผู้เขียนบางท่านใช้คำว่า “แบบของกฎหมาย” โดยให้ความหมายว่า คือ “การใช้ถ้อยคำหรือวิธีการในการเขียนในเรื่องเดียวกันหรือในประเด็นเดียวกันในหลาย ๆ ที่”

โปรดดู กาญจนารัตน์ ลีวิโรจน์, “การร่างกฎหมาย : แบบของกฎหมาย”, ในวารสารกฎหมาย, ๒๕๓๖, หน้า ๑๐๓ - ๑๓๗

นอกจากนี้ ในโครงสร้างของกฎหมาย การกำหนดรายละเอียดบางเรื่องถือได้ว่าเป็นเรื่องพื้นฐานที่กฎหมายทุกฉบับจะต้องบัญญัติไว้

ดังนั้น โดยทั่วไป แบบกฎหมายจึงอาจแบ่งออกได้เป็น ๒ ประเภทใหญ่ ๆ คือ

(๑) แบบกฎหมายที่แน่นอนตายตัว ซึ่งถือได้ว่า เป็นแบบกฎหมายในเรื่องที่กฎหมายทุกฉบับจะต้องมี ไม่ว่าจะเป็นกฎหมายลำดับใด เช่น ชื่อกฎหมาย บทอาศัยอำนาจ และวันใช้บังคับ

(๒) แบบกฎหมายที่เลือกใช้ได้ตามความเหมาะสม ซึ่งผู้ร่างกฎหมายสามารถเลือกนำมาใช้ โดยการให้เหตุผลในขณะที่ยกร่างหรือในชั้นการตรวจพิจารณาว่าเป็นแบบที่เหมาะสมที่สุด กล่าวคือ มีความหมายชัดเจนและตรงตามความต้องการหรือเจตนารมณ์มากที่สุด[๑๔]

เมื่อเวลาผ่านไป แบบกฎหมายที่มีใช้อยู่ในพระราชบัญญัติต่าง ๆ ในแต่ละเรื่องแต่ละประเด็นมีความหลากหลายมากขึ้น ประกอบกับจำนวนพระราชบัญญัติที่ใช้บังคับก็มีจำนวนมากขึ้นเช่นกัน ทำให้เกิดปัญหาแก่ผู้ร่างกฎหมายและผู้ตรวจพิจารณาร่างกฎหมายในการกำหนดใช้แบบกฎหมายในร่างกฎหมายที่ตนรับผิดชอบ และในบางครั้งการเลือกใช้แบบกฎหมายด้วยความผิดพลาด จะทำให้การใช้บังคับกฎหมายไม่สมบูรณ์หรือเกิดปัญหาการตีความหรือการบังคับใช้กฎหมาย

เหตุผลที่สำคัญอีกประการหนึ่งที่จะต้องมีการกำหนดแบบกฎหมายในเรื่องที่เป็นพื้นฐานขึ้นมา ได้แก่ การทำให้โครงสร้างของพระราชบัญญัติเป็นเอกภาพ เมื่อมีการกำหนดแบบกฎหมายแล้ว ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการร่างกฎหมายก็จะทราบว่า แบบกฎหมายพื้นฐานมีรายละเอียดวิธีการเขียนเช่นไรและใช้ถ้อยคำอย่างไรจึงถูกต้องและครบถ้วน และแบบกฎหมายที่เลือกใช้ได้ตามความเหมาะสมนั้น จะนำไปใช้ในสถานการณ์เช่นไรได้บ้าง

[๑๔] กาญจนารัตน์ ลีวิโรจน์. อ้างแล้ว, หน้า ๑๐๘

บทที่

๒

การร่างพระราชบัญญัติ

บทที่ ๒
การร่างพระราชบัญญัติ

ในบทนี้มีเนื้อหาเป็นการอธิบายเกี่ยวกับโครงสร้างและรูปแบบของกฎหมายระดับพระราชบัญญัติใน ๓ ลักษณะ คือ

(๑) พระราชบัญญัติฉบับแรก โดยอาจเป็นการตรากฎหมายขึ้นใช้บังคับใหม่หรืออาจเป็นการปรับปรุงกฎหมายด้วยการนำกฎหมายที่ใช้บังคับอยู่เดิมมาปรับปรุงใหม่โดยยกเลิกกฎหมายที่ใช้บังคับอยู่เดิมนั้นด้วย

(๒) พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติม ซึ่งได้แก่ พระราชบัญญัติที่ตราเพื่อแก้ไขเพิ่มเติมหรือยกเลิกบทบัญญัติมาตราต่าง ๆ หรือความในมาตราต่าง ๆ ของพระราชบัญญัติที่ใช้บังคับอยู่

(๓) พระราชบัญญัติยกเลิก ซึ่งได้แก่ พระราชบัญญัติที่ตราขึ้นเพื่อยกเลิกพระราชบัญญัติที่ใช้บังคับอยู่ฉบับหนึ่งฉบับใดหรือหลายฉบับ โดยไม่มีการกำหนดบทบัญญัติใหม่ขึ้นใช้บังคับแทนกฎหมายดังกล่าว

ในการยกร่างพระราชบัญญัติในลักษณะดังที่กล่าวมา ไม่ว่าจะเป็นพระราชบัญญัติฉบับแรก พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติม หรือพระราชบัญญัติยกเลิก มีบทบัญญัติหลักหรือสำคัญในตัวกฎหมายที่ผู้ร่างกฎหมายต้องพิจารณาหรืออาจจะต้องพิจารณากำหนดไว้ในร่างพระราชบัญญัติที่จัดทำขึ้น รวม ๑๑ เรื่อง กล่าวคือ

๑) บันทึกหลักการและเหตุผล เพื่อเป็นการแสดงขอบเขตและเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติ

๒) ชื่อร่างพระราชบัญญัติ เพื่อให้ทราบว่าพระราชบัญญัติมีเนื้อหาหรือสาระที่จะใช้บังคับแก่เรื่องใด

๓) คำปรารภ เพื่อทราบถึงขอบเขตของพระราชบัญญัติ

๔) บทบัญญัติจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลตามรัฐธรรมนูญ เพื่อแสดงให้ทราบว่าพระราชบัญญัติมีบทบัญญัติที่จำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลตามรัฐธรรมนูญมาตราใดบ้าง

๕) วันใช้บังคับกฎหมาย เพื่อระบุถึงสภาพบังคับของกฎหมายว่าจะให้มีผลใช้บังคับเมื่อใด

๖) บทยกเลิกกฎหมาย เพื่อระบุว่ากฎหมายใดจะไม่ให้มีผลใช้บังคับต่อไป

๗) บทนิยาม เพื่อกำหนดความหมายของถ้อยคำหรือข้อความในกฎหมาย

๘) มาตรารักษาการ เพื่อให้มีรัฐมนตรีเป็นผู้มีหน้าที่ปฏิบัติการให้เป็นไปตามกฎหมาย

๙) บทเฉพาะกาล เพื่อรองรับการดำเนินการใด ๆ หรือผลกระทบบางประการที่เกิดขึ้นก่อนที่พระราชบัญญัติมีผลใช้บังคับ

๑๐) บัญชีท้ายพระราชบัญญัติ เพื่อกำหนดรายละเอียดบางประการแทนการกำหนดในเนื้อหาของพระราชบัญญัติ

๑๑) หมวดหมู่กฎหมาย เพื่อจัดแยกเนื้อหาของกฎหมายตามลำดับความสำคัญเป็นกลุ่ม ๆ โดยมุ่งหมายให้ง่ายต่อการทำความเข้าใจ

ทั้งนี้ โดยมีการจัดเรียงลำดับบทบัญญัติหลักดังกล่าวในโครงสร้างทั่วไปของร่างพระราชบัญญัติที่จัดทำในรูปแบบ ดังต่อไปนี้

โครงสร้างทั่วไปของร่างพระราชบัญญัติ

- บันทึกหลักการและเหตุผล

บันทึกหลักการและเหตุผล
ประกอบร่างพระราชบัญญัติ.....
พ.ศ. ....

หลักการ

.....
.....

เหตุผล

.....
.....
.....

บันทึกหลักการและเหตุผล

- ตัวร่างพระราชบัญญัติ

ร่าง พระราชบัญญัติ ..... พ.ศ.	**ชื่อร่างพระราชบัญญัติ**
....	
โดยที่เป็นการสมควร.....	**คำปรารภ**
พระราชบัญญัตินี้มีบทบัญญัติบางประการเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคล ซึ่งมาตรา ๒๖ ประกอบกับมาตรา .. มาตรา .. และมาตรา .. ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย บัญญัติให้กระทำได้โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย	**บทบัญญัติจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลตามรัฐธรรมนูญ**
เหตุผลและความจำเป็นในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลตามพระราชบัญญัตินี้ เพื่อ.....*(ให้อธิบายเหตุผลความจำเป็นในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพ)*..... ซึ่งการตราพระราชบัญญัตินี้สอดคล้องกับเงื่อนไขที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๒๖ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยแล้ว	**เหตุผลในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลตามรัฐธรรมนูญ**
....	

มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า “พระราชบัญญัติ ..... พ.ศ. ....”	**ชื่อร่างพระราชบัญญัติ**
มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับ.....	**วันใช้บังคับกฎหมาย**
มาตรา ๓ ให้ยกเลิก (๑) พระราชบัญญัติ..... พ.ศ. .... (๒) พระราชบัญญัติ..... (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. .... (๓) พระราชบัญญัติ..... (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. .... (๔) พระราชบัญญัติ..... (ฉบับที่ ๔) พ.ศ.	**บทยกเลิกกฎหมาย**
มาตรา ๔ ในพระราชบัญญัตินี้ “.....” หมายความว่า ..... “.....” หมายความว่า ..... “.....” หมายความว่า	**บทนิยาม**
มาตรา ๕	**สาระหรือเนื้อหาที่กำหนดใช้บังคับ**
มาตรา ๖	**บทเฉพาะกาล**
มาตรา ๗ ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวง..... รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้	**มาตรารักษาการ**
ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ ..... นายกรัฐมนตรี	

- บัญชีท้ายพระราชบัญญัติ

บัญชีท้ายพระราชบัญญัติ

.....	
๑.	....
๒.	....
๓.	....
๔.	....
๕.	....

ดังนั้น แบบกฎหมายทั่วไปในระดับพระราชบัญญัติจึงแบ่งเนื้อหาออกเป็น ๑๑ ส่วน ตามบทบัญญัติหลักดังกล่าวตามลำดับ เพื่อให้ทราบถึงความมุ่งหมาย แนวทางการเขียน และรูปแบบการเขียนบทบัญญัติดังกล่าว

ส่วนที่ ๑
บันทึกหลักการและเหตุผล

๑. ความมุ่งหมายของบันทึกหลักการและเหตุผลประกอบร่างพระราชบัญญัติ

บันทึกหลักการและเหตุผลประกอบร่างพระราชบัญญัติจะจัดทำเป็นเอกสารแยกออกจากร่างพระราชบัญญัติ โดยบันทึกหลักการและเหตุผลจะปรากฏเป็นส่วนแรกก่อนร่างพระราชบัญญัติ โดยสามารถแยกความมุ่งหมายในการเขียนบันทึกหลักการและเหตุผลประกอบร่างพระราชบัญญัติได้ ดังต่อไปนี้

(๑) ความมุ่งหมายของบันทึกหลักการ

ความมุ่งหมายของบันทึกหลักการ มี ๒ ประการ คือ

ประการที่หนึ่ง เพื่อให้ผู้พิจารณาร่างพระราชบัญญัติทราบถึงขอบเขตในการมีปรับปรุง แก้ไขเพิ่มเติม หรือยกเลิกกฎหมายนั้น ๆ โดยเฉพาะกรณีที่เป็นร่างพระราชบัญญัติฉบับแก้ไขเพิ่มเติม หลักการที่กำหนดขึ้นและแสดงไว้จะเป็นข้อผูกมัดและขอบเขตของการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายทั้งในชั้นการพิจารณาของสภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภา คณะกรรมาธิการของสภาผู้แทนราษฎร และคณะกรรมาธิการของวุฒิสภา

ประการที่สอง เพื่อให้เป็นไปตามข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร

(๒) ความมุ่งหมายของบันทึกเหตุผล

ความมุ่งหมายของบันทึกเหตุผล มีสองประการ คือ

ประการที่หนึ่ง เพื่อแสดงให้สาธารณชนทราบถึงเหตุผลหรือความจำเป็นที่จะต้องมี ปรับปรุง แก้ไขเพิ่มเติม หรือยกเลิกกฎหมายนั้น ซึ่งเมื่อมีการนำลงประกาศในราชกิจจานุเบกษา เหตุผลจะปรากฏอยู่ท้ายกฎหมาย ซึ่งเป็นเครื่องมือหนึ่งที่ศาลใช้ในการค้นหาเจตนารมณ์ของกฎหมายหรือใช้ประกอบในการใช้บังคับหรือตีความกฎหมายด้วย

ประการที่สอง เพื่อให้เป็นไปตามข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร

๒. แนวทางการเขียนและรูปแบบบันทึกหลักการ

(๑) แนวทางการเขียนบันทึกหลักการ

แนวทางการเขียนบันทึกหลักการ มีดังต่อไปนี้

(ก) ร่างพระราชบัญญัติฉบับใหม่[๑] มีแนวทางการเขียนบันทึกหลักการ ดังต่อไปนี้

๑) การขึ้นต้นประโยคให้ใช้คำว่า “ให้มีกฎหมายว่าด้วย” เพื่อแสดงให้เห็นว่าเป็นการกำหนดให้มีกฎหมายขึ้นใหม่เป็นฉบับแรกของเรื่องนั้น แต่ไม่ระบุสาระสำคัญที่บัญญัติแยกออกเป็นหัวข้อคงใช้ถ้อยคำกว้าง ๆ ที่แสดงถึงการให้มีพระราชบัญญัติในเรื่องใดเพื่อเปิดโอกาสให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสามารถแปรญัตติได้อย่างกว้างขวาง

๒) การระบุชื่อพระราชบัญญัติในส่วนหลักการนั้น ให้ตัดคำว่า “ร่างพระราชบัญญัติ” และ “พ.ศ. ....” ออก เช่น ร่างพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. .... ในส่วนหลักการจะเขียนว่า “ให้มีกฎหมายว่าด้วยวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง”

๓) ในกรณีที่ชื่อร่างพระราชบัญญัติขึ้นต้นด้วยคำว่า “ว่าด้วย” ในการเขียนหลักการให้ตัดคำว่า “ว่าด้วย” ออกเพื่อไม่ให้ซ้ำกับคำว่า “ให้มีกฎหมายว่าด้วย” เช่น ร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยการวินิจฉัยชี้ขาดอำนาจหน้าที่ระหว่างศาล พ.ศ. .... ในส่วนหลักการจะเขียนว่า “ให้มีกฎหมายว่าด้วยการวินิจฉัยชี้ขาดอำนาจหน้าที่ระหว่างศาล”

๔) ในกรณีที่ชื่อร่างพระราชบัญญัติขึ้นต้นด้วยคำกริยา ให้ทำเป็นคำนามโดยเพิ่มคำว่า “การ” เช่น ร่างพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. .... ในส่วนหลักการจะเขียนว่า “ให้มีกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง”

ในกรณีที่ร่างพระราชบัญญัติฉบับใหม่มีสาระสำคัญเฉพาะเรื่องเพียงหลักการเดียว ได้แก่ การจำหน่ายที่ดิน การเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ การเปลี่ยนแปลงเขตอำนาจศาล การจัดตั้งศาล งบประมาณรายจ่าย การโอนงบประมาณรายจ่าย ในการเขียนบันทึกหลักการจะไม่ขึ้นต้นประโยคว่า “ให้มีกฎหมายว่าด้วย” แต่จะนำสาระสำคัญของร่างพระราชบัญญัตินั้นมาเขียนเป็นหลักการของร่างพระราชบัญญัติ

(ข) ร่างพระราชบัญญัติฉบับปรับปรุง[๒] มีแนวทางการเขียนบันทึกหลักการดังต่อไปนี้

๑) การขึ้นต้นประโยค ให้ใช้คำว่า “ปรับปรุงกฎหมายว่าด้วย.....” เพื่อแสดงให้เห็นว่าเป็นการยกเลิกกฎหมายที่มีอยู่แล้วและกำหนดหลักเกณฑ์ในเรื่องนั้นขึ้นใหม่

๒) การปรับปรุงกฎหมาย อาจเป็นการปรับปรุงกฎหมายที่มีอยู่เดิมเพียงฉบับเดียวหรือหลายฉบับก็ได้ และต้องระบุชื่อกฎหมายทุกฉบับ

---

[๑] ร่างพระราชบัญญัติฉบับใหม่ หมายความว่า ร่างพระราชบัญญัติที่กำหนดเรื่องดังกล่าวขึ้นเป็นฉบับแรกโดยยังไม่เคยมีการตรากฎหมายในเรื่องนั้นมาก่อน

[๒] ร่างพระราชบัญญัติฉบับปรับปรุง หมายความว่า ร่างพระราชบัญญัติที่ออกมาเพื่อยกเลิกกฎหมายฉบับปัจจุบัน เนื่องจากมีบทบัญญัติบางประการที่ต้องแก้ไขเนื้อหาเดิมเกือบทั้งหมดหรือเป็นส่วนใหญ่และกำหนดหลักเกณฑ์ในเรื่องนั้นขึ้นใหม่ เพื่อแก้ไขปัญหาหรือข้อขัดข้องที่กฎหมายเดิมไม่สามารถแก้ไขได้

๓) หลักเกณฑ์อื่นให้ใช้แนวทางในการเขียนบันทึกหลักการกรณีที่เป็นร่างพระราชบัญญัติฉบับใหม่

(ค) ร่างพระราชบัญญัติที่เป็นการแก้ไขเพิ่มเติมเล็กน้อย มีแนวทางการเขียนบันทึกหลักการ ดังต่อไปนี้

๑) การขึ้นต้นประโยคให้ใช้คำว่า “แก้ไขเพิ่มเติม” และตามด้วยชื่อพระราชบัญญัติฉบับปัจจุบัน

๒) จะมีการเขียนต่อเนื่องกันเพียงหนึ่งย่อหน้าหรือหากมีการแก้ไขเพิ่มเติมน้อยมากก็อาจมีเพียงบรรทัดเดียว โดยระบุเรื่องหรือกลุ่มเรื่องที่ประสงค์จะแก้ไขเพิ่มเติม เพิ่ม หรือยกเลิก และในตอนท้ายจะมีวงเล็บระบุมาตราที่ต้องการแก้ไขเพิ่มเติม เพิ่ม หรือยกเลิกไว้ด้วย

๓) การระบุเรื่องหรือกลุ่มเรื่องที่ประสงค์จะแก้ไขเพิ่มเติม เพิ่ม หรือยกเลิก กรณีที่มีหนึ่งหรือสองประเด็นจะเขียนต่อเนื่องกัน โดยมีแนวทางดังต่อไปนี้

ก) ใช้ถ้อยคำสั้น กะทัดรัด และชัดเจน

ข) เขียนหลักการโดยระบุเรื่องในสาระสำคัญที่ได้มีการเสนอแก้ไขเป็นกรอบกว้าง ๆ แต่เพียงพอที่จะเข้าใจได้ชัดเจนว่าเป็นการแก้ไขในเรื่องใด โดยไม่นำเนื้อหารายละเอียดมาใส่ไว้ในหลักการ และระบุเลขมาตราเป็นวงเล็บต่อท้ายข้อความ เพื่อให้มีการแปรญัตติแก้ไขหรือเพิ่มเติมรายละเอียดต่าง ๆ ได้ตามสมควร ซึ่งจะทำให้เรื่องที่แก้ไขนั้นมีความสมบูรณ์เหมาะสมแก่การใช้บังคับเป็นกฎหมายได้ เว้นแต่ในเรื่องใดที่เป็นเหตุผลหลักหรือเป็นสาระสำคัญของการเสนอแก้ไขในครั้งนั้นก็จะต้องระบุไว้ให้ชัดเจน

ค) การระบุเลขมาตราในวงเล็บท้ายหลักการ จะต้องระบุให้ครบทุกมาตรา และเรียงลำดับเลขมาตราโดยจัดเป็นกลุ่มแก้ไขเพิ่มเติม กลุ่มเพิ่ม และกลุ่มยกเลิก ซึ่งจะเอากลุ่มใดขึ้นก่อนให้พิจารณาจากกลุ่มที่มีมาตราแรกและเรียงลำดับเลขมาตราจากน้อยไปหามาก

ง) ไม่ต้องเขียนบทเฉพาะกาลในบันทึกหลักการ เนื่องจากเนื้อหาของร่างพระราชบัญญัติจะเป็นเครื่องชี้ว่าจำเป็นต้องมีบทเฉพาะกาลหรือไม่ หากเขียนเรื่องบทเฉพาะกาลไว้ในบันทึกหลักการแล้วและต่อมามีการแก้ไขร่างกฎหมายซึ่งจำเป็นต้องมีบทเฉพาะกาลเพิ่มเติมจะทำให้เขียนเพิ่มไม่ได้ เพราะไปจำกัดไว้ในหลักการแล้ว

จ) ต้องสอดคล้องกับข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎรที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบัน

(ง) ร่างพระราชบัญญัติที่เป็นการแก้ไขเพิ่มเติมหลายเรื่อง มีแนวทางการเขียนบันทึกหลักการเช่นเดียวกับการแก้ไขเพิ่มเติมเล็กน้อยตามที่กล่าวใน (ค) แต่ผู้ร่างกฎหมายจะต้องพิจารณาแยกเป็นกลุ่มของสาระที่จะแก้ไขเพิ่มเติมให้ชัดเจน

(จ) ร่างพระราชบัญญัติยกเลิกพระราชบัญญัติฉบับเดียวที่ไม่มีการแก้ไขเพิ่มเติม มีแนวทางการเขียนบันทึกหลักการ ดังต่อไปนี้

๑) การขึ้นต้นประโยคให้ใช้คำว่า “ยกเลิก” เพื่อให้ทราบว่ายกเลิกกฎหมายฉบับใด

๒) ให้ระบุชื่อกฎหมายตามชื่อที่ประกาศในราชกิจจานุเบกษา

(ฉ) ร่างพระราชบัญญัติยกเลิกพระราชบัญญัติฉบับเดียวที่เคยมีการแก้ไขเพิ่มเติม มีแนวทางการเขียนบันทึกหลักการ ดังต่อไปนี้

๑) การขึ้นต้นประโยคให้ใช้คำว่า “ยกเลิก” เพื่อให้ทราบว่ายกเลิกกฎหมายฉบับใด

๒) การระบุชื่อกฎหมาย เนื่องจากกฎหมายฉบับที่จะยกเลิกได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมมาแล้ว จึงใช้คำว่า “กฎหมายว่าด้วย”

(ช) ร่างพระราชบัญญัติยกเลิกพระราชบัญญัติสองหรือสามฉบับ แนวทางการเขียนบันทึกหลักการจะระบุชื่อกฎหมายที่จะยกเลิกไว้

(ซ) กรณีที่ยกเลิกพระราชบัญญัติหลายฉบับ กรณีร่างพระราชบัญญัติมีสาระสำคัญเป็นการยกเลิกพระราชบัญญัติหลายฉบับ แนวทางการเขียนบันทึกหลักการจะไม่ระบุชื่อพระราชบัญญัติทุกฉบับที่จะยกเลิกไว้ แต่จะระบุชื่อร่างพระราชบัญญัตินั้นอย่างกว้าง ๆ โดยในรายละเอียดของพระราชบัญญัติที่ยกเลิก จะอยู่ในร่างพระราชบัญญัติหรืออาจเป็นบัญชีท้ายพระราชบัญญัติ หากพระราชบัญญัติที่ยกเลิกนั้นมีจำนวนมาก

(๒) รูปแบบการเขียนบันทึกหลักการ

(ก) ร่างพระราชบัญญัติฉบับใหม่

๑) รูปแบบหลัก

หลักการ
ให้มีกฎหมายว่าด้วย.....*(ชื่อพระราชบัญญัติ)*.....

ตัวอย่าง

- พระราชบัญญัติส่งเสริมกีฬาอาชีพ พ.ศ. ๒๕๕๖
  “ให้มีกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมกีฬาอาชีพ”
- พระราชบัญญัติวินัยการเงินการคลังของรัฐ พ.ศ. ๒๕๖๑
  “ให้มีกฎหมายว่าด้วยวินัยการเงินการคลังของรัฐ”

๒) รูปแบบยกเว้น

หลักการ
.....*(สาระสำคัญ)*.....

ตัวอย่าง

- พระราชบัญญัติว่าด้วยการจำหน่ายที่ดินซึ่งเป็นกรรมสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในท้องที่ตำบลคลองประเวศ อำเภอบ้านโพธิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา พ.ศ. ๒๕๖๒

"จำหน่ายที่ดินซึ่งเป็นกรรมสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในท้องที่ตำบลคลองประเวศ อำเภอบ้านโพธิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา"

- พระราชบัญญัติเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ เพื่อสร้างกิจการรถไฟฟ้า โครงการรถไฟฟ้ามหานครสายเฉลิมรัชมงคล ในท้องที่เขตบางซื่อ เขตจตุจักร เขตห้วยขวาง เขตดินแดง เขตราชเทวี เขตวัฒนา เขตคลองเตย เขตปทุมวัน และเขตสาทร กรุงเทพมหานคร พ.ศ. ๒๕๕๒

"เวนคืนอสังหาริมทรัพย์ เพื่อสร้างกิจการรถไฟฟ้า โครงการรถไฟฟ้ามหานครสายเฉลิมรัชมงคล ในท้องที่เขตบางซื่อ เขตจตุจักร เขตห้วยขวาง เขตดินแดง เขตราชเทวี เขตวัฒนา เขตคลองเตย เขตปทุมวัน และเขตสาทร กรุงเทพมหานคร"

- พระราชบัญญัติเปลี่ยนแปลงเขตอำนาจศาลจังหวัดมีนบุรี พ.ศ. ๒๕๓๔

"เปลี่ยนแปลงเขตอำนาจศาลจังหวัดมีนบุรี"

- พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแพ่งตลิ่งชัน ศาลแพ่งพระโขนง ศาลแพ่งมีนบุรี ศาลอาญาตลิ่งชัน ศาลอาญาพระโขนง และศาลอาญามีนบุรี พ.ศ. ๒๕๖๒

"จัดตั้งศาลแพ่งตลิ่งชัน ศาลแพ่งพระโขนง ศาลแพ่งมีนบุรี ศาลอาญาตลิ่งชัน ศาลอาญาพระโขนง และศาลอาญามีนบุรี"

- พระราชบัญญัติโอนงบประมาณรายจ่าย พ.ศ. ๒๕๖๑

"ให้โอนงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๑ ของส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ และหน่วยงานอื่น เป็นบางรายการ ไปตั้งไว้เป็นงบประมาณรายจ่ายสำหรับงบกลาง รายการเงินสำรองจ่ายเพื่อกรณีฉุกเฉินหรือจำเป็น และกองทุนและเงินทุนหมุนเวียน เป็นจำนวน ๑๒,๗๓๐,๔๙๗,๗๐๐ บาท"

- พระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๒

"ตั้งงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๒ เป็นจำนวนไม่เกิน ๓,๐๐๐,๐๐๐,๐๐๐,๐๐๐ บาท"

(ข) ร่างพระราชบัญญัติฉบับปรับปรุง

หลักการ
ปรับปรุงกฎหมายว่าด้วย .....*(ชื่อกฎหมายที่จะยกเลิก)*.....

ตัวอย่าง

- พระราชบัญญัติวิธีการงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๑

"ปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยวิธีการงบประมาณ"

- พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๒

"ปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยสถาบันการพลศึกษา"

- พระราชบัญญัติควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบ พ.ศ. ๒๕๖๐

"ปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยการควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบและกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองสุขภาพของผู้ไม่สูบบุหรี่"

(ค) ร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติม

๑) ร่างพระราชบัญญัติที่เป็นการแก้ไขเพิ่มเติมเล็กน้อย

หลักการ
แก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติ..... พ.ศ. .... เพื่อ.....*(เรื่องหรือกลุ่มเรื่องที่ประสงค์จะแก้ไขเพิ่มเติม)..... (แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา .. เพิ่มมาตรา .. และยกเลิกมาตรา ..)*

ตัวอย่าง

- พระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๖๐

"แก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. ๒๕๔๕ เพื่อกำหนดความผิดและบทกำหนดโทษสำหรับผู้ที่ขัดขวางหรือไม่อำนวยความสะดวกแก่พนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งปฏิบัติการตามมาตรา ๕ (แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๔๕)"

- พระราชบัญญัติเงินคงคลัง (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๖๑

"แก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติเงินคงคลัง พ.ศ. ๒๔๙๑ เพื่อกำหนดให้กระทรวงการคลังสามารถสั่งจ่ายเงินจากบัญชีเงินคงคลังบัญชีที่ ๒ เพื่อชำระเงินต้นของตั๋วเงินคลังที่กระทรวงการคลังกู้เพื่อบริหารสภาพคล่องของเงินคงคลัง (เพิ่มมาตรา ๘ (๕))"

- พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน (ฉบับที่ ๖) พ.ศ. ๒๕๖๐

"แก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. ๒๕๔๑ เพื่อเพิ่มอัตราโทษกรณีความผิดที่กระทำต่อแรงงานเด็ก (แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๑๔๔ และมาตรา ๑๔๘ และเพิ่มมาตรา ๑๔๘/๑ และมาตรา ๑๔๘/๒)"

๒) ร่างพระราชบัญญัติที่เป็นการแก้ไขเพิ่มเติมหลายเรื่อง

หลักการ

แก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติ..... พ.ศ. .... ดังต่อไปนี้

(๑) .....*(เรื่องหรือกลุ่มเรื่องที่ประสงค์จะแก้ไขเพิ่มเติม)*.....
(แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา .. เพิ่มมาตรา .. และยกเลิกมาตรา ..)

(๒) .....*(เรื่องหรือกลุ่มเรื่องที่ประสงค์จะแก้ไขเพิ่มเติม)*.....
(แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา .. เพิ่มมาตรา .. และยกเลิกมาตรา ..)

(๓) .....*(เรื่องหรือกลุ่มเรื่องที่ประสงค์จะแก้ไขเพิ่มเติม)*.....
(แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา .. เพิ่มมาตรา .. และยกเลิกมาตรา ..)

(๔) .....*(เรื่องหรือกลุ่มเรื่องที่ประสงค์จะแก้ไขเพิ่มเติม)*.....
(แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา .. เพิ่มมาตรา .. และยกเลิกมาตรา ..)

ตัวอย่าง

- พระราชบัญญัติพันธุ์พืช (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๕๐

"แก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติพันธุ์พืช พ.ศ. ๒๕๑๘ ดังต่อไปนี้

(๑) แก้ไขเพิ่มเติมให้หน่วยงานของรัฐที่จัดตั้งขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อการค้าต้องปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยพันธุ์พืช ในส่วนที่เกี่ยวกับเมล็ดพันธุ์ควบคุม พืชสงวน และพืชต้องห้าม (แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๔)

(๒) แก้ไขเพิ่มเติมคุณสมบัติของผู้ขอใบอนุญาตรวบรวม ขาย นำเข้าหรือส่งออกซึ่งเมล็ดพันธุ์ควบคุมเพื่อการค้า (แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๑๖)

(๓) แก้ไขเพิ่มเติมข้อความที่ระบุในฉลากสำหรับภาชนะบรรจุเมล็ดพันธุ์ควบคุมเพื่อการค้า (แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๒๒ (๒) (ง))"

- พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม (ฉบับที่ ๗) พ.ศ. ๒๕๖๑

"แก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม พ.ศ. ๒๕๔๓ ดังต่อไปนี้

(๑) กำหนดความคุ้มครองข้าราชการตุลาการในการพิจารณาพิพากษาอรรถคดี (เพิ่มมาตรา ๖/๑)

(๒) แก้ไขเพิ่มเติมถ้อยคำที่อ้างถึงกรรมการการเลือกตั้ง กรรมการตรวจเงินแผ่นดิน ผู้ตรวจการแผ่นดิน กรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ และกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ เป็น "ผู้ดำรงตำแหน่งในองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ" (แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๓๓ วรรคสี่ มาตรา ๓๕ วรรคสอง (๔) และมาตรา ๓๙ (๕))

(๓) แก้ไขเพิ่มเติมการได้มาซึ่งกรรมการตุลาการศาลยุติธรรมผู้ทรงคุณวุฒิ (แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๓๖ วรรคหนึ่ง (๓) และวรรคสอง และมาตรา ๓๗ และยกเลิกมาตรา ๓๘)"

(ง) ร่างพระราชบัญญัติยกเลิก

๑) การยกเลิกพระราชบัญญัติฉบับเดียว

ก) พระราชบัญญัติฉบับที่ยกเลิกไม่มีการแก้ไขเพิ่มเติม

หลักการ
ยกเลิกพระราชบัญญัติ..... พ.ศ. ....

ตัวอย่าง

- ร่างพระราชบัญญัติยกเลิกประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๑๖ ลงวันที่ ๙ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๑๔ พ.ศ. ....

"ยกเลิกประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๑๖ ลงวันที่ ๙ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๑๔"

ข) พระราชบัญญัติฉบับที่ยกเลิกได้มีการแก้ไขเพิ่มเติม

หลักการ
ยกเลิกกฎหมายว่าด้วย.....*(ชื่อกฎหมาย)*.....

ตัวอย่าง

- พระราชบัญญัติยกเลิกพระราชบัญญัติการซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้า พ.ศ. ๒๕๔๒ พ.ศ. ๒๕๕๘

"ยกเลิกกฎหมายว่าด้วยการซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้า"

- พระราชบัญญัติยกเลิกพระราชบัญญัติการชลประทานราษฎร์ พุทธศักราช ๒๔๘๒ พ.ศ. ๒๕๕๘

"ยกเลิกกฎหมายว่าด้วยการชลประทานราษฎร์"

๒) การยกเลิกพระราชบัญญัติสองหรือสามฉบับ

หลักการ
ยกเลิก.....*(ชื่อกฎหมาย)*..... .....*(ชื่อกฎหมาย)*..... และ..... *(ชื่อกฎหมาย)*.....

ตัวอย่าง

- พระราชบัญญัติยกเลิกประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๓๔ ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๔๐ และประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๕๕ พ.ศ. ๒๕๑๑

"ยกเลิกประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๓๔ ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๔๐ และประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๕๕"

๓) การยกเลิกพระราชบัญญัติหลายฉบับ

หลักการ
ยกเลิก.....

ตัวอย่าง

- พระราชบัญญัติยกเลิกกฎหมายบางฉบับที่ไม่เหมาะสมกับกาลปัจจุบัน พ.ศ. ๒๕๔๖

"ยกเลิกกฎหมายบางฉบับที่ไม่เหมาะสมกับกาลปัจจุบัน"

- พระราชบัญญัติยกเลิกกฎหมายบางฉบับที่หมดความจำเป็นหรือซ้ำซ้อนกับกฎหมายอื่น พ.ศ. ๒๕๕๘

"ยกเลิกกฎหมายบางฉบับที่หมดความจำเป็นหรือซ้ำซ้อนกับกฎหมายอื่น"

๓. แนวทางการเขียนและรูปแบบบันทึกเหตุผล

(๑) แนวทางการเขียนบันทึกเหตุผล

แนวทางการเขียนบันทึกเหตุผล มีดังต่อไปนี้

(ก) ต้องเขียนให้สามารถเข้าใจได้ว่าร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวมีขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์ใดหรือเพราะเหตุใด โดยเขียนให้เป็นรูปธรรมให้มากที่สุดเพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจชัดแจ้งถึงความเป็นมาและเหตุผลในการตรากฎหมายนั้น ๆ

(ข) ต้องเขียนให้ผู้อ่านสามารถทราบถึงสาระสำคัญของร่างกฎหมายว่าเพราะเหตุใดจึงต้องตรากฎหมายฉบับดังกล่าว และในกรณีเป็นร่างกฎหมายฉบับแก้ไขเพิ่มเติมต้องอธิบายให้ทราบว่ามีการกำหนดหรือมีการแก้ไขปรับปรุงประเด็นสำคัญที่แตกต่างไปจากเดิมอย่างไร ซึ่งโดยทั่วไปควรมีเนื้อหาที่ครบถ้วน ไม่สั้นหรือยาวเกินไป ขึ้นอยู่กับร่างกฎหมายฉบับนั้น ๆ โดยแนวทางที่เหมาะสม คือ ประมาณครึ่งถึงหนึ่งหน้ากระดาษและควรมีเพียงย่อหน้าเดียว

(ค) ต้องมีเนื้อความกระชับ ชัดเจน เข้าใจได้ง่าย ใช้ถ้อยคำสละสลวยและไม่เยิ่นเย้อ เช่น ไม่ใช้คำว่า "สมควร" "นั้น" "ก็" "จะ" "และ" ซ้ำมากเกินไปโดยไม่จำเป็น

(ง) ต้องกำหนดเหตุผลและความจำเป็นที่ต้องใช้ระบบคณะกรรมการหรือระบบอนุญาต รวมทั้งเหตุผลและความจำเป็นที่ต้องใช้โทษอาญาสำหรับความผิดร้ายแรงเพื่อให้สอดคล้องกับมาตรา ๗๗ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ โดยคณะรัฐมนตรีได้มีมติวันที่ ๖ มิถุนายน ๒๕๖๐ รับทราบและเห็นชอบแนวทางการจัดทำร่างกฎหมายให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (เพิ่มเติม) ตามความเห็น

คณะกรรมการกฤษฎีกา (คณะพิเศษ) ในส่วนของแนวทางการเขียนบันทึกหลักการและเหตุผลประกอบการเสนอร่างกฎหมายเพื่อเป็นข้อมูลประกอบการพิจารณาในกระบวนการตรากฎหมาย สรุปหลักเกณฑ์ที่ต้องคำนึงในการเขียนเหตุผลประกอบร่างกฎหมาย ได้แก่

๑) เหตุผลและความจำเป็นที่ต้องมีกฎหมายในเรื่องนั้น

๒) หากกฎหมายนั้นมีเนื้อหาเป็นการจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคล ควรระบุเหตุผลและความจำเป็นที่ต้องมีการจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลในเรื่องดังกล่าว

๓) เหตุผลและความจำเป็นที่ต้องใช้ระบบคณะกรรมการหรือระบบอนุญาต รวมทั้งเหตุผลและความจำเป็นที่ต้องใช้โทษอาญาสำหรับความผิดร้ายแรง

(๒) รูปแบบการเขียนบันทึกเหตุผล

โดยที่/เนื่องจาก..... .... จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

ตัวอย่าง

- พระราชบัญญัติการควบคุมสินค้าที่เกี่ยวข้องกับการแพร่ขยายอาวุธที่มีอานุภาพทำลายล้างสูง พ.ศ. ๒๕๖๒

“โดยที่คณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติได้ออกข้อมติคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติ ที่ ๑๕๔๐ (๒๐๐๔) เมื่อวันที่ ๒๘ เมษายน พ.ศ. ๒๕๔๗ และข้อมติฯ อื่นที่เกี่ยวข้อง กำหนดให้ประเทศต่าง ๆ ต้องมีมาตรการภายในประเทศในการป้องกันการแพร่ขยายอาวุธที่มีอานุภาพทำลายล้างสูงที่ก่อให้เกิดอันตรายต่อชีวิตมนุษย์ สัตว์ หรือพืชจำนวนมากหรือต่อสิ่งแวดล้อมอย่างร้ายแรง ตลอดจนสินค้าทั่วไปที่สามารถนำไปประกอบ พัฒนา เสริมสร้าง และอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับอาวุธที่มีอานุภาพทำลายล้างสูง โดยมีระบบการควบคุมการส่งออก การส่งกลับ การนำเข้า การถ่ายลำ การผ่านแดน การเป็นนายหน้า และการดำเนินการใด ๆ เพื่อแพร่ขยายสินค้าที่เกี่ยวข้องกับอาวุธที่มีอานุภาพทำลายล้างสูง และการกำหนดมาตรการที่เกี่ยวกับสินค้าที่มีเหตุอันควรสงสัยว่ามีการใช้สุดท้ายหรือผู้ใช้สุดท้ายที่เกี่ยวข้องกับการแพร่ขยายอาวุธที่มีอานุภาพทำลายล้างสูง ซึ่งประเทศไทยในฐานะประเทศสมาชิกองค์การสหประชาชาติมีหน้าที่ตามที่กำหนดในข้อ ๒๕ ของกฎบัตรสหประชาชาติที่จะต้องปฏิบัติตาม แต่กฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบันยังไม่สามารถครอบคลุมการปฏิบัติตามข้อมติฯ ได้ครบถ้วน โดยเฉพาะการเป็นนายหน้าและสินค้าที่จับต้องไม่ได้ ดังนั้น จึงมีความจำเป็นต้องใช้ระบบคณะกรรมการในการกำหนดนโยบายและแนวทางการควบคุมการแพร่ขยายอาวุธที่มีอานุภาพทำลายล้างสูงเพื่อให้เกิด

การบูรณาการการทำงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ใช้ระบบอนุญาตหรือมาตรการอื่นใดสำหรับการกระทำกิจกรรมที่ควบคุมสินค้าที่เกี่ยวข้องกับการแพร่ขยายอาวุธที่มีอานุภาพทำลายล้างสูงเพื่อประโยชน์ในการรักษาความมั่นคงและความปลอดภัยสาธารณะ และกำหนดความรับผิดทางแพ่ง ตลอดจนโทษทางปกครองและทางอาญาที่เหมาะสมเพื่อให้ประเทศไทยสามารถควบคุมการแพร่ขยายสินค้าที่เกี่ยวข้องกับอาวุธที่มีอานุภาพทำลายล้างสูงได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้”

- พระราชบัญญัติวิธีการงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๑

“โดยที่กฎหมายว่าด้วยวิธีการงบประมาณได้ใช้บังคับมาเป็นเวลานาน สมควรปรับปรุงหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการจัดทำงบประมาณ การบริหารงบประมาณรายจ่าย การควบคุมงบประมาณ รวมถึงการประเมินผลและรายงานการใช้จ่ายงบประมาณ เพื่อให้กระบวนการจัดสรรงบประมาณของประเทศมีลักษณะที่มุ่งเป้าหมายและผลสัมฤทธิ์ของงบประมาณเป็นสำคัญ และเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและความคุ้มค่าในการใช้จ่ายงบประมาณยิ่งขึ้น จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้”

- พระราชบัญญัติจราจรทางบก (ฉบับที่ ๑๑) พ.ศ. ๒๕๕๙

“โดยที่ในปัจจุบันได้มีการนำระบบการชำระเงินด้วยวิธีการธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์มาใช้เพื่อการชำระค่าสินค้าและบริการเพิ่มมากขึ้น สมควรเพิ่มช่องทางการชำระค่าปรับตามใบสั่งด้วยวิธีการดังกล่าวในกรณีที่เจ้าพนักงานจราจรหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ไม่เรียกเก็บใบอนุญาตขับขี่ เพื่อเป็นการอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้ขับขี่หรือเจ้าของรถในการชำระค่าปรับตามใบสั่ง ประกอบกับได้มีการโอนกรมตำรวจไปเป็นสำนักงานตำรวจแห่งชาติแล้ว สมควรแก้ไขการระบุชื่อตำแหน่ง “อธิบดีกรมตำรวจ” ตามกฎหมายว่าด้วยจราจรทางบก เป็น “ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ” ในคราวเดียวกัน จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้”

- พระราชบัญญัติยกเลิกประกาศของคณะปฏิวัติ คำสั่งของคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ที่ให้ศาลพลเรือนเป็นศาลทหารในเวลาไม่ปกติและที่ให้ศาลทหารพิจารณาคดีซึ่งเกี่ยวกับความผิดอันเป็นคอมมิวนิสต์ พ.ศ. ๒๕๓๙

“เนื่องจากการให้ศาลพลเรือนทำหน้าที่เป็นศาลทหารในเวลาไม่ปกติและการให้ศาลทหารพิจารณาคดีซึ่งเกี่ยวกับความผิดอันเป็นคอมมิวนิสต์ตามประกาศของคณะปฏิวัติและคำสั่งของคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน เป็นวิธีปฏิบัติในระหว่างที่ประเทศตกอยู่ในภาวะฉุกเฉินอันเนื่องจากมีการปฏิวัติหรือรัฐประหาร บัดนี้ สมควรยกเลิกประกาศของคณะปฏิวัติ คำสั่งของคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดินและพระราชบัญญัติซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมประกาศหรือคำสั่งดังกล่าว รวม ๑๗ ฉบับ ที่ให้ศาลพลเรือนทำหน้าที่เป็นศาลทหารในเวลาไม่ปกติ และที่ให้ศาลทหารพิจารณาคดีซึ่งเกี่ยวกับความผิดอันเป็นคอมมิวนิสต์ จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้”

- พระราชบัญญัติยกเลิกพระราชบัญญัติการซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้า พ.ศ. ๒๕๔๒ พ.ศ. ๒๕๕๘

"โดยที่ปัจจุบันตลาดซื้อขายล่วงหน้าของประเทศไทยมีสองตลาด คือ บริษัท ตลาดสัญญาซื้อขายล่วงหน้า (ประเทศไทย) จำกัด (มหาชน) ซึ่งทำหน้าที่เป็นศูนย์ซื้อขายสัญญาซื้อขายล่วงหน้าในสินค้าทั่วไปตามกฎหมายว่าด้วยสัญญาซื้อขายล่วงหน้าและตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้าแห่งประเทศไทย ซึ่งทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการซื้อขายล่วงหน้าสินค้าเกษตรตามกฎหมายว่าด้วยการซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้า สมควรให้มีการซื้อขายสัญญาซื้อขายล่วงหน้าภายใต้กฎหมายว่าด้วยสัญญาซื้อขายล่วงหน้าเพียงตลาดเดียว เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและยกระดับการซื้อขายล่วงหน้าของประเทศไทยให้เกิดประโยชน์ต่อภาคการเกษตรและเศรษฐกิจของประเทศ ลดความเสี่ยงจากความผันผวนของราคาและรับรู้ราคาของสินค้าในอนาคต รวมทั้งจะทำให้เกิดการเข้าไปซื้อขายสัญญาซื้อขายล่วงหน้าในสินค้าหลากหลายชนิดยิ่งขึ้น จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้"

ส่วนที่ ๒
ชื่อร่างพระราชบัญญัติ

๑. ความมุ่งหมายของชื่อร่างพระราชบัญญัติ

ร่างพระราชบัญญัติทุกฉบับต้องมีชื่อ เพื่อแสดงให้ทราบถึงเรื่อง สาระสำคัญ และขอบเขตในการใช้บังคับของร่างพระราชบัญญัตินั้น โดยแบบกฎหมายของไทยนั้น ชื่อของร่างพระราชบัญญัติจะปรากฏอยู่ ๒ แห่ง คือ ในส่วนหัวเรื่องและในร่างมาตรา ๑ โดยชื่อในส่วนหัวเรื่องไม่จัดว่าเป็นเนื้อหาของพระราชบัญญัติที่มีผลใช้บังคับ เนื่องจากเนื้อหาของพระราชบัญญัติเริ่มต้นที่มาตรา ๑ ซึ่งอยู่หลังประโยคว่า “จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติขึ้นไว้โดยคำแนะนำและยินยอมของรัฐสภา ดังต่อไปนี้”[๓]

การกำหนดชื่อร่างพระราชบัญญัติในแต่ละแห่งมีความมุ่งหมายแตกต่างกัน กล่าวคือ ชื่อร่างพระราชบัญญัติในส่วนหัวเรื่อง มีไว้เพื่อให้ผู้อ่านกฎหมายเพียงแค่ส่วนหัวเรื่องก็สามารถเข้าใจหรือทราบได้ทันทีว่าเป็นกฎหมายเกี่ยวกับเรื่องใดและมีขอบเขตการใช้บังคับเพียงใด เพื่อจะได้ทราบว่ากฎหมายฉบับนั้น ๆ นำมาปรับใช้กับข้อเท็จจริงหรือปัญหาในเรื่องใดมิฉะนั้นแล้วผู้ใช้กฎหมายจะต้องใช้เวลาในการอ่านเนื้อหาของกฎหมายทั้งฉบับทำให้เกิดความล่าช้าของผู้ใช้กฎหมาย ส่วนชื่อร่างพระราชบัญญัติในร่างมาตรา ๑ มีไว้เพื่อกำหนดชื่อที่ถูกต้องตามกฎหมายที่ใช้เรียกและอ้างอิงถึงร่างพระราชบัญญัตินั้นให้เป็นอย่างเดียวกัน ดังนั้น จึงต้องเป็นชื่อเดียวกันและเขียนอย่างเดียวกันกับชื่อร่างพระราชบัญญัติในส่วนหัวเรื่อง เพื่อไม่ให้ผู้ใช้กฎหมายเกิดความสับสนในการตรวจสอบและอ้างอิง

๒. แนวทางการเขียนชื่อร่างพระราชบัญญัติ

ร่างพระราชบัญญัติไม่ว่าจะเป็นร่างพระราชบัญญัติฉบับแรก ร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติม และร่างพระราชบัญญัติยกเลิกมีหลักในการกำหนดชื่อร่างพระราชบัญญัติดังต่อไปนี้

(๑) ชื่อร่างพระราชบัญญัติต้องสื่อให้เห็นถึงเรื่องและสาระสำคัญของพระราชบัญญัติโดยนำเรื่องหรือสาระสำคัญนั้นมาสรุปหรือย่อไว้เป็นชื่อกฎหมาย เพื่อเป็นเครื่องบ่งชี้ให้ทราบว่ากฎหมายมุ่งหมายที่จะควบคุมหรือคุ้มครองหรือดำเนินการในเรื่องใดหรือสิ่งใด หรือกำหนดกิจการอย่างหนึ่งอย่างใด และเมื่ออ่านชื่อร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวแล้วควรทราบได้ว่าเป็นกฎหมายว่าด้วยเรื่องอะไร หากผู้ร่างกฎหมายสามารถหาชื่อที่สามารถสื่อความหมาย

---

[๓] มีชัย ฤชุพันธุ์, เอกสารประกอบการบรรยาย เรื่อง “รูปแบบและโครงสร้างกฎหมายระดับพระราชบัญญัติและวิธีการร่างพระราชบัญญัติ : กรณีศึกษา”, หลักสูตรการร่างกฎหมายระดับต้นสำหรับนิติกร ระดับ ๓ - ๕ รุ่นที่ ๑, วันศุกร์ ที่ ๑๔ พฤษภาคม ๒๕๔๗ ณ ห้องประชุมสมภพ โหตระกิตย์ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, น. ๗ - ๘

ได้มากเท่าใดก็จะเป็นประโยชน์แก่ผู้ใช้พระราชบัญญัติมากเท่านั้น ในชั้นการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติของสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา อาจมีการแก้ไขชื่อร่างพระราชบัญญัติเพื่อให้สอดคล้องกับเรื่องหรือสาระสำคัญของร่างพระราชบัญญัติ เช่น

- ร่างพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการปกปิดหรือเปลี่ยนสภาพทรัพย์สินที่เกี่ยวพันกับการกระทำความผิด พ.ศ. .... ได้แก้ไขชื่อเป็น “ร่างพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. ....” เพื่อให้ชัดเจนและเหมาะสมยิ่งขึ้น (เรื่องเสร็จที่ ๙๗/๒๕๔๐)

- ร่างพระราชบัญญัติองค์การมหาชนอิสระ พ.ศ. .... ได้แก้ไขชื่อเป็น “ร่างพระราชบัญญัติองค์การมหาชน พ.ศ. ....” เหตุที่ตัดคำว่า “อิสระ” ออก เพื่อป้องกันความเข้าใจผิดของผู้ใช้กฎหมายว่าหน่วยงานใหม่คือ องค์การมหาชน เป็นอิสระและปราศจากการควบคุมจากรัฐ ทั้งที่จริงแล้วหน่วยงานของรัฐทุกประเภทจะต้องถูกควบคุมและกำกับดูแลโดยวิธีการใดวิธีการหนึ่งอยู่เสมอ (เรื่องเสร็จที่ ๖๔/๒๕๔๑)

- ร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ พ.ศ. .... ได้แก้ไขชื่อเป็น “ร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม พ.ศ. ....” เนื่องจากคำว่า “วัฒนธรรม” ย่อมหมายถึงสิ่งที่จับต้องไม่ได้อยู่แล้วไม่จำเป็นต้องมีคำขยายว่า “จับต้องได้หรือจับต้องไม่ได้” ส่วนคำว่า Intangible นั้น ขยายคำว่า Heritage แม้ว่าอนุสัญญาฯ จะแปลคำว่า Intangible Cultural Heritage ว่า “มรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้” ตามรากศัพท์ภาษาอังกฤษก็ตาม แต่กฎหมายภายในก็ไม่จำเป็นต้องใช้คำที่แปลจากรากศัพท์โดยตรงหรือเป็นคำที่ตรงกับอนุสัญญาฯ แต่ควรใช้คำให้สื่อถึงเนื้อหาของกฎหมาย ประกอบกับคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติได้มีมติเมื่อวันที่ ๓๑ สิงหาคม ๒๕๕๒ ให้ใช้คำว่า “มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม” แทนคำว่า Intangible Cultural Heritage (เรื่องเสร็จที่ ๘๕๙/๒๕๕๘)

- ร่างพระราชบัญญัติพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก พ.ศ. .... ได้แก้ไขชื่อเป็น “ร่างพระราชบัญญัติเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก พ.ศ. ....” เพื่อให้สอดคล้องกับเนื้อหาสาระของร่างพระราชบัญญัติที่มีเนื้อหาด้านอื่นด้วยนอกจากเรื่องทางเศรษฐกิจ เช่น สังคม การสาธารณสุข (เรื่องเสร็จที่ ๑๒๓๒/๒๕๕๙)

- ร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยรัฐบาลดิจิทัล พ.ศ. .... คณะกรรมการกฤษฎีกา (คณะพิเศษ) ได้แก้ไขชื่อร่างฯ เป็น “ร่างพระราชบัญญัติการบริหารงานและการให้บริการภาครัฐผ่านระบบดิจิทัล พ.ศ. ....” เพื่อให้สอดคล้องกับสาระสำคัญของกฎหมายที่กำหนดให้หน่วยงานภาครัฐจัดให้มีการบริหารงานและจัดทำบริการสาธารณะในรูปแบบของเทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อความสะดวกในการให้บริการแก่ประชาชน เปิดเผยข้อมูลภาครัฐแก่สาธารณะและสร้างการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน (เรื่องเสร็จที่ ๒๐๖๕/๒๕๖๑)

(๒) ชื่อพระราชบัญญัติควรสั้นและเข้าใจง่าย เช่น ร่างพระราชบัญญัติสงเคราะห์คุ้มครองสวัสดิภาพและส่งเสริมความประพฤติเด็ก พ.ศ. .... ได้แก้ไขชื่อเป็น “ร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. ....” (เรื่องเสร็จที่ ๒๐๗/๒๕๔๕)

(๓) ชื่อพระราชบัญญัติที่มีลักษณะเนื้อหาสาระเหมือนกันหรือใกล้เคียงกัน ควรใช้ถ้อยคำในแนวทางเดียวกัน เช่น ร่างพระราชบัญญัติโอนบุคลากร ทรัพย์สินและงบประมาณของวิทยาลัยเทคนิคการสัตวแพทย์ กรมปศุสัตว์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ไปให้มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ทบวงมหาวิทยาลัย พ.ศ. .... ได้แก้ไขเพิ่มเติมชื่อเป็น “ร่างพระราชบัญญัติโอนอำนาจหน้าที่และกิจการบริหารบางส่วนของกรมปศุสัตว์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ไปเป็นของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ทบวงมหาวิทยาลัย พ.ศ. .... เพื่อให้การใช้ถ้อยคำเป็นไปในแนวทางเดียวกัน เนื่องจากเป็นกฎหมายที่มีสาระสำคัญเหมือนกันกับร่างพระราชบัญญัติที่ผ่านการพิจารณาของสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาแล้ว (เรื่องเสร็จที่ ๔๘/๒๕๔๐)

(๔) หลีกเลี่ยงการใช้ชื่อกฎหมายที่ซ้ำกันหรือคล้ายคลึงกันกับกฎหมายฉบับอื่น เพราะจะทำให้เกิดความสับสน[๔]

(๕) หลีกเลี่ยงการกำหนดชื่อที่มีการใช้คำว่า “ว่าด้วย” หรือ “การ” นำหน้าชื่อร่างพระราชบัญญัติ เนื่องจากเดิมแนวทางการตั้งชื่อร่างพระราชบัญญัติของสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาในประเด็นนี้จะแบ่งเป็น ๒ ลักษณะ[๕] คือ

ลักษณะที่ ๑ ใช้ชื่อตรง เป็นกรณีที่ชื่อนั้นเกี่ยวกับเนื้อหาของพระราชบัญญัตินั้นโดยตรง ซึ่งโดยหลักแล้วชื่อของพระราชบัญญัติจะต้องเป็นคำนาม เช่น พระราชบัญญัติรถยนต์ พ.ศ. ๒๕๒๒ พระราชบัญญัติการรับขนของทางทะเล พ.ศ. ๒๕๓๔ และพระราชบัญญัติการเล่นแชร์ พ.ศ. ๒๕๓๔ แต่ก็มีพระราชบัญญัติหลายฉบับที่ใช้ชื่อเป็นคำกริยา เช่น พระราชบัญญัติกักพืช พ.ศ. ๒๕๐๗ และพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี พ.ศ. ๒๕๓๙ อย่างไรก็ตาม การที่ต้องกำหนดชื่อของพระราชบัญญัติให้เป็นคำนามนั้นมีผลให้ในปัจจุบันมีพระราชบัญญัติจำนวนประมาณ ๗๐ ฉบับ ที่ขึ้นต้นด้วยคำว่า “การ” เพื่อทำให้คำกริยาเป็นคำนาม

ลักษณะที่ ๒ ใช้ชื่อที่ขึ้นต้นด้วยคำว่า “ว่าด้วย” เป็นกรณีที่ร่างพระราชบัญญัตินั้นเกี่ยวข้องกับหลาย ๆ เรื่องในกรอบของเรื่องนั้น เช่น พระราชบัญญัติว่าด้วยการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ พ.ศ. ๒๕๓๐ การที่ใช้คำว่า “ว่าด้วย” ก็เนื่องจากพระราชบัญญัติดังกล่าวมีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการชดใช้ค่าทดแทนและกระบวนการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเวนคืน ไม่ได้มีเนื้อหาเฉพาะเรื่องการเวนคืนเท่านั้น อย่างไรก็ตาม ในระยะหลังมีการใช้

[๔] มีชัย ฤชุพันธุ์, อ้างแล้ว, เชิงอรรถที่ ๑

[๕] มีชัย ฤชุพันธุ์, อ้างแล้ว, เชิงอรรถที่ ๑

ชื่อพระราชบัญญัติขึ้นต้นด้วยคำว่า “ว่าด้วย” จำนวนมาก ทั้งที่บางฉบับไม่มีความจำเป็น และปัจจุบันมีพระราชบัญญัติประมาณ ๔๐ ฉบับที่ขึ้นต้นด้วยคำว่า “ว่าด้วย”

ต่อมา ในปี พ.ศ. ๒๕๔๕ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาได้วางแนวทางในการตั้งชื่อพระราชบัญญัติว่า ให้หลีกเลี่ยงการตั้งชื่อกฎหมายที่มีการใช้คำว่า “ว่าด้วย” หรือ “การ” นำหน้าชื่อกฎหมายและใช้ชื่อกฎหมายให้ตรงกับเนื้อหากฎหมาย เนื่องจากจะทำให้มีปัญหาในการค้นหากฎหมาย เพราะผู้ค้นจะต้องคำนึงถึงแต่เนื้อหาหลักของกฎหมายในการค้นหา โดยอาจจะไม่ได้คิดถึงว่าชื่อกฎหมายนั้นนำหน้าด้วยคำว่า “ว่าด้วย” หรือ “การ” ทั้งนี้ คำทั้งสองคำดังกล่าวเป็นคำที่ใช้ในกฎหมายเก่า จึงควรหลีกเลี่ยงการใช้ เว้นแต่กฎหมายฉบับใดมีความจำเป็นที่ต้องใช้คำดังกล่าวก็ให้คงไว้[๖]

(๖) ไม่ใช้ภาษาต่างประเทศเป็นชื่อร่างพระราชบัญญัติ เว้นแต่ในกรณีที่มีความจำเป็น เช่น กฎหมายที่อนุวัติการตามพันธกรณี ความตกลงระหว่างประเทศ หรือที่มีแนวความคิดมาจากกฎหมายของต่างประเทศ ก็อาจกำหนดชื่อกฎหมายโดยมีรากศัพท์เป็นภาษาต่างประเทศได้แต่ต้องเขียนเป็นภาษาไทย เช่น พระราชบัญญัติการผลิตผลิตภัณฑ์ซีดี พ.ศ. ๒๕๔๘ พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. ๒๕๕๐ พระราชบัญญัติการพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม พ.ศ. ๒๕๖๐

(๗) ถ้อยคำหรือภาษาในการร่างกฎหมายใช้คำที่เป็น “ภาษาเขียน” การสะกดคำและมีความหมายถูกต้องตามหลักของพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน เพื่อให้บุคคลทั่วไปสามารถรู้และเข้าใจตรงกัน เนื่องจากตรวจสอบได้จากแหล่งเดียวกัน[๗] เว้นแต่บางกรณีที่ความหมายของคำบางคำในพจนานุกรมไม่ได้มีความหมายตรงตามที่ผู้ร่างกฎหมายประสงค์ เช่น อาจมีความหมายกว้างหรือแคบกว่าที่ต้องการ ผู้ร่างกฎหมายก็สามารถเลือกใช้คำที่มีความหมายตรงตามความประสงค์ได้โดยนำวิธีการเขียนบทนิยามมาใช้ในการร่างกฎหมาย ซึ่งจะได้กล่าวถึงต่อไปในส่วนของบทนิยาม

(๘) การจัดวางลำดับชื่อร่างพระราชบัญญัติในส่วนหัวเรื่อง มีดังต่อไปนี้[๘]

- บรรทัดแรกเป็นคำว่า “ร่าง”
- บรรทัดที่สองเป็นคำว่า “พระราชบัญญัติ”
- บรรทัดที่สามเป็นชื่อของพระราชบัญญัติ ในกรณีที่ชื่อของพระราชบัญญัติยาวกว่าหนึ่งบรรทัดก็สามารถจัดเรียงในบรรทัดถัดไปได้ตามสภาพ โดยบรรทัดที่สี่และบรรทัดที่ห้าให้ร่นไปเป็นบรรทัดถัดไปตามลำดับ และหากเป็นร่างพระราชบัญญัติฉบับแก้ไขเพิ่มเติมก็จะมีคำว่า “(ฉบับที่ ..)” อยู่ในบรรทัดที่สามนี้

---

[๖] มีชัย ฤชุพันธุ์, อ้างแล้ว, เชิงอรรถที่ ๑

[๗] มีชัย ฤชุพันธุ์, อ้างแล้ว, เชิงอรรถที่ ๑

[๘] บันทึกการประชุมฝ่ายร่างกฎหมาย คณะที่ ๑ - ๘ ครั้งที่ ๑ - ๑/๒๕๓๘ วันที่ ๑๐ พฤศจิกายน ๒๕๓๘

- บรรทัดที่สี่หรือบรรทัดสุดท้ายแล้วแต่กรณี จะเป็นคำว่า “พ.ศ. ....” สำหรับปีที่ประกาศใช้กฎหมายนั้น โดยให้ใช้สี่จุดเสมอและให้ละการระบุเลขปีไว้ ทั้งนี้ เพื่อให้สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีพิมพ์เพิ่มเติมตามความเป็นจริงเมื่อนำขึ้นทูลเกล้าฯ พระมหากษัตริย์เพื่อทรงลงพระปรมาภิไธย หรือก่อนการประกาศในราชกิจจานุเบกษาและลงเป็นเลขไทยเสมอ[๙]

- บรรทัดที่ห้าจะเป็นการขีดเส้นแบ่งระหว่างส่วนหัวเรื่องกับส่วนของพระปรมาภิไธยของพระมหากษัตริย์

ในกรณีของร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนั้น รูปแบบการกำหนดชื่อในส่วนของหัวเรื่องคงเหมือนกับกรณีของร่างพระราชบัญญัติ โดยการวางลำดับชื่อจะเป็นไปตามลำดับดังกล่าวข้างต้น โดยบรรทัดที่สองจะเปลี่ยนมาใช้คำว่า “พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ” แทน ทั้งนี้ คำว่า “พระราชบัญญัติ” และคำว่า “ประกอบรัฐธรรมนูญ” จะต้องอยู่ติดกันและบรรทัดเดียวกัน เนื่องจากเป็นไปตามมาตรา ๘๑ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ ที่กำหนดให้มีกฎหมายระดับพระราชบัญญัติ ๒ ประเภท คือ พระราชบัญญัติและพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ

(๙) ไม่มีการใช้คำว่า “ให้” และใช้คำว่า “พุทธศักราช” ในการกำหนดชื่อร่างพระราชบัญญัติในร่างมาตรา ๑ กล่าวคือ ก่อนปี พ.ศ. ๒๔๘๘ มีการใช้ถ้อยคำที่หลากหลายโดยส่วนใหญ่จะใช้ถ้อยคำว่า “มาตรา .. ให้เรียกพระราชบัญญัตินี้ว่า “พระราชบัญญัติ.....”” หรือ “มาตรา .. พระราชบัญญัตินี้ให้เรียกว่า “พระราชบัญญัติ.....”” การใช้ถ้อยคำที่แตกต่างกันดังกล่าวนี้เกิดขึ้นจนถึงปี พ.ศ. ๒๔๘๘ กรรมการร่างกฎหมายครบคณะได้วางรูปแบบชื่อพระราชบัญญัติและพระราชกำหนดใหม่ โดยได้ตัดคำว่า “ให้” ออก และแก้ไขคำว่า “พุทธศักราช” เป็น “พ.ศ.” ดังนั้น แนวทางการกำหนดชื่อร่างพระราชบัญญัติจะใช้ถ้อยคำว่า “มาตรา .. พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า “พระราชบัญญัติ.....”” และปีที่ประกาศใช้จะใช้คำว่า “พ.ศ. ....”[๑๐]

(๑๐) ชื่อร่างพระราชบัญญัติต้องตรงกันทั้งในส่วนของหัวเรื่อง และร่างมาตรา ๑ กล่าวคือ โดยหลักการแล้วชื่อร่างพระราชบัญญัติในร่างมาตรา ๑ ต้องเหมือนกับชื่อร่างพระราชบัญญัติในส่วนหัวเรื่อง เพื่อไม่ให้เกิดปัญหาในการอ้างชื่อพระราชบัญญัติ หากมีกรณีที่ชื่อร่างพระราชบัญญัติในร่างมาตรา ๑ ไม่ตรงกับชื่อซึ่งอยู่ในส่วนหัวเรื่อง ในกรณีนี้ต้องถือว่าชื่อร่างพระราชบัญญัติในร่างมาตรา ๑ เป็นชื่อที่ถูกต้อง เนื่องจากเป็นส่วนที่เป็นตัวกฎหมาย เช่น พระราชบัญญัติศุลกากร พระพุทธศักราช ๒๔๖๙ หัวเรื่องใช้คำว่า

---

[๙] บันทึกการประชุมฝ่ายร่างกฎหมาย ครั้งที่ ๓/๒๕๔๕ วันที่ ๑๖ มกราคม ๒๕๔๕

[๑๐] หนังสือของคณะกรรมการกฤษฎีกา ที่ น. ๗๐๙/๒๔๘๙ ลงวันที่ ๙ สิงหาคม ๒๔๘๙ เรื่อง ร่างแบบกฎหมาย ถึงกรมเลขาธิการคณะรัฐมนตรี (เรื่องเสร็จที่ ๑๓๖/๒๔๘๘)

“พระราชบัญญัติศุลกากร พุทธศักราช ๒๔๖๙” แต่ในมาตรา ๑ ใช้คำว่า “พระราชบัญญัติศุลกากร พระพุทธศักราช ๒๔๖๙” ซึ่งในเรื่องนี้ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาได้ยึดแนวทางว่า ชื่อของพระราชบัญญัติต้องเป็นไปตามบทบัญญัติของกฎหมาย คือ มาตรา ๑ แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าว ทำให้การอ้างชื่อของพระราชบัญญัติศุลกากรฯ ทุกแห่งต้องเป็นไปตามชื่อในมาตรา ๑ และกรณีพระราชบัญญัติกฎอัยการศึก พระพุทธศักราช ๒๔๕๗ ซึ่งชื่อในมาตรา ๑ ใช้คำว่า “กฎอัยการศึก พ.ศ. ๒๔๕๗” ดังนั้น หากจะมีการอ้างชื่อพระราชบัญญัติดังกล่าวก็ต้องใช้หลักการเดียวกับพระราชบัญญัติศุลกากรฯ

๓. รูปแบบการเขียนชื่อร่างพระราชบัญญัติ

เนื่องจากรูปแบบการเขียนชื่อร่างพระราชบัญญัติในส่วนหัวเรื่องและในร่างมาตรา ๑ มีลักษณะแตกต่างกัน จึงขอแยกหัวข้อรูปแบบการเขียนชื่อร่างพระราชบัญญัติเป็น ๒ ส่วน คือ รูปแบบการเขียนชื่อร่างพระราชบัญญัติในส่วนหัวเรื่อง และรูปแบบการเขียนชื่อร่างพระราชบัญญัติในร่างมาตรา ๑

๓.๑ รูปแบบการเขียนชื่อร่างพระราชบัญญัติในส่วนหัวเรื่อง

รูปแบบทั่วไปในการกำหนดชื่อร่างพระราชบัญญัติในส่วนหัวเรื่อง เป็นดังต่อไปนี้

(๑) ร่างพระราชบัญญัติฉบับแรก

ร่าง
พระราชบัญญัติ/พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ
.....
พ.ศ. ....

ตัวอย่าง
- พระราชบัญญัติเงินตรา พ.ศ. ๒๕๐๑

ร่าง
พระราชบัญญัติ
เงินตรา
พ.ศ. ....

- พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศและวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. ๒๕๓๙

ร่าง
พระราชบัญญัติ
จัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ
และวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ
พ.ศ. ....

- พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๖๐

ร่าง
พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ
ว่าด้วยพรรคการเมือง
พ.ศ. ....

---

(๒) ร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติม

ร่าง
พระราชบัญญัติ/พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ
..... (ฉบับที่ ..)
พ.ศ. ....

ตัวอย่าง
- พระราชบัญญัติเงินตรา (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๑๐

ร่าง
พระราชบัญญัติ
เงินตรา (ฉบับที่ ..)
พ.ศ. ....

- พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศและวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๘

ร่าง
พระราชบัญญัติ
จัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ
และวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ (ฉบับที่ ..)
พ.ศ. ....

- พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๕๙

ร่าง
พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ
ว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต (ฉบับที่ ..)
พ.ศ. ....

ในกรณีที่กฎหมายฉบับแรกเป็นกฎหมายที่เรียกชื่ออย่างอื่นแต่มีค่าบังคับเป็นพระราชบัญญัติ ได้แก่ ประมวลกฎหมาย และประกาศของคณะปฏิวัติ แต่กฎหมายฉบับแก้ไขเพิ่มเติมเป็นพระราชบัญญัติ เช่นนี้ชื่อร่างกฎหมายฉบับแก้ไขเพิ่มเติมจะต้องเปลี่ยนไปตามรูปแบบของกฎหมายที่ตรา ซึ่งมีรูปแบบดังต่อไปนี้

ร่าง
พระราชบัญญัติ
แก้ไขเพิ่มเติม (ชื่อประมวลกฎหมาย/ประกาศของคณะปฏิวัติ/พระราชกำหนด)
พ.ศ. ....

ตัวอย่าง

- พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ๓๔) พ.ศ. ๒๕๖๒

ร่าง
พระราชบัญญัติ
แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ..)
พ.ศ. ....

- พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ ๓๐ เรื่อง การตรวจสอบการกระทำที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่รัฐ ลงวันที่ ๓๐ กันยายน พุทธศักราช ๒๕๔๙ พ.ศ. ๒๕๕๐

ร่าง
พระราชบัญญัติ
แก้ไขเพิ่มเติมประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ ๓๐ เรื่อง การตรวจสอบการกระทำที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่รัฐ ลงวันที่ ๓๐ กันยายน พุทธศักราช ๒๕๔๙
พ.ศ. ....

---

(๓) ร่างพระราชบัญญัติยกเลิก

(ก) การยกเลิกกฎหมายฉบับเดียว

ร่าง
พระราชบัญญัติ
ยกเลิก...*(ชื่อกฎหมายที่จะยกเลิก)*...
พ.ศ. ....

ตัวอย่าง

- พระราชบัญญัติยกเลิกประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๑๗ ลงวันที่ ๒๗ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๐๑ พ.ศ. ๒๕๑๘

ร่าง
พระราชบัญญัติ
ยกเลิกประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๑๗ ลงวันที่ ๒๗ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๐๑
พ.ศ. ....

- พระราชบัญญัติยกเลิกพระราชบัญญัติการซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้า พ.ศ. ๒๕๔๒ พ.ศ. ๒๕๕๘

ร่าง
พระราชบัญญัติ
ยกเลิกพระราชบัญญัติการซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้า พ.ศ. ๒๕๔๒
พ.ศ. ....

(ข) การยกเลิกกฎหมายสองหรือสามฉบับ

ร่าง
พระราชบัญญัติ
ยกเลิก...*(ชื่อกฎหมายที่จะยกเลิก)*... ...*(ชื่อกฎหมายที่จะยกเลิก)*...
และ...*(ชื่อกฎหมายที่จะยกเลิก)*...
พ.ศ. ....

ตัวอย่าง

- พระราชบัญญัติยกเลิกประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๓๔ ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๔๐ และประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๕๕ พ.ศ. ๒๕๑๑

ร่าง
พระราชบัญญัติ
ยกเลิกประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๓๔
ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๔๐ และประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๕๕
พ.ศ. ....

- พระราชบัญญัติยกเลิกคำสั่งของคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ฉบับที่ ๔ ลงวันที่ ๖ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๑๙ และประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๓ ลงวันที่ ๒๐ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๒๐ พ.ศ. ๒๕๒๒

ร่าง
พระราชบัญญัติ
ยกเลิกคำสั่งของคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ฉบับที่ ๔
ลงวันที่ ๖ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๑๙ และประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๓
ลงวันที่ ๒๐ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๒๐
พ.ศ. ....

(ค) การยกเลิกกฎหมายหลายฉบับ

ร่าง
พระราชบัญญัติ
ยกเลิกกฎหมายบางฉบับที่/ซึ่ง...*(ระบุเหตุผล)*...
พ.ศ. ....

ตัวอย่าง

- พระราชบัญญัติยกเลิกกฎหมายบางฉบับซึ่งใช้บังคับในภาวะคับขัน พุทธศักราช ๒๔๘๙

ร่าง
พระราชบัญญัติ
ยกเลิกกฎหมายบางฉบับซึ่งใช้บังคับในภาวะคับขัน
พ.ศ. ....

- พระราชบัญญัติยกเลิกกฎหมายบางฉบับที่หมดความจำเป็นหรือซ้ำซ้อนกับกฎหมายอื่น พ.ศ. ๒๕๕๘

ร่าง
พระราชบัญญัติ
ยกเลิกกฎหมายบางฉบับที่หมดความจำเป็นหรือซ้ำซ้อนกับกฎหมายอื่น
พ.ศ. ....

๓.๒ รูปแบบการเขียนชื่อร่างพระราชบัญญัติในร่างมาตรา ๑

มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า “พระราชบัญญัติ..... พ.ศ. ....”

ตัวอย่าง

- พระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙

“มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า “พระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙””

- พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๙

“มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า “พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๙””

- พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐

“มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า “พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐””

- พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๒

"มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า "พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๒""

- พระราชบัญญัติการอำนวยความสะดวกในการพิจารณาอนุญาตของทางราชการ พ.ศ. ๒๕๕๘

"มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า "พระราชบัญญัติการอำนวยความสะดวกในการพิจารณาอนุญาตของทางราชการ พ.ศ. ๒๕๕๘""

- พระราชบัญญัติหลักเกณฑ์การจัดทำร่างกฎหมายและการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย พ.ศ. ๒๕๖๒

"มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า "พระราชบัญญัติหลักเกณฑ์การจัดทำร่างกฎหมายและการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย พ.ศ. ๒๕๖๒""

ส่วนที่ ๓
คำปรารภ

๑. ความมุ่งหมายของคำปรารภ

คำปรารภเป็นอารัมภบทของกฎหมายที่มีขึ้นด้วยความมุ่งหมาย ๓ ประการ ดังต่อไปนี้

ประการที่หนึ่ง แสดงพระราชอำนาจของสถาบันพระมหากษัตริย์ในการประกาศใช้บังคับพระราชบัญญัติตามรัฐธรรมนูญ ด้วยความเห็นชอบขององค์กรฝ่ายนิติบัญญัติ โดยพระราชบัญญัตินั้นได้ผ่านการพิจารณาตามกระบวนการนิติบัญญัติตามที่รัฐธรรมนูญบัญญัติไว้

ประการที่สอง แจ้งให้ทราบว่ากฎหมายที่ตราขึ้นใช้บังคับนั้น เป็นกฎหมายใหม่ที่ไม่เคยมีการใช้บังคับมาก่อน หรือเป็นเพียงกฎหมายที่แก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ หรือเป็นกฎหมายที่ปรับปรุงกฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ หรือเป็นกฎหมายยกเลิกกฎหมายที่ใช้บังคับอยู่

ประการที่สาม เพื่อให้ทราบว่าพระราชบัญญัติฉบับนั้นมีบทบัญญัติที่เป็นการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลตามบทบัญญัติมาตราใดของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย และมีเหตุผลความจำเป็นในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพอย่างไร[๑๑]

๒. แนวทางการเขียนคำปรารภ

คำปรารภจะปรากฏในกฎหมายทุกฉบับ โดยเนื้อหาของคำปรารภจะแตกต่างกันไปในกฎหมายแต่ละฉบับขึ้นอยู่กับเนื้อหาสาระของกฎหมายฉบับนั้น ๆ โดยมีแนวทางการเขียนคำปรารภ ดังต่อไปนี้

(๑) คำปรารภในส่วนแสดงพระราชอำนาจของสถาบันพระมหากษัตริย์ในการประกาศใช้บังคับพระราชบัญญัติตามรัฐธรรมนูญ ด้วยความเห็นชอบขององค์กรฝ่ายนิติบัญญัติ นั้น ในชั้นที่ยังเป็นร่างพระราชบัญญัติจะไม่มีการใส่ข้อความใด ๆ แต่จะใส่เป็นเส้นประไว้แทน โดยความในส่วนนี้จะกำหนดขึ้นในขั้นตอนการจัดทำพระราชบัญญัติเพื่อทูลเกล้าฯ ถวายพระมหากษัตริย์เพื่อลงพระปรมาภิไธยประกาศใช้เป็นกฎหมาย และจะปรากฏในพระราชบัญญัติที่ประกาศลงในราชกิจจานุเบกษา ซึ่งแบบกฎหมายทั่วไปปรากฏเป็นดังนี้

[๑๑] ปัจจุบันเป็นไปตามบทบัญญัติมาตรา ๒๖ วรรคหนึ่ง ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐

พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราลงกรณ พระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศว่า

.....

.....

.....

.....

.....

จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติขึ้นไว้โดยคำแนะนำและยินยอมของรัฐสภา ดังต่อไปนี้

(๒) การระบุคำปรารภตามความมุ่งหมายประการที่สองนั้น ต้องกำหนดไว้ตั้งแต่ในชั้นยกร่างพระราชบัญญัติ เพื่อให้ทราบในเบื้องต้นว่า ร่างพระราชบัญญัตินั้นเป็นกฎหมายที่มีหลักการสำคัญอย่างไร ส่วนคำปรารภในส่วนที่แสดงการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลมีเหตุผลความจำเป็นในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพอย่างไร ได้แยกต่างหากไว้ในส่วนที่ ๔

๓. รูปแบบการเขียนคำปรารภ

สำหรับรูปแบบการเขียนคำปรารภนั้น ได้วางแนวทางในการกำหนดคำปรารภไว้ ๒ รูปแบบ ได้แก่ รูปแบบหลักและรูปแบบยกเว้น ดังต่อไปนี้

(๑) รูปแบบหลัก

คำปรารภจะกำหนดให้ทราบว่าสมควรมีกฎหมายว่าด้วยเรื่องใด หรือแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายว่าด้วยเรื่องใด หรือปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยเรื่องใด หรือยกเลิกกฎหมายว่าด้วยเรื่องใด

(ก) ร่างพระราชบัญญัติฉบับใหม่

โดยที่เป็นการสมควรมีกฎหมายว่าด้วย/กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วย .....

ตัวอย่าง

- พระราชบัญญัติการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. ๒๕๖๐

"โดยที่เป็นการสมควรมีกฎหมายว่าด้วยการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ"

- พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. ๒๕๖๐

"โดยที่เป็นการสมควรมีกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง"

(ข) ร่างพระราชบัญญัติฉบับปรับปรุง

โดยที่เป็นการสมควรปรับปรุงกฎหมายว่าด้วย/กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วย.....

ตัวอย่าง

- พระราชบัญญัติควบคุมการฆ่าสัตว์เพื่อการจำหน่ายเนื้อสัตว์ พ.ศ. ๒๕๕๙

"โดยที่เป็นการสมควรปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยการควบคุมการฆ่าสัตว์และจำหน่ายเนื้อสัตว์"

- พระราชบัญญัติควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบ พ.ศ. ๒๕๖๐

"โดยที่เป็นการสมควรปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยการควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบและกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองสุขภาพของผู้ไม่สูบบุหรี่"

(ค) ร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติม

โดยที่เป็นการสมควรแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายว่าด้วย/กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วย.....

ตัวอย่าง

- พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๕๗

"โดยที่เป็นการสมควรแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายว่าด้วยการสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า"

- พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๔๓

"โดยที่เป็นการสมควรแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา"

(ง) ร่างพระราชบัญญัติยกเลิก

โดยที่เป็นการสมควรยกเลิกกฎหมาย.....

ตัวอย่าง

- พระราชบัญญัติยกเลิกกฎหมายบางฉบับที่หมดความจำเป็นหรือซ้ำซ้อนกับกฎหมายอื่น พ.ศ. ๒๕๕๘

"โดยที่เป็นการสมควรยกเลิกกฎหมายบางฉบับที่หมดความจำเป็นหรือซ้ำซ้อนกับกฎหมายอื่น"

(๒) รูปแบบยกเว้น

คำปรารภของกฎหมายบางฉบับนอกจากจะกำหนดให้ทราบว่าสมควรมีกฎหมายว่าด้วยเรื่องใด หรือแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายว่าด้วยเรื่องใด หรือปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยเรื่องใด หรือยกเลิกกฎหมายว่าด้วยเรื่องใดแล้ว มีความจำเป็นที่จะต้องกำหนดจุดประสงค์ของการตรากฎหมายแทนการระบุว่าเป็นการมี แก้ไข ปรับปรุง ยกเลิกกฎหมายว่าด้วยเรื่องใด เพื่อให้เกิดความชัดเจน ทั้งนี้ ย่อมขึ้นอยู่กับการกำหนดโดยระบุกฎหมายว่าด้วยเรื่องใดกับจุดประสงค์ของการตรากฎหมายอย่างใดทำให้สามารถเข้าใจได้ดีกว่ากัน

คำปรารภของกฎหมายที่เป็นรูปแบบยกเว้นนั้น ไม่อาจกำหนดรูปแบบที่แน่นอนได้ เนื่องจากเป็นเรื่องของข้อเท็จจริงเกี่ยวกับสาระและหลักการของกฎหมายในแต่ละกรณีที่มีความแตกต่างกัน ดังนั้น คำปรารภจึงจำเป็นต้องมีความที่แสดงแตกต่างกัน รูปแบบของคำปรารภที่กำหนดจึงแตกต่างจากรูปแบบหลัก อย่างไรก็ดี ก็ยังคงต้องเป็นไปตามหลักการทั่วไปคือระบุอย่างถูกต้องและครบถ้วนชัดเจน ซึ่งมีแนวทางการเขียนคำปรารภที่เป็นข้อยกเว้น ดังต่อไปนี้

(ก) ร่างพระราชบัญญัติเวนคืนอสังหาริมทรัพย์

เนื่องจากพระราชบัญญัติเวนคืนอสังหาริมทรัพย์จะมีแนวทางการเขียนเนื้อหาเป็นการกำหนดให้หน่วยงานใดเป็นผู้มีอำนาจเวนคืนที่ดินในพื้นที่ใด ดังนั้น คำปรารภในพระราชบัญญัติเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ จึงต้องระบุบริเวณพื้นที่ที่จะต้องมีการเวนคืนให้ชัดเจน ดังต่อไปนี้

โดยที่เป็นการสมควรให้เวนคืนอสังหาริมทรัพย์.....

ตัวอย่าง

- พระราชบัญญัติเวนคืนอสังหาริมทรัพย์เพื่อสร้างทางพิเศษศรีรัช – วงแหวนรอบนอกกรุงเทพมหานคร ในท้องที่อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี และเขตทวีวัฒนา เขตตลิ่งชัน เขตบางพลัด เขตบางซื่อ กรุงเทพมหานคร พ.ศ. ๒๕๖๐

“โดยที่เป็นการสมควรให้เวนคืนอสังหาริมทรัพย์เพื่อสร้างทางพิเศษศรีรัช – วงแหวนรอบนอกกรุงเทพมหานคร ในท้องที่อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี และเขตทวีวัฒนา เขตตลิ่งชัน เขตบางพลัด เขตบางซื่อ กรุงเทพมหานคร”

(ข) ร่างพระราชบัญญัติจัดตั้งศาล

เนื่องจากกฎหมายจัดตั้งศาลจะมีบทบัญญัติเฉพาะเกี่ยวกับการจัดตั้งศาลเท่านั้น ดังนั้น แนวทางการเขียนคำปรารภในกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งศาลจึงกำหนดหลักการไว้เฉพาะกรณีการจัดตั้งศาล ดังต่อไปนี้

โดยที่เป็นการสมควรจัดตั้งศาล.....

ตัวอย่าง

- พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลอุทธรณ์คดีชำนัญพิเศษ พ.ศ. ๒๕๕๘

“โดยที่เป็นการสมควรจัดตั้งศาลอุทธรณ์คดีชำนัญพิเศษ”

(ค) ร่างพระราชบัญญัติตั้งจังหวัด

กฎหมายจัดตั้งจังหวัดจะมีลักษณะเฉพาะเป็นการกำหนดให้พื้นที่ในเขตใดจัดตั้งขึ้นเป็นจังหวัด ดังนั้น แนวทางการเขียนคำปรารภจึงต้องระบุให้ชัดเจนว่าเป็นการจัดตั้งจังหวัดใด ดังต่อไปนี้

โดยที่เป็นการสมควรตั้งจังหวัด.....

ตัวอย่าง

- พระราชบัญญัติตั้งจังหวัดบึงกาฬ พ.ศ. ๒๕๕๔

"โดยที่เป็นการสมควรตั้งจังหวัดบึงกาฬ"

(ง) ร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่าย

กฎหมายเกี่ยวกับงบประมาณรายจ่ายมีสาระสำคัญเพื่อให้ส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ และหน่วยงานอื่น ได้มีงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ สำหรับใช้เป็นหลักในการจ่ายเงินแผ่นดินในแต่ละปีงบประมาณ ดังนั้น แนวทางการเขียนคำปรารภจึงแตกต่างจากรูปแบบของกฎหมายทั่วไป ดังต่อไปนี้

๑) การตั้งงบประมาณ

โดยที่เป็นการสมควรตั้งงบประมาณรายจ่าย.....

ตัวอย่าง

- พระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๑

"โดยที่เป็นการสมควรตั้งงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๑"

- พระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติมประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๑ พ.ศ. ๒๕๖๑

"โดยที่เป็นการสมควรตั้งงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติมประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๑"

๒) การโอนงบประมาณ

โดยที่เป็นการสมควรโอนงบประมาณรายจ่าย.....

ตัวอย่าง

- พระราชบัญญัติโอนงบประมาณรายจ่าย พ.ศ. ๒๕๖๐

"โดยที่เป็นการสมควรโอนงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๐ ของส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ และหน่วยงานอื่น บางรายการ"

(จ) ร่างพระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมาย

ประมวลกฎหมาย คือ กฎหมายซึ่งรวมบทกฎหมายต่าง ๆ ในเรื่องเดียวกันเข้าไว้ด้วยกัน และได้จัดให้มีการบัญญัติอย่างเป็นระบบ มีการจัดสรรให้เป็นหมวดหมู่อย่างเรียบร้อย และมีข้อความเท้าถึงซึ่งกันและกัน โดยประมวลกฎหมายจะมีผลใช้บังคับตามพระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมาย ดังนั้น แนวทางการเขียนคำปรารภของพระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมาย จึงต้องระบุให้ชัดเจนว่าเป็นการประกาศใช้ประมวลกฎหมายใด ดังต่อไปนี้

โดยที่เป็นการสมควรประกาศใช้ประมวลกฎหมาย.....

ตัวอย่าง

- พระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. ๒๔๙๗

"โดยที่เป็นการสมควรที่จะประกาศใช้ประมวลกฎหมายที่ดิน"

- ร่างพระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. .... (เรื่องเสร็จที่ ๔๖๖ - ๔๘๐/๒๕๕๓)

"โดยที่เป็นการสมควรประกาศใช้ประมวลกฎหมายองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น"

- ร่างพระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายยาเสพติด พ.ศ. .... (เรื่องเสร็จที่ ๖๒๖/๒๕๖๑)

"โดยที่เป็นการสมควรประกาศใช้ประมวลกฎหมายยาเสพติด"

(ฉ) ร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมาย

โดยที่เป็นการสมควรแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมาย.....

ตัวอย่าง

- พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ ๒๒) พ.ศ. ๒๕๕๘

"โดยที่เป็นการสมควรแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์"

(ช) ร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประกาศของคณะปฏิวัติ

การแก้ไขเพิ่มเติมประกาศของคณะปฏิวัติ จะใช้คำปรารภว่าแก้ไขเพิ่มเติมประกาศของคณะปฏิวัติฉบับใด ลงวันที่เท่าใด เพื่อให้เกิดความชัดเจน โดยมิได้ใช้คำปรารภว่าแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายว่าด้วยเรื่องใดได้ เนื่องจากประกาศของคณะปฏิวัติ

บางฉบับมิได้เป็นกฎหมายที่รวบรวมบทบัญญัติว่าด้วยเรื่องใดหนึ่งหนึ่งไว้ทั้งหมด จึงไม่อาจกำหนดให้ชัดเจนได้ว่าประกาศคณะปฏิวัติเป็นกฎหมายว่าด้วยเรื่องใด ดังนั้น จึงจะไม่นำรูปแบบหลักมาใช้

โดยที่เป็นการสมควรแก้ไขเพิ่มเติมประกาศของคณะปฏิวัติ.....

ตัวอย่าง

- พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๒ ลงวันที่ ๑๗ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๑๔ พ.ศ. ๒๕๑๗

"โดยที่เป็นการสมควรแก้ไขเพิ่มเติมประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๒ ลงวันที่ ๑๗ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๑๔"

ส่วนที่ ๔
บทบัญญัติจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลตามรัฐธรรมนูญ

๑. ความมุ่งหมายของบทบัญญัติจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลตามรัฐธรรมนูญ

บทบัญญัติจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลตามรัฐธรรมนูญมีขึ้นด้วยความมุ่งหมาย ๒ ประการ ดังต่อไปนี้

ประการที่หนึ่ง เพื่อให้เป็นไปตามบทบัญญัติมาตรา ๒๖ วรรคหนึ่ง[๑๒] ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ ซึ่งบัญญัติให้การตรากฎหมายที่มีผลเป็นการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลต้องเป็นไปตามเงื่อนไขที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ ในกรณีที่รัฐธรรมนูญมิได้บัญญัติเงื่อนไขไว้ กฎหมายดังกล่าวต้องไม่ขัดต่อหลักนิติธรรม ไม่เพิ่มภาระหรือจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลเกินสมควรแก่เหตุ และจะกระทบต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของบุคคลมิได้ รวมทั้งต้องระบุเหตุผลความจำเป็นในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพไว้ด้วย

ประการที่สอง เพื่อประกาศหรือแสดงให้ทราบโดยทั่วไปว่า พระราชบัญญัติที่ใช้บังคับนั้นมีบทบัญญัติบางมาตราที่มีผลเป็นการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย โดยระบุอย่างชัดเจนว่า รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยได้บัญญัติรับรองไว้และให้อำนาจในการตรากฎหมายที่มีผลเป็นการจำกัดสิทธิและเสรีภาพดังกล่าวในมาตราใด และระบุเหตุผลความจำเป็นในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพ

๒. แนวทางการเขียนบทบัญญัติจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลตามรัฐธรรมนูญ

บทจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลตามรัฐธรรมนูญจะปรากฏในกฎหมายบางฉบับที่มีเนื้อหาของกฎหมายเป็นการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย โดยมีแนวทางการเขียนบทจำกัดสิทธิและเสรีภาพ ดังต่อไปนี้

(๑) กรณีเป็นร่างพระราชบัญญัติฉบับแรก จะต้องพิจารณาว่าเนื้อหาของร่างพระราชบัญญัตินั้นทั้งฉบับ มีบทบัญญัติใดที่มีลักษณะเป็นการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลหรือไม่ และเป็นสิทธิและเสรีภาพตามบทบัญญัติมาตราใดของรัฐธรรมนูญ

---

[๑๒] มาตรา ๒๖ การตรากฎหมายที่มีผลเป็นการจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลต้องเป็นไปตามเงื่อนไขที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ ในกรณีที่รัฐธรรมนูญมิได้บัญญัติเงื่อนไขไว้ กฎหมายดังกล่าวต้องไม่ขัดต่อหลักนิติธรรม ไม่เพิ่มภาระหรือจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลเกินสมควรแก่เหตุ และจะกระทบต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของบุคคลมิได้ รวมทั้งต้องระบุเหตุผลความจำเป็นในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพไว้ด้วย

กฎหมายตามวรรคหนึ่ง ต้องมีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไป ไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่งหรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเจาะจง

ซึ่งรัฐธรรมนูญบัญญัติให้กระทำได้โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย แล้วจึงอ้างบทบัญญัติมาตรานั้นในบทจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลตามรัฐธรรมนูญและระบุเหตุผลความจำเป็นในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพไว้ในร่างพระราชบัญญัตินั้นด้วย

(๒) กรณีร่างพระราชบัญญัติฉบับแก้ไขเพิ่มเติม ให้อ้างมาตราของรัฐธรรมนูญในคำปรารภของพระราชบัญญัติฉบับแก้ไขเพิ่มเติม โดยพิจารณาแต่เฉพาะเนื้อหาของพระราชบัญญัติฉบับแก้ไขเพิ่มเติมเท่านั้นว่ามีมาตราใดจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลตามรัฐธรรมนูญหรือไม่ และไม่ว่าพระราชบัญญัติฉบับแรกจะมีการอ้างมาตราที่จำกัดสิทธิและเสรีภาพของประชาชนตามรัฐธรรมนูญไว้แล้วหรือไม่ก็ตาม

(๓) ในกรณีพระราชบัญญัติฉบับแรกยังไม่มีการอ้างบทบัญญัติจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลตามรัฐธรรมนูญไว้ เพราะเป็นกฎหมายที่มีผลใช้บังคับอยู่ในวันประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ ซึ่งไม่ต้องมีบทบัญญัติจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลตามรัฐธรรมนูญในร่างพระราชบัญญัติด้วยนั้น จะต้องพิจารณาต่อไปว่าเนื้อหาของพระราชบัญญัติฉบับแก้ไขเพิ่มเติม จำต้องอ้างบทบัญญัติจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลตามรัฐธรรมนูญมาตราใดบ้างหรือไม่ โดยไม่ต้องพิจารณาเนื้อหาของพระราชบัญญัติฉบับแรกอีก

(๔) สำหรับพระราชบัญญัติยกเลิกนั้น ไม่ต้องมีบทจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลตามรัฐธรรมนูญ เนื่องจากการตราพระราชบัญญัติยกเลิกนั้น เป็นการยกเลิกบทบัญญัติของกฎหมายเดิมที่ใช้บังคับอยู่ จึงไม่มีการกำหนดเรื่องที่มีผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของบุคคล

๓. รูปแบบการเขียนบทบัญญัติจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลตามรัฐธรรมนูญ

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาได้เสนอความเห็นของคณะกรรมการกฤษฎีกา (คณะพิเศษ) เรื่อง การกำหนดแนวทางการตรวจและการจัดทำร่างกฎหมายให้สอดคล้องกับมาตรา ๒๖ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (เรื่องเสร็จที่ ๔๙๗/๒๕๖๐) เพื่อให้คณะรัฐมนตรีพิจารณา โดยคณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ ๑๑ เมษายน ๒๕๖๐ และวันที่ ๖ มิถุนายน ๒๕๖๐ ลงมติเห็นชอบแนวทางการตรวจและการจัดทำร่างกฎหมายให้สอดคล้องกับมาตรา ๒๖ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ตามความเห็นของคณะกรรมการกฤษฎีกา (คณะพิเศษ) ตามที่สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาเสนอ และให้หน่วยงานของรัฐถือปฏิบัติต่อไป ได้กำหนดแบบการเขียนบทจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลตามรัฐธรรมนูญ ดังต่อไปนี้

พระราชบัญญัตินี้มีบทบัญญัติบางประการเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคล ซึ่งมาตรา ๒๖ ประกอบกับมาตรา .. มาตรา .. และมาตรา .. ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย บัญญัติให้กระทำได้โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

เหตุผลและความจำเป็นในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลตามพระราชบัญญัตินี้ เพื่อ.....*(ให้อธิบายเหตุผลความจำเป็นในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพ)*..... ซึ่งการตราพระราชบัญญัตินี้สอดคล้องกับเงื่อนไขที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๒๖ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยแล้ว

ตัวอย่าง

- พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พ.ศ. ๒๕๖๐

“พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้มีบทบัญญัติบางประการเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคล ซึ่งมาตรา ๒๖ ประกอบกับมาตรา ๒๘ และมาตรา ๓๗ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย บัญญัติให้กระทำได้โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

เหตุผลและความจำเป็นในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ เพื่อกำหนดวิธีพิจารณาพิพากษาและการอุทธรณ์คำพิพากษาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง รวมทั้งการบังคับให้เป็นไปตามคำพิพากษาหรือคำสั่งในคดี ให้เป็นไปโดยมีประสิทธิภาพ เป็นธรรม และรวดเร็ว อันจะเป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ ซึ่งการตราพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้สอดคล้องกับเงื่อนไขที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๒๖ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยแล้ว”

- พระราชบัญญัติการปฏิบัติการตามความตกลงระหว่างรัฐบาลแห่งราชอาณาจักรไทยกับรัฐบาลแห่งประเทศสหรัฐอเมริกาเพื่อความร่วมมือในการปรับปรุงการปฏิบัติตามการภาษีอากรระหว่างประเทศ พ.ศ. ๒๕๖๐

“พระราชบัญญัตินี้มีบทบัญญัติบางประการเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคล ซึ่งมาตรา ๒๖ ประกอบกับมาตรา ๒๘ มาตรา ๓๒ และมาตรา ๓๗ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย บัญญัติให้กระทำได้โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

เหตุผลและความจำเป็นในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลตามพระราชบัญญัตินี้ เพื่อปฏิบัติการตามความตกลงระหว่างรัฐบาลแห่งราชอาณาจักรไทยและรัฐบาลแห่งประเทศสหรัฐอเมริกา เพื่อความร่วมมือในการปรับปรุงการปฏิบัติตามการภาษีอากรระหว่างประเทศและการดำเนินการตาม FATCA ที่ทำขึ้นเมื่อวันที่ ๔ มีนาคม

พ.ศ. ๒๕๕๙ และเพื่อประโยชน์ในการปรับปรุงและพัฒนาประสิทธิภาพการจัดเก็บภาษีอากรของประเทศ ซึ่งการตราพระราชบัญญัตินี้สอดคล้องกับเงื่อนไขที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๒๖ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยแล้ว”

- พระราชบัญญัติระบบการชำระเงิน พ.ศ. ๒๕๖๐

“พระราชบัญญัตินี้มีบทบัญญัติบางประการเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลซึ่งมาตรา ๒๖ ประกอบกับมาตรา ๓๓ มาตรา ๓๗ และมาตรา ๔๐ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย บัญญัติให้กระทำได้โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

เหตุผลและความจำเป็นในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลตามพระราชบัญญัตินี้ เพื่อให้การกำกับดูแลระบบการชำระเงินเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับมาตรฐานสากล อันจะเป็นประโยชน์ในการรักษาความมั่นคงทางเศรษฐกิจของประเทศ ซึ่งการตราพระราชบัญญัตินี้สอดคล้องกับเงื่อนไขที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๒๖ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยแล้ว”

- พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๖๑

“พระราชบัญญัตินี้มีบทบัญญัติบางประการเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลซึ่งมาตรา ๒๖ ประกอบกับมาตรา ๓๗ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย บัญญัติให้กระทำได้โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

เหตุผลและความจำเป็นในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลตามพระราชบัญญัตินี้ เพื่อให้คนพิการซึ่งไม่สามารถเข้าถึงงานอันมีลิขสิทธิ์ อันเนื่องมาจากความบกพร่องทางการเห็น การได้ยิน การเคลื่อนไหว สติปัญญา หรือการเรียนรู้ หรือความบกพร่องอื่นได้รับโอกาสอย่างเท่าเทียมกับบุคคลอื่นในการเข้าถึงงานอันมีลิขสิทธิ์ ซึ่งการตราพระราชบัญญัตินี้สอดคล้องกับเงื่อนไขที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๒๖ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยแล้ว”

- ร่างพระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายยาเสพติด พ.ศ. .... (เรื่องเสร็จที่ ๖๒๖/๒๕๖๑)

“พระราชบัญญัตินี้มีบทบัญญัติบางประการเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคล ซึ่งมาตรา ๒๖ ประกอบกับมาตรา ๒๘ มาตรา ๓๒ มาตรา ๓๓ มาตรา ๓๔ มาตรา ๓๖ มาตรา ๓๗ มาตรา ๓๘ และมาตรา ๔๐ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย บัญญัติให้กระทำได้โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

เหตุผลและความจำเป็นในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลตามพระราชบัญญัตินี้ เพื่อกำหนดมาตรการในการป้องกัน ปราบปราม และแก้ไขปัญหายาเสพติดอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ รวมทั้งเป็นการบูรณาการการทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและภาคเอกชนอันจะเป็นประโยชน์ในการรักษาความสงบ

เรียบร้อยของสังคม รวมถึงเพื่อปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดในลักษณะองค์กรอาชญากรรมซึ่งเป็นภัยร้ายแรงต่อความมั่นคงแห่งราชอาณาจักร และป้องกันการสนับสนุนการกระทำความผิดขององค์กรดังกล่าวในด้านต่าง ๆ ซึ่งการตราพระราชบัญญัตินี้สอดคล้องกับเงื่อนไขที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๒๖ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยแล้ว”

ส่วนที่ ๕
วันใช้บังคับกฎหมาย

๑. ความมุ่งหมายของวันใช้บังคับกฎหมาย

การกำหนดวันใช้บังคับกฎหมายเพื่อให้ทราบว่าสภาพบังคับของกฎหมายแต่ละฉบับมีผลใช้บังคับตั้งแต่เมื่อใด การประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นเพียงการแสดงถึงการมีสภาพเป็นกฎหมายของกฎหมายฉบับนั้น ๆ แต่กฎหมายที่มีการประกาศนั้นอาจจะไม่มีผลใช้บังคับในทันที การที่กฎหมายจะมีสภาพบังคับหรือมีผลใช้บังคับแก่ผู้อยู่ภายใต้บังคับแห่งกฎหมายจะเกิดขึ้นต่อเมื่อถึงกำหนดเวลาวันใช้บังคับตามที่ได้ระบุไว้ในกฎหมาย ซึ่งการที่จะกำหนดวันใช้บังคับของกฎหมายเป็นวันใดหรือเมื่อใด ต้องพิจารณาจากวัตถุประสงค์หรือเจตนารมณ์ของกฎหมายในแต่ละเรื่องที่มีความแตกต่างกัน ได้แก่ เหตุผลและความจำเป็นในทางนโยบาย สภาพการณ์ทางเศรษฐกิจ สังคม รวมทั้งสภาวการณ์ในปัจจุบัน เพื่อกำหนดความเหมาะสมของวันที่กฎหมายควรจะมีผลใช้บังคับเมื่อใด

๒. แนวทางการเขียนวันใช้บังคับกฎหมาย

แนวทางการเขียนวันใช้บังคับกฎหมาย มีดังต่อไปนี้

(๑) การเขียนวันใช้บังคับกฎหมาย จะบัญญัติไว้เป็นมาตรา ๒ เสมอ

(๒) โดยหลักทั่วไปจะกำหนดให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษา ทั้งนี้ เพื่อให้ประชาชนหรือผู้อยู่ภายใต้บังคับแห่งกฎหมายได้รับทราบล่วงหน้าว่ากฎหมายจะใช้บังคับหลังจากวันที่มีการลงประกาศกฎหมายโดยเปิดเผยในราชกิจจานุเบกษาแล้ว และถือว่ามีความชัดเจนในระยะเวลาการใช้บังคับกฎหมาย โดยจะเริ่มต้นใช้บังคับกฎหมายตั้งแต่เวลา ๐๐.๐๑ นาฬิกา เป็นต้นไป

(๓) ในกรณีที่กฎหมายบางฉบับมีความจำเป็นต้องกำหนดวันใช้บังคับเป็นวันอื่นนอกจากวันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษา ซึ่งขึ้นอยู่กับเหตุผลและความจำเป็นของกฎหมายฉบับนั้น ๆ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องนโยบาย สภาพการณ์ทางเศรษฐกิจหรือสังคม รวมทั้งความสอดคล้องกับสภาวการณ์ในปัจจุบัน เพราะมีเหตุผลความจำเป็นบางประการดังต่อไปนี้

(ก) กรณีให้พระราชบัญญัติมีผลใช้บังคับทันทีที่ประกาศในราชกิจจานุเบกษา โดยปกติแล้วจะเป็นกฎหมายที่มีความจำเป็นต้องใช้บังคับโดยเร่งด่วน เช่น การรักษาผลประโยชน์ส่วนรวมหรือผลประโยชน์ของประเทศ การรักษาความสงบเรียบร้อยภายในประเทศหรือเกี่ยวกับความมั่นคงของรัฐ ความมั่นคงทางเศรษฐกิจของประเทศ หรือเป็นการคืนหรือให้สิทธิประโยชน์แก่บุคคลบางจำพวก

(ข) กรณีให้พระราชบัญญัติมีผลใช้บังคับในอนาคต ซึ่งส่วนใหญ่จะพบรูปแบบการกำหนดวันใช้บังคับในลักษณะที่แตกต่างกัน โดยขึ้นอยู่กับความจำเป็นของกฎหมายแต่ละฉบับและเหตุผลประกอบอื่น ๆ ดังต่อไปนี้

๑) วโรกาสสำคัญ เช่น วันเฉลิมพระชนมพรรษาหรือวันสำคัญทางศาสนา

๒) วันที่เริ่มต้นพุทธศักราชใหม่ หรือวันครบรอบระยะเวลาบัญชี คือ วันที่ ๑ มกราคม

๓) วันที่เริ่มต้นปีงบประมาณใหม่ คือ วันที่ ๑ ตุลาคม

๔) กฎหมายเดิมได้ถูกยกเลิกหรือสิ้นผลไป แต่ยังมีความจำเป็นในการใช้มาตรการทางกฎหมายในเรื่องนั้นเพื่อให้มีความพร้อมในการเปลี่ยนแปลงตามกฎหมายเดิมไปสู่มาตรการตามกฎหมายใหม่ ในกรณีดังกล่าวนี้กฎหมายใหม่ที่ออกใช้บังคับใหม่ต้องกำหนดวันใช้บังคับต่อเนื่องจากวันสิ้นผลของกฎหมายฉบับแรกด้วย

๕) วันอื่น ๆ ขึ้นอยู่กับนโยบายของรัฐบาลในขณะนั้น และเหตุผลความจำเป็นเฉพาะกรณีของทางราชการหรือหน่วยงานที่จะต้องปฏิบัติการตามกฎหมายนั้น ๆ

ทั้งนี้ การกำหนดวันใช้บังคับกฎหมายในลักษณะดังกล่าวอาจจะระบุวันเดือนปีที่พระราชบัญญัติมีผลใช้บังคับที่แน่นอน หรือกำหนดให้พระราชบัญญัติมีผลใช้บังคับเมื่อพ้นช่วงระยะเวลาหนึ่ง ซึ่งการกำหนดเช่นนี้จะไม่ระบุวันเดือนปีที่ใช้บังคับที่แน่นอน รูปแบบของการกำหนดระยะเวลาโดยทั่วไปจะเป็นการกำหนดให้มีผลใช้บังคับหลังจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาโดยจะกำหนดเป็นช่วงระยะเวลาหนึ่ง ซึ่งรูปแบบการกำหนดระยะเวลาส่วนใหญ่แล้วจะกำหนดเป็น “**วัน**” เสมอ เช่น สามสิบวัน หกสิบวัน เก้าสิบวัน หนึ่งร้อยยี่สิบวัน หนึ่งร้อยแปดสิบวัน หรือสามร้อยหกสิบวัน (โดยเขียนเป็นตัวอักษรแทนตัวเลข) เพื่อที่หน่วยงานหรือเจ้าหน้าที่ซึ่งเป็นผู้ใช้อำนาจตามกฎหมายหรือผู้ต้องถูกบังคับตามกฎหมายจำเป็นต้องแก้ไขหรือมีเวลาในการเตรียมความพร้อมด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการออกกฎหมายลำดับรอง การจัดเตรียมสถานที่ เครื่องมือเครื่องใช้ หรือการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ เพื่อสามารถปฏิบัติการให้เป็นไปตามกฎหมาย และจะกำหนดให้นับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป ซึ่งจะต้องแปลความโดยเคร่งครัด คือ ต้องเริ่มนับตั้งแต่วันที่พระราชบัญญัติประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นวันแรกหรือวันที่หนึ่ง[๑๓]

[๑๓] คณะกรรมการกฤษฎีกา (คณะที่ ๑๐) ได้เคยมีความเห็นไว้ในเรื่องเสร็จที่ ๒๙๐/๒๕๔๓ ว่า กำหนดเวลาวันเริ่มใช้บังคับจะต้องเป็นไปตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมายนั้น ๆ เพราะมิใช่เรื่องการคำนวณนับระยะเวลาตามบทบัญญัติว่าด้วยระยะเวลาในลักษณะ ๕ บรรพ ๑ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งเมื่อมาตรา ๒ แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. ๒๕๔๒ ได้บัญญัติไว้อย่างชัดเจนแล้วว่าพระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนดหนึ่งร้อยยี่สิบวันนับแต่

(ค) กรณีให้พระราชบัญญัติมีผลใช้บังคับย้อนหลัง ซึ่งลักษณะของการกำหนดวันใช้บังคับรูปแบบนี้จะต้องประกอบด้วยเงื่อนไขดังต่อไปนี้

๑) กำหนดวันเดือนปีที่ใช้บังคับไว้แน่นอน ซึ่งเป็นวันก่อนวันประกาศในราชกิจจานุเบกษา จะไม่มีการกำหนดเป็นช่วงระยะเวลาย้อนหลังไปในอดีตเป็นอันขาด เพื่อป้องกันปัญหาในการนับระยะเวลา

๒) มีเหตุผลความจำเป็นเกี่ยวกับประโยชน์ส่วนรวม ความสงบเรียบร้อยของประชาชนหรือความมั่นคงของประเทศ รวมทั้งกรณีที่มีเหตุจำเป็นเร่งด่วน หรือเพื่อความต่อเนื่องของสภาพบังคับหรือมาตรการทางกฎหมาย โดยกำหนดให้กฎหมายใหม่มีผลใช้บังคับต่อเนื่องจากกฎหมายเดิมที่ถูกยกเลิกหรือสิ้นผลไป เพื่อเป็นการเยียวยาความเสียหายย้อนหลังไปถึงช่วงเวลาที่กฎหมายเก่าถูกยกเลิกและยังไม่มีกฎหมายใหม่มารองรับ

๓) การบัญญัติย้อนหลังจะต้องไม่ขัดหรือแย้งกับบทบัญญัติรัฐธรรมนูญด้วย กล่าวคือ ต้องไม่บัญญัติให้ใช้บังคับกฎหมายย้อนหลังให้เป็นโทษหรือเป็นผลร้ายแก่ผู้ได้รับผลของกฎหมายนั้นยิ่งกว่าโทษหรือผลร้ายที่ได้รับอยู่ในปัจจุบัน

(ง) กรณีใช้ท้องที่เป็นตัวกำหนดวันใช้บังคับกฎหมาย

(จ) กรณีที่กฎหมายบางหมวดหรือบางมาตราใช้บังคับในวันอื่นที่แตกต่างจากวันประกาศใช้กฎหมายทั้งฉบับ

(๔) เรื่องสภาพบังคับของกฎหมายจะมีวันสิ้นสุดการใช้บังคับเมื่อใด จะเป็นไปตามมติของคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๒๙ สิงหาคม ๒๕๔๙ ซึ่งได้วางแนวทางในการเสนอร่างกฎหมายว่า “เพื่อให้กฎหมายที่บัญญัติขึ้นมีความทันสมัย สามารถใช้บังคับได้อย่างเหมาะสมกับสภาวการณ์และเพื่อให้มีการพิจารณา ทบทวน ปรับปรุงกฎหมายอยู่เสมอ ดังนั้น ในการเสนอร่างกฎหมายให้พิจารณากำหนดระยะเวลาการบังคับใช้กฎหมายนั้น ๆ ให้แน่นอน และเมื่อพ้นกำหนดเวลานั้นแล้ว หากจะให้กฎหมายนั้นใช้บังคับต่อไปจะต้องเสนอร่างกฎหมายใหม่ และให้ส่วนราชการที่รับผิดชอบพิจารณาปรับปรุงกฎหมายนั้นให้เหมาะสมกับสภาพการณ์ไปในคราวเดียวกันด้วย” กล่าวคือ แนวทางในการตรากฎหมายตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป ส่วนราชการผู้เสนอร่างกฎหมายจึงจะต้องพิจารณาว่าร่างกฎหมายใดมีความจำเป็นที่จะต้องใช้บังคับเป็นระยะเวลานานเพียงใด เช่น ให้ใช้บังคับ ๕ ปี หรือ ๘ ปี แล้วให้กฎหมายดังกล่าวสิ้นผลไป หากจะให้กฎหมายนั้นมีผลใช้บังคับต่อไปเมื่อพ้นกำหนดเวลา ส่วนราชการที่รับผิดชอบต้องเสนอร่างกฎหมายใหม่ และให้พิจารณาปรับปรุงให้เหมาะสมกับสภาพการณ์ในขณะนั้นไปในคราวเดียวกันด้วย

วันประกาศในราชกิจจานุเบกษา ดังนั้น กำหนดระยะเวลาหนึ่งร้อยยี่สิบวันจึงต้องเริ่มนับตั้งแต่วันที่พระราชบัญญัติประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นวันแรกหรือวันที่หนึ่ง

ในกรณีที่ได้มีการพิจารณาว่ากฎหมายที่จะประกาศใช้บังคับมีเหตุผลและความจำเป็นที่จะต้องระบุวันสิ้นสุดการใช้บังคับไว้ในตัวกฎหมาย เนื่องจากเมื่อพ้นระยะเวลาที่กำหนดไว้ หรือเมื่อมีเหตุการณ์หนึ่งเหตุการณ์ใดโดยเฉพาะ หรือการดำเนินภารกิจบางประการหรือการอันจำเป็นเฉพาะกรณีแล้วเสร็จ กฎหมายจะสิ้นสุดการใช้บังคับ มีแนวทางการกำหนดดังต่อไปนี้

(ก) กำหนดให้กฎหมายสิ้นสุดการใช้บังคับเมื่อพ้นระยะเวลาที่กำหนดไว้โดยเขียนรวมไว้ในมาตราวันใช้บังคับ เช่น

- พระราชบัญญัติควบคุมกิจการธนาคารในภาวะฉุกเฉิน พุทธศักราช ๒๔๘๔

"มาตรา ๒ ให้ใช้พระราชบัญญัตินี้ตั้งแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไปเป็นกำหนดเวลาไม่เกินหนึ่งปี"

(ข) กำหนดเวลาการใช้บังคับกฎหมายไว้เป็นมาตราเฉพาะแยกออกจากมาตราวันใช้บังคับ เช่น

- พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมพระราชกำหนดแก้ไขและป้องกันภาวการณ์ขาดแคลนน้ำมันเชื้อเพลิง พ.ศ. ๒๕๑๖ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๑๙

"มาตรา ๒ พระราชกำหนดนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป"

"มาตรา ๑๐ พระราชกำหนดนี้ให้ใช้บังคับมีกำหนดสี่ปี"

- พระราชกำหนดบรรษัทบริหารสินทรัพย์ไทย พ.ศ. ๒๕๔๒

"มาตรา ๒ พระราชกำหนดนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป"

"มาตรา ๙๕ เมื่อครบเจ็ดปีนับแต่วันที่พระราชกำหนดนี้ใช้บังคับให้ บสท. เตรียมการเพื่อเลิกดำเนินกิจการโดยให้ยุบเลิก บสท. เมื่อสิ้นปีที่สิบ และชำระบัญชีให้แล้วเสร็จในเวลาไม่ช้ากว่าปีที่สิบสองนับแต่วันที่พระราชกำหนดนี้ใช้บังคับ และให้พระราชกำหนดนี้เป็นอันยกเลิกเมื่อครบสิบสองปีนับแต่วันที่พระราชกำหนดนี้ใช้บังคับ แต่ทั้งนี้ ไม่เป็นการลบล้างความผิดตามพระราชกำหนดนี้ที่ได้กระทำก่อนวันที่พระราชกำหนดนี้ถูกยกเลิก

ให้นำบทบัญญัติมาตรา ๙๓ และมาตรา ๙๔ มาใช้บังคับแก่การชำระบัญชีตามวรรคหนึ่งโดยอนุโลม"

๓. รูปแบบการเขียนวันใช้บังคับกฎหมาย

รูปแบบการเขียนวันใช้บังคับกฎหมาย มีดังต่อไปนี้

(๑) รูปแบบหลัก

กำหนดให้พระราชบัญญัติใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษา

มาตรา .. พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

ตัวอย่าง

- พระราชบัญญัติการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐

"มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป"

(๒) รูปแบบยกเว้น

(ก) ร่างพระราชบัญญัติมีผลใช้บังคับทันที

มาตรา .. พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

ตัวอย่าง

- พระราชบัญญัติการพนัน พุทธศักราช ๒๔๗๘

"มาตรา ๒ ให้ใช้พระราชบัญญัตินี้ตั้งแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป"

- พระราชบัญญัติการชลประทานหลวง พุทธศักราช ๒๔๘๕

"มาตรา ๒ ให้ใช้พระราชบัญญัตินี้ตั้งแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป"

- พระราชบัญญัติการค้าข้าว พุทธศักราช ๒๔๘๙

"มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับได้ตั้งแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป"

- พระราชบัญญัตินิรโทษกรรมแก่ผู้กระทำการอันเป็นความผิดต่อความมั่นคงของรัฐภายในราชอาณาจักรตามประมวลกฎหมายอาญา และความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ พ.ศ. ๒๕๓๒

"มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป"

- พระราชบัญญัตินิรโทษกรรมแก่ผู้กระทำการยึดและควบคุมอำนาจการปกครองแผ่นดิน เมื่อวันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๓๔ พ.ศ. ๒๕๓๔

"มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป"

(ข) ร่างพระราชบัญญัติมีผลใช้บังคับในอนาคต

๑) กำหนดวันใช้บังคับโดยระบุวันเดือนปี

มาตรา .. พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันที่...เป็นต้นไป

ตัวอย่าง

- พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมพระราชกำหนดแก้ไขและป้องกันภาวะการขาดแคลนน้ำมันเชื้อเพลิง พ.ศ. ๒๕๑๖ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๒๐

"มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันที่ ๒๖ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๒๐ เป็นต้นไป"

- พระราชบัญญัติรถยนต์ พ.ศ. ๒๕๒๒

"มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันที่ ๑๗ กันยายน พ.ศ. ๒๕๒๒ เป็นต้นไป"

- พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ ๑๓) พ.ศ. ๒๕๔๑

"มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันที่ ๑๙ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๔๑ เป็นต้นไป"

๒) กำหนดวันใช้บังคับเมื่อพ้นช่วงระยะเวลาหนึ่ง

มาตรา .. พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนด...วันนับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

ตัวอย่าง

- พระราชบัญญัติการชุมนุมสาธารณะ พ.ศ. ๒๕๕๘

"มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนดสามสิบวันนับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป"

- พระราชบัญญัติการขนส่งทางบก (ฉบับที่ ๑๐) พ.ศ. ๒๕๔๖

"มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนดหกสิบวันนับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป"

- พระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว พ.ศ. ๒๕๔๒

"มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนดเก้าสิบวันนับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป"

- พระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. ๒๕๖๐

"มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนดเก้าสิบวันนับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป"

- พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. ๒๕๔๖

"มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนดหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป"

(ค) ร่างพระราชบัญญัติมีผลใช้บังคับย้อนหลัง

มาตรา .. พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันที่...เป็นต้นไป

ตัวอย่าง

- พระราชบัญญัติภาษีเงินได้ปิโตรเลียม (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๔๑

"มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันที่ ๒๓ มกราคม พ.ศ. ๒๕๓๔ เป็นต้นไป"

- พระราชบัญญัติว่าด้วยการมอบหมายให้เจ้าหน้าที่ไปร่วมชันสูตรพลิกศพตามมาตรา ๑๔๘ (๓) (๔) และ (๕) แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ. ๒๕๕๐

"มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันที่ ๒๗ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๔๘ เป็นต้นไป"

- พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการรัฐสภา (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๘

"มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันที่ ๑ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๕๗ เป็นต้นไป"

- พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๘

"มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันที่ ๑ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๕๗ เป็นต้นไป"

(ง) ร่างพระราชบัญญัติที่ใช้ท้องที่เป็นตัวกำหนดวันใช้บังคับ

๑) กำหนดวันใช้บังคับเป็นการทั่วไป แต่จะมีผลใช้บังคับเฉพาะท้องที่ใดจะกำหนดให้ตราเป็นกฎหมายลำดับรอง

มาตรา .. พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษา และจะใช้บังคับในท้องที่ใด มีบริเวณเพียงใด ให้ตราเป็น ...(*พระราชกฤษฎีกา/กฎกระทรวง*)...

ตัวอย่าง

- พระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. ๒๕๒๒

"มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษา และจะใช้บังคับในท้องที่ใด มีบริเวณเพียงใด ให้ตราเป็นพระราชกฤษฎีกา"

๒) กำหนดเงื่อนไขโดยการประกาศของรัฐมนตรีผู้รักษาการตามกฎหมาย

มาตรา .. พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับใน...(*กำหนดท้องที่*)...เมื่อพ้นกำหนด...วันนับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป สำหรับ...(*กำหนดท้องที่*)...อื่นนอกจากที่ระบุไว้ในวรรคหนึ่ง การใช้บังคับตามพระราชบัญญัตินี้ให้เป็นไปตามที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวง...ประกาศ

ตัวอย่าง

- พระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ. ๒๕๓๕

"มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับในเขตเทศบาล สุขาภิบาล กรุงเทพมหานคร และเมืองพัทยา เมื่อพ้นกำหนดสามสิบวันนับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

ฯลฯ ฯลฯ

สำหรับองค์กรปกครองท้องถิ่นอื่นนอกจากที่ระบุไว้ในวรรคหนึ่งและวรรคสอง การใช้บังคับตามพระราชบัญญัตินี้ให้เป็นไปตามที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยประกาศ"

(จ) ร่างพระราชบัญญัติที่กำหนดบางหมวดหรือบางมาตราใช้บังคับในวันอื่นที่แตกต่างจากวันใช้บังคับกฎหมายทั้งฉบับ

๑) กำหนดให้บางหมวดหรือบางมาตราใช้บังคับหลังจากวันประกาศใช้กฎหมายทั้งฉบับ

มาตรา .. พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป เว้นแต่มาตรา .. มาตรา .. มาตรา .. และมาตรา .. ให้ใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนด...วันนับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

ตัวอย่าง

- พระราชบัญญัติหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๕๑

"มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป เว้นแต่มาตรา ๒๐ มาตรา ๒๑ มาตรา ๔๐ มาตรา ๔๑ มาตรา ๔๒ มาตรา ๔๓ และมาตรา ๔๔ ให้ใช้บังคับเมื่อพ้นหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป"

๒) กำหนดให้บางหมวดหรือบางมาตราใช้บังคับก่อนวันประกาศใช้กฎหมายทั้งฉบับ

มาตรา .. พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนด...วันนับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป เว้นแต่มาตรา .. มาตรา .. และมาตรา .. ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

ตัวอย่าง

- พระราชบัญญัติกองทุนสำรองเลี้ยงชีพ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๒

"มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนดเก้าสิบวันนับแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป เว้นแต่มาตรา ๔ ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป"

ส่วนที่ ๖
บทยกเลิกกฎหมาย

๑. ความมุ่งหมายของบทยกเลิกกฎหมาย

การกำหนดให้มีบทยกเลิกกฎหมายไว้ในพระราชบัญญัตินั้น มีวัตถุประสงค์เพื่อบอกให้ทราบว่ากฎหมายใดจะถูกยกเลิกไม่ใช้บังคับอีกต่อไป ซึ่งในกรณีการปรับปรุงกฎหมายฉบับใดฉบับหนึ่งหรือหลายฉบับอันเป็นการให้มีกฎหมายใหม่แทนที่กฎหมายเดิม ก็จะต้องบัญญัติบทยกเลิกกฎหมายไว้เสมอว่าประสงค์จะยกเลิกกฎหมายใดบ้าง หรือในกรณีที่มีการตรากฎหมายขึ้นใหม่ แม้ว่าเนื้อหาสาระของบทบัญญัติแห่งกฎหมายใหม่นั้นเป็นการกำหนดเรื่องใหม่หรือหลักเกณฑ์ใหม่ที่ยังไม่เคยมีกฎหมายใดบัญญัติรองรับมาก่อน แต่ถ้าหากประสงค์จะยกเลิกกฎหมายฉบับหนึ่งฉบับใดพร้อมในคราวเดียวกันก็อาจกำหนดให้มีบทยกเลิกกฎหมายได้เช่นกัน หรือในกรณีกฎหมายฉบับแก้ไขเพิ่มเติม หากเนื้อหาสาระของกฎหมายมีผลเป็นการยกเลิกกฎหมายฉบับหนึ่งฉบับใด หรือขัดหรือแย้งกับกฎหมายฉบับใดก็สามารถบัญญัติบทยกเลิกกฎหมายไว้ในกฎหมายฉบับแก้ไขเพิ่มเติมดังกล่าวได้ด้วย

๒. แนวทางการเขียนบทยกเลิกกฎหมาย

แนวทางการเขียนบทยกเลิกกฎหมาย มีดังต่อไปนี้

(๑) การเขียนบทยกเลิกกฎหมาย โดยปกติจะบัญญัติไว้เป็นมาตรา ๓ เสมอ โดยเรียงลำดับมาตราต่อจากชื่อพระราชบัญญัติและวันใช้บังคับกฎหมาย เนื่องจากผู้ใช้กฎหมายจะได้ทราบเป็นลำดับเบื้องต้นก่อนว่ากฎหมายใดถูกยกเลิกไปบ้างก่อนที่จะเข้าถึงเนื้อหาสาระหรือรายละเอียดของกฎหมายนั้น ๆ

(๒) การยกเลิกกฎหมายต้องระบุชื่อกฎหมายที่จะยกเลิกให้ชัดเจนและครบถ้วนทุกฉบับ โดยพระราชบัญญัติต้องถูกยกเลิกโดยกฎหมายในระดับพระราชบัญญัติหรือกฎหมายที่มีค่าบังคับเทียบเท่าพระราชบัญญัติ เช่น พระราชกำหนด ประกาศของคณะปฏิวัติหรือประกาศคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ ซึ่งผู้ร่างกฎหมายต้องทราบว่าประสงค์จะยกเลิกกฎหมายเรื่องใดบ้าง อะไรบ้าง โดยพิจารณาและตรวจสอบให้ถูกต้องว่าในการตรากฎหมายฉบับนั้น กฎหมายฉบับใดจะถูกยกเลิกบ้าง ไม่ว่าจะเป็นการยกเลิกทั้งฉบับหรือยกเลิกบางเรื่อง แล้วจึงระบุชื่อกฎหมายที่จะยกเลิกโดยตรง

(๓) การกำหนดบทยกเลิกกฎหมาย โดยหลักไม่ควรมีลักษณะเป็นบทยกเลิกบทบัญญัติที่ขัดหรือแย้งกับกฎหมาย ในรูปแบบของบทกวาด (Sweeping clause) ที่กำหนดแต่เพียงว่าให้ยกเลิกกฎหมายใดขัดหรือแย้งกับกฎหมายฉบับที่กำลังจะตราขึ้น หรือที่เรียกว่า “บทยกเลิกบทบัญญัติที่ขัดหรือแย้ง” ลักษณะการเขียนเช่นนี้มิได้ระบุเฉพาะเจาะจงว่ายกเลิกกฎหมายฉบับใด โดยมีถ้อยคำและรูปประโยคในทำนอง ดังต่อไปนี้

"บรรดากฎหมาย กฎ และข้อบังคับอื่นในส่วนที่บัญญัติไว้แล้วในพระราชบัญญัตินี้ หรือซึ่งขัดหรือแย้งกับบทแห่งพระราชบัญญัตินี้ให้ใช้พระราชบัญญัตินี้แทน"

เหตุผลที่ไม่ควรกำหนดบทยกเลิกกฎหมายในลักษณะดังกล่าว ในฐานะเป็นบทยกเลิกบทบัญญัติที่ขัดหรือแย้งกับกฎหมาย หรือต้องหลีกเลี่ยงการเขียน เพราะจะทำให้เกิดปัญหาการตีความเกิดขึ้นได้ตลอดว่า กฎหมายที่ตราขึ้นใช้บังคับแทนที่กฎหมายฉบับอื่นนั้นได้แก่กฎหมายอะไรบ้าง ในการตีความกฎหมายต้องถือตามหลักทั่วไปที่ว่า กฎหมายใหม่ที่ออกมาในภายหลัง ถ้าเป็นกฎหมายเฉพาะย่อมมีผลเป็นการยกเลิกกฎหมายทั่วไปที่ออกมาก่อน แต่การเขียนบทยกเลิกกฎหมายโดยยกเลิกบทบัญญัติที่ขัดหรือแย้งกับกฎหมายในลักษณะบทกวาด เพื่อให้กฎหมายฉบับนั้นมีผลใช้บังคับเหนือกฎหมายอื่น โดยไม่ระบุอย่างชัดเจน ย่อมทำให้เกิดความไม่แน่นอนในการใช้บังคับกฎหมายซึ่งเป็นการไม่ถูกต้อง ดังนั้น การจะยกเลิกกฎหมายอะไรต้องระบุให้ชัดเจน โดยผู้ร่างกฎหมายต้องตรวจสอบให้ได้ว่าประสงค์จะยกเลิกกฎหมายใดบ้าง ไม่ว่าจะเป็นการยกเลิกทั้งฉบับหรือบางเรื่อง แล้วจึงระบุชื่อกฎหมายที่จะยกเลิกโดยชัดแจ้งโดยตรง โดยไม่ต้องบัญญัติบทยกเลิกกฎหมายในลักษณะบทกวาด

อย่างไรก็ตาม หากกฎหมายที่ตราขึ้นใหม่มีฐานะเป็น "**กฎหมายกลาง**" (Uniform Law) อาจมีการกำหนดบทยกเลิกบทบัญญัติที่ขัดหรือแย้งที่มีลักษณะบทกวาดในร่างกฎหมายถือได้ว่าเป็นกรณียกเว้นในหลักปกติ ดังเช่นมีกำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ ซึ่งเป็นกฎหมายกลางที่เกี่ยวกับการศึกษา พระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๗ ซึ่งมีความมุ่งหมายพิเศษที่จะให้เป็นกฎหมายกลางเฉพาะที่เกี่ยวกับกิจการทั้งปวงของตำรวจ พระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ เพื่อเป็นกฎหมายที่ใช้กับเจ้าหน้าที่และหน่วยงานของรัฐกรณีที่ต้องรับผิดทางละเมิด โดยยกเว้นบทบัญญัติตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ หรือพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๙ ซึ่งเป็นกฎหมายกลางที่กำหนดให้วิธีปฏิบัติราชการทางปกครองตามกฎหมายต่าง ๆ ให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติดังกล่าว และยังได้กำหนดเงื่อนไขในเรื่องมาตรฐานว่า ถ้ามาตรฐานในการปฏิบัติราชการไม่ต่ำกว่าพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครองฯ แล้ว ก็เป็นไปตามกฎหมายนั้น ข้อยกเว้นในเรื่องของกฎหมายกลางจึงถือได้ว่าเป็นความจำเป็นพิเศษที่จะต้องมีบทยกเลิกกฎหมายในลักษณะบทกวาดได้ และกฎหมายที่ออกมาภายหลังจะบัญญัติขัดแย้งกับกฎหมายกลาง ก็ไม่ถือว่ามีผลเป็นการยกเว้นกฎหมายกลางที่ออกมาก่อน เว้นแต่จะเป็นบทบัญญัติที่ขัดแย้งโดยตรงและชัดแจ้ง

(๔) การเขียนบทยกเลิกกฎหมาย แบ่งได้เป็น ๒ ลักษณะ ดังต่อไปนี้

(ก) การยกเลิกกฎหมายฉบับเดียว จะเขียนชื่อกฎหมายที่ประสงค์จะยกเลิกต่อเนื่องกันไปในบรรทัดเดียวกันกับคำว่า "ให้ยกเลิก" เป็น "ให้ยกเลิกพระราชบัญญัติ..."

(ข) การยกเลิกกฎหมายหลายฉบับ จะเรียงลำดับเป็นรายอนุมาตราหรือวงเล็บ โดยลักษณะการใช้ถ้อยคำจะขึ้นต้นบรรทัดแรกด้วยคำว่า “ให้ยกเลิก” เสมอ จากนั้นในบรรทัดต่อมาจะเป็นส่วนของรายชื่อกฎหมายที่ประสงค์จะยกเลิกเรียงลำดับเป็นรายอนุมาตรา

(๕) การเรียงลำดับกฎหมายที่จะยกเลิก

(ก) กรณีการยกเลิกกฎหมายหลายฉบับ ซึ่งเป็นกฎหมายในกลุ่มกฎหมายเดียวกัน กล่าวคือ เป็นกรณีที่พระราชบัญญัติที่จะถูกยกเลิกได้มีการแก้ไขตามมาอีกหลายฉบับ การเรียงลำดับจะเริ่มต้นจากกฎหมายที่ประกาศใช้เป็นฉบับแรกก่อนแล้วตามด้วยกฎหมายฉบับแก้ไขเพิ่มเติมเรียงตามลำดับของการแก้ไขเพิ่มเติม ซึ่งกฎหมายฉบับแรกและฉบับแก้ไขเพิ่มเติมอาจจะอยู่ในรูปของพระราชบัญญัติ พระราชกำหนด หรือประกาศของคณะปฏิวัติ ซึ่งมีลำดับศักดิ์ของกฎหมายระดับเดียวกันหรือเทียบเท่ากับกฎหมายนั้น อย่างไรก็ดี อาจมีกฎหมายบางฉบับที่กำหนดให้ยกเลิกกฎหมายที่มีลำดับศักดิ์ต่ำกว่าได้ ซึ่งถือเป็นกรณีพิเศษซึ่งมักจะปรากฏในกฎหมายเกี่ยวกับการยกฐานะขององค์กรซึ่งแต่เดิมอาจจัดตั้งโดยพระราชกฤษฎีกา แต่เมื่อมีการยกฐานะเป็นพระราชบัญญัติก็จำเป็นต้องกำหนดบทยกเลิกพระราชกฤษฎีกาที่จัดตั้งองค์กรเดิมไว้เพื่อความชัดเจนของกฎหมาย เช่น พระราชบัญญัติการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๒๒ ที่บัญญัติให้ยกเลิกพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งองค์การส่งเสริมการท่องเที่ยว พ.ศ. ๒๕๐๒ และฉบับแก้ไขเพิ่มเติมทั้งหมด อย่างไรก็ตาม ในรูปแบบปกติก็จะยกเลิกกฎหมายในระดับเดียวกัน

(ข) กรณีการยกเลิกกฎหมายหลายฉบับ ซึ่งมีทั้งกฎหมายในกลุ่มเดียวกันและต่างกลุ่มกัน กล่าวคือ เป็นการยกเลิกกฎหมายที่มีเนื้อหาสาระคล้ายคลึงกันหรือใกล้เคียงกัน และในกฎหมายดังกล่าวนั้นอาจจะมีการแก้ไขเพิ่มเติมผสมอยู่ด้วย การเรียงลำดับจะเริ่มต้นจากกฎหมายที่มีชื่ออย่างเดียวกันก่อน สำหรับกฎหมายอื่นซึ่งเป็นกฎหมายคนละฉบับกันก็จะจัดเรียงในลำดับต่อไป โดยถือตามเวลาก่อนหรือหลังของการประกาศใช้เป็นกฎหมายและเช่นเดียวกัน หากกฎหมายในแต่ละฉบับได้มีฉบับแก้ไขเพิ่มเติมด้วยก็จะต้องนำมารวมไว้ในกลุ่มเดียวกันด้วย ก่อนที่จะไปถึงกฎหมายต่างกลุ่มซึ่งเป็นคนละฉบับกัน

(ค) การยกเลิกกฎหมายหลายฉบับ โดยระบุรายชื่อกฎหมายที่ถูกยกเลิกไว้ในบัญชีท้ายพระราชบัญญัติ กล่าวคือ เป็นการยกเลิกกฎหมายหลายฉบับซึ่งมีสาระสำคัญที่แตกต่างกันโดยสิ้นเชิงโดยกฎหมายฉบับเดียว ซึ่งจะระบุรายชื่อกฎหมายที่ถูกยกเลิกไว้ในบัญชีท้ายพระราชบัญญัติโดยมาตรา ๓ จะบัญญัติเชื่อมโยงไว้ ดังต่อไปนี้

“มาตรา ๓ ให้ยกเลิกกฎหมายตามที่ระบุในบัญชีท้ายพระราชบัญญัตินี้”

การเรียงลำดับกฎหมายที่ประสงค์จะยกเลิกในบัญชีท้ายพระราชบัญญัติจะถือตามเวลาก่อนหรือหลังของการประกาศใช้เป็นกฎหมาย และเช่นเดียวกันหากกฎหมาย

ในแต่ละฉบับได้มีฉบับแก้ไขเพิ่มเติมด้วยก็จะต้องนำมารวมไว้ด้วยกัน แล้วเรียงตามลำดับภายในกลุ่มของกฎหมายเดียวกัน ก่อนที่จะไปถึงกฎหมายต่างกลุ่มซึ่งเป็นคนละฉบับกัน

กฎหมายที่ยกเลิกในลักษณะนี้ เช่น พระราชบัญญัติยกเลิกกฎหมายบางฉบับที่ไม่เหมาะสมกับกาลปัจจุบัน พ.ศ. ๒๕๔๖ (ยกเลิกกฎหมายจำนวน ๔๗ ฉบับ) พระราชบัญญัติยกเลิกกฎหมายบางฉบับที่หมดความจำเป็นหรือซ้ำซ้อนกับกฎหมายอื่น พ.ศ. ๒๕๕๘ (ยกเลิกกฎหมายจำนวน ๑๑ ฉบับ) พระราชบัญญัติยกเลิกกฎหมายบางฉบับที่หมดความจำเป็นหรือซ้ำซ้อนกับกฎหมายอื่น (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๖๐ (ยกเลิกกฎหมายจำนวน ๔ ฉบับ)

(๖) การระบุชื่อกฎหมายที่ประสงค์จะยกเลิกจะต้องระบุชื่อกฎหมายให้ตรงตามที่ประกาศในราชกิจจานุเบกษา ไม่ว่าชื่อดังกล่าวจะใช้ถ้อยคำภาษาโบราณซึ่งปัจจุบันไม่ใช้แล้วก็ให้ระบุไปตามนั้นโดยไม่ต้องแก้ไข ทั้งนี้ เพื่อให้มีความชัดเจนว่ายกเลิกกฎหมายฉบับใด

(๗) การกำหนดบทยกเลิกกฎหมายนั้น นอกจากจะยกเลิกกฎหมายทั้งฉบับแล้วยังอาจยกเลิกเพียงบางเรื่องหรือบางมาตราก็ได้ โดยในบางครั้งอาจเป็นการยกเลิกกฎหมายเพียงบางเรื่องหรือบางมาตราในกฎหมายฉบับเดียว หรือกรณียกเลิกกฎหมายหลายฉบับซึ่งจะยกเลิกกฎหมายแต่ละฉบับเป็นรายอนุมาตรา ก็อาจยกเลิกกฎหมายบางฉบับเพียงบางเรื่องหรือบางมาตราได้ด้วย ซึ่งแล้วแต่เหตุผลและความจำเป็นของกฎหมายแต่ละฉบับ

๓. รูปแบบการเขียนบทยกเลิกกฎหมาย

รูปแบบการเขียนบทยกเลิกกฎหมาย มีดังต่อไปนี้

(๑) การยกเลิกกฎหมายฉบับเดียว

มาตรา .. ให้ยกเลิกพระราชบัญญัติ..... พ.ศ. ....

ตัวอย่าง

- พระราชบัญญัติธนาคารพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๔๕

“มาตรา ๓ ให้ยกเลิกพระราชบัญญัติบรรษัทเงินทุนอุตสาหกรรมขนาดย่อม พ.ศ. ๒๕๓๔”

- พระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. ๒๕๖๐

“มาตรา ๓ ให้ยกเลิกพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. ๒๕๔๒”

- พระราชบัญญัติการร่วมลงทุนระหว่างรัฐและเอกชน พ.ศ. ๒๕๖๒

“มาตรา ๓ ให้ยกเลิกพระราชบัญญัติการให้เอกชนร่วมลงทุนในกิจการของรัฐ พ.ศ. ๒๕๕๖”

(๒) การยกเลิกกฎหมายหลายฉบับ ซึ่งเป็นกฎหมายในกลุ่มกฎหมายเดียวกัน

มาตรา .. ให้ยกเลิก
(๑) พระราชบัญญัติ..... พ.ศ. ....
(๒) พระราชบัญญัติ..... (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ....
(๓) พระราชบัญญัติ..... (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ....

ตัวอย่าง

- พระราชบัญญัติการประกอบโรคศิลปะ พ.ศ. ๒๕๔๒

"มาตรา ๓ ให้ยกเลิก

(๑) พระราชบัญญัติควบคุมการประกอบโรคศิลปะ พุทธศักราช ๒๔๗๙

(๒) พระราชบัญญัติควบคุมการประกอบโรคศิลปะ (ฉบับที่ ๒) พุทธศักราช ๒๔๘๐

(๓) พระราชบัญญัติควบคุมการประกอบโรคศิลปะ (ฉบับที่ ๓) พุทธศักราช ๒๔๘๓

(๔) พระราชบัญญัติควบคุมการประกอบโรคศิลปะ (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๔๙๐

(๕) พระราชบัญญัติควบคุมการประกอบโรคศิลปะ (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๔๙๐

(๖) พระราชบัญญัติควบคุมการประกอบโรคศิลปะ (ฉบับที่ ๖) พ.ศ. ๒๕๐๔

(๗) พระราชบัญญัติควบคุมการประกอบโรคศิลปะ (ฉบับที่ ๗) พ.ศ. ๒๕๐๙

(๘) พระราชบัญญัติควบคุมการประกอบโรคศิลปะ (ฉบับที่ ๘) พ.ศ. ๒๕๑๑

(๙) คำสั่งของคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ฉบับที่ ๓๘ ลงวันที่ ๒๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๑๙

(๑๐) พระราชบัญญัติควบคุมการประกอบโรคศิลปะ (ฉบับที่ ๙) พ.ศ. ๒๕๓๐"

- พระราชบัญญัติสภาความมั่นคงแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๙

"มาตรา ๓ ให้ยกเลิก

(๑) พระราชบัญญัติสภาความมั่นคงแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๒

(๒) พระราชบัญญัติสภาความมั่นคงแห่งชาติ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๐๗"

- พระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ. ๒๕๖๒

"มาตรา ๓ ให้ยกเลิก

(๑) พระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ. ๒๕๑๘

(๒) พระราชบัญญัติการผังเมือง (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๒๕

(๓) พระราชบัญญัติการผังเมือง (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๓๕

(๔) พระราชบัญญัติการผังเมือง (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๕๘"

(๓) การยกเลิกกฎหมายหลายฉบับ ซึ่งมีทั้งกฎหมายในกลุ่มเดียวกันและต่างกลุ่มกัน

มาตรา .. ให้ยกเลิก
(๑) พระราชบัญญัติ..... พ.ศ. ....
(๒) พระราชบัญญัติ..... (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ....
(๓) พระราชบัญญัติ..... (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ....
(๔) พระราชบัญญัติ..... พ.ศ. ....
(๕) พระราชบัญญัติ..... (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ....
(๖) พระราชบัญญัติ..... (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ....
(๗) พระราชบัญญัติ..... พ.ศ. ....
(๘) พระราชบัญญัติ..... (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ....
(๙) พระราชบัญญัติ..... (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ....

ตัวอย่าง
- พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. ๒๕๒๒
"มาตรา ๓ ให้ยกเลิก
(๑) พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พระพุทธศักราช ๒๔๖๕
(๒) พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ ๒) พุทธศักราช ๒๔๗๙
(๓) พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๐๒
(๔) พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๐๔
(๕) พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๑๘
(๖) พระราชบัญญัติกันชา พุทธศักราช ๒๔๗๗
(๗) พระราชบัญญัติพืชกระท่อม พุทธศักราช ๒๔๘๖"
- พระราชบัญญัติแร่ พ.ศ. ๒๕๖๐
"มาตรา ๓ ให้ยกเลิก
(๑) พระราชบัญญัติแร่ พ.ศ. ๒๕๑๐
(๒) พระราชบัญญัติแร่ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๑๖
(๓) พระราชบัญญัติแร่ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๒๒
(๔) พระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติแร่ พ.ศ. ๒๕๑๐ พ.ศ. ๒๕๒๖
(๕) พระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติแร่ พ.ศ. ๒๕๑๐ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๒๘

(๖) พระราชบัญญัติแร่ (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๓๔
(๗) พระราชบัญญัติแร่ (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๔๕
(๘) พระราชบัญญัติพิกัดอัตราค่าภาคหลวงแร่ พ.ศ. ๒๕๐๙
(๙) พระราชบัญญัติพิกัดอัตราค่าภาคหลวงแร่ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๒๐
(๑๐) พระราชบัญญัติพิกัดอัตราค่าภาคหลวงแร่ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๒๒”

- พระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. ๒๕๖๐

“มาตรา ๓ ให้ยกเลิก
(๑) พระราชบัญญัติศุลกากร พุทธศักราช ๒๔๖๙
(๒) พระราชบัญญัติศุลกากรแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๑) พุทธศักราช ๒๔๗๑
(๓) พระราชบัญญัติศุลกากรแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พุทธศักราช ๒๔๗๒
(๔) พระราชบัญญัติศุลกากรแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๓) พุทธศักราช ๒๔๗๔
(๕) พระราชบัญญัติศุลกากรแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๔) พุทธศักราช ๒๔๗๕
(๖) พระราชบัญญัติศุลกากร (ฉบับที่ ๖) พุทธศักราช ๒๔๗๙
(๗) พระราชบัญญัติศุลกากร (ฉบับที่ ๗) พุทธศักราช ๒๔๘๐
(๘) พระราชบัญญัติศุลกากร (ฉบับที่ ๘) พุทธศักราช ๒๔๘๐
(๙) พระราชบัญญัติศุลกากร (ฉบับที่ ๙) พุทธศักราช ๒๔๘๒
(๑๐) พระราชบัญญัติศุลกากร (ฉบับที่ ๑๐) พุทธศักราช ๒๔๘๓
(๑๑) พระราชบัญญัติศุลกากร (ฉบับที่ ๑๑) พ.ศ. ๒๔๙๐
(๑๒) พระราชบัญญัติศุลกากร (ฉบับที่ ๑๒) พ.ศ. ๒๔๙๗
(๑๓) พระราชบัญญัติศุลกากร (ฉบับที่ ๑๓) พ.ศ. ๒๔๙๙
(๑๔) ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๓๒๙ ลงวันที่ ๑๓ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๑๕
(๑๕) พระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติศุลกากร พุทธศักราช ๒๔๖๙ พ.ศ. ๒๕๒๘
(๑๖) พระราชบัญญัติศุลกากร (ฉบับที่ ๑๔) พ.ศ. ๒๕๓๔
(๑๗) พระราชบัญญัติศุลกากร (ฉบับที่ ๑๕) พ.ศ. ๒๕๔๐
(๑๘) พระราชบัญญัติศุลกากร (ฉบับที่ ๑๖) พ.ศ. ๒๕๔๒
(๑๙) พระราชบัญญัติศุลกากร (ฉบับที่ ๑๗) พ.ศ. ๒๕๔๓
(๒๐) พระราชบัญญัติศุลกากร (ฉบับที่ ๑๘) พ.ศ. ๒๕๔๓
(๒๑) พระราชบัญญัติศุลกากร (ฉบับที่ ๑๙) พ.ศ. ๒๕๔๘
(๒๒) พระราชบัญญัติศุลกากร (ฉบับที่ ๒๐) พ.ศ. ๒๕๔๘
(๒๓) พระราชบัญญัติศุลกากร (ฉบับที่ ๒๑) พ.ศ. ๒๕๕๗
(๒๔) พระราชบัญญัติศุลกากร (ฉบับที่ ๒๒) พ.ศ. ๒๕๕๗”

- พระราชบัญญัติภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง พ.ศ. ๒๕๖๒

"มาตรา ๓ ให้ยกเลิก

(๑) พระราชบัญญัติภาษีโรงเรือนและที่ดิน พุทธศักราช ๒๔๗๕

(๒) พระราชบัญญัติภาษีโรงเรือนและที่ดินแก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช ๒๔๗๕

(๓) พระราชบัญญัติภาษีโรงเรือนและที่ดิน (ฉบับที่ ๓) พุทธศักราช ๒๔๘๕

(๔) พระราชบัญญัติภาษีโรงเรือนและที่ดิน (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๓๔

(๕) พระราชบัญญัติภาษีโรงเรือนและที่ดิน (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๔๓

(๖) พระราชบัญญัติภาษีบำรุงท้องที่ พ.ศ. ๒๕๐๘

(๗) ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๑๕๖ ลงวันที่ ๔ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๑๕

(๘) พระราชบัญญัติภาษีบำรุงท้องที่ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๑๖

(๙) พระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติภาษีบำรุงท้องที่ พ.ศ. ๒๕๐๘ พ.ศ. ๒๕๒๔

(๑๐) พระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติภาษีบำรุงท้องที่ พ.ศ. ๒๕๐๘ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๒๙

(๑๑) พระราชบัญญัติภาษีบำรุงท้องที่ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๔๓

(๑๒) พระราชบัญญัติกำหนดราคาปานกลางของที่ดินสำหรับการประเมินภาษีบำรุงท้องที่ พ.ศ. ๒๕๒๙"

(๔) การยกเลิกกฎหมายหลายฉบับ โดยระบุรายชื่อกฎหมายที่ถูกยกเลิกไว้ในบัญชีท้ายพระราชบัญญัติ

มาตรา .. ให้ยกเลิกกฎหมายตามที่ระบุในบัญชีท้ายพระราชบัญญัตินี้

ตัวอย่าง

- พระราชบัญญัติยกเลิกกฎหมายบางฉบับที่หมดความจำเป็นหรือซ้ำซ้อนกับกฎหมายอื่น (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๖๐

"มาตรา ๓ ให้ยกเลิกกฎหมายตามที่ระบุในบัญชีท้ายพระราชบัญญัตินี้"

"บัญชีท้ายพระราชบัญญัติ
ยกเลิกกฎหมายบางฉบับที่หมดความจำเป็นหรือซ้ำซ้อนกับกฎหมายอื่น (ฉบับที่ ๒)
พ.ศ. ๒๕๖๐

---

๑. พระราชบัญญัติปันส่วนน้ำมันเชื้อเพลิง พุทธศักราช ๒๔๘๓
๒. พระราชบัญญัติควบคุมแร่ดีบุก พ.ศ. ๒๕๑๔
๓. พระราชบัญญัติการประกอบอาชีพงานก่อสร้าง พ.ศ. ๒๕๒๒
๔. พระราชบัญญัติการประกอบอาชีพงานก่อสร้าง (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๒๔"

(๕) การยกเลิกกฎหมายบางเรื่องหรือบางมาตรา

มาตรา .. ให้ยกเลิกพระราชบัญญัติ..... พ.ศ. .... เฉพาะที่เกี่ยวกับ.....

ตัวอย่าง

- พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ พ.ศ. ๒๕๕๐

"มาตรา ๓ ให้ยกเลิกพระราชบัญญัติสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี และสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ พ.ศ. ๒๕๒๘ เฉพาะที่เกี่ยวกับสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ"

ส่วนที่ ๗
บทนิยาม

๑. ความมุ่งหมายของบทนิยาม

"บทนิยาม" ได้แก่ ข้อความที่กำหนดหรือจำกัดความหมายที่แน่นอนเป็นลายลักษณ์อักษรในกฎหมาย ในกฎหมายเก่าบางฉบับมีการเรียกบทนิยามว่า "บทวิเคราะห์ศัพท์" เช่น พระราชบัญญัติไปรษณีย์ พุทธศักราช ๒๔๗๗ ซึ่งในปัจจุบันไม่มีการใช้แล้ว การกำหนดให้มีบทนิยามนั้น มีความมุ่งหมาย ๒ ประการ คือ อธิบายความหมายของถ้อยคำในการร่างกฎหมาย และอธิบายคำศัพท์ทางเทคนิคหรือใช้แทนข้อความในกฎหมายนั้น หรือย่อคำหรือข้อความในกฎหมายนั้น ดังนี้

ประการที่หนึ่ง อธิบายความหมายของถ้อยคำในการร่างกฎหมายในกรณีต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

(๑) การกำหนดขอบเขตและความหมายของถ้อยคำให้ชัดเจนแน่นอน อาจเป็นเพราะถ้อยคำนั้นมีความหมายยังไม่เป็นที่ยุติ หรือผู้ร่างกฎหมายมีความประสงค์ที่จะใช้ถ้อยคำนั้นในลักษณะพิเศษ เช่น คนต่างด้าว เจ้าหน้าที่ของรัฐหรือหน่วยงานของรัฐ หรือเป็นถ้อยคำในทางวิชาการ เช่น พืช หมายความว่า พันธุ์พืชทุกชนิดทั้งพืชบก พืชน้ำ และพืชประเภทอื่น รวมทั้งส่วนหนึ่งส่วนใดของพืช เช่น ต้น ตอ หน่อ กิ่ง ใบ ราก หัว ดอก ลูก เมล็ดไม่ว่าที่ยังใช้ทำพันธุ์ได้หรือตายแล้ว

(๒) การกำหนดถ้อยคำให้มีความหมายหรือขอบเขตกว้างกว่าปกติธรรมดาที่เข้าใจกัน เช่น ผู้ซื้อที่ดินจัดสรร หมายความว่า ผู้ทำสัญญากับผู้จัดสรรที่ดินเพื่อให้ได้มาซึ่งที่ดินจัดสรร และให้หมายความรวมถึงผู้รับโอนสิทธิในที่ดินคนต่อไปด้วย

(๓) การจำกัดความหมายของถ้อยคำที่กว้างเกินไปให้มีขอบเขตให้แคบลง เช่น ผลิต หมายความว่า ดำเนินการใด ๆ เพื่อนำปิโตรเลียมขึ้นจากแหล่งสะสมและให้หมายความรวมถึงใช้กรรมวิธีใด ๆ เพื่อทำให้ปิโตรเลียมอยู่ในสภาพที่จะขายหรือจำหน่ายได้ แต่ไม่หมายความรวมถึงกลั่นหรือประกอบอุตสาหกรรมเคมีปิโตรเลียม การที่กำหนดว่า "แต่ไม่หมายความรวมถึง" ก็เพื่อให้ความหมายของการผลิตไม่รวมขั้นตอนในการกลั่นด้วย

ประการที่สอง อธิบายศัพท์ทางเทคนิคหรือใช้แทนข้อความในกฎหมาย หรือย่อคำหรือข้อความในกฎหมายนั้น เพื่อจะได้ไม่ต้องเขียนให้ยาวเกินไป เช่น

"คลื่นแฮรตเซียน" หมายความว่า คลื่นแม่เหล็กไฟฟ้าที่มีความถี่ระหว่าง ๑๐ กิโลไซเกิลต่อวินาที และ ๓,๐๐๐,๐๐๐ เมกกาไซเกิลต่อวินาที

"ก.ต." หมายความว่า คณะกรรมการตุลาการศาลยุติธรรม

"คณะกรรมการ" หมายความว่า คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ

"ข้าราชการ" หมายความว่า ข้าราชการพลเรือนตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือน ข้าราชการฝ่ายตุลาการตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการ ข้าราชการฝ่ายอัยการตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการฝ่ายอัยการ ข้าราชการพลเรือนในมหาวิทยาลัยตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือนในมหาวิทยาลัย ข้าราชการครูตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการครู ข้าราชการรัฐสภาสามัญตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการฝ่ายรัฐสภา ข้าราชการตำรวจตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการตำรวจ ข้าราชการทหารตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการทหาร ข้าราชการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญตามกฎหมายว่าด้วยสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญและข้าราชการซึ่งมีกฎหมายบัญญัติให้เป็นข้าราชการตามพระราชบัญญัตินี้

๒. แนวทางการเขียนบทนิยาม

บทนิยามมิใช่สิ่งที่จำเป็นต้องมีในกฎหมายทุกฉบับ ถ้อยคำธรรมดาใดที่มีความชัดเจนอยู่ในตัวเองแล้วก็ไม่ต้องกำหนดเป็นบทนิยาม เพราะการกำหนดบทนิยามทำให้ต้องตีความอยู่ในกรอบที่กำหนดไว้ตามบทนิยามนั้น ไม่อาจตีความให้เปลี่ยนแปลงไปตามทางศีลธรรม วัฒนธรรมของประชาชนหรือตามความก้าวหน้าในทางเทคโนโลยี ซึ่งกฎหมายหลายฉบับก็มีการบัญญัติบทนิยามไว้เพียงคำเดียวหรือหลายคำ และกฎหมายบางฉบับไม่กำหนดบทนิยามไว้ ทั้งนี้ ถ้ากฎหมายไม่ได้กำหนดบทนิยามไว้ การตีความก็จะต้องพิจารณาความหมายทั่วไปตามพจนานุกรม หรือตามถ้อยคำในกฎหมายอื่นที่ใกล้เคียงและเป็นกฎหมายที่ไม่มีวัตถุประสงค์ที่ขัดหรือแย้งกัน

แนวทางการเขียนบทนิยาม มีดังต่อไปนี้

(๑) เขียนเพื่อให้เกิดความชัดเจนของถ้อยคำที่ใช้ในร่างกฎหมายนั้น เพื่อจะได้ไม่เกิดข้อสงสัยหรือเปิดโอกาสให้มีการตีความ และต้องไม่เขียนกว้างเกินไปจนไม่ทราบขอบเขตของบทนิยามนั้น ใช้ภาษาที่เรียบง่าย ไม่ฟุ่มเฟือย มีความชัดเจนที่จะทำให้ประชาชนเข้าใจได้ง่าย และหลีกเลี่ยงการเขียนบทนิยามที่มีลักษณะวกวนจนทำให้ไม่อาจทราบความหมายที่แน่นอนได้

(๒) เขียนเฉพาะที่มีความหมายไม่ชัดเจนหรือไม่ตรงตามความมุ่งหมายเท่านั้น บทนิยามมิใช่เป็นสิ่งที่จำเป็นต้องมีในกฎหมายทุกฉบับ หากถ้อยคำนั้นมีความหมายชัดเจนอยู่แล้วหรือถือตามความหมายทั่วไปตามที่ปรากฏอยู่ในพจนานุกรมก็ไม่ต้องกำหนดบทนิยามให้สับสน เมื่อมีบทนิยามทำให้การแปลความหมายของคำที่ระบุ ต้องอยู่ในกรอบที่กำหนดไว้ตามบทนิยามนั้นไม่อาจแปลความตามทางศีลธรรม วัฒนธรรมของประชาชน หรือตามความก้าวหน้าในทางเทคโนโลยี เพื่อขยายความหรือจำกัดความได้

(๓) หลีกเลี่ยงการกำหนดบทนิยามโดยให้ขึ้นอยู่กับการออกกฎหมายลำดับรอง เพราะผู้ใช้กฎหมายจะไม่ทราบหลักเกณฑ์ว่าจะต้องอยู่ภายใต้บังคับของกฎหมายนั้นเมื่อใด เช่น น้ำบาดาล หมายความว่า น้ำใต้ดินที่เกิดอยู่ในชั้นดิน กรวด ทราย หรือหิน ซึ่งอยู่ลึกจากผิวดินเกินความลึกที่รัฐมนตรีกำหนดโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา แต่จะกำหนดความลึกน้อยกว่าสิบเมตรมิได้

(๔) เมื่อใช้ถ้อยคำใดเป็นบทนิยามแล้วต้องแปลความและใช้ให้เหมือนกันทุกมาตรา และผู้ใช้กฎหมายอ่านแล้วไม่สับสน และไม่ควรกำหนดบทนิยามให้เป็นบทบังคับในกฎหมาย เพราะการกำหนดบทนิยามเป็นการอธิบายความหมายของถ้อยคำในกฎหมาย จึงไม่ควรกำหนดเนื้อหาในส่วนที่เป็นสาระของกฎหมาย

(๕) หลีกเลี่ยงการกำหนดบทนิยามที่ขัดแย้งกับคำที่มีความหมายธรรมดา เช่น สัตว์น้ำก็ไม่สมควรให้หมายความถึงพันธุ์ไม้น้ำ เพราะขัดแย้งกับความเข้าใจของบุคคลโดยทั่วไป แต่หากจำเป็นต้องการกำหนดให้กว้างกว่าความหมายปกติ ก็ควรต้องแยกเป็นความหมายที่เป็นความหมายปกติไว้ในส่วนต้นเพื่อจะได้เป็นความหมายหลัก แล้วจึงกำหนดให้ความหมายที่อยู่นอกเหนือจากความหมายปกติไว้ตอนท้าย

(๖) การกำหนดบทนิยามที่เป็นศัพท์ทางเทคนิค เช่น ซอฟต์แวร์ คลื่นแฮรตเซียน นั้น สามารถกำหนดได้ แต่เมื่อกำหนดแล้วจะต้องจำกัดขอบเขตของบทนิยามนั้นไว้เฉพาะตามที่ให้ความหมายไว้เท่านั้น อย่างไรก็ดี ในกฎหมายบางฉบับก็มีการใช้เป็นคำธรรมดาโดยไม่กำหนดเป็นบทนิยาม แต่ถ้าในกฎหมายนั้นจำเป็นต้องจำกัดขอบเขตไว้ เนื่องจากเป็นกรณีที่มีผลกระทบต่อสิทธิ หน้าที่ หรือความรับผิดชอบของประชาชน และมีการกำหนดบทลงโทษไว้ด้วย ก็ควรกำหนดบทนิยามไว้ เพราะจะทำให้ประชาชนได้รับรู้ว่าจะต้องอยู่ภายใต้บังคับของกฎหมายนั้น

(๗) ในกรณีที่มีการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายและต้องการกำหนดบทนิยาม ต้องตรวจสอบว่ามีการใช้ถ้อยคำนั้นเป็นบทนิยามอยู่แล้วหรือไม่ ถ้ามีต้องใช้ถ้อยคำตามบทนิยามนั้น และถ้าบทนิยามนั้นไม่มีการใช้ในที่อื่นแล้ว เนื่องจากการแก้ไขในครั้งนั้นก็ต้องยกเลิกบทนิยามคำนั้นเพื่อไม่ให้เกิดข้อสงสัย

(๘) การกำหนดบทนิยามเพื่อให้ครอบคลุมเหตุการณ์ที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต เนื่องจากถ้อยคำบางคำที่ใช้ในกฎหมายนั้นอาจมีความชัดเจนแล้ว แต่ในขณะเดียวกันก็อาจจะไม่ครอบคลุมถึงสิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคต หรือถ้อยคำบางคำที่มีความหมายกว้างเกินกว่าจะนำมาบัญญัติเพื่อใช้บังคับกฎหมายในขณะนั้น และนโยบายจึงได้กำหนดให้แคบลง แต่ผู้ร่างกฎหมายก็อาจจะไม่แน่ใจว่า ผู้ใช้กฎหมายจะขยายความหมายของบทนิยามนั้นครอบคลุมไปถึงสิ่งหรือเหตุที่จะเกิดในอนาคตหรือไม่ กรณีเช่นนี้ การกำหนดคำนิยามก็อาจเปิดช่องให้ผู้มีอำนาจในการใช้กฎหมายนั้นสามารถประกาศกำหนดเพิ่มเติมได้ เช่น “ธุรกิจ” ตามพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. ๒๕๔๒ หมายความว่า กิจการ

ในทางเกษตรกรรม อุตสาหกรรม พาณิชยกรรม การเงิน การประกันภัย และการบริการ และให้หมายความรวมถึงกิจการอื่นที่กำหนดโดยกฎกระทรวง

(๙) การกำหนดบทนิยามโดยการอ้างบทนิยามในกฎหมายอื่นนั้นสามารถกระทำได้ แต่ผู้ร่างกฎหมายจะต้องคำนึงถึงว่า หากกฎหมายนั้นมีการแก้ไขเพิ่มเติมบทนิยามนั้นในภายหลัง ก็ต้องมีความหมายตามบทนิยามดังกล่าวด้วย ดังนั้น ถ้าหากต้องการให้ยืดหยุ่นสามารถแก้ไขเปลี่ยนแปลงได้โดยการตรากฎหมายแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายที่ยกร่าง ก็ควรใช้วิธีลอกความหมายของนิยามตามกฎหมายอื่นนั้นมาบัญญัติไว้

(๑๐) การใช้ถ้อยคำในการกำหนดขอบเขตความหมายของบทนิยาม โดยทั่วไปการกำหนดขอบเขตความหมายคำนิยามจะมีการใช้อยู่สามลักษณะ กล่าวคือ

(ก) ใช้คำว่า “หมายความว่า” เมื่อต้องการอธิบายความหมายของคำนิยามนั้น เพราะความมุ่งหมายในการกำหนดบทนิยามนั้นเป็นการกำหนดความหมายของถ้อยคำที่จะใช้ในกฎหมายให้เกิดความชัดเจน อย่างไรก็ดี ถ้าหากได้อ่านกฎหมายฉบับเก่า ๆ จะมีการใช้ถ้อยคำที่แตกต่างกัน เช่น หมายความถึง หมายถึง คือ ได้แก่ รวมความว่า ซึ่งตามระบบการร่างกฎหมายในปัจจุบันไม่มีการกำหนดความหมายของคำนิยามโดยใช้ถ้อยคำดังกล่าวแล้ว

(ข) ใช้คำว่า “ให้หมายความรวมถึง” เมื่อต้องการขยายความหมายของคำนิยามนั้น ให้มีความหมายมากกว่าความหมายตามปกติ

(ค) ใช้คำว่า “แต่ไม่หมายความรวมถึง” เมื่อต้องการจำกัดขอบเขตความหมายของคำนิยามนั้น ให้มีความหมายแคบกว่าปกติ

ในบางครั้งถ้าอ่านกฎหมายบางฉบับจะมีการเขียนในลักษณะคล้ายกับการอธิบายความหมายไว้ในบทบัญญัติบางมาตรา แต่เมื่ออ่านเนื้อหาทั้งหมดแล้ว ไม่เป็นการกำหนดความหมายของถ้อยคำ แต่เป็นการกำหนดหลักเกณฑ์ที่เป็นสาระ (บทบังคับ) ของกฎหมายนั้น ในกรณีเช่นนี้ แม้จะเป็นการกำหนดความหมายของถ้อยคำ แต่ก็มิใช่บทนิยามตามความมุ่งหมายที่กล่าวข้างต้น เช่น ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๔๙ “นิติกรรม หมายความว่า การใด ๆ อันทำลงโดยชอบด้วยกฎหมายและด้วยใจสมัคร มุ่งโดยตรงต่อการผูกนิติสัมพันธ์ขึ้นระหว่างบุคคล เพื่อจะก่อ เปลี่ยนแปลง โอน สงวน หรือระงับซึ่งสิทธิ”

(๑๑) กรณีที่เป็นพระราชบัญญัติฉบับแรก โดยรูปแบบการเขียนบทนิยามจะขึ้นต้นด้วย **“ในพระราชบัญญัตินี้”** เพื่ออธิบายว่าความหมายของคำนิยามต่าง ๆ ที่ปรากฏอยู่ในพระราชบัญญัตินั้นมีความหมายเฉพาะอย่างไร นอกจากนี้ ภายหลังจากที่มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ๒๕๔๐ จะพบว่า ในกฎหมายบางฉบับที่เป็น “พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ” การเขียนบทนิยามจะขึ้นต้นว่า “ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้” อย่างไรก็ดี การเขียนบทนิยามในบางครั้ง ผู้ร่างกฎหมายไม่ประสงค์จะกำหนดบทนิยามเพื่อใช้กับพระราชบัญญัติทั้งฉบับ แต่อาจต้องการให้ใช้เฉพาะหมวดหรือใช้เฉพาะบางมาตราก็ได้ ซึ่งตำแหน่งของการเขียนบทนิยามก็จะอยู่ตรงหมวด ส่วน

หรือมาตรานั้น ไม่ควรกำหนดเป็นมาตราที่เป็นบททั่วไป แต่สมควรนำไปกำหนดไว้เป็นบทนิยามที่ใช้เฉพาะมาตรานั้น เพื่อความสะดวกในการใช้กฎหมายและง่ายต่อการทำความเข้าใจ ในกรณีที่ต้องการกำหนดให้มีการใช้เฉพาะในบางหมวดหรือบางมาตรา ก็สมควรนำไปกำหนดไว้ใช้เฉพาะในหมวดหรือมาตรานั้น และรูปแบบการใช้ถ้อยคำก็แตกต่างกันไปตามวัตถุประสงค์ของผู้ร่างกฎหมาย กล่าวคือ ถ้าประสงค์จะใช้เฉพาะหมวด ส่วน หรือมาตรา ก็จะขึ้นต้นว่า “ในหมวดนี้” “ในส่วนนี้” หรือ “ในมาตรานี้” แล้วแต่กรณี สำหรับการเขียนบทนิยามที่กำหนดอยู่ในมาตรา การกำหนดบทนิยามจะอยู่ในวรรคท้ายต่อจากสาระของมาตรานั้น ทั้งนี้ โดยมีความมุ่งหมายจะใช้บทนิยามนั้นเฉพาะบางมาตรา หมวด หรือส่วน

(๑๒) การเรียงลำดับบทนิยามในพระราชบัญญัติ

โดยปกติให้เรียงลำดับจากคำที่เป็นสาระสำคัญของร่างกฎหมายก่อน ทั้งนี้ เพื่อให้ผู้ใช้กฎหมายจะได้เข้าใจในสาระของกฎหมายฉบับนั้น เมื่อกำหนดคำที่เป็นสาระของกฎหมายนั้นแล้วจึงไล่ลำดับคำนิยามที่มีความสำคัญรองลงไปตามลำดับ จนในที่สุดก็จะเป็นคณะกรรมการ เลขาธิการ สำนักงาน และรัฐมนตรี

แนวทางการเรียงลำดับบทนิยาม มีหลักเกณฑ์ทั่วไป ดังต่อไปนี้

(ก) ให้เรียงลำดับจากคำที่มีการอธิบายความหมายและเป็นสาระสำคัญของกฎหมายฉบับนั้น ทั้งนี้ เพื่อให้ผู้ใช้กฎหมายจะได้เข้าใจในสาระของกฎหมายฉบับนั้น เมื่อกำหนดคำนิยามที่เป็นสาระสำคัญของกฎหมายนั้นได้แล้วจึงไล่ลำดับบทนิยามที่เป็นการอธิบายความหมายแต่มีความสำคัญรองลงไปตามลำดับ ซึ่งโดยทั่วไปจะพบว่าเป็นการเรียงลำดับคำที่ใช้มากที่สุดไปจนถึงใช้น้อยที่สุดพร้อมกันด้วย

(ข) จากนั้นจึงเป็นส่วนของคำนิยามที่มีขึ้นเพื่อเป็นคำย่อในการบัญญัติกฎหมาย ให้เรียงลำดับจากคำนิยามที่มีความสำคัญมากไปหาความสำคัญน้อย เช่น คณะกรรมการ เลขาธิการ สำนักงาน

(ค) เมื่อเรียงลำดับคำนิยามตาม (ก) และ (ข) แล้ว จึงเรียงคำนิยามในเรื่องตัวบุคคล โดยให้ยึดถือหลักการเรียงบุคคลตามความสำคัญ จากบุคคลที่มีความสำคัญน้อยมาก่อนบุคคลที่มีความสำคัญมากกว่าตามลำดับ เช่น “พนักงานเจ้าหน้าที่” เรียงอยู่ในลำดับก่อนคำว่า “นายทะเบียน” “อธิบดี” และคำนิยามสุดท้ายที่จะพบโดยทั่วไป คือ คำนิยาม “รัฐมนตรี”

อย่างไรก็ดี ในการเรียงลำดับคำนิยามในบทนิยามนั้น ในบางครั้งผู้ร่างกฎหมายอาจมีการกำหนดคำนิยามที่เป็นลักษณะของกลุ่มคำที่มีลักษณะใกล้เคียงไว้ เช่น “เด็ก” “เด็กเร่ร่อน” “เด็กกำพร้า” การกำหนดคำนิยามในลักษณะดังกล่าวผู้ร่างกฎหมายจะต้องจัดเป็นกลุ่มคำนิยามในลักษณะเดียวกันไว้กลุ่มเดียวกันด้วย ทั้งนี้ เพื่อความสะดวกในการอ่านกฎหมายและผู้ใช้กฎหมายจะได้ทราบว่าถ้อยคำนั้นในกฎหมายมีการกำหนดความหมายไว้เป็นพิเศษหรือไม่ เช่น

- พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. ๒๕๔๖

“มาตรา ๔ ในพระราชบัญญัตินี้

“เด็ก” หมายความว่า .....

“เด็กเร่ร่อน” หมายความว่า .....

“เด็กกำพร้า” หมายความว่า .....

“เด็กที่อยู่ในสภาพยากลำบาก” หมายความว่า .....

“เด็กพิการ” หมายความว่า .....

“เด็กที่เสี่ยงต่อการกระทำผิด” หมายความว่า .....

“นักศึกษา” หมายความว่า .....

“นักเรียน” หมายความว่า .....

“บิดามารดา” หมายความว่า .....

“ผู้ปกครอง” หมายความว่า .....

“ครอบครัวอุปถัมภ์” หมายความว่า .....

“การเลี้ยงดูโดยมิชอบ” หมายความว่า .....

“ทารุณกรรม” หมายความว่า .....

“สืบเสาะและพินิจ” หมายความว่า .....

“สถานรับเลี้ยงเด็ก” หมายความว่า .....

“สถานแรกรับ” หมายความว่า .....

“สถานสงเคราะห์” หมายความว่า .....

“สถานคุ้มครองสวัสดิภาพ” หมายความว่า .....

“สถานพัฒนาและฟื้นฟู” หมายความว่า .....

“สถานพินิจ” หมายความว่า .....

“กองทุน” หมายความว่า .....

“คณะกรรมการ” หมายความว่า .....

“พนักงานเจ้าหน้าที่” หมายความว่า .....

“ผู้ว่าราชการจังหวัด” หมายความรวมถึง .....

“ปลัดกระทรวง” หมายความว่า ..... และหมายความรวมถึง.....

“รัฐมนตรี” หมายความว่า .....”

๓. รูปแบบการเขียนบทนิยาม

รูปแบบการเขียนบทนิยาม มีดังต่อไปนี้

(๑) บทนิยามทั่วไป

มาตรา .. ในพระราชบัญญัตินี้/ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ “.....” หมายความว่า .....

ตัวอย่าง

- พระราชบัญญัติการพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม พ.ศ. ๒๕๖๐

“มาตรา ๓ ในพระราชบัญญัตินี้

“ดิจิทัล” หมายความว่า เทคโนโลยีที่ใช้วิธีการนำสัญลักษณ์ศูนย์และหนึ่งหรือสัญลักษณ์อื่นมาแทนค่าสิ่งทั้งปวงเพื่อใช้สร้าง หรือก่อให้เกิดระบบต่าง ๆ เพื่อให้มนุษย์ใช้ประโยชน์

“ดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม” หมายความว่า ระบบเศรษฐกิจและสังคมที่มีการติดต่อสื่อสาร การผลิต การอุปโภคบริโภค การใช้สอย การจำหน่ายจ่ายแจก การพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ การทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ การคมนาคมขนส่ง การโลจิสติกส์ การศึกษา การเกษตรกรรม การอุตสาหกรรม การสาธารณสุข การเงินการลงทุน การภาษีอากร การบริหารจัดการข้อมูล และเนื้อหาหรือกิจกรรมทางเศรษฐกิจ และสังคมอื่นใด หรือการใด ๆ ที่มีกระบวนการหรือการดำเนินงานทางดิจิทัลหรือทางอิเล็กทรอนิกส์ ทั้งในกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ กิจการวิทยุคมนาคม กิจการโทรคมนาคม กิจการสื่อสารดาวเทียม และการบริหารคลื่นความถี่ โดยอาศัยโครงสร้างพื้นฐานเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร รวมทั้งเทคโนโลยีที่มีการหลอมรวม หรือเทคโนโลยีอื่นใดในทำนองเดียวกันหรือคล้ายคลึงกัน

ฯลฯ ฯลฯ”

- พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐

“มาตรา ๔ ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้

“สิทธิมนุษยชน” หมายความว่า ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคของบุคคล บรรดาที่ได้รับการรับรองหรือคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญ ตามกฎหมาย หรือตามหนังสือสัญญาที่ประเทศไทยเป็นภาคีและมีพันธกรณีที่จะต้องปฏิบัติตาม

“คณะกรรมการ” หมายความว่า คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

“กรรมการ” หมายความว่า กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ และให้หมายความรวมถึงประธานกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติด้วย

ฯลฯ ฯลฯ”

(๒) บทนิยามที่มีความหมายกว้างกว่าความหมายทั่วไป

มาตรา .. ในพระราชบัญญัตินี้/ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ “.....” หมายความว่า ..... และให้หมายความรวมถึง .....

ตัวอย่าง

- พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. ๒๕๖๐

“มาตรา ๔ ในพระราชบัญญัตินี้

“เรือนจำ” หมายความว่า ที่ซึ่งใช้ควบคุม ขัง หรือจำคุกผู้ต้องขังกับทั้งสิ่งที่ใช้ต่อเนื่องกัน และให้หมายความรวมถึงที่อื่นใดซึ่งรัฐมนตรีได้กำหนดและประกาศในราชกิจจานุเบกษาวางอาณาเขตไว้โดยชัดเจนด้วย

“นักโทษเด็ดขาด” หมายความว่า บุคคลซึ่งถูกขังไว้ตามหมายจำคุกภายหลังคำพิพากษาถึงที่สุด และให้หมายความรวมถึงบุคคลซึ่งถูกขังไว้ตามคำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมายให้ลงโทษด้วย

ฯลฯ ฯลฯ”

- พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. ๒๕๖๐

“มาตรา ๔ ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้

“คณะกรรมการ” หมายความว่า คณะกรรมการการเลือกตั้ง

“กรรมการ” หมายความว่า กรรมการการเลือกตั้ง และให้หมายความรวมถึงประธานกรรมการการเลือกตั้งด้วย

“กฎหมายเกี่ยวกับการเลือกตั้งและพรรคการเมือง” หมายความว่า กฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร กฎหมายว่าด้วยการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา กฎหมายว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง กฎหมายว่าด้วยพรรคการเมือง กฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น และให้หมายความรวมถึงกฎหมายว่าด้วยการออกเสียงประชามติด้วย

ฯลฯ ฯลฯ”

(๓) บทนิยามที่มีความหมายแคบกว่าความหมายทั่วไป

มาตรา .. ในพระราชบัญญัตินี้/ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ “.....” หมายความว่า ..... แต่ไม่หมายความรวมถึง .....

ตัวอย่าง

- พระราชบัญญัติส่งเสริมกีฬาอาชีพ พ.ศ. ๒๕๕๖

"มาตรา ๔ ในพระราชบัญญัตินี้

ฯลฯ ฯลฯ

"สโมสรกีฬาอาชีพ" หมายความว่า คณะบุคคล หรือนิติบุคคลที่ก่อตั้งขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์หลักเกี่ยวกับกีฬาอาชีพหรือการส่งเสริมกีฬาอาชีพ ไม่ว่าจะเรียกชื่อว่าสโมสรหรือไม่ก็ตาม แต่ไม่หมายความรวมถึงสมาคมกีฬาอาชีพ

ฯลฯ ฯลฯ"

- พระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. ๒๕๕๐

"มาตรา ๔ ในพระราชบัญญัตินี้

ฯลฯ ฯลฯ

"หน่วยงานของรัฐ" หมายความว่า ส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ องค์การมหาชน และหน่วยงานอื่นของรัฐ แต่ไม่หมายความรวมถึงองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ฯลฯ ฯลฯ"

(๔) บทนิยามเฉพาะหมวด/ ส่วน/ มาตรา

มาตรา .. ในหมวดนี้/ในส่วนนี้/ในมาตรานี้ "....." หมายความว่า .....

ตัวอย่าง

- พระราชบัญญัติกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกร พ.ศ. ๒๕๔๒

"มาตรา ๓๗/๑ ในหมวดนี้ เว้นแต่ข้อความจะแสดงให้เห็นเป็นอย่างอื่น

"หนี้" หมายความว่า หนี้อันเนื่องมาจากการประกอบเกษตรกรรมของเกษตรกรซึ่งเป็นสมาชิกขององค์กรเกษตรกร

"หนี้ในระบบ" หมายความว่า

(๑) หนี้ที่เกิดขึ้นจากโครงการส่งเสริมของรัฐ

(๒) หนี้ที่เกิดขึ้นจากการกู้ยืมจากสถาบันการเงิน

(๓) หนี้ที่เกิดขึ้นจากการกู้ยืมจากสถาบันเกษตรกร

"โครงการส่งเสริมของรัฐ" หมายความว่า โครงการของกระทรวง ทบวง กรม ราชการส่วนภูมิภาค หรือรัฐวิสาหกิจ

“สถาบันการเงิน” หมายความว่า

(๑) ธนาคารพาณิชย์ตามกฎหมายว่าด้วยการธนาคารพาณิชย์

(๒) ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรตามกฎหมายว่าด้วยธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร

(๓) นิติบุคคลตามที่คณะกรรมการกำหนด

“สถาบันเกษตรกร” หมายความว่า นิติบุคคลตามกฎหมายว่าด้วยสหกรณ์”

- พระราชบัญญัติหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ พ.ศ. ๒๕๓๕

“มาตรา ๒๔๕ ในส่วนนี้

“หลักทรัพย์” หมายความว่า หุ้น ใบสำคัญแสดงสิทธิที่จะซื้อหุ้นหรือหลักทรัพย์อื่นที่อาจแปลงสภาพแห่งสิทธิเป็นหุ้นได้

“กิจการ” หมายความว่า บริษัทที่มีหลักทรัพย์จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ บริษัทที่มีหลักทรัพย์ซื้อขายในศูนย์ซื้อขายหลักทรัพย์ หรือบริษัทมหาชนจำกัดที่มีลักษณะตามที่คณะกรรมการกำกับตลาดทุนประกาศกำหนด”

ส่วนที่ ๘
มาตรารักษาการ

๑. ความมุ่งหมายของมาตรารักษาการ

มาตรารักษาการในพระราชบัญญัติมีขึ้นเพื่อกำหนดผู้รักษาการตามกฎหมาย เพื่อให้มีรัฐมนตรีเป็นผู้มีหน้าที่ดูแลปฏิบัติการให้เป็นไปตามกฎหมาย ซึ่งทำให้เกิดผลและประโยชน์ ดังต่อไปนี้

ประการที่หนึ่ง มีรัฐมนตรีเจ้าของเรื่องที่แน่นอน ถ้าไม่มีบทบัญญัติเกี่ยวกับผู้รักษาการตามกฎหมายแล้วย่อมเป็นการยากที่จะทราบว่า รัฐมนตรีว่าการกระทรวงใดรับผิดชอบการปฏิบัติการให้เป็นไปตามกฎหมายนั้น ๆ เช่น การเตรียมการร่างกฎหมายลำดับรอง การเตรียมงบประมาณ การสั่งการให้เจ้าหน้าที่ปฏิบัติ และการวางระเบียบเพื่อกำหนดรายละเอียดการปฏิบัติ ตลอดจนการกำหนดแบบพิธี และแบบฟอร์มการติดต่อกับราษฎรผู้มีหน้าที่ปฏิบัติตามที่กฎหมายกำหนด ฉะนั้น หากในกฎหมายไม่ได้กำหนดผู้รักษาการตามกฎหมายอาจไม่มีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงใดปฏิบัติการให้เป็นไปตามกฎหมายนั้นเลย เนื่องจากเข้าใจว่าเป็นหน้าที่ของอีกกระทรวงหนึ่ง หรืออาจทำให้การปฏิบัติงานเกิดความซ้ำซ้อน เพราะรัฐมนตรีว่าการกระทรวงหลายกระทรวงเข้าใจว่าเป็นหน้าที่ของตนที่จะต้องปฏิบัติตามกฎหมายฉบับเดียวกัน

นอกจากนี้ อาจมีกฎหมายบางฉบับกำหนดให้บุคคลอื่นนอกจากรัฐมนตรีเป็นผู้รักษาการตามกฎหมาย เช่น พระราชบัญญัติองค์กรอัยการและพนักงานอัยการ พ.ศ. ๒๕๕๓ ที่กำหนดให้อัยการสูงสุดเป็นผู้รักษาการตามกฎหมาย พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการฝ่ายรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๔ ที่กำหนดให้ประธานรัฐสภาเป็นผู้รักษาการตามกฎหมาย พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลภาษีอากรและวิธีพิจารณาคดีภาษีอากร (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๘ ที่กำหนดให้ประธานศาลฎีกาเป็นผู้รักษาการตามกฎหมาย พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๖๐ ที่กำหนดให้ประธานผู้ตรวจการแผ่นดินเป็นผู้รักษาการตามกฎหมาย

ประการที่สอง เพื่อให้สภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภาสามารถตรวจสอบหรือควบคุมการบริหารราชการแผ่นดินตามวิถีทางรัฐธรรมนูญได้ เพราะเมื่อการปฏิบัติการตามกฎหมายใดไม่มีประสิทธิภาพหรือมีข้อบกพร่องไม่เหมาะสม สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาอาจตั้งกระทู้ถามรัฐมนตรีผู้รักษาการตามกฎหมาย และสภาผู้แทนราษฎรอาจขอให้มีการเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีผู้รักษาการตามกฎหมายเป็นรายบุคคลได้ ซึ่งกรณีเช่นนี้ โดยปกติย่อมเป็นหน้าที่ของรัฐมนตรีผู้รักษาการตามกฎหมายนั้น ๆ เป็นผู้ทำหน้าที่ชี้แจงและตอบข้อซักถามของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภา

ประการที่สาม ทำให้ประชาชนสามารถติดต่อกับทางราชการเกี่ยวกับการปฏิบัติตามกฎหมายได้อย่างถูกต้อง เนื่องจากการกำหนดมาตรารักษาการทำให้ทราบได้ทันทีว่ากระทรวงใดมีหน้าที่และอำนาจปฏิบัติการให้เป็นไปตามกฎหมายนั้น

ในชั้นการยกร่างกฎหมายและตรวจพิจารณาร่างกฎหมายจึงต้องมีการพิจารณาว่าการปฏิบัติการให้เป็นไปตามกฎหมายนั้น ๆ สมควรจะมอบให้เป็นหน้าที่ของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงใด จึงจะทำให้งานดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุวัตถุประสงค์ของกฎหมาย แล้วจึงกำหนดมาตรารักษาการตามแนวทางในการร่างกฎหมายต่อไป

เมื่อกฎหมายมีมาตรารักษาการโดยกำหนดให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงใดเป็นผู้รักษาการตามกฎหมายแล้ว รัฐมนตรีผู้นั้นมีหน้าที่ในการควบคุมหรือกำกับให้มีการปฏิบัติการตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ ในกรณีที่กฎหมายฉบับใดกำหนดให้มีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงหลายกระทรวงเป็นผู้รักษาการให้เป็นไปตามกฎหมายก็เป็นหน้าที่ของรัฐมนตรีดังกล่าวที่จะดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวกับหน้าที่และอำนาจของตน โดยต้องมีการประสานงานหรือปรึกษาหารือกับกระทรวง ทบวง กรมอื่นที่เกี่ยวข้อง และในกรณีที่กำหนดให้บุคคลอื่นซึ่งไม่ใช่รัฐมนตรีเป็นผู้รักษาการตามกฎหมายก็ต้องดำเนินการในลักษณะเดียวกัน

๒. แนวทางการเขียนมาตรารักษาการ

(๑) กฎหมายใดที่ตราขึ้นใหม่กำหนดให้เจ้าหน้าที่ต้องดำเนินการหรือปฏิบัติการอย่างหนึ่งอย่างใดเพื่อให้ลุล่วงไปตามวัตถุประสงค์ในการออกกฎหมายจำเป็นต้องมีการกำหนดให้รัฐมนตรีกระทรวงเจ้าสังกัดรับผิดชอบในการดำเนินการหรือปฏิบัติการดังกล่าวด้วย จึงต้องกำหนดมาตรารักษาการ แต่กฎหมายทุกฉบับก็ไม่จำเป็นต้องมีมาตรารักษาการเสมอไป เพราะหากเป็นกฎหมายฉบับที่ไม่ได้มีเนื้อหาที่กำหนดให้มีการปฏิบัติใด ๆ ตามกฎหมายก็ไม่จำต้องมีมาตรารักษาการ

(๒) กฎหมายที่ตราขึ้นเพื่อแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายเดิม โดยหลักย่อมถือว่าบทบัญญัติที่แก้ไขเพิ่มเติมบัญญัติแทนที่บทบัญญัติเดิมในกฎหมายฉบับที่ถูกแก้ไขเพิ่มเติมอัตโนมัติ แต่ในกรณีที่ในกฎหมายแก้ไขเพิ่มเติมนั้นเองมีบทบัญญัติเป็นเอกเทศจากกฎหมายเดิม กล่าวคือ มีบทบัญญัติเฉพาะที่ไม่ใช่เป็นการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติของกฎหมายเดิม แต่เป็นบทบัญญัติของกฎหมายฉบับแก้ไขเพิ่มเติมนั้นเองที่ต้องดำเนินการให้เป็นไปตามบทบัญญัติ กฎหมายฉบับแก้ไขเพิ่มเติมนั้นก็ต้องมีมาตรารักษาการเพื่อกำหนดผู้รักษาการตามกฎหมายฉบับแก้ไขเพิ่มเติม

(๓) กฎหมายยกเลิกที่ตราขึ้นเพื่อยกเลิกกฎหมายฉบับใดฉบับหนึ่ง ถ้ามีบทบัญญัติในกฎหมายยกเลิกกำหนดให้ต้องดำเนินการอย่างหนึ่งอย่างใดเพื่อผลแห่งการยกเลิกนั้น กฎหมายฉบับยกเลิกนั้นก็ต้องมีมาตรารักษาการเพื่อกำหนดผู้รักษาการตามกฎหมาย

ฉบับยกเลิกด้วย เช่น พระราชบัญญัติยกเลิกพระราชบัญญัติการซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้า พ.ศ. ๒๕๔๒ พ.ศ. ๒๕๕๘

(๔) การกำหนดว่ารัฐมนตรีว่าการกระทรวงใดเป็นผู้รักษาการตามกฎหมายฉบับใดต้องพิจารณาจากเนื้อหาของกฎหมายฉบับนั้นว่าเป็นเรื่องที่อยู่ในอำนาจบริหารของกระทรวงใด และโดยทั่วไปจะกำหนดให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงใดกระทรวงหนึ่งเพียงกระทรวงเดียวเป็นผู้รักษาการตามกฎหมายเท่านั้น อย่างไรก็ดี อาจมีกรณีพิเศษที่การใช้บังคับกฎหมายเป็นเรื่องที่อยู่ในหน้าที่และอำนาจหรือความรับผิดชอบของหลายกระทรวง ในกรณีเช่นนี้ก็จำเป็นต้องมีมาตรารักษาการกำหนดให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงที่เกี่ยวข้องทั้งหลายร่วมกันรักษาการตามกฎหมายฉบับนั้น

กรณีพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณและพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติมประจำปีงบประมาณได้กำหนดให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังเป็นผู้รักษาการตามกฎหมายแต่เพียงผู้เดียว เนื่องจากการดำเนินการตามพระราชบัญญัติดังกล่าวเป็นขั้นตอนการเบิกจ่ายเงินงบประมาณตามที่ได้รับจัดสรรซึ่งอยู่ภายใต้การควบคุมและกำกับดูแลของกระทรวงการคลัง ต่างจากพระราชบัญญัติวิธีการงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๑ ซึ่งกำหนดให้นายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังเป็นผู้รักษาการตามกฎหมายร่วมกัน เนื่องจากการดำเนินการตามพระราชบัญญัติดังกล่าวครอบคลุมทั้งขั้นตอนการจัดทำงบประมาณ การบริหารงบประมาณรายจ่าย การควบคุมงบประมาณ และการประเมินผลและการรายงาน ซึ่งอยู่ภายใต้การควบคุมและกำกับดูแลของนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง

(๕) การกำหนดผู้รักษาการตามกฎหมายนั้น นอกจากกำหนดให้ผู้ดำรงตำแหน่งในฝ่ายบริหาร ได้แก่ นายกรัฐมนตรี รัฐมนตรีว่าการกระทรวงหรือทบวง เป็นผู้รักษาการตามกฎหมายแล้ว ยังมีกรณีพิเศษที่กำหนดให้ผู้ดำรงตำแหน่งในองค์กรอื่นที่ไม่ใช่ฝ่ายบริหารเป็นผู้รักษาการตามกฎหมายที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่หรือการใช้อำนาจขององค์กรดังกล่าว ได้แก่ ฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายตุลาการ องค์กรอิสระ องค์กรอัยการ ดังนั้น การกำหนดผู้รักษาการตามกฎหมายจึงต้องพิจารณาว่าการดำเนินการตามกฎหมายนั้นอยู่ภายใต้การควบคุมหรือกำกับดูแลของผู้ดำรงตำแหน่งใดซึ่งอาจเป็นผู้ดำรงตำแหน่งในฝ่ายบริหารหรือผู้ดำรงตำแหน่งในองค์กรอื่นที่ไม่ใช่ฝ่ายบริหาร

(ก) การกำหนดให้ผู้ดำรงตำแหน่งในฝ่ายนิติบัญญัติเป็นผู้รักษาการตามกฎหมายจะใช้ในกรณีที่เป็นกฎหมายที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่หรือการใช้อำนาจของฝ่ายนิติบัญญัติโดยตรงซึ่งไม่อยู่ภายใต้การควบคุมหรือกำกับดูแลของฝ่ายบริหาร เช่น มาตรา ๒๓ แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการฝ่ายรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๔ ที่กำหนดให้ประธานรัฐสภาเป็นผู้รักษาการตามกฎหมาย นอกจากนี้ ในบางกรณีอาจกำหนดให้ผู้ดำรงตำแหน่งในฝ่ายนิติบัญญัติและผู้ดำรงตำแหน่งในฝ่ายบริหาร

เป็นผู้รักษาการตามกฎหมายร่วมกัน ในกรณีที่กฎหมายนั้นมีเนื้อหาเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่หรือการใช้อำนาจของฝ่ายนิติบัญญัติและฝ่ายบริหาร เช่น มาตรา ๓ แห่งพระราชบัญญัติวิธีการพิจารณาของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๔๐ ที่กำหนดให้ประธานรัฐสภา ประธานวุฒิสภา ประธานสภาผู้แทนราษฎร และนายกรัฐมนตรี เป็นผู้รักษาการตามกฎหมาย

(ข) การกำหนดให้ผู้ดำรงตำแหน่งในฝ่ายตุลาการ ได้แก่ ประธานศาลฎีกา[๑๔] ประธานศาลปกครองสูงสุด[๑๕] ประธานศาลรัฐธรรมนูญ[๑๖] เป็นผู้รักษาการตามกฎหมาย จะใช้ในกรณีที่เป็นกฎหมายที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่หรือการใช้อำนาจของฝ่ายตุลาการโดยตรงซึ่งไม่อยู่ภายใต้การควบคุมหรือกำกับดูแลของฝ่ายบริหาร เช่น มาตรา ๑๐ แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลอุทธรณ์คดีชำนัญพิเศษ พ.ศ. ๒๕๕๘

---

[๑๔] การกำหนดให้ประธานศาลฎีกาเป็นผู้รักษาการตามกฎหมายเริ่มมีมาภายหลังจากการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ โดยมาตรา ๒๗๕ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ ได้บัญญัติให้ศาลยุติธรรมมีหน่วยธุรการของศาลยุติธรรมที่เป็นอิสระโดยมีเลขาธิการสำนักงานศาลยุติธรรมเป็นผู้บังคับบัญชาขึ้นตรงต่อประธานศาลฎีกา อันเป็นการแยกหน่วยงานธุรการของศาลยุติธรรมออกจากการกำกับดูแลของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม รวมทั้งมีการตราพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการศาลยุติธรรม พ.ศ. ๒๕๔๓ เพื่อกำหนดให้มีสำนักงานศาลยุติธรรมเป็นส่วนราชการที่เป็นหน่วยงานอิสระ มีฐานะเป็นนิติบุคคล และกำหนดให้ประธานศาลฎีกาเป็นผู้รักษาการตามพระราชบัญญัติดังกล่าว และต่อมาก็ได้มีการตรากฎหมายกำหนดให้ประธานศาลฎีกาเป็นผู้รักษาการตามกฎหมายที่เกี่ยวกับศาลยุติธรรมมาโดยตลอด

[๑๕] การกำหนดให้ประธานศาลปกครองสูงสุดเป็นผู้รักษาการตามกฎหมายเริ่มมีมาภายหลังจากการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ ซึ่งบัญญัติให้จัดตั้งศาลปกครองเป็นองค์กรตุลาการแยกเป็นเอกเทศต่างหากจากศาลยุติธรรมและมีหน่วยธุรการของศาลปกครองที่เป็นอิสระโดยมีเลขาธิการสำนักงานศาลปกครองเป็นผู้บังคับบัญชาขึ้นตรงต่อประธานศาลปกครองสูงสุด รวมทั้งมีการตราพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๒ เพื่อกำหนดให้ศาลปกครองมีสำนักงานศาลปกครองเป็นส่วนราชการที่เป็นหน่วยงานอิสระตามรัฐธรรมนูญ มีฐานะเป็นนิติบุคคล และกำหนดให้ประธานศาลปกครองสูงสุดเป็นผู้รักษาการตามพระราชบัญญัติดังกล่าว และต่อมาก็ได้มีการตรากฎหมายกำหนดให้ประธานศาลปกครองสูงสุดเป็นผู้รักษาการตามกฎหมายที่เกี่ยวกับศาลปกครองมาโดยตลอด

[๑๖] การกำหนดให้ประธานศาลรัฐธรรมนูญเป็นผู้รักษาการตามกฎหมายเริ่มมีมาภายหลังจากการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ ซึ่งบัญญัติให้จัดตั้งศาลรัฐธรรมนูญและมีหน่วยธุรการของศาลรัฐธรรมนูญที่เป็นอิสระโดยมีเลขาธิการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญเป็นผู้บังคับบัญชาขึ้นตรงต่อประธานศาลรัฐธรรมนูญ รวมทั้งมีการตราพระราชบัญญัติสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๔๒ เพื่อกำหนดให้ศาลรัฐธรรมนูญมีสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญเป็นส่วนราชการที่เป็นหน่วยงานอิสระตามรัฐธรรมนูญ มีฐานะเป็นกรมตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน และกำหนดให้ประธานศาลรัฐธรรมนูญเป็นผู้รักษาการตามพระราชบัญญัติดังกล่าว และต่อมาก็ได้มีการตรากฎหมายกำหนดให้ประธานศาลรัฐธรรมนูญเป็นผู้รักษาการตามกฎหมายที่เกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญมาโดยตลอด

ที่กำหนดให้ประธานศาลฎีกาเป็นผู้รักษาการตามกฎหมาย นอกจากนี้ ในบางกรณีอาจกำหนดให้ผู้ดำรงตำแหน่งในฝ่ายตุลาการและผู้ดำรงตำแหน่งในฝ่ายบริหารหรืออัยการสูงสุดเป็นผู้รักษาการตามกฎหมายร่วมกัน ในกรณีที่กฎหมายนั้นมีเนื้อหาเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่หรือการใช้อำนาจของฝ่ายตุลาการและการปฏิบัติหน้าที่หรือการใช้อำนาจของฝ่ายบริหารหรือองค์กรอัยการ เช่น มาตรา ๒๖ แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแขวงและวิธีพิจารณาความอาญาในศาลแขวง พ.ศ. ๒๔๙๙ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแขวงและวิธีพิจารณาความอาญาในศาลแขวง (ฉบับที่ ๖) พ.ศ. ๒๕๕๖ ที่กำหนดให้ประธานศาลฎีกา นายกรัฐมนตรี รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย และอัยการสูงสุด เป็นผู้รักษาการตามกฎหมาย

(ค) การกำหนดให้ผู้ดำรงตำแหน่งในองค์กรอิสระ ได้แก่ ประธานกรรมการการเลือกตั้ง ประธานผู้ตรวจการแผ่นดิน ประธานกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ประธานกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน ประธานกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติเป็นผู้รักษาการตามกฎหมาย[๑๗] จะใช้ในกรณีที่กฎหมายนั้นมีเนื้อหาเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่หรือการใช้อำนาจขององค์กรอิสระโดยตรงซึ่งไม่อยู่ภายใต้การควบคุมหรือกำกับดูแลของฝ่ายบริหาร เช่น มาตรา ๗ แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๖๐ ที่กำหนดให้ประธานผู้ตรวจการแผ่นดินเป็นผู้รักษาการตามกฎหมาย นอกจากนี้ ในบางกรณีอาจกำหนดให้ผู้ดำรงตำแหน่งในองค์กรอิสระหลายองค์กรรักษาการตามกฎหมายร่วมกัน ในกรณีที่กฎหมายนั้นเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่หรือการใช้อำนาจ

---

[๑๗] การกำหนดให้ผู้ดำรงตำแหน่งในองค์กรอิสระเป็นผู้รักษาการตามกฎหมายเริ่มมีมาภายหลังจากการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ โดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ ได้บัญญัติให้มีคณะกรรมการการเลือกตั้ง ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ และคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน รวมทั้งมีการตรากฎหมายกำหนดให้ผู้ดำรงตำแหน่งในองค์กรอิสระต่าง ๆ เป็นผู้รักษาการตามกฎหมาย เช่น กำหนดให้ประธานกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติเป็นผู้รักษาการตามพระราชบัญญัติคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ ต่อมารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ได้บัญญัติให้มีองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญทั้งหมด ๔ องค์กร ได้แก่ คณะกรรมการการเลือกตั้ง ผู้ตรวจการแผ่นดิน คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ และคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน รวมทั้งมีการตรากฎหมายโดยกำหนดให้ผู้ดำรงตำแหน่งในองค์กรอิสระเป็นผู้รักษาการตามกฎหมาย เช่น กำหนดให้ประธานกรรมการการเลือกตั้งเป็นผู้รักษาการตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. ๒๕๕๐ และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ ได้บัญญัติให้มีองค์กรอิสระทั้งหมด ๕ องค์กร ได้แก่ คณะกรรมการการเลือกตั้ง ผู้ตรวจการแผ่นดิน คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน และคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ รวมทั้งมีการตรากฎหมายโดยกำหนดให้ผู้ดำรงตำแหน่งในองค์กรอิสระเป็นผู้รักษาการตามกฎหมาย เช่น กำหนดให้ประธานกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติเป็นผู้รักษาการตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๖๑

ขององค์กรอิสระหลายองค์กร เช่น มาตรา ๑๒ แห่งพระราชบัญญัติเงินเดือน เงินประจำตำแหน่ง และประโยชน์ตอบแทนอื่นของประธานกรรมการและกรรมการในองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ ที่กำหนดให้ประธานกรรมการการเลือกตั้ง ประธานผู้ตรวจการแผ่นดิน ประธานกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ประธานกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน และประธานกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ เป็นผู้รักษาการตามกฎหมาย

(ง) การกำหนดให้อัยการสูงสุดเป็นผู้รักษาการตามกฎหมาย[๑๘] จะใช้ในกรณีที่เป็นกฎหมายที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่หรือการใช้อำนาจขององค์กรอัยการโดยตรง ซึ่งไม่อยู่ภายใต้การควบคุมหรือกำกับดูแลของฝ่ายบริหาร เช่น มาตรา ๖ แห่งพระราชบัญญัติองค์กรอัยการและพนักงานอัยการ พ.ศ. ๒๕๕๓ ที่กำหนดให้อัยการสูงสุดเป็นผู้รักษาการตามกฎหมาย นอกจากนี้ ในบางกรณีอาจกำหนดให้อัยการสูงสุดและผู้ดำรงตำแหน่งในฝ่ายบริหารหรือฝ่ายตุลาการเป็นผู้รักษาการตามกฎหมายร่วมกัน ในกรณีที่กฎหมายนั้นเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่หรือการใช้อำนาจขององค์กรอัยการและการปฏิบัติหน้าที่หรือการใช้อำนาจของฝ่ายบริหารหรือฝ่ายตุลาการ เช่น มาตรา ๒๖ แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแขวงและวิธีพิจารณาความอาญาในศาลแขวง พ.ศ. ๒๔๙๙ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแขวงและวิธีพิจารณาความอาญาในศาลแขวง (ฉบับที่ ๖) พ.ศ. ๒๕๕๖ ที่กำหนดให้ประธานศาลฎีกา นายกรัฐมนตรี รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย และอัยการสูงสุด เป็นผู้รักษาการตามกฎหมาย

(๖) ในกรณีที่พระราชบัญญัติฉบับแรกกำหนดให้มีรัฐมนตรีรักษาการตามพระราชบัญญัติเพียงกระทรวงเดียว ต่อมาร่างพระราชบัญญัติฉบับแก้ไขเพิ่มเติมได้แก้ไขบทบัญญัติ

---

[๑๘] การกำหนดให้อัยการสูงสุดเป็นผู้รักษาการตามกฎหมายเริ่มมีมาภายหลังจากการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ซึ่งได้บัญญัติให้มีองค์กรอัยการและกำหนดให้พนักงานอัยการมีอำนาจหน้าที่ตามที่บัญญัติในรัฐธรรมนูญ และตามกฎหมายว่าด้วยอำนาจหน้าที่ของพนักงานอัยการและกฎหมายอื่น โดยให้มีอิสระในการพิจารณาสั่งคดีและปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นไปโดยเที่ยงธรรม รวมทั้งให้องค์กรอัยการมีหน่วยธุรการที่เป็นอิสระในการบริหารงานบุคคล การงบประมาณและการดำเนินการอื่น โดยมีอัยการสูงสุดเป็นผู้บังคับบัญชา อันเป็นการยกฐานะสำนักงานอัยการสูงสุดให้เป็นองค์กรตามรัฐธรรมนูญและมีความเป็นอิสระในการดำเนินงานโดยไม่ต้องอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของฝ่ายบริหารอีกต่อไป รวมทั้งมีการตราพระราชบัญญัติองค์กรอัยการและพนักงานอัยการ พ.ศ. ๒๕๕๓ และพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายอัยการ พ.ศ. ๒๕๕๓ ขึ้นเพื่อให้เป็นไปตามบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญ โดยกำหนดให้อัยการสูงสุดเป็นผู้รักษาการตามพระราชบัญญัติทั้งสองฉบับดังกล่าว ซึ่งต่อมาเมื่อมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ ก็ได้มีการบัญญัติรองรับองค์กรอัยการไว้ในหมวด ๑๓ รวมทั้งได้มีการตรากฎหมายกำหนดให้อัยการสูงสุดเป็นผู้รักษาการตามกฎหมายที่เกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่และการใช้อำนาจขององค์กรอัยการตามแนวทางที่ผ่านมา เช่น พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายอัยการ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๖๐ พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายอัยการ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๖๑

ในพระราชบัญญัติฉบับแรกโดยกำหนดอำนาจเพิ่มเติมให้แก่รัฐมนตรีอีกกระทรวงหนึ่ง ซึ่งไม่ใช่ผู้รักษาการตามพระราชบัญญัติฉบับแรก และกำหนดให้รัฐมนตรีทั้งสองกระทรวงร่วมกันรักษาการตามพระราชบัญญัติฉบับแก้ไขเพิ่มเติมดังกล่าว จำเป็นต้องแก้ไขเพิ่มเติมมาตรารักษาการของพระราชบัญญัติฉบับแรกโดยกำหนดให้รัฐมนตรีทั้งสองกระทรวงร่วมกันรักษาการด้วย

(๗) การเรียงลำดับผู้รักษาการตามกฎหมาย ในกรณีที่กฎหมายฉบับหนึ่งจำเป็นต้องมีผู้รักษาการตามกฎหมายหลายคนนั้น มีแนวทางในการเรียงลำดับตำแหน่งผู้รักษาการดังต่อไปนี้

(ก) กรณีผู้รักษาการเป็นรัฐมนตรีหลายคน : เรียงตามลำดับตัวอักษร

(ข) กรณีผู้รักษาการเป็นนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรี : เรียงลำดับนายกรัฐมนตรีก่อนแล้วจึงตามด้วยรัฐมนตรี หากมีรัฐมนตรีหลายกระทรวงให้เรียงลำดับตามตัวอักษร

(ค) กรณีผู้รักษาการเป็นประธานศาลฎีกาและรัฐมนตรี : เรียงลำดับประธานศาลฎีกาก่อนแล้วจึงตามด้วยรัฐมนตรี หากมีรัฐมนตรีหลายกระทรวงให้เรียงลำดับตามตัวอักษร

(ง) กรณีผู้รักษาการเป็นประธานศาลฎีกา นายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรี : เรียงลำดับประธานศาลฎีกาก่อนแล้วจึงตามด้วยนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีตามลำดับ หากมีรัฐมนตรีหลายกระทรวงให้เรียงลำดับตามตัวอักษร

(จ) กรณีผู้รักษาการเป็นนายกรัฐมนตรีและอัยการสูงสุด : เรียงลำดับนายกรัฐมนตรีก่อนแล้วจึงตามด้วยอัยการสูงสุด

(ฉ) กรณีผู้รักษาการเป็นนายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี และอัยการสูงสุด : เรียงลำดับนายกรัฐมนตรีก่อนแล้วจึงตามด้วยรัฐมนตรีและอัยการสูงสุดตามลำดับ หากมีรัฐมนตรีหลายกระทรวงให้เรียงลำดับตามตัวอักษร

(ช) กรณีผู้รักษาการเป็นประธานศาลฎีกา นายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี และอัยการสูงสุด : เรียงลำดับประธานศาลฎีกาก่อนแล้วจึงตามด้วยนายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี และอัยการสูงสุดตามลำดับ หากมีรัฐมนตรีหลายกระทรวงให้เรียงลำดับตามตัวอักษร

(ซ) กรณีผู้รักษาการเป็นผู้ดำรงตำแหน่งในองค์กรอิสระหลายองค์กร : เรียงลำดับตามบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญ

(๘) ในบางกรณีกฎหมายบางฉบับอาจไม่จำเป็นต้องมีมาตรารักษาการ

(ก) กฎหมายที่วางหลักทั่วไปโดยไม่ต้องมีกรณีที่จะต้องดำเนินการใด ๆ ตามบทบัญญัติ เช่น ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ประมวลกฎหมายอาญา พระราชบัญญัติว่าด้วยการขัดกันแห่งกฎหมาย พุทธศักราช ๒๔๘๑ พระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดของพนักงานในองค์การหรือหน่วยงานของรัฐ พ.ศ. ๒๕๐๒

(ข) กฎหมายยกเลิกกฎหมายหรือกฎหมายว่าด้วยเรื่องหนึ่งเรื่องใดที่ไม่มีกรณีที่จะต้องดำเนินการใด ๆ ตามบทบัญญัติอีกต่อไปแล้ว เพราะเมื่อกำหนดให้ยกเลิกกฎหมายฉบับใดหรือตัวบทกฎหมายในเรื่องใดกฎหมายฉบับนั้นหรือตัวบทกฎหมายในเรื่องนั้นเป็นอันใช้บังคับไม่ได้อีกต่อไป เช่น พระราชบัญญัติยกเลิกกฎหมายบางฉบับที่ไม่เหมาะสมกับกาลปัจจุบัน พ.ศ. ๒๕๔๖ พระราชบัญญัติยกเลิกกฎหมายบางฉบับที่หมดความจำเป็นหรือซ้ำซ้อนกับกฎหมายอื่น พ.ศ. ๒๕๕๘

(๙) ตำแหน่งของมาตรารักษาการจะปรากฏอยู่ในส่วนต่าง ๆ ของพระราชบัญญัติ โดยแบ่งได้เป็นสองกรณี ดังต่อไปนี้

(ก) กรณีพระราชบัญญัติฉบับนั้นมีการแบ่งหมวดหมู่ ให้กำหนดไว้ก่อนการแบ่งหมวดหมู่

(ข) กรณีพระราชบัญญัติฉบับนั้นไม่มีการแบ่งหมวดหมู่ ให้กำหนดไว้เป็นมาตราสุดท้ายของพระราชบัญญัติ

(๑๐) การกำหนดอำนาจต่าง ๆ ของผู้รักษาการตามกฎหมายในมาตรารักษาการต้องพิจารณาจากเนื้อหาของกฎหมายว่ากำหนดให้ผู้รักษาการมีอำนาจดำเนินการในเรื่องใดบ้าง ในกรณีที่เนื้อหาของกฎหมายไม่ได้กำหนดให้ผู้รักษาการตามกฎหมายแต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่เพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัติ ไม่ต้องกำหนดอำนาจแต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่ไว้ในมาตรารักษาการ นอกจากนี้ พระราชบัญญัติบางฉบับอาจกำหนดให้ผู้รักษาการตามพระราชบัญญัติมีอำนาจแต่งตั้งเจ้าหน้าที่อื่น ๆ เช่น นายทะเบียน ก็ต้องกำหนดอำนาจแต่งตั้งเจ้าหน้าที่ดังกล่าวไว้ในมาตรารักษาการด้วย เช่น มาตรา ๕ วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. ๒๕๕๘ ที่บัญญัติให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์เป็นผู้รักษาการตามกฎหมาย และกำหนดให้มีอำนาจแต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่ นายทะเบียน สารวัตร และสัตวแพทย์ ออกกฎกระทรวงกำหนดค่าธรรมเนียมไม่เกินอัตราท้ายพระราชบัญญัติยกเว้นค่าธรรมเนียม และกำหนดกิจการอื่น กับออกประกาศและระเบียบเพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัติ และในกรณีที่เนื้อหาของกฎหมายไม่ได้กำหนดให้ผู้รักษาการตามกฎหมายออกกฎ ไม่ต้องกำหนดอำนาจออกกฎไว้ในมาตรารักษาการ เว้นแต่การให้อำนาจออกกฎกระทรวงเกี่ยวกับการกำหนด ลด หรือยกเว้นค่าธรรมเนียม

(๑๑) ในกรณีที่มาตรารักษาการกำหนดให้ผู้รักษาการตามพระราชบัญญัติมีอำนาจออกกฎ โดยหลักจะมีข้อความระบุให้ผู้รักษาการตามพระราชบัญญัติมีอำนาจออกกฎเพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัติ โดยใช้ข้อความว่า “และให้มีอำนาจออก...*(กำหนดประเภทของกฎ)*...เพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้” และไม่ระบุวัตถุประสงค์เฉพาะของการออกกฎไว้ในมาตรารักษาการ อย่างไรก็ดี พระราชบัญญัติเกี่ยวกับการพิจารณาคดีของศาลบางฉบับ เช่น พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. ๒๕๕๑ พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีค้ามนุษย์ พ.ศ. ๒๕๕๙ พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบ

พ.ศ. ๒๕๕๙ ได้กำหนดวัตถุประสงค์เฉพาะของการออกกฎไว้ในมาตรารักษาการด้วย ซึ่งเป็นกรณียกเว้นจากหลักทั่วไป

(๑๒) ในกรณีที่มาตรารักษาการกำหนดให้มีผู้รักษาการตามพระราชบัญญัติตั้งแต่สองคนขึ้นไป โดยหลักจะต้องมีข้อความระบุให้ชัดเจนว่าให้ผู้รักษาการตามพระราชบัญญัติแต่ละคนใช้อำนาจตามพระราชบัญญัติเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับหน้าที่และอำนาจของตน โดยใช้ข้อความว่า “ทั้งนี้ ในส่วนที่เกี่ยวกับหน้าที่และอำนาจของตน” เพื่อให้สอดคล้องกับถ้อยคำว่า “หน้าที่และอำนาจ” ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ เว้นแต่เป็นกรณีที่ประสงค์จะให้ผู้รักษาการตามพระราชบัญญัติใช้อำนาจออกกฎหรือดำเนินการอื่นตามพระราชบัญญัติร่วมกัน ไม่ต้องมีข้อความว่า “ทั้งนี้ ในส่วนที่เกี่ยวกับหน้าที่และอำนาจของตน”

(๑๓) ในกรณีที่มาตรารักษาการไม่ได้กำหนดให้ผู้รักษาการตามกฎหมายมีอำนาจออกกฎ หรือกำหนดให้มีอำนาจออกกฎแต่กฎนั้นไม่อยู่ในบังคับต้องนำไปลงพิมพ์ในราชกิจจานุเบกษาตามมาตรา ๗ (๔) แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ ไม่ต้องมีข้อความที่กำหนดให้กฎนั้นเมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับได้

๓. รูปแบบการเขียนมาตรารักษาการ

รูปแบบการเขียนมาตรารักษาการ มีดังต่อไปนี้

(๑) ผู้รักษาการคนเดียว

(ก) ผู้รักษาการไม่มีอำนาจแต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่ ออกกฎ หรืออำนาจดำเนินการอื่นใด

มาตรา .. ให้...*(ตำแหน่งผู้รักษาการ)*...รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้

ตัวอย่าง

- พระราชบัญญัติการจัดการหุ้นส่วนและหุ้นของรัฐมนตรี พ.ศ. ๒๕๔๓
  “มาตรา ๒๐ ให้นายกรัฐมนตรีรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้”
- พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการฝ่ายรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๔
  “มาตรา ๒๓ ให้ประธานรัฐสภารักษาการตามพระราชบัญญัตินี้”
- พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๕๘
  “มาตรา ๗ ให้ประธานศาลฎีการักษาการตามพระราชบัญญัตินี้”
- พระราชบัญญัติองค์กรอัยการและพนักงานอัยการ พ.ศ. ๒๕๕๓
  “มาตรา ๖ ให้อัยการสูงสุดรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้”

(ข) ผู้รักษาการมีอำนาจแต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่ ออกกฎ หรืออำนาจดำเนินการอื่นใด

มาตรา .. ให้...*(ตำแหน่งผู้รักษาการ)*...รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ และให้มีอำนาจ...*(แต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่ ออกกฎกระทรวงกำหนดค่าธรรมเนียมไม่เกินอัตราท้ายพระราชบัญญัตินี้ ลดหรือยกเว้นค่าธรรมเนียม และกำหนดกิจการอื่นกับออกกฎประเภทอื่นที่ไม่ใช่กฎกระทรวง)*...เพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้

...*(กำหนดประเภทของกฎตามวรรคหนึ่งที่จะต้องนำไปลงพิมพ์ในราชกิจจานุเบกษา)*...นั้น เมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว ให้ใช้บังคับได้

ตัวอย่าง

- พระราชบัญญัติควบคุมการใช้สารต้องห้ามทางการกีฬา พ.ศ. ๒๕๕๕

"มาตรา ๔ ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬารักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ และให้มีอำนาจแต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่ กับออกกฎกระทรวงและประกาศเพื่อปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้

กฎกระทรวงและประกาศนั้น เมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับได้"

- พระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. ๒๕๕๘

"มาตรา ๕ ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ และให้มีอำนาจแต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่ นายทะเบียน สารวัตร และสัตวแพทย์ ออกกฎกระทรวงกำหนดค่าธรรมเนียมไม่เกินอัตราท้ายพระราชบัญญัตินี้ ยกเว้นค่าธรรมเนียม และกำหนดกิจการอื่น กับออกประกาศและระเบียบเพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้

กฎกระทรวง ประกาศ และระเบียบนั้น เมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับได้"

- พระราชบัญญัติวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท พ.ศ. ๒๕๕๙

"มาตรา ๖ ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ และให้มีอำนาจแต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่ ออกกฎกระทรวงกำหนดค่าธรรมเนียมไม่เกินอัตราท้ายพระราชบัญญัตินี้ ยกเว้นค่าธรรมเนียมและกำหนดกิจการอื่นกับออกประกาศ ทั้งนี้ เพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้

กฎกระทรวงและประกาศนั้น เมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับได้"

- พระราชบัญญัติการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศสำหรับอุตสาหกรรมเป้าหมาย พ.ศ. ๒๕๖๐

"มาตรา ๔ ให้นายกรัฐมนตรีรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ และให้มีอำนาจแต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่เพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้"

(ค) ผู้รักษาการมีอำนาจออกกฎกระทรวงกำหนดค่าธรรมเนียมไม่เกินอัตราท้ายพระราชบัญญัติให้แตกต่างกันได้

มาตรา .. ให้...*(ตำแหน่งผู้รักษาการ)*...รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ และให้มีอำนาจ...*(แต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่)*...ออกกฎกระทรวงกำหนดค่าธรรมเนียมไม่เกินอัตราท้ายพระราชบัญญัตินี้...*(ลดหรือยกเว้นค่าธรรมเนียม และกำหนดกิจการอื่นกับออกกฎประเภทอื่นที่ไม่ใช่กฎกระทรวง)*...เพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้

การออกกฎกระทรวงกำหนดค่าธรรมเนียมตามวรรคหนึ่ง จะกำหนดอัตราค่าธรรมเนียมให้แตกต่างกันโดยคำนึงถึง...*(ระบุเรื่องที่จะต้องคำนึงถึงในการออกกฎกระทรวง)*...ก็ได้

กฎกระทรวง...*(และกำหนดกฎประเภทอื่นตามวรรคหนึ่งที่ไม่ใช่กฎกระทรวงที่จะต้องนำไปลงพิมพ์ในราชกิจจานุเบกษา)*...นั้น เมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว ให้ใช้บังคับได้

ตัวอย่าง

- พระราชบัญญัติเครื่องสำอาง พ.ศ. ๒๕๕๘

"มาตรา ๕ ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ และให้มีอำนาจแต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่ ออกกฎกระทรวงกำหนดค่าธรรมเนียมไม่เกินอัตราท้ายพระราชบัญญัตินี้ ยกเว้นค่าธรรมเนียม และกำหนดกิจการอื่นกับออกระเบียบหรือประกาศ เพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้

การออกกฎกระทรวงกำหนดค่าธรรมเนียมตามวรรคหนึ่ง จะกำหนดอัตราค่าธรรมเนียมให้แตกต่างกันโดยคำนึงถึงชนิดของเครื่องสำอาง ขนาดและกิจการของผู้ประกอบการ และประเภทของการแก้ไขเปลี่ยนแปลงก็ได้

กฎกระทรวง ระเบียบ และประกาศนั้น เมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว ให้ใช้บังคับได้"

- พระราชบัญญัติธุรกิจรักษาความปลอดภัย พ.ศ. ๒๕๕๘

"มาตรา ๕ ให้นายกรัฐมนตรีรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ และให้มีอำนาจออกกฎกระทรวงกำหนดค่าธรรมเนียมไม่เกินอัตราท้ายพระราชบัญญัตินี้ ยกเว้นค่าธรรมเนียม และกำหนดกิจการอื่นเพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้

การออกกฎกระทรวงกำหนดค่าธรรมเนียมตามวรรคหนึ่ง จะกำหนดอัตราค่าธรรมเนียมการประกอบธุรกิจรักษาความปลอดภัยให้แตกต่างกันโดยคำนึงถึงจำนวนพนักงานรักษาความปลอดภัยรับอนุญาตของบริษัทรักษาความปลอดภัยก็ได้

กฎกระทรวงนั้น เมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว ให้ใช้บังคับได้”

(ง) ผู้รักษาการเป็นประธานศาลฎีกามีอำนาจออกกฎ

> มาตรา .. ให้ประธานศาลฎีการักษาการตามพระราชบัญญัตินี้
>
> ให้ประธานศาลฎีกาโดยความเห็นชอบของ...*(กำหนดผู้มีอำนาจให้ความเห็นชอบในการออกกฎ เช่น ที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกา)*...มีอำนาจออก...*(ประเภทของกฎ)*... เพื่อให้เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้...*(ระบุวัตถุประสงค์ของการออกกฎ เช่น เพื่อให้การพิจารณาพิพากษาคดีของศาลเป็นไปด้วยความสะดวก รวดเร็ว เป็นธรรม และมีประสิทธิภาพ)*... และเมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว ให้ใช้บังคับได้

ตัวอย่าง

- พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีค้ามนุษย์ พ.ศ. ๒๕๕๙

“มาตรา ๗ ให้ประธานศาลฎีการักษาการตามพระราชบัญญัตินี้

ประธานศาลฎีกาโดยความเห็นชอบของที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกามีอำนาจออกข้อบังคับเพื่อให้เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้ หรือเพื่อให้การพิจารณาพิพากษาคดีของศาลเป็นไปด้วยความสะดวก รวดเร็ว และเที่ยงธรรม และเมื่อประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับได้”

(๒) ผู้รักษาการตั้งแต่สองคนขึ้นไป

(ก) ผู้รักษาการทุกคนดำเนินการร่วมกัน

> มาตรา .. ให้...*(ตำแหน่งผู้รักษาการ)*...และ...*(ตำแหน่งผู้รักษาการ)*... รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้

ตัวอย่าง

- พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ ๓๐) พ.ศ. ๒๕๖๐

“มาตรา ๒๓ ให้ประธานศาลฎีกาและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้”

- พระราชบัญญัติกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ พ.ศ. ๒๕๔๔

"มาตรา ๔ ให้นายกรัฐมนตรี รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้"

(ข) ผู้รักษาการแต่ละคนดำเนินการเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับหน้าที่และอำนาจของตน

> มาตรา .. ให้...*(ตำแหน่งผู้รักษาการ)*...และ...*(ตำแหน่งผู้รักษาการ)*... รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ ทั้งนี้ ในส่วนที่เกี่ยวกับหน้าที่และอำนาจของตน

ตัวอย่าง

- พระราชบัญญัติเงินเดือน เงินประจำตำแหน่ง และประโยชน์ตอบแทนอื่นของประธานกรรมการและกรรมการในองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑

"มาตรา ๑๒ ให้ประธานกรรมการการเลือกตั้ง ประธานผู้ตรวจการแผ่นดิน ประธานกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ประธานกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน และประธานกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ ทั้งนี้ ในส่วนที่เกี่ยวกับหน้าที่และอำนาจของตน"

(ค) ผู้รักษาการมีอำนาจแต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่ ออกกฎ หรืออำนาจดำเนินการอื่นใด

๑) ผู้รักษาการทุกคนต้องดำเนินการร่วมกัน

> มาตรา .. ให้...*(ตำแหน่งผู้รักษาการ)*...และ...*(ตำแหน่งผู้รักษาการ)*... รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ และให้มีอำนาจ...*(แต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่ออกกฎกระทรวงกำหนดค่าธรรมเนียมไม่เกินอัตราท้ายพระราชบัญญัตินี้ ลดหรือยกเว้นค่าธรรมเนียมและกำหนดกิจการอื่น กับออกกฎประเภทอื่นที่ไม่ใช่กฎกระทรวง)*... เพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้
>
> ...*(ประเภทของกฎ)*...นั้น เมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับได้

ตัวอย่าง

- พระราชบัญญัติวินัยการเงินการคลังของรัฐ พ.ศ. ๒๕๖๑

"มาตรา ๕ ให้นายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ และให้มีอำนาจออกระเบียบและประกาศเพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้

ระเบียบและประกาศ เมื่อประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว ให้ใช้บังคับได้"

๒) ผู้รักษาการแต่ละคนดำเนินการเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับหน้าที่และอำนาจของตน

มาตรา .. ให้...*(ตำแหน่งผู้รักษาการ)*...และ...*(ตำแหน่งผู้รักษาการ)*... รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ และให้มีอำนาจ...*(แต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่ออกกฎกระทรวงกำหนดค่าธรรมเนียมไม่เกินอัตราท้ายพระราชบัญญัตินี้ ลดหรือยกเว้นค่าธรรมเนียมและกำหนดกิจการอื่น กับออกกฎประเภทอื่นที่ไม่ใช่กฎกระทรวง)*... เพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้ ทั้งนี้ ในส่วนที่เกี่ยวกับหน้าที่และอำนาจของตน

...*(ประเภทของกฎ)*...นั้น เมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับได้

ตัวอย่าง

- พระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจ พ.ศ. ๒๕๕๘

"มาตรา ๔ ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ และให้มีอำนาจออกกฎกระทรวงกำหนดค่าธรรมเนียมไม่เกินอัตราท้ายพระราชบัญญัตินี้ ยกเว้นค่าธรรมเนียม และกำหนดกิจการอื่นหรือออกประกาศเพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้ ทั้งนี้ ในส่วนที่เกี่ยวกับอำนาจและหน้าที่ของตน

กฎกระทรวงและประกาศนั้น เมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับได้"

- พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแขวงและวิธีพิจารณาความอาญาในศาลแขวง พ.ศ. ๒๔๙๙

"มาตรา ๒๖ ให้ประธานศาลฎีกา นายกรัฐมนตรี รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย และอัยการสูงสุดรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้

ให้ประธานศาลฎีกาและอัยการสูงสุดมีอำนาจออกข้อบังคับและนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยมีอำนาจออกกฎกระทรวงเพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้ ทั้งนี้ ในส่วนที่เกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของตน

กฎกระทรวงหรือข้อบังคับนั้น เมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับได้”

๓) ผู้รักษาการตามพระราชบัญญัติทุกคนต้องดำเนินการร่วมกัน เว้นแต่เรื่องที่กำหนดให้ผู้รักษาการคนเดียวหรือหลายคนดำเนินการเป็นการเฉพาะ

มาตรา .. ให้...*(ตำแหน่งผู้รักษาการ)*...และ...*(ตำแหน่งผู้รักษาการ)*... รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ และให้มีอำนาจออก...*(กำหนดประเภทของกฎที่ประสงค์จะให้ผู้รักษาการทุกคนมีอำนาจออกร่วมกัน)*...เพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้

ให้...*(ตำแหน่งผู้รักษาการ)*...มีอำนาจ...*(กำหนดอำนาจของผู้รักษาการ เช่น แต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่ ออกกฎ)*... และ...*(ตำแหน่งผู้รักษาการ)*...มีอำนาจ...*(กำหนดอำนาจของผู้รักษาการ เช่น แต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่ ออกกฎ)*...

...*(ประเภทของกฎ)*...นั้น เมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับได้

ตัวอย่าง

- พระราชบัญญัติหอพัก พ.ศ. ๒๕๕๘

“มาตรา ๕ ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ และให้มีอำนาจออกกฎกระทรวงเพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้

ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยมีอำนาจแต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่และออกกฎกระทรวงกำหนดค่าธรรมเนียมไม่เกินอัตราท้ายพระราชบัญญัตินี้ ลดหรือยกเว้นค่าธรรมเนียม กับออกประกาศกำหนดแบบบัตรประจำตัวนายทะเบียนและพนักงานเจ้าหน้าที่

การออกกฎกระทรวงตามวรรคสอง รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยจะกำหนดอัตราค่าธรรมเนียมให้แตกต่างกันโดยคำนึงถึงขนาดหรือลักษณะของหอพักได้

กฎกระทรวงและประกาศนั้น เมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับได้”

๔) ผู้รักษาการแต่ละคนดำเนินการเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับหน้าที่และอำนาจของตน และแต่ละคนมีอำนาจแต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่ ออกกฎ หรืออำนาจดำเนินการอื่นใด

มาตรา .. ให้...*(ตำแหน่งผู้รักษาการ)*...และ...*(ตำแหน่งผู้รักษาการ)*... รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ ทั้งนี้ ในส่วนที่เกี่ยวกับหน้าที่และอำนาจของตน

ให้...*(ตำแหน่งผู้รักษาการ)*...มีอำนาจ...*(กำหนดอำนาจของผู้รักษาการ เช่น แต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่ ออกกฎ)*... และ...*(ตำแหน่งผู้รักษาการ)*...มีอำนาจ...*(กำหนดอำนาจของผู้รักษาการ เช่น แต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่ ออกกฎ)*...เพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้

...*(ประเภทของกฎ)*...นั้น เมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับได้

ตัวอย่าง

- พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแรงงานและวิธีพิจารณาคดีแรงงาน พ.ศ. ๒๕๒๒

"มาตรา ๔ ให้ประธานศาลฎีกาและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงแรงงานรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ ทั้งนี้ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับอำนาจหน้าที่ของตน

ให้ประธานศาลฎีกาโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการบริหารศาลยุติธรรมตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารราชการศาลยุติธรรมมีอำนาจออกข้อบังคับและให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงแรงงานมีอำนาจออกกฎกระทรวงเพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้

ข้อบังคับและกฎกระทรวงนั้น เมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับได้"

- พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. ๒๕๕๑

"มาตรา ๕ ให้ประธานศาลฎีกาและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ ทั้งนี้ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับอำนาจหน้าที่ของตน

ให้ประธานศาลฎีกามีอำนาจออกข้อบังคับ และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์มีอำนาจแต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่กับออกกฎกระทรวงและระเบียบเพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้

ข้อบังคับประธานศาลฎีกา กฎกระทรวง และระเบียบนั้น เมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว ให้ใช้บังคับได้"

ส่วนที่ ๙
บทเฉพาะกาล

๑. ความมุ่งหมายของบทเฉพาะกาล

การกำหนดบทเฉพาะกาลในกฎหมายมีความมุ่งหมาย ดังต่อไปนี้

ประการที่หนึ่ง เพื่อให้การดำเนินการของรัฐหรือองค์กรที่เคยมีกฎหมายรองรับสามารถดำเนินการต่อเนื่องไปโดยไม่หยุดชะงัก จนกว่ากลไกของกฎหมายที่กำหนดขึ้นใหม่หรือประกาศใช้บังคับนั้น มีความพร้อมหรือสามารถดำเนินการได้

ประการที่สอง เพื่อรองรับผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้นหรือขจัดข้อขัดแย้งในเรื่องต่าง ๆ จากการใช้บังคับกฎหมายที่ตราขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการตรากฎหมายฉบับใหม่ การยกเลิก การปรับปรุงกฎหมาย (ยกเลิกฉบับเก่าแล้วตราขึ้นใหม่) หรือการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมาย

ประการที่สาม เพื่อรองรับการดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งของเอกชนที่มีขึ้นก่อนกฎหมายที่ตราขึ้นใช้บังคับ ให้เป็นการดำเนินการที่อยู่ภายใต้บังคับของกฎหมายต่อไป หรือให้สามารถดำเนินการได้อย่างต่อเนื่องต่อไปในช่วงที่มีการเริ่มใช้บังคับกฎหมาย

ประการที่สี่ เพื่อกำหนดกลไกหรือมาตรการทางกฎหมายใช้บังคับเป็นการชั่วคราวในวาระแรกหรือในระยะแรกของการใช้บังคับกฎหมาย

ประการที่ห้า เพื่อรับรองสิทธิประโยชน์ที่บุคคลได้รับมาโดยผลของกฎหมายฉบับเดิมที่ถูกยกเลิก ให้คงมีอยู่ต่อไป

๒. แนวทางการเขียนบทเฉพาะกาล

แนวทางในการเขียนบทเฉพาะกาลในกฎหมายแต่ละฉบับ อาจแตกต่างกันตามเหตุผลและความจำเป็นในการบังคับใช้กฎหมายเรื่องนั้น ๆ ประกอบกับข้อเท็จจริงที่จะนำมาเขียนเป็นบทเฉพาะกาลมีค่อนข้างมากและแตกต่างกันออกไป จึงทำให้ไม่สามารถกำหนดแนวทางในการบัญญัติบทเฉพาะกาลที่แน่นอนตายตัวได้ ดังนั้น การพิจารณาว่าบทบัญญัติของกฎหมายฉบับใดจำเป็นต้องมีบทเฉพาะกาลหรือไม่ จึงขึ้นอยู่กับเนื้อหาสาระของกฎหมายและผลการใช้บังคับของกฎหมายแต่ละฉบับ โดยเฉพาะอย่างยิ่งความสัมพันธ์ของโครงสร้าง กลไก หรือมาตรการทางกฎหมายที่ได้กำหนดในกฎหมายที่จะถูกยกเลิกและที่จะกำหนดขึ้นในร่างกฎหมายที่จะจัดทำขึ้น อย่างไรก็ดี สามารถสรุปแนวทางในการเขียนบทเฉพาะกาลที่ผู้ร่างกฎหมายต้องพิจารณาหรือควรคำนึงถึงได้ ดังต่อไปนี้

(๑) ต้องพิจารณาก่อนว่าเมื่อร่างพระราชบัญญัติฉบับนั้นมีผลใช้บังคับแล้วจะมีผลทำให้สิทธิ หน้าที่ หรือประโยชน์ของบุคคล การปฏิบัติการหรือการดำเนินการในเรื่องใดเรื่องหนึ่งสิ้นสุดลงหรือไม่ และถ้าหากเห็นว่าสิ่งเหล่านี้จะต้องสิ้นสุดลง แต่ในขณะเดียวกันก็ยังมีความจำเป็นที่จะต้องให้สิ่งเหล่านี้คงมีอยู่ต่อไปเมื่อร่างพระราชบัญญัติใช้บังคับ หรือมีอยู่ต่อไป

ชั่วระยะเวลาหนึ่งจนกว่ากลไกหรือมาตรการที่กำหนดขึ้นตามร่างพระราชบัญญัติจะเกิดหรือมีขึ้นแล้ว ย่อมเป็นกรณีที่จะต้องเขียนบทเฉพาะกาลรองรับไว้ และอาจกำหนดไว้ในกฎหมายฉบับใหม่ กฎหมายปรับปรุง หรือกฎหมายแก้ไขเพิ่มเติมแล้วแต่กรณี โดยมีแนวทางดังต่อไปนี้

(ก) กรณีที่เป็นกฎหมายฉบับใหม่เพื่อใช้บังคับกับเรื่องใดเรื่องหนึ่งที่ไม่เคยมีกฎหมายในเรื่องนั้นมาก่อน หากสาระของกฎหมายฉบับใหม่นั้นเป็นการจำกัดสิทธิเสรีภาพหรือมีผลกระทบถึงประโยชน์อย่างใดอย่างหนึ่งของบุคคลที่เคยมี หรือก่อให้เกิดภาระหน้าที่อย่างใดอย่างหนึ่งซึ่งบุคคลนั้นไม่เคยมีมาก่อนแล้ว ก็จำเป็นต้องกำหนดบทเฉพาะกาลเพื่อรองรับเรื่องดังกล่าว เช่น กรณีของพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ประสบภัยจากรถ พ.ศ. ๒๕๓๕ ซึ่งเดิมเจ้าของรถไม่มีหน้าที่จัดให้มีการประกันความเสียหายสำหรับผู้ประสบภัยจากรถ ต่อมารัฐเห็นว่า เนื่องจากปรากฏว่าอุบัติเหตุอันเกิดจากรถได้ทวีจำนวนขึ้นในแต่ละปี เป็นเหตุให้มีผู้ได้รับบาดเจ็บและเสียชีวิตเป็นจำนวนมาก โดยผู้ประสบภัยดังกล่าวไม่ได้รับการชดใช้ค่าเสียหายหรือได้รับชดใช้ค่าเสียหายไม่คุ้มกับความเสียหายที่ได้รับจริง และหากผู้ประสบภัยจะใช้สิทธิทางแพ่งเรียกร้องค่าเสียหายก็จะต้องใช้เวลาดำเนินคดียาวนาน ดังนั้น เพื่อให้ผู้ประสบภัยได้รับการชดใช้ค่าเสียหายและได้รับค่าเสียหายเบื้องต้นที่แน่นอนและทันท่วงที จึงได้ตราพระราชบัญญัติดังกล่าวขึ้นพร้อมกับกำหนดบทเฉพาะกาลไว้ว่า ให้เจ้าของรถซึ่งใช้รถหรือมีรถไว้เพื่อใช้อยู่ในวันที่พระราชบัญญัติดังกล่าวใช้บังคับดำเนินการจัดให้มีการประกันความเสียหายสำหรับผู้ประสบภัยตามพระราชบัญญัติดังกล่าวให้เสร็จสิ้นภายในหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันที่พระราชบัญญัติดังกล่าวใช้บังคับ และก่อนพ้นระยะเวลาดังกล่าวมิให้ถือว่าเจ้าของรถนั้นไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย ซึ่งหากไม่กำหนดบทเฉพาะกาลดังกล่าวไว้ เมื่อพระราชบัญญัติดังกล่าวใช้บังคับ เจ้าของรถซึ่งไม่สามารถจัดให้มีการประกันความเสียหายสำหรับผู้ประสบภัยได้ทันต้องตกเป็นผู้กระทำผิดกฎหมายในทันที จึงจำเป็นต้องกำหนดบทเฉพาะกาลดังกล่าวข้างต้นไว้เพื่อให้โอกาสแก่เจ้าของรถที่จะแก้ไขเสียให้ถูกต้องตามกฎหมายภายในกำหนดเวลา

(ข) กรณีที่เป็นกฎหมายฉบับปรับปรุง ซึ่งเป็นการยกเลิกกฎหมายฉบับเดิมแล้วตรากฎหมายฉบับใหม่ขึ้นใช้บังคับแทนนั้น อาจส่งผลให้สิทธิหน้าที่ของบุคคลหรือการใด ๆ ที่อยู่ภายใต้กฎหมายฉบับเดิมสิ้นสุดลงด้วย หากการปรับปรุงกฎหมายในลักษณะนี้ก่อให้เกิดผลกระทบกับสิทธิใด ๆ ของบุคคลที่เกิดขึ้นตามกฎหมายที่ถูกยกเลิกแล้ว ก็จำเป็นที่จะต้องกำหนดบทเฉพาะกาลไว้ด้วย เช่น กรณีของพระราชบัญญัติควบคุมน้ำมันเชื้อเพลิง พ.ศ. ๒๕๔๒ ซึ่งมาตรา ๓ บัญญัติให้ยกเลิกพระราชบัญญัติว่าด้วยการเก็บรักษาน้ำมันเชื้อเพลิง พุทธศักราช ๒๔๗๔ รวมทั้งพระราชบัญญัติฉบับแก้ไขเพิ่มเติมอีก ๔ ฉบับ จึงทำให้สิทธิหรือการดำเนินการใด ๆ ที่มีขึ้นภายใต้กฎหมายทั้งห้าฉบับนั้นต้องถูกยกเลิกหรือสิ้นสุดลงไปด้วย อาทิ บรรดาใบอนุญาตประกอบกิจการควบคุมน้ำมันเชื้อเพลิงตามกฎหมาย

ดังกล่าวย่อมจะถูกยกเลิกไปด้วย ผู้ที่ได้รับใบอนุญาตมาก่อนย่อมไม่สามารถประกอบกิจการควบคุมน้ำมันเชื้อเพลิงตามใบอนุญาตนั้นได้อีกต่อไป เพราะกฎหมายที่ก่อตั้งสิทธิตามใบอนุญาตได้ถูกยกเลิกแล้ว ดังนั้น จึงจำเป็นต้องกำหนดบทเฉพาะกาลเพื่อรองรับให้บรรดาใบอนุญาตประกอบกิจการควบคุมน้ำมันเชื้อเพลิงนั้น ยังคงใช้บังคับต่อไปจนกว่าจะสิ้นอายุตามที่กำหนดไว้ในใบอนุญาต

(ค) กรณีที่เป็นกฎหมายฉบับแก้ไขเพิ่มเติม ซึ่งการแก้ไขเพิ่มเติมนั้นอาจมีผลทำให้การใด ๆ หรือสิทธิหน้าที่ที่ได้เคยกำหนดไว้ตามบทบัญญัติมาตราที่แก้ไขเพิ่มเติมนั้นสิ้นสุดลง จึงจำเป็นต้องกำหนดบทเฉพาะกาลเพื่อรับรองสิทธิที่ได้รับมาก่อนหรือให้เกิดความต่อเนื่องในการปฏิบัติการของเจ้าหน้าที่ เช่น กรณีของพระราชบัญญัติธนาคารออมสิน (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๔๖ ซึ่งมีเนื้อหาเป็นการแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๑๒ แห่งพระราชบัญญัติธนาคารออมสิน พ.ศ. ๒๔๘๙ ในส่วนที่เกี่ยวกับบทบัญญัติเกี่ยวกับองค์ประกอบของคณะกรรมการธนาคารออมสิน ซึ่งทำให้องค์ประกอบคณะกรรมการธนาคารออมสินเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ด้วยเหตุนี้ คณะกรรมการธนาคารออมสินชุดเดิมจึงต้องสิ้นสภาพลงทันทีที่พระราชบัญญัติธนาคารออมสิน (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๔๖ มีผลใช้บังคับ แต่เนื่องจากการดำเนินการแต่งตั้งคณะกรรมการชุดใหม่ต้องใช้เวลา หากไม่มีคณะกรรมการธนาคารออมสินเพื่อควบคุมและดูแลการดำเนินงานของธนาคารโดยทั่วไป อาจเกิดความเสียหายกับกิจการของธนาคารออมสินได้ ดังนั้น พระราชบัญญัติธนาคารออมสิน (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๔๖ จึงได้กำหนดบทเฉพาะกาลเพื่อรองรับให้ประธานกรรมการและกรรมการซึ่งอยู่ในตำแหน่งก่อนวันที่พระราชบัญญัติดังกล่าวใช้บังคับ คงอยู่ในตำแหน่งต่อไปจนกว่าจะได้มีการแต่งตั้งประธานกรรมการและกรรมการอื่นตามพระราชบัญญัติดังกล่าว

(๒) การพิจารณาเพิ่มบทเฉพาะกาลในร่างกฎหมายใหม่ต้องคำนึงถึงหลักการสำคัญของร่างพระราชบัญญัติฉบับที่จัดทำขึ้นเสมอ เพื่อมิให้มีการร่างกฎหมายที่มีเนื้อหาสาระขัดแย้งกันเองและอาจมีผลทำให้การใช้บังคับกฎหมายไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมายฉบับใหม่ได้ ซึ่งในข้อคำนึงนี้เอง มีตัวอย่างในการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ..) พ.ศ. .... (เรื่องเสร็จที่ ๗๓๐/๒๕๔๑) ซึ่งมีประเด็นพิจารณาว่า ควรมีบทเฉพาะกาลในเรื่องแพทย์ผู้ชันสูตรพลิกศพที่มีไม่เพียงพอครอบคลุมทั่วทุกพื้นที่ โดยให้เจ้าหน้าที่กระทรวงสาธารณสุขประจำท้องที่กระทำแทนได้ โดยคณะกรรมการกฤษฎีกา (กรรมการร่างกฎหมาย คณะที่ ๙) ได้พิจารณาแล้วเห็นว่าการกำหนดบทเฉพาะกาลในเรื่องแพทย์ชันสูตรพลิกศพนั้นจะกระทบหลักการสำคัญของร่างพระราชบัญญัติฯ ที่มุ่งให้แพทย์เข้าร่วมทำการชันสูตรพลิกศพ เพื่อให้การชันสูตรพลิกศพดำเนินการไปด้วยความรอบคอบและมีประสิทธิภาพ จึงมิได้กำหนดบทเฉพาะกาลในประเด็นดังกล่าวไว้

(๓) บทเฉพาะกาลจะกำหนดไว้ในส่วนท้ายของกฎหมาย หากโครงสร้างของกฎหมายมีการแบ่งเป็นหมวดหมู่ บทเฉพาะกาลจะกำหนดไว้สุดท้ายโดยไม่ระบุเลขหมวด โดยบทเฉพาะกาลในระบบการร่างกฎหมายจะไม่กำหนดเป็นเลขหมวดหรือชื่อหมวด เนื่องจากเป็นบทที่ใช้เฉพาะชั่วระยะเวลาหนึ่งเพื่อให้การดำเนินการตามกฎหมายมีความต่อเนื่องกัน ในกรณีที่โครงสร้างของกฎหมายมิได้มีการกำหนดหมวดหมู่ไว้และต้องกำหนดบทเฉพาะกาล บทเฉพาะกาลจะถูกกำหนดไว้ในมาตราท้าย ๆ ของกฎหมาย โดยจัดเรียงลำดับมาตราเหล่านั้นให้เป็นไปตามความสำคัญของเรื่องด้วย

(๔) ต้องกำหนดเงื่อนไขหรือเงื่อนเวลาไว้สำหรับการใช้บังคับบทเฉพาะกาลด้วย เพราะบทเฉพาะกาลดังกล่าวมีผลใช้บังคับเพียงในช่วงระยะเวลาหนึ่งเท่านั้น การที่ไม่กำหนดเงื่อนไขหรือเงื่อนเวลาในบทเฉพาะกาลไว้ อาจทำให้บทเฉพาะกาลนั้นใช้บังคับได้ตลอดไปในฐานะเป็นบทบังคับเป็นการถาวร สำหรับการกำหนดเงื่อนไขหรือเงื่อนเวลาในบทเฉพาะกาลนั้นควรใช้ถ้อยคำที่แสดงให้เข้าใจอย่างชัดเจนว่า เมื่อเป็นไปตามเงื่อนไขหรือเงื่อนเวลาดังกล่าวแล้วจะมีผลทำให้บทเฉพาะกาลนั้นสิ้นสุดลง เช่น “...จนกว่าจะได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการตามพระราชบัญญัตินี้”

(๕) การเปลี่ยนสถานะของนิติบุคคลซึ่งเป็นองค์กรตามกฎหมายลำดับรองไปเป็นนิติบุคคลซึ่งเป็นองค์กรตามที่กฎหมายแม่ (พระราชบัญญัติ) กำหนด ไม่ถือว่าเป็นการยกเลิกองค์กรนั้น เพียงแต่เป็นการเปลี่ยนสถานะของนิติบุคคลตามกฎหมายมหาชนเท่านั้น การยกเลิกกฎหมายลำดับรองดังกล่าวจึงจำเป็นต้องเขียนบทเฉพาะกาลรองรับการอย่างใดอย่างหนึ่งหรือสิทธิประโยชน์ไว้ในพระราชบัญญัติฉบับใหม่เสมอ (เรื่องเสร็จที่ ๕๗๖/๒๕๔๑)

(๖) ในกรณีที่มีการกำหนดบทเฉพาะกาลในกฎหมายฉบับแก้ไขเพิ่มเติม เนื้อหาของบทเฉพาะกาลจะต้องปรากฏอยู่ในกฎหมายฉบับแก้ไขเพิ่มเติมนั้นในลักษณะเป็นบทบัญญัติที่เป็นเอกเทศ มิใช่เป็นการเพิ่มเป็นมาตราใหม่ในกฎหมายฉบับเดิม และในกฎหมายฉบับแก้ไขเพิ่มเติมต้องมีการเขียนบทบัญญัติมาตรารักษาการด้วยเสมอ เนื่องจากจะต้องมีผู้รักษาการรับผิดชอบในการดำเนินการให้เป็นไปตามที่กำหนดไว้ในบทเฉพาะกาลในกฎหมายฉบับแก้ไขเพิ่มเติมนั้น

(๗) ในกรณีที่กฎหมายมีการกำหนดชื่อย่อหรือบทนิยามเพื่อให้ถ้อยคำในเนื้อหาของกฎหมายสั้นและกระชับ เช่น คำว่า “คณะกรรมการ” คำว่า “สำนักงาน” หรือคำว่า “อธิบดี” หากเนื้อหาของบทเฉพาะกาลจำเป็นต้องกล่าวถึงชื่อย่อหรือบทนิยามดังกล่าว สมควรต้องใช้คำเต็ม เนื่องจาก บทเฉพาะกาลเป็นบทบัญญัติเพื่อรองรับการดำเนินการเพื่อให้เป็นไปตามบทบัญญัติหลักเท่านั้น และเมื่อกฎหมายฉบับใหม่มีผลเป็นการยกเลิกกฎหมายฉบับเดิมแล้ว ชื่อย่อหรือบทนิยามตามกฎหมายฉบับเดิมย่อมอาจถูกยกเลิกไปด้วย ดังนั้น การเขียนอ้างถึงถ้อยคำในกฎหมายฉบับเดิมจึงต้องเขียนคำเต็มเพื่อให้เนื้อหาของบทเฉพาะกาลชัดเจนยิ่งขึ้น

นอกจากนี้ ในกรณีของกฎหมายฉบับแก้ไขเพิ่มเติม หากในเนื้อหาของบทเฉพาะกาลมีการอ้างถึงเลขมาตราที่มีการแก้ไขเพิ่มเติมนั้น ควรต้องระบุถ้อยคำว่า “...ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัตินี้” ด้วยเสมอ เช่น

- พระราชบัญญัติการขนส่งทางบก (ฉบับที่ ๑๓) พ.ศ. ๒๕๕๗

“มาตรา ๕ บรรดาภาษีประจำปีของรถของหน่วยงานตามมาตรา ๘๘ แห่งพระราชบัญญัติการขนส่งทางบก พ.ศ. ๒๕๒๒ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัตินี้ที่ค้างชำระไว้ก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ให้เป็นอันระงับไป”

(๘) การแก้ไขเพิ่มเติมหรือยกเลิกบทเฉพาะกาลนั้นสามารถกระทำได้เช่นเดียวกันกับกรณีของการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติทั่วไปของกฎหมาย การแก้ไขเพิ่มเติมบทเฉพาะกาลมีขึ้นได้ในกรณีที่ไม่สามารถดำเนินการให้เป็นไปตามที่กำหนดไว้ในบทเฉพาะกาลได้ หรือมีความจำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงแก้ไขรายละเอียดหรือเงื่อนไขที่กำหนดไว้หรือขยายระยะเวลาที่กำหนดไว้ในบทเฉพาะกาล เช่น มาตรา ๕ แห่งพระราชบัญญัติคณะกรรมการกฤษฎีกา (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๒๒ (แก้ไขเพิ่มเติมบทเฉพาะกาลมาตรา ๗๔ วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติคณะกรรมการกฤษฎีกา พ.ศ. ๒๕๒๒)

ส่วนการยกเลิกบทเฉพาะกาลนั้นอาจเกิดขึ้นได้เนื่องจากหมดความจำเป็นที่จะต้องดำเนินการให้เป็นไปตามบทเฉพาะกาลอีกต่อไป เช่น มาตรา ๑๑ แห่งพระราชบัญญัติวิธีการงบประมาณ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๐๓ ยกเลิกบทเฉพาะกาลมาตรา ๓๔[๑๙] แห่งพระราชบัญญัติวิธีการงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๐๒

(๙) กำหนดเวลาในบทเฉพาะกาลเป็นบทบัญญัติเด็ดขาดที่ส่งผลให้บทบัญญัติเดิมสิ้นผลไปเมื่อสิ้นสุดระยะเวลาที่กำหนดไว้เท่านั้น อย่างไรก็ตาม มีคำวินิจฉัยของคณะกรรมการกฤษฎีกา (คณะที่ ๑๑) ว่า ในกรณีที่บทเฉพาะกาลเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกายของประชาชน เช่น อำนาจในการออกหมายจับ ตามมาตรา ๓๓๕ (๖) ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ ซึ่งบัญญัติมิให้นำมาตรา ๒๓๗ (ให้ศาลเป็นผู้มีอำนาจในการออกหมายจับ) มาใช้บังคับจนกว่าจะมีการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ซึ่งต้องไม่เกินห้าปีนับแต่วันประกาศใช้บังคับรัฐธรรมนูญดังกล่าว โดยหากปรากฏว่าเมื่อพ้นระยะเวลาดังกล่าวแม้ยังไม่มีการแก้ไขกฎหมายให้สอดคล้องกับมาตรา ๒๓๗ ของรัฐธรรมนูญฯ ก็ต้องดำเนินการตามมาตรา ๒๓๗ โดยให้ศาลเป็นผู้มีอำนาจออกหมายจับ พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ไม่มีอำนาจออกหมายจับอีกต่อไป (เรื่องเสร็จที่ ๕๗๘/๒๕๔๕)

---

[๑๙] พระราชบัญญัติวิธีการงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๐๒ (ปัจจุบันยกเลิกแล้ว)

มาตรา ๓๔ ความในวรรคสองของมาตรา ๒๕ ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศระเบียบหรือข้อบังคับว่าด้วยเงินทดรองราชการซึ่งได้ออกตามความในพระราชบัญญัตินี้

(๑๐) การใช้ถ้อยคำว่า “ในวันใช้บังคับ” ถ้อยคำว่า “ก่อนวันใช้บังคับ” และถ้อยคำว่า “ก่อนหรือในวันใช้บังคับ” ในบทเฉพาะกาล

ในกรณีที่มีการตรากฎหมายใหม่ซึ่งเป็นการยกเลิกกฎหมายเดิมทั้งฉบับหรือแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติของกฎหมายเดิมบางมาตรา โดยปกติแล้วหากกฎหมายเดิมที่ถูกยกเลิกหรือบทบัญญัติเดิมที่ถูกแก้ไขเพิ่มเติมกำหนดให้มีการกระทำการใดหรือให้มีการออกกฎหมายลำดับรอง และกฎหมายใหม่ประสงค์จะให้การกระทำหรือกฎหมายลำดับรองซึ่งโดยปกติต้องสิ้นผลไปนั้นยังคงใช้บังคับได้ต่อไป ก็จะมีการกำหนดบทเฉพาะกาลเพื่อรองรับไว้ โดยจะกำหนดในลักษณะที่ว่าบรรดาการกระทำใดหรือกฎหมายลำดับรองใดที่ยังมีผลใช้บังคับอยู่ก่อนวันที่กฎหมายฉบับใหม่มีผลใช้บังคับ ให้ยังคงมีผลใช้บังคับต่อไปโดยจะสิ้นสุดลงตามเงื่อนไขอย่างใดตามที่กฎหมายใหม่ได้กำหนด โดยการกำหนดในลักษณะดังกล่าวจะต้องสอดคล้องกับมาตราที่กำหนดวันใช้บังคับกฎหมาย และมาตรายกเลิกกฎหมายฉบับเดิม (กรณีปรับปรุงกฎหมายโดยยกเลิกทั้งฉบับ) หรือบทบัญญัติในแต่ละมาตราที่จะไปแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติในเรื่องนั้น ๆ

ด้วยเหตุนี้ การพิจารณาใช้ถ้อยคำเพื่อให้กฎหมายมีผลไปถึงช่วงระยะเวลาใดย่อมขึ้นอยู่กับเจตนารมณ์ของฝ่ายบริหารหรือฝ่ายนิติบัญญัติว่าจะให้มีผลครอบคลุมเพียงใดบ้าง โดยการใช้ถ้อยคำในบทเฉพาะกาลจะเป็นผลให้การนับช่วงระยะเวลามีผลแตกต่างกันออกไป กล่าวคือ

ก) การใช้ถ้อยคำว่า “ในวันที่...ใช้บังคับ” ย่อมมีผลเป็นการรับรองเรื่องหนึ่งเรื่องใดซึ่งมีผลอยู่ในวันที่กฎหมายใหม่มีผลใช้บังคับ เช่น

- พระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. ๒๕๔๕

“มาตรา ๕๖ ให้ผู้ประกอบธุรกิจขายตรงและผู้ประกอบธุรกิจตลาดแบบตรงที่ประกอบธุรกิจดังกล่าวอยู่แล้วในวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ดำเนินการจดทะเบียนการประกอบธุรกิจขายตรงหรือตลาดแบบตรงภายในหนึ่งร้อยยี่สิบวันนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ”

- พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๒

“มาตรา ๑๐๕ บรรดาคดีที่ได้ยื่นฟ้องหรืออยู่ในระหว่างการพิจารณาคดีของศาลอื่นอยู่แล้วในวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ และมีลักษณะเป็นคดีปกครองตามพระราชบัญญัตินี้ ให้ศาลนั้นดำเนินกระบวนพิจารณาและมีคำพิพากษาต่อไปจนคดีนั้นถึงที่สุด”

ข) การใช้ถ้อยคำว่า “ก่อนวันที่...ใช้บังคับ” ย่อมมีผลเป็นการรับรองเรื่องหนึ่งเรื่องใดที่มีอยู่ก่อนวันที่กฎหมายใหม่มีผลใช้บังคับ เช่น

- พระราชบัญญัติการตอบโต้การทุ่มตลาดและการอุดหนุนซึ่งสินค้าจากต่างประเทศ พ.ศ. ๒๕๔๒

“มาตรา ๗๙ บรรดาการพิจารณาตอบโต้การทุ่มตลาดและการอุดหนุนที่ค้างพิจารณาอยู่ก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับให้ดำเนินการต่อไปตามประกาศกระทรวงพาณิชย์ว่าด้วยการเรียกเก็บค่าธรรมเนียมพิเศษซึ่งสินค้านำเข้าเพื่อตอบโต้การทุ่มตลาดและการอุดหนุน พ.ศ. ๒๕๓๙ และพระราชบัญญัติการส่งออกไปนอกและการนำเข้ามาในราชอาณาจักรซึ่งสินค้า พ.ศ. ๒๕๒๒ จนกว่าจะเสร็จสิ้น”

- พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๓๕

“มาตรา ๑๑๒ ในระหว่างที่ยังมิได้แต่งตั้งคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติตามมาตรา ๑๒ แห่งพระราชบัญญัตินี้ ให้คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติซึ่งได้รับแต่งตั้งอยู่ก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ยังคงอยู่ในตำแหน่งเพื่อปฏิบัติหน้าที่ต่อไปจนกว่าคณะกรรมการที่ได้แต่งตั้งขึ้นใหม่จะเข้ารับหน้าที่”

ค) การใช้ถ้อยคำว่า “อยู่ก่อนหรือในวันที่...ใช้บังคับ” ย่อมมีผลเป็นการรับรองเรื่องหนึ่งเรื่องใดที่มีอยู่ก่อนวันที่กฎหมายใหม่มีผลใช้บังคับหรือกระทั่งมีอยู่ในวันที่กฎหมายใหม่มีผลใช้บังคับด้วย เช่น

- พระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ. ๒๕๓๕

“มาตรา ๑๑๒ ให้ถือว่าบรรดาบริษัทที่ได้รับใบอนุญาตประกอบธุรกิจประกันวินาศภัยตามพระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ. ๒๕๑๐ เป็นบริษัทที่ได้รับใบอนุญาตประกอบธุรกิจประกันวินาศภัยตามพระราชบัญญัตินี้ และให้ถือว่าสาขาของบริษัทที่ได้รับอนุญาตตามกฎหมายดังกล่าวอยู่ก่อนหรือในวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ เป็นสาขาของบริษัทที่ได้รับอนุญาตตามพระราชบัญญัตินี้ ตามเงื่อนไขที่รัฐมนตรีกำหนดไว้ในการอนุญาต”

- พระราชบัญญัติสัญญาซื้อขายล่วงหน้า พ.ศ. ๒๕๔๖

“มาตรา ๑๕๖ ให้บุคคลซึ่งประกอบธุรกิจสัญญาซื้อขายล่วงหน้าอยู่ก่อนหรือในวันที่พระราชบัญญัตินี้มีผลใช้บังคับ ยื่นขออนุญาตหรือขอจดทะเบียนตามพระราชบัญญัตินี้ภายในหกสิบวันนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้มีผลใช้บังคับ และเมื่อได้ยื่นขออนุญาตหรือขอจดทะเบียนแล้ว ให้บุคคลนั้นประกอบธุรกิจสัญญาซื้อขายล่วงหน้าต่อไปได้จนกว่าจะมีคำสั่งไม่อนุญาตหรือไม่รับจดทะเบียน

ในการประกอบธุรกิจสัญญาซื้อขายล่วงหน้าตามวรรคหนึ่ง ผู้ยื่นคำขอต้องปฏิบัติตามบทบัญญัติที่กำหนดไว้สำหรับธุรกิจนั้น ๆ โดยอนุโลม”

๓. รูปแบบการเขียนบทเฉพาะกาล

เนื่องจากการกำหนดเป็นบทเฉพาะกาลในกฎหมายแต่ละฉบับมีความหลากหลายของข้อเท็จจริงค่อนข้างมาก รูปแบบการเขียนบทเฉพาะกาลจึงไม่สามารถกำหนดแนวทางในการบัญญัติบทเฉพาะกาลที่แน่นอนตายตัวได้ แต่จากการศึกษาบทเฉพาะกาลของพระราชบัญญัติต่าง ๆ ที่ประกาศใช้บังคับ ประกอบกับการวางแนวทางการร่างกฎหมายของสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา แนวทางในการบัญญัติบทเฉพาะกาลอาจแบ่งได้เป็น ๔ กลุ่ม ดังต่อไปนี้

๓.๑ บทเฉพาะกาลรองรับการบริหาร

๓.๒ บทเฉพาะกาลที่มีหลักการเพื่อรองรับสิทธิประโยชน์ของบุคคล

๓.๓ บทเฉพาะกาลที่มีหลักการเพื่อรองรับกฎหมายลำดับรอง

๓.๔ บทเฉพาะกาลที่มีสาระสำคัญเฉพาะเรื่อง

ทั้งนี้ ในแต่ละกลุ่ม มีรูปแบบการเขียนบทเฉพาะกาลและตัวอย่างประกอบดังต่อไปนี้

๓.๑ บทเฉพาะกาลรองรับการบริหาร

กำหนดขึ้นเพื่อรองรับสิ่งต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องหรือมีผลต่อการบริหาร เช่น คณะกรรมการตามกฎหมาย ผู้บริหารขององค์กร บุคลากร การดำเนินงาน และทรัพย์สินที่ใช้ในการบริหารองค์กร ซึ่งมีรูปแบบการเขียน ดังต่อไปนี้

(๑) การรองรับคณะกรรมการ

(ก) กำหนดให้มีคณะกรรมการชั่วคราวปฏิบัติหน้าที่

มาตรา .. ในระยะเริ่มแรก/ในระหว่างที่... ให้...*(ชื่อคณะกรรมการ/องค์กรตามกฎหมายฉบับใหม่)*... ประกอบด้วย ...*(ชื่อตำแหน่ง)*...เป็นประธานกรรมการ ...*(กรรมการโดยตำแหน่งและกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ)*...เป็นกรรมการ... และ...*(ชื่อตำแหน่ง)*... เป็นกรรมการและเลขานุการ ทั้งนี้ จนกว่าจะได้มี... *(ชื่อคณะกรรมการตามกฎหมายฉบับใหม่)*...ตามพระราชบัญญัตินี้ ซึ่งต้องไม่เกิน...*(ระยะเวลาที่คาดว่าสามารถดำเนินการให้มีคณะกรรมการตามกฎหมายฉบับใหม่ได้)*...นับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ

ตัวอย่าง

- พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยนเรศวร พ.ศ. ๒๕๓๓

“มาตรา ๕๔ ในระยะเริ่มแรก ให้สภามหาวิทยาลัย ประกอบด้วย รัฐมนตรีว่าการทบวงมหาวิทยาลัยเป็นนายกสภามหาวิทยาลัย ปลัดทบวงมหาวิทยาลัยเป็นอุปนายกสภามหาวิทยาลัย ผู้อำนวยการสำนักงบประมาณ เลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ

อธิการบดีมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ผู้ว่าราชการจังหวัดพิษณุโลก คณะกรรมการบริหารมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ วิทยาเขตพิษณุโลก จำนวนไม่เกินสี่คน ผู้ทรงคุณวุฒิที่รัฐมนตรีว่าการทบวงมหาวิทยาลัยแต่งตั้งอีกจำนวนสามคน เป็นกรรมการสภามหาวิทยาลัย และผู้รักษาการในตำแหน่งอธิการบดีมหาวิทยาลัยนเรศวร เป็นกรรมการและเลขานุการสภามหาวิทยาลัย ทั้งนี้ จนกว่าจะได้มีสภามหาวิทยาลัยตามพระราชบัญญัตินี้ซึ่งต้องไม่เกินหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ”

- พระราชบัญญัติราชวิทยาลัยจุฬาภรณ์ พ.ศ. ๒๕๕๙

“มาตรา ๗๑ ในระหว่างที่ยังไม่มีสภาราชวิทยาลัยตามพระราชบัญญัตินี้ ให้สภาราชวิทยาลัยประกอบด้วย ประธานกรรมการมูลนิธิจุฬาภรณ์และเลขาธิการมูลนิธิจุฬาภรณ์ซึ่งดำรงตำแหน่งอยู่ในวันก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ เป็นประธานสภาราชวิทยาลัย และรองประธานสภาราชวิทยาลัยและให้ประธานกรรมการมูลนิธิจุฬาภรณ์แต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิจำนวนไม่เกินสิบห้าคน เป็นกรรมการสภาราชวิทยาลัย ทั้งนี้ จนกว่าจะมีสภาราชวิทยาลัยตามพระราชบัญญัตินี้ ซึ่งต้องไม่เกินหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ

ในกรณีที่ตำแหน่งประธานสภาราชวิทยาลัย รองประธานสภาราชวิทยาลัย หรือกรรมการสภาราชวิทยาลัยตามวรรคหนึ่งว่างลงไม่ว่าด้วยเหตุใด ให้สภาราชวิทยาลัยประกอบด้วยกรรมการสภาราชวิทยาลัยเท่าที่มีอยู่”

หมายเหตุ ในช่วงเปลี่ยนถ่ายการใช้กฎหมายใหม่บางครั้งจำเป็นต้องเขียนบทเฉพาะกาลเพื่อกำหนดให้มีคณะกรรมการบริหารขึ้นมาชุดหนึ่งเพื่อดำเนินการบริหารชั่วคราว โดยกำหนดให้มีการเลือกคณะกรรมการบริหารตามกฎหมายใหม่ภายในระยะเวลาที่กำหนด เพื่อให้คณะกรรมการบริหารตามกฎหมายใหม่เข้ามาดำเนินการบริหารได้โดยเร็ว ทั้งนี้เพื่อมิให้บริการสาธารณะของรัฐต้องหยุดชะงัก (เรื่องเสร็จที่ ๕๓๘-๕๔๐/๒๕๔๐) ซึ่งการเขียนบทเฉพาะกาลในลักษณะนี้เป็นการกำหนดให้มีคณะกรรมการชั่วคราวเพื่อทำหน้าที่แทนคณะกรรมการตามกฎหมายฉบับใหม่ไปพลางก่อน จนกว่าจะมีการแต่งตั้งคณะกรรมการตามกฎหมายฉบับใหม่ เพื่อให้มีการบริหารงานตามกฎหมายฉบับใหม่ไม่หยุดชะงัก โดยการทำหน้าที่ต้องไม่เกินระยะเวลาที่กำหนดไว้ โดยมักพบในกฎหมายจัดตั้งมหาวิทยาลัยขึ้นใหม่ โดยการมีคณะกรรมการตามกฎหมายใหม่นั้นจำเป็นต้องดำเนินกระบวนการเลือกตั้งหรือสรรหาเสียก่อน สำหรับกฎหมายในเรื่องอื่นที่ไม่เกี่ยวกับมหาวิทยาลัย แนวทางการเขียนบทเฉพาะกาลจะแตกต่างออกไปขึ้นอยู่กับสาระและความจำเป็นของกฎหมายนั้นเอง

(ข) กำหนดรองรับกรรมการตามกฎหมายฉบับเดิมให้อยู่ในตำแหน่งต่อไปจนกว่าจะถึงคราวออกตามวาระ

มาตรา .. ผู้ใดเป็น...*(กรรมการตามกฎหมายฉบับเดิม)*...อยู่ในวันก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ให้ผู้นั้นอยู่ในตำแหน่งต่อไปจนกว่าจะครบวาระ

ตัวอย่าง

- พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายอัยการ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๖๐

"มาตรา ๙ ข้าราชการอัยการซึ่งดำรงตำแหน่งอัยการอาวุโสผู้ใดเป็นกรรมการอัยการผู้ทรงคุณวุฒิอยู่ในวันก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ให้ผู้นั้นอยู่ในตำแหน่งต่อไปจนกว่าจะครบกำหนดวาระ"

หมายเหตุ

๑) การเขียนบทเฉพาะกาลในรูปแบบนี้เป็นบทบัญญัติที่รองรับให้กรรมการชุดเดิมที่เคยดำรงตำแหน่งอยู่ยังคงเป็นกรรมการต่อไปเสมือนหนึ่งว่าเป็นกรรมการตามกฎหมายฉบับแก้ไขเพิ่มเติมจนกว่าจะพ้นจากตำแหน่งตามวาระที่กรรมการผู้นั้นมีอยู่เดิม เนื่องจากในระหว่างที่ไม่มีการแต่งตั้งกรรมการตามกฎหมายฉบับแก้ไขเพิ่มเติมย่อมส่งผลต่อการบริหารงานได้เพราะจะขาดความต่อเนื่อง นอกจากนั้น ยังต้องกำหนดต่อไปด้วยว่าในระหว่างนั้น หากตำแหน่งกรรมการว่างลงก่อนถึงคราวออกตามวาระ ให้ผู้อื่นเข้ามาดำรงตำแหน่งแทนตำแหน่งกรรมการที่ว่างลงอยู่ได้ แต่เพียงเท่าระยะเวลาของผู้ซึ่งตนแทนเท่านั้น

๒) การกำหนดให้บุคคลซึ่งเคยดำรงตำแหน่งใดตามกฎหมายเดิมอยู่ก่อนวันที่กฎหมายใหม่มีผลใช้บังคับ ยังคงปฏิบัติหน้าที่ต่อไปจนกว่าจะครบวาระตามกฎหมายฉบับเดิม และหากตำแหน่งดังกล่าวว่างลงก่อนครบวาระแล้ว ต้องกำหนดให้มีการแต่งตั้งบุคคลอื่นขึ้นแทนตำแหน่งที่ว่างเพื่อปฏิบัติหน้าที่จนกว่าจะครบวาระของผู้ที่ตนแทนได้ โดยกำหนดผู้มีอำนาจแต่งตั้งไว้ด้วย

กรณีเคยมีปัญหาเกิดขึ้นว่า กฎหมายใหม่มีบทเฉพาะกาลกำหนดให้บุคคลซึ่งเคยดำรงตำแหน่งใดตามกฎหมายเดิมอยู่ก่อนวันที่กฎหมายใหม่มีผลใช้บังคับ ยังคงปฏิบัติหน้าที่ต่อไปซึ่งหากตำแหน่งดังกล่าวว่างลงก่อนครบวาระแล้ว จะแต่งตั้งบุคคลอื่นขึ้นแทนตำแหน่งที่ว่างเพื่อปฏิบัติหน้าที่จนกว่าจะครบวาระของผู้ที่ตนแทน แต่กฎหมายใหม่มิได้กำหนดผู้มีอำนาจแต่งตั้งไว้ จึงมีปัญหาว่าการแต่งบุคคลอื่นขึ้นแทนตำแหน่งที่ว่างเป็นอำนาจของผู้ใด ซึ่งคณะกรรมการกฤษฎีกาได้วินิจฉัยให้ความเห็นว่า เมื่อกฎหมายใหม่ระบุให้มีการแต่งตั้งตำแหน่งดังกล่าวได้แต่มิได้ระบุโดยชัดแจ้งว่าเป็นอำนาจของผู้ใด จะถือว่าแต่งตั้งไม่ได้นั้นย่อมไม่ถูกต้อง เพราะการแต่งตั้งเป็นวิธีการอย่างหนึ่งซึ่งรวมอยู่ในอำนาจทั่วไป

ที่ให้ไว้แก่รัฐมนตรีในมาตรารักษาการ มิฉะนั้นแล้วกฎหมายก็จะไม่มีผลใช้บังคับได้เลย ซึ่งย่อมไม่ใช่ความประสงค์ของผู้ร่างกฎหมาย (เรื่องเสร็จที่ ๑๓๒/๒๕๐๐)

(ค) กำหนดรองรับกรรมการตามกฎหมายฉบับเดิมยังคงปฏิบัติหน้าที่ต่อไปจนกว่าจะมีการแต่งตั้งคณะกรรมการตามกฎหมายฉบับใหม่

มาตรา .. ให้...*(ผู้ดำรงตำแหน่ง/ชื่อตำแหน่งกรรมการในคณะกรรมการตามกฎหมายฉบับเดิม)*...ซึ่งดำรงตำแหน่งอยู่ในวันก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา คงอยู่ในตำแหน่งต่อไป/ยังคงปฏิบัติหน้าที่...*(ชื่อคณะกรรมการตามกฎหมายฉบับใหม่)*...อยู่ต่อไปจนกว่าจะ...*(วิธีการแต่งตั้งคณะกรรมการตามที่กฎหมายฉบับใหม่กำหนด)*... ซึ่งต้องไม่เกิน...*(จำนวนวัน เดือน หรือปี)*...นับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ

ตัวอย่าง

- พระราชบัญญัติการกีฬาแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๕๘

"มาตรา ๑๒๙ ให้คณะกรรมการการกีฬาแห่งประเทศไทยและคณะกรรมการกีฬาจังหวัด ซึ่งดำรงตำแหน่งอยู่ในวันก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ คงอยู่ในตำแหน่งต่อไปจนกว่าจะมีการแต่งตั้งคณะกรรมการการกีฬาแห่งประเทศไทยและคณะกรรมการกีฬาจังหวัด แล้วแต่กรณีตามพระราชบัญญัตินี้ ซึ่งต้องไม่เกินหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ"

- พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยแม่โจ้ พ.ศ. ๒๕๖๐

"มาตรา ๗๗ ให้นายกสภามหาวิทยาลัย อุปนายกสภามหาวิทยาลัย และกรรมการสภามหาวิทยาลัยตามพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยแม่โจ้ พ.ศ. ๒๕๓๙ ซึ่งดำรงตำแหน่งอยู่ในวันก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ เป็นนายกสภามหาวิทยาลัย อุปนายกสภามหาวิทยาลัย และกรรมการสภามหาวิทยาลัยตามพระราชบัญญัตินี้ และปฏิบัติหน้าที่ต่อไปจนกว่าจะมีสภามหาวิทยาลัยตามพระราชบัญญัตินี้ ซึ่งต้องไม่เกินหนึ่งปีนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ

ให้คณะกรรมการหรือคณะอนุกรรมการที่สภามหาวิทยาลัยแต่งตั้งซึ่งมีอยู่ในวันก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ทำหน้าที่ตามที่ได้รับมอบหมายต่อไปจนกว่าสภามหาวิทยาลัยจะมีมติเป็นอย่างอื่น"

หมายเหตุ

๑) การเขียนบทเฉพาะกาลในรูปแบบนี้ใช้กับกรณีที่กฎหมายฉบับปรับปรุงได้กำหนดให้องค์ประกอบของคณะกรรมการตามกฎหมายมีหลายประเภท แต่ในขณะที่กฎหมายเริ่มมีผลใช้บังคับ ยังไม่สามารถดำเนินการเพื่อให้ได้มาซึ่งคณะกรรมการตามองค์ประกอบได้ครบถ้วน

๒) กรณีที่กฎหมายฉบับใหม่มีเนื้อหาเป็นการแก้ไขเพิ่มเติมองค์ประกอบและคุณสมบัติของคณะกรรมการสิทธิบัตรเสียใหม่ โดยมีการเพิ่มคุณสมบัติของกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิและเพิ่มจำนวนกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิภาคเอกชน เมื่อยกเลิกบทบัญญัติดังกล่าวโดยไม่มีบทเฉพาะกาลรองรับเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการชุดเดิมไว้ ย่อมมีผลทำให้คณะกรรมการชุดเดิมทั้งหมดต้องพ้นจากตำแหน่งและต้องแต่งตั้งใหม่ (เรื่องเสร็จที่ ๑๔/๒๕๔๓)

๓) ระยะเวลาที่กำหนดไว้ในบทเฉพาะกาล เป็นเพียงบทเร่งรัดให้ดำเนินการเท่านั้น โดยหลักเกณฑ์ในเรื่องนี้ คณะกรรมการกฤษฎีกา (กรรมการร่างกฎหมาย (คณะที่ ๒)) ได้เคยพิจารณาในปัญหาเกี่ยวกับการดำเนินการของคณะกรรมการประจำวิทยาลัยครูที่ได้แต่งตั้งขึ้นใหม่ตามรูปแบบการแบ่งส่วนราชการใหม่ ซึ่งยังมิได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษานั้นจะสามารถปฏิบัติหน้าที่ตามมาตรา ๒๑ แห่งพระราชบัญญัติวิทยาลัยครู พ.ศ. ๒๕๑๘ ไปพลางก่อนได้หรือไม่ และการใดที่คณะกรรมการใหม่นี้กระทำไปก่อนมีการประกาศแบ่งส่วนราชการในราชกิจจานุเบกษา จะมีผลตามกฎหมายเพียงใด หรือไม่ (เรื่องเสร็จที่ ๒๖๐/๒๕๒๘) ซึ่งคณะกรรมการกฤษฎีกา (กรรมการร่างกฎหมาย (คณะที่ ๒)) ได้ให้ความเห็นว่า กรรมการที่ได้รับแต่งตั้งหรือแต่งตั้งตามรูปแบบแบ่งส่วนราชการใหม่ไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ตามมาตรา ๒๑ แห่งพระราชบัญญัติวิทยาลัยครู พ.ศ. ๒๕๑๘ ได้ และการใดที่ได้กระทำไปก็ไม่มีผลตามกฎหมาย เนื่องจากประกาศการแบ่งส่วนราชการใหม่ยังไม่มีผลใช้บังคับจนกว่าจะได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว โดยมีผลใช้บังคับในวันที่ประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป อย่างไรก็ดี ในขณะที่มีอุปสรรคข้อขัดข้องยังไม่สามารถประกาศการแบ่งส่วนราชการในราชกิจจานุเบกษา ก็ไม่มีความจำเป็นจะต้องดำเนินการเลือกตั้งหรือแต่งตั้งกรรมการขึ้นใหม่ เพราะคณะกรรมการประจำวิทยาลัยคณะเดิมซึ่งอยู่ในตำแหน่งตามบทเฉพาะกาลมาตรา ๑๖ แห่งพระราชบัญญัติวิทยาลัยครู (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๒๗ ยังคงอยู่ในตำแหน่งต่อไปได้แม้ว่าจะพ้นกำหนดหกสิบวันตามบทเฉพาะกาลไปแล้วก็ตาม เนื่องจากกำหนดเวลาดังกล่าวเป็นเพียงบทบัญญัติเร่งรัดการดำเนินการเท่านั้น

(๒) การรองรับการดำรงตำแหน่ง

(ก) กำหนดรองรับผู้ซึ่งดำรงตำแหน่งตามกฎหมายฉบับเดิม ให้ดำรงตำแหน่งตามกฎหมายฉบับใหม่และอยู่ในตำแหน่งจนกว่าจะพ้นจากตำแหน่งหรือจนกว่าจะได้มีการแต่งตั้งผู้ซึ่งดำรงตำแหน่งตามกฎหมายฉบับใหม่

มาตรา .. ให้*...(ผู้ดำรงตำแหน่งตามกฎหมายเดิม)...*ตามพระราชบัญญัติ*...(ชื่อกฎหมายเดิม)...*ซึ่งดำรงตำแหน่งอยู่ในวันก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับปฏิบัติหน้าที่*...(ชื่อตำแหน่งตามกฎหมายฉบับใหม่)...* ตามพระราชบัญญัตินี้จนกว่าจะ*...(การดำเนินการตามที่กฎหมายฉบับใหม่กำหนด)...* ตามพระราชบัญญัตินี้ ซึ่งต้องไม่เกิน*...(จำนวนวัน เดือน หรือปี)...*นับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ

ตัวอย่าง

- พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ พ.ศ. ๒๕๕๘

"มาตรา ๙๓ ให้นายกสภามหาวิทยาลัย กรรมการสภามหาวิทยาลัย ประธานสภาอาจารย์และกรรมการสภาอาจารย์ตามพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ พ.ศ. ๒๕๓๑ ซึ่งดำรงตำแหน่งอยู่ในวันก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ปฏิบัติหน้าที่นายกสภามหาวิทยาลัย กรรมการสภามหาวิทยาลัย ประธานสภาอาจารย์ และกรรมการสภาอาจารย์ตามพระราชบัญญัตินี้จนกว่าจะมีสภามหาวิทยาลัยและสภาอาจารย์ตามพระราชบัญญัตินี้ ซึ่งต้องไม่เกินหนึ่งปีนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ"

หมายเหตุ ในการกำหนดบทเฉพาะกาลเพื่อรองรับสถานะของบุคคลหรือกรรมการที่สิ้นสุดลงเนื่องจากการยกเลิกหรือแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมาย มีประเด็นพิจารณาเกี่ยวกับการใช้ถ้อยคำในบทเฉพาะกาลซึ่งอาจส่งผลต่อการบังคับใช้กฎหมายอย่างมีนัยสำคัญ ดังนั้น ในกรณีการยกเลิกกฎหมายฉบับเดิมหรือการแก้ไขเพิ่มเติมหากมีผลกระทบกับสถานะของบุคคลหรือกรรมการที่สิ้นสุดลงพร้อมกัน ถ้อยคำที่ใช้ในบทเฉพาะกาลจะต้องระมัดระวังเป็นพิเศษ โดยยึดวันสุดท้ายที่สถานะหรือการดำรงตำแหน่งของบุคคลมีอยู่เป็นหลัก เพราะเมื่อกฎหมายใหม่ใช้บังคับวันใดแล้ว สถานะหรือการดำรงตำแหน่งของบุคคลที่เคยมีอยู่ตามกฎหมายเดิมย่อมสิ้นสภาพหากไม่มีการเขียนบทเฉพาะกาลไว้ ซึ่งในการเขียนกฎหมายจะปรากฏการใช้ถ้อยคำใน ๒ กรณี กล่าวคือ

กรณีที่หนึ่ง ใช้ถ้อยคำว่า "...ซึ่งดำรงตำแหน่งอยู่ในวันที่พระราชบัญญัติประกาศในราชกิจจานุเบกษา" ซึ่งหมายถึง วันที่ได้มีการประกาศในราชกิจจานุเบกษาจริง ๆ โดยไม่ต้องพิจารณาประกอบกับวันที่กฎหมายมีผลใช้บังคับ หรือในกรณีที่วันใช้บังคับพระราชบัญญัตินั้นกำหนดว่าคือ "วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษา"

กรณีที่สอง ใช้ถ้อยคำว่า “...ซึ่งดำรงตำแหน่งอยู่ในวันก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ” ซึ่งกรณีนี้การพิจารณาสถานะของบุคคลหรือกรรมการจะต้องพิจารณาประกอบกับระยะเวลาที่กำหนดวันใช้บังคับพระราชบัญญัตินั้นว่าเป็นเช่นไร โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากเขียนให้มีผลใช้บังคับหลังจากพ้นระยะเวลาที่กำหนดไว้นับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาก็ย่อมจะเริ่มนับระยะเวลานับแต่วันที่กฎหมายมีผลใช้บังคับ ทั้งนี้ ในปัจจุบันผู้ร่างกฎหมายมักใช้รูปแบบนี้ในการเขียนบทเฉพาะกาลเนื่องจากมีความชัดเจนและสอดคล้องกับการมีผลใช้บังคับของกฎหมาย

จะเห็นได้ว่า การใช้ถ้อยคำว่า “...ซึ่งดำรงตำแหน่งอยู่ในวันก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ” นั้น ต้องการแสดงให้เห็นว่าในวันที่พระราชบัญญัติฉบับใหม่มีผลใช้บังคับ จะมีผลทำให้ผู้ดำรงตำแหน่งตามกฎหมายเดิมนั้นสิ้นสุดการเป็นผู้ดำรงตำแหน่งดังกล่าว และต้องมีผู้ดำรงตำแหน่งตามที่กฎหมายฉบับใหม่กำหนดไว้ในทันที ซึ่งในบางกรณีไม่สามารถปฏิบัติเช่นนั้นได้เนื่องจากการดำเนินการแต่งตั้งผู้ดำรงตำแหน่งตามกฎหมายฉบับใหม่มีขั้นตอนที่ต้องใช้ระยะเวลาพอสมควร โดยหากไม่มีบทเฉพาะกาลเพื่อรองรับในเรื่องนี้ไว้ย่อมมีผลต่อการบริหารงานตามกฎหมายได้ จึงต้องรองรับให้ผู้ดำรงตำแหน่งตามพระราชบัญญัติฉบับเดิมอยู่ในวันที่พระราชบัญญัติฉบับใหม่มีผลใช้บังคับนั้นยังเป็นผู้ซึ่งดำรงตำแหน่งอยู่ต่อไปด้วยเสมอ เช่น

- พระราชบัญญัติกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา พ.ศ. ๒๕๖๐

มาตรา ๕๗ ให้ผู้จัดการตามพระราชบัญญัติกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา พ.ศ. ๒๕๔๑ ซึ่งดำรงตำแหน่งอยู่ในวันก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับเป็นผู้จัดการตามพระราชบัญญัตินี้ และอยู่ในตำแหน่งต่อไปจนกว่าจะพ้นจากตำแหน่งตามสัญญาจ้างเดิมหรือเพราะเหตุอื่น

(ข) กำหนดรองรับผู้ซึ่งดำรงตำแหน่งอื่นเป็นผู้ปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งใดตำแหน่งหนึ่งตามกฎหมายฉบับใหม่

มาตรา .. ในระหว่าง... ให้...*(ชื่อตำแหน่งตามกฎหมายฉบับเดิม)*... ตาม...*(ชื่อกฎหมายฉบับเดิม)*...ซึ่งดำรงตำแหน่งอยู่ในวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับรักษาการในตำแหน่ง...*(ชื่อตำแหน่งตามกฎหมายฉบับใหม่)*... ทั้งนี้ จนกว่าจะมีการแต่งตั้งผู้ดำรงตำแหน่ง...*(ชื่อตำแหน่งตามกฎหมายฉบับใหม่)*...ขึ้นใหม่ตามพระราชบัญญัตินี้ ซึ่งต้องดำเนินการให้เสร็จสิ้นภายใน...*(จำนวนวัน เดือน หรือปี)*...นับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ

ตัวอย่าง

- พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ พ.ศ. ๒๕๕๘

"มาตรา ๕๘ ในระหว่างที่ยังมิได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งอธิการบดีตามมาตรา ๒๖ ให้อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏกาฬสินธุ์ตามกฎหมายว่าด้วยมหาวิทยาลัยราชภัฏซึ่งดำรงตำแหน่งอยู่ในวันก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับรักษาการในตำแหน่งอธิการบดี ทั้งนี้ จนกว่าจะได้มีการแต่งตั้งผู้ดำรงตำแหน่งอธิการบดีตามพระราชบัญญัตินี้ ซึ่งต้องดำเนินการให้เสร็จสิ้นภายในหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ"

- พระราชบัญญัติสถาบันเทคโนโลยีจิตรลดา พ.ศ. ๒๕๖๐

"มาตรา ๗๓ ในวาระเริ่มแรก ให้ผู้ซึ่งดำรงตำแหน่งอธิการบดีวิทยาลัยเทคโนโลยีจิตรลดาตามพระราชบัญญัติสถาบันอุดมศึกษาเอกชน พ.ศ. ๒๕๔๖ อยู่ในวันก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ รักษาการในตำแหน่งอธิการบดีไปพลางก่อนจนกว่าจะได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งอธิการบดีตามพระราชบัญญัตินี้ ทั้งนี้ ต้องไม่เกินหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ"

(ค) กำหนดรองรับตำแหน่งของบุคคลตามกฎหมายฉบับเดิม โดยชื่อตำแหน่งตามกฎหมายฉบับเดิมกับชื่อตามกฎหมายฉบับปรับปรุงอาจเป็นชื่อเดียวกันหรือแตกต่างกันก็ได้

มาตรา .. ให้...*(ตำแหน่งของบุคคลตามกฎหมายฉบับเดิม)*... ของ... *(ชื่อหน่วยงานหรือองค์กรตามกฎหมายฉบับเดิม)*...ตาม...*(ชื่อกฎหมายฉบับเดิม)*... ซึ่งดำรงตำแหน่งอยู่ในวันก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ เป็น...*(ชื่อตำแหน่งใหม่ของหน่วยงานหรือองค์กรตามกฎหมายฉบับใหม่)*...ของ...*(ชื่อหน่วยงานหรือองค์กรตามกฎหมายฉบับใหม่)*...ตามพระราชบัญญัตินี้ /ยังคงเป็น...*(ชื่อตำแหน่งตามกฎหมายฉบับเดิม)*... ตามพระราชบัญญัตินี้ต่อไปจนกว่า...

ตัวอย่าง

- พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๖๑

"มาตรา ๑๘๖ ให้เลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติซึ่งดำรงตำแหน่งอยู่ในวันก่อนวันที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ใช้บังคับ ยังคงเป็นเลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้จนกว่าจะครบวาระตามพระราชบัญญัติประกอบ

รัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม หรือพ้นจากตำแหน่งด้วยเหตุอื่นตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญดังกล่าว”

- พระราชบัญญัติควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์ พ.ศ. ๒๕๕๘

“มาตรา ๑๐๐ ให้ผู้ดำรงตำแหน่งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิในคณะกรรมการควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์ตามพระราชบัญญัติควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์ พ.ศ. ๒๕๒๕ ซึ่งดำรงตำแหน่งอยู่ในวันก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับดำรงตำแหน่งเป็นกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิในคณะกรรมการควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์ตามพระราชบัญญัตินี้จนกว่าจะได้มีการแต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิตามพระราชบัญญัตินี้ ทั้งนี้ ต้องไม่เกินหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ”

(ง) กำหนดรองรับตำแหน่งผู้บริหารระดับสูงตามกฎหมายฉบับเดิมให้เป็นผู้ดำรงตำแหน่งผู้บริหารระดับสูงตามกฎหมายฉบับใหม่

มาตรา .. ให้...*(ชื่อตำแหน่งของผู้บังคับบัญชาหน่วยงานหรือองค์กรตามกฎหมายฉบับเดิม)*...ตาม...*(ชื่อกฎหมายฉบับเดิม)*...ซึ่งดำรงตำแหน่งอยู่ในวันที่พระราชบัญญัตินี้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาคงอยู่ในตำแหน่งต่อไปจนกว่า...*(ชื่อตำแหน่งของผู้บังคับบัญชาหน่วยงานหรือองค์กรที่จะได้มาตามวิธีการที่กำหนดในกฎหมายฉบับใหม่)*...ของ...*(ชื่อหน่วยงานหรือองค์กรตามกฎหมายฉบับใหม่)*... จะเข้ารับหน้าที่ในระหว่างระยะเวลาดังกล่าว...*(ผู้มีอำนาจแต่งตั้งผู้บังคับบัญชาหน่วยงานหรือองค์กรตามกฎหมายฉบับใหม่)*...มีอำนาจสั่งให้...*(ชื่อตำแหน่งของผู้บังคับบัญชาหน่วยงานหรือองค์กรตามกฎหมายฉบับเดิม)*...พ้นจากตำแหน่งและจะแต่งตั้งบุคคลที่เห็นสมควรดำรงตำแหน่งแทนก็ได้

ตัวอย่าง

- พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. ๒๕๒๘

“มาตรา ๑๓๑ ให้ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครและรองผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ซึ่งดำรงตำแหน่งอยู่ในวันที่พระราชบัญญัตินี้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาคงอยู่ในตำแหน่งต่อไปจนกว่าผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครซึ่งได้รับเลือกตั้งตามมาตรา ๑๒๗ จะเข้ารับหน้าที่ ในระหว่างระยะเวลาดังกล่าวเมื่อมีเหตุอันสมควรให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยโดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรีมีอำนาจสั่งให้ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครและรองผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครพ้นจากตำแหน่งและจะแต่งตั้งบุคคลที่เห็นสมควรดำรงตำแหน่งแทนก็ได้”

- พระราชบัญญัติการยาสูบแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๖๑

"มาตรา ๔๑ ให้ผู้อำนวยการยาสูบ ตามระเบียบการบริหารงานโรงงานยาสูบ พ.ศ. ๒๕๔๓ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยระเบียบการบริหารงานโรงงานยาสูบ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๕๗ ซึ่งดำรงตำแหน่งอยู่ในวันก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ เป็นผู้ว่าการตามพระราชบัญญัตินี้ และปฏิบัติหน้าที่ต่อไปจนกว่าจะครบกำหนดตามสัญญาจ้าง ทั้งนี้ ให้ได้รับค่าตอบแทนคงที่ ค่าตอบแทนพิเศษ และสิทธิประโยชน์อื่นตามสัญญาจ้างต่อไป

การนับวาระการดำรงตำแหน่งของผู้ว่าการตามมาตรา ๒๐ ให้นับรวมวาระการดำรงตำแหน่งการเป็นผู้อำนวยการยาสูบด้วย"

หมายเหตุ

๑) ในบางกรณีการกำหนดบทเฉพาะกาลเพื่อรองรับตำแหน่งผู้บริหารระดับสูงตามกฎหมายฉบับเดิมให้เป็นผู้ดำรงตำแหน่งผู้บริหารระดับสูงตามกฎหมายฉบับใหม่นั้น หากกฎหมายฉบับใหม่ได้บัญญัติเกี่ยวกับระยะเวลาการดำรงตำแหน่งหรือวาระการดำรงตำแหน่งไว้ สาระสำคัญของบทเฉพาะกาลจะกำหนดถึงเนื้อหาเกี่ยวกับการนับวาระการดำรงตำแหน่งไว้ด้วย เช่น ให้ถือว่าเป็นวาระการดำรงตำแหน่งต่อเนื่องไปจากตำแหน่งเดิมที่เคยดำรงตำแหน่งมาก่อนตามกฎหมายฉบับเดิม หรือให้ถือเป็นการเริ่มนับวาระใหม่ตามกฎหมายฉบับใหม่ ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดความชัดเจนและไม่เกิดปัญหาตีความหรือปัญหาในทางปฏิบัติ

๒) การที่บทเฉพาะกาลกำหนดให้บุคคลใดดำรงตำแหน่งใดตามกฎหมายใหม่ในวาระเริ่มแรกนั้น ย่อมมีผลให้บุคคลนั้นเป็นผู้ดำรงตำแหน่งดังกล่าวนั้นในวาระเริ่มแรกตามเวลาที่บทเฉพาะกาลกำหนด ส่วนมาตราเกี่ยวกับการพ้นจากตำแหน่งของผู้ดำรงตำแหน่งนั้นมีผลใช้บังคับทั่วไป ย่อมไม่สามารถนำมาใช้บังคับได้ (เรื่องเสร็จที่ ๑๖๗/๒๕๔๐) ทั้งนี้ เว้นแต่จะมีกำหนดไว้เป็นอย่างอื่นในบทเฉพาะกาล

(จ) กำหนดรองรับบุคลากรตามกฎหมายฉบับเดิมให้เป็นบุคลากรตามกฎหมายใหม่ต่อไป

มาตรา .. ผู้ใดเป็น*...(ชื่อประเภทของข้าราชการตามกฎหมายฉบับเดิม)...*ตาม*...(ชื่อกฎหมายฉบับเดิม)...*อยู่ในวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ให้ผู้นั้นเป็น*...(ชื่อประเภทของข้าราชการ)...*ตามพระราชบัญญัตินี้ต่อไป

ตัวอย่าง

- พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม พ.ศ. ๒๕๔๓

"มาตรา ๘๘ ผู้ใดเป็นข้าราชการตุลาการตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการอยู่ในวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ให้ผู้นั้นเป็นข้าราชการตุลาการตามพระราชบัญญัตินี้ต่อไป"

(๓) การรองรับให้โอนบรรดาทรัพย์สินหรือสิ่งที่จำเป็นต่อการบริหารองค์กร

(ก) การโอนทั้งหมด

๑) กำหนดรองรับการโอนสิ่งที่เกี่ยวกับการบริหารของหน่วยงานของรัฐหรือองค์กรตามกฎหมายฉบับเดิม ไปเป็นของหน่วยงานของรัฐหรือองค์กรตามกฎหมายฉบับใหม่

"มาตรา .. ให้โอน...*(บรรดาสิ่งที่ใช้ในการบริหารขององค์กรเดิมที่มีอยู่)*... ของ...*(ชื่อองค์กรเดิมตามกฎหมายฉบับเดิม)*...ที่มีอยู่ในวันที่พระราชบัญญัตินี้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา ไปเป็นของ...*(ชื่อองค์กรเดิมหรือชื่อองค์กรใหม่ตามกฎหมายฉบับใหม่)*... ตามพระราชบัญญัตินี้"

ตัวอย่าง

- พระราชบัญญัติกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา พ.ศ. ๒๕๖๐

"มาตรา ๕๖ ให้โอนบรรดากิจการ ทรัพย์สิน สิทธิ หน้าที่ หนี้ ภาระผูกพัน พนักงาน และลูกจ้าง และเงินงบประมาณของกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษาตามพระราชบัญญัติกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา พ.ศ. ๒๕๔๑ และของกองทุนเงินกู้ยืมเพื่อการศึกษาที่ผูกกับรายได้ในอนาคตตามระเบียบกระทรวงการคลัง ว่าด้วยการบริหารกองทุนเพื่อการศึกษา พ.ศ. ๒๕๔๙ ที่ออกตามพระราชบัญญัติเงินคงคลัง พ.ศ. ๒๔๙๑ ที่มีอยู่ในวันก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้มีผลใช้บังคับไปเป็นของกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษาตามพระราชบัญญัตินี้"

หมายเหตุ กรณีที่กฎหมายใหม่มีเนื้อหาเป็นการยกเลิกกฎหมายเดิมและมีการจัดตั้งหน่วยงานหรือองค์กรตามกฎหมายขึ้นใหม่ย่อมเป็นผลให้หน่วยงานหรือองค์กรตามกฎหมายเดิมนั้นสิ้นสภาพไป โดยทั่วไปจะเขียนบทเฉพาะกาลรองรับบรรดากิจการ ทรัพย์สิน สิทธิ หนี้ ทุน ความรับผิด งบประมาณ พนักงานและลูกจ้างของหน่วยงานหรือองค์กรตามกฎหมายเดิมไปเป็นของหน่วยงานหรือองค์กรตามกฎหมายใหม่ด้วย

๒) กำหนดรองรับการโอนข้าราชการ พนักงาน และลูกจ้างของหน่วยงานของรัฐหรือองค์กรตามกฎหมายฉบับเดิมไปเป็นของหน่วยงานของรัฐหรือองค์กรตามกฎหมายฉบับใหม่

มาตรา .. ให้โอนบรรดาพนักงานและลูกจ้างของ...*(ชื่อหน่วยงานหรือองค์กรตามกฎหมายฉบับเดิม)*... ไปเป็นของ...*(ชื่อหน่วยงานหรือองค์กรใหม่ตามกฎหมายฉบับใหม่)*... แต่ทั้งนี้ ต้องไม่เกิน...(จำนวนวัน เดือน หรือปี)...นับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ

ให้พนักงานและลูกจ้างซึ่งโอนไปตามวรรคหนึ่งมีฐานะเป็นพนักงานและลูกจ้างของ...*(ชื่อหน่วยงานหรือองค์กรใหม่ตามกฎหมายฉบับใหม่)*... แล้วแต่กรณี โดยให้ได้รับเงินเดือนหรือค่าจ้าง รวมทั้งสิทธิและประโยชน์ต่าง ๆ เท่าที่เคยได้รับอยู่เดิมจนกว่าจะได้มีการบรรจุและแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่ง

มาตรา .. การโอนพนักงานและลูกจ้างตามมาตรา .. *(มาตราที่กำหนดให้โอนพนักงานและลูกจ้างไปเป็นของหน่วยงานหรือองค์กรใหม่)* ให้ถือว่าเป็นการให้ออกจากงานเพราะทางราชการยุบตำแหน่งหรือเลิกจ้างโดยไม่มีความผิดและให้ได้รับบำเหน็จตามระเบียบกระทรวงการคลังว่าด้วยบำเหน็จลูกจ้าง

ตัวอย่าง

- พระราชบัญญัติบรรษัทเงินทุนอุตสาหกรรมขนาดย่อม พ.ศ. ๒๕๓๔

“มาตรา ๒๘ ให้โอนบรรดาพนักงานและลูกจ้างของสำนักงานธนกิจอุตสาหกรรมขนาดย่อม กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรมไปเป็นของบรรษัท แต่ทั้งนี้ ต้องไม่เกินหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ

ให้พนักงานและลูกจ้างซึ่งโอนไปตามวรรคหนึ่งมีฐานะเป็นพนักงานหรือลูกจ้างของบรรษัท แล้วแต่กรณี โดยให้ได้รับเงินเดือนหรือค่าจ้าง รวมทั้งสิทธิและประโยชน์ต่าง ๆ เท่าที่เคยได้รับอยู่เดิมจนกว่าจะได้มีการบรรจุและแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่ง

มาตรา ๒๙ การโอนพนักงานหรือลูกจ้างตามมาตรา ๒๘ ให้ถือว่าเป็นการให้ออกจากงานเพราะทางราชการยุบตำแหน่งหรือเลิกจ้างโดยไม่มีความผิดและให้ได้รับบำเหน็จตามระเบียบกระทรวงการคลังว่าด้วยบำเหน็จลูกจ้าง”

- พระราชบัญญัติการยาสูบแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๖๑

“มาตรา ๔๒ ให้บรรดาพนักงานและลูกจ้างของโรงงานยาสูบ กระทรวงการคลัง ซึ่งดำรงตำแหน่งหรือปฏิบัติหน้าที่อยู่ในวันก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ เป็นพนักงานหรือลูกจ้างของ ยสท. ตามพระราชบัญญัตินี้ แล้วแต่กรณี โดยให้ได้รับเงินเดือน ค่าจ้าง สวัสดิการและประโยชน์ตอบแทนอย่างอื่นเท่าที่เคยได้รับอยู่เดิมไปพลางก่อนจนกว่าผู้ว่าการจะได้บรรจุและแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งแต่จะแต่งตั้งให้ได้รับเงินเดือน ค่าจ้าง

สวัสดิการและประโยชน์ตอบแทนอย่างอื่นต่ำกว่าที่ได้รับอยู่เดิมไม่ได้ ทั้งนี้ ให้เสร็จสิ้นภายในหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ

การเปลี่ยนสถานะไปเป็นพนักงานหรือลูกจ้างของ ยสท. ตามวรรคหนึ่ง ไม่ถือว่าเป็นการออกจากงานเพราะสังกัดเดิมเลิกจ้าง และให้ถือว่าระยะเวลาการทำงานในขณะที่เป็นพนักงานหรือลูกจ้างของโรงงานยาสูบ กระทรวงการคลัง เป็นระยะเวลาที่ทำงานให้แก่ ยสท.”

(ข) การโอนบางส่วน

๑) กำหนดรองรับการโอนสิ่งที่เกี่ยวกับการบริหารของหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งตามกฎหมายเดิมบางส่วนไปเป็นของหน่วยงานใหม่ตามกฎหมายฉบับใหม่

มาตรา .. ให้โอน...*(บรรดาสิ่งที่ใช้ในการบริหารขององค์กรเดิมที่มีอยู่)*... ของ...*(ชื่อองค์กรเดิมตามกฎหมายฉบับเดิม)*...ตาม...*(ชื่อกฎหมายฉบับเดิม)* เฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับ...*(เรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะ)*... ไปเป็นของ...*(ชื่อองค์กรตามกฎหมายฉบับใหม่)*... ตามพระราชบัญญัตินี้

ตัวอย่าง

- พระราชบัญญัติราชวิทยาลัยจุฬาภรณ์ พ.ศ. ๒๕๕๙

“มาตรา ๖๙ ให้โอนงบประมาณของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา เฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับแผนงานพัฒนาด้านสาธารณสุข ผลผลิตที่ ๑ ผลงานการให้บริการรักษาพยาบาลและส่งเสริมสุขภาพเพื่อการศึกษา และแผนงานส่งเสริมการวิจัยและพัฒนา ผลผลิตที่ ๑ ผลงานวิจัยเพื่อสร้างองค์ความรู้ในส่วนที่เกี่ยวกับการสนับสนุนการดำเนินการวิจัยของสถาบันวิจัยจุฬาภรณ์ไปเป็นของราชวิทยาลัยตามพระราชบัญญัตินี้”

- พระราชบัญญัติกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา พ.ศ. ๒๕๖๑

“มาตรา ๔๗ ให้โอนบรรดากิจการ ทรัพย์สิน สิทธิ หน้าที่ หนี้ ภาระผูกพัน เจ้าหน้าที่และลูกจ้าง และเงินงบประมาณของกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ เฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับสำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน ตามระเบียบกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ ว่าด้วยการจัดตั้งสำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน พ.ศ. ๒๕๕๓ ที่มีอยู่ในวันก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ไปเป็นของกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษาตามพระราชบัญญัตินี้

ฯลฯ ฯลฯ”

๒) กำหนดรองรับการโอนสิ่งที่เกี่ยวกับการบริหารของหน่วยงานตามกฎหมายเดิมบางส่วนไปเป็นของหน่วยงานใหม่ตามกฎหมายใหม่ โดยมีข้อยกเว้น

มาตรา .. ให้โอน....*(บรรดากิจการ ทรัพย์สิน สิทธิ หนี้สิน ภาระผูกพัน เงินงบประมาณ และรายได้)*....ของ...*(ชื่อหน่วยงานหรือองค์กรเดิม)*...ตาม...*(ชื่อกฎหมายฉบับเดิม)*... ไปเป็นของ...*(ชื่อหน่วยงานหรือองค์กรใหม่)*...ตามพระราชบัญญัตินี้ เว้นแต่ ...*(ชื่อเรื่องที่ประสงค์จะยกเว้น)*... ให้โอนไปเป็นของ...*(ชื่อหน่วยงานหรือองค์กรใด)*

ตัวอย่าง

- พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี พ.ศ. ๒๕๔๑

"มาตรา ๖๑ ให้โอนบรรดากิจการ ทรัพย์สิน สิทธิ หนี้สินเงินงบประมาณและรายได้ของสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรีตามพระราชบัญญัติสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี และสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ พ.ศ. ๒๕๒๘ ไปเป็นของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรีตามพระราชบัญญัตินี้ เว้นแต่เงินงบประมาณหมวดเงินเดือน และค่าจ้างประจำซึ่งมีผู้ครองอยู่ ให้โอนไปเป็นของสำนักงานปลัดทบวง ทบวงมหาวิทยาลัย"

- พระราชบัญญัติการยางแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๕๘

"มาตรา ๗๐ ให้โอนบรรดากิจการ เงิน ทรัพย์สิน สิทธิ หนี้สิน ภาระผูกพันและงบประมาณของกรมวิชาการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับราชการของสถาบันวิจัยยางและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับกิจการยางอื่น ๆ ตามที่รัฐมนตรีเห็นว่าจำเป็นต่อการดำเนินการของ กยท. ที่มีอยู่ในวันก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ เว้นแต่บรรดากิจการ เงิน ทรัพย์สิน สิทธิ หนี้สิน ภาระผูกพันและงบประมาณในส่วนที่เกี่ยวกับการดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยควบคุมยาง และเงินงบประมาณหมวดเงินเดือนและค่าจ้างประจำซึ่งมีผู้ครองอยู่ ไปเป็นของ กยท."

๓) กำหนดรองรับการโอนสิ่งที่เกี่ยวกับการบริหารของหน่วยงานตามกฎหมายเดิมบางส่วนไปเป็นของหน่วยงานใหม่ตามกฎหมายใหม่ โดยมีระยะเวลาเร่งรัด

มาตรา .. ให้โอนบรรดากิจการ ทรัพย์สิน สิทธิทั้งปวง หนี้สิน ข้าราชการ ลูกจ้าง อัตรากำลัง เงินงบประมาณและรายได้ของ...*(ชื่อหน่วยงานหรือองค์กรเดิม)*... เฉพาะส่วนของ...*(ชื่อหน่วยงานหรือองค์กรเดิม)*...ไปเป็นของ...*(ชื่อหน่วยงานหรือองค์กรใหม่)*... ตามพระราชบัญญัตินี้ ซึ่งจะต้องดำเนินการให้เสร็จสิ้นภายใน...*(จำนวนวัน เดือน หรือปี)*... นับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ

ตัวอย่าง

- พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ พ.ศ. ๒๕๕๘

"มาตรา ๕๖ ให้โอนบรรดากิจการ ทรัพย์สิน งบประมาณ รายได้ หนี้ สิทธิ ภาระผูกพัน ข้าราชการ พนักงานในสถาบันอุดมศึกษา พนักงานราชการ ลูกจ้าง และอัตรากำลังของมหาวิทยาลัยราชภัฏกาฬสินธุ์ ตามกฎหมายว่าด้วยมหาวิทยาลัยราชภัฏ และมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน วิทยาเขตกาฬสินธุ์ ตามกฎหมายว่าด้วยมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตามรายการที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด มาเป็นของมหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ตามพระราชบัญญัตินี้ ซึ่งต้องดำเนินการให้เสร็จสิ้นภายในหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ"

(๔) การรองรับองค์กรตามกฎหมายฉบับเดิม

(ก) กำหนดรองรับให้หน่วยงานของรัฐหรือองค์กรตามกฎหมายฉบับเดิมคงอยู่ต่อไปจนกว่าจะจัดตั้งหน่วยงานของรัฐหรือองค์กรตามกฎหมายฉบับใหม่

มาตรา .. ให้...*(ชื่อของส่วนราชการย่อยหรือองค์กรย่อยตามกฎหมายฉบับเดิม)*...ของ...*(ชื่อส่วนราชการหรือองค์กรตามกฎหมายฉบับเดิม)*... ตาม...*(ชื่อกฎหมายฉบับเดิม)*... ซึ่งมีอยู่ในวันก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ให้คงอยู่ต่อไปจนกว่าจะ...*(มีการตราหรือออกกฎหมายลำดับรองเพื่อจัดตั้งส่วนราชการย่อยหรือองค์กรย่อยตามกฎหมายฉบับใหม่หรือดำเนินการอย่างหนึ่งอย่างใด)*...ตามพระราชบัญญัตินี้

ตัวอย่าง

- พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยมหิดล พ.ศ. ๒๕๕๐

"มาตรา ๗๕ ให้ส่วนราชการในมหาวิทยาลัยมหิดลตามพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยมหิดล พ.ศ. ๒๕๓๐ ซึ่งมีอยู่ในวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับให้คงอยู่ต่อไปจนกว่าจะมีประกาศของมหาวิทยาลัยจัดตั้งส่วนงานตามมาตรา ๑๑ แห่งพระราชบัญญัตินี้"

- พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ พ.ศ. ๒๕๕๑

"มาตรา ๘๗ ให้ส่วนราชการ หรือหน่วยงานที่เรียกชื่ออย่างอื่นในมหาวิทยาลัยตามพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ พ.ศ. ๒๕๓๐ ที่มีอยู่ในวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับคงอยู่ต่อไปจนกว่าจะมีการแบ่งส่วนงานภายในของมหาวิทยาลัย ซึ่งต้องดำเนินการให้แล้วเสร็จภายในสามปีนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ"

หมายเหตุ รูปแบบนี้เป็นกรณีที่มีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของส่วนราชการหรือองค์กร ไม่ว่าจะเป็นยุบเลิกหรือจัดตั้งส่วนราชการหรือองค์กรใด ๆ ขึ้นใหม่ หรือเป็นการแยกส่วนราชการหรือองค์กรออกมาจัดตั้งหรือยกฐานะขึ้นเป็นหน่วยงานหรือองค์กรที่มีฐานะเท่าเทียมกัน ซึ่งเป็นเหตุให้ส่วนราชการหรือองค์กรเดิมสิ้นสภาพลง โดยคงกำหนดให้หน่วยงานของรัฐหรือองค์กรตามกฎหมายฉบับเดิมคงอยู่ต่อไปจนกว่าจะจัดตั้งหน่วยงานของรัฐหรือองค์กรตามกฎหมายฉบับใหม่

(ข) กำหนดรองรับสถานะขององค์กรตามกฎหมายฉบับเดิมให้มีสถานะเป็นองค์กรตามกฎหมายฉบับใหม่ โดยกำหนดเงื่อนไขการเปลี่ยนสถานะเป็นองค์กรตามกฎหมายใหม่

มาตรา .. ให้...*(ชื่อองค์กรตามกฎหมายฉบับเดิม)*...ตาม...*(ชื่อกฎหมายฉบับเดิม)*... เป็น...*(ชื่อองค์กรตามกฎหมายฉบับใหม่)*...ตามพระราชบัญญัตินี้ และในกรณีที่ ...*(ชื่อองค์กรตามกฎหมายฉบับเดิม)*...ใดยังมิได้ดำเนินการตาม...*(บทบัญญัติมาตราเกี่ยวกับวิธีการที่องค์กรตามกฎหมายฉบับเดิมจะต้องดำเนินการเพื่อสถานะเป็นองค์กรตามกฎหมายฉบับใหม่)*... ให้...*(ชื่อองค์กรตามกฎหมายฉบับเดิม)*...นั้นดำเนินการให้ครบถ้วนภายใน ...*(จำนวนวัน เดือน หรือปี)*...นับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ

ตัวอย่าง

- พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑

“มาตรา ๙๒ ให้พรรคการเมืองซึ่งจดทะเบียนพรรคการเมืองตามพระราชบัญญัติพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๒๔ เป็นพรรคการเมืองตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ และในกรณีที่พรรคการเมืองดังกล่าวพรรคใดยังมิได้ดำเนินการตามมาตรา ๒๙ ให้พรรคการเมืองพรรคนั้นดำเนินการให้ครบถ้วนภายในหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ใช้บังคับ”

- พระราชบัญญัติการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. ๒๕๖๐

“มาตรา ๑๓๐ รายชื่อที่ปรึกษาที่ได้ขึ้นทะเบียนไว้กับศูนย์ข้อมูลที่ปรึกษา กระทรวงการคลัง ตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ. ๒๕๓๕ ก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ให้ถือว่าเป็นรายชื่อที่ปรึกษาที่ได้ขึ้นทะเบียนไว้กับศูนย์ข้อมูลที่ปรึกษา กระทรวงการคลัง ตามพระราชบัญญัตินี้”

(๕) การรองรับการดำเนินการตามกฎหมายฉบับเดิมให้มีความต่อเนื่อง

(ก) กำหนดรองรับการดำเนินการก่อนวันที่พระราชบัญญัติใหม่ใช้บังคับหากจะดำเนินการอย่างใดต่อไปให้ผู้มีอำนาจตามกฎหมายฉบับใหม่กำหนด หรือเมื่อได้ดำเนินการอย่างหนึ่งอย่างใดตามที่กฎหมายฉบับใหม่กำหนด

มาตรา .. ...*(การดำเนินการอย่างหนึ่งอย่างใดที่เคยดำเนินการ)*... ตาม...(ชื่อกฎหมายฉบับเดิม)...ที่ใช้บังคับอยู่ก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ จะดำเนินการได้ประการใดให้เป็นไปตามที่...*(ชื่อผู้มีอำนาจตามกฎหมายฉบับปรับปรุง)*...กำหนด /เมื่อ... *(ได้ดำเนินการตามที่กฎหมายฉบับใหม่กำหนด)*... ให้ดำเนินการต่อไปได้จนกว่า...

ตัวอย่าง

- พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. ๒๕๒๘

"มาตรา ๔๐ การใดอยู่ในระหว่างการดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการกรุงเทพมหานครก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ การดำเนินการต่อไปสำหรับการนั้นให้เป็นไปตามที่ ก.ก. กำหนด"

- พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการ พ.ศ. ๒๕๔๓

"มาตรา ๙๗ การใดที่เคยดำเนินการได้ตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการที่ใช้บังคับอยู่ก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับและมิได้บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัตินี้ จะดำเนินการได้ประการใดให้เป็นไปตามที่ ก.ต. กำหนด ทั้งนี้ ก.ต. อาจมีมติให้ดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการที่ใช้บังคับอยู่ในวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับเท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับพระราชบัญญัตินี้ก็ได้"

- พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการในพระองค์ พ.ศ. ๒๕๖๐

"มาตรา ๙ ในวาระเริ่มแรก การใดที่สำนักราชเลขาธิการ สำนักพระราชวัง และกรมราชองครักษ์ หรือหน่วยบัญชาการถวายความปลอดภัยรักษาพระองค์ กระทรวงกลาโหม และสำนักงานนายตำรวจราชสำนักประจำ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ อยู่ในระหว่างการดำเนินการหรือเคยดำเนินการได้ตามกฎหมาย เมื่อได้โอนมาเป็นของส่วนราชการในพระองค์ตามพระราชบัญญัตินี้ ให้ยังคงดำเนินการต่อไปตามกฎหมายว่าด้วยการนั้น เว้นแต่จะมีพระราชวินิจฉัยหรือมีพระราชกฤษฎีกากำหนดให้ดำเนินการเป็นอย่างอื่น"

(ข) กำหนดรองรับการดำเนินการที่ได้ดำเนินการตามกฎหมายฉบับเดิมและยังอยู่ระหว่างการดำเนินการ

มาตรา .. การใดอยู่ในระหว่างการดำเนินการตาม...*(ชื่อกฎหมายฉบับเดิม)*...ก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ การดำเนินการต่อไปสำหรับการนั้นให้เป็นไปตามที่...*(ชื่อผู้มีอำนาจตามกฎหมายฉบับเดิม)*...กำหนด

ตัวอย่าง

- พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครู พ.ศ. ๒๕๒๓

"มาตรา ๗๒ การใดที่เคยดำเนินการได้ตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือน หรือกฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารราชการส่วนจังหวัด ก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ แต่มิได้บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัตินี้ จะดำเนินการได้ประการใดให้เป็นไปตามที่ ก.ค. กำหนดโดยไม่ขัดหรือแย้งกับกฎหมาย"

- พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. ๒๕๓๕

"มาตรา ๑๔๒ การใดอยู่ระหว่างดำเนินการตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. ๒๕๑๘ ในวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ การดำเนินการต่อไปสำหรับการนั้น ให้เป็นไปตามที่ ก.พ. กำหนด"

- พระราชบัญญัติการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. ๒๕๖๐

"มาตรา ๑๒๘ การจัดซื้อจัดจ้างหรือการบริหารพัสดุที่ได้ดำเนินการตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ. ๒๕๓๕ หรือระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุด้วยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. ๒๕๔๙ หรือระเบียบ ข้อบังคับ ประกาศ ข้อบัญญัติ หรือข้อกำหนดใด ๆ เกี่ยวกับพัสดุ การจัดซื้อจัดจ้าง หรือการบริหารพัสดุของหน่วยงานของรัฐอื่นที่ไม่อยู่ภายใต้บังคับของระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ. ๒๕๓๕ หรือระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการพัสดุด้วยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. ๒๕๔๙ แล้วแต่กรณี รวมทั้งมติคณะรัฐมนตรีที่เกี่ยวกับพัสดุ การจัดซื้อจัดจ้างหรือการบริหารพัสดุของหน่วยงานของรัฐก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับและการตรวจรับและจ่ายเงินยังไม่แล้วเสร็จ ให้ดำเนินการตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ. ๒๕๓๕ หรือระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการพัสดุด้วยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. ๒๕๔๙ หรือระเบียบ ข้อบังคับ ประกาศ ข้อบัญญัติหรือข้อกำหนดใด ๆ เกี่ยวกับพัสดุ การจัดซื้อจัดจ้าง หรือการบริหารพัสดุของหน่วยงานของรัฐดังกล่าว รวมทั้งมติคณะรัฐมนตรีที่เกี่ยวกับพัสดุ การจัดซื้อจัดจ้าง หรือการบริหารพัสดุของหน่วยงานของรัฐต่อไป เว้นแต่ในกรณีที่การจัดซื้อจัดจ้างหรือการบริหารพัสดุดังกล่าวยังไม่ได้ประกาศในระบบเครือข่ายสารสนเทศของกรมบัญชีกลางหรือของหน่วยงานของรัฐเพื่อให้ผู้ประกอบการเข้ายื่นข้อเสนอต่อหน่วยงานของรัฐหรือในกรณีที่มีการยกเลิกการจัดซื้อจัดจ้างหรือการบริหารพัสดุดังกล่าว การจัดซื้อจัดจ้างหรือการบริหารพัสดุนั้นหรือการจัดซื้อจัดจ้างหรือการบริหารพัสดุครั้งใหม่แล้วแต่กรณี ให้ดำเนินการตามพระราชบัญญัตินี้"

(ค) กำหนดรองรับให้บุคคลไปช่วยราชการในหน่วยงานหรือองค์กรอื่นตามกฎหมายฉบับใหม่

๑) กำหนดให้บุคคลไปช่วยปฏิบัติงานในองค์กรใหม่อีกตำแหน่งหนึ่ง

มาตรา .. ภายในระยะเวลา...*(จำนวนวัน เดือน หรือปี)*...นับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ...*(ผู้รักษาการตามกฎหมายฉบับใหม่)*...อาจสั่งให้...ผู้หนึ่งผู้ใดไปปฏิบัติงานใน...*(ชื่อหน่วยงานหรือองค์กรตามกฎหมายฉบับใหม่)*...อีกตำแหน่งหนึ่งได้เมื่อได้รับอนุมัติจากรัฐมนตรีเจ้าสังกัดของผู้นั้น โดยให้...มีสิทธิที่จะขอรับเงินเดือนในตำแหน่งเดิมหรือเงินเดือนในตำแหน่ง...*(ชื่อหน่วยงานหรือองค์กรตามกฎหมายฉบับใหม่)*...เพียงแห่งเดียวก็ได้ และเพื่อการนี้มิให้นำข้อบังคับตามมาตรา .. (*มาตราที่เกี่ยวกับข้อบังคับที่คณะกรรมการออกมาเพื่อใช้กับตำแหน่ง อัตราเงินเดือน ค่าจ้างหรือเงินอื่นของพนักงานและลูกจ้างของหน่วยงานตามกฎหมายฉบับใหม่ และข้อจำกัดของผู้บริหารหน่วยงานหรือองค์กรตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือนและกฎหมายว่าด้วยคุณสมบัติมาตรฐานสำหรับกรรมการและพนักงานรัฐวิสาหกิจ)* มาใช้บังคับแก่การดำรงตำแหน่งของข้าราชการพลเรือนผู้นั้น

ตัวอย่าง

- พระราชบัญญัติการประปาส่วนภูมิภาค พ.ศ. ๒๕๒๒

“มาตรา ๕๕ ภายในสองปีนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยอาจแต่งตั้งข้าราชการพลเรือนผู้หนึ่งผู้ใดไปปฏิบัติงานใน กปภ. อีกตำแหน่งหนึ่งได้ เมื่อได้รับอนุมัติจากรัฐมนตรีเจ้าสังกัดของผู้นั้น โดยให้ข้าราชการพลเรือนผู้นั้นมีสิทธิที่จะขอรับเงินเดือนในตำแหน่งเดิมหรือเงินเดือนในตำแหน่งใน กปภ. เพียงแห่งเดียวก็ได้ และเพื่อการนี้มิให้นำข้อบังคับตามมาตรา ๑๗ (๕) มาตรา ๒๐ กฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือนและกฎหมายว่าด้วยคุณสมบัติมาตรฐานสำหรับกรรมการและพนักงานรัฐวิสาหกิจมาใช้บังคับแก่การดำรงตำแหน่งของข้าราชการพลเรือนผู้นั้น”

๒) กำหนดให้อำนาจรัฐมนตรีอนุมัติ ให้ข้าราชการหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐไปช่วยปฏิบัติงานในองค์กรที่จัดตั้งขึ้นใหม่เป็นการชั่วคราวหรือระยะเวลาหนึ่ง

มาตรา .. เพื่อ...*(เหตุผลและความจำเป็น)*.... ให้...*(รัฐมนตรี)*...อนุมัติให้...*(ข้าราชการพนักงานราชการ หรือลูกจ้างในสังกัดกระทรวง)*...มาช่วยปฏิบัติงานของ...*(ชื่อองค์กรที่จัดตั้งขึ้นใหม่)*...เป็นการชั่วคราว ซึ่งต้องไม่เกิน...*(จำนวนวัน เดือน หรือปี)*...นับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ โดยให้ได้รับเงินเดือนทางสังกัดเดิม

ตัวอย่าง

- พระราชบัญญัติกองทุนพัฒนาสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์ พ.ศ. ๒๕๕๘

"มาตรา ๓๘ เพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติงานของสำนักงาน ให้รัฐมนตรีจัดข้าราชการ พนักงานราชการ หรือลูกจ้างในกระทรวงวัฒนธรรมมาช่วยปฏิบัติงานของสำนักงานเป็นการชั่วคราว ซึ่งต้องไม่เกินหนึ่งปีนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ โดยให้ได้รับเงินเดือนทางสังกัดเดิม และอยู่ในบังคับบัญชาของผู้จัดการ

ให้ผู้จัดการประเมินผลการปฏิบัติงานของข้าราชการ พนักงานราชการ หรือลูกจ้างตามวรรคหนึ่งเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด"

- พระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. ๒๕๖๐

"มาตรา ๘๘ เพื่อให้การปฏิบัติงานของสำนักงานดำเนินการไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ รัฐมนตรีอาจอนุมัติให้ข้าราชการในสังกัดกระทรวงพาณิชย์มาช่วยปฏิบัติงานในสำนักงานเป็นการชั่วคราว ไม่เกินสองคราว คราวละไม่เกินสองปี โดยให้ได้รับเงินเดือนทางสังกัดเดิม"

หมายเหตุ องค์กรที่จัดตั้งขึ้นตามกฎหมายฉบับใหม่นั้นในบางกรณีการอาศัยบุคลากรที่มีอยู่หรือที่สมัครใจโอนย้ายมาอาจยังมีจำนวนไม่เพียงพอต่อการปฏิบัติงานในวาระเริ่มแรก จึงมีการกำหนดเนื้อหาของบทเฉพาะกาลเพื่อให้สามารถอนุมัติให้ข้าราชการหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐไปช่วยปฏิบัติงานในองค์กรที่จัดตั้งขึ้นใหม่เป็นการชั่วคราวได้

๓.๒ บทเฉพาะกาลที่มีหลักการรองรับสิทธิประโยชน์ของบุคคล

(๑) การรองรับคำร้องหรือคำขอที่ได้ยื่นไว้ตามกฎหมายฉบับเดิม

(ก) กำหนดรองรับคำร้องหรือคำขอตามกฎหมายเดิมที่ยังอยู่ในระหว่างการพิจารณา

มาตรา .. คำขออนุญาตใด ๆ ที่ได้ยื่นไว้ตาม*...(ชื่อกฎหมายฉบับเดิม)...* และยังอยู่ในระหว่างการพิจารณา ให้ถือว่าเป็นคำขออนุญาตตามพระราชบัญญัตินี้โดยอนุโลม และถ้าคำขออนุญาตดังกล่าวมีข้อความแตกต่างไปจากคำขออนุญาตตามพระราชบัญญัตินี้ *...(ผู้มีอำนาจอนุญาตตามกฎหมายฉบับใหม่)...*มีอำนาจสั่งให้แก้ไขเพิ่มเติมคำขออนุญาตเพื่อให้เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้ได้

ตัวอย่าง

- พระราชบัญญัติการขนส่งทางบก พ.ศ. ๒๕๒๒

"มาตรา ๑๖๘ คำขออนุญาตใด ๆ ที่ได้ยื่นไว้ตามพระราชบัญญัติการขนส่ง พ.ศ. ๒๔๙๗ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติการขนส่ง (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๑๘ และยังอยู่ในระหว่างการพิจารณา ให้ถือว่าเป็นคำขออนุญาตตามพระราชบัญญัตินี้โดยอนุโลม และถ้าคำขออนุญาตดังกล่าวมีข้อความแตกต่างไปจากคำขออนุญาตตามพระราชบัญญัตินี้ นายทะเบียนมีอำนาจสั่งให้แก้ไขเพิ่มเติมคำขออนุญาตเพื่อให้การเป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้ได้"

(ข) กำหนดรองรับคำขออนุญาตตามกฎหมายฉบับเดิมกับคำขออนุญาตตามกฎหมายฉบับใหม่

มาตรา .. ให้ถือว่า...*(ชื่อคำขออนุญาตตามกฎหมายฉบับเดิม)*...ที่ค้างพิจารณาอยู่ในวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ เป็น...*(ชื่อคำขออนุญาตตามกฎหมายฉบับใหม่)*...ที่ยื่นไว้ตามพระราชบัญญัตินี้

ตัวอย่าง

- พระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุน พ.ศ. ๒๕๒๐

"มาตรา ๕๙ ให้ถือว่าคำขอรับการส่งเสริมที่ได้รับอนุมัติการส่งเสริมการลงทุนจากคณะกรรมการตามประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๒๒๗ ลงวันที่ ๑๘ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๑๕ แล้ว เป็นคำขอรับการส่งเสริมที่ได้รับอนุมัติการส่งเสริมการลงทุนจากคณะกรรมการตามพระราชบัญญัตินี้"

- พระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. ๒๕๒๒

"มาตรา ๙๑ ให้ถือว่าคำร้องต่าง ๆ ของคนต่างด้าวที่ค้างพิจารณาอยู่ในวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ เป็นคำร้องที่ได้ยื่นตามพระราชบัญญัตินี้"

(๒) การรองรับใบอนุญาตที่ออกให้ตามกฎหมายฉบับเดิม

มาตรา .. บรรดาใบอนุญาตที่ออกให้ตาม...*(ชื่อกฎหมายฉบับเดิม)*... ก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ให้คงใช้ได้ต่อไปจนกว่าใบอนุญาตนั้นจะสิ้นอายุ

ตัวอย่าง

- พระราชบัญญัติการขนส่งทางบก พ.ศ. ๒๕๒๒

"มาตรา ๑๖๕ บรรดาใบอนุญาตที่ได้ออกให้ตามพระราชบัญญัติการขนส่ง พ.ศ. ๒๔๙๗ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติการขนส่ง (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๑๘ และพระราชบัญญัติการขนส่งทางบก พ.ศ. ๒๕๒๒ ให้ใช้ได้ต่อไปจนกว่าจะสิ้นอายุและถ้าจะต่ออายุใบอนุญาตตามพระราชบัญญัตินี้ ให้ยื่นคำขอก่อนใบอนุญาตสิ้นอายุ"

- พระราชบัญญัติรถยนต์ พ.ศ. ๒๕๒๒

"มาตรา ๗๒ บรรดาใบอนุญาตและใบอนุญาตขับรถยนตร์ที่ออกตามพระราชบัญญัติรถยนตร์ พุทธศักราช ๒๔๗๓ ก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ให้ยังคงมีผลใช้บังคับต่อไปจนกว่าจะสิ้นอายุใบอนุญาตหรือใบอนุญาตขับรถยนตร์นั้น"

- พระราชบัญญัติการพัฒนาและส่งเสริมพลังงาน พ.ศ. ๒๕๓๕

"มาตรา ๔๐ บรรดาการอนุญาตหรือใบอนุญาตที่ออกให้ตามพระราชบัญญัติการพลังงานแห่งชาติ พ.ศ.๒๔๙๖ อยู่ก่อนหรือในวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ให้ยังมีผลใช้บังคับต่อไป จนกว่าจะสิ้นอายุการอนุญาตหรือใบอนุญาตนั้น"

(๓) การรองรับการดำเนินการใดที่ได้ดำเนินการตามกฎหมายฉบับเดิม

(ก) กำหนดรองรับการใดที่ได้ดำเนินการตามกฎหมายฉบับเดิมให้สามารถดำเนินการต่อไปได้ตามกฎหมายฉบับใหม่

มาตรา .. การใดอยู่ในระหว่างการดำเนินการตาม...*(ชื่อกฎหมายฉบับเดิม)...ในวันที่/*อยู่ก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ การดำเนินการต่อไปสำหรับการนั้น ให้เป็นไปตาม...*(กำหนดเงื่อนไขให้ปฏิบัติ)...*

ตัวอย่าง

- พระราชบัญญัติการประกอบโรคศิลปะ พ.ศ. ๒๕๔๒

"มาตรา ๖๖ การใดอยู่ระหว่างดำเนินการตามพระราชบัญญัติควบคุมการประกอบโรคศิลปะ พุทธศักราช ๒๔๗๙ ในวันที่พระราชบัญญัตินี้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา การดำเนินการต่อไปสำหรับการนั้น ให้เป็นไปตามที่คณะกรรมการกำหนด"

- พระราชบัญญัติจัดรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. ๒๕๕๘

"มาตรา ๖๙ ให้ท้องที่ที่มีการตราพระราชกฤษฎีกาให้ใช้บังคับพระราชบัญญัติคันและคูน้ำ พ.ศ. ๒๕๐๕ เป็นเขตการจัดระบบน้ำเพื่อเกษตรกรรมตามพระราชบัญญัตินี้ และให้ท้องที่ที่มีพระราชกฤษฎีกากำหนดเขตโครงการจัดรูปที่ดิน

ตามพระราชบัญญัติจัดรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. ๒๕๑๗ เป็นเขตโครงการจัดรูปที่ดินตามพระราชบัญญัตินี้

บรรดาการดำเนินการใดเกี่ยวกับคันและคูน้ำ หรือการจัดรูปที่ดินซึ่งได้กระทำไปแล้วในขั้นตอนใดในวันก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับให้เป็นอันใช้ได้ แต่การดำเนินการในขั้นตอนต่อไปให้ปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้ ในกรณีที่มีปัญหาไม่อาจดำเนินการตามพระราชบัญญัตินี้ในเรื่องใด ให้การดำเนินการต่อไปในเรื่องนั้นเป็นไปตามที่คณะกรรมการจัดรูปที่ดินกลางกำหนด”

- พระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดบางประการต่อการเดินอากาศ พ.ศ. ๒๕๕๘

“มาตรา ๔๘ บรรดาการส่งตัว การรับแจ้ง การรับรายงาน และการสอบสวนเบื้องต้นที่ค้างดำเนินการอยู่ก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ให้ดำเนินการต่อไปตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดบางประการต่อการเดินอากาศ พ.ศ. ๒๕๒๑ จนกว่าจะเสร็จสิ้น”

(ข) กำหนดรองรับการดำเนินการที่มีผลสมบูรณ์ตามกฎหมายแล้วก่อนมีกฎหมายฉบับใหม่ โดยให้ถือว่าเป็นการดำเนินการตามกฎหมายฉบับใหม่ด้วย

มาตรา .. *...(การดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งตามกฎหมายฉบับเดิม)...* ซึ่งมีผลสมบูรณ์ตามกฎหมายอยู่ก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ให้ถือว่าเป็น *...(การดำเนินการตามกฎหมายฉบับใหม่)...*

ตัวอย่าง

- พระราชบัญญัติการจำนองเรือและบุริมสิทธิทางทะเล พ.ศ. ๒๕๓๗

“มาตรา ๓๐ การจำนองเรือไทยที่อยู่ภายใต้บังคับแห่งพระราชบัญญัตินี้ ซึ่งมีผลสมบูรณ์ตามกฎหมายอยู่ก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ให้ถือว่าเป็นการจำนองตามพระราชบัญญัตินี้”

(๔) การรับรองสิทธิของบุคคลตามกฎหมายฉบับเดิม

มาตรา .. *...(บุคคลที่เคยได้รับสิทธิตามพระราชบัญญัติเดิม)...* อยู่ก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ให้มีสิทธิได้รับ*...(กำหนดประเภทของสิทธิตามกฎหมายฉบับใหม่ที่บุคคลนั้นจะได้รับ)...* ตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัตินี้

ตัวอย่าง

- พระราชบัญญัติกองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๔๖

"มาตรา ๗ ผู้รับบำนาญซึ่งได้รับบำนาญอยู่ก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับให้มีสิทธิได้รับบำเหน็จดำรงชีพตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัตินี้ด้วย"

- พระราชบัญญัติกองทุนเพื่อผู้เคยเป็นสมาชิกรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๖

"มาตรา ๒๖ ผู้เคยเป็นสมาชิกรัฐสภาซึ่งมีสิทธิได้รับเงินจากกองทุนสงเคราะห์ผู้เคยเป็นสมาชิกรัฐสภาตามระเบียบรัฐสภาว่าด้วยกองทุนสงเคราะห์ผู้เคยเป็นสมาชิกรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๔๓ อยู่ก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ให้มีสิทธิได้รับเงินช่วยเหลือจากกองทุนตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๒๗ ผู้เคยเป็นสมาชิกรัฐสภาก่อนวันที่ระเบียบรัฐสภาว่าด้วยกองทุนสงเคราะห์ผู้เคยเป็นสมาชิกรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๔๓ ใช้บังคับ ให้มีสิทธิได้รับเงินช่วยเหลือจากกองทุนตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัตินี้"

(๕) การรองรับค่าตอบแทนที่เคยได้รับอยู่แล้วตามกฎหมายฉบับเดิมในกรณีโอนไปองค์กรอื่น

มาตรา .. ให้...*(ชื่อประเภทของผู้ที่มีสิทธิได้รับค่าตอบแทนตามกฎหมายฉบับเดิม)*...ที่โอนมาเป็น...*(ชื่อประเภทของผู้ที่มีสิทธิได้รับค่าตอบแทนตามกฎหมายฉบับใหม่)*...ของ...*(ชื่อหน่วยงานหรือองค์กรตามกฎหมายฉบับใหม่)*... ได้รับ...*(เงินเดือนหรือค่าจ้างรวมทั้งสิทธิและประโยชน์ต่าง ๆ)*... เท่ากับที่เคยได้รับอยู่เดิมไปพลางก่อน จนกว่า...*(จะได้บรรจุและแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งตามกฎหมายฉบับใหม่)*... แต่จะให้ได้รับเงินเดือนหรือค่าจ้างต่ำกว่าเงินเดือนหรือค่าจ้างที่ได้รับอยู่เดิมไม่ได้

ตัวอย่าง

- พระราชบัญญัติการท่าอากาศยานแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๒๒

"มาตรา ๕๓ ฯลฯ ฯลฯ

ให้ข้าราชการหรือลูกจ้างที่โอนไปเป็นพนักงานหรือลูกจ้างของ ทอท. แล้วแต่กรณี ได้รับเงินเดือนหรือค่าจ้าง รวมทั้งสิทธิและประโยชน์ต่าง ๆ เท่ากับที่เคยได้รับอยู่เดิมไปพลางก่อน จนกว่าผู้ว่าการจะได้บรรจุและแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่ง แต่จะแต่งตั้งให้ได้รับเงินเดือนหรือค่าจ้างต่ำกว่าเงินเดือนหรือค่าจ้างที่ได้รับอยู่เดิมไม่ได้"

- พระราชบัญญัติกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา พ.ศ. ๒๕๖๐

"มาตรา ๖๐ ให้พนักงานและลูกจ้างของกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษาตามพระราชบัญญัติกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา พ.ศ. ๒๕๔๑ ที่โอนมาเป็นพนักงานและลูกจ้างของกองทุนตามมาตรา ๕๖ ได้รับเงินเดือนหรือค่าจ้าง รวมทั้งสิทธิประโยชน์ต่าง ๆ เท่ากับที่เคยได้รับอยู่เดิมไปพลางก่อน จนกว่าจะได้บรรจุและแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่ง

ในสำนักงานกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา แต่จะให้ได้รับเงินเดือนหรือค่าจ้างต่ำกว่าเงินเดือนหรือค่าจ้างที่ได้รับอยู่เดิมไม่ได้”

(๖) การรองรับค่าตอบแทนของบุคคลในกรณีกลับเข้ารับราชการใหม่

มาตรา .. เพื่อประโยชน์ในการบรรจุบุคคลซึ่งเคยเป็นข้าราชการและออกจากราชการไปก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับกลับเข้ารับราชการ ให้ปรับอัตราเงินเดือนที่ผู้นั้นได้รับอยู่ก่อนออกจากราชการให้เข้าขั้นและชั้นตามบัญชีอัตราเงินเดือน...*(ชื่อประเภทข้าราชการตามกฎหมายฉบับใหม่)*...ที่ใช้บังคับอยู่ในวันที่กลับเข้ารับราชการ

ในกรณีที่ผู้เข้ารับราชการเป็นผู้ซึ่งออกจากราชการก่อนมีการปรับอัตราเงินเดือนตาม...*(ชื่อกฎหมายฉบับเดิม)*... ให้ปรับเงินเดือนที่ผู้นั้นได้รับอยู่ก่อนออกจากราชการตาม...*(ระดับศักดิ์ของกฎหมายฉบับเดิม)*...นั้น ๆ เสียก่อน แล้วจึงปรับเงินเดือนตามวรรคหนึ่ง

ในกรณีที่มีการปรับเงินเดือนของผู้ที่กลับเข้ารับราชการตามวรรคหนึ่งและวรรคสองแล้วยังปรากฏว่าผู้เข้ารับราชการได้รับเงินเดือนไม่ถึงขั้นต่ำของชั้นตามบัญชีอัตราเงินเดือน...*(ชื่อประเภทข้าราชการตามกฎหมายฉบับใหม่)*...ท้ายพระราชบัญญัตินี้ ให้...*(ชื่อคณะกรรมการตามกฎหมายฉบับใหม่)*...เป็นผู้พิจารณาว่าผู้นั้นสมควรได้รับการบรรจุในชั้นหรือขั้นใด ทั้งนี้ ...*(ชื่อคณะกรรมการตามกฎหมายฉบับใหม่)*...จะกำหนดให้ได้รับเงินเดือนในชั้นที่ต่ำกว่าขั้นต่ำของชั้นเป็นกรณีเฉพาะรายก็ได้”

ตัวอย่าง

- พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายอัยการ พ.ศ. ๒๕๒๑

“มาตรา ๗๔ เพื่อประโยชน์ในการพิจารณาบรรจุบุคคลซึ่งเคยรับราชการและออกจากราชการไปก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับเข้ารับราชการ ให้ปรับเงินเดือนที่ผู้นั้นได้รับอยู่ก่อนออกจากราชการให้เข้าชั้น และขั้นตามบัญชีที่ใช้บังคับอยู่ในวันที่กลับเข้ารับราชการ

ในกรณีที่ผู้เข้ารับราชการเป็นผู้ซึ่งออกจากราชการก่อนมีการปรับอัตราเงินเดือนตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายอัยการ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๐๗ พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายอัยการ (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๑๐ ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๓๖๐ ลงวันที่ ๑๓ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๑๕ หรือพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายอัยการ (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๑๗ ให้ปรับเงินเดือนที่ผู้นั้นได้รับอยู่ก่อนออกจากราชการตามพระราชบัญญัติและประกาศนั้น ๆ เสียก่อน แล้วจึงปรับเงินเดือนตามวรรคหนึ่ง

ในกรณีที่มีการปรับเงินเดือนของผู้ที่กลับเข้ารับราชการตามวรรคหนึ่งและวรรคสองแล้วยังปรากฏว่าผู้เข้ารับราชการได้รับเงินเดือนไม่ถึงขั้นต่ำของชั้นตามบัญชี

อัตราเงินเดือนข้าราชการอัยการท้ายพระราชบัญญัตินี้ ให้ ก.อ. เป็นผู้พิจารณาว่าผู้นั้นสมควรได้รับการบรรจุในชั้นหรือขั้นใด ทั้งนี้ ก.อ. จะกำหนดให้ได้รับเงินเดือนในชั้นที่ต่ำกว่าขั้นต่ำของชั้นเป็นกรณีเฉพาะรายก็ได้”

- พระราชบัญญัติเงินเดือนและเงินประจำตำแหน่ง พ.ศ. ๒๕๓๘

“มาตรา ๑๖ เพื่อประโยชน์ในการบรรจุบุคคลซึ่งเคยเป็นข้าราชการและออกจากราชการไปก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับกลับเข้ารับราชการ ให้ปรับอัตราเงินเดือนที่ผู้นั้นได้รับอยู่ก่อนออกจากราชการให้เข้าอันดับและขั้น ระดับและชั้น ระดับและขั้น หรือชั้นและขั้น แล้วแต่กรณี ตามบัญชีอัตราเงินเดือนท้ายพระราชบัญญัตินี้ หรือตามบัญชีอัตราเงินเดือนท้ายพระราชกฤษฎีกาที่ออกตามความในมาตรา ๑๔ แล้วแต่กรณีที่ใช้บังคับอยู่ในวันที่กลับเข้ารับราชการ ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะรัฐมนตรีกำหนด

ในระหว่างที่บุคคลตามวรรคหนึ่งออกจากราชการ ถ้ามีกฎหมายกำหนดให้ปรับอัตราเงินเดือนของข้าราชการประเภทเดียวกันกับผู้นั้นมาก่อนการปรับอัตราเงินเดือนตามพระราชบัญญัตินี้ ให้ปรับเงินเดือนที่ผู้นั้นได้รับอยู่ก่อนออกจากราชการตามกฎหมายนั้น ๆ เสียก่อน แล้วจึงปรับเงินเดือนตามวรรคหนึ่ง

ในกรณีที่ไม่สามารถปรับเงินเดือนของผู้ที่กลับเข้ารับราชการตามวรรคหนึ่งและวรรคสอง ให้คณะกรรมการบริหารงานบุคคลที่เกี่ยวข้อง เป็นผู้พิจารณาว่าผู้นั้นสมควรได้รับบรรจุในอันดับและขั้น ระดับและชั้น ระดับและขั้น หรือชั้นและขั้นใดเป็นการเฉพาะราย”

(๗) การรองรับการเปลี่ยนแปลงคุณสมบัติเรื่องอายุของพนักงาน

มาตรา .. *...(ชื่อตำแหน่งของผู้บังคับบัญชาสูงสุดของพนักงานตามกฎหมายฉบับเดิม)*...ของ*...(ชื่อหน่วยงานหรือองค์กรตามกฎหมายฉบับเดิม)*...ผู้ใดมีอายุครบ*...(จำนวนอายุที่กำหนดไว้สูงสุด)*...ปีบริบูรณ์แล้วในวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับหรือจะมีอายุครบ*...(จำนวนอายุที่กำหนดไว้สูงสุด)*...ปีบริบูรณ์ภายในระยะเวลา*...(จำนวนวัน)*...นับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ให้ผู้นั้นคงอยู่ในตำแหน่งต่อไปได้*...(จำนวนวัน)*...นับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ และถ้าไม่ได้รับการต่ออายุการทำงานตามความใน*...(บทบัญญัติที่เกี่ยวกับการต่ออายุการทำงานภายหลังจากที่อายุของบุคคลดังกล่าวครบกำหนดจำนวนอายุสูงสุด)*... ก็ให้พ้นจากตำแหน่งในวันถัดจากวันครบกำหนด*...(จำนวนวัน)*...นับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ

ตัวอย่าง

- พระราชบัญญัติการท่าเรือแห่งประเทศไทย (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๐๒

"มาตรา ๕ ผู้อำนวยการหรือพนักงานของการท่าเรือแห่งประเทศไทยผู้ใดมีอายุครบหกสิบปีบริบูรณ์แล้วในวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ หรือจะมีอายุครบหกสิบปีบริบูรณ์ภายในระยะเวลาเก้าสิบวันนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ให้ผู้นั้นคงอยู่ในตำแหน่งต่อไปได้เก้าสิบวันนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ และถ้าไม่ได้รับการต่ออายุการทำงานตามความในมาตรา ๓๑ ทวิ ก็ให้พ้นจากตำแหน่งในวันถัดจากวันครบกำหนดเก้าสิบวันนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ"

- พระราชบัญญัติการรถไฟแห่งประเทศไทย (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๐๒

"มาตรา ๗ ผู้ว่าการหรือพนักงานของการรถไฟแห่งประเทศไทยผู้ใดมีอายุครบหกสิบปีบริบูรณ์แล้วในวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ หรือจะมีอายุครบหกสิบปีบริบูรณ์ภายในระยะเวลาเก้าสิบวันนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ให้ผู้นั้นคงอยู่ในตำแหน่งต่อไปได้เก้าสิบวันนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับและถ้าไม่ได้รับการต่ออายุการทำงานตามความในมาตรา ๓๓ ทวิ ก็ให้พ้นจากตำแหน่งในวันถัดจากวันครบกำหนดเก้าสิบวันนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ"

๓.๓ บทเฉพาะกาลรองรับกฎหมายลำดับรอง

การกำหนดบทเฉพาะกาลรองรับกฎหมายลำดับรองที่ออกตามกฎหมายเดิมช่วยให้การปฏิบัติการตามกฎหมายฉบับใหม่สามารถดำเนินการต่อไปได้อย่างต่อเนื่องไม่ติดขัด โดยกำหนดให้นำรายละเอียดตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายลำดับรองที่ออกตามกฎหมายฉบับเดิมมาใช้บังคับได้ต่อไปเพียงเท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับกฎหมายฉบับใหม่ จนกว่าจะมีกฎหมายลำดับรองตามกฎหมายฉบับใหม่ใช้บังคับ แต่ต้องไม่เกินระยะเวลาที่กำหนดนับแต่วันที่กฎหมายฉบับใหม่ใช้บังคับ ซึ่งมีแนวทางการเขียน ดังต่อไปนี้

(๑) การรองรับกฎหมายลำดับรองที่ออกตามกฎหมายฉบับเดิม กรณีที่เป็นกฎหมายปรับปรุง

มาตรา .. บรรดา...*(ประเภทกฎหมายลำดับรอง)*...ที่ออกตาม...*(ชื่อกฎหมายฉบับเดิม)*...ที่ใช้บังคับอยู่ในวันก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ให้ยังคงใช้บังคับได้ต่อไปเพียงเท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับพระราชบัญญัตินี้ จนกว่าจะมี...*(ประเภทกฎหมายลำดับรอง)*...ตามพระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ

การดำเนินการออก...*(ประเภทกฎหมายลำดับรอง)*...ตามวรรคหนึ่งให้ดำเนินการให้แล้วเสร็จภายใน...*(จำนวนวัน เดือน หรือปี)*...นับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ หากไม่สามารถดำเนินการได้ให้รัฐมนตรีรายงานเหตุผลที่ไม่อาจดำเนินการได้ต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อทราบ

ตัวอย่าง

- พระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. ๒๕๖๐

"มาตรา ๙๒ บรรดากฎกระทรวง ประกาศ หลักเกณฑ์ หรือระเบียบที่ออกตามพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. ๒๕๔๒ ที่ใช้บังคับอยู่ในวันก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ให้ยังคงใช้บังคับได้ต่อไปเพียงเท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับพระราชบัญญัตินี้ จนกว่าจะมีกฎกระทรวง ประกาศ หรือระเบียบ ที่ออกตามพระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ

การดำเนินการออกกฎกระทรวง ประกาศ หรือระเบียบตามวรรคหนึ่ง ให้ดำเนินการให้แล้วเสร็จภายในสามร้อยหกสิบห้าวันนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ หากไม่สามารถดำเนินการได้ ให้รัฐมนตรีรายงานเหตุผลที่ไม่อาจดำเนินการได้ต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อทราบ"

- พระราชบัญญัติแร่ พ.ศ. ๒๕๖๐

"มาตรา ๑๘๗ บรรดากฎกระทรวง ประกาศ ระเบียบ หรือคำสั่งที่ออกตามพระราชบัญญัติแร่ พ.ศ. ๒๕๑๐ และพระราชบัญญัติพิกัดอัตราค่าภาคหลวงแร่ พ.ศ. ๒๕๐๙ ที่ใช้บังคับอยู่ในวันก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ให้ยังคงใช้บังคับได้ต่อไปเท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับพระราชบัญญัตินี้ ทั้งนี้ จนกว่าจะมีกฎกระทรวง ประกาศ ระเบียบ หรือคำสั่งที่ออกตามพระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ

การดำเนินการออกกฎกระทรวง ประกาศ หรือระเบียบ ตามวรรคหนึ่ง ให้ดำเนินการให้แล้วเสร็จภายในสองปีนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ หากไม่สามารถดำเนินการได้ ให้รัฐมนตรีรายงานเหตุผลที่ไม่อาจดำเนินการได้ต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อทราบ"

อย่างไรก็ดี ขณะนี้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติหลักเกณฑ์การจัดทำร่างกฎหมายและการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย พ.ศ. ๒๕๖๒ ซึ่งมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ ๒๗ พฤศจิกายน ๒๕๖๒ เป็นต้นมา แนวทางในการเขียนจึงปรับปรุงเป็นดังนี้ เพื่อให้สอดคล้องกับสาระสำคัญของกฎหมายดังกล่าว

มาตรา .. บรรดา...*(ประเภทกฎหมายลำดับรอง)*...ที่ออกตาม ...*(ชื่อกฎหมายฉบับเดิม)*...ที่ใช้บังคับอยู่ในวันก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ให้ยังคงใช้บังคับได้ต่อไปเพียงเท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับพระราชบัญญัตินี้ จนกว่าจะมี...*(ประเภทกฎหมายลำดับรอง)*...ตามพระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ทั้งนี้ ให้ดำเนินการออก...*(ประเภทกฎหมายลำดับรอง)*...ตามพระราชบัญญัตินี้ให้แล้วเสร็จภายใน...*(จำนวนวัน เดือน หรือปี (ไม่เกินสองปี))*...นับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ

(๒) การรองรับกฎหมายลำดับรองที่ออกตามกฎหมายฉบับเดิม กรณีที่เป็นกฎหมายฉบับแก้ไขเพิ่มเติม

(ก) กำหนดรองรับโดยระบุมาตราที่มีการแก้ไขเพิ่มเติมซึ่งเป็นมาตราที่ให้อำนาจในการออกกฎหมายลำดับรองเรื่องนั้น ๆ ไว้ในเนื้อหาของบทเฉพาะกาล

มาตรา .. บรรดา...*(ประเภทกฎหมายลำดับรอง)*...ที่ออกตามมาตรา .. แห่งพระราชบัญญัติ...*(ชื่อกฎหมายฉบับเดิม)*... ที่ใช้บังคับอยู่ในวันที่พระราชบัญญัตินี้มีผลใช้บังคับ ให้คงใช้บังคับได้ต่อไปเท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้ ทั้งนี้ จนกว่าจะได้มีประกาศที่ออกตามพระราชบัญญัติ...*(ชื่อกฎหมายฉบับเดิม)*... ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัตินี้ในเรื่องนั้น ๆ ใช้บังคับ

ตัวอย่าง

- พระราชบัญญัติกักพืช (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๕๑

“มาตรา ๒๕ บรรดากฎกระทรวงที่ออกตามมาตรา ๑๐ มาตรา ๑๑ แห่งพระราชบัญญัติกักพืช พ.ศ. ๒๕๐๗ และมาตรา ๑๕ แห่งพระราชบัญญัติกักพืช พ.ศ. ๒๕๐๗ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติกักพืช (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๒ ที่ใช้บังคับอยู่ในวันที่พระราชบัญญัตินี้มีผลใช้บังคับ ให้คงใช้บังคับได้ต่อไปเท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้ ทั้งนี้ จนกว่าจะได้มีประกาศที่ออกตามพระราชบัญญัติกักพืช พ.ศ. ๒๕๐๗ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัตินี้ในเรื่องนั้น ๆ ใช้บังคับ”

(ข) กำหนดรองรับโดยไม่ระบุมาตราที่มีการแก้ไขเพิ่มเติมมาตราที่ให้อำนาจในการออกกฎหมายลำดับรอง

“มาตรา .. บรรดา...*(ประเภทกฎหมายลำดับรอง)*...ที่ออกตามพระราชบัญญัติ...*(ชื่อกฎหมายฉบับเดิม)*... เฉพาะที่เกี่ยวกับ...*(เรื่องที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายลำดับรองนั้น)*... ที่ใช้บังคับอยู่ในวันก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ให้ยังคงใช้บังคับได้ต่อไปเพียงเท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับพระราชบัญญัติ...*(ชื่อกฎหมายฉบับเดิม)*... ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัตินี้ จนกว่าจะมี....*(ประเภทกฎหมายลำดับรอง)*...ตามพระราชบัญญัติ...*(ชื่อกฎหมายฉบับเดิม)*... ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ

ตัวอย่าง

- พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๖๑

"มาตรา ๑๗ บรรดากฎกระทรวง ข้อบังคับ ระเบียบ ประกาศ หรือคำสั่งที่ออกตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๓๕ เฉพาะที่เกี่ยวกับการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมที่ใช้บังคับอยู่ในวันก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับให้ยังคงใช้บังคับได้ต่อไปเพียงเท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๓๕ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัตินี้ จนกว่าจะมีพระราชกฤษฎีกา กฎกระทรวง หรือประกาศ ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๓๕ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ

การดำเนินการออกพระราชกฤษฎีกา กฎกระทรวง หรือประกาศตามพระราชบัญญัตินี้ ให้ดำเนินการให้แล้วเสร็จภายในเก้าสิบวันนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ หากไม่สามารถดำเนินการได้ให้รัฐมนตรีรายงานเหตุผลที่ไม่อาจดำเนินการได้ต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อทราบ"

หมายเหตุ

๑) กรณีที่กฎหมายฉบับใหม่มิได้กำหนดบทเฉพาะกาลเพื่อรองรับกฎหมายลำดับรองที่ออกตามกฎหมายฉบับเดิมไว้ หากหลักการในบทบัญญัติของกฎหมายฉบับปรับปรุงหรือที่แก้ไขเพิ่มเติมนั้นมิได้เปลี่ยนแปลงแก้ไขหลักการเดิม บรรดากฎหมายลำดับรองที่ได้ใช้บังคับอยู่แล้วนั้นก็ยังคงใช้บังคับได้ ไม่จำเป็นต้องออกกฎหมายลำดับรองใหม่ แต่หากหลักการในบทบัญญัติที่แก้ไขเพิ่มเติมนั้นได้เปลี่ยนแปลงแก้ไขหลักการเดิมเป็นให้ใช้หลักการใหม่แล้ว กฎหมายลำดับรองที่ใช้บังคับอยู่แล้วนั้นย่อมเป็นอันใช้ไม่ได้ (เรื่องเสร็จที่ ๑๔๖/๒๔๙๔ และเรื่องเสร็จที่ ๑๓๙/๒๕๓๖)

๒) การเขียนบทเฉพาะกาลเพื่อรองรับกฎหมายลำดับรองที่ออกตามกฎหมายเดิมต้องเขียนในลักษณะที่ว่า ให้ยังคงใช้บังคับได้เท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับกฎหมายใหม่จนกว่าจะได้มีกฎหมายลำดับรองตามกฎหมายใหม่ (เรื่องเสร็จที่ ๑๐๖/๒๕๑๗) มิใช่เขียนแต่เฉพาะว่าให้กฎหมายลำดับรองตามกฎหมายเดิมยังคงใช้บังคับได้เท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับกฎหมายใหม่เท่านั้น เพราะการเขียนเช่นนี้มีผลทำให้กฎหมายลำดับรองซึ่งอาศัยอำนาจตามกฎหมายเดิมมีผลใช้บังคับตลอดไป มิใช่เพียงช่วงระยะเวลาหนึ่งเท่านั้น ในขณะที่มีกฎหมายใหม่ใช้บังคับแล้ว

นอกจากนั้น ในกรณีที่มาตรารักษาการตามกฎหมายฉบับเดิมกำหนดให้รัฐมนตรีผู้รักษาการสามารถออกกฎกระทรวง ประกาศ ระเบียบ หรือข้อบังคับได้ แต่ในมาตราที่เป็นเนื้อหาสาระตามกฎหมายฉบับเดิมที่ถูกแก้ไขเพิ่มเติมนั้นกำหนดให้มีการออกกฎกระทรวงและประกาศเพียงสองประเภทเท่านั้น เมื่อกฎหมายฉบับแก้ไขเพิ่มเติมยกเลิกมาตราดังกล่าวย่อมมีผลทำให้กฎกระทรวงและประกาศที่ได้เคยออกโดยอาศัยอำนาจตาม

มาตราดังกล่าวสิ้นสุดลงไปด้วย ซึ่งหากยังมิได้มีการออกกฎกระทรวงดังกล่าวในช่วงรอยต่อนี้ อาจมีปัญหาในทางปฏิบัติเกิดขึ้นต่อเจ้าหน้าที่และประชาชนได้ จึงจำเป็นต้องกำหนดให้นำกฎกระทรวงและประกาศที่ออกตามกฎหมายฉบับเดิมมาใช้บังคับไปพลางก่อนเท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับกฎหมายฉบับใหม่ โดยมีบทเฉพาะกาลกำหนดให้กฎกระทรวงและประกาศที่ออกตามกฎหมายฉบับเดิมมีผลใช้บังคับได้ต่อไป แต่ไม่กำหนดรายชื่อของกฎหมายลำดับรองให้ครบถ้วนตามมาตรารักษาการที่มีรายชื่อกฎหมายลำดับรองที่ต้องออกมาใช้บังคับหลายประเภท

๓) การเขียนบทเฉพาะกาลรองรับกฎหมายลำดับรองให้มีผลใช้บังคับโดยมีกำหนดระยะเวลานั้น มีคำวินิจฉัยของคณะกรรมการกฤษฎีกาวางแนวทางไว้ว่าระยะเวลาที่กำหนดไว้ในบทเฉพาะกาลเป็นเพียงข้อกำหนดเร่งรัดให้ดำเนินการให้แล้วเสร็จภายในกำหนดมิใช่เป็นเงื่อนไขเวลาหรือกำหนดเวลาที่จะทำให้กลไกตามกฎหมายเดิมสิ้นผลไปทันทีที่พ้นระยะเวลาที่กำหนดไว้ในบทเฉพาะกาล โดยบทบัญญัติดังกล่าวมีผลเกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบในทางบริหารที่ต้องสามารถอธิบายได้ถึงเหตุแห่งความล่าช้า ทั้งนี้ ตามแนวเรื่องเสร็จที่ ๔๕๓/๒๕๓๒ เรื่องเสร็จที่ ๑๔๙/๒๕๔๕ เรื่องเสร็จที่ ๒๙๗/๒๕๔๕ และเรื่องเสร็จที่ ๒๕/๒๕๔๙ อย่างไรก็ดี ปัจจุบันในขั้นตอนการเสนอกฎหมายฉบับใหม่ รัฐบาลได้ให้ความสำคัญเกี่ยวกับการเร่งรัดการดำเนินการออกกฎหมายลำดับรอง ทั้งนี้ เพื่อให้กฎหมายนั้นสามารถนำไปบังคับใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยคณะรัฐมนตรีได้มีมติที่เกี่ยวข้องกับการเร่งรัดให้หน่วยงานของรัฐที่เป็นผู้รับผิดชอบตามกฎหมายต้องดำเนินการออกกฎหมายลำดับรองและรายงานความคืบหน้าในการจัดทำกฎหมายลำดับรองนั้นต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อทราบเป็นระยะ ได้แก่

- มติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๓๐ กันยายน ๒๕๕๘
- มติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๑๒ เมษายน ๒๕๕๙ และวันที่ ๑๙ เมษายน ๒๕๕๙
- มติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๓ พฤษภาคม ๒๕๕๙ และวันที่ ๑๖ พฤษภาคม ๒๕๕๙
- มติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๒๔ มกราคม ๒๕๖๐ และวันที่ ๔ กรกฎาคม ๒๕๖๐

ภายหลังจากที่มีมติคณะรัฐมนตรีดังกล่าวข้างต้น บทเฉพาะกาลจึงมักจะมีเนื้อหาส่วนหนึ่งเป็นการเร่งรัดให้หน่วยงานของรัฐที่เป็นผู้รับผิดชอบตามกฎหมายนั้นต้องดำเนินการออกกฎหมายลำดับรอง โดยกำหนดมาตรการบังคับไว้ด้วยว่าหากไม่สามารถดำเนินการได้ให้รัฐมนตรีผู้รักษาการตามกฎหมายนั้นรายงานเหตุผลที่ไม่อาจดำเนินการได้ต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อทราบ

อนึ่ง ภายหลังจากที่พระราชบัญญัติหลักเกณฑ์การจัดทำร่างกฎหมายและการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย พ.ศ. ๒๕๖๒ มีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ ๒๗ พฤศจิกายน ๒๕๖๒ โดยบทบัญญัติมาตรา ๒๒ วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าวบัญญัติว่า

“กฎหมายที่มิใช่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญที่กำหนดให้ต้องมีการออกกฎ หรือกำหนดให้รัฐต้องดำเนินการอย่างหนึ่งอย่างใด เพื่อที่ประชาชนจะสามารถปฏิบัติตามกฎหมาย หรือได้รับสิทธิประโยชน์จากกฎหมายนั้นได้ หากมิได้มีการออกกฎดังกล่าวหรือยังมิได้ดำเนินการนั้นภายในระยะเวลาสองปีนับแต่วันที่กฎหมายนั้นมีผลใช้บังคับ และบทบัญญัติในเรื่องนั้นก่อภาระหรือเป็นผลร้ายต่อประชาชน ให้บทบัญญัติดังกล่าวเป็นอันสิ้นผลบังคับ แต่ในกรณีที่บทบัญญัติในเรื่องนั้นให้สิทธิประโยชน์แก่ประชาชน ให้บทบัญญัติดังกล่าวมีผลบังคับได้โดยไม่ต้องมีกฎหรือดำเนินการดังกล่าว ทั้งนี้ ระยะเวลาสองปีดังกล่าวคณะรัฐมนตรีจะมีมติขยายออกไปอีกก็ได้แต่ไม่เกินหนึ่งปี และต้องมีมติก่อนที่จะครบกำหนดเวลาสองปีดังกล่าว”

การบังคับใช้บทบัญญัติข้างต้นจึงมีผลเป็นการกำหนดระยะเวลาเร่งรัดที่หน่วยงานของรัฐที่รับผิดชอบกฎหมายจะต้องดำเนินการออกกฎหมายลำดับรองให้แล้วเสร็จภายในกำหนดระยะเวลาดังกล่าว ทั้งนี้ คณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ ๒๔ มีนาคม ๒๕๖๓ ให้หน่วยงานของรัฐทุกแห่งตรวจสอบกฎหมายที่อยู่ในความรับผิดชอบเพื่อดำเนินการออกกฎหมายลำดับรองให้ทันภายในกำหนดระยะเวลาตามมาตรา ๒๒ วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าวอย่างเคร่งครัด เพื่อมิให้เกิดปัญหาในข้อกฎหมาย

ด้วยเหตุนี้ แนวทางในการกำหนดบทเฉพาะกาลเพื่อเร่งรัดและติดตามให้มีการออกกฎหมายลำดับรองฉบับใหม่จึงสามารถกำหนดเนื้อหาไว้ในบทเฉพาะกาลได้ โดยจะต้องกำหนดระยะเวลาเร่งรัดไว้ไม่เกินสองปีตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๒๒ วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าว ส่วนการกำหนดให้รัฐมนตรีรายงานเหตุผลที่ไม่อาจดำเนินการออกกฎหมายลำดับรองได้ต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อทราบและการกำหนดให้มีการขยายระยะเวลาการออกกฎหมายลำดับรองนั้น ไม่จำเป็นต้องกำหนดไว้ในบทเฉพาะกาลอีก เนื่องจากสามารถบังคับตามหลักเกณฑ์ที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๒๒ วรรคสอง ได้[๒๐]

๔) โดยหลักการแล้วเมื่อยกเลิกกฎหมายทั้งฉบับ กฎหมายลูกบทตามกฎหมายเดิมก็ต้องถูกยกเลิกไปด้วย เว้นแต่ มีบทเฉพาะกาลรองรับให้ใช้บังคับได้ต่อไป แต่ถึงจะมีบทเฉพาะกาลรองรับให้ใช้ได้ต่อไปก็ต้องดูด้วยว่าสาระสำคัญของกฎหมายใหม่เปลี่ยนไปหรือไม่ หากสาระสำคัญเปลี่ยนไปจากเดิม กฎหมายลูกบทเดิมก็คงใช้บังคับต่อไปไม่ได้ ซึ่งคณะกรรมการกฤษฎีกาได้เคยมีแนวคำวินิจฉัยไว้ว่า กำหนดระยะเวลาให้ดำเนินการ

[๒๐] บันทึกเรื่องพิจารณาเสร็จ ร่างพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ (ฉบับที่ ..) พ.ศ. .... (เลขแฟ้มที่ ๑๖๑๑/๒๕๖๑)

ออกกฎหมายลำดับรองในบทเฉพาะกาลเป็นเพียงบทเร่งรัดในการดำเนินการเท่านั้น ดังนั้น จึงสามารถขยายระยะเวลาในการออกกฎหมายลำดับรองได้ สำหรับการกำหนดให้สามารถขยายระยะเวลาในการดำเนินการออกกฎหมายลำดับรองได้โดยรัฐมนตรีต้องรายงานเหตุผลที่ไม่อาจดำเนินการได้ต่อคณะรัฐมนตรีนั้น เนื่องจากต้องการให้รัฐมนตรีรายงานเหตุผลที่ไม่อาจดำเนินการออกกฎหมายลำดับรองฉบับใหม่ได้ทันตามระยะเวลาที่กำหนด เพื่อเป็นการเร่งรัดและติดตามผลให้มีการออกกฎหมายลำดับรองฉบับใหม่ขึ้นใช้บังคับโดยเร็ว

๓.๔ บทเฉพาะกาลที่มีสาระสำคัญเฉพาะเรื่อง

กรณีที่มีการกำหนดบทเฉพาะกาลขึ้นด้วยเหตุผลและความจำเป็นเฉพาะเรื่องตามวัตถุประสงค์ของกฎหมายว่าด้วยเรื่องนั้น ๆ ซึ่งไม่อาจกำหนดให้อยู่ในกลุ่มที่ ๑ กลุ่มที่ ๒ หรือกลุ่มที่ ๓ ดังที่กล่าวมาข้างต้นได้ มีแนวทางการเขียนบทเฉพาะกาลในลักษณะต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

(๑) การยกเว้นมิให้นำบทบัญญัติบางมาตราในกฎหมายฉบับใหม่มาใช้บังคับ

มาตรา .. มิให้นำบทบัญญัติตาม...*(บทบัญญัติตามกฎหมายฉบับใหม่ที่กำหนดให้ต้องปฏิบัติ)*...แห่งพระราชบัญญัตินี้มาใช้บังคับแก่...*(การใดหรือบุคคลใด)*... ก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ

ตัวอย่าง

- พระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ. ๒๕๓๕

“มาตรา ๑๑๙ มิให้นำบทบัญญัติตามมาตรา ๓๔ แห่งพระราชบัญญัตินี้มาใช้บังคับแก่ผู้ที่เป็นกรรมการ ผู้จัดการ พนักงาน บุคคลผู้มีอำนาจในการจัดการ หรือที่ปรึกษาของบริษัทตามมาตรา ๑๑๒ อยู่แล้วโดยชอบก่อนหรือในวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ”

- พระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ. ๒๕๓๕

“มาตรา ๑๒๕ มิให้นำบทบัญญัติตามมาตรา ๓๕ แห่งพระราชบัญญัตินี้มาใช้บังคับแก่ผู้ที่เป็นกรรมการ ผู้จัดการ พนักงาน บุคคลผู้มีอำนาจในการจัดการ หรือที่ปรึกษาของบริษัทตามมาตรา ๑๑๘ อยู่แล้วโดยชอบก่อนหรือในวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ”

หมายเหตุ

๑) โดยหลักเมื่อกฎหมายฉบับใหม่มีผลใช้บังคับแล้ว การใด ๆ ที่กฎหมายฉบับใหม่กำหนดไว้จะต้องดำเนินการให้เป็นไปตามกฎหมายฉบับใหม่นั้น แต่ในบางครั้งในระยะเริ่มต้นหากนำกฎหมายฉบับใหม่กำหนดมาใช้บังคับแล้ว อาจทำให้เกิดปัญหาในทางปฏิบัติได้ ดังนั้น เพื่อให้ในช่วงระยะเวลาเปลี่ยนผ่านระหว่างกฎหมายฉบับเก่าและกฎหมายฉบับใหม่

จำเป็นต้องยกเว้นมิให้นำบทบัญญัติบางมาตราในกฎหมายฉบับใหม่มาใช้บังคับเพื่อมิให้เกิดปัญหาในทางปฏิบัติ เช่น กรณีที่มีการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายใหม่โดยกำหนดคุณสมบัติเพิ่มขึ้น โดยมิได้กำหนดบทเฉพาะกาลเพื่อยกเว้นมิให้นำบทบัญญัติเกี่ยวกับคุณสมบัติที่แก้ไขใหม่นั้นมาใช้กับผู้ขออาชญาบัตรหรือประทานบัตรที่ได้ยื่นไว้ก่อนวันที่กฎหมายใหม่ใช้บังคับและคำขอนั้นยังอยู่ระหว่างพิจารณา จึงมีประเด็นปัญหาว่า ผู้ขออาชญาบัตรหรือประทานบัตรนั้นจะต้องมีคุณสมบัติครบถ้วนตามกฎหมายใหม่หรือไม่ ซึ่งกรณีปัญหาเช่นนี้เมื่อกฎหมายใหม่ไม่มีบทเฉพาะกาลยกเว้นในเรื่องคุณสมบัติให้แก่ผู้ที่ยื่นคำขอตามกฎหมายเก่า ซึ่งมิได้กำหนดคุณสมบัติของผู้ขอไว้ ดังนั้น ผู้ที่ยื่นคำขอไว้ตามกฎหมายเก่า แต่ไม่มีคุณสมบัติครบถ้วนตามกฎหมายใหม่ย่อมขาดคุณสมบัติของผู้ขออาชญาบัตรหรือประทานบัตรที่จะได้รับการพิจารณาอนุญาต (เรื่องเสร็จที่ ๒๙๖/๒๕๑๖) เป็นต้น

๒) กำหนดยกเว้นไม่นำกฎหมายฉบับใหม่มาใช้บังคับหรือกำหนดให้มีการดำเนินการอย่างหนึ่งอย่างใดภายในระยะเวลาที่กำหนด การกำหนดระยะเวลาเช่นว่านั้น เมื่อได้ดำเนินการหรือพ้นกำหนดระยะเวลาดังกล่าวแล้ว บทเฉพาะกาลนั้นย่อมไม่มีที่ใช้บังคับอีกต่อไป ซึ่งหมายความว่าเนื้อหาของบทเฉพาะกาลในส่วนนั้นสิ้นผลใช้บังคับไปโดยปริยาย

ตัวอย่าง

- พระราชบัญญัติการซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้า พ.ศ. ๒๕๔๒

"มาตรา ๑๖๒ ภายในระยะเวลาสองปีนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ มิให้นำบทบัญญัติมาตรา ๑๙ (๔) มาใช้บังคับแก่การดำรงตำแหน่งของเลขาธิการ"

(๒) การกำหนดการสิ้นสุดการใช้บังคับบทบัญญัติใหม่โดยกำหนดเงื่อนไขหรือเงื่อนเวลาไว้

มาตรา .. เมื่อพ้น...*(เงื่อนไขหรือเงื่อนเวลา และบทบัญญัติเรื่องใดเรื่องหนึ่งตามกฎหมายฉบับใหม่)*...

ตัวอย่าง

- พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๙

"มาตรา ๘๗ เมื่อได้มีการจัดตั้งศาลปกครองขึ้นแล้ว บทบัญญัติมาตรา ๔๘ ให้เป็นอันยกเลิก"

(๓) การกำหนดระยะเวลาการชะลอการใช้บังคับบทบัญญัติใหม่บางมาตราเมื่อกฎหมายฉบับใหม่มีผลใช้บังคับ

มาตรา .. ...บทบัญญัติ...*(มาตราที่ประสงค์จะให้ให้ชะลอการใช้บังคับ)*... ยังมิให้ใช้บังคับจนกว่าจะพ้นกำหนด...*(จำนวนวัน เดือน หรือปี)*...นับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ

ตัวอย่าง

- พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ประสบภัยจากรถ พ.ศ. ๒๕๓๕

"มาตรา ๔๗ ฯลฯ ฯลฯ

ภายใต้บังคับวรรคสอง บทบัญญัติมาตรา ๒๓ ยังมิให้ใช้บังคับจนกว่าจะพ้นกำหนดสามร้อยหกสิบวันนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ"

(๔) การกำหนดให้การอย่างใดอย่างหนึ่งตามกฎหมายฉบับเดิมเป็นตามกฎหมายฉบับใหม่

มาตรา .. ให้ถือว่า...*(เรื่องใดเรื่องหนึ่งตามที่กฎหมายฉบับเดิมให้การรับรองหรือคุ้มครอง)*...ตาม...*(ชื่อกฎหมายฉบับเดิม)*... เป็น...*(เรื่องใดเรื่องหนึ่งตามที่กฎหมายฉบับใหม่รับรองหรือคุ้มครอง)*...ตามพระราชบัญญัตินี้

ตัวอย่าง

- พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. ๒๕๖๒

"มาตรา ๑๑๒ ให้สัตว์ป่าคุ้มครองตามกฎกระทรวงที่ออกตามพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. ๒๕๓๕ เป็นสัตว์ป่าคุ้มครองตามพระราชบัญญัตินี้จนกว่าจะมีกฎกระทรวงตามมาตรา ๗ ใช้บังคับ

ให้สัตว์ป่าคุ้มครองชนิดที่เพาะพันธุ์ได้ตามกฎกระทรวงที่ออกตามพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. ๒๕๓๕ เป็นสัตว์ป่าคุ้มครองที่เพาะพันธุ์ได้ตามพระราชบัญญัตินี้จนกว่าจะมีประกาศของรัฐมนตรีตามมาตรา ๘ ใช้บังคับ

ให้สัตว์ป่าชนิดที่รัฐมนตรีประกาศกำหนดห้ามนำเข้าหรือส่งออกตามมาตรา ๒๓ วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. ๒๕๓๕ เป็นสัตว์ป่าควบคุมตามพระราชบัญญัตินี้จนกว่าจะมีประกาศของรัฐมนตรีตามมาตรา ๙ ใช้บังคับ"

- พระราชบัญญัติกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา พ.ศ. ๒๕๖๐

"มาตรา ๖๑ ให้ถือว่าหนี้ของผู้กู้ยืมเงินตามพระราชบัญญัติกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา พ.ศ. ๒๕๔๑ และหนี้ของผู้รับทุนการศึกษาแบบต้องใช้คืนตามระเบียบกระทรวงการคลัง ว่าด้วยการบริหารกองทุนเพื่อการศึกษา พ.ศ. ๒๕๔๙ ที่ออกตามพระราชบัญญัติเงินคงคลัง พ.ศ. ๒๔๙๑ ที่ค้างชำระหรือยังไม่ถึงกำหนดชำระ เป็นหนี้ที่ผู้กู้ยืมเงินหรือผู้รับทุนการศึกษาแบบต้องใช้คืนนั้น จะต้องชดใช้คืนให้กองทุนตามพระราชบัญญัตินี้ ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่คณะกรรมการกำหนด"

(๕) การรองรับการดำเนินการตามกฎหมายฉบับเดิมที่ยังไม่แล้วเสร็จให้ดำเนินการต่อไปจนแล้วเสร็จ

มาตรา .. *...(การดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งตามที่กำหนดในกฎหมายฉบับเดิมที่ค้างการดำเนินการอยู่ก่อนกฎหมายฉบับใหม่ใช้บังคับ)...*ตาม*...(ชื่อกฎหมายฉบับเดิม)...*อยู่ก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ให้*.....(การดำเนินการ)* ตาม*...(ชื่อกฎหมายฉบับเดิม)...*จนกว่า *(จะถึงที่สุด/ จะเสร็จสิ้น/ แล้วเสร็จ)*

ตัวอย่าง

- พระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. ๒๕๓๔

"มาตรา ๑๒๑ การอุทธรณ์คำสั่งหรือคำวินิจฉัยของนายทะเบียนและการคัดค้านการจดทะเบียนตามพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พุทธศักราช ๒๔๗๔ ที่ค้างพิจารณาอยู่ก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับให้อยู่ในบังคับของบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พุทธศักราช ๒๔๗๔ จนกว่าจะถึงที่สุด"

- พระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดบางประการต่อการเดินอากาศ พ.ศ. ๒๕๕๘

"มาตรา ๔๘ บรรดาการส่งตัว การรับแจ้ง การรับรายงาน และการสอบสวนเบื้องต้นที่ค้างดำเนินการอยู่ก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ให้ดำเนินการต่อไปตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดบางประการต่อการเดินอากาศ พ.ศ. ๒๕๒๑ จนกว่าจะเสร็จสิ้น"

- พระราชบัญญัติการรับขนทางอากาศระหว่างประเทศ พ.ศ. ๒๕๕๘

"มาตรา ๕๙ คดีเกี่ยวกับการรับขนทางอากาศภายในประเทศที่ค้างการพิจารณาอยู่ในศาลก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ให้ศาลนั้นพิจารณาต่อไปจนแล้วเสร็จโดยถือว่าคดีนั้นมิใช่คดีเกี่ยวกับการรับขนทางอากาศตามพระราชบัญญัตินี้"

(๖) การรองรับการอ้างถึงถ้อยคำใดหรือเรื่องใดในกฎหมายฉบับเก่าให้เป็นการอ้างถึงถ้อยคำหรือเรื่องที่บัญญัติไว้ในกฎหมายฉบับใหม่

มาตรา .. บทบัญญัติแห่งกฎหมาย กฎ ข้อบังคับ ระเบียบ หรือคำสั่งอื่นใดอ้างถึง...*(เรื่องใดเรื่องหนึ่งตามที่กฎหมายฉบับเดิมกำหนดหรือให้การรับรอง)*... ตาม...*(ชื่อกฎหมายฉบับเดิม)*...ให้ถือว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมาย กฎ ข้อบังคับ ระเบียบ หรือคำสั่งนั้นอ้างถึง...*(เรื่องใดเรื่องหนึ่งตามที่กฎหมายฉบับใหม่กำหนดหรือที่จะให้การรับรอง)*...ตามพระราชบัญญัตินี้ แล้วแต่กรณี

ตัวอย่าง

- พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัว และวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. ๒๕๓๔

"มาตรา ๑๔๒ บทบัญญัติแห่งกฎหมาย กฎ ข้อบังคับ ระเบียบ หรือคำสั่งอื่นใดอ้างถึงศาลคดีเด็กและเยาวชน สถานพินิจตามกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งศาลคดีเด็กและเยาวชนและกฎหมายว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีเด็กและเยาวชน ให้ถือว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมาย กฎ ข้อบังคับ ระเบียบ หรือคำสั่งนั้นอ้างถึงศาลเยาวชนและครอบครัว สถานพินิจตามพระราชบัญญัตินี้ แล้วแต่กรณี"

(๗) การรองรับการกระทำความผิดและการลงโทษให้มีอยู่ต่อไป

มาตรา .. ให้การกระทำความผิด...*(ฐานความผิดตามกฎหมายฉบับเดิม)*... *ตาม...(ชื่อกฎหมายฉบับเดิม)*... ซึ่งได้กระทำก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับยังคงเป็นความผิดต่อไป

ตัวอย่าง

- พระราชกำหนดถอนคืนเหรียญกษาปณ์ชนิดทองขาว ราคาห้าบาท ลักษณะเก้าเหลี่ยม พ.ศ. ๒๕๒๑

"มาตรา ๕ ให้การกระทำความผิดฐานปลอมเงินตราตามประมวลกฎหมายอาญาเกี่ยวกับเหรียญกษาปณ์ตามมาตรา ๓ ซึ่งได้กระทำก่อนวันที่พระราชกำหนดนี้ใช้บังคับยังคงเป็นความผิดต่อไป"

(๘) การรองรับการดำเนินการลงโทษทางวินัย

มาตรา .. *...(ชื่อประเภทของข้าราชการตามกฎหมายฉบับเดิม)...*ผู้ใด..... ตามพระราชบัญญัตินี้มีกรณีกระทำผิดวินัย หรือมีกรณีที่สมควรให้ออกจากราชการก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ให้ผู้บังคับบัญชา*...(อำนาจในการสั่งดำเนินการทางวินัยตามกฎหมายฉบับเดิม)...*ส่วนการ*...(การดำเนินการทางวินัยบางเรื่อง)...*ให้ดำเนินการตามพระราชบัญญัตินี้ เว้นแต่

(๑) *...(ข้อเท็จจริงที่ได้มีการดำเนินการไปแล้ว)...* ให้*...(การดำเนินการทางวินัยตามขั้นตอนที่ให้ถือปฏิบัติ)*

(๒) *...(ข้อเท็จจริงที่ได้มีการดำเนินการไปแล้ว)...* ให้*...(การดำเนินการทางวินัยตามขั้นตอนที่ให้ถือปฏิบัติ)*

(๓) *...(ข้อเท็จจริงที่ได้มีการดำเนินการไปแล้ว)...* ให้*...(การดำเนินการทางวินัยตามขั้นตอนที่ให้ถือปฏิบัติ)*

ตัวอย่าง

- พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. ๒๕๔๗

“มาตรา ๑๓๔ ข้าราชการครูหรือข้าราชการพลเรือนสามัญผู้ใดที่เป็นข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาตามพระราชบัญญัตินี้มีกรณีกระทำผิดวินัย หรือมีกรณีที่สมควรให้ออกจากราชการอยู่ก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ให้ผู้บังคับบัญชาตามพระราชบัญญัตินี้ มีอำนาจสั่งลงโทษผู้นั้นหรือสั่งให้ผู้นั้นออกจากราชการตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการครูหรือกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือน แล้วแต่กรณีที่ใช้อยู่ขณะนั้น ส่วนการสอบสวนพิจารณาและการดำเนินการเพื่อลงโทษหรือให้ออกจากราชการให้ดำเนินการตามพระราชบัญญัตินี้ เว้นแต่

(๑) กรณีที่ผู้บังคับบัญชาได้สั่งให้สอบสวนโดยถูกต้องตามกฎหมายที่ใช้อยู่ในขณะนั้นไปแล้วก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ และยังสอบสวนไม่แล้วเสร็จก็ให้สอบสวนตามกฎหมายนั้นต่อไปจนกว่าจะแล้วเสร็จ

(๒) ในกรณีที่มีการสอบสวนหรือพิจารณาโดยถูกต้องตามกฎหมายที่ใช้อยู่ในขณะนั้นเสร็จไปแล้วก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ให้ถือว่าการสอบสวนหรือการพิจารณานั้น แล้วแต่กรณี เป็นอันใช้ได้

(๓) กรณีที่ได้มีการรายงานหรือส่งเรื่องหรือส่งสำนวนเสนอให้ อ.ก.ค. กรม ซึ่งทำหน้าที่ อ.ก.พ. กระทรวง หรือ อ.ก.พ. กระทรวง แล้วแต่กรณี พิจารณาดำเนินการตามกฎหมายที่ใช้อยู่ในขณะนั้นและ อ.ก.ค. กรม ซึ่งทำหน้าที่ อ.ก.พ. กระทรวง หรือ อ.ก.พ.

กระทรวง พิจารณาเรื่องนั้นยังไม่แล้วเสร็จก็ให้ อ.ก.ค.ศ. เขตพื้นที่การศึกษา หรือ อ.ก.ค.ศ. ที่ ก.ค.ศ. ตั้ง หรือ ก.ค.ศ. แล้วแต่กรณี พิจารณาต่อไปจนกว่าจะแล้วเสร็จ”

- พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. ๒๕๕๑

“มาตรา ๑๓๓ ข้าราชการพลเรือนผู้ใดมีกรณีกระทำผิดวินัยหรือกรณีที่สมควรให้ออกจากราชการอยู่ก่อนวันที่บทบัญญัติในลักษณะ ๔ ข้าราชการพลเรือนสามัญ และลักษณะ ๕ ข้าราชการพลเรือนในพระองค์ แห่งพระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ให้ผู้บังคับบัญชาตามพระราชบัญญัตินี้มีอำนาจสั่งลงโทษผู้นั้นหรือสั่งให้ผู้นั้นออกจากราชการตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือนที่ใช้อยู่ในขณะนั้น ส่วนการสอบสวน การพิจารณา และการดำเนินการเพื่อลงโทษหรือให้ออกจากราชการ ให้ดำเนินการตามพระราชบัญญัตินี้ เว้นแต่

(๑) กรณีที่ผู้บังคับบัญชาได้สั่งให้สอบสวนโดยถูกต้องตามกฎหมายที่ใช้อยู่ในขณะนั้นไปแล้วก่อนวันที่บทบัญญัติในลักษณะ ๔ ข้าราชการพลเรือนสามัญ และลักษณะ ๕ ข้าราชการพลเรือนในพระองค์ แห่งพระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ และยังสอบสวนไม่เสร็จก็ให้สอบสวนตามกฎหมายนั้นต่อไปจนกว่าจะแล้วเสร็จ

(๒) ในกรณีที่ได้มีการสอบสวนหรือพิจารณาโดยถูกต้องตามกฎหมายที่ใช้อยู่ในขณะนั้นเสร็จไปแล้วก่อนวันที่บทบัญญัติในลักษณะ ๔ ข้าราชการพลเรือนสามัญ และลักษณะ ๕ ข้าราชการพลเรือนในพระองค์ แห่งพระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ให้การสอบสวนหรือพิจารณา แล้วแต่กรณีนั้น เป็นอันใช้ได้

(๓) กรณีที่ได้มีการรายงานหรือส่งเรื่อง หรือนำสำนวนเสนอ หรือส่งให้ อ.ก.พ. สามัญใดพิจารณาโดยถูกต้องตามกฎหมายที่ใช้อยู่ในขณะนั้น และ อ.ก.พ. สามัญพิจารณาเรื่องนั้นยังไม่เสร็จ ก็ให้ อ.ก.พ. สามัญ พิจารณาตามกฎหมายนั้นต่อไปจนกว่าจะแล้วเสร็จ”

(๙) การรองรับอำนาจรัฐมนตรีในการขยายระยะเวลาที่กำหนดในบทเฉพาะกาลตามกฎหมายฉบับใหม่ออกไปอีกได้

มาตรา .. ในกรณีที่มีเหตุผลอันจำเป็น ให้รัฐมนตรีมีอำนาจขยายระยะเวลาที่กำหนดตามมาตรา .. *(มาตราของบทเฉพาะกาลตามกฎหมายฉบับใหม่ที่มีการกำหนดระยะเวลาไว้)* แห่งพระราชบัญญัตินี้ได้ เมื่อ...*(ผู้มีสิทธิร้องขอขยายระยะเวลาตามบทเฉพาะกาล)*... ร้องขอโดยแสดงเหตุผลอันจำเป็นให้ปรากฏ แต่ระยะเวลาที่ขยายให้ดังกล่าวต้องไม่เกิน...*(จำนวนวัน เดือน หรือปี)*...นับแต่วันครบกำหนดระยะเวลาที่กำหนดไว้ตามมาตรา .. *(มาตราของบทเฉพาะกาลตามกฎหมายฉบับใหม่ที่มีการกำหนดระยะเวลาไว้)*

ตัวอย่าง

- พระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ. ๒๕๓๕

"มาตรา ๑๒๒ ในกรณีที่มีเหตุผลอันจำเป็น ให้รัฐมนตรีมีอำนาจขยายระยะเวลาที่กำหนดตามมาตรา ๑๑๓ มาตรา ๑๑๕ มาตรา ๑๑๖ และมาตรา ๑๑๗ แห่งพระราชบัญญัตินี้ได้ เมื่อบริษัทตามมาตรา ๑๑๒ ร้องขอโดยแสดงเหตุผลอันจำเป็นให้ปรากฏ แต่ระยะเวลาที่ขยายให้ดังกล่าวต้องไม่เกินสองปีนับแต่วันครบกำหนดระยะเวลาที่กำหนดไว้ตามมาตรา ๑๑๓ มาตรา ๑๑๕ มาตรา ๑๑๖ และมาตรา ๑๑๗"

(๑๐) การรองรับอำนาจศาลและเขตอำนาจศาล

(ก) การรองรับอำนาจศาลที่อ้างถึงแต่ยังมิได้จัดตั้งขึ้น

มาตรา .. ในระหว่างที่ยังมิได้มีกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้ง...*(ชื่อศาลที่จะจัดตั้งขึ้นใหม่)*...ใช้บังคับ ให้ศาลยุติธรรมมีอำนาจหน้าที่เช่นเดียวกับ...*(ชื่อศาลที่จะจัดตั้งขึ้นตามกฎหมายฉบับใหม่)*...

ตัวอย่าง

- พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการเมืองพัทยา พ.ศ. ๒๕๒๑

"มาตรา ๑๑๔ ในระหว่างที่ยังไม่มีศาลปกครอง ให้ผู้มีสิทธิฟ้องคดีต่อศาลปกครองยื่นคำฟ้องต่อศาลจังหวัดและถ้าเป็นการฟ้องคดีตามมาตรา ๒๙ ให้คำพิพากษาของศาลจังหวัดเป็นที่สุด"

(ข) การรองรับเขตอำนาจศาลในระหว่างที่ศาลใหม่ยังไม่เปิดทำการ

มาตรา .. ในระหว่างที่ยังมิได้มีพระราชกฤษฎีกากำหนดวันเปิดทำการตามมาตรา .. (*มาตราที่ให้อำนาจตราพระราชกฤษฎีกาตามกฎหมายฉบับใหม่*) ให้ศาล...*(ชื่อศาลที่จะมีเขตอำนาจ)*...มีเขตอำนาจตลอดจนถึงเขต...*(ชื่อจังหวัด)*...

ตัวอย่าง

- พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลจังหวัดพะเยา พ.ศ. ๒๕๒๐

"มาตรา ๕ ฯลฯ ฯลฯ

ในระหว่างที่ยังมิได้มีพระราชกฤษฎีกากำหนดวันเปิดทำการตามมาตรา ๓ ให้ศาลจังหวัดเชียงรายมีเขตอำนาจตลอดจนถึงเขตจังหวัดพะเยาด้วย"

- พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลจังหวัดที่อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา พ.ศ. ๒๕๒๕

"มาตรา ๔ ฯลฯ ฯลฯ

ในระหว่างที่ยังมิได้มีพระราชกฤษฎีกากำหนดวันเปิดทำการตามมาตรา ๓ ให้ศาลจังหวัดนครราชสีมามีเขตอำนาจตลอดจนถึงเขตของศาลจังหวัดสีคิ้วด้วย"

(ค) การรองรับการดำเนินการกับคดีที่ค้างพิจารณาอยู่ในศาลที่เคยมีอำนาจหรือเขตอำนาจตามกฎหมายเดิม ในกรณีที่มีการจัดตั้งที่ทำการศาลใหม่

มาตรา .. บรรดาคดีของเขต...*(ชื่อเขตทางปกครอง)*...ตามที่ระบุไว้ในวรรค... ซึ่งค้างพิจารณาอยู่ในศาล...*(ชื่อจังหวัดของศาลตามกฎหมายฉบับเดิม)*... ให้คงพิจารณาพิพากษาโดยศาล...*(ชื่อจังหวัดของศาลตามกฎหมายฉบับเดิม)*...

ตัวอย่าง

- พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลจังหวัดที่อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ พ.ศ. ๒๕๒๕

"มาตรา ๔ ฯลฯ ฯลฯ

บรรดาคดีของเขตอำเภอท้องที่อำเภอที่ระบุไว้ในวรรคหนึ่ง ซึ่งค้างพิจารณาอยู่ในศาลจังหวัดเชียงใหม่ ให้คงพิจารณาพิพากษาในศาลจังหวัดเชียงใหม่"

- พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลจังหวัดที่อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา พ.ศ. ๒๕๒๕

"มาตรา ๔ ฯลฯ ฯลฯ

บรรดาคดีของเขตอำเภอท้องที่อำเภอที่ระบุไว้ในวรรคหนึ่ง ซึ่งค้างพิจารณาอยู่ในศาลจังหวัดนครราชสีมา ให้คงพิจารณาพิพากษาในศาลจังหวัดนครราชสีมา"

(๑๑) การกำหนดระยะเวลาดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งตามกฎหมายฉบับเดิมเพื่อให้เป็นไปตามกฎหมายใหม่

มาตรา .. ผู้ใด...*(ดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งตามที่กฎหมายฉบับเดิมกำหนด)*...อยู่แล้วในวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ให้/ต้อง....*(ดำเนินการอย่างหนึ่งอย่างใด)*...ภายใน...*(จำนวนวัน)*...นับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ และเมื่อได้...*(ดำเนินการตามที่กฎหมายฉบับใหม่กำหนด)*...แล้ว ให้...*(ดำเนินการตามที่กฎหมายฉบับใหม่อนุญาต)*...ต่อไปได้ จนกว่าจะได้รับแจ้ง.....จาก.....

ตัวอย่าง

- พระราชบัญญัติงาช้าง พ.ศ. ๒๕๕๘

"มาตรา ๑๘ ผู้ใดค้างาช้างอยู่ในวันที่พระราชบัญญัตินี้มีผลใช้บังคับ ให้ยื่นคำขออนุญาตต่ออธิบดีภายในเก้าสิบวันนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้มีผลใช้บังคับ โดยต้องจัดทำบัญชีการได้มา การแปรรูป และการค้างาช้างด้วย และเมื่อยื่นคำขออนุญาตแล้วให้ค้างาช้างต่อไปได้จนกว่าจะได้รับแจ้งคำสั่งไม่อนุญาตจากอธิบดี

การยื่นคำขออนุญาตและการจัดทำบัญชีการได้มา การแปรรูป และการค้างาช้าง และการอนุญาตตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่อธิบดีกำหนดโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา"

- พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็กที่เกิดโดยอาศัยเทคโนโลยีช่วยการเจริญพันธุ์ทางการแพทย์ พ.ศ. ๒๕๕๘

"มาตรา ๕๔ ผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมซึ่งเป็นผู้รับผิดชอบหรือให้บริการเกี่ยวกับเทคโนโลยีช่วยการเจริญพันธุ์ทางการแพทย์ตามประกาศแพทยสภาว่าด้วยมาตรฐานการให้บริการเกี่ยวกับเทคโนโลยีช่วยการเจริญพันธุ์อยู่ก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ เมื่อได้แจ้งราชวิทยาลัยสูตินรีแพทย์แห่งประเทศไทยภายในเก้าสิบวันนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ให้ดำเนินการต่อไปได้ จนกว่าจะมีประกาศแพทยสภาโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการเกี่ยวกับคุณสมบัติและลักษณะต้องห้าม และมาตรฐานในการให้บริการเกี่ยวกับเทคโนโลยีช่วยการเจริญพันธุ์ทางการแพทย์ตามมาตรา ๑๕ ใช้บังคับ"

- พระราชบัญญัติสัตว์เพื่องานทางวิทยาศาสตร์ พ.ศ. ๒๕๕๘

"มาตรา ๕๕ ผู้ใดใช้หรือผลิตสัตว์เพื่องานทางวิทยาศาสตร์อยู่ในวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับให้ยื่นคำขอรับใบอนุญาตตามพระราชบัญญัตินี้ภายในหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ และเมื่อยื่นคำขอแล้ว ให้ดำเนินการต่อไปได้จนกว่าจะได้รับแจ้งคำสั่งไม่ออกใบอนุญาตจากผู้อนุญาต"

- พระราชบัญญัติสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ พ.ศ. ๒๕๕๙

"มาตรา ๔๙ ผู้ประกอบกิจการ ผู้ดำเนินการ และผู้ให้บริการในสถานที่เพื่อสุขภาพหรือเพื่อเสริมสวยที่ได้รับการรับรองตามประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง กำหนดสถานที่เพื่อสุขภาพหรือเพื่อเสริมสวย มาตรฐานของสถานที่ การบริการ ผู้ให้บริการ หลักเกณฑ์และวิธีการตรวจสอบเพื่อการรับรองให้เป็นไปตามมาตรฐานสำหรับสถานที่เพื่อสุขภาพหรือเพื่อเสริมสวยตามพระราชบัญญัติสถานบริการ พ.ศ. ๒๕๐๙ พ.ศ. ๒๕๕๑ อยู่ในวันก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ให้ยื่นคำขอรับใบอนุญาตประกอบกิจการ คำขอรับใบอนุญาตเป็นผู้ดำเนินการ หรือคำขอขึ้นทะเบียนเป็นผู้ให้บริการต่อผู้อนุญาตภายในหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ และเมื่อยื่นคำขอรับใบอนุญาตหรือคำขอขึ้นทะเบียนแล้วให้ประกอบกิจการ ดำเนินการ หรือให้บริการต่อไปได้จนกว่าจะได้รับแจ้งคำสั่งไม่ออกใบอนุญาตหรือไม่รับขึ้นทะเบียนจากผู้อนุญาต แล้วแต่กรณี"

(๑๒) การกำหนดรองรับให้หน่วยงานของรัฐดำเนินการเพื่อให้เกิดความสอดคล้องกับกฎหมายฉบับใหม่

มาตรา .. ให้...*(ดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งที่กฎหมายฉบับใหม่ประสงค์ให้ดำเนินการนั้นเป็นไปตามกฎหมายลำดับรองที่จะออกตามกฎหมายฉบับใหม่)...* ตามพระราชบัญญัตินี้ให้เสร็จสิ้นภายใน...*(จำนวนวัน)*...นับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ

ตัวอย่าง

- พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. ๒๕๓๕

"มาตรา ๙๒ ให้ทบทวนบรรดาวัตถุหรือสิ่งอื่นใดที่มีการประกาศกำหนดให้เป็นวัตถุมีพิษธรรมดาและวัตถุมีพิษร้ายแรงตามกฎหมายว่าด้วยวัตถุมีพิษ และดำเนินการออกประกาศกำหนดเป็นวัตถุอันตรายชนิดที่ ๑ ชนิดที่ ๒ ชนิดที่ ๓ หรือชนิดที่ ๔ ตามพระราชบัญญัตินี้ให้แล้วเสร็จภายในหกเดือนนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ"

(๑๓) การกำหนดระยะเวลาดำเนินการให้เป็นไปตามกฎหมายใหม่เพื่อจะได้ไม่ต้องรับโทษ

มาตรา .. ผู้ใด...*(กระทำการใดที่กฎหมายฉบับใหม่กำหนดเป็นความผิดและกำหนดโทษสำหรับความผิดนั้นไว้)...* ถ้าได้...*(กระทำการตามที่กำหนด)...* ภายใน...*(จำนวนวัน)*...นับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ผู้นั้นไม่ต้องรับโทษ

ตัวอย่าง

- พระราชบัญญัติอาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน วัตถุระเบิด ดอกไม้เพลิง และสิ่งเทียมอาวุธปืน (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๑๐

"มาตรา ๖ ผู้ใดมีอาวุธปืน เครื่องกระสุนปืนหรือวัตถุระเบิดไม่ว่าชนิดหรือขนาดใดซึ่งยังไม่ได้รับอนุญาตโดยชอบด้วยกฎหมายและไม่อาจอนุญาตได้ตามกฎหมายว่าด้วยอาวุธปืนเครื่องกระสุนปืน วัตถุระเบิด ดอกไม้เพลิงและสิ่งเทียมอาวุธปืน ถ้าได้นำอาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน หรือวัตถุระเบิดดังกล่าวมามอบให้นายทะเบียนท้องที่ภายในกำหนดเก้าสิบวันนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ผู้นั้นไม่ต้องรับโทษ"

(๑๔) การรองรับให้สิ่งที่ต้องเสียภาษีตามกฎหมายฉบับเดิมไว้แล้ว เมื่อกฎหมายฉบับใหม่ใช้บังคับ ให้ได้รับยกเว้นการเสียภาษีตามกฎหมายฉบับใหม่

มาตรา .. ...*(สิ่งที่กฎหมายฉบับเดิมกำหนดว่าต้องเสียภาษี)*...ตามกฎหมายว่าด้วย...*(ชื่อกฎหมายเดิม)*...ไว้แล้วก่อนที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ และยังไม่ถึงกำหนดเสียภาษีครั้งต่อไป ให้ได้รับยกเว้นไม่ต้องเสียภาษีตามพระราชบัญญัตินี้จนกว่าจะครบกำหนดเวลาที่ได้เสียภาษีไว้

ตัวอย่าง

- พระราชบัญญัติการขนส่งทางบก พ.ศ. ๒๕๒๒

"มาตรา ๑๖๗ ฯลฯ ฯลฯ

รถที่ได้เสียภาษีตามกฎหมายว่าด้วยรถยนต์ไว้แล้วก่อนที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับและยังไม่ถึงกำหนดเสียภาษีครั้งถัดไป ให้ได้รับยกเว้นไม่ต้องเสียภาษีตามพระราชบัญญัตินี้จนกว่าจะครบกำหนดเวลาที่ได้เสียภาษีไว้"

(๑๕) การรองรับบุคคลที่ได้เสียภาษีตามกฎหมายฉบับเดิมไว้เกิน ให้มีสิทธิได้รับคืนภาษีส่วนที่ชำระไว้เกินเมื่อกฎหมายฉบับใหม่มีผลใช้บังคับ

มาตรา .. ในกรณีที่ปรากฏว่าผู้มีหน้าที่เสีย...*(ชื่อภาษี)*...ผู้ใดชำระ...*(ชื่อภาษี)*...ไปแล้วก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ เกินจำนวนที่ตนต้องเสีย ให้ผู้นั้นยื่นหลักฐานการชำระภาษีดังกล่าวเพื่อขอรับภาษีส่วนที่เกินคืน ต่อ...*(ชื่อตำแหน่งของพนักงานเจ้าหน้าที่ที่กฎหมายฉบับใหม่กำหนดให้มีหน้าที่ในการคืนภาษีส่วนที่เกิน)*...

เมื่อ...*(ผู้มีอำนาจสั่งคืนภาษี)*...ได้ตรวจสอบหลักฐานว่าผู้มีหน้าที่เสีย...*(ชื่อภาษี)*...ชำระภาษีเกินจำนวนที่ตนต้องเสียจริง ให้คืนภาษีส่วนที่เกินภายใน...*(จำนวนวัน)*...นับแต่วันที่ผู้มีหน้าที่เสีย...*(ชื่อภาษี)*...ยื่นคำขอรับภาษีส่วนที่เกินตามวรรคหนึ่ง

ตัวอย่าง

- พระราชกำหนดเปลี่ยนแปลงราคาปานกลางของที่ดินที่กำหนดไว้สำหรับการประเมินภาษีบำรุงท้องที่ประจำปี พ.ศ. ๒๕๒๕ ถึง พ.ศ. ๒๕๒๘

"มาตรา ๖ ในกรณีที่ปรากฏว่าผู้มีหน้าที่เสียภาษีบำรุงท้องที่ผู้ใดชำระภาษีบำรุงท้องที่สำหรับปี พ.ศ. ๒๕๒๕ ไปแล้วก่อนวันที่พระราชกำหนดนี้ใช้บังคับ เกินจำนวนที่ตนต้องเสีย ให้ผู้นั้นยื่นหลักฐานการชำระภาษีดังกล่าวเพื่อขอรับภาษีส่วนที่เกินคืน ต่อเจ้าพนักงานประเมิน

เมื่อหัวหน้าเขต นายอำเภอ หรือนายกเทศมนตรี แล้วแต่กรณี ได้ตรวจสอบหลักฐานว่าผู้มีหน้าที่เสียภาษีบำรุงท้องที่ชำระภาษีเกินจำนวนที่ตนต้องเสียจริง ให้คืนภาษีส่วนที่เกินภายในหนึ่งร้อยยี่สิบวันนับแต่วันที่ผู้มีหน้าที่เสียบำรุงท้องที่ยื่นคำขอรับภาษีส่วนที่เกินตามวรรคหนึ่ง”

(๑๖) การรองรับคำสั่งทางปกครองที่ออกไว้ก่อนวันที่กฎหมายฉบับใหม่มีผลใช้บังคับให้ใช้บังคับต่อไปจนกว่าจะได้มีการปฏิบัติตามคำสั่งทางปกครอง

มาตรา .. บรรดาคำสั่งของ...*(ผู้มีอำนาจในการออกคำสั่งทางปกครอง)*... ที่ออกไว้ก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ให้คงมีผลใช้ต่อไปจนกว่าจะได้มีการปฏิบัติตามคำสั่งนั้นแล้ว

ตัวอย่าง

- พระราชบัญญัติกองทุนสงเคราะห์เกษตรกร พ.ศ. ๒๕๑๗

“มาตรา ๒๕ บรรดาคำสั่งของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ หรือผู้ที่ได้รับมอบหมายจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ ในส่วนที่เกี่ยวกับการอนุญาตส่งออกไปนอกราชอาณาจักรซึ่งสินค้าใด ๆ ที่ผู้ส่งออกต้องเสียค่าธรรมเนียมการส่งออก และในส่วนที่เกี่ยวกับค่าธรรมเนียมการส่งออก ที่ออกไว้ก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ให้คงมีผลใช้ได้ต่อไปจนกว่าจะได้มีการปฏิบัติตามคำสั่งนั้นแล้ว”

(๑๗) การรองรับการแบ่งส่วนราชการในวาระเริ่มแรก

มาตรา .. ในวาระเริ่มแรก ให้...(ชื่อส่วนราชการที่ตั้งขึ้นตามกฎหมายฉบับใหม่)...มีส่วนงาน ดังนี้

(๑) ...(ชื่อของส่วนงานตามกฎหมายฉบับใหม่)...
(๒) ...(ชื่อของส่วนงานตามกฎหมายฉบับใหม่)...
(๓) ...(ชื่อของส่วนงานตามกฎหมายฉบับใหม่)...
(๔) ...(ชื่อของส่วนงานตามกฎหมายฉบับใหม่)...

ตัวอย่าง

- พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ พ.ศ. ๒๕๓๕

“มาตรา ๕๖ ในวาระเริ่มแรก ให้มหาวิทยาลัยมีส่วนงาน ดังนี้

(๑) สำนักงานอธิการบดี
(๒) สำนักวิชาเทคโนโลยีการเกษตร

(๓) สำนักวิชาเทคโนโลยีทรัพยากร
(๔) สำนักวิชาเทคโนโลยีอุตสาหกรรม
(๕) สำนักวิชาวิทยาการจัดการ
(๖) สำนักวิชาวิทยาศาสตร์
(๗) สำนักวิชาวิทยาศาสตร์สุขภาพ
(๘) สำนักวิชาศิลปศาสตร์
(๙) สำนักวิชาสารสนเทศศาสตร์
(๑๐) สถาบันวิจัยและพัฒนา
(๑๑) ศูนย์คอมพิวเตอร์
(๑๒) ศูนย์เครื่องมือวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
(๑๓) ศูนย์บรรณสารและสื่อการศึกษา
(๑๔) ศูนย์บริการการศึกษา
(๑๕) ศูนย์บริการวิชาการ”

ส่วนที่ ๑๐
บัญชีท้ายพระราชบัญญัติ

๑. ความมุ่งหมายของบัญชีท้ายพระราชบัญญัติ

บัญชีท้ายพระราชบัญญัติเป็นส่วนหนึ่งของกฎหมายที่ปรากฏในส่วนท้ายสุดของพระราชบัญญัติในหน้าถัดไปต่อจากผู้รับสนองพระบรมราชโองการของร่างพระราชบัญญัตินั้น ความจำเป็นในการกำหนดบัญชีท้ายพระราชบัญญัติขึ้นอยู่กับเนื้อหาสาระของพระราชบัญญัติฉบับนั้นเองว่า จำเป็นที่จะต้องมีบัญชีท้ายพระราชบัญญัติหรือไม่ ซึ่งจะพบได้ในกรณีเนื้อหาของกฎหมายที่บังคับแก่การนั้นมีสาระค่อนข้างยาว เช่น อัตราเงินเดือนหรือเงินประจำตำแหน่ง อัตราภาษี อัตราค่าธรรมเนียม หรือลักษณะของความผิดหลายลักษณะ เนื้อหาดังกล่าวมีความจำเป็นที่ต้องแยกออกจากบทบัญญัติส่วนอื่น หากบัญญัติไว้ในแต่ละมาตราจะก่อให้เกิดความสับสนแก่ผู้ใช้กฎหมายได้

ความมุ่งหมายของบัญชีท้ายพระราชบัญญัติ มี ๓ ประการ คือ

ประการที่หนึ่ง เพื่อกำหนดรายละเอียดสำคัญของกฎหมายที่มีเนื้อหาเรื่องเดียวกันให้มีความกะทัดรัดและสามารถเข้าใจได้ง่าย

ประการที่สอง เพื่อแก้ไขเพิ่มเติมเนื้อหา เมื่อสถานการณ์เปลี่ยนแปลงไป เช่น การแก้ไขจำนวนตัวเลข โดยไม่ต้องเสนอแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติใด

ประการที่สาม เพื่อให้ผู้ใช้กฎหมายสามารถทำความเข้าใจสาระของกฎหมายได้ดียิ่งขึ้น

นอกจากนี้ ในการเขียนบทบัญญัติเพื่อจัดเก็บค่าธรรมเนียมนั้น สมควรเขียนไว้ในพระราชบัญญัติ โดยให้รัฐมนตรีมีอำนาจกำหนดค่าธรรมเนียมในกฎกระทรวงได้ แต่จะต้องกำหนดไม่เกินกว่าอัตราขั้นสูงตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติซึ่งวิธีการนี้มีข้อดี คือ เป็นหลักประกันว่าค่าธรรมเนียมที่รัฐมนตรีจะกำหนดนั้นต้องมีอัตราพอสมควร ส่วนข้อเสียของวิธีการนี้ คือ หากรัฐมนตรีใช้อำนาจออกกฎกระทรวงกำหนดค่าธรรมเนียมขั้นสูงสุดตามที่พระราชบัญญัติกำหนดไว้แล้วก็อาจมีผลทำให้เป้าหมายของวิธีการนี้คลาดเคลื่อนหรือเสียความเป็นธรรมได้ (เรื่องเสร็จที่ ๖๘/๒๔๗๙) นอกจากนั้น คณะกรรมการกฤษฎีกา (กรรมการร่างกฎหมาย คณะที่ ๔) ได้เคยมีความเห็นเป็นแนวทางไว้ว่า การที่กฎหมายบัญญัติให้ต้องมีบัญชีท้ายพระราชบัญญัตินั้นก็เพื่อกำหนดว่าในกฎหมายนั้น ๆ จะมีการเก็บค่าธรรมเนียมใดบ้าง (เรื่องเสร็จที่ ๓๘๗/๒๕๒๘)

๒. แนวทางการเขียนบัญชีท้ายพระราชบัญญัติ

บัญชีท้ายพระราชบัญญัติมิใช่สิ่งจำเป็นต้องมีในกฎหมายทุกฉบับ แต่ขึ้นอยู่กับความจำเป็นของเนื้อหาสาระในพระราชบัญญัตินั้น ๆ ซึ่งหากจะกำหนดให้มีบัญชีท้ายพระราชบัญญัติก็ต้องคำนึงถึงแนวทางการเขียนบัญชีท้ายพระราชบัญญัติ ดังต่อไปนี้

(๑) ผู้ร่างกฎหมายจะต้องทราบว่าบทบัญญัติในร่างพระราชบัญญัติจำเป็นต้องกำหนดเรื่องใดบ้าง หากเป็นรายละเอียดที่สำคัญที่มีเนื้อหาค่อนข้างมากแต่จำเป็นต้องเขียนไว้ในกฎหมายระดับพระราชบัญญัติแล้ว การนำมากำหนดโดยเขียนเป็นบัญชีท้ายพระราชบัญญัติและตารางท้ายพระราชบัญญัตินั้น ต้องไม่ทำให้บทบัญญัติของกฎหมายนั้นเกิดปัญหาในการใช้บังคับหรือการทำความเข้าใจในสาระของกฎหมาย

(๒) การใช้ถ้อยคำในบัญชีท้ายพระราชบัญญัติและตารางท้ายพระราชบัญญัติจะต้องใช้ความระมัดระวังและสอดคล้องกับความในบทบัญญัติแต่ละมาตราของพระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้อง

การใช้ถ้อยคำในหัวข้อของบัญชีท้ายพระราชบัญญัติและตารางท้ายพระราชบัญญัตินั้นจะต้องคำนึงถึงถ้อยคำที่ใช้ในพระราชบัญญัติเป็นหลัก เช่น ในพระราชบัญญัติใช้ถ้อยคำว่า “กำหนดค่าธรรมเนียมและค่าใช้จ่ายไม่เกินอัตราท้ายพระราชบัญญัตินี้” ในการใช้ถ้อยคำในหัวข้อของบัญชีท้ายพระราชบัญญัติจะใช้ถ้อยคำว่า “อัตราค่าธรรมเนียม...(ชื่อเรื่อง)...” หรือใช้คำว่า “ค่าใช้จ่าย...(ชื่อเรื่อง)...”

การกำหนดชื่อบัญชีท้ายพระราชบัญญัติไม่ควรนำชื่อพระราชบัญญัติมากำหนดต่อท้ายชื่อบัญชี เนื่องจากอาจเกิดปัญหาในกรณีที่มีการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติฉบับนั้น เว้นแต่กรณีที่ไม่มีการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติก็อาจใช้ชื่อพระราชบัญญัติต่อท้ายได้ เช่น พระราชบัญญัติเวนคืนอสังหาริมทรัพย์

นอกจากนั้น กรณีที่กฎหมายแม่บทใช้ถ้อยคำว่า “...บัญชีท้ายพระราชบัญญัติ...” ไม่ว่าเรื่องใด ๆ ที่จะกำหนดไว้ในตอนท้ายพระราชบัญญัติจะมีการตีตารางเป็นช่องๆ ไว้ เนื่องจากมีรายละเอียดของบัญชีจำนวนมาก แต่หากใช้ถ้อยคำว่า “...อัตราท้ายพระราชบัญญัติ...” จะไม่มีการตีตารางในตอนท้ายพระราชบัญญัติแต่อย่างใด (เรื่องเสร็จที่ ๔๔๙-๔๕๔/๒๕๒๔) ดังนั้น เพื่อให้รูปแบบการเขียนเป็นไปในแนวทางอย่างเดียวกัน ในกรณีที่กฎหมายแม่บทใช้ถ้อยคำว่า “...บัญชีท้ายพระราชบัญญัติ...” ก็สมควรใช้ถ้อยคำในมาตรารักษาการว่า “...บัญชีท้ายพระราชบัญญัตินี้...” โดยในบัญชีท้ายจะใช้วิธีการตีตารางเป็นช่องและแถวเพื่อแยกประเภทได้ชัดเจน

(๓) การกำหนดหัวข้อในบัญชีท้ายพระราชบัญญัติ ย่อมขึ้นอยู่กับบทบัญญัติในส่วนที่เป็นเนื้อหาสาระ เช่น บทบัญญัติเนื้อหาสาระได้กำหนดให้มีการออกใบอนุญาตหลายประเภท ในการกำหนดอัตราค่าธรรมเนียมสำหรับใบอนุญาตแต่ละประเภทที่จะกำหนดเป็นหัวข้อในบัญชีท้ายพระราชบัญญัติจะต้องมีจำนวนเท่ากับจำนวนใบอนุญาตตามที่ปรากฏในพระราชบัญญัตินั้นด้วย

(๔) จำนวนหัวข้อในบัญชีท้ายพระราชบัญญัติ สมควรใช้วิธีการตีตารางกำหนดจำนวนช่องและแถวตามจำนวนหัวข้อ และให้ใช้ตัวเลขแทนลำดับที่ของหัวข้อ เช่น มีหัวข้อจำนวนสี่เรื่องในการกำหนดจำนวนหัวข้อในตารางของบัญชีท้ายพระราชบัญญัติให้ใช้ตัวเลขเรียงตามลำดับลงไปจนครบสี่เรื่อง โดยระบุตัวเลขไว้ในช่องลำดับที่

ในกรณีที่จำเป็นต้องแบ่งย่อยในแต่ละหัวข้ออีกก็สามารถกระทำได้ โดยควรใช้ตัวเลขตามด้วยจุดและตัวเลขต่อไปมากกว่าที่จะกำหนดตามพยัญชนะ

(๕) ในกรณีที่บทบัญญัติในพระราชบัญญัติได้จัดแบ่งบัญชีท้ายพระราชบัญญัติออกเป็นหลายบัญชี สมควรกำหนดจำนวนบัญชีแยกจากกัน และเรียงลำดับตามลำดับความสำคัญของเรื่องให้สอดคล้องกับบทบัญญัติในพระราชบัญญัติด้วย เช่น พระราชบัญญัติได้แบ่งบัญชีท้ายออกเป็นสามบัญชีก็อาจใช้ถ้อยคำว่า “บัญชี ก” “บัญชี ข” และ “บัญชี ค” เพื่อให้สอดคล้องกับเนื้อหาของบทบัญญัติในกฎหมายแม่บท เช่น พระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าวฯ

(๖) การเขียนบทบัญญัติเพื่อจัดเก็บค่าธรรมเนียมต่าง ๆ เพื่อกำหนดว่าในกฎหมายนั้น ๆ จะมีการเก็บค่าธรรมเนียมใดบ้าง สมควรเขียนไว้ในบัญชีท้ายพระราชบัญญัติ โดยควรจะต้องกำหนดในพระราชบัญญัติด้วยว่า ให้การใดต้องเสียค่าธรรมเนียมตามที่กำหนด นอกจากนี้หากเป็นกรณีที่กำหนดเพดานอัตราค่าธรรมเนียมในบัญชีท้ายพระราชบัญญัติแล้ว ก็อาจจะต้องพิจารณาด้วยว่า ให้รัฐมนตรีมีอำนาจกำหนดค่าธรรมเนียมในกฎกระทรวงได้ แต่ต้องกำหนดไม่เกินกว่าอัตราขั้นสูงตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติ (ส่วนใหญ่จะกำหนดไว้ในมาตรารักษาการ) เพื่อเป็นหลักประกันว่า ค่าธรรมเนียมที่รัฐมนตรีจะกำหนดนั้นต้องมีอัตราพอสมควรและเก็บได้ไม่เกินอัตราที่กำหนดท้ายพระราชบัญญัติ

(๗) การยกเลิกอัตราค่าธรรมเนียมท้ายพระราชบัญญัติ และให้อำนาจรัฐมนตรีกำหนดใหม่ในกฎกระทรวง ไม่จำเป็นต้องมีบทเฉพาะกาลรองรับใบอนุญาตที่ได้ออกไปแล้ว เนื่องจากการเรียกเก็บค่าธรรมเนียมเป็นเพียงค่าบริการหรือภาษีในการออกใบอนุญาตเท่านั้น จึงมิใช่องค์ประกอบหรือหลักเกณฑ์ในการพิจารณาออกใบอนุญาต ฉะนั้น การแก้ไขเปลี่ยนแปลงหรือยกเลิกค่าธรรมเนียมย่อมไม่ส่งผลกระทบให้ใบอนุญาตที่ออกไว้แล้วเสียไปแต่อย่างใด นอกจากใบอนุญาตนั้นจะสิ้นอายุหรือถูกเพิกถอนโดยเจ้าหน้าที่ผู้อนุญาต (เรื่องเสร็จที่ ๘๖-๘๘/๒๕๒๕)

(๘) พระราชบัญญัติบางฉบับสามารถกำหนดให้นำอัตราตามที่กำหนดในพระราชบัญญัติอื่นมาใช้ได้ เพื่อลดความซ้ำซ้อนในการร่างบทบัญญัติในลักษณะเดียวกันในพระราชบัญญัติต่างฉบับกัน แต่มีหลักการเดียวกัน หรือเพื่อความสะดวกในการจัดเก็บรายได้ของรัฐ โดยไม่ต้องนำบทบัญญัติในพระราชบัญญัติอื่นมากำหนดในพระราชบัญญัติที่ให้อำนาจรัฐในการจัดเก็บรายได้ (เรื่องเสร็จที่ ๓๗๖/๒๕๔๗)

(๙) กรณีที่ไม่อาจดำเนินการกำหนดบัญชีท้ายพระราชบัญญัติโดยใช้รูปแบบมาตรฐานได้ ผู้ร่างกฎหมายจะต้องพิจารณาว่าควรจะกำหนดอย่างไรเพื่อให้เกิดความเหมาะสมและสอดคล้องกับเนื้อหาของร่างพระราชบัญญัติ

๓. รูปแบบการเขียนบัญชีท้ายพระราชบัญญัติ

(๑) กำหนดอัตราค่าธรรมเนียมท้ายพระราชบัญญัติ

อัตราค่าธรรมเนียม

๑. ...(ชื่อค่าธรรมเนียม)...	ฉบับละ .. บาท
๒. ...(ชื่อค่าธรรมเนียม)...	ฉบับละ .. บาท
๓. ...(ชื่อค่าธรรมเนียม)...	ฉบับละ .. บาท
๔. การต่ออายุ.....	ครั้งละเท่ากับค่าธรรมเนียม .....

ตัวอย่าง

พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๓๕

“อัตราค่าธรรมเนียม

๑. คำขอรับใบอนุญาตเป็นผู้มีสิทธิทำรายงานผลกระทบสิ่งแวดล้อม	(ยกเลิก)
๒. ใบอนุญาตเป็นผู้จัดทำรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม	ปีละ ๕,๐๐๐ บาท
๓. คำขอรับใบอนุญาตเป็นผู้ควบคุม	ฉบับละ ๔๐ บาท
๔. ใบอนุญาตเป็นผู้ควบคุม	ปีละ ๔,๐๐๐ บาท
๕. คำขอรับใบอนุญาตเป็นผู้รับจ้างให้บริการ	ฉบับละ ๔๐ บาท
๖. ใบอนุญาตเป็นผู้รับจ้างให้บริการ	ปีละ ๔,๐๐๐ บาท
๗. การต่ออายุใบอนุญาต	ครั้งละเท่ากับค่าธรรมเนียมใบอนุญาต”

(๒) กำหนดตารางบัญชีท้ายพระราชบัญญัติที่ไม่มีการแบ่งข้อย่อย

บัญชี.....(ชื่อเรื่อง).....

ลำดับที่	รายการ	(เรื่องที่พระราชบัญญัติต้องการกำหนด)
๑	...(ชื่อของรายการ)...	...
๒	...(ชื่อของรายการ)...	...
๓	...(ชื่อของรายการ)...	...
๔	...(ชื่อของรายการ)...	...
๕	...(ชื่อของรายการ)...	...

ตัวอย่าง
พระราชบัญญัติจดทะเบียนเครื่องจักร พ.ศ. ๒๕๑๔

“บัญชีอัตราค่าธรรมเนียม

เลขลำดับ	รายการ	อัตราค่าธรรมเนียมไม่เกิน
๑.	ค่าจดทะเบียนกรรมสิทธิ์เครื่องจักร เครื่องละ	๑,๐๐๐ บาท หรือถ้าจดทะเบียนหลายเครื่องในโรงงานหรือสถานที่เดียวและคราวเดียวกัน ไม่เกิน ๒๐,๐๐๐ บาท
๒.	ค่าจดทะเบียนโอนกรรมสิทธิ์เครื่องจักร เครื่องละ	๕๐๐ บาท หรือถ้าจดทะเบียนหลายเครื่องในโรงงานหรือสถานที่เดียวและคราวเดียวกัน ไม่เกิน ๑๐,๐๐๐ บาท
๓.	ค่าออกใบแทนหนังสือสำคัญแสดงการจดทะเบียนเครื่องจักร ฉบับละ	๑๐๐ บาท”

(๓) กำหนดตารางบัญชีท้ายพระราชบัญญัติที่มีการแบ่งข้อย่อย

บัญชี.....(ชื่อเรื่อง).....

ลำดับที่	รายการ	(เรื่องที่พระราชบัญญัติต้องการกำหนด)
๑	๑.๑ ...(ชื่อของรายการ)...	...
	๑.๒ ...(ชื่อของรายการ)...	...
	๑.๓ ...(ชื่อของรายการ)...	
	๑.๓.๑ ...(ชื่อเรื่อง)...	...
	๑.๓.๒ ...(ชื่อเรื่อง)...	
	๑.๓.๒.๑ ...(ชื่อเรื่อง)...	...
	๑.๓.๒.๒ ...(ชื่อเรื่อง)...	...
๒	...(ชื่อของรายการ)...	...
๓	...(ชื่อของรายการ)...	...

ส่วนที่ ๑๑
หมวดหมู่กฎหมาย

๑. ความมุ่งหมายของหมวดหมู่กฎหมาย

ในการร่างกฎหมายแต่ละฉบับจะต้องมีการวางโครงสร้างของร่างกฎหมายว่าเนื้อหาสาระของร่างกฎหมายประกอบด้วยเรื่องใดบ้าง ร่างกฎหมายที่มีเนื้อหาสาระค่อนข้างยาวและมีหลายเรื่องนั้น ผู้ร่างกฎหมายต้องเขียนและจัดเรียงเนื้อหาสาระของกฎหมายให้เป็นไปตามลำดับต่อเนื่องกันไปและสอดคล้องกันตามลำดับของเรื่องอย่างเป็นระบบ โดยต้องคำนึงด้วยว่าเหตุการณ์ใดเป็นเรื่องที่สมควรเกิดขึ้นก่อนและเหตุการณ์ใดเป็นเรื่องที่สมควรเกิดขึ้นภายหลัง เพื่อให้กฎหมายนั้นอ่านแล้วไม่สับสนหรือวกวน เพราะหากไม่มีการจัดลำดับเรื่องให้ต่อเนื่องและสอดคล้องกันตามลำดับอย่างเป็นเหตุเป็นผล ย่อมทำให้ผู้ใช้กฎหมายเกิดความสับสนและไม่เข้าใจ และยังทำให้ไม่มีประสิทธิภาพในการใช้บังคับกฎหมาย การที่ไม่มีการแบ่งแยกและจัดเรียงเนื้อหาสาระตามลำดับความสำคัญ ยิ่งทำให้ผู้ใช้กฎหมายต้องเสียเวลาในการอ่านและค้นหาเรื่องที่ต้องการทราบยากลำบากยิ่งขึ้น เช่น แยกบทบัญญัติเรื่ององค์กรไว้กลุ่มหนึ่ง และบทบัญญัติเกี่ยวกับการบริหารไว้อีกกลุ่มหนึ่งซึ่งเป็นบทบัญญัติที่ต้องอยู่ภายหลังบทบัญญัติเกี่ยวกับองค์กร เพราะจะต้องมีการจัดตั้งองค์กรเสียก่อนจึงจะเป็นบทบัญญัติรูปแบบการบริหารงานได้ ดังนั้น เพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นดังกล่าว จึงมีการนำวิธีการแบ่งหมวดหมู่กฎหมายมาใช้กับการเขียนกฎหมาย

การแบ่งหมวดหมู่กฎหมายเป็นเทคนิคการร่างกฎหมายที่นำมาใช้เพื่อแบ่งแยกและจัดเรียงเนื้อหาสาระตามลำดับความสำคัญของเรื่องออกเป็นกลุ่ม ๆ โดยมีความมุ่งหมายเพื่อให้ผู้ใช้กฎหมายและผู้อยู่ใต้บังคับกฎหมายมีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาสาระของกฎหมายเป็นอย่างดี ตลอดจนยังทำให้การอ่านและค้นหาเรื่องที่ต้องการทราบเป็นไปได้อย่างรวดเร็ว

๒. แนวทางการเขียนหมวดหมู่กฎหมาย

การที่ผู้ร่างกฎหมายจะแบ่งหมวดหมู่ในกฎหมาย รวมตลอดถึงการแบ่งเนื้อหาเป็นบทบัญญัติมาตราในกฎหมายอย่างเป็นระบบได้นั้น ผู้ร่างกฎหมายจำเป็นต้องทราบและเข้าใจถึงเนื้อหาสาระของกฎหมายนั้นทั้งฉบับเสียก่อน เพราะการแบ่งแยกและจัดเรียงเนื้อหาสาระไม่อาจแบ่งแยกหรือจัดเรียงเนื้อหาสาระตามอำเภอใจ แต่ต้องพิจารณาแบ่งแยกและจัดเรียงเนื้อหาสาระให้เป็นไปตามลำดับความสำคัญของเรื่องที่กฎหมายบัญญัติด้วย

ในการแบ่งหมวดหมู่กฎหมายซึ่งรวมถึงการจัดเรียงมาตราด้วยนั้น ผู้ร่างกฎหมายมีหลักเกณฑ์ที่ควรพิจารณา ดังต่อไปนี้

(๑) ต้องพิจารณาโครงสร้างของร่างกฎหมายฉบับนั้นก่อนว่าเป็นอย่างไร มีเนื้อหาที่จะกำหนดมากน้อยเพียงใด ทั้งนี้ ผู้ร่างกฎหมายพึงระลึกว่า การแบ่งหมวดหมู่กฎหมายมีวัตถุประสงค์เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้ใช้กฎหมายและผู้อยู่ใต้บังคับกฎหมายให้สามารถทำความเข้าใจในเนื้อหาสาระของกฎหมาย ตลอดจนยังทำให้การอ่านและค้นหาเรื่องที่ต้องการทราบเป็นไปได้อย่างรวดเร็วมากยิ่งขึ้น ดังนั้น หากเนื้อหาสาระหรือจำนวนมาตราของกฎหมายนั้นมีจำนวนน้อย ก็อาจไม่มีความจำเป็นต้องแบ่งหมวดหมู่ของกฎหมาย

(๒) ในกรณีที่โครงสร้างของกฎหมายฉบับนั้นไม่ยาวมากเกินไป แต่มีเนื้อหาสาระที่ต้องกำหนดหลายเรื่อง อาจแบ่งกฎหมายออกเป็น “หมวด” “ส่วนที่” และ “มาตรา” (เรื่องเสร็จที่ ๗๐๑/๒๕๔๑) ตามลำดับ โดยให้ยึดถือรูปแบบการแบ่งหมวดหมู่ดังกล่าวเป็นแนวทางหลักของการแบ่งหมวดหมู่ของกฎหมาย อย่างไรก็ดี หากกฎหมายฉบับนั้นมีโครงสร้างและเนื้อหาไม่ซับซ้อน อาจแบ่งออกเป็นเพียง “หมวด” และ “มาตรา” ก็ได้

อย่างไรก็ตาม หากกฎหมายฉบับนั้นมีโครงสร้างยาวมากหรือผู้ร่างกฎหมายประสงค์ที่จะจัดทำเป็นประมวลกฎหมายและการแบ่งโครงสร้างหมวดหมู่โดยการแบ่งเป็น “หมวด” “ส่วนที่” และ “มาตรา” ยังไม่เพียงพอต่อการแบ่งแยกเนื้อหาของกฎหมาย ก็อาจแบ่งโครงสร้างหมวดหมู่ที่แตกต่างไปจากแนวทางหลักที่มีการแบ่งเนื้อหาของกฎหมายเป็น “หมวด” “ส่วนที่” และ “มาตรา” โดยใช้วิธีเพิ่มหมวดหมู่ของกฎหมายที่ใหญ่ขึ้นโดยเพิ่มเป็น “ลักษณะ” ซึ่งเป็นหลักการเดียวกับประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ประมวลกฎหมายอาญา ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

(๓) กฎหมายฉบับแก้ไขเพิ่มเติมจะไม่มีการแบ่งหมวดหมู่ของกฎหมาย และแม้ว่ากฎหมายฉบับแก้ไขเพิ่มเติมจะมีเนื้อหาของบทเฉพาะกาลไว้ด้วย ก็จะไม่มีการกำหนดหมวด “บทเฉพาะกาล” ไว้แต่อย่างใด โดยเขียนเป็นมาตราบทเฉพาะกาลเพิ่มเติมในร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมนั้นเอง เนื่องจากเป็นบทเฉพาะกาลของร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติม แต่หากต้องการให้มีการเพิ่มหมวดหมู่ขึ้นใหม่หรือยกเลิกหมวดหมู่ใดในกฎหมายเดิม สามารถกำหนดได้ตามแนวทางของการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมาย

(๔) วิธีการแบ่งแยกและจัดเรียงลำดับเนื้อหาสาระของกฎหมายนั้น ควรแบ่งแยกและจัดเรียงบทบัญญัติในเรื่องเดียวกันไว้ในหมวดเดียวกัน และใช้ชื่อของหมวดให้ครอบคลุมเนื้อหาทั้งหมด และควรกำหนดชื่อหมวดหมู่ด้วยชื่อเต็ม หลีกเลี่ยงการใช้คำย่อหรืออักษรย่อ เช่น ควรหลีกเลี่ยงการกำหนดชื่อหมวดเพียงคำว่า “คณะกรรมการ” แต่กำหนดด้วยชื่อเต็มว่า “คณะกรรมการการเลือกตั้ง” เป็นต้น เว้นแต่ในกรณีที่หมวด “คณะกรรมการ” นั้น มีเนื้อหาครอบคลุมถึงคณะกรรมการหลายคณะ เช่น คณะกรรมระดับชาติและคณะกรรมการระดับจังหวัด ทั้งนี้ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการแบ่งหมวดหมู่ที่ต้องการให้ผู้ใช้หรือศึกษากฎหมายสามารถเข้าใจโครงสร้างหรือเนื้อหาของกฎหมายได้โดยง่าย ไม่จำต้องค้นหารายละเอียดหรือคำขยายความเพิ่มเติมอีก

อนึ่ง ในบางกรณีบทบัญญัตินั้นอาจไม่ได้มีเนื้อหาโดยตรงของหมวดที่จัดแบ่งไว้ ผู้ร่างกฎหมายต้องพิจารณาว่าบทบัญญัตินั้นมีเนื้อหาใกล้เคียงกับหมวดใดแล้วนำบทบัญญัติดังกล่าวไปจัดเข้าไว้ในหมวดนั้น หรือมิฉะนั้นก็อาจจัดเข้าไว้ใน “หมวดทั่วไป” ในกรณีที่เป็นเรื่องที่มีเนื้อหาเป็นการใช้บังคับทั่วไป แต่อย่างไรก็ดี ถ้าบทบัญญัตินั้นมีข้อความซึ่งไม่อาจจัดเข้าไว้ในหมวดใดที่มีเนื้อหาใกล้เคียงหรือในหมวดทั่วไปได้และบทบัญญัติกลุ่มดังกล่าวมีจำนวนมาตรามากแล้ว ก็อาจต้องพิจารณาจัดไว้เป็นอีกหมวดหนึ่งแยกต่างหาก ซึ่งเรียกว่า “หมวดเบ็ดเตล็ด” โดยตำแหน่งของหมวดเบ็ดเตล็ดนี้จัดไว้ก่อนหมวด “บทกำหนดโทษ” แต่ปัจจุบันมักไม่ค่อยนิยมให้มีหมวดเบ็ดเตล็ดแล้ว

(๕) การเรียงลำดับหมวดหมู่กฎหมาย มีหลักเกณฑ์ทั่วไป ดังต่อไปนี้

(ก) บทบัญญัติทั่วไปต้องอยู่ในลำดับก่อนบทบัญญัติเฉพาะเรื่อง เนื่องจากบทบัญญัติทั่วไปนั้นเป็นบทบัญญัติที่นำไปใช้บังคับกับเนื้อหาสาระในส่วนอื่น ๆ ของกฎหมายฉบับนั้นทั้งฉบับ ส่วนบทบัญญัติเฉพาะเรื่องจะเป็นบทบัญญัติที่ใช้บังคับกับกรณีใดกรณีหนึ่งเท่านั้น ซึ่งในการแบ่งนั้นมักกำหนดให้มี “หมวด ๑ ...” โดยจะกำหนดไว้ถัดจากมาตรารักษาการ ส่วนบทบัญญัติเฉพาะเรื่องจัดเรียงไว้ในหมวดอื่นในลำดับถัดจากหมวดทั่วไปตามลำดับความสำคัญของแต่ละเรื่องด้วย โดยให้เรียงตามความสำคัญมากหรือจากเรื่องที่เป็นหลักการใหญ่ของพระราชบัญญัตินั้นไปหาเรื่องที่มีความสำคัญน้อยกว่าหรือเป็นรายละเอียดปลีกย่อย

(ข) หมวดบทบัญญัติที่ใช้บังคับเป็นการทั่วไปย่อมมาก่อนหมวดบทเฉพาะกาล เนื่องจากบทบัญญัติดังกล่าวจะมีผลใช้บังคับตลอดไปจนกว่าพระราชบัญญัติฉบับนั้นจะถูกยกเลิกหรือแก้ไขเพิ่มเติม ในขณะที่บทเฉพาะกาลนั้นมีผลใช้บังคับเพียงช่วงระยะเวลาใดระยะเวลาหนึ่งเท่านั้นหรือเพื่อรองรับเรื่องอย่างใดเรื่องหนึ่งเท่านั้น เช่น รับรองสิทธิของผู้ที่เคยมีสิทธิอยู่แล้วให้ยังคงมีสิทธิต่อไป รับรองสถานะเดิมของผู้ที่เคยอยู่ภายใต้บังคับของกฎหมายเดิมที่ถูกยกเลิกไปแล้ว หรือเพื่อให้ฝ่ายบริหารได้มีเวลาในการเตรียมตัวเพื่อออกกฎหมายลำดับรองต่อไปได้ เช่น ให้นำกฎหมายลำดับรองตามกฎหมายเดิมที่ถูกยกเลิกมาใช้บังคับได้ไปพลางก่อนจนกว่าจะได้มีการออกกฎหมายลำดับรองตามกฎหมายฉบับใหม่

การเขียนชื่อบทเฉพาะกาล มีการกำหนดรูปแบบเป็นการเฉพาะ โดยจะไม่ระบุเลขหมวดดังเช่นหมวดอื่น ๆ แต่จะใช้รูปแบบว่า “บทเฉพาะกาล” (ไม่มีเลขหมวด) ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความชัดเจนว่าบทบัญญัติในหมวดบทเฉพาะกาลมีความมุ่งหมายเพื่อให้มีผลใช้บังคับเพียงช่วงระยะเวลาหนึ่งเท่านั้น มิได้มีผลใช้บังคับตลอดไปดังเช่นบทบัญญัติในหมวดอื่น ๆ

(๖) การจัดเรียงบทบัญญัติในแต่ละ “หมวด” หรือ “ส่วนที่” นั้นจะต้องจัดเรียงเนื้อหาในเรื่องเดียวกันหรือที่มีความสัมพันธ์กันไว้ด้วยกัน โดยให้คำนึงถึงลำดับขั้นตอนในการดำเนินการในเรื่องนั้นด้วย เพื่อให้เนื้อหาของเรื่องเป็นไปตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติฉบับนั้น

ในกรณีที่จำเป็นต้องแบ่งย่อยเนื้อหาในบทบัญญัติมาตราออกเป็นอนุมาตรา ก็ต้องจัดเรียงลำดับตามความสำคัญของเรื่องเช่นเดียวกัน หากต่อมามีการแก้ไขเพิ่มเติมเพียงอนุมาตราใดก็จะต้องพิจารณาเนื้อหาสาระของกฎหมายฉบับนั้นทั้งฉบับด้วยว่ามีบทบัญญัติมาตราใดบ้างที่กล่าวอ้างถึงอนุมาตราเดิมที่ถูกแก้ไขเพิ่มเติมนั้นมีความจำเป็นต้องแก้ไขเพิ่มเติมไปพร้อมกันด้วยหรือไม่ และหากในการแก้ไขเพิ่มเติมอนุมาตรานั้นแล้วมีการจัดเรียงลำดับอนุบัญญัตินั้นใหม่ ก็อาจมีผลกระทบถึงบทบัญญัติมาตราอื่นที่อ้างถึงอนุมาตราที่ถูกแก้ไขเพิ่มเติมนั้นด้วย (เรื่องเสร็จที่ ๘๘๓/๒๕๔๒)

(๗) หากเนื้อหาสาระของกฎหมายฉบับนั้นมีลักษณะเหมือนหรือใกล้เคียงกับกฎหมายฉบับอื่น สมควรนำรูปแบบการแบ่งหมวดหมู่และมาตราในกฎหมายฉบับอื่นมาศึกษาเปรียบเทียบด้วย เพื่อมิให้การแบ่งหมวดหมู่และมาตราในกฎหมายที่มีลักษณะเหมือนหรือใกล้เคียงกันแตกต่างกัน เช่น กฎหมายเกี่ยวกับมหาวิทยาลัย

แต่อย่างไรก็ดี ในการนำรูปแบบการแบ่งหมวดหมู่ตามกฎหมายอื่นมาใช้เป็นแบบการร่างกฎหมายนั้น มิได้หมายความว่าจะหยิบยกมาใช้ได้ตามอำเภอใจ ผู้ร่างกฎหมายจะต้องพิจารณาเปรียบเทียบโครงสร้างและเนื้อหาสาระของร่างกฎหมายฉบับนั้นกับกฎหมายที่จะนำมาเป็นแบบด้วยว่ามีลักษณะคล้ายคลึงกันหรือไม่ เพียงใด เนื่องจากหลักการตามกฎหมายแต่ละฉบับนั้นจะแตกต่างกัน และไม่ได้หมายความว่าสามารถนำรูปแบบของกฎหมายฉบับหนึ่งมาใช้ได้กับร่างกฎหมายอีกฉบับหนึ่งได้ในทันทีเสมอไป ควรต้องศึกษาเปรียบเทียบโครงสร้างและเนื้อหาสาระอย่างละเอียดรอบคอบเสียก่อน

(๘) ควรหลีกเลี่ยงไม่แบ่งหมวดหมู่ย่อยมากจนเกินไป จนกระทั่งมีบทบัญญัติในหมวดหรือส่วนนั้น ๆ เพียงมาตราเดียว แต่ควรพยายามจัดบทบัญญัติหลายมาตราเป็นหมวดหมู่เดียวกัน เพื่อมิให้กฎหมายมีรายละเอียดหมวดหมู่มากเกินไป จนกระทั่งกระทบต่อวัตถุประสงค์ของการร่างกฎหมายที่ต้องการให้ผู้ใช้กฎหมายสามารถทำความเข้าใจกฎหมายได้โดยง่าย

อย่างไรก็ตาม ในกรณีที่กฎหมายฉบับนั้นมีความจำเป็นต้องแบ่งเนื้อหาออกเป็นหมวดหมู่แล้วพบว่ามีเนื้อหาเพียงหนึ่งมาตราที่ไม่สามารถจัดเข้าหมวดหมู่อื่นได้ ก็สามารถแบ่งเนื้อหาเพียงหนึ่งมาตรานั้นออกเป็นหมวดได้ แม้หมวดนั้นจะมีเนื้อหาเพียงหนึ่งมาตราก็ตาม

๓. รูปแบบการเขียนหมวดหมู่กฎหมาย

รูปแบบการแบ่งหมวดหมู่ของกฎหมาย มีดังนี้

ร่าง
พระราชบัญญัติ
.....
พ.ศ. ....

.....
.....
.....

.....
.....

โดยที่เป็นการสมควรมี/ปรับปรุงกฎหมายว่าด้วย.....

.....
.....

มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า “พระราชบัญญัติ..... พ.ศ. ....”

มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับ.....

มาตรา ๓ ให้ยกเลิก
(๑) พระราชบัญญัติ..... พ.ศ. ....
(๒) พระราชบัญญัติ..... พ.ศ. ....

มาตรา ๔ ในพระราชบัญญัตินี้
“.....” หมายความว่า .....
“.....” หมายความว่า .....

มาตรา ๕ (มาตรารักษาการ)

หมวด ๑
(ชื่อเรื่อง)

มาตรา .. ..
.....

หมวด ๒
(ชื่อเรื่อง)

ส่วนที่ ๑
(ชื่อเรื่อง)

มาตรา .. ..
.....

ส่วนที่ ๒
(ชื่อเรื่อง)

มาตรา .. ..
.....

หมวด ๓
(ชื่อเรื่อง)

มาตรา .. ..
.....

หมวด ๔
บทกำหนดโทษ

มาตรา .. ..
.....

บทเฉพาะกาล

มาตรา .. ..
.....

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

.....
นายกรัฐมนตรี

ตัวอย่าง

- พระราชบัญญัติหลักเกณฑ์การจัดทำร่างกฎหมายและการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย พ.ศ. ๒๕๖๒

พระราชบัญญัติ
หลักเกณฑ์การจัดทำร่างกฎหมายและการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย
พ.ศ. ๒๕๖๒

.....
.....
.....

.....
.....

โดยที่เป็นการสมควรมีกฎหมายว่าด้วย.....

.....
.....

มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า “พระราชบัญญัติ..... พ.ศ. ....”

มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับ.....

มาตรา ๓ ในพระราชบัญญัตินี้
“.....” หมายความว่า .....
“.....” หมายความว่า .....

มาตรา ๔ (มาตรารักษาการ)

หมวด ๑
บททั่วไป

มาตรา ๕ .....
ฯลฯ ฯลฯ
มาตรา ๑๑ .....

หมวด ๒
การตรวจสอบความจำเป็น การรับฟังความคิดเห็น
และการวิเคราะห์ผลกระทบ

มาตรา ๑๒ .....
ฯลฯ ฯลฯ
มาตรา ๒๐ .....

หมวด ๓
การตรวจสอบเนื้อหาของร่างกฎหมาย

มาตรา ๒๑ .....
ฯลฯ ฯลฯ
มาตรา ๒๔ .....

หมวด ๔
การตรวจสอบผลการรับฟังความคิดเห็นและการวิเคราะห์ผลกระทบ

มาตรา ๒๕ .....
ฯลฯ ฯลฯ
มาตรา ๒๗ .....

หมวด ๕
การประเมินผลสัมฤทธิ์

มาตรา ๒๘ .....
ฯลฯ ฯลฯ
มาตรา ๓๕ .....

หมวด ๖
การเข้าถึงบทบัญญัติของกฎหมาย

มาตรา ๓๖ .....

บทเฉพาะกาล

มาตรา ๓๗ .....
ฯลฯ ฯลฯ
มาตรา ๔๐ .....

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

.....
นายกรัฐมนตรี

- พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. ๒๕๖๒

พระราชบัญญัติ
สงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า
พ.ศ. ๒๕๖๒

.....
.....
.....

.....
.....

โดยที่เป็นการสมควรปรับปรุงกฎหมายว่าด้วย.....

.....
.....

มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า “พระราชบัญญัติ..... พ.ศ. ....”

มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับ.....

มาตรา ๓ ให้ยกเลิก
(๑) พระราชบัญญัติ..... พ.ศ. ....
(๒) พระราชบัญญัติ..... (ฉบับที่ ..) พ.ศ. ....

มาตรา ๔ ในพระราชบัญญัตินี้
“.....” หมายความว่า .....
“.....” หมายความว่า .....

มาตรา ๕ (มาตรารักษาการ)

หมวด ๑
สัตว์ป่า

ส่วนที่ ๑
ประเภทสัตว์ป่า

มาตรา ๖ .....
ฯลฯ ฯลฯ
มาตรา ๑๑ .....

ส่วนที่ ๒
การคุ้มครองสัตว์ป่า

มาตรา ๑๒ .....
ฯลฯ ฯลฯ
มาตรา ๑๖ .....

ส่วนที่ ๓
การครอบครองสัตว์ป่า

มาตรา ๑๗ .....
ฯลฯ ฯลฯ
มาตรา ๒๑ .....

ส่วนที่ ๔
การนำเข้า ส่งออก หรือนำผ่านซึ่งสัตว์ป่า และด่านตรวจสัตว์ป่า

มาตรา ๒๒ .....
ฯลฯ ฯลฯ
มาตรา ๒๗ .....

ส่วนที่ ๕
การดำเนินกิจการเพาะพันธุ์สัตว์ป่า และการค้าสัตว์ป่า

มาตรา ๒๘ .....
ฯลฯ ฯลฯ
มาตรา ๓๑ .....

ส่วนที่ ๖
การดำเนินการต่อสัตว์ป่าอันตราย

มาตรา ๓๒ .....

หมวด ๒
สวนสัตว์

มาตรา ๓๓ .....
ฯลฯ ฯลฯ
มาตรา ๓๘ .....

หมวด ๓
คณะกรรมการสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า

มาตรา ๓๙ .....
ฯลฯ ฯลฯ
มาตรา ๔๖ .....

หมวด ๔
เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า

ส่วนที่ ๑
การกำหนดเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า

มาตรา ๔๗ .....
ฯลฯ ฯลฯ
มาตรา ๕๑ .....

ส่วนที่ ๒
การคุ้มครอง บำรุง ดูแล และรักษาเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า

มาตรา ๕๒ .....
ฯลฯ ฯลฯ
มาตรา ๕๗ .....

หมวด ๕
เงินค่าบริการหรือเงินค่าตอบแทน

มาตรา ๕๘ .....
ฯลฯ ฯลฯ
มาตรา ๖๑ .....

หมวด ๖
เขตห้ามล่าสัตว์ป่า

มาตรา ๖๒ .....
ฯลฯ ฯลฯ
มาตรา ๗๐ .....

หมวด ๗
การใช้ประโยชน์ความหลากหลายทางชีวภาพ

มาตรา ๗๑ .....

หมวด ๘
การควบคุมและพนักงานเจ้าหน้าที่

มาตรา ๗๒ .....
ฯลฯ ฯลฯ
มาตรา ๘๖ .....

หมวด ๙
บทกำหนดโทษ

มาตรา ๘๗ .....
ฯลฯ ฯลฯ
มาตรา ๑๑๐ .....

บทเฉพาะกาล

มาตรา ๑๑๑ .....
ฯลฯ ฯลฯ
มาตรา ๑๒๑ .....

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

.....
นายกรัฐมนตรี

บทที่

๓

การร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติม และพระราชบัญญัติยกเลิก

บทที่ ๓
การร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติม และพระราชบัญญัติยกเลิก

พระราชบัญญัติที่เป็นฉบับแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติที่ใช้บังคับซึ่งโดยทั่วไปมักเรียกกันว่าพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมนั้น มีโครงสร้างและรูปแบบบางประการที่แตกต่างไปจากแบบกฎหมายทั่วไปของพระราชบัญญัติที่เป็นการตรากฎหมายใหม่หรือที่เป็นการปรับปรุงกฎหมายโดยการยกเลิกกฎหมายเดิมแล้วกำหนดขึ้นใหม่ กล่าวคือแม้ว่าจะมีโครงสร้างของตัวกฎหมายที่คล้ายคลึงกับแบบกฎหมายทั่วไปของพระราชบัญญัติก็ตาม แต่ก็ปรากฏลักษณะพิเศษเฉพาะบางประการที่จำเป็นต้องมีการพิจารณาแบบไว้แยกต่างหากเพื่อความเข้าใจที่ถูกต้อง

ในขณะเดียวกันการกำหนดเนื้อหาในพระราชบัญญัติดังกล่าวเพื่อให้มีผลทางกฎหมายเป็นการแก้ไขเพิ่มเติมหรือยกเลิกหรือเพิ่มเติมบทบัญญัติบางส่วนของพระราชบัญญัติที่ใช้บังคับ ก็มีแบบกฎหมายพิเศษที่ใช้เฉพาะกับการแก้ไขเพิ่มเติมหรือการยกเลิกบทบัญญัติรายมาตราของกฎหมายหรือเพิ่มเติมบทบัญญัติในกฎหมายที่ใช้บังคับที่มิได้มีรูปแบบการเขียนอย่างเดียวกับแบบกฎหมายทั่วไปดังกล่าวทั้งหมดในทุกเรื่องจึงจำเป็นต้องนำมากล่าวโดยละเอียดแยกเป็นหัวข้อต่างหากเช่นกัน

นอกจากนี้ ยังมีการตราพระราชบัญญัติเพื่อยกเลิกกฎหมายที่ใช้บังคับในเรื่องใดเรื่องหนึ่งทั้งหมดโดยมิได้มีการตรากฎหมายใหม่กำหนดขึ้นใช้บังคับ ซึ่งเรียกกันโดยทั่วไปว่าพระราชบัญญัติยกเลิก การยกร่างพระราชบัญญัติเพื่อการนี้ก็นำโครงสร้างและรูปแบบกฎหมายทั่วไปของพระราชบัญญัติที่กล่าวถึงในบทที่ ๒ มาใช้เช่นกัน แต่เพื่อให้เข้าใจโครงสร้างในภาพรวมจึงนำมากำหนดแนวทางการเขียนโครงสร้างของพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติม บทกำหนดการแก้ไขเพิ่มเติมหรือยกเลิกมาตราและหมวดของกฎหมายที่แยกต่างหากจากแบบกฎหมายทั่วไปของพระราชบัญญัติ และโครงสร้างของพระราชบัญญัติยกเลิก โดยแบ่งเนื้อหาออกเป็น ๓ ส่วน ดังต่อไปนี้

ส่วนที่ ๑ โครงสร้างของพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติม

ส่วนที่ ๒ บทแก้ไขเพิ่มเติมหรือยกเลิกมาตราและหมวด

ส่วนที่ ๓ โครงสร้างของพระราชบัญญัติยกเลิก

ส่วนที่ ๑
โครงสร้างของพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติม

๑. ความมุ่งหมายในการตราพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติม

เมื่อร่างพระราชบัญญัติได้ผ่านการพิจารณาของฝ่ายนิติบัญญัติและประกาศใช้เป็นกฎหมายแล้ว อาจเกิดความจำเป็นในเวลาต่อมาที่จะต้องมีการแก้ไขเนื้อหาสาระของกฎหมายที่บังคับใช้นั้น ซึ่งการแก้ไขเนื้อหาสาระของพระราชบัญญัติที่ใช้บังคับนั้น โดยหลักต้องจัดทำเป็นพระราชบัญญัติ ในรูปแบบของพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติม เพื่อบัญญัติสาระในการแก้ไขเพิ่มเติมหรือยกเลิกบทบัญญัติของกฎหมายที่บังคับใช้ในเรื่องนั้น

๒. โครงสร้างของพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติม

โครงสร้างของพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมเป็นรูปแบบเดียวกับโครงสร้างตามแบบกฎหมายทั่วไปของพระราชบัญญัติ ซึ่งสามารถแสดงให้เห็นได้ ดังต่อไปนี้

- บันทึกหลักการและเหตุผล

บันทึกหลักการและเหตุผล ประกอบร่างพระราชบัญญัติ..... (ฉบับที่ ..) พ.ศ. .... **หลักการ** .... **เหตุผล**	**บันทึกหลักการและเหตุผล**

- ตัวร่างพระราชบัญญัติ

ร่าง พระราชบัญญัติ ..... (ฉบับที่ ..) พ.ศ.	**ชื่อร่างพระราชบัญญัติ**
....	
โดยที่เป็นการสมควรแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายว่าด้วย	**คำปรารภ**
พระราชบัญญัตินี้มีบทบัญญัติบางประการเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคล ซึ่งมาตรา ๒๖ ประกอบกับมาตรา .. มาตรา .. และมาตรา .. ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย บัญญัติให้กระทำได้โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย	**บทบัญญัติจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลตามรัฐธรรมนูญ**
เหตุผลและความจำเป็นในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลตามพระราชบัญญัตินี้ เพื่อ.....*(ให้อธิบายเหตุผลความจำเป็นในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพ)*..... ซึ่งการตราพระราชบัญญัตินี้สอดคล้องกับเงื่อนไขที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๒๖ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยแล้ว	**เหตุผลในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลตามรัฐธรรมนูญ**
....	
มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า “พระราชบัญญัติ ..... (ฉบับที่ ..) พ.ศ. ....”	**ชื่อร่างพระราชบัญญัติ**

มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับ.....	**วันใช้บังคับกฎหมาย**
มาตรา ๓ ให้ยกเลิกความในมาตรา .. แห่งพระราชบัญญัติ ..... พ.ศ. .... และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน “มาตรา .. ..”	**การแก้ไขเพิ่มเติมโดยแก้ไขความที่บัญญัติไว้เดิมทั้งมาตรา**
มาตรา ๔ ให้ยกเลิกความในวรรค.....ของมาตรา .. แห่งพระราชบัญญัติ..... พ.ศ. .... และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน “..... .....”	**การแก้ไขเพิ่มเติมโดยแก้ไขความบางวรรคของมาตราที่บัญญัติไว้เดิม**
มาตรา ๕ ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นมาตรา .. แห่งพระราชบัญญัติ ..... พ.ศ. .... “มาตรา .. ..”	**การแก้ไขเพิ่มเติมโดยเพิ่มความเป็นบทบัญญัติมาตราใหม่**
มาตรา ๖ ให้ยกเลิกมาตรา .. แห่งพระราชบัญญัติ ..... พ.ศ.	**การแก้ไขเพิ่มเติมโดยยกเลิกมาตราที่บัญญัติไว้เดิม**
มาตรา ๗ ให้ยกเลิกความในหมวด .. *...(ชื่อหมวด)...* มาตรา .. มาตรา .. และมาตรา .. แห่งพระราชบัญญัติ..... พ.ศ. .... และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน “หมวด .. *...(ชื่อหมวด)...*	**การแก้ไขเพิ่มเติมโดยแก้ไขความในหมวดและมาตราในหมวดที่บัญญัติไว้เดิมทั้งหมวด**
มาตรา	

มาตรา .. ..
.....
มาตรา .. ..
....."

มาตรา ๘ ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นหมวด ../.. ...*(ชื่อหมวด)*... มาตรา ../๑ มาตรา ../๒ และมาตรา ../๓ แห่งพระราชบัญญัติ..... พ.ศ. ....

การแก้ไขเพิ่มเติมโดยเพิ่มหมวดและมาตราขึ้นใหม่ทั้งหมวด

"หมวด ../..
...(ชื่อหมวด)...

มาตรา ../๑ .....
.....
มาตรา ../๒ .....
.....
มาตรา ../๓ .....
....."

มาตรา ๙ ..... **บทเฉพาะกาล**
.....

มาตรา ๑๐ ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวง..... รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ **มาตรารักษาการ**

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

.....
นายกรัฐมนตรี

ส่วนที่ ๒
บทแก้ไขเพิ่มเติมหรือยกเลิกมาตราและหมวด

๑. ความมุ่งหมายในการกำหนดบทแก้ไขเพิ่มเติมหรือยกเลิกมาตราและหมวด

การกำหนดบทแก้ไขเพิ่มเติมหรือยกเลิกมาตราและหมวดมีวัตถุประสงค์เพื่อบอกให้ผู้อ่านกฎหมายทราบว่า ผู้ร่างกฎหมายประสงค์จะแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติฉบับปัจจุบันอย่างไร โดยกำหนดว่ามีมาตราใด วรรคใด หรืออนุมาตราใดในกฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ที่ต้องแก้ไขเพิ่มเติมหรือยกเลิกไป พร้อมกับแสดงบทบัญญัติมาตรา วรรค หรือ อนุมาตรานั้น ๆ ของพระราชบัญญัติ ในส่วนที่เป็นความที่แก้ไขเพิ่มเติมขึ้นใหม่ไว้ด้วย

การแก้ไขเพิ่มเติมดังกล่าวมีลักษณะเป็นการเปลี่ยนแปลงเนื้อหาสาระของพระราชบัญญัติที่ใช้บังคับอยู่เพียงบางเรื่อง ซึ่งมิได้เป็นการเปลี่ยนแปลงเนื้อหาสาระทั้งฉบับ เพื่อให้การใช้บังคับกฎหมายเหมาะสมหรือสอดคล้องกับสภาพการณ์ทางสังคมหรือทางเศรษฐกิจในปัจจุบัน หรือเพื่อการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจากการบังคับใช้มาตราหรือบทบัญญัตินั้นเป็นกรณี ๆ ไป

แต่สำหรับการยกเลิกมาตราหรือหมวดมีขึ้นก็เพื่อไม่ให้นำเนื้อหาสาระของมาตราใดมาตราหนึ่งหรือหมวดใดหมวดหนึ่งมาใช้บังคับอีกต่อไป เนื่องจากบทบัญญัติอาจหมดความจำเป็นหรือล้าสมัยแล้ว

๒. แนวทางการกำหนดบทแก้ไขเพิ่มเติมหรือยกเลิกมาตราและหมวด

การแก้ไขเพิ่มเติมหรือยกเลิกบทบัญญัติใดในพระราชบัญญัติที่ใช้บังคับต้องจัดทำเป็นร่างพระราชบัญญัติฉบับแก้ไขเพิ่มเติม โดยมีการกำหนดบันทึกหลักการและเหตุผล ชื่อร่างพระราชบัญญัติ คำปรารภและบทจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคล และบทแก้ไขเพิ่มเติมหรือยกเลิกมาตราและหมวดของร่างพระราชบัญญัติที่แก้ไขเพิ่มเติม ดังต่อไปนี้

(๑) การกำหนดบทแก้ไขเพิ่มเติมหรือยกเลิกมาตราและการแก้ไขเพิ่มเติมหรือยกเลิกหมวดของพระราชบัญญัติที่ใช้บังคับเดิมจะต้องมีมาตราที่กำหนดว่าให้แก้ไขเพิ่มเติมหรือยกเลิกมาตรา วรรค หรืออนุมาตราใดในพระราชบัญญัติที่ใช้บังคับอยู่ ซึ่งลักษณะการแก้ไขในร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมจะเรียกว่า “มาตราคลุม” โดยแบ่งออกเป็น ๓ ประเภท คือ

(ก) การแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา มีจุดประสงค์เพื่อแก้ไขเพิ่มเติมเนื้อความในมาตราของพระราชบัญญัติที่ใช้บังคับอยู่และบัญญัติความขึ้นใหม่แทนในมาตราใดของพระราชบัญญัติที่ใช้บังคับ ซึ่งอาจเป็นการแก้ไขเพิ่มเติมทั้งมาตรา หรือการแก้ไขเพิ่มเติมเฉพาะวรรคหรืออนุมาตราก็ได้

(ข) การเพิ่มมาตรา มีจุดประสงค์เพื่อเพิ่มเนื้อหาสาระของพระราชบัญญัติที่ใช้บังคับอยู่ โดยที่ไม่เป็นการยกเลิกหรือเข้าไปแก้ไขเนื้อความเดิมของพระราชบัญญัติที่ใช้บังคับ ซึ่งอาจเป็นการเพิ่มมาตราใหม่ เพิ่มวรรคใหม่ หรือเพิ่มอนุมาตราก็ได้

(ค) การยกเลิกมาตรา มีจุดประสงค์เพื่อยกเลิกพระราชบัญญัติที่ใช้บังคับเฉพาะบางเรื่องหรือเนื้อหาสาระบางส่วนของพระราชบัญญัติที่ใช้บังคับให้สิ้นผลไปโดยไม่มีการบัญญัติความขึ้นใหม่แทน ซึ่งอาจเป็นการยกเลิกเนื้อความทั้งมาตรา ยกเลิกเฉพาะวรรค หรือยกเลิกอนุมาตราก็ได้

(ง) โครงสร้างการเขียนแก้ไขเพิ่มเติมหรือเพิ่มสาระในพระราชบัญญัติที่ใช้บังคับหรือมาตราคลุมจะประกอบด้วย ๒ ส่วน คือ

ส่วนที่ ๑ ส่วนบทบัญญัติมาตราคลุมต้องระบุเลขมาตรา วรรค หรืออนุมาตราที่จะแก้ไขเพิ่มเติมให้ชัดเจน

ส่วนที่ ๒ เนื้อความของมาตราที่แก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติที่ใช้บังคับแทนเนื้อความเดิม

โดยโครงสร้างการแก้ไขเพิ่มเติมหรือเพิ่มสาระในพระราชบัญญัติจะเขียนดังต่อไปนี้

กรณีแก้ไขเพิ่มเติม

มาตรา .. ให้ยกเลิกความในมาตรา .. *(วรรค....ของมาตรา .. หรือ (..) (ของวรรค....) ของมาตรา ..)* แห่งพระราชบัญญัติ..... พ.ศ. .... และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“.....”

กรณีเพิ่ม

มาตรา .. ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นมาตรา .. *(วรรค....ของมาตรา .. หรือ (..) (ของวรรค....) ของมาตรา ..)* แห่งพระราชบัญญัติ..... พ.ศ. ....

“.....”

(๒) การแก้ไขเพิ่มเติมหรือยกเลิกมาตราจะต้องกำหนดให้เรียงตามลำดับมาตราเสมอ และต้องระบุเลขมาตราที่ต้องการแก้ไขเพิ่มเติมหรือยกเลิกให้ชัดเจนในมาตราคลุม หรือในกรณีที่เป็นการแก้ไขเพิ่มเติมหรือยกเลิกวรรคในมาตรา อนุมาตรา วรรคในอนุมาตรา อนุมาตราในวรรค ต้องระบุวรรคและอนุมาตราที่จะแก้ไขเพิ่มเติมให้ชัดเจนในมาตราคลุมด้วย

(๓) การแก้ไขเพิ่มเติมหรือยกเลิกมาตราสองมาตราติดต่อกัน ให้ใช้คำว่า “และ” เป็นคำเชื่อม หากเป็นการแก้ไขเพิ่มเติมหรือยกเลิกมาตราตั้งแต่สามมาตราขึ้นไป ให้ใช้คำว่า “และ” เป็นคำเชื่อมข้างหน้ามาตราที่แก้ไขเพิ่มเติมหรือยกเลิกมาตราสุดท้าย

(๔) ถ้ามาตราที่จะแก้ไขเพิ่มเติมหรือยกเลิกนั้นได้ถูกแก้ไขเพิ่มเติมมาก่อน ก็จะต้องอ้างพระราชบัญญัติฉบับแก้ไขเพิ่มเติมครั้งสุดท้ายเอาไว้ในมาตราคลุมด้วย โดยใช้ถ้อยคำว่า “ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติ..... (ฉบับที่ ..) พ.ศ. ....”

(๕) ในมาตราคลุมเดียวกันสามารถกำหนดให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมหรือยกเลิกมาตราที่แก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติเดิมที่ต่อเนื่องกันได้ แต่มาตราที่ต่อเนื่องกันดังกล่าวจะต้อง

ถูกแก้ไขเพิ่มเติมครั้งสุดท้ายพร้อมกันด้วย ถ้าแก้ไขเพิ่มเติมครั้งสุดท้ายไม่พร้อมกันก็จะต้องบัญญัติมาตราคลุมคนละมาตราแยกจากกันเพื่อให้เกิดความชัดเจนและย้อนกลับไปดูประวัติการแก้ไขในมาตรานั้นได้ เช่น แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๙ มาตรา ๑๐ และมาตรา ๑๑ ของพระราชบัญญัติฉบับหนึ่ง แต่ปรากฏว่า ในส่วนของมาตรา ๑๐ เป็นเพียงการแก้ไขเฉพาะความในวรรคสองเท่านั้น กรณีนี้ไม่สามารถกำหนดให้แก้ไขทั้งสามมาตราโดยใช้มาตราคลุมเดียวกันได้ แต่ต้องแยกการแก้ไขโดยกำหนดมาตราคลุมออกเป็น ๓ มาตรา เพื่อแสดงการแก้ไขมาตรา ๙ มาตรา ๑๐ วรรคสอง และมาตรา ๑๑

(๖) การเพิ่มเติมมาตราใหม่ในระหว่างมาตราเดิมของพระราชบัญญัติที่ใช้บังคับซึ่งเดิมจะใช้แบบภาษาสันสกฤต เช่น ทวิ ตรี จัตวา ฯ เรียงต่อไปเป็นลำดับ แต่เนื่องจากมีปัญหาว่าการให้ลำดับในภาษาสันสกฤตดังกล่าวเป็นสิ่งที่ยากสำหรับผู้ร่างกฎหมายและผู้ใช้กฎหมาย จึงมีการเปลี่ยนแปลงการลำดับมาตราจากเดิมกรณีที่มีการแก้ไขเพิ่มเติมมาตราเป็นแบบภาษาสันสกฤตไปใช้ระบบตัวเลขแทนทั้งหมด ทั้งนี้ ตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๒๔ ตุลาคม ๒๕๔๓ เรื่อง การวางแบบกฎหมาย (การเปลี่ยนรูปแบบมาตรา .. ทวิ เป็นมาตรา ../๑) โดยมีหลักเกณฑ์ ดังต่อไปนี้

(ก) กรณีกฎหมายใดยังไม่เคยมีการเพิ่มมาตราขึ้นใหม่ในระหว่างมาตราเดิม ถ้าภายหลังจะมีการเพิ่มมาตราใหม่ให้ใช้เป็นระบบตัวเลข คือ มาตรา ../๑ มาตรา ../๒ มาตรา ../๓ ต่อเนื่องกันไป

(ข) กรณีกฎหมายใดมีการเพิ่มมาตราใหม่ไว้แล้วตามแบบภาษาสันสกฤต ถ้าต้องเพิ่มมาตราใหม่ต่อเนื่องจากมาตราอื่นที่มิใช่มาตราที่เพิ่มไว้เดิม มาตราที่เพิ่มใหม่นั้นให้ใช้ระบบตัวเลข เช่น เดิมมีมาตรา ๙ ทวิ มาตรา ๙ ตรี และมาตรา ๙ จัตวา แล้วมีมาตรา ๑๐ และมาตรา ๑๑ ต่อเนื่องกันไป ถ้าต่อมาต้องการเพิ่มมาตราใหม่ในระหว่างมาตรา ๑๐ และมาตรา ๑๑ นั้น ให้ใช้เป็นมาตรา ๑๐/๑ มาตรา ๑๐/๒ ต่อเนื่องกันไป

(ค) เมื่อมีการแก้ไขเพิ่มเติมมาตราที่ใช้รูปแบบภาษาสันสกฤตที่เพิ่มเติมไว้ทั้งหมดระหว่างมาตราใดมาตราหนึ่ง ให้เปลี่ยนไปใช้ระบบตัวเลขแทนทั้งหมด เช่น เดิมมีมาตรา ๙ ทวิ และมาตรา ๙ ตรี ต่อมามีการยกเลิกมาตราดังกล่าวและแก้ไขเพิ่มเติมใหม่ให้ใช้มาตรา ๙/๑ และมาตรา ๙/๒ แทน ทั้งนี้ กรณีหากมีการอ้างอิงมาตราดังกล่าวอยู่ในกฎหมายมาตราอื่น เช่น อ้างถึงมาตรา .. ทวิ ให้อาศัยการตีความช่วยได้ว่าเป็นการอ้างถึงมาตรา ../๑ นั่นเอง ทำนองเดียวกับกรณีกฎหมายเปลี่ยนแปลงลำดับมาตราใหม่โดยเนื้อหาคงเดิม

(ง) กรณีกฎหมายใดมีการเพิ่มมาตราขึ้นใหม่ไว้แล้วโดยใช้แบบภาษาสันสกฤต ถ้าต้องเพิ่มมาตราใหม่อีกโดยเป็นมาตราต่อเนื่องกับมาตราเดิมที่เคยเพิ่มไว้แล้ว ให้ใช้ระบบภาษาสันสกฤตต่อเนื่องกันไป เพื่อเป็นลำดับตามภาษาเดียวกัน เช่น เดิมมีมาตรา ๙ ทวิ มาตรา ๙ ตรี และมาตรา ๙ จัตวา อยู่แล้ว ถ้าจะเพิ่มมาตราใหม่ต่อจากมาตรา ๙ จัตวา ให้ใช้มาตรา ๙ เบญจ

ทั้งนี้ ให้นำวิธีการข้างต้นมาใช้กับการแก้ไขเพิ่มเติมการแบ่งส่วนกฎหมายในทุกรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็น “ส่วน” “หมวด” “ภาค” หรือการแบ่งส่วนกฎหมายที่เรียกชื่ออย่างอื่น และให้ใช้ในกฎหมายทุกประเภท ทั้งในส่วนของพระราชบัญญัติ พระราชกำหนด พระราชกฤษฎีกา กฎกระทรวง ระเบียบ ข้อบังคับ ประกาศ และกฎที่เรียกชื่ออย่างอื่น

(จ) มติคณะรัฐมนตรีดังกล่าวกำหนดแนวทางการเขียนไว้ ดังต่อไปนี้

มาตรา .. ให้ยกเลิกมาตรา .. (ภาษาสันสกฤต เช่น ทวิ) แห่งพระราชบัญญัติ ..... พ.ศ. .... ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติ..... (ฉบับที่ ..) พ.ศ. .... และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา ../(ตัวเลข เช่น ๑) .....”

(๗) การแก้ไขวรรคในมาตราเป็นกรณีที่ประสงค์จะแก้ไขเฉพาะวรรคหนึ่งวรรคใดของมาตราโดยไม่ประสงค์จะแก้ไขทุกวรรคในมาตรา มีแนวทางการเขียน ดังต่อไปนี้

(ก) การแก้ไขเฉพาะบางวรรคในมาตราจะต้องระบุตัวเลขลำดับวรรคที่ประสงค์จะแก้ไขโดยเขียนเป็นตัวอักษร เช่น วรรคหนึ่ง วรรคสอง วรรคสี่ วรรคหก และระบุว่าวรรคที่จะแก้ไขดังกล่าวมาจากมาตราใดแห่งพระราชบัญญัติใด

(ข) การแก้ไขความในวรรคหนึ่งของบทบัญญัติมาตราใดซึ่งจะต้องบัญญัติความใหม่เข้ามาแทนความในวรรคหนึ่งเดิม ต้องระบุเลขมาตรากำกับไว้หน้าความในวรรคหนึ่งใหม่นั้นด้วย

(ค) การแก้ไขความในวรรคสุดท้ายของมาตรา ในกฎหมายเก่าบางฉบับจะใช้คำว่า “วรรคท้าย” แต่ในปัจจุบันจะไม่นำรูปแบบดังกล่าวมาใช้ แต่จะใช้วิธีการระบุเลขลำดับวรรคให้ชัดเจนว่าวรรคสุดท้ายนั้นเป็นวรรคใด เช่น วรรคสี่ วรรคหก วรรคแปด

(๘) กรณีการแก้ไขเพิ่มเติมหรือการยกเลิกหมวดหรือส่วน ซึ่งรูปแบบการเขียนต้องมีการระบุมาตราที่อยู่ในหมวดหรือส่วนด้วย ในกรณีที่หมวดหรือส่วนมีจำนวนมาตราไม่มาก ให้ระบุมาตราโดยเรียงลำดับมาตราทุกมาตราในหมวดหรือส่วนนั้น แต่ถ้ามีจำนวนมาตราในหมวดหรือส่วนจำนวนมากสามารถระบุเพียงมาตราแรกและมาตราสุดท้ายของหมวดโดยใช้ถ้อยคำว่า “มาตรา .. ถึงมาตรา ..” ได้

หลักเกณฑ์ดังกล่าวสามารถนำมาปรับใช้กับกรณีของการแก้ไข เพิ่มเติม หรือยกเลิกวรรคและอนุมาตราในมาตราและหมวด

(๙) การแก้ไขถ้อยคำที่บัญญัติอยู่ในกฎหมาย โดยไม่แก้ไขเนื้อหาที่บัญญัติในกฎหมายนั้น ก็สามารถกระทำได้เนื่องมาจากในบางกรณีขอบเขตของกฎหมายอาจมีการเปลี่ยนแปลงไปการใช้ถ้อยคำตามที่กำหนดในกฎหมายอาจไม่เหมาะสม ก็สามารถแก้ไขถ้อยคำที่บัญญัติในกฎหมายได้ โดยการแก้ไขถ้อยคำเฉพาะในบางมาตราในกฎหมาย เช่น มาตรา .. ให้แก้ไขคำว่า “....” ในมาตรา .. มาตรา .. และมาตรา .. แห่งพระราชบัญญัติ ..... พ.ศ. .... เป็น “.....” และไม่ต้องอ้างบทบัญญัติที่กำหนดให้แก้ไขถ้อยคำเป็นการแก้ไขเพิ่มเติมครั้งสุดท้าย เพราะเป็นการแก้ไขถ้อยคำในลักษณะทั่วไปโดยไม่เจาะจงว่าให้แก้ไขมาตราใด (มติที่ประชุมฝ่ายร่างกฎหมาย ครั้งที่ ๒๗/๒๕๔๙ วันที่ ๒๖ กรกฎาคม ๒๕๔๙)

(๑๐) การเพิ่มมาตราแรกหรือมาตราสุดท้ายของหมวด/ส่วน ต้องอ้างถึงเลขหมวด/ส่วน และชื่อหมวด/ส่วน เอาไว้ด้วย ทั้งนี้ เพื่อให้ทราบว่ามาตราที่เพิ่มใหม่อยู่ในหมวด/ส่วนใดและไม่เข้าใจผิดว่ามาตราที่เพิ่มอยู่ในหมวด/ส่วนอื่น แต่ถ้าเป็นการเพิ่มมาตราที่อยู่ตำแหน่งอื่นซึ่งไม่ใช่มาตราแรกหรือมาตราสุดท้ายของหมวด/ส่วน นั้น ไม่จำเป็นต้องอ้างเลขหมวด/ส่วน และชื่อหมวด/ส่วน เอาไว้ด้วย

๓. รูปแบบการเขียนบทแก้ไขเพิ่มเติมหรือยกเลิกมาตราและหมวด

๓.๑ แบบการแก้ไข

(๑) การแก้ไขทั้งมาตรา

มาตรา .. ให้ยกเลิกความในมาตรา .. แห่งพระราชบัญญัติ..... พ.ศ. .... และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน “มาตรา .. ..”

ตัวอย่าง

- พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๖๑

มาตรา ๖ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๑๔ แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา ๑๔ กรรมการมหาเถรสมาคมซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งอยู่ในตำแหน่งคราวละสองปี และอาจได้รับการแต่งตั้งอีกได้”

- พระราชบัญญัติกองทุนสำรองเลี้ยงชีพ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๒

มาตรา ๗ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๑๓ และมาตรา ๑๔ แห่งพระราชบัญญัติกองทุนสำรองเลี้ยงชีพ พ.ศ. ๒๕๓๐ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา ๑๓ การจัดการกองทุนจะต้องดำเนินการโดยบุคคลซึ่งมิใช่นายจ้างและได้รับใบอนุญาตให้ประกอบธุรกิจหลักทรัพย์ประเภทการจัดการกองทุนส่วนบุคคลตามกฎหมายว่าด้วยหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์

มาตรา ๑๔ ในการจัดการกองทุน ให้ผู้จัดการกองทุนมีหน้าที่และอยู่ในบังคับบทบัญญัติเกี่ยวกับการจัดการกองทุนส่วนบุคคลตามกฎหมายว่าด้วยหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ด้วย”

- พระราชบัญญัติการขนส่งทางบก (ฉบับที่ ๑๓) พ.ศ. ๒๕๕๗

มาตรา ๓ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๒๙ แห่งพระราชบัญญัติการขนส่งทางบก พ.ศ. ๒๕๒๒ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติการขนส่งทางบก (ฉบับที่ ๙) พ.ศ. ๒๕๔๒ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

"มาตรา ๒๙ บทบัญญัติแห่งมาตรา ๒๓ มิให้ใช้บังคับแก่การขนส่งส่วนบุคคล ซึ่งหน่วยงานของรัฐ วัด มัสยิด มิซซัง มูลนิธิ สภากาชาดไทย และสถานพยาบาลตามกฎหมายว่าด้วยสถานพยาบาลเป็นผู้ประกอบการขนส่ง แต่ผู้ประกอบการขนส่งต้องปฏิบัติตามบทบัญญัติอื่นแห่งพระราชบัญญัตินี้เสมือนดังเป็นผู้ได้รับใบอนุญาตประกอบการขนส่งส่วนบุคคลทุกประการ"

(๒) การแก้ไขวรรค

(ก) การแก้ไขวรรคของมาตรา

มาตรา .. ให้ยกเลิกความในวรรค....ของมาตรา .. แห่งพระราชบัญญัติ ..... พ.ศ. .... และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน "....."

ตัวอย่าง

- พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๖๐

มาตรา ๑๗ ให้ยกเลิกความในวรรคหนึ่งของมาตรา ๒๖ แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. ๒๕๕๐ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

"มาตรา ๒๖ ผู้ให้บริการต้องเก็บรักษาข้อมูลจราจรทางคอมพิวเตอร์ไว้ไม่น้อยกว่าเก้าสิบวันนับแต่วันที่ข้อมูลนั้นเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ แต่ในกรณีจำเป็น พนักงานเจ้าหน้าที่จะสั่งให้ผู้ให้บริการผู้ใดเก็บรักษาข้อมูลจราจรทางคอมพิวเตอร์ไว้เกินเก้าสิบวันแต่ไม่เกินสองปีเป็นกรณีพิเศษเฉพาะรายและเฉพาะคราวก็ได้"

- พระราชบัญญัติการทะเบียนราษฎร (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๑

มาตรา ๔ ให้ยกเลิกความในวรรคสองของมาตรา ๖ แห่งพระราชบัญญัติการทะเบียนราษฎร พ.ศ. ๒๕๓๔ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

"ความในวรรคหนึ่งให้ใช้บังคับกับการขอคัดสำเนา หรือคัดและรับรองสำเนารายการเกี่ยวกับบัตรประจำตัวหรือรายการทะเบียนราษฎรอื่นที่จัดทำตามพระราชบัญญัตินี้สำหรับคนซึ่งไม่มีสัญชาติไทยด้วยโดยอนุโลม"

- พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ ๑๗) พ.ศ. ๒๕๔๒

มาตรา ๑๑ ให้ยกเลิกความในวรรคหนึ่งและวรรคสองของมาตรา ๑๙๖ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ ๑๒) พ.ศ. ๒๕๓๔ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา ๑๙๖ ในคดีสามัญซึ่งโจทก์ฟ้องเพียงขอให้ชำระเงินจำนวนแน่นอนตามตั๋วเงิน ซึ่งการรับรองหรือการชำระเงินตามตั๋วเงินนั้นได้ถูกปฏิเสธ หรือตามสัญญาเป็นหนังสือซึ่งปรากฏในเบื้องต้นว่าเป็นสัญญาอันแท้จริงมีความสมบูรณ์และบังคับได้ตามกฎหมาย โจทก์จะยื่นคำขอโดยทำเป็นคำร้องต่อศาลพร้อมกับคำฟ้องขอให้ศาลพิจารณาคดีนั้นโดยรวบรัดก็ได้

ถ้าศาลเห็นว่าคดีนั้นปรากฏในเบื้องต้นว่าเป็นคดีไม่มีข้อยุ่งยาก ไม่ว่าโจทก์จะได้ยื่นคำขอตามวรรคหนึ่งหรือไม่ ก็ให้ศาลมีคำสั่งให้นำบทบัญญัติในหมวดนี้ว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีมโนสาเร่ เว้นแต่มาตรา ๑๙๐ จัตวา มาใช้บังคับแก่คดีเช่นว่านั้นได้ภายในบังคับต่อไปนี้

(๑) ให้ศาลออกหมายเรียกไปยังจำเลย แสดงจำนวนเงินที่เรียกร้องและเหตุแห่งการเรียกร้องและให้จำเลยมาศาลและให้การในวันใดวันหนึ่งตามที่ศาลเห็นสมควรกำหนดโดยมิให้เป็นการเสียหายแก่การต่อสู้คดี

(๒) ถ้าจำเลยมาศาล ให้ศาลจดคำแถลงของจำเลยลงไว้ในรายงานพิสดาร และถ้าศาลได้พิจารณาคำแถลงและคำให้การของจำเลยแล้ว เห็นว่าจำเลยไม่มีเหตุต่อสู้คดีนั้น ก็ให้ศาลพิจารณาพิพากษาคดีนั้นโดยเร็วเท่าที่พึงกระทำได้ แต่ถ้าปรากฏต่อศาลว่าจำเลยอาจมีข้อต่อสู้อันสมควร ก็ให้ศาลดำเนินการพิจารณาไปโดยไม่ชักช้า และฟังพยานหลักฐานทั้งสองฝ่ายก่อนพิพากษา

(๓) ถ้าจำเลยได้รับหมายเรียกของศาลแล้วไม่มาศาลตามกำหนดนัด ให้ศาลมีคำสั่งโดยไม่ชักช้าว่าจำเลยขาดนัดพิจารณา แล้วให้ศาลพิจารณาคดีไปฝ่ายเดียวและพิพากษาโดยเร็วเท่าที่พึงกระทำได้”

(ข) การแก้ไขวรรคของอนุมาตราของมาตรา

มาตรา .. ให้ยกเลิกความในวรรค....ของ (..) ของมาตรา .. แห่งพระราชบัญญัติ..... พ.ศ. .... และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน “.....”

(๓) การแก้ไขอนุมาตรา

(ก) การแก้ไขอนุมาตราของมาตรา

มาตรา .. ให้ยกเลิกความใน (..) ของมาตรา .. แห่งพระราชบัญญัติ ..... พ.ศ. .... และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน “(..) .....”

ตัวอย่าง

- พระราชบัญญัติการเคหะแห่งชาติ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๐

มาตรา ๓ ให้ยกเลิกความใน (๑) ของมาตรา ๖ แห่งพระราชบัญญัติการเคหะแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๓๗ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

"(๑) จัดให้มีเคหะเพื่อให้ประชาชนได้มีที่อยู่อาศัย รวมตลอดถึงจัดให้มีสาธารณูปโภค สาธารณูปการ และสิ่งอำนวยความสะดวกแก่ผู้อยู่อาศัย ทำนุบำรุง ปรับปรุงและพัฒนาบรรดาเคหะดังกล่าว รวมทั้งพัฒนาผู้อยู่อาศัยให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ทั้งในทางสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม"

- พระราชบัญญัติสถานพยาบาล (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๕๙

มาตรา ๑๑ ให้ยกเลิกความใน (๑) ของมาตรา ๒๕ แห่งพระราชบัญญัติสถานพยาบาล พ.ศ. ๒๕๔๑ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติสถานพยาบาล (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๕๕ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

"(๑) เป็นผู้ประกอบวิชาชีพ แต่บุคคลเช่นว่านี้จะได้รับอนุญาตให้เป็นผู้ดำเนินการตามประเภทใดหรือสถานพยาบาลที่ให้บริการทางการแพทย์ใด ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง"

(ข) การแก้ไขอนุข้อย่อยของอนุมาตราของมาตรา

มาตรา .. ให้ยกเลิกความใน (..) ของ (..) ของมาตรา .. แห่งพระราชบัญญัติ ..... พ.ศ. .... และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน "(..) ....."

ตัวอย่าง

- พระราชบัญญัติพันธุ์พืช (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๕๐

มาตรา ๕ ให้ยกเลิกความใน (ง) ของ (๒) ของมาตรา ๒๒ แห่งพระราชบัญญัติพันธุ์พืช พ.ศ. ๒๕๑๘ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติพันธุ์พืช (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

"(ง) น้ำหนักสุทธิของเมล็ดพันธุ์ควบคุมตามระบบเมตริก หรือจำนวนเมล็ดพันธุ์ควบคุมหรือหน่วยวัดอื่น ๆ ตามที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด"

(ค) การแก้ไขอนุมาตราของวรรคของมาตรา

มาตรา .. ให้ยกเลิกความใน (..) ของวรรค... ของมาตรา .. แห่งพระราชบัญญัติ..... พ.ศ. .... และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน "(..) ....."

ตัวอย่าง

- พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ ๑๔) พ.ศ. ๒๕๔๘

มาตรา ๖ ให้ยกเลิกความใน (๑) ของวรรคสอง ของมาตรา ๗๐๓ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“(๑) เรือมีระวางตั้งแต่ห้าตันขึ้นไป”

(๔) การแก้ไขหมวด

มาตรา .. ให้ยกเลิกความในหมวด .. ...*(ชื่อหมวด)*... มาตรา .. มาตรา .. และมาตรา .. แห่งพระราชบัญญัติ..... พ.ศ. .... และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“หมวด ..

...(ชื่อหมวด)...

มาตรา .. ..

มาตรา .. ..

มาตรา .. ..”

(๕) การแก้ไขชื่อหมวด

มาตรา .. ให้ยกเลิกชื่อหมวด .. ...*(ชื่อหมวด)*... แห่งพระราชบัญญัติ ..... พ.ศ. .... และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“หมวด ..

...(ชื่อหมวด)...”

ตัวอย่าง

- พระราชบัญญัติหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๕๙

มาตรา ๑๘ ให้ยกเลิกชื่อหมวด ๑๒ บทกำหนดโทษ แห่งพระราชบัญญัติหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ พ.ศ. ๒๕๓๕ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“หมวด ๑๒

โทษทางอาญา”

(๖) การแก้ไขชื่อหมวดและมาตราในหมวด

มาตรา .. ให้ยกเลิกชื่อหมวด .. ...*(ชื่อหมวด)*... และความในมาตรา .. แห่งพระราชบัญญัติ..... พ.ศ. .... และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“หมวด ..

...(ชื่อหมวด)...

มาตรา .. ..”

ตัวอย่าง

- พระราชบัญญัติการส่งเสริมการอนุรักษ์พลังงาน (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๐

มาตรา ๑๐ ให้ยกเลิกชื่อหมวด ๓ การอนุรักษ์พลังงานในเครื่องจักร อุปกรณ์และส่งเสริมการใช้วัสดุเพื่ออนุรักษ์พลังงาน และความในมาตรา ๒๓ แห่งพระราชบัญญัติการส่งเสริมการอนุรักษ์พลังงาน พ.ศ. ๒๕๓๕ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“หมวด ๓

การอนุรักษ์พลังงานในเครื่องจักร หรืออุปกรณ์
และส่งเสริมการใช้วัสดุหรืออุปกรณ์เพื่อการอนุรักษ์พลังงาน

มาตรา ๒๓ เพื่อประโยชน์ในการอนุรักษ์พลังงานในเครื่องจักร หรืออุปกรณ์ รวมทั้งให้มีการส่งเสริมการใช้วัสดุหรืออุปกรณ์เพื่อการอนุรักษ์พลังงาน ให้รัฐมนตรีโดยคำแนะนำของคณะกรรมการนโยบายพลังงานแห่งชาติ มีอำนาจออกกฎกระทรวงในเรื่องดังต่อไปนี้

(๑) กำหนดมาตรฐานด้านประสิทธิภาพการใช้พลังงานของเครื่องจักร หรืออุปกรณ์

(๒) กำหนดเครื่องจักร หรืออุปกรณ์ตามประเภท ขนาด ปริมาณการใช้พลังงาน อัตราการเปลี่ยนแปลงพลังงาน และประสิทธิภาพการใช้พลังงานอย่างใดเป็นเครื่องจักร หรืออุปกรณ์ที่มีประสิทธิภาพสูง

(๓) กำหนดวัสดุหรืออุปกรณ์เพื่อการอนุรักษ์พลังงานตามประเภท คุณภาพและมาตรฐานอย่างใด เป็นวัสดุหรืออุปกรณ์เพื่อการอนุรักษ์พลังงาน

(๔) กำหนดให้ผู้ผลิตและผู้จำหน่ายเครื่องจักร หรืออุปกรณ์ ต้องแสดงค่าประสิทธิภาพการใช้พลังงาน

ผู้ผลิตและผู้จำหน่ายเครื่องจักรหรืออุปกรณ์ หรือวัสดุหรืออุปกรณ์เพื่อการอนุรักษ์พลังงานที่มีประสิทธิภาพสูงตามวรรคหนึ่ง (๒) หรือ (๓) มีสิทธิขอรับการส่งเสริมและช่วยเหลือตามมาตรา ๔๐ ได้

กฎกระทรวงตามวรรคหนึ่งจะกำหนดรายละเอียดทางด้านเทคนิค วิชาการ หรือเรื่องอื่นใดที่เป็นเรื่องที่เปลี่ยนแปลงรวดเร็วตามสภาพเศรษฐกิจและสังคม ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่รัฐมนตรีกำหนดโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษาก็ได้

ถ้าคณะกรรมการมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมตามกฎหมายว่าด้วยมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมเห็นสมควรจะกำหนดให้มาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมหรือผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมใดต้องเป็นไปตามมาตรฐานด้านประสิทธิภาพการใช้พลังงานที่ได้กำหนดไว้ในกฎกระทรวงที่ออกตามมาตรานี้ ให้สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม”

(๗) การแก้ไขส่วน

มาตรา .. ให้ยกเลิกความในส่วนที่ .. ...*(ชื่อส่วน)*... มาตรา .. มาตรา .. มาตรา .. และมาตรา .. ของหมวด .. ...*(ชื่อหมวด)*... แห่งพระราชบัญญัติ..... พ.ศ. .... และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“ส่วนที่ ..
...*(ชื่อส่วน)*...

มาตรา .. ..
มาตรา .. ..
มาตรา .. ..”

ตัวอย่าง

- พระราชบัญญัติองค์กรจัดสรรคลื่นความถี่และกำกับการประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๖๐

มาตรา ๙ ให้ยกเลิกความในส่วนที่ ๔ การเลือกและการแต่งตั้งกรรมการ มาตรา ๑๖ ถึงมาตรา ๑๘ ของหมวด ๑ คณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ แห่งพระราชบัญญัติองค์กรจัดสรรคลื่นความถี่และกำกับการประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม พ.ศ. ๒๕๕๓ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“ส่วนที่ ๔
การเลือกและการแต่งตั้งกรรมการ

มาตรา ๑๖ เมื่อได้รายชื่อผู้สมควรได้รับเลือกเป็นกรรมการจากการสรรหาตามส่วนที่ ๓ แล้ว ให้เลขาธิการวุฒิสภาจัดทำรายชื่อผู้ซึ่งได้รับการคัดเลือกนั้น และเสนอบัญชีรายชื่อ พร้อมประวัติและเอกสารหลักฐานของบุคคลดังกล่าว ซึ่งต้องระบุให้ชัดเจนหรือมีหลักฐานแสดงให้เห็นว่าเป็นบุคคลที่มีความเหมาะสมตามมาตรา ๖ ต่อประธานวุฒิสภาภายในสามสิบวันนับแต่วันที่คัดเลือกเสร็จตามมาตรา ๑๕ เพื่อเสนอให้วุฒิสภาพิจารณาและมีมติเลือกต่อไป

ในกรณีที่คณะกรรมการสรรหาไม่อาจสรรหาผู้สมควรได้รับเลือกเป็นกรรมการตามส่วนที่ ๓ ให้แล้วเสร็จได้ภายในกำหนดเวลาตามมาตรา ๑๕ ให้เลขาธิการวุฒิสภานำรายชื่อผู้สมควรได้รับเลือกเป็นกรรมการที่คณะกรรมการสรรหาดำเนินการแล้วเสร็จภายในกำหนดเวลา พร้อมประวัติและเอกสารหลักฐานของบุคคลดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าเป็นบุคคลที่มีความเหมาะสมตามมาตรา ๖ เสนอต่อประธานวุฒิสภาภายในสามสิบวันนับแต่วันที่คัดเลือกเสร็จตามมาตรา ๑๕ เพื่อเสนอให้วุฒิสภาพิจารณาและมีมติเลือกต่อไป

มาตรา ๑๗ ให้วุฒิสภามีมติเลือกบุคคลจากบัญชีรายชื่อที่เลขาธิการวุฒิสภาเสนอให้แล้วเสร็จภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับบัญชีรายชื่อ เพื่อให้ได้กรรมการตามมาตรา ๖ โดยแต่ละด้านให้ผู้ที่ได้รับคะแนนสูงสุดเรียงตามลำดับเป็นผู้ได้รับการคัดเลือก ซึ่งจะต้องกระทำโดยวิธีลงคะแนนลับ แล้วแจ้งให้ผู้ได้รับเลือกทราบ และประธานวุฒิสภาจัดให้ผู้ได้รับการเลือกมาประชุมร่วมกันเพื่อคัดเลือกกันเองเป็นประธานกรรมการ แล้วนำรายชื่อผู้ได้รับการคัดเลือกเป็นประธานกรรมการและได้รับการเลือกเป็นกรรมการ แจ้งให้นายกรัฐมนตรีทราบภายในยี่สิบวันนับแต่วันที่วุฒิสภามีมติเลือก เพื่อนายกรัฐมนตรีดำเนินการนำความกราบบังคมทูลเพื่อทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งต่อไป

เมื่อล่วงพ้นกำหนดเวลาตามวรรคหนึ่ง ถ้ายังมีผู้ได้รับเลือกเป็นกรรมการไม่ครบตามจำนวนที่กำหนดในมาตรา ๖ ให้ประธานวุฒิสภาแจ้งให้คณะกรรมการสรรหาดำเนินการสรรหาเพิ่มเติมตามมาตรา ๑๕ วรรคสอง ตามจำนวนที่ไม่ครบ โดยต้องดำเนินการให้แล้วเสร็จภายในสามสิบวันนับแต่วันที่คณะกรรมการสรรหาได้รับแจ้ง

ในกรณีที่วุฒิสภามีมติเลือกบุคคลเป็นกรรมการไม่ครบตามวรรคสอง แต่มีจำนวนผู้ได้รับเลือกเป็นกรรมการไม่น้อยกว่าห้าคน ให้ประธานวุฒิสภานำรายชื่อผู้ที่ได้รับเลือกเป็นกรรมการแจ้งให้นายกรัฐมนตรีทราบ และให้นายกรัฐมนตรีนำรายชื่อผู้ได้รับเลือกดังกล่าว ขึ้นกราบบังคมทูลเพื่อทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้ง และให้กรรมการดังกล่าวปฏิบัติหน้าที่ต่อไปได้โดยให้ถือว่า กสทช. ประกอบด้วยกรรมการจำนวนดังกล่าว และให้กรรมการ กสทช. นั้น ประชุมร่วมกันเพื่อเลือกกรรมการคนหนึ่งทำหน้าที่ประธาน

กรรมการชั่วคราว จนกว่าจะได้มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งประธานกรรมการตามวรรคสี่

เมื่อวุฒิสภาได้รับบัญชีรายชื่อเพิ่มเติมจากคณะกรรมการสรรหาตามวรรคสองแล้ว ให้วุฒิสภาดำเนินการตามวรรคหนึ่งเพื่อเลือกบุคคลจากบัญชีรายชื่อนั้นให้ครบตามจำนวนที่กำหนดในมาตรา ๖ ภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับบัญชีรายชื่อดังกล่าว และให้ประธานวุฒิสภาจัดให้ผู้ที่ได้รับเลือกเป็นกรรมการมาประชุมร่วมกับกรรมการตามวรรคสามเพื่อคัดเลือกผู้สมควรดำรงตำแหน่งประธานกรรมการให้แล้วเสร็จภายในยี่สิบวันนับแต่วันที่วุฒิสภามีมติเลือกกรรมการเพิ่มเติม แล้วแจ้งบัญชีรายชื่อกรรมการที่ได้รับเลือกและผู้ได้รับคัดเลือกเป็นประธานกรรมการให้นายกรัฐมนตรีทราบ เพื่อดำเนินการนำความกราบบังคมทูลเพื่อทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งต่อไป ในกรณีที่ผู้ได้รับการคัดเลือกเป็นประธานกรรมการเป็นกรรมการตามวรรคสาม ให้ผู้นั้นพ้นจากความเป็นกรรมการนับแต่วันที่ได้รับโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งเป็นประธานกรรมการ

วันที่วุฒิสภาจะดำเนินการเลือกตามวรรคหนึ่งให้หมายถึงวันในสมัยประชุมรัฐสภา

มาตรา ๑๘ ในกรณีที่บุคคลที่จะได้รับการแต่งตั้งตามมาตรา ๑๗ มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๘ (๑) (๒) หรือ (๓) นายกรัฐมนตรีจะนำความขึ้นกราบบังคมทูลเพื่อทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งได้ต่อเมื่อผู้นั้นได้ลาออกจากการเป็นบุคคลตามมาตรา ๘ (๑) หรือ (๒) หรือแสดงหลักฐานให้เป็นที่เชื่อถือได้ว่าตนได้เลิกประกอบอาชีพหรือวิชาชีพตามมาตรา ๘ (๓) แล้ว ซึ่งต้องกระทำภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ได้รับเลือก แต่ถ้าผู้นั้นมิได้ลาออก หรือมิได้เลิกประกอบอาชีพหรือวิชาชีพอิสระภายในเวลาที่กำหนดให้ถือว่าผู้นั้นไม่เคยได้รับเลือกให้เป็นกรรมการ และให้คณะกรรมการสรรหาคัดเลือกบุคคลจากรายชื่อผู้เข้ารับการคัดเลือกตามมาตรา ๑๖ เพื่อเสนอวุฒิสภาให้ความเห็นชอบ”

(๘) การแก้ไขชื่อส่วน

มาตรา .. ให้ยกเลิกชื่อส่วนที่ .. ...*(ชื่อส่วน)*... ของหมวด .. ...*(ชื่อหมวด)*... แห่งพระราชบัญญัติ..... พ.ศ. .... และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“ส่วนที่ ..

...(ชื่อส่วน)...”

(๙) การแก้ไขชื่อส่วนและมาตราในส่วน

มาตรา .. ให้ยกเลิกชื่อส่วนที่ .. ...*(ชื่อส่วน)*... และความในมาตรา .. ของหมวด .. ...*(ชื่อหมวด)*... แห่งพระราชบัญญัติ..... พ.ศ. .... และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

"ส่วนที่ ..
...(ชื่อส่วน)...

มาตรา .. .."

ตัวอย่าง

- พระราชบัญญัติความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องทางอาญา (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๙

มาตรา ๘ ให้ยกเลิกชื่อส่วนที่ ๖ การโอนบุคคลที่ถูกคุมขังเพื่อสืบพยาน และความในมาตรา ๒๖ มาตรา ๒๗ และมาตรา ๒๘ ของหมวด ๒ การให้ความช่วยเหลือและการขอความช่วยเหลือ แห่งพระราชบัญญัติความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องทางอาญา พ.ศ. ๒๕๓๕ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

"ส่วนที่ ๖
การโอนบุคคลซึ่งถูกคุมขังเพื่อช่วยเหลือในการดำเนินคดีชั้นเจ้าพนักงานหรือชั้นศาล

มาตรา ๒๖ ในกรณีที่ได้รับคำร้องขอความช่วยเหลือจากต่างประเทศให้ส่งบุคคลซึ่งถูกคุมขังในประเทศไทยไปเบิกความเป็นพยานในชั้นศาลหรือเพื่อช่วยเหลือเจ้าพนักงานในการสืบสวนสอบสวนในฐานะพยานในประเทศผู้ร้องขอ หรือขอส่งบุคคลซึ่งถูกคุมขังในประเทศผู้ร้องขอมาเพื่อช่วยเหลือในทำนองเดียวกันในประเทศไทย ถ้าผู้ประสานงานกลางพิจารณาแล้วเห็นว่าเป็นการจำเป็นและบุคคลซึ่งถูกคุมขังนั้นสมัครใจ ให้แจ้งเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจดำเนินการส่งตัวบุคคลนั้นไปยังประเทศผู้ร้องขอหรือรับตัวบุคคลนั้นจากประเทศผู้ร้องขอเข้ามาในประเทศไทย

การส่งตัว การรับตัว และการคุมขังบุคคลตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา ๒๗ ระยะเวลาที่บุคคลซึ่งถูกส่งตัวไปเพื่อช่วยเหลือในการดำเนินคดีชั้นเจ้าพนักงานหรือชั้นศาลในต่างประเทศและอยู่ภายใต้การคุมขังของประเทศผู้ร้องขอ ให้ถือว่าเป็นระยะเวลาที่ผู้นั้นถูกคุมขังในประเทศไทย

มาตรา ๒๘ เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจมีอำนาจคุมขังบุคคลซึ่งถูกคุมขังที่ถูกส่งตัวมาจากต่างประเทศเพื่อช่วยเหลือในการดำเนินคดีชั้นเจ้าพนักงานหรือชั้นศาลตลอดเวลาที่บุคคลนั้นอยู่ในประเทศไทยเมื่อบุคคลนั้นช่วยเหลือในการดำเนินคดีในชั้นเจ้าพนักงานหรือในชั้นศาลเสร็จแล้ว ให้แจ้งผู้ประสานงานกลางทราบ”

(๑๐) การแก้ไขบทนิยาม

(ก) การแก้ไขบทนิยามทั้งมาตรา

มาตรา .. ให้ยกเลิกความในมาตรา .. แห่งพระราชบัญญัติ..... พ.ศ. .... และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน “มาตรา .. ..”

ตัวอย่าง

- พระราชบัญญัติกักพืช (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๒

มาตรา ๓ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๔ แห่งพระราชบัญญัติกักพืช พ.ศ. ๒๕๐๗ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา ๔ ในพระราชบัญญัตินี้

“พืช” หมายความว่า พันธุ์พืชทุกชนิดทั้งพืชบก พืชน้ำ และพืชประเภทอื่น รวมทั้งส่วนหนึ่งส่วนใดของพืช เช่น ต้น ตา ตอ แขนง หน่อ กิ่ง ใบ ราก เหง้า หัว ดอก ผล เมล็ด เชื้อ และสปอร์ของเห็ด ไม่ว่าที่ยังทำพันธุ์ได้หรือตายแล้ว และให้หมายความรวมถึงตัวห้ำ ตัวเบียน ตัวไหม ไข่ไหม รังไหม ผึ้ง รังผึ้ง และจุลินทรีย์ด้วย

“พืชควบคุม” หมายความว่า พืชที่รัฐมนตรีประกาศกำหนดในราชกิจจานุเบกษาให้เป็นพืชควบคุม

ฯลฯ ฯลฯ”

- พระราชบัญญัติยา (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๒๒

มาตรา ๓ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๔ แห่งพระราชบัญญัติยา พ.ศ. ๒๕๑๐ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติยา (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๑๘ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา ๔ ในพระราชบัญญัตินี้

“ยา” หมายความว่า

(๑) วัตถุที่รับรองไว้ในตำรายาที่รัฐมนตรีประกาศ

(๒) วัตถุที่มุ่งหมายสำหรับใช้ในการวินิจฉัย บำบัด บรรเทา รักษา หรือป้องกันโรค หรือความเจ็บป่วยของมนุษย์หรือสัตว์

(๓) วัตถุที่เป็นเภสัชเคมีภัณฑ์ หรือเภสัชเคมีภัณฑ์กึ่งสำเร็จรูป หรือ

ฯลฯ ฯลฯ”

(ข) การแก้ไขบทนิยามคำเดียว

มาตรา .. ให้ยกเลิกความในบทนิยามคำว่า “.....” ในมาตรา .. แห่งพระราชบัญญัติ..... พ.ศ. .... และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

““.....” หมายความว่า .....”

ตัวอย่าง

- พระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๖

มาตรา ๓ ให้ยกเลิกความในบทนิยามคำว่า “ครูการศึกษาพิเศษ” ในมาตรา ๓ แห่งพระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. ๒๕๕๑ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

““ครูการศึกษาพิเศษ” หมายความว่า ครูที่มีวุฒิทางการศึกษาพิเศษสูงกว่าระดับปริญญาตรีขึ้นไปหรือครูที่มีวุฒิทางการศึกษาพิเศษระดับปริญญาตรีที่ผ่านการประเมินทักษะการสอนคนพิการตามที่คณะกรรมการส่งเสริมการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการกำหนด และปฏิบัติหน้าที่สอน จัดการศึกษา นิเทศ หรือหน้าที่อื่นเกี่ยวกับการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการในสถานศึกษาทั้งของรัฐและเอกชน”

(ค) การแก้ไขบทนิยามที่กำหนดในลักษณะอนุมาตรา

มาตรา .. ให้ยกเลิกความใน (..) ของมาตรา .. แห่งพระราชบัญญัติ ..... พ.ศ. .... และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“(..) “.....” หมายความว่า .....”

ตัวอย่าง

- พระราชบัญญัติการขนส่งทางบก (ฉบับที่ ๑๒) พ.ศ. ๒๕๕๗

มาตรา ๓ ให้ยกเลิกความใน (๕) ของมาตรา ๔ แห่งพระราชบัญญัติการขนส่งทางบก พ.ศ. ๒๕๒๒ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติการขนส่งทางบก (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๒๓ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“(๕) “การขนส่งส่วนบุคคล” หมายความว่า การขนส่งเพื่อการค้าหรือธุรกิจของตนเองด้วยรถที่มีน้ำหนักเกินสองพันสองร้อยกิโลกรัม”

(ง) การแก้ไขอนุข้อย่อยของบทนิยาม

มาตรา .. ให้ยกเลิกความใน (..) ของบทนิยามคำว่า “.....” ในมาตรา .. แห่งพระราชบัญญัติ..... พ.ศ. .... และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน “(..) .....”

ตัวอย่าง

- พระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจข้อมูลเครดิต (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๙

มาตรา ๔ ให้ยกเลิกความใน (๕) ของบทนิยามคำว่า “สถาบันการเงิน” ในมาตรา ๓ แห่งพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจข้อมูลเครดิต พ.ศ. ๒๕๔๕ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“(๕) บริษัทประกันวินาศภัย”

- พระราชบัญญัติการสาธารณสุข (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๖๐

มาตรา ๕ ให้ยกเลิกความใน (๖) ของบทนิยามคำว่า “เจ้าพนักงานท้องถิ่น” ในมาตรา ๔ แห่งพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. ๒๕๓๕ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติการสาธารณสุข (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๐ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“(๖) ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น สำหรับในเขตองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น”

(จ) การแก้ไขบทนิยามหลายคำ

มาตรา .. ให้ยกเลิกความในบทนิยามคำว่า “.....” “.....” และ “.....” ในมาตรา .. แห่งพระราชบัญญัติ..... พ.ศ. .... และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน ““.....” หมายความว่า ..... “.....” หมายความว่า ..... “.....” หมายความว่า .....”

ตัวอย่าง

- พระราชบัญญัติควบคุมอาคาร (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๔๓

มาตรา ๗ ให้ยกเลิกความในบทนิยามคำว่า “นายช่าง” และ “เจ้าพนักงานท้องถิ่น” ในมาตรา ๔ แห่งพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. ๒๕๒๒ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

““นายช่าง” หมายความว่า ข้าราชการหรือพนักงานของราชการส่วนท้องถิ่น ซึ่งเจ้าพนักงานท้องถิ่นแต่งตั้งให้เป็นนายช่าง หรือวิศวกรหรือสถาปนิกซึ่งอธิบดีกรมโยธาธิการแต่งตั้งให้เป็นนายช่าง

“เจ้าพนักงานท้องถิ่น” หมายความว่า

(๑) นายกเทศมนตรี สำหรับในเขตเทศบาล

(๒) นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด สำหรับในเขตองค์การบริหารส่วนจังหวัด

(๓) ประธานกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล สำหรับในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล

(๔) ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร สำหรับในเขตกรุงเทพมหานคร

(๕) นายกเมืองพัทยา สำหรับในเขตเมืองพัทยา

(๖) ผู้บริหารท้องถิ่นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด สำหรับในเขตองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น”

- พระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๖๐

มาตรา ๓ ให้ยกเลิกความในบทนิยามคำว่า “คณะบริหาร” “สำนักงาน” และ “ผู้อำนวยการ” ในมาตรา ๔ แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๐ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

““คณะบริหาร” หมายความว่า คณะบริหารสภาเด็กและเยาวชนตำบล คณะบริหารสภาเด็กและเยาวชนเทศบาล คณะบริหารสภาเด็กและเยาวชนอำเภอ คณะบริหารสภาเด็กและเยาวชนเขต คณะบริหารสภาเด็กและเยาวชนจังหวัด คณะบริหารสภาเด็กและเยาวชนกรุงเทพมหานคร และคณะบริหารสภาเด็กและเยาวชนแห่งประเทศไทย

“สำนักงาน” หมายความว่า กรมกิจการเด็กและเยาวชน

“ผู้อำนวยการ” หมายความว่า อธิบดีกรมกิจการเด็กและเยาวชน”

(๑๑) การแก้ไขถ้อยคำที่ปรากฏในเนื้อหาของกฎหมาย

มาตรา .. ให้แก้ไขคำว่า “.....” ในพระราชบัญญัติ..... พ.ศ. .... เป็นคำว่า “.....”

ตัวอย่าง

- พระราชบัญญัติการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๔

มาตรา ๓ ให้แก้คำว่า “ภาษีการค้า” ในมาตรา ๔๘ มาตรา ๔๙ มาตรา ๕๐ มาตรา ๕๑ และมาตรา ๕๔ วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๒๒ เป็นคำว่า “ภาษีมูลค่าเพิ่มและภาษีสรรพสามิต”

- พระราชบัญญัติการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๕๐

มาตรา ๑๓ ในพระราชบัญญัติการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๒๒ ให้แก้ไขคำว่า “เขตอุตสาหกรรมส่งออก” เป็น “เขตประกอบการเสรี” คำว่า “การค้าเพื่อส่งออก” เป็น “พาณิชยกรรม” และคำว่า “ผู้ประกอบการค้าเพื่อส่งออก” เป็น “ผู้ประกอบพาณิชยกรรม”

(๑๒) การแก้ไขอัตราค่าธรรมเนียมท้าย/ บัญชีท้าย/ ตารางท้าย

(ก) การแก้ไขทั้งหมด

มาตรา .. ให้ยกเลิก.....ท้ายพระราชบัญญัติ..... พ.ศ. .... และให้ใช้.....ท้ายพระราชบัญญัตินี้แทน

ตัวอย่าง

- พระราชบัญญัติสถานพยาบาลสัตว์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๗

มาตรา ๑๒ ให้ยกเลิกอัตราค่าธรรมเนียมท้ายพระราชบัญญัติสถานพยาบาลสัตว์ พ.ศ. ๒๕๓๓ และให้ใช้อัตราค่าธรรมเนียมท้ายพระราชบัญญัตินี้แทน

- พระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๕๙

มาตรา ๓๔ ให้ยกเลิกอัตราค่าธรรมเนียมท้ายพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. ๒๕๓๔ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๓ และให้ใช้อัตราค่าธรรมเนียมท้ายพระราชบัญญัตินี้แทน

(ข) การแก้ไขบางส่วน

มาตรา .. ให้ยกเลิกความใน ..... ของ..... ท้ายพระราชบัญญัติ..... พ.ศ. .... และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

ตัวอย่าง

- พระราชบัญญัติการทะเบียนราษฎร (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๖๒

มาตรา ๒๒ ให้ยกเลิกความใน ๔. ของอัตราค่าธรรมเนียมท้ายพระราชบัญญัติการทะเบียนราษฎร พ.ศ. ๒๕๓๔ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติการทะเบียนราษฎร (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๑ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“๔. การแจ้งการเกิดตามมาตรา ๑๘ วรรคสาม
การแจ้งการตายตามมาตรา ๒๑ วรรคสี่
หรือการแจ้งการย้ายที่อยู่ตามมาตรา ๓๐/๒ ฉบับละ ๑๐๐ บาท”

๓.๒ แบบการเพิ่ม

(๑) การเพิ่มมาตรา

(ก) การเพิ่มมาตราแทรกระหว่างมาตรา

มาตรา .. ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นมาตรา ../๑ มาตรา ../๒ และมาตรา ../๓ แห่งพระราชบัญญัติ..... พ.ศ. ....

“มาตรา ../๑ .....

มาตรา ../๒ .....

มาตรา ../๓ .....”

ตัวอย่าง

- พระราชบัญญัติกองทุนสำรองเลี้ยงชีพ (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๕๘

มาตรา ๔ ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นมาตรา ๑๐/๑ แห่งพระราชบัญญัติกองทุนสำรองเลี้ยงชีพ พ.ศ. ๒๕๓๐

“มาตรา ๑๐/๑ ในกรณีที่รัฐมนตรีเห็นว่าท้องที่หนึ่งท้องที่ใดเกิดวิกฤตเศรษฐกิจ สาธารณภัย หรือเหตุการณ์ใดที่ส่งผลกระทบต่อสถานการณ์ทางเศรษฐกิจ ให้รัฐมนตรีมีอำนาจกำหนดประเภทธุรกิจ ระยะเวลา หรือเงื่อนไขใด เพื่อให้ลูกจ้างหรือนายจ้างหยุดหรือเลื่อนการส่งเงินสะสมหรือเงินสมทบเข้ากองทุนได้คราวละไม่เกินหนึ่งปี ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด”

- พระราชบัญญัติการทะเบียนราษฎร (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๑

มาตรา ๑๕ ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นมาตรา ๑๙/๑ มาตรา ๑๙/๒ และมาตรา ๑๙/๓ แห่งพระราชบัญญัติการทะเบียนราษฎร พ.ศ. ๒๕๓๔

“มาตรา ๑๙/๑ เด็กเร่ร่อนหรือเด็กที่ไม่ปรากฏบุพการีหรือบุพการีทอดทิ้งซึ่งอยู่ในการอุปการะของหน่วยงานของรัฐหรือหน่วยงานเอกชนที่จดทะเบียนตามกฎหมาย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการสงเคราะห์ช่วยเหลือเด็กตามที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด ถ้าเด็กยังไม่ได้แจ้งการเกิดและไม่มีรายการบุคคลในทะเบียนบ้านให้หัวหน้าหน่วยงานหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายจากหัวหน้าหน่วยงานเป็นผู้แจ้งการเกิดต่อนายทะเบียนผู้รับแจ้งแห่งท้องที่ที่หน่วยงานนั้นตั้งอยู่ และให้นายทะเบียนออกใบรับแจ้ง ทั้งนี้ ตามระเบียบและแบบพิมพ์ที่ผู้อำนวยการทะเบียนกลางกำหนด

มาตรา ๑๙/๒ การพิสูจน์สถานการณ์เกิดและสัญชาติของเด็กตามมาตรา ๑๙ และมาตรา ๑๙/๑ ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง ในกรณีที่ไม่อาจพิสูจน์สถานการณ์เกิดและสัญชาติได้ ให้นายทะเบียนอำเภอหรือนายทะเบียนท้องถิ่นจัดทำทะเบียนประวัติและออกเอกสารแสดงตนให้เด็กไว้เป็นหลักฐาน ตามระเบียบที่ผู้อำนวยการทะเบียนกลางกำหนด

มาตรา ๑๙/๓ ผู้มีสัญชาติไทยซึ่งเจ้าบ้านหรือบิดามารดามิได้แจ้งการเกิดให้ตามมาตรา ๑๘ อาจร้องขอต่อนายทะเบียนผู้รับแจ้งเพื่อแจ้งการเกิดได้ตามระเบียบที่ผู้อำนวยการทะเบียนกลางกำหนดและให้นำความในมาตรา ๑๙/๒ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ในกรณีที่บุคคลตามวรรคหนึ่งยังไม่บรรลุนิติภาวะ ให้บิดามารดาหรือผู้ปกครองแจ้งแทนได้ แต่สำหรับกรณีของบิดามารดาให้นายทะเบียนผู้รับแจ้งดำเนินการให้ต่อเมื่อได้ชำระค่าปรับตามที่นายทะเบียนอำเภอหรือนายทะเบียนท้องถิ่นเปรียบเทียบตามมาตรา ๔๗ (๒) และมาตรา ๕๑ แล้ว”

(ข) การเพิ่มมาตราต่อท้ายมาตราสุดท้าย

มาตรา .. ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นมาตรา .. แห่งพระราชบัญญัติ..... พ.ศ. ....

“มาตรา .. ..”

ตัวอย่าง

- พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๖๒

มาตรา ๓๕ ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นมาตรา ๖๓ แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. ๒๕๒๒

“มาตรา ๖๓ ค่าปรับจากการเปรียบเทียบที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้ปฏิบัติการและดำเนินการเปรียบเทียบความผิดตามที่ได้รับมอบหมายตามมาตรา ๖๒ วรรคหนึ่ง ให้ตกเป็นรายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น”

(ค) การเพิ่มมาตราแรกหรือมาตราสุดท้ายของหมวด/ส่วน

มาตรา .. ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นมาตรา ../๑ มาตรา ../๒ และมาตรา ../๓ ของหมวด .. ...*(ชื่อหมวด)*... แห่งพระราชบัญญัติ..... พ.ศ. ....

“มาตรา ../๑ .....

มาตรา ../๒ .....

มาตรา ../๓ .....”

ตัวอย่าง

- พระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๖๒

มาตรา ๑๕ ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นมาตรา ๓๔/๑ และมาตรา ๓๔/๒ ของหมวด ๓ ธุรกิจบริการเกี่ยวกับธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. ๒๕๔๔

“มาตรา ๓๔/๑ เพื่อประโยชน์ในการควบคุมดูแลการประกอบธุรกิจบริการเกี่ยวกับธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ตามหมวดนี้ ให้คณะกรรมการ สำนักงาน หรือหน่วยงานของรัฐซึ่งเป็นผู้รับผิดชอบในการควบคุมดูแลตามมาตรา ๓๒ วรรคสาม ประกาศกำหนดรายละเอียดเพิ่มเติมในเรื่องที่กำหนดไว้ในพระราชกฤษฎีกาตามมาตรา ๓๒ ได้ โดยไม่ขัดหรือแย้งกับพระราชกฤษฎีกาดังกล่าว

มาตรา ๓๔/๒ เพื่อประโยชน์ในการควบคุมดูแลและกำกับการประกอบธุรกิจบริการเกี่ยวกับธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ให้เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้หรือตามพระราชกฤษฎีกาตามมาตรา ๓๒ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานของรัฐหรือสำนักงานที่มีหน้าที่ควบคุมดูแลการประกอบธุรกิจบริการเกี่ยวกับธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์นั้น มีหน้าที่และอำนาจ ดังต่อไปนี้

(๑) มีหนังสือแจ้งให้ผู้ให้บริการหรือเจ้าหน้าที่ของผู้ให้บริการ หรือบุคคลใดมาให้ข้อมูลหรือส่งเอกสารหรือหลักฐานใด ๆ เกี่ยวกับการประกอบธุรกิจการให้บริการนั้น

(๒) ตรวจสอบและรวบรวมข้อเท็จจริงเพื่อรายงานต่อคณะกรรมการในกรณีที่ผู้ให้บริการได้กระทำความผิดหรือทำให้เกิดความเสียหายเพราะเหตุฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้หรือตามพระราชกฤษฎีกา ประกาศของคณะกรรมการหรือเงื่อนไขในใบอนุญาต

(๓) เข้าไปในสถานที่ของผู้ให้บริการในระหว่างเวลาพระอาทิตย์ขึ้นจนถึงพระอาทิตย์ตก หรือในเวลาทำการของสถานที่นั้น เพื่อตรวจสอบและรวบรวมข้อเท็จจริง และยึดหรืออายัดเอกสารและหลักฐาน รวมถึงสิ่งอื่นใดที่เกี่ยวกับการให้บริการที่สงสัยว่ามีไว้เพื่อใช้หรือได้ใช้ในการกระทำความผิด

ในการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่ตามมาตรานี้ ให้แสดงบัตรประจำตัวพนักงานเจ้าหน้าที่ที่หน่วยงานของรัฐหรือสำนักงานที่มีหน้าที่ควบคุมดูแลออกให้และให้ผู้ที่เกี่ยวข้องอำนวยความสะดวกตามสมควร”

(ง) การเพิ่มมาตราแทนมาตราซึ่งเคยถูกยกเลิกไปแล้ว

มาตรา .. ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นมาตรา .. แห่งพระราชบัญญัติ..... พ.ศ. .... ซึ่งถูกยกเลิกโดยพระราชบัญญัติ..... พ.ศ. ....

“มาตรา .. ..”

ตัวอย่าง

- พระราชบัญญัติกองทุนสำรองเลี้ยงชีพ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๕๐

มาตรา ๙ ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นมาตรา ๑๖ และมาตรา ๑๗ แห่งพระราชบัญญัติกองทุนสำรองเลี้ยงชีพ พ.ศ. ๒๕๓๐ ซึ่งถูกยกเลิกโดยพระราชบัญญัติกองทุนสำรองเลี้ยงชีพ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๒

"มาตรา ๑๖ ในการลงทุนหรือหาผลประโยชน์ของกองทุน ให้ผู้จัดการกองทุนนำเงินสะสมและเงินสมทบไปลงทุนหรือหาผลประโยชน์ตามนโยบายการลงทุนที่ลูกจ้างได้แสดงเจตนาไว้ ในกรณีที่ลูกจ้างไม่แสดงเจตนาเลือกนโยบายการลงทุน ให้ลงทุนหรือหาผลประโยชน์ตามนโยบายเดิมหรือนโยบายที่มีความเสี่ยงน้อยที่สุด แล้วแต่กรณี

มาตรา ๑๗ ให้ผู้จัดการกองทุนจัดทำบัญชีเพื่อแบ่งแยกทรัพย์สินของกองทุนทุกกองทุนโดยให้บันทึกรายได้และค่าใช้จ่ายของกองทุนตามประเภทของกองทุนดังต่อไปนี้

(๑) กรณีกองทุนหลายนายจ้าง ให้บันทึกรายได้และค่าใช้จ่ายของกองทุนตามส่วนได้เสียของลูกจ้างแยกตามรายนายจ้าง ทั้งนี้ รายได้และค่าใช้จ่ายของกองทุนดังต่อไปนี้ ให้นำมาคำนวณเพื่อบันทึกเป็นรายได้หรือค่าใช้จ่ายในบัญชีของลูกจ้างที่มีนายจ้างรายเดียวกัน

(ก) เงินเพิ่มที่นายจ้างจ่ายเข้ากองทุน

(ข) เงินสมทบและผลประโยชน์ของเงินสมทบที่ลูกจ้างซึ่งสิ้นสมาชิกภาพไม่มีสิทธิได้รับและข้อบังคับของกองทุนกำหนดให้เป็นของกองทุน

(ค) ค่าเสียหายหรือดอกเบี้ยที่กองทุนต้องชำระตามคำพิพากษาหรือคำสั่งศาล

(ง) เงินที่ตกเป็นของกองทุนตามมาตรา ๒๓ วรรคสี่

(จ) รายได้หรือค่าใช้จ่ายอื่นตามที่นายทะเบียนประกาศกำหนด

(๒) กรณีกองทุนที่มีหลายนโยบายการลงทุน ให้จัดทำบัญชีแยกทรัพย์สินของแต่ละนโยบายการลงทุนออกจากกัน ทั้งนี้ รายได้และค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นหากเป็นผลมาจากการจัดการลงทุนตามนโยบายการลงทุนใด ให้บันทึกเป็นรายได้และค่าใช้จ่ายในบัญชีของนโยบายการลงทุนนั้น ส่วนรายได้และค่าใช้จ่ายอื่น

ให้กระจายรายได้และค่าใช้จ่ายนั้นตามสัดส่วนของมูลค่าทรัพย์สินของแต่ละนโยบายการลงทุนและบันทึกเป็นรายได้และค่าใช้จ่ายในบัญชีของนโยบายการลงทุนนั้น"

- พระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำไทย (ฉบับที่ ๑๖) พ.ศ. ๒๕๕๐

มาตรา ๖ ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นมาตรา ๒๕ ในหมวดที่ ๒ หน้าที่นายเรือเมื่อเวลาเรือเข้ามาหรือออกจากน่านน้ำไทย แห่งพระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำไทย พระพุทธศักราช ๒๔๕๖ ซึ่งถูกยกเลิกโดยพระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำไทย (ฉบับที่ ๑๓) พ.ศ. ๒๕๒๕

"มาตรา ๒๕ เพื่อการรักษาความปลอดภัยทางน้ำ ห้ามมิให้นายเรือหรือผู้ที่ควบคุมเรือเดินเรือเข้าไปในเขตควบคุมการเดินเรือ เว้นแต่ในกรณีมีเหตุจำเป็นและได้รับอนุญาตจากเจ้าท่า

นายเรือหรือผู้ที่ควบคุมเรือผู้ใดฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามวรรคหนึ่ง ต้องระวางโทษปรับตั้งแต่สองพันบาทถึงหนึ่งหมื่นบาท และให้เจ้าท่ามีอำนาจสั่งยึดใบประกาศนียบัตรควบคุมเรือ มีกำหนดไม่เกินหกเดือน

นายเรือหรือผู้ที่ควบคุมเรือผู้ใดปฏิบัติหน้าที่ในระหว่างที่ถูกยึดใบประกาศนียบัตรควบคุมเรือตามวรรคสอง ต้องระวางโทษปรับหนึ่งหมื่นบาท"

(๒) การเพิ่มวรรคของมาตรา

มาตรา .. ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นวรรค...ของมาตรา .. แห่งพระราชบัญญัติ ..... พ.ศ. ....
"....."

ตัวอย่าง

- พระราชบัญญัติการเช่าที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๙

มาตรา ๑๓ ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นวรรคสามของมาตรา ๒๐ แห่งพระราชบัญญัติการเช่าที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. ๒๕๒๔

"ในการวินิจฉัยข้อพิพาทตามพระราชบัญญัตินี้ คชก. ตำบล ต้องแจ้งผลการวินิจฉัยดังกล่าวให้คู่กรณีทราบภายในสิบวันนับแต่วันที่มีคำวินิจฉัย"

- พระราชบัญญัติการทะเบียนราษฎร (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๑

มาตรา ๑๒ ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นวรรคสามและวรรคสี่ของมาตรา ๑๕ แห่งพระราชบัญญัติการทะเบียนราษฎร พ.ศ. ๒๕๓๔

"ในกรณีจำเป็นเพื่อประโยชน์ในการรักษาความสงบเรียบร้อยและความมั่นคงในราชอาณาจักรคณะรัฐมนตรีจะอนุมัติให้ผู้อำนวยการทะเบียนกลางยินยอมให้ส่วนราชการหรือหน่วยงานของรัฐเชื่อมโยงข้อมูลที่ปรากฏในทะเบียนอื่นนอกจากทะเบียนตามวรรคสองเฉพาะข้อมูลที่จำเป็นแก่การปฏิบัติหน้าที่ตามที่รัฐมนตรีกำหนดก็ได้

ห้ามมิให้ส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือพนักงานสอบสวนที่ได้ข้อมูลใดตามมาตรานี้นำไปใช้เพื่อประโยชน์ในทางธุรกิจหรือในเรื่องอื่นที่ไม่เกี่ยวกับหน้าที่ของทางราชการหรือตามวัตถุประสงค์ที่ร้องขอ"

(๓) การเพิ่มวรรคของอนุมาตรา

มาตรา .. ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นวรรค...ของ (..) ของมาตรา .. แห่งพระราชบัญญัติ..... พ.ศ. .... “.....”

ตัวอย่าง

- พระราชบัญญัติกองทุนสำรองเลี้ยงชีพ (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๕๘

มาตรา ๖ ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นวรรคสองของ (๑) ของมาตรา ๑๗ แห่งพระราชบัญญัติกองทุนสำรองเลี้ยงชีพ พ.ศ. ๒๕๓๐ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติกองทุนสำรองเลี้ยงชีพ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๕๐

“รายได้ของกองทุนตามวรรคหนึ่ง (ก) (ข) (ง) และ (จ) อาจกำหนดในข้อบังคับของกองทุนให้บันทึกตามส่วนได้เสียของลูกจ้างหรือบันทึกเฉลี่ยตามจำนวนลูกจ้างของนายจ้างรายใดรายหนึ่งหรือหลายรายก็ได้”

(๔) การเพิ่มอนุมาตรา

(ก) การเพิ่มอนุมาตราของมาตรา

มาตรา .. ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็น (..) (..) และ (..) ของมาตรา .. แห่งพระราชบัญญัติ..... พ.ศ. .... “(..) ..... (..) ..... (..) .....”

ตัวอย่าง

- พระราชกำหนดการบริหารจัดการการทำงานของคนต่างด้าว (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๖๑

มาตรา ๔ ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็น (๘) ของมาตรา ๔ แห่งพระราชกำหนดการบริหารจัดการการทำงานของคนต่างด้าว พ.ศ. ๒๕๖๐

“(๘) ผู้แทนของนิติบุคคลต่างด้าวที่ได้รับใบอนุญาตประกอบธุรกิจตามกฎหมายว่าด้วยการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว”

- พระราชบัญญัติพลังงานนิวเคลียร์เพื่อสันติ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๖๒

มาตรา ๖ ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็น (๑๘/๑) ของมาตรา ๘ แห่งพระราชบัญญัติพลังงานนิวเคลียร์เพื่อสันติ พ.ศ. ๒๕๕๙

"(๑๘/๑) กำหนดหลักเกณฑ์การจัดให้มีเจ้าหน้าที่ความปลอดภัยทางรังสีตามมาตรา ๙๒ หลักเกณฑ์การจัดให้มีเจ้าหน้าที่ดำเนินการทางเทคนิคเกี่ยวกับวัสดุนิวเคลียร์ตามมาตรา ๙๓ และหลักเกณฑ์การจัดให้มีเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานเดินเครื่องปฏิกรณ์นิวเคลียร์ตามมาตรา ๙๔"

- พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๕๖

มาตรา ๓ ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็น (๑/๑) และ (๑/๒) ของมาตรา ๑๐ แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. ๒๕๒๒

"(๑/๑) ไกล่เกลี่ยหรือประนีประนอมข้อพิพาทเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิของผู้บริโภคตามที่ผู้บริโภคและผู้ประกอบธุรกิจตกลงกันก่อนมีการฟ้องคดีต่อศาล ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการกำหนดโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา

(๑/๒) ส่งเสริม พัฒนา และสนับสนุนงานคุ้มครองผู้บริโภค ทั้งนี้ตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการกำหนด"

(ข) การเพิ่มอนุมาตราของวรรคของมาตรา

มาตรา .. ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็น (..) ของวรรค...ของมาตรา .. แห่งพระราชบัญญัติ..... พ.ศ. .... "(..) ....."

ตัวอย่าง

- พระราชบัญญัติการกีฬาแห่งประเทศไทย (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๖๐

มาตรา ๔ ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็น (๗/๑) (๗/๒) และ (๗/๓) ของวรรคหนึ่งของมาตรา ๓๖ แห่งพระราชบัญญัติการกีฬาแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๕๘

"(๗/๑) เงินที่โอนมาโดยผลของกฎหมาย

(๗/๒) เงินที่ได้จากค่าธรรมเนียมและค่าปรับตามกฎหมายว่าด้วยกีฬามวย

(๗/๓) เงินค่าปรับทางปกครองตามกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมกีฬาอาชีพ"

มาตรา ๕ ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็น (๕/๑) ของวรรคหนึ่งของมาตรา ๔๖ แห่งพระราชบัญญัติการกีฬาแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๕๘

"(๕/๑) กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขเกี่ยวกับการใช้จ่ายเงินของกองทุนเพื่อการส่งเสริมและสนับสนุนกีฬามวยตามกฎหมายว่าด้วยกีฬามวย และกีฬาอาชีพตามกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมกีฬาอาชีพ"

(๕) การเพิ่มหมวด

(ก) การเพิ่มทั้งหมวด

มาตรา .. ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นหมวด ../๑ ...*(ชื่อหมวด)*... มาตรา ../๑ มาตรา ../๒ และมาตรา ../๓ แห่งพระราชบัญญัติ..... พ.ศ. ....

“หมวด ../๑

...(ชื่อหมวด)...

มาตรา ../๑ .....

มาตรา ../๒ .....

มาตรา ../๓ .....”

ตัวอย่าง

- พระราชบัญญัติหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๕๙

มาตรา ๔๔ ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นหมวด ๑๒/๑ มาตรการลงโทษทางแพ่ง มาตรา ๓๑๗/๑ มาตรา ๓๑๗/๒ มาตรา ๓๑๗/๓ มาตรา ๓๑๗/๔ มาตรา ๓๑๗/๕ มาตรา ๓๑๗/๖ มาตรา ๓๑๗/๗ มาตรา ๓๑๗/๘ มาตรา ๓๑๗/๙ มาตรา ๓๑๗/๑๐ มาตรา ๓๑๗/๑๑ มาตรา ๓๑๗/๑๒ มาตรา ๓๑๗/๑๓ และมาตรา ๓๑๗/๑๔ แห่งพระราชบัญญัติหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ พ.ศ. ๒๕๓๕

“หมวด ๑๒/๑

มาตรการลงโทษทางแพ่ง

มาตรา ๓๑๗/๑ ให้การกระทำความผิดดังต่อไปนี้ เป็นการกระทำความผิดที่อาจดำเนินมาตรการลงโทษทางแพ่งกับผู้กระทำความผิดนั้นได้

(๑) กระทำการอันไม่เป็นธรรมเกี่ยวกับการซื้อขายหลักทรัพย์ อันเป็นความผิดตามมาตรา ๒๙๖ หรือมาตรา ๒๙๖/๑

(๒) แสดงข้อความอันเป็นเท็จหรือปกปิดข้อความจริงซึ่งควรบอกให้แจ้งในสาระสำคัญ อันเป็นความผิดตามมาตรา ๒๗๘ หรือมาตรา ๒๘๑/๑๐

(๓) ไม่ปฏิบัติหน้าที่ในฐานะกรรมการหรือผู้บริหารตามมาตรา ๘๙/๗ อันเป็นความผิดตามมาตรา ๒๘๑/๒ วรรคหนึ่ง

(๔) ยินยอมให้บุคคลอื่นใช้บัญชีซื้อขายหลักทรัพย์หรือบัญชีธนาคารที่ใช้ชำระค่าซื้อขายหลักทรัพย์หรือใช้บัญชีซื้อขายหลักทรัพย์หรือบัญชีธนาคารของบุคคลอื่น อันเป็นความผิดตามมาตรา ๒๙๗

การนำมาตรการลงโทษทางแพ่งมาใช้บังคับแก่ผู้กระทำความผิดตามวรรคหนึ่ง ให้คำนึงถึงความร้ายแรงของการกระทำ ผลกระทบต่อตลาดทุน พยานหลักฐานที่อาจนำมาใช้พิสูจน์ความผิด และความคุ้มค่าในการดำเนินมาตรการนั้น

มาตรา ๓๑๗/๒ ในกรณีที่มีการร้องทุกข์หรือกล่าวโทษต่อพนักงานสอบสวนในคดีเกี่ยวกับการกระทำความผิดตามมาตรา ๓๑๗/๑ ให้พนักงานสอบสวนส่งเรื่องให้สำนักงานภายในสามสิบวันนับแต่วันที่มีการร้องทุกข์หรือกล่าวโทษเพื่อพิจารณาดำเนินการต่อไปตามบทบัญญัติในหมวดนี้ และในกรณีที่คณะกรรมการพิจารณามาตรการลงโทษทางแพ่งเห็นสมควรใช้มาตรการลงโทษทางแพ่ง ให้สำนักงานแจ้งให้พนักงานสอบสวนทราบด้วย

ฯลฯ ฯลฯ”

(ข) การเพิ่มส่วนในหมวด

มาตรา .. ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นส่วนที่ ../๑ ...*(ชื่อส่วน)*... มาตรา ../๑ มาตรา ../๒ และมาตรา ../๓ ของหมวด .. ...*(ชื่อหมวด)*... แห่งพระราชบัญญัติ ..... พ.ศ. ....

“ส่วนที่ ../๑
...(ชื่อส่วน)...

มาตรา ../๑ .....
มาตรา ../๒ .....
มาตรา ../๓ .....”

ตัวอย่าง

- พระราชบัญญัติการจำนองเรือและบุริมสิทธิทางทะเล (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๘

มาตรา ๔ ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นส่วนที่ ๔ การทำสัญญาและจดทะเบียนจำนองเรือที่อยู่ระหว่างการต่อ มาตรา ๒๑/๑ มาตรา ๒๑/๒ มาตรา ๒๑/๓ และมาตรา ๒๑/๔ ของหมวด ๑ การจำนองเรือ แห่งพระราชบัญญัติการจำนองเรือและบุริมสิทธิทางทะเล พ.ศ. ๒๕๓๗

“ส่วนที่ ๔
การทำสัญญาและจดทะเบียนจำนองเรือที่อยู่ระหว่างการต่อ

มาตรา ๒๑/๑ เรือที่อยู่ระหว่างการต่อที่จะจำนองได้ต้องเป็นเรือที่เมื่อต่อเสร็จแล้วสามารถทำสัญญาและจดทะเบียนจำนองเรือตามส่วนที่ ๒ ได้

มาตรา ๒๑/๒ สัญญาจำนองเรือที่อยู่ระหว่างการต่อต้องทำเป็นหนังสือและจดทะเบียนตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง

สัญญาจำนองตามวรรคหนึ่ง ให้มีผลต่อไปเมื่อเรือได้ต่อเสร็จแล้วด้วย

มาตรา ๒๑/๓ การจำนองเรือที่อยู่ระหว่างการต่อให้ครอบไปถึงสัมภาระเครื่องยนต์และอุปกรณ์ประจำเรือที่ได้นำมาประกอบหรือติดตั้งในเรือที่อยู่ระหว่างการต่อด้วย

มาตรา ๒๑/๔ ให้นำบทบัญญัติว่าด้วยการจำนองเรือในหมวดนี้และอัตราค่าธรรมเนียมการจดทะเบียนจำนองเรือมาใช้กับการจำนองเรือที่อยู่ระหว่างการต่อโดยอนุโลม”

(๖) การเพิ่มบทนิยาม

(ก) การเพิ่มบทนิยามทั้งมาตรา

มาตรา .. ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นมาตรา .. แห่งพระราชบัญญัติ..... พ.ศ. ....

“มาตรา .. ในพระราชบัญญัตินี้

“.....” หมายความว่า .....

“.....” หมายความว่า.....”

(ข) การเพิ่มบทนิยามแทรกระหว่างบทนิยาม

มาตรา .. ให้เพิ่มบทนิยามคำว่า “.....” “.....” และ “.....” ระหว่างบทนิยามคำว่า “.....” และ “.....” ในมาตรา .. แห่งพระราชบัญญัติ ..... พ.ศ. ....

““.....” หมายความว่า .....

“.....” หมายความว่า .....

“.....” หมายความว่า .....”

ตัวอย่าง

- พระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๖๐

มาตรา ๔ ให้เพิ่มบทนิยามคำว่า “ห้างหุ้นส่วน” และ “บริษัท” ระหว่างบทนิยามคำว่า “ตัวแทนขายตรง” และ “ซื้อ” ในมาตรา ๓ แห่งพระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. ๒๕๔๕

““ห้างหุ้นส่วน” หมายความว่า ห้างหุ้นส่วนจดทะเบียนหรือห้างหุ้นส่วนจำกัดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

“บริษัท” หมายความว่า บริษัทจำกัดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์หรือบริษัทมหาชนจำกัดตามกฎหมายว่าด้วยบริษัทมหาชนจำกัด”

- พระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๓

มาตรา ๔ ให้เพิ่มบทนิยามคำว่า “พนักงานเจ้าหน้าที่” ระหว่างคำว่า “ผู้ได้รับอนุญาต” และ “นายทะเบียน” ในมาตรา ๔ แห่งพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. ๒๕๓๔

““พนักงานเจ้าหน้าที่” หมายความว่า ผู้ซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งให้ปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้”

(ค) การเพิ่มอนุข้อย่อยของบทนิยาม

มาตรา .. ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็น (..) ของบทนิยามคำว่า “.....” ในมาตรา .. แห่งพระราชบัญญัติ..... พ.ศ. ....
“(..) .....”

ตัวอย่าง

- พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๕๖

มาตรา ๓ ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็น (๑๐) (๑๑) (๑๒) (๑๓) (๑๔) (๑๕) (๑๖) (๑๗) (๑๘) (๑๙) (๒๐) และ (๒๑) ของบทนิยามคำว่า “ความผิดมูลฐาน” ในมาตรา ๓ แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. ๒๕๔๒ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๑

“(๑๐) ความผิดเกี่ยวกับการเป็นสมาชิกอั้งยี่ตามประมวลกฎหมายอาญาหรือการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมที่มีกฎหมายกำหนดเป็นความผิด

(๑๑) ความผิดเกี่ยวกับการรับของโจรตามประมวลกฎหมายอาญาเฉพาะที่เกี่ยวกับการช่วยจำหน่าย ซื้อ รับจำนำ หรือรับไว้ด้วยประการใดซึ่งทรัพย์ที่ได้มาโดยการกระทำความผิดอันมีลักษณะเป็นการค้า

(๑๒) ความผิดเกี่ยวกับการปลอมหรือการแปลงเงินตรา ดวงตรา แสตมป์ และตั๋วตามประมวลกฎหมายอาญาอันมีลักษณะเป็นการค้า

(๑๓) ความผิดเกี่ยวกับการค้าตามประมวลกฎหมายอาญาเฉพาะที่เกี่ยวกับการปลอม หรือการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาของสินค้า หรือความผิดตามกฎหมายที่เกี่ยวกับการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาอันมีลักษณะเป็นการค้า

(๑๔) ความผิดเกี่ยวกับการปลอมเอกสารสิทธิ บัตรอิเล็กทรอนิกส์ หรือหนังสือเดินทางตามประมวลกฎหมายอาญาอันมีลักษณะเป็นปกติธุระหรือเพื่อการค้า

(๑๕) ความผิดเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อม โดยการใช้ยึดถือ หรือครอบครองทรัพยากรธรรมชาติหรือกระบวนการแสวงหาประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติโดยมิชอบด้วยกฎหมายอันมีลักษณะเป็นการค้า

(๑๖) ความผิดเกี่ยวกับการประทุษร้ายต่อชีวิตหรือร่างกายจนเป็นเหตุให้เกิดอันตรายสาหัสตามประมวลกฎหมายอาญา เพื่อให้ได้ประโยชน์ซึ่งทรัพย์สิน

(๑๗) ความผิดเกี่ยวกับการหน่วงเหนี่ยวหรือกักขังผู้อื่นตามประมวลกฎหมายอาญาเฉพาะกรณีเพื่อเรียกหรือรับผลประโยชน์หรือเพื่อต่อรองให้ได้รับผลประโยชน์อย่างใดอย่างหนึ่ง

(๑๘) ความผิดเกี่ยวกับการลักทรัพย์ กรรโชก รีดเอาทรัพย์ ชิงทรัพย์ ปล้นทรัพย์ ฉ้อโกง หรือยักยอก ตามประมวลกฎหมายอาญาอันมีลักษณะเป็นปกติธุระ

(๑๙) ความผิดเกี่ยวกับการกระทำอันเป็นโจรสลัดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการกระทำอันเป็นโจรสลัด

(๒๐) ความผิดเกี่ยวกับการกระทำอันไม่เป็นธรรมเกี่ยวกับการซื้อขายหลักทรัพย์ตามกฎหมายว่าด้วยหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์

(๒๑) ความผิดเกี่ยวกับอาวุธหรือเครื่องมืออุปกรณ์ของอาวุธที่ใช้หรืออาจนำไปใช้ในการรบหรือการสงครามตามกฎหมายว่าด้วยการควบคุมยุทธภัณฑ์”

(ง) การเพิ่มบทนิยามต่อท้ายบทนิยามคำสุดท้าย

มาตรา .. ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นบทนิยามต่อจากบทนิยามคำว่า “.....” ในมาตรา .. แห่งพระราชบัญญัติ..... พ.ศ. ....

““.....” หมายความว่า .....”

ตัวอย่าง

- พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศและวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๘

มาตรา ๓ ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นบทนิยามต่อจากบทนิยามคำว่า “คดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ” ในมาตรา ๓ แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศและวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. ๒๕๓๙

““ศาลอุทธรณ์คดีชำนัญพิเศษ” หมายความว่า ศาลอุทธรณ์คดีชำนัญพิเศษตามกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งศาลอุทธรณ์คดีชำนัญพิเศษ

“ประธานศาลอุทธรณ์คดีชำนัญพิเศษ” หมายความว่า ประธานศาลอุทธรณ์คดีชำนัญพิเศษตามกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งศาลอุทธรณ์คดีชำนัญพิเศษ

“คณะกรรมการตุลาการศาลยุติธรรม” หมายความว่า คณะกรรมการตุลาการศาลยุติธรรมตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม

“คณะกรรมการบริหารศาลยุติธรรม” หมายความว่า คณะกรรมการบริหารศาลยุติธรรมตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารราชการศาลยุติธรรม”

- พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลภาษีอากรและวิธีพิจารณาคดีภาษีอากร (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๘

มาตรา ๓ ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นบทนิยามต่อจากบทนิยามคำว่า “คดีภาษีอากร” ในมาตรา ๓ แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลภาษีอากรและวิธีพิจารณาคดีภาษีอากร พ.ศ. ๒๕๒๘

““ศาลอุทธรณ์คดีชำนัญพิเศษ” หมายความว่า ศาลอุทธรณ์คดีชำนัญพิเศษตามกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งศาลอุทธรณ์คดีชำนัญพิเศษ

“ประธานศาลอุทธรณ์คดีชำนัญพิเศษ” หมายความว่า ประธานศาลอุทธรณ์คดีชำนัญพิเศษตามกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งศาลอุทธรณ์คดีชำนัญพิเศษ

“คณะกรรมการบริหารศาลยุติธรรม” หมายความว่า คณะกรรมการบริหารศาลยุติธรรมตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารราชการศาลยุติธรรม”

(๗) การเพิ่มอัตราค่าธรรมเนียมท้าย/ บัญชีท้าย/ ตารางท้าย (กรณีที่ไม่เคยมีการกำหนดไว้มาก่อน)

มาตรา .. ให้เพิ่ม.....ท้ายพระราชบัญญัตินี้เป็น..... ท้ายพระราชบัญญัติ..... พ.ศ. ....

ตัวอย่าง

- พระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาฝีมือแรงงาน (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๗

มาตรา ๒๐ ให้เพิ่มบัญชีอัตราค่าธรรมเนียมท้ายพระราชบัญญัตินี้เป็นบัญชีอัตราค่าธรรมเนียมท้ายพระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาฝีมือแรงงาน พ.ศ. ๒๕๔๕

(๘) การเพิ่มรายการในอัตราค่าธรรมเนียมท้าย/ บัญชีท้าย/ ตารางท้าย (กรณีที่มีการกำหนดไว้แล้ว)

มาตรา .. ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็น ... ของ..... ท้ายพระราชบัญญัติ..... พ.ศ. ....   “.....”

ตัวอย่าง

- พระราชบัญญัติพลังงานนิวเคลียร์เพื่อสันติ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๖๒

มาตรา ๒๕ ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็น (๔๑/๑) ของอัตราค่าธรรมเนียมท้ายพระราชบัญญัติพลังงานนิวเคลียร์เพื่อสันติ พ.ศ. ๒๕๕๙

“(๔๑/๑) การโอนใบอนุญาต ฉบับละ ๒,๐๐๐ บาท”

๓.๓ แบบการยกเลิก

(๑) การยกเลิกทั้งมาตรา

มาตรา .. ให้ยกเลิกมาตรา .. และมาตรา .. แห่งพระราชบัญญัติ..... พ.ศ. ....

ตัวอย่าง

- พระราชบัญญัติกองทุนสำรองเลี้ยงชีพ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๒

มาตรา ๘ ให้ยกเลิกมาตรา ๑๖ มาตรา ๑๗ มาตรา ๑๘ และมาตรา ๑๙ แห่งพระราชบัญญัติกองทุนสำรองเลี้ยงชีพ พ.ศ. ๒๕๓๐

- พระราชบัญญัติกองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ (ฉบับที่ ๖) พ.ศ. ๒๕๕๑

มาตรา ๕ ให้ยกเลิกมาตรา ๕๖ แห่งพระราชบัญญัติกองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ พ.ศ. ๒๕๓๙

- พระราชบัญญัติการเช่าที่ดินเพื่อการเกษตรกรรม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๙

มาตรา ๘ ให้ยกเลิกมาตรา ๑๐ มาตรา ๑๑ และมาตรา ๑๒ แห่งพระราชบัญญัติการเช่าที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. ๒๕๒๔

(๒) การยกเลิกวรรคของมาตรา

มาตรา .. ให้ยกเลิกวรรค..... วรรค..... และวรรค..... ของมาตรา .. แห่งพระราชบัญญัติ..... พ.ศ. ....

ตัวอย่าง

- พระราชบัญญัติธนาคารแห่งประเทศไทย (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๕๙

มาตรา ๔ ให้ยกเลิกวรรคสองของมาตรา ๒๘ แห่งพระราชบัญญัติธนาคารแห่งประเทศไทย พุทธศักราช ๒๔๘๕ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติธนาคารแห่งประเทศไทย (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๕๑

- พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๖๐

มาตรา ๕ ให้ยกเลิกวรรคสอง วรรคสาม และวรรคสี่ของมาตรา ๓๕ แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. ๒๕๕๑

(๓) การยกเลิกอนุมาตรา

มาตรา .. ให้ยกเลิก (..) ของมาตรา .. แห่งพระราชบัญญัติ..... พ.ศ. ....

ตัวอย่าง

- พระราชบัญญัติการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๓๙

มาตรา ๑๗ ให้ยกเลิก (๗) ของมาตรา ๖๖ แห่งพระราชบัญญัติการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๒๒

(๔) การยกเลิกอนุมาตราของวรรค

มาตรา .. ให้ยกเลิก (..) ของวรรค....ของมาตรา .. แห่งพระราชบัญญัติ ..... พ.ศ. ....

ตัวอย่าง

- พระราชบัญญัติจัดระเบียบราชการกระทรวงกลาโหม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๖

มาตรา ๙ ให้ยกเลิก (๒๕) ของวรรคหนึ่งของมาตรา ๔๒ แห่งพระราชบัญญัติจัดระเบียบราชการกระทรวงกลาโหม พ.ศ. ๒๕๕๑

(๕) การยกเลิกอนุข้อย่อยของอนุมาตราของวรรค

มาตรา .. ให้ยกเลิก (..) ของ (..) ของวรรค....ของมาตรา .. แห่งพระราชบัญญัติ..... พ.ศ. ....

ตัวอย่าง

- พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง (ฉบับที่ ๙) พ.ศ. ๒๕๖๐

มาตรา ๑๒ ให้ยกเลิก (ก) ของ (๔) ในวรรคหนึ่งของมาตรา ๑๘ แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๒

(๖) การยกเลิกหมวด

มาตรา .. ให้ยกเลิกหมวด .. ...*(ชื่อหมวด)*... มาตรา .. มาตรา .. และมาตรา .. แห่งพระราชบัญญัติ..... พ.ศ. ....

ตัวอย่าง

- พระราชบัญญัติธนาคารแห่งประเทศไทย (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๕๑

มาตรา ๘ ให้ยกเลิกหมวด ๔ การออกบัตรธนาคาร มาตรา ๒๑ ถึงมาตรา ๒๗ และหมวด ๕ การธนาคาร มาตรา ๒๘ และมาตรา ๒๙ แห่งพระราชบัญญัติธนาคารแห่งประเทศไทย พุทธศักราช ๒๔๘๕

- พระราชบัญญัติคณะกรรมการกฤษฎีกา (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๔๒

มาตรา ๘ ให้ยกเลิกหมวด ๓ กรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์ มาตรา ๑๘ ถึงมาตรา ๖๑ แห่งพระราชบัญญัติคณะกรรมการกฤษฎีกา พ.ศ. ๒๕๒๒

- พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๕๓

มาตรา ๓ ให้ยกเลิกหมวด ๘ ความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงาน มาตรา ๑๐๐ ถึงมาตรา ๑๐๗ แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. ๒๕๔๑

(๗) การยกเลิกส่วน

มาตรา .. ให้ยกเลิกส่วนที่ .. ...*(ชื่อส่วน)*... ของหมวด .. ...*(ชื่อหมวด)*... มาตรา .. มาตรา .. มาตรา .. และมาตรา .. แห่งพระราชบัญญัติ..... พ.ศ. ....

(๘) การยกเลิกบทนิยาม

มาตรา .. ให้ยกเลิกบทนิยามคำว่า “.....” และ “.....” ในมาตรา .. แห่งพระราชบัญญัติ..... พ.ศ. ....

ตัวอย่าง

- พระราชบัญญัติการประกอบโรคศิลปะ (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๕๖

มาตรา ๓ ให้ยกเลิกบทนิยามคำว่า “การแพทย์แผนไทย” “เวชกรรมไทย” “เภสัชกรรมไทย” “การผดุงครรภ์ไทย” และ “การแพทย์แผนไทยประยุกต์” ในมาตรา ๔ แห่งพระราชบัญญัติการประกอบโรคศิลปะ พ.ศ. ๒๕๔๒

(๙) การยกเลิกอัตราค่าธรรมเนียมท้าย/ บัญชีท้าย/ ตารางท้าย

มาตรา .. ให้ยกเลิก.....ท้ายพระราชบัญญัติ..... พ.ศ. ....

ตัวอย่าง

- พระราชบัญญัติการเดินอากาศ (ฉบับที่ ๘) พ.ศ. ๒๕๒๕

มาตรา ๕ ให้ยกเลิกอัตราค่าธรรมเนียมท้ายพระราชบัญญัติการเดินอากาศ พ.ศ. ๒๔๙๗ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติการเดินอากาศ (ฉบับที่ ๗) พ.ศ. ๒๕๒๑

ส่วนที่ ๓
โครงสร้างของพระราชบัญญัติยกเลิก

๑. ความมุ่งหมายในการตราพระราชบัญญัติยกเลิก

เมื่อพระราชบัญญัติประกาศใช้บังคับเป็นกฎหมายไปแล้วระยะหนึ่ง ในเวลาต่อมาอาจไม่มีความจำเป็นในการใช้บังคับกฎหมายในเรื่องนั้นอีกต่อไป ไม่ว่าจะด้วยเหตุว่ารัฐไม่ประสงค์จะควบคุมการดำเนินการตามกฎหมาย หรือพระราชบัญญัติฉบับนั้นล้าสมัยหรือหมดสภาพในการใช้บังคับในทางปฏิบัติ กรณีจึงจำเป็นที่จะต้องมีการตรากฎหมายยกเลิกพระราชบัญญัติดังกล่าวเพื่อให้มีผลบังคับในทางกฎหมายเช่นกัน โดยการยกเลิกพระราชบัญญัติที่มีผลใช้บังคับทั้งฉบับโดยสิ้นเชิง ต้องจัดทำเป็นพระราชบัญญัติในรูปแบบของพระราชบัญญัติยกเลิก โดยโครงสร้างของพระราชบัญญัติดังกล่าวจะเป็นรูปแบบเดียวกับพระราชบัญญัติทั่วไปเช่นกัน แต่มีแบบกฎหมายที่เป็นลักษณะพิเศษในบางเรื่อง ซึ่งต้องนำมาวิเคราะห์แยกต่างหากออกมาจากแบบกฎหมายทั่วไป เพื่อให้มีการยกร่างกฎหมายในรูปแบบที่ถูกต้อง

๒. โครงสร้างของพระราชบัญญัติยกเลิก

โครงสร้างของพระราชบัญญัติยกเลิกเป็นรูปแบบเดียวกับโครงสร้างตามแบบกฎหมายทั่วไปของพระราชบัญญัติ ซึ่งสามารถแสดงให้เห็นได้ ดังต่อไปนี้

- บันทึกหลักการและเหตุผล

บันทึกหลักการและเหตุผล
ประกอบร่างพระราชบัญญัติยกเลิก.....
พ.ศ. ....

หลักการ

.....
.....

เหตุผล

.....
.....
.....

บันทึกหลักการและเหตุผล

- ตัวร่างพระราชบัญญัติ

ร่าง พระราชบัญญัติ ยกเลิก..... พ.ศ.	**ชื่อร่างพระราชบัญญัติ**
....	
โดยที่เป็นการสมควรยกเลิกกฎหมายว่าด้วย.....	**คำปรารภ**
....	
มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า “พระราชบัญญัติยกเลิก..... พ.ศ. ....”	**ชื่อร่างพระราชบัญญัติ**
มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับ.....	**วันใช้บังคับกฎหมาย**
มาตรา ๓ ให้ยกเลิก.....	**บทยกเลิกกฎหมาย**
มาตรา ๔	**บทเฉพาะกาล**
มาตรา ๕ ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวง.....รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้	**มาตรารักษาการ**
ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ ..... นายกรัฐมนตรี	

๓. แนวทางการเขียนและรูปแบบพระราชบัญญัติยกเลิก

แนวทางการเขียนและรูปแบบพระราชบัญญัติยกเลิกไม่ว่าจะเป็นในส่วนของบันทึกหลักการและเหตุผล ชื่อพระราชบัญญัติ คำปรารภ วันใช้บังคับ เนื้อหาสาระของพระราชบัญญัติ นั้น สามารถนำแนวทางการเขียนและรูปแบบกฎหมายทั่วไปของพระราชบัญญัติมาใช้ได้

สำหรับการยกเลิกกฎหมายอื่น เช่น ประกาศหรือคำสั่งของคณะปฏิวัติ หากมีเนื้อหาเป็นการใช้บังคับกับบุคคลทั่วไปดังเช่นพระราชบัญญัติซึ่งเป็นกฎหมายของฝ่ายนิติบัญญัติแล้ว การยกเลิกประกาศหรือคำสั่งดังกล่าวก็จะต้องจัดทำในรูปแบบของพระราชบัญญัติยกเลิก ตามนัยความเห็นของคณะกรรมการกฤษฎีกา (กรรมการร่างกฎหมาย คณะที่ ๗) ในบันทึก เรื่อง หารือเกี่ยวกับการขอยกเลิกคำสั่งของคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน (เรื่องเสร็จที่ ๕๖๗/๒๕๓๕) ซึ่งมีรูปแบบเช่นเดียวกับพระราชบัญญัติยกเลิกทุกประการ แตกต่างเพียงชื่อของกฎหมายที่ต้องการยกเลิกว่าเป็นประกาศหรือคำสั่งของคณะปฏิวัติเท่านั้น

ตัวอย่าง

- พระราชบัญญัติยกเลิกพระราชบัญญัติการชลประทานราษฎร์ พุทธศักราช ๒๔๘๒ พ.ศ. ๒๕๕๘

พระราชบัญญัติ
ยกเลิกพระราชบัญญัติการชลประทานราษฎร์ พุทธศักราช ๒๔๘๒
พ.ศ. ๒๕๕๘

ภูมิพลอดุลยเดช ป.ร.
ให้ไว้ ณ วันที่ ๓๑ มกราคม พ.ศ. ๒๕๕๘
เป็นปีที่ ๗๐ ในรัชกาลปัจจุบัน

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศว่า

โดยที่เป็นการสมควรยกเลิกกฎหมายว่าด้วยการชลประทานราษฎร์

จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติขึ้นไว้โดยคำแนะนำและยินยอมของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ดังต่อไปนี้

มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า “พระราชบัญญัติยกเลิกพระราชบัญญัติการชลประทานราษฎร์ พุทธศักราช ๒๔๘๒ พ.ศ. ๒๕๕๘”

มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

มาตรา ๓ ให้ยกเลิก

(๑) พระราชบัญญัติการชลประทานราษฎร์ พุทธศักราช ๒๔๘๒

(๒) พระราชบัญญัติการชลประทานราษฎร์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๒๓

(๓) พระราชบัญญัติการชลประทานราษฎร์ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๒๖

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ
พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา
นายกรัฐมนตรี

- พระราชบัญญัติยกเลิกประกาศหัวหน้าคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ ๘ เรื่อง ห้ามกักตุนสินค้าลงวันที่ ๒๐ กันยายน พุทธศักราช ๒๕๔๙ พ.ศ. ๒๕๕๐

พระราชบัญญัติ
ยกเลิกประกาศหัวหน้าคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย
อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ ๘
เรื่อง ห้ามกักตุนสินค้า ลงวันที่ ๒๐ กันยายน พุทธศักราช ๒๕๔๙
พ.ศ. ๒๕๕๐

ภูมิพลอดุลยเดช ป.ร.
ให้ไว้ ณ วันที่ ๓๑ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๕๐
เป็นปีที่ ๖๒ ในรัชกาลปัจจุบัน

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศว่า

โดยที่เป็นการสมควรยกเลิกประกาศหัวหน้าคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ ๘ เรื่อง ห้ามกักตุนสินค้า ลงวันที่ ๒๐ กันยายน พุทธศักราช ๒๕๔๙

จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติขึ้นไว้โดยคำแนะนำและยินยอมของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ดังต่อไปนี้

มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า “พระราชบัญญัติยกเลิกประกาศหัวหน้าคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ ๘ เรื่อง ห้ามกักตุนสินค้า ลงวันที่ ๒๐ กันยายน พุทธศักราช ๒๕๔๙ พ.ศ. ๒๕๕๐”

มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

มาตรา ๓ ให้ยกเลิกประกาศหัวหน้าคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ ๘ เรื่อง ห้ามกักตุนสินค้า ลงวันที่ ๒๐ กันยายน พุทธศักราช ๒๕๔๙

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ
พลเอก สุรยุทธ์ จุลานนท์
นายกรัฐมนตรี

บทที่

๔

การร่างบทบัญญัติเฉพาะเรื่อง

บทที่ ๔
การร่างบทบัญญัติเฉพาะเรื่อง

ในบทนี้เป็นการวางแนวทางการร่างบทบัญญัติเฉพาะเรื่อง โดยแยกเป็น ๒ ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ ๑ คณะกรรมการ โดยกล่าวถึงความมุ่งหมาย แนวทางการเขียน และรูปแบบการเขียนของคณะกรรมการทั่วไปและคณะกรรมการระดับจังหวัดที่ปรากฏในกฎหมายระดับพระราชบัญญัติ ในเรื่องดังต่อไปนี้ ๑. องค์ประกอบและที่มาของคณะกรรมการ ๒. คุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ และการมีส่วนได้เสียของกรรมการ ๓. วาระการดำรงตำแหน่งของกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิและการแต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิเพิ่มขึ้นหรือแทนที่กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิอื่น ๔. การพ้นจากตำแหน่งของกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ๕. หน้าที่และอำนาจของคณะกรรมการ ๖. การประชุมของคณะกรรมการ ๗. การแต่งตั้งที่ปรึกษาและคณะอนุกรรมการ ๘. ประโยชน์ตอบแทนของกรรมการ และ ๙. การกำหนดให้กรรมการเป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา

ส่วนที่ ๒ มาตรการบังคับทางกฎหมาย โดยกล่าวถึงความมุ่งหมาย แนวทางการเขียน และรูปแบบการเขียนมาตรการบังคับทางกฎหมาย ในเรื่องดังต่อไปนี้ ๑. มาตรการบังคับทางอาญา ๒. มาตรการบังคับทางแพ่ง และ ๓. มาตรการบังคับทางปกครอง เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ในการบังคับตามกฎหมาย

ส่วนที่ ๑
คณะกรรมการ

๑. ความมุ่งหมายของคณะกรรมการ

คณะกรรมการ คือ กลุ่มบุคคลที่กำหนดขึ้นเพื่อให้ดำเนินการด้านบริหารหรือกระทำการบางอย่างโดยมีเป้าหมายร่วมกัน มีความสัมพันธ์ร่วมกันอย่างใดอย่างหนึ่ง มีความเป็นอิสระในการแลกเปลี่ยนแนวความคิดระหว่างกรรมการด้วยกัน รวมทั้งต่างมีอิทธิพลซึ่งกันและกันเพื่อนำไปสู่เป้าหมายเดียวกัน โดยสมาชิกในคณะกรรมการมักจะถูกกำหนดให้การทำงานในรูปคณะกรรมการเป็นพิเศษจากการทำงานตามปกติ ซึ่งในทางการบริหารนั้นเราถือว่าคณะกรรมการเป็นการกระทำของกลุ่ม และถือว่าคณะกรรมการเป็นกลุ่มก่อให้เกิดการรวมพลัง (synergy) ผลรวมของงานที่เกิดขึ้นจากการทำงานเป็นกลุ่มย่อยมีมากกว่าผลรวมของงานที่เกิดจากต่างคนต่างทำ ในทางทฤษฎีคณะกรรมการเป็นกลุ่มบุคคลที่เกิดจากการแต่งตั้งอย่างเป็นทางการ มีหน้าที่และอำนาจหรือภาระที่ได้รับมอบหมายอย่างชัดเจน อาจได้รับการแต่งตั้งเป็นคณะกรรมการถาวร (standing committee) หรือคณะกรรมการเฉพาะกิจ (temporary committee) ก็ได้[๑]

คณะกรรมการอาจมีชื่อเรียกแตกต่างกัน เช่น Board, Commission, Task Force หรือ Team Work

การกำหนดระบบคณะกรรมการนั้น มีความมุ่งหมาย ดังต่อไปนี้

ประการที่หนึ่ง การคานอำนาจ เป็นการถ่วงดุลอำนาจในกรณีที่เห็นว่าเรื่องนั้นเป็นเรื่องที่มีประโยชน์ได้เสียสูง หรือจะมีผลกระทบต่อประชาชนซึ่งไม่ควรให้ผู้ใดเป็นผู้มีอำนาจตัดสินใจในเรื่องนั้น แต่เพียงผู้เดียว แต่ต้องการให้มีการรับฟังความคิดเห็นจากหลาย ๆ ฝ่าย เนื่องจากการตัดสินใจของคน ๆ เดียวมีแนวโน้มของการใช้อำนาจที่เป็นเผด็จการ

ประการที่สอง การระดมความรู้ความสามารถ เป็นการระดมความรู้ความสามารถในกรณีที่เห็นว่าเรื่องนั้นเป็นเรื่องที่จำเป็นต้องอาศัยความรู้ความสามารถอย่างหลากหลาย มีลักษณะสหวิทยาการ (Inter - disciplinary) ซึ่งไม่สามารถจะหาได้จากบุคคลคนเดียว ทำให้ได้ทางเลือกในการตัดสินใจมากกว่า เพราะมีความหลากหลายของข้อมูล โดยเฉพาะคณะกรรมการที่มาจากหลากหลายอาชีพและความเชี่ยวชาญหลายสาขา และให้เกิดความรับผิดชอบร่วมกัน (Collective responsibility)

ประการที่สาม การถ่ายทอดข่าวสาร เป็นการถ่ายทอดข่าวสาร เพื่อทุกฝ่ายที่มีกิจกรรมร่วมกันสามารถที่จะเรียนรู้ในขณะเดียวกันได้ ซึ่งอาจจะเรียกได้ว่าเป็นวิธีการหนึ่งของการสื่อสารในองค์กรก็ได้

[๑] สำนักหลักนิติบัญญัติ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, คู่มือแบบการร่างกฎหมายว่าด้วยคณะกรรมการ, กันยายน ๒๕๕๔, หน้า ๒ - ๑๐

ประการที่สี่ ความเป็นเอกภาพ เป็นการประสานงานเพื่อให้เกิดความเป็นเอกภาพและก่อให้เกิดความรวดเร็วในการทำงานในกรณีที่เห็นว่าเรื่องนั้นเป็นเรื่องที่อยู่ในความรับผิดชอบหรือเกี่ยวข้องกับหลายฝ่ายจำเป็นต้องสร้างกลไกในการประสานงานเพื่อให้เกิดความเป็นเอกภาพและรวดเร็วในการทำงาน

ประการที่ห้า การมีตัวแทนจากผู้มีส่วนได้เสีย ในกรณีต้องการให้ตัวแทนจากผู้มีส่วนได้เสียอยู่ร่วมในการพิจารณาปัญหา ทำให้การตัดสินใจจากกลุ่มมีความเป็นกลางมากขึ้นโดยผ่านทางตัวแทน นอกจากนี้ยังก่อให้เกิดการเชื่อตามและยอมรับคำตัดสินที่มีขึ้นนั้น ทั้งนี้ การบริหารองค์กรสมัยใหม่ยอมรับกันว่าเป็นการสร้างบรรยากาศการทำงานเพื่อให้เกิดผลงานสูงสุด ซึ่งจะต้องได้รับความร่วมมือจากกลุ่มที่เกี่ยวข้อง

๒. แนวทางการเขียนบทบัญญัติเรื่องคณะกรรมการ

๒.๑ แนวทางการเขียนบทบัญญัติเกี่ยวกับคณะกรรมการทั่วไป

ในการตรวจสอบบทบัญญัติเกี่ยวกับคณะกรรมการในพระราชบัญญัติต่าง ๆ พบว่ามีบทบัญญัติในเรื่อง ดังต่อไปนี้

(๑) องค์ประกอบและที่มาของคณะกรรมการ

(๒) คุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ และการมีส่วนได้เสียของกรรมการ

(๓) วาระการดำรงตำแหน่งของกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิและการแต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิเพิ่มขึ้นหรือแทนที่กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิอื่น

(๔) การพ้นจากตำแหน่งของกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ

(๕) หน้าที่และอำนาจของคณะกรรมการ

(๖) การประชุมของคณะกรรมการ

(๗) การแต่งตั้งที่ปรึกษาและคณะอนุกรรมการ

(๘) ประโยชน์ตอบแทนของกรรมการ

(๙) การกำหนดให้กรรมการเป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา

อย่างไรก็ตาม ในพระราชบัญญัติต่าง ๆ อาจจะมีไม่ครบทุกเรื่องตามที่กล่าวมาข้างต้น ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับกลไกในกฎหมายแต่ละเรื่องว่าจำเป็นต้องมีเรื่องใดบ้าง เช่น กรณีเกี่ยวกับประโยชน์ตอบแทนของกรรมการก็จะมีในพระราชบัญญัติจัดตั้งรัฐวิสาหกิจต่าง ๆ หรือในกฎหมายที่ประสงค์จะให้มีค่าตอบแทนเป็นกรณีพิเศษ เนื่องจากโดยปกติค่าตอบแทนหรือค่าใช้จ่ายอื่นของคณะกรรมการจะมีกำหนดไว้เป็นกฎหมายทั่วไปใช้กับทุกคณะกรรมการตามกฎหมายอยู่แล้ว สำหรับกรณีเกี่ยวกับการกำหนดให้กรรมการเป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญาหรือให้อำนาจสอบสวนเช่นเดียวกับพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาก็จะมีเฉพาะในพระราชบัญญัติที่กำหนดให้คณะกรรมการมีอำนาจดำเนินการที่มีผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของบุคคล เช่น การเข้าไป

ในสถานที่หรือเคหสถานของบุคคล การยึดทรัพย์สินหรือสิ่งของใด ๆ หรือกรณีที่เป็นการกำหนดให้คณะกรรมการมีอำนาจสอบสวน

(๑) องค์ประกอบและที่มาของคณะกรรมการ

คณะกรรมการจะประกอบไปด้วยส่วนต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

(ก) ประธานกรรมการ

ผู้ที่จะกำหนดให้เป็นประธานกรรมการได้มี ๓ กรณี คือ

๑) ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ได้แก่ นายกรัฐมนตรี (หรือรองนายกรัฐมนตรีซึ่งนายกรัฐมนตรีมอบหมาย) หรือรัฐมนตรี

๒) ข้าราชการประจำ ได้แก่ ปลัดกระทรวง หรืออธิบดี (ในกรณีที่เห็นว่าผู้ดำรงตำแหน่งอธิบดีเหมาะสมที่จะเป็นประธานกรรมการ กฎหมายก็สามารถกำหนดได้ เช่น พระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. ๒๕๒๒ มาตรา ๑๔ กำหนดให้อธิบดีกรมโยธาธิการและผังเมือง เป็นประธานกรรมการในคณะกรรมการควบคุมอาคาร)

๓) ผู้ทรงคุณวุฒิ ได้แก่ บุคคลซึ่งนายกรัฐมนตรีหรือคณะรัฐมนตรีแต่งตั้ง ส่วนใหญ่จะเป็นคณะกรรมการเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน คณะกรรมการวิชาชีพ คณะกรรมการบริหารรัฐวิสาหกิจ องค์การมหาชน กองทุน หรือคณะกรรมการตรวจสอบติดตามประเมินผล และคณะกรรมการส่งเสริมกิจกรรมมหาวิทยาลัย เช่น มาตรา ๘ แห่งพระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. ๒๕๔๕ บัญญัติให้มีประธานกรรมการหนึ่งคนซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งจากผู้ซึ่งมีความรู้ความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับการขายตรงและการตลาดแบบตรง

การที่จะกำหนดให้บุคคลใดเป็นประธานกรรมการจะขึ้นอยู่กับกลไกหรือความสำคัญของกฎหมายนั้นด้วย กล่าวคือ หากต้องการให้ฝ่ายการเมืองเข้ามารับผิดชอบในการตัดสินใจก็ให้นายกรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรีเป็นประธานกรรมการ หากไม่ต้องการให้การเมืองเข้ามาเกี่ยวข้องก็กำหนดให้ข้าราชการประจำเป็นประธานกรรมการ นอกจากนั้นหากไม่ต้องการให้การบริหารยังคงอิงอยู่กับระบบราชการก็กำหนดให้ผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งนายกรัฐมนตรี หรือคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งเป็นประธานกรรมการ เช่น กรณีขององค์การมหาชน

(ข) กรรมการโดยตำแหน่ง

การที่กฎหมายกำหนดให้มีกรรมการโดยตำแหน่งซึ่งส่วนมากมาจากหน่วยงานของรัฐ ก็เป็นไปเพื่อประโยชน์ในการประสานนโยบายของทางราชการเข้ากับการทำงานหรือการตัดสินใจของคณะกรรมการ กรรมการโดยตำแหน่งจะทำหน้าที่เป็นผู้สื่อสารนโยบายของทางราชการ นอกจากนั้น การเป็นกรรมการโดยตำแหน่งจะลาออกก็ไม่ได้และจะพ้นจากตำแหน่งกรรมการก็ไม่ได้เช่นกัน ทั้งนี้ เพราะตำแหน่งของเจ้าหน้าที่ของรัฐย่อมมีอยู่ตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารราชการแผ่นดินหรือกฎหมายเฉพาะ

ถ้าจะไม่มีหรือสูญไปก็มีอยู่ทางเดียวเท่านั้นคือกฎหมายบัญญัติให้ยุบเลิกตำแหน่งนั้นเสีย อนึ่ง คำว่า “กรรมการโดยตำแหน่ง” (ex officio) หมายความว่าที่มีภาวะเป็นกรรมการนั้นก็ด้วยอำนาจแห่งตำแหน่งของผู้นั้น (by virtue of one’s office of position) เมื่อตำแหน่งยังมีอยู่ยังไม่ยุบเลิกก็คงเป็นกรรมการอยู่อย่างนั้น[๒]

การแต่งตั้งกรรมการโดยตำแหน่งไม่จำเป็นต้องมี “...หรือผู้แทน” ต่อท้ายของตำแหน่งแต่อย่างใด เช่น ปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์หรือผู้แทน เลขาธิการคณะกรรมการกฤษฎีกาหรือผู้แทน เพราะการประชุมหรือการปฏิบัติหน้าที่ในฐานะกรรมการถือเป็นการปฏิบัติราชการผู้ดำรงตำแหน่งดังกล่าวสามารถมอบอำนาจให้ผู้ดำรงตำแหน่งอื่นปฏิบัติราชการแทนได้ตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน[๓]

การเรียงลำดับกรรมการโดยตำแหน่ง โดยหลักการจะเรียงลำดับดังต่อไปนี้

๑) กรณีที่มีการแต่งตั้งกรรมการจากหน่วยงานของรัฐหลายประเภท การจัดลำดับกรรมการให้เริ่มจากการแยกกรรมการเป็นกลุ่มตามลำดับของหน่วยงานของรัฐดังนี้

ก) ส่วนกลาง
ข) ส่วนภูมิภาค
ค) ส่วนท้องถิ่น
ง) รัฐวิสาหกิจ
จ) องค์การมหาชน
ฉ) การศึกษา และ
ช) เอกชน

๒) ในกลุ่มกระทรวง ทบวง กรม ให้จัดลำดับ ดังนี้

ปลัดกระทรวง/ผู้ดำรงตำแหน่งเทียบเท่า

ทหาร	ผู้บัญชาการทหารสูงสุด ผู้บัญชาการทหารบก ผู้บัญชาการทหารเรือ ผู้บัญชาการทหารอากาศ

[๒] บันทึกสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา เรื่อง การแต่งตั้งกรรมการในรัฐวิสาหกิจ (เรื่องเสร็จที่ ๒๗๖/๒๕๑๘)

[๓] บันทึกสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา เรื่อง การมอบอำนาจให้ปฏิบัติราชการแทนกรรมการอื่นที่กฎหมายแต่งตั้งโดยระบุตำแหน่ง (เรื่องเสร็จที่ ๔๒๕/๒๕๓๕)

ตำรวจ ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ

อธิบดี/ผู้ดำรงตำแหน่งเทียบเท่า

ก) ในกลุ่มปลัดกระทรวงหรือผู้ดำรงตำแหน่งเทียบเท่า ให้เริ่มจากปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี ต่อด้วยปลัดกระทรวงเรียงตามลำดับตัวอักษร ปลัดทบวง ผู้ดำรงตำแหน่งเทียบเท่าไม่ว่าจะเรียกตำแหน่งว่าเลขาธิการหรือผู้อำนวยการ โดยเริ่มจากเลขาธิการและผู้อำนวยการ โดยเรียงลำดับตามตัวอักษร

ในกรณีที่มีผู้พิพากษาหรืออัยการในกลุ่มนี้ด้วย ให้เรียงลำดับต่อจากเลขาธิการและผู้อำนวยการ โดยเรียงลำดับตามตัวอักษรเช่นกัน

ข) ในกรณีที่ทหาร ตำรวจ ข้าราชการตุลาการหรือข้าราชการอัยการ ให้เรียงตามอาวุโสตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยการนั้น

ค) ในกลุ่มอธิบดีหรือผู้ดำรงตำแหน่งเทียบเท่าให้เรียงตามลำดับตามตัวอักษรเริ่มจากกลุ่มอธิบดี ตามด้วยกลุ่มเลขาธิการและกลุ่มผู้อำนวยการ โดยในแต่ละกลุ่มไม่ต้องคำนึงถึงว่าเป็นอธิบดี เลขาธิการ หรือผู้อำนวยการของกระทรวงใด

๓) หากในคณะกรรมการดังกล่าวมีกลุ่มองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ รัฐวิสาหกิจ องค์การมหาชน มหาวิทยาลัย และผู้แทนองค์กรเอกชน ให้เรียงลำดับตามตัวอักษรในแต่ละกลุ่ม[๔]

๔) ในกลุ่มองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้เรียงลำดับดังต่อไปนี้

ก) องค์การบริหารส่วนจังหวัด

ข) เทศบาล

ค) องค์การบริหารส่วนตำบล

ง) กรุงเทพมหานคร

จ) เมืองพัทยา และ

ฉ) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษอื่นตามที่มีกฎหมายจัดตั้ง[๕]

---

[๔] การกำหนดแบบกฎหมาย เรื่อง การเรียงลำดับตำแหน่งผู้เป็นกรรมการในคณะกรรมการ (เรื่องเสร็จที่ ๑/๒๕๔๔)

[๕] การจัดเรียงลำดับในกลุ่มองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะเรียงลำดับตามที่กฎหมายดังต่อไปนี้กำหนดไว้

(๑) พระราชบัญญัติระเบียบบริหารงานบุคคลส่วนท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๔๒

มาตรา ๓ ในพระราชบัญญัตินี้

“องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น” หมายความว่า องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล กรุงเทพมหานคร เมืองพัทยา และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นที่มีกฎหมายจัดตั้ง

(ค) กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ

มีกำหนดในเกือบทุกคณะกรรมการ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิจะเป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญ มีประสบการณ์หรือผลงานเป็นที่ประจักษ์ในด้านใดด้านหนึ่ง สำหรับการแต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิอาจเป็นการแต่งตั้งโดยคณะรัฐมนตรี รัฐมนตรี คณะกรรมการ หรือประธานกรรมการ แล้วแต่ความสำคัญของเรื่อง นอกจากนั้นในกฎหมายบางฉบับได้กำหนดให้การแต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิของคณะรัฐมนตรียังต้องผ่านความเห็นชอบของสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภาด้วย เช่น มาตรา ๒๔ แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. ๒๕๔๒ กำหนดให้ผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งจากบุคคลซึ่งมีความเชี่ยวชาญในทางเศรษฐศาสตร์ การเงิน การคลัง กฎหมาย หรือสาขาใดสาขาหนึ่งที่เป็นประโยชน์ในการปฏิบัติงานตามพระราชบัญญัตินี้ โดยความเห็นชอบของสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภาตามลำดับ

ในการใช้ถ้อยคำที่กำหนดในกฎหมายที่สื่อถึง “กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ” อาจมีการใช้ในหลายถ้อยคำด้วยกัน เช่น กรรมการอื่น บุคคลอื่น ผู้ทรงคุณวุฒิ หรือผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในด้าน... โดยจะมีการระบุคุณสมบัติของกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิไว้ด้วยว่าต้องเป็นผู้มีความรู้ความสามารถความเชี่ยวชาญหรือประสบการณ์ในด้านใด รวมทั้งต้องระบุจำนวนไว้ด้วย โดยมีทั้งที่ระบุจำนวนแน่นอนตายตัวและที่ไม่ระบุจำนวนแน่นอนตายตัว ซึ่งในกรณีนี้ จะมีทั้งที่ระบุจำนวนขั้นต่ำ ระบุจำนวนขั้นสูง และกรณีที่ระบุทั้งจำนวนขั้นต่ำและจำนวนขั้นสูง โดยใช้ถ้อยคำว่า “ไม่น้อยกว่า...คน” “ไม่เกิน...คน” และ “ไม่น้อยกว่า...คน แต่ไม่เกิน...คน” ตามลำดับ

แนวทางการเขียนบทบัญญัติเกี่ยวกับองค์ประกอบของคณะกรรมการ

ในปัจจุบันสามารถแยกได้เป็น ๒ กรณี คือ

กรณีที่หนึ่ง เขียนรวมกันไว้ในวรรคเดียว โดยเรียงลำดับตำแหน่งประธานกรรมการ กรรมการโดยตำแหน่งและกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิต่อเนื่องกันไป ซึ่งการเขียนในลักษณะนี้สังเกตได้ว่า ไม่มีการระบุว่ากรรมการผู้ทรงคุณวุฒิที่จะแต่งตั้งนั้นเป็นผู้มีความรู้ความสามารถ ความเชี่ยวชาญ และประสบการณ์เป็นที่ประจักษ์ในด้านใด แต่จะเขียนในลักษณะกว้าง ๆ ว่า “ผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งคณะรัฐมนตรี/รัฐมนตรีแต่งตั้ง จำนวน...คน”

---

(๒) พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๔๒

มาตรา ๔ ในพระราชบัญญัตินี้

“องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น” หมายความว่า องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล กรุงเทพมหานคร เมืองพัทยา และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นที่มีกฎหมายจัดตั้ง

ฯลฯ ฯลฯ

กรณีที่สอง เขียนแยกเป็นอนุมาตรา ดังต่อไปนี้

(๑) ประธานกรรมการ

(๒) รองประธานกรรมการ (ถ้ามี)

(๓) กรรมการโดยตำแหน่ง

(๔) กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ

ในกรณีที่ต้องกำหนดให้กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิมีคุณสมบัติเฉพาะไว้เป็นพิเศษ โดยระบุว่ามีความรู้ความสามารถความเชี่ยวชาญ และประสบการณ์เป็นที่ประจักษ์ในด้านใดบ้างหรือเป็นกรณีที่มีสัดส่วนของกรรมการเป็นจำนวนมาก เพื่อให้ผู้อ่านกฎหมายมีความสะดวกในการใช้กฎหมาย โดยหลักแล้วจึงมีความเห็นว่า ผู้ร่างกฎหมายสมควรที่จะกำหนดกรณีของประธานกรรมการ กรรมการโดยตำแหน่ง และกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิโดยแยกเป็นอนุมาตราหรือแยกเป็นหัวข้อย่อยดังที่กล่าวมาจะเป็นการเหมาะสมและสะดวกแก่การใช้กฎหมายมากกว่าจะเขียนรวมกัน

(ง) เลขานุการ

การกำหนดเลขานุการของคณะกรรมการเป็นสิ่งสำคัญในการดำเนินการในรูปคณะกรรมการ เพราะเป็นผู้เสนอข้อมูลต่อคณะกรรมการ ติดตามผลการดำเนินการตามมติของคณะกรรมการ ตลอดจนดำเนินการในทางธุรการต่าง ๆ ของคณะกรรมการ ซึ่งส่วนใหญ่มักกำหนดให้ผู้ดำรงตำแหน่งใดตำแหน่งหนึ่งเป็นกรรมการและเลขานุการโดยตำแหน่ง เช่น “ให้ปลัดกระทรวง... เป็นกรรมการและเลขานุการ” แต่ก็มีบางกรณีที่กำหนดให้คณะกรรมการหรือประธานกรรมการหรือผู้บังคับบัญชาสูงสุดของหน่วยงานเป็นผู้แต่งตั้งเลขานุการ โดยแต่งตั้งจากข้าราชการในหน่วยงานนั้นซึ่งในกรณีนี้จะใช้ถ้อยคำว่า “ให้คณะกรรมการ/ประธานกรรมการ/ปลัดกระทรวงแต่งตั้งข้าราชการของกรม... เป็นกรรมการและเลขานุการ”

กฎหมายที่ผ่านมาในอดีตนั้น มีทั้งเขียนกรณีของเลขานุการอยู่ในวรรคเดียวกับประธานกรรมการและกรรมการและที่เขียนแยกเป็นอีกวรรคหนึ่งต่างหาก อย่างไรก็ดี สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาก็ได้วางแนวปฏิบัติในกรณีการเขียนบทบัญญัติเกี่ยวกับเลขานุการเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๓๘[๖] โดยให้เขียนแยกเป็นอีกวรรคหนึ่งต่างหากจากกรรมการอื่น ฉะนั้น ร่างพระราชบัญญัติที่ผ่านการตรวจพิจารณาจากสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาจึงเขียนกรณีของเลขานุการแยกเป็นอีกวรรคหนึ่งต่างหากจากกรรมการอื่นตามแนวทางดังกล่าว

ในการนี้ก็ยังมีตำแหน่ง “ผู้ช่วยเลขานุการ” ซึ่งในกฎหมายบางฉบับกำหนดให้ตำแหน่งใดตำแหน่งหนึ่งเป็นกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ โดยในการเขียนจะใช้ถ้อยคำว่า “และ...เป็นกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ” หรือบางกรณีกำหนดให้เป็นเพียง

[๖] ตามคำสั่งเลขาธิการฯ (นายไมตรี ตันเต็มทรัพย์)

ผู้ช่วยเลขานุการอย่างเดียวโดยไม่ได้กำหนดให้เป็นกรรมการด้วย โดยใช้ถ้อยคำว่า “และ... เป็นผู้ช่วยเลขานุการ” นอกจากนี้ ยังมีกรณีที่กำหนดให้คณะกรรมการหรือประธานกรรมการหรือผู้บังคับบัญชาสูงสุดของหน่วยงานเป็นผู้แต่งตั้งผู้ช่วยเลขานุการ จะเขียนโดยใช้ถ้อยคำว่า “ให้คณะกรรมการ/ประธานกรรมการ/ปลัดกระทรวงแต่งตั้งข้าราชการของกรม...เป็นกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ” หรือ “ให้คณะกรรมการ/ประธานกรรมการ/ปลัดกระทรวงแต่งตั้งข้าราชการของกรม...เป็นผู้ช่วยเลขานุการ”

ในการปฏิบัติหน้าที่ คณะกรรมการจะเป็นคณะกรรมการที่สมบูรณ์ได้ต่อเมื่อมีประธานกรรมการและกรรมการอื่นครบถ้วนหากขาดผู้ดำรงตำแหน่งใดโดยไม่มีผู้ปฏิบัติหน้าที่แทนได้ตามกฎหมายแล้ว บุคคลที่เหลืออยู่ย่อมไม่ถือว่าเป็นคณะกรรมการที่สมบูรณ์อันจะทำให้ปฏิบัติหน้าที่ต่อไปได้[๗] การที่พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. ๒๕๒๒ กำหนดให้คณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคจะต้องประกอบด้วย นายกรัฐมนตรีเป็นประธานกรรมการ กรรมการโดยตำแหน่งตามที่กฎหมายกำหนดห้าคน กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งไม่เกินหกคน และเลขาธิการสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคเป็นกรรมการและเลขานุการ ซึ่งหากยังมิได้มีการแต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิจะทำให้กรรมการอื่นโดยตำแหน่งที่มีอยู่ยังไม่เป็นคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคครบถ้วนตามที่กฎหมายบัญญัติไว้[๘] หรือในกรณีของคณะกรรมการควบคุมการขนส่งทางบกกลางตามมาตรา ๑๖ แห่งพระราชบัญญัติการขนส่งทางบก พ.ศ. ๒๕๒๒ หากยังไม่แต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ กรรมการโดยตำแหน่งอื่นที่แต่งตั้งขึ้นก็ยังไม่เป็นคณะกรรมการควบคุมการขนส่งทางบกกลาง และกรรมการที่มีอยู่ก็ไม่อาจประชุมในฐานะคณะกรรมการดังกล่าวได้[๙] หรือในกรณีของคณะกรรมการวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาทตามมาตรา ๗ แห่งพระราชบัญญัติวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท พ.ศ. ๒๕๑๘ หากยังไม่ได้แต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิชุดใหม่คณะกรรมการที่เหลืออยู่จึงไม่ครบองค์ประกอบของคณะกรรมการที่จะประชุมในฐานะเป็นคณะกรรมการได้ ประกอบกับพระราชบัญญัติดังกล่าวมิได้มีบทบัญญัติให้กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งครบวาระการดำรงตำแหน่งแล้วอยู่ในตำแหน่งเพื่อดำเนินงานต่อไปจนกว่ากรรมการผู้ทรงคุณวุฒิที่ได้รับแต่งตั้งขึ้นใหม่เข้ารับหน้าที่[๑๐] ดังที่ได้กล่าวแล้วว่า หากองค์ประกอบของคณะกรรมการไม่ครบถ้วน

---

[๗] บันทึกสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา เรื่อง องค์ประกอบคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินตามพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๓๔ (เรื่องเสร็จที่ ๗๙๗/๒๕๔๐)

[๘] บันทึกสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา เรื่อง องค์คณะของคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคตามมาตรา ๙ แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. ๒๕๒๒ (เรื่องเสร็จที่ ๔๒๖/๒๕๓๑)

[๙] บันทึกสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา เรื่อง การนับองค์ประชุมของคณะกรรมการควบคุมการขนส่งทางบกกลาง (เรื่องเสร็จที่ ๒๕๑/๒๕๓๖)

[๑๐] บันทึกสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา เรื่อง การนับระยะเวลาการอยู่ในตำแหน่งของกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิในคณะกรรมการวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท (เรื่องเสร็จที่ ๔๑๖/๒๕๕๑)

ตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายแล้วก็ไม่อาจถือได้ว่าเป็นคณะกรรมการและไม่สามารถดำเนินการใด ๆ ได้ เว้นเสียแต่ว่าเป็นกรณีในระหว่างดำเนินงานของคณะกรรมการมีตำแหน่งกรรมการบางประเภทว่างลงและมีบทบัญญัติของกฎหมายกำหนดให้คณะกรรมการประกอบด้วยกรรมการที่เหลืออยู่ คณะกรรมการจึงจะสามารถปฏิบัติหน้าที่ต่อไปได้ดังเช่นกรณีคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการตามมาตรา ๗๑/๕ แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๓๔ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๔๕ ที่กำหนดว่า กรณีที่กรรมการพัฒนาระบบราชการผู้ทรงคุณวุฒิพ้นจากตำแหน่งก่อนวาระ ให้กรรมการที่เหลืออยู่ปฏิบัติหน้าที่ต่อไปได้แม้จะไม่ครบองค์ประกอบตามกฎหมายก็ตาม[๑๑] การที่กฎหมายกำหนดให้คณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค ประกอบด้วย กรรมการสองประเภท คือ กรรมการโดยตำแหน่งซึ่งกฎหมายได้ระบุตำแหน่งไว้โดยตรงไม่ต้องมีการแต่งตั้งอีก กับกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งจากบุคคลผู้ทรงคุณวุฒิที่จะต้องมีประกาศสำนักนายกรัฐมนตรีแต่งตั้งอีกขั้นตอนหนึ่งโดยพิจารณาเลือกสรรจากบุคคลผู้มีคุณวุฒิเหมาะสมที่จะทำหน้าที่กรรมการดังกล่าวโดยระบุชื่อไว้เป็นราย ๆ ไป ฉะนั้น การที่จะแต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิโดยใช้ชื่อตำแหน่งจึงไม่ตรงกับความมุ่งหมายของกฎหมายเพราะการจะแต่งตั้งบุคคลใดเป็นกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิจะพิจารณาถึงคุณวุฒิของบุคคลนั้นเป็นการเฉพาะตัวไม่ใช่พิจารณาถึงตำแหน่งที่บุคคลนั้นดำรงอยู่ รวมทั้งเมื่อพิจารณาเหตุต่าง ๆ ที่กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิต้องพ้นจากตำแหน่งแล้วจะเห็นได้ว่าเหตุต่าง ๆ จะเกิดขึ้นได้เฉพาะแก่บุคคลเท่านั้นไม่อาจเกิดขึ้นแก่ตำแหน่งได้ ฉะนั้น การแต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิจะต้องแต่งตั้งโดยระบุชื่อบุคคลไม่อาจแต่งตั้งโดยระบุตำแหน่งได้[๑๒] นอกจากนั้น การที่บุคคลได้รับคัดเลือกให้ดำรงตำแหน่งสองตำแหน่งและปรากฏว่าสองตำแหน่งดังกล่าวเป็นตำแหน่งที่กฎหมายกำหนดให้เป็นกรรมการในคณะกรรมการ บุคคลดังกล่าวก็ต้องปฏิบัติหน้าที่และมีหน้าที่ฐานะเป็นกรรมการโดยตำแหน่งทั้งสองตำแหน่งซึ่งกรณีนี้มีข้อเท็จจริงว่า บุคคลได้รับเลือกตั้งเป็นนายกสมาคมสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทยและนายกสมาคมสมาพันธ์การศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย บุคคลดังกล่าวจึงต้องปฏิบัติหน้าที่และมีฐานะเป็นกรรมการโดยตำแหน่งในคณะกรรมการในฐานะนายกสมาคมทั้งสองตำแหน่ง และในการนับคะแนนเสียงก็ต้องพิจารณาว่า บุคคลนั้นประสงค์จะเข้าร่วมประชุมในคณะกรรมการในฐานะใด หากเข้าประชุมในฐานะนายกสมาคมใดสมาคมหนึ่งเพียงแห่งเดียว ก็จะต้องนับคะแนนเสียงเพียงเสียงหนึ่ง

---

[๑๑] บันทึกสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา เรื่อง การนับองค์ประชุมคณะกรรมการองค์การจัดการน้ำเสีย (เรื่องเสร็จที่ ๘๗๗/๒๕๔๗)

[๑๒] บันทึกสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา เรื่อง การแต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิในคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคตามมาตรา ๙ แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. ๒๕๒๒ จะตั้งโดยใช้ชื่อตำแหน่งแทนชื่อบุคคลได้หรือไม่ (กรณีการเปลี่ยนแปลงกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ จาก “พล.ต.อ. ณรงค์ มหานนท์” เป็นอธิบดีกรมตำรวจหรือผู้แทน) (เรื่องเสร็จที่ ๑๑๙/๒๕๓๐)

ในการลงคะแนน แต่หากเข้าร่วมประชุมในฐานะนายกสมาคมทั้งสองสมาคมก็จะต้องนับเป็นจำนวนสองเสียงตามตำแหน่งที่เข้าร่วมประชุม[๑๓] และการที่กฎหมายกำหนดให้ประธานกรรมการเป็นผู้ทรงคุณวุฒิย่อมทำให้มีหน้าที่และอำนาจที่จะปฏิบัติงานในฐานะประธานกรรมการจนกว่าจะพ้นจากตำแหน่งตามวาระหรือพ้นจากตำแหน่งด้วยเหตุอื่น เมื่อไม่ปรากฏว่ามีเหตุอย่างใดอย่างหนึ่งอันจะทำให้ต้องพ้นจากตำแหน่งก่อนวาระก็ต้องปฏิบัติหน้าที่จนกว่าจะครบวาระการดำรงตำแหน่ง และการที่บุคคลดังกล่าวดำรงตำแหน่งที่กฎหมายกำหนดให้ตำแหน่งนั้นเป็นกรรมการโดยตำแหน่งด้วย ก็สามารถปฏิบัติหน้าที่เป็นกรรมการโดยตำแหน่งต่อไปได้[๑๔]

(๒) คุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ และการมีส่วนได้เสียของกรรมการ

(ก) คุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ

การแต่งตั้งบุคคลเป็นกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิในคณะกรรมการ จำเป็นต้องมีการกำหนดคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิไว้ด้วย ในกรณีนี้จะแตกต่างจากกรรมการโดยตำแหน่งที่ไม่ต้องมีการกำหนดคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามไว้ เพราะบุคคลที่เป็นกรรมการโดยตำแหน่งนั้นจะมีกรอบของคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของตำแหน่งนั้น ๆ ตามที่กฎหมายกำหนดไว้อยู่แล้ว จึงไม่จำต้องกำหนดอีกแต่อย่างใด

โดยทั่วไปการกำหนดคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิจะเป็นเรื่องทั่ว ๆ ไป เช่น มีสัญชาติไทย มีอายุไม่ต่ำกว่า...ปี ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย คนไร้ความสามารถหรือคนเสมือนไร้ความสามารถ ไม่เคยได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ ส่วนคุณสมบัติดังที่กล่าวมาจะกำหนดไว้ในกฎหมายหรือไม่ก็ขึ้นอยู่กับกฎหมายนั้น ๆ ว่ามีความจำเป็นต้องระบุคุณสมบัติดังกล่าวไว้หรือไม่ หากเห็นว่าจำเป็นต้องกำหนดคุณสมบัติไว้ก็ระบุเท่าที่มีความจำเป็นสำหรับกฎหมายนั้น ๆ นอกจากนั้น ยังมีกรณีที่เป็นคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามเฉพาะกรณี เช่น เป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองและการเป็นผู้มีส่วนได้เสีย ซึ่งอาจมีความจำเป็นต้องระบุไว้ในกฎหมายบางฉบับแต่บางฉบับจะไม่มีความจำเป็นต้องระบุไว้ก็ได้ ดังนั้น การกำหนดคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิไว้ในกฎหมายใดก็ต้องพิจารณาให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และความจำเป็นของกฎหมายนั้น ๆ และความเหมาะสมในการดำรงตำแหน่งกรรมการ

---

[๑๓] บันทึกสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา เรื่อง หารือกรณีบุคคลคนเดียวดำรงตำแหน่งกรรมการในกรรมการกองทุนให้กู้ยืมเพื่อการศึกษาในขณะเดียวกันสองตำแหน่ง (เรื่องเสร็จที่ ๕๘๕/๒๕๔๓)

[๑๔] บันทึกสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา เรื่อง การดำรงตำแหน่งประธานกรรมการและกรรมการโดยตำแหน่งในคณะกรรมการบริหารสำนักงานพัฒนาเทคโนโลยีอวกาศและภูมิสารสนเทศในขณะเดียวกัน (เรื่องเสร็จที่ ๒๘๒/๒๕๔๘)

ในคณะกรรมการตามกฎหมายแต่ละฉบับด้วยเพื่อให้เป็นไปโดยถูกต้องตามเจตนารมณ์ของกฎหมายนั้น ๆ โดยไม่มีความจำเป็นต้องบัญญัติเหมือนกันทุก ๆ กฎหมาย

อนึ่ง ในการกำหนดคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามที่เกี่ยวกับการได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก นั้น ย่อมหมายถึงคำพิพากษาของศาลไทยเท่านั้น เนื่องจากโดยปกติการตรากฎหมายเพื่อใช้บังคับภายในประเทศใด ย่อมต้องอยู่ในขอบเขตการใช้อำนาจอธิปไตยของรัฐและองค์กรรัฐ ไม่ว่าจะเป็นองค์กรนิติบัญญัติ องค์กรบริหาร หรือองค์กรตุลาการ ย่อมใช้อำนาจได้จำกัดภายในเขตอธิปไตยของแต่ละรัฐเท่านั้น กรณีที่บทบัญญัติแห่งกฎหมายใดกล่าวถึงคำสั่งหรือคำพิพากษาของศาล ย่อมหมายถึงคำสั่งหรือคำพิพากษาของศาลไทยเท่านั้นไม่อาจตีความให้รวมถึงคำสั่งหรือคำพิพากษาของศาลต่างประเทศได้เพราะจะขัดกับหลักการใช้อำนาจอธิปไตยของรัฐ เว้นแต่ผู้ยกร่างกฎหมายประสงค์จะยอมรับคำสั่งหรือคำพิพากษาของศาลต่างประเทศให้มีผลต้องอยู่ในบังคับของกฎหมายไทยด้วยย่อมต้องบัญญัติไว้อย่างชัดเจน[๑๕]

ในช่วงเวลาที่ผ่านมาได้มีข้อสังเกตของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาถึงการเขียนบทบัญญัติเกี่ยวกับคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของกรรมการ ว่าควรเขียนคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามแยกคนละมาตรา โดยให้เหตุผลว่าการเขียนคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของกรรมการไว้ในมาตราเดียวกันทำให้เข้าใจยากว่ากรณีใดเป็นคุณสมบัติและกรณีใดเป็นลักษณะต้องห้าม ซึ่งหากเขียนแยกกรณีคุณสมบัติไว้มาตราหนึ่ง และกรณีลักษณะต้องห้ามไว้อีกมาตราหนึ่งจะทำให้เข้าใจได้ง่ายกว่า

สำหรับข้อสังเกตดังกล่าวนั้น หากพิจารณาโดยถ่องแท้แล้วบทบัญญัติเกี่ยวกับคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของกรรมการก็ย่อมสามารถเข้าใจได้ว่ากรณีใดเป็นคุณสมบัติและกรณีใดเป็นลักษณะต้องห้าม ไม่ว่าบุคคลนั้นจะเป็นบุคคลธรรมดาสามัญผู้ใช้กฎหมายหรือจะเป็นนักกฎหมายก็ตาม ข้อสังเกตดังกล่าวจึงไม่น่าจะเป็นปัญหาอันเกี่ยวกับการร่างกฎหมายแต่อย่างใด แต่อาจเป็นปัญหาอันเกิดจากการไม่ได้อ่านกฎหมายโดยถ่องแท้ทำให้ไม่สามารถเข้าใจได้ว่ากรณีใดเป็นคุณสมบัติและกรณีใดเป็นลักษณะต้องห้าม นอกจากนั้น การเขียนบทบัญญัติดังกล่าวแยกคนละมาตรานั้น อาจมีปัญหาตามมา กล่าวคือ เมื่อเขียนแยกกรณีดังกล่าวแล้วปรากฏว่า จะมีคุณสมบัติเพียง ๑ – ๒ กรณีเท่านั้น ซึ่งทำให้เห็นว่าไม่มีความจำเป็นต้องแยกเป็นคนละมาตราแต่อย่างใด อย่างไรก็ตาม เพื่อมิให้เกิดข้อข้องใจตามข้อสังเกตดังกล่าวและมีความชัดเจนมากขึ้น กรณีนี้อาจเขียนไว้ในมาตราเดียวกันแต่แยกกรณีคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามออกจากกัน[๑๖]

---

[๑๕] บันทึกสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา เรื่อง การปฏิบัติตามระเบียบว่าด้วยการขอพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์และการขอพระราชทานพระบรมราชานุญาตเรียกคืนเครื่องราชอิสริยาภรณ์ (เรื่องเสร็จที่ ๕๖๒/๒๕๕๔)

[๑๖] มติที่ประชุมฝ่ายร่างกฎหมาย ครั้งที่ ๒๑/๒๕๕๑ วันที่ ๑๑ มิถุนายน ๒๕๕๑

(ข) การมีส่วนได้เสียของกรรมการ

การมีส่วนได้เสียของกรรมการจะกำหนดไว้ในกฎหมายที่เกี่ยวกับกิจการอันเป็นสาธารณประโยชน์และมิได้แสวงหากำไรรวมทั้งในกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดตั้งรัฐวิสาหกิจ เพื่อให้ผู้ที่เป็นกรรมการเป็นบุคคลที่ไม่เป็นผู้มีส่วนได้เสียในกิจการที่กระทำกับองค์กรหรือในกิจการที่เป็นการแข่งขันกับกิจการขององค์กรนั้น ทั้งนี้ ไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อมอันจะเป็นหลักประกันอันหนึ่งเกี่ยวกับความเป็นกลางในการดำเนินงานในฐานะกรรมการของบุคคลนั้นเอง

ในกรณีของกฎหมายเกี่ยวกับรัฐวิสาหกิจหรือองค์การมหาชนมักมีบทบัญญัติว่าด้วยการไม่เป็นผู้มีส่วนได้เสีย (Conflict of Interests) ด้วย โดยอาจกำหนดในลักษณะที่เป็นมาตรการควบคุมก่อนที่จะเป็นกรรมการในรัฐวิสาหกิจหรือองค์การมหาชน ซึ่งจะกำหนดไว้ในเรื่องคุณสมบัติของกรรมการ สำหรับข้อห้ามนี้สามารถแบ่งออกได้เป็น ๒ ลักษณะ คือ

ลักษณะที่หนึ่ง การห้ามมิให้เป็นผู้มีส่วนได้เสียในกิจการที่ได้ทำสัญญาหรือกระทำร่วมกับรัฐ รัฐวิสาหกิจหรือหน่วยงานของรัฐ ไม่ว่าโดยตรงหรือทางอ้อม สำหรับการมีส่วนได้เสียในทางตรงหมายถึงการเป็นคู่สัญญาหรือได้รับประโยชน์ในทางธุรกิจโดยตรง ส่วนการมีส่วนได้เสียในทางอ้อม หมายถึงการมีส่วนได้เสียโดยผ่านบุคคลอื่น ๆ หรือใช้วิธีการอื่นใดอันกระทำให้เกิดการขัดกันในประโยชน์ได้เสีย

ลักษณะที่สอง การห้ามเป็นผู้มีส่วนได้เสียในธุรกิจที่เป็นการแข่งขันกับรัฐวิสาหกิจนั้น ไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อม สำหรับการที่จะพิจารณาว่าอย่างไรจึงจะถือว่าเป็นกิจการหรือธุรกิจที่เป็นการแข่งขันกับรัฐวิสาหกิจไม่อาจกำหนดเป็นการตายตัวได้ จึงจำเป็นต้องพิจารณาเป็นเรื่อง ๆ ไป อีกทั้งอาจจำเป็นต้องมีข้อยกเว้นที่มีลักษณะเป็นการผ่อนปรนที่สมควรกำหนดไว้ด้วย

นอกจากนั้น อาจกำหนดในลักษณะเป็นมาตรการควบคุมในขณะที่เป็นกรรมการในรัฐวิสาหกิจหรือองค์การมหาชนซึ่งการควบคุมในลักษณะนี้มีหลายประการด้วยกัน คือ ประการที่หนึ่ง ในขณะเป็นกรรมการหากมีการดำเนินธุรกิจหรือกิจการที่ก่อให้เกิดการมีส่วนได้เสีย ไม่ว่าในลักษณะใดตามที่กำหนดไว้ในมาตรการควบคุมก่อนที่จะเป็นกรรมการก็จะมีผลเป็นการขัดต่อบทบัญญัติที่เป็นข้อห้ามดังกล่าว ซึ่งจะส่งผลให้ผู้นั้นขาดคุณสมบัติจากการเป็นกรรมการและต้องพ้นจากตำแหน่งด้วย โดยการกำหนดไว้ในบทบัญญัติเรื่องการพ้นจากตำแหน่ง ประการที่สอง ในกรณีที่กรรมการรัฐวิสาหกิจผู้ใดกระทำการซึ่งถือเป็นการอาศัยตำแหน่งหรือหน้าที่โดยมิชอบก็จะมีโทษทางอาญาตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดของพนักงานในองค์การหรือหน่วยงานของรัฐ พ.ศ. ๒๕๐๒ และประการที่สาม กรณีที่ข้าราชการประจำไปเป็นกรรมการรัฐวิสาหกิจโดยตำแหน่งหรือได้รับแต่งตั้งหรือมอบหมายจากผู้บังคับบัญชา การปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งกรรมการของข้าราชการผู้นั้นจะถือเป็นการปฏิบัติหน้าที่ราชการด้วย หากมีการกระทำที่เป็นการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติ

ตามวินัยข้าราชการให้ถือว่าเป็นการกระทำผิดวินัยของข้าราชการตามที่พระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดทางวินัยของข้าราชการซึ่งปฏิบัติหน้าที่ในหน่วยงานที่มิใช่ส่วนราชการ พ.ศ. ๒๕๓๔ กำหนดไว้

(๓) วาระการดำรงตำแหน่งของกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิและการแต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิเพิ่มขึ้นหรือแทนที่กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิอื่น

การกำหนดวาระการดำรงตำแหน่งของกรรมการผู้ทรงคุณวุฒินั้น โดยหลักแล้วขึ้นอยู่กับนโยบายและวัตถุประสงค์ของกฎหมายนั้นเป็นสำคัญว่าจะให้กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิมีวาระการดำรงตำแหน่งยาวนานแค่ไหน และให้คำนึงด้วยว่ากรรมการดังกล่าวเป็นกรรมการของส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ หรือหน่วยงานอื่นของรัฐ เพราะวาระการดำรงตำแหน่งต้องสอดคล้องกับภารกิจของกรรมการในหน่วยงานนั้น ๆ โดยกรรมการต้องปลอดจากการแทรกแซงทางการเมืองและมีความเป็นอิสระในการทำงานดังกล่าวด้วย นอกจากนั้นยังมีข้อพิจารณาอื่นที่จำเป็นต้องคำนึงถึงว่าต้องมีหรือไม่ เช่น การดำรงตำแหน่งของกรรมการเพียงวาระเดียว ข้อจำกัดในการแต่งตั้งกรรมการเมื่อครบวาระ หรือให้แต่งตั้งได้โดยไม่มีข้อจำกัด หรือให้แต่งตั้งได้อีกแต่จะดำรงตำแหน่งติดต่อกันเกินสองวาระไม่ได้ ซึ่งผู้ร่างกฎหมายจะต้องเขียนให้ชัดเจนเพื่อจะได้ปฏิบัติให้ถูกต้องต่อไป

การที่กฎหมายกำหนดวาระการดำรงตำแหน่งไว้ย่อมมีความหมายว่าผู้ซึ่งได้รับแต่งตั้งหรือได้รับเลือกตั้งให้ดำรงตำแหน่งนั้นในคราวใดสามารถดำรงตำแหน่งนั้นได้โดยมีกำหนดเวลาสูงสุดเท่าใด ฉะนั้น ผู้ซึ่งดำรงตำแหน่งตามวาระไม่ว่าจะดำรงตำแหน่งจนครบวาระหรือออกจากตำแหน่งก่อนวาระก็ถือว่าได้ดำรงตำแหน่งมาแล้วหนึ่งวาระ[๑๗] การที่คณะรัฐมนตรีแต่งตั้งกรรมการก็มุ่งหมายที่จะให้กรรมการอยู่ในตำแหน่งจนครบวาระตามที่กฎหมายกำหนด แต่เมื่อบทบัญญัติที่ให้อำนาจคณะรัฐมนตรีในการแต่งตั้งกรรมการได้ถูกยกเลิกและใช้ความใหม่แทนคณะกรรมการที่แต่งตั้งตามบทบัญญัติเดิมจึงถูกยกเลิกไปด้วย แม้จะดำรงตำแหน่งยังไม่ครบวาระก็ตาม แต่ก็ต้องถือว่าได้เป็นคณะกรรมการหนึ่งวาระแล้ว[๑๘] นอกจากนี้ เมื่อพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. ๒๕๑๑ บัญญัติให้กรรมการดำเนินการของสันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทยอยู่ในตำแหน่งคราวละสองปี และเมื่อพิจารณาพระราชบัญญัติดังกล่าวโดยตลอดแล้ว ไม่ปรากฏว่ามีบทบัญญัติมาตราใดบัญญัติให้กรรมการซึ่งครบวาระการดำรงตำแหน่งแล้วอยู่ในตำแหน่งเพื่อดำเนินงานต่อไปจนกว่ากรรมการซึ่งได้รับเลือกตั้งหรือแต่งตั้งใหม่เข้ารับหน้าที่ดังที่กำหนดไว้ในกฎหมายอื่น เมื่อกรรมการ

---

[๑๗] บันทึกสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา เรื่อง วาระการดำรงตำแหน่งของอธิการบดี คณบดี และหัวหน้าภาควิชา การรักษาการในตำแหน่งและการรักษาราชการแทนตามพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ พ.ศ. ๒๕๒๒ (เรื่องเสร็จที่ ๑๖๐/๑๕๓๐)

[๑๘] บันทึกสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา เรื่อง การนับวาระการดำรงตำแหน่งของกรรมการในคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ (เรื่องเสร็จที่ ๑๒๔/๒๕๒๕)

ดำเนินการฯ ได้ดำรงตำแหน่งจนครบวาระแล้ว กรรมการดำเนินการฯ จึงพ้นจากตำแหน่งโดยผลของกฎหมายและไม่มีอำนาจดำเนินงานใด ๆ ในหน้าที่และอำนาจของคณะกรรมการดำเนินการฯ ต่อไปได้[๑๙] ดังนั้น หากกฎหมายประสงค์ที่จะให้กรรมการซึ่งพ้นจากตำแหน่งตามวาระนั้นอยู่ในตำแหน่งเพื่อดำเนินงานต่อไปจนกว่ากรรมการซึ่งได้รับแต่งตั้งใหม่เข้ารับหน้าที่จึงต้องเขียนบทบัญญัติรองรับกรณีดังกล่าวไว้

ในกรณีที่กฎหมายประสงค์ที่จะให้กรรมการซึ่งพ้นจากตำแหน่งตามวาระอยู่ในตำแหน่งเพื่อดำเนินงานต่อไปจนกว่ากรรมการซึ่งได้รับการแต่งตั้งใหม่เข้ารับหน้าที่ก็จะเป็นการสอดคล้องกับหลักการที่กำหนดไว้ในมาตรา ๑๙ แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๙ ซึ่งเป็นหลักการที่กำหนดขึ้นเพื่อรองรับผลการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ผู้ใช้อำนาจพิจารณาทางปกครองแต่มีเหตุบกพร่องในการดำรงตำแหน่ง โดยให้การกระทำทางปกครองนั้นมีผลต่อไป ไม่กระทบกระเทือนเพราะเหตุดังกล่าว ซึ่งอาจเทียบเคียงกับกรณีที่คณะกรรมการวิธีปฏิบัติราชการทางปกครองได้วินิจฉัยไว้ว่า แม้จะพ้นวาระการดำรงตำแหน่งไปแล้วแต่ยังคงปฏิบัติหน้าที่ต่อไป จึงเป็นกรณีที่ผู้ใช้อำนาจพิจารณาทางปกครองในขณะที่มีเหตุบกพร่องในการดำรงตำแหน่ง ซึ่งสามารถนำหลักการตามมาตรา ๑๙ แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๙ มาใช้โดยเทียบเคียงเพื่อไม่ให้มีผลกระทบกับการพิจารณาทางปกครองที่ได้กระทำไปในระหว่างที่พ้นวาระการดำรงตำแหน่งได้โดยอนุโลม[๒๐]

สำหรับการแต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิเพิ่มขึ้นหรือแทนที่กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิอื่นนั้น โดยปกติมักกำหนดให้ผู้ได้รับแต่งตั้งแทนตำแหน่งที่ว่างหรือเป็นกรรมการเพิ่มขึ้นอยู่ในตำแหน่งเท่ากับวาระที่เหลืออยู่ของกรรมการซึ่งได้แต่งตั้งไว้แล้ว ทั้งนี้ เพื่อให้การพ้นจากตำแหน่งของคณะกรรมการทั้งคณะเป็นไปในคราวเดียวกัน ไม่เกิดปัญหาเกี่ยวกับวาระการดำรงตำแหน่งระหว่างกรรมการเหลื่อมล้ำกัน

การกำหนดให้กรรมการดำรงตำแหน่งได้เพียงวาระเดียวหรือดำรงตำแหน่งติดต่อกันเกินสองวาระไม่ได้นั้น ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของกฎหมายแต่ละฉบับว่าประสงค์จะให้กรรมการดำรงตำแหน่งเช่นใด ซึ่งส่วนใหญ่แล้วบทบัญญัติกฎหมายเกี่ยวกับคณะกรรมการจะกำหนดให้กรรมการซึ่งพ้นจากตำแหน่งตามวาระอาจได้รับแต่งตั้งอีกได้ แต่จะดำรงตำแหน่งติดต่อกันเกินสองวาระไม่ได้

---

[๑๙] บันทึกสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา เรื่อง ปัญหาข้อกฎหมายตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. ๒๕๑๑ (คณะกรรมการดำเนินการของสันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทยซึ่งครบวาระการดำรงตำแหน่งแล้วตามมาตรา ๑๑๐ มีอำนาจดำเนินงานต่อไปจนกว่าคณะกรรมการดำเนินงานฯ ชุดใหม่เข้ารับหน้าที่ได้หรือไม่) (เรื่องเสร็จที่ ๗/๒๕๓๑)

[๒๐] บันทึกคณะกรรมการวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง เรื่อง การปฏิบัติงานของผู้อำนวยการองค์การสวนยางภายหลังจากที่พ้นวาระการดำรงตำแหน่งแล้ว (เรื่องเสร็จที่ ๗๐๖/๒๕๔๘)

ในกรณีที่กฎหมายใดต้องการให้การดำเนินงานของคณะกรรมการมีความต่อเนื่อง หรือต้องการสร้างความเป็นอิสระให้แก่กรรมการค่อนข้างสูง จึงไม่ต้องการให้กรรมการพ้นจากตำแหน่งไปพร้อมกันทั้งคณะในคราวเดียวกัน แต่ให้พ้นจากตำแหน่งไปเพียงบางส่วนของจำนวนกรรมการทั้งหมดเท่านั้น เช่น คราวละกึ่งหนึ่งหรือหนึ่งในสามของจำนวนกรรมการทั้งหมด โดยใช้วิธีการจับสลาก ซึ่งหากได้ดำเนินการตามหลักเกณฑ์เช่นว่านี้แล้ว กรรมการจะพ้นจากตำแหน่งตามวาระบางส่วนสลับกันไป และวิธีการจับสลากออกจากตำแหน่งบางส่วนนี้จะใช้บังคับกับคณะกรรมการชุดแรกเพียงชุดเดียวเท่านั้น อย่างไรก็ตาม โดยที่กฎหมายส่วนใหญ่จะมีบทบัญญัติให้ผู้มีอำนาจแต่งตั้งกรรมการสามารถใช้อำนาจให้กรรมการซึ่งมิใช่กรรมการโดยตำแหน่งพ้นจากตำแหน่งทั้งคณะได้ ก็จะมีผลทำให้ระบบที่มีอยู่เดิมที่ต้องการให้การบริหารกิจการเป็นไปอย่างต่อเนื่องโดยการให้กรรมการพ้นจากตำแหน่งบางส่วนต้องเสียไป[๒๑] ดังนั้น หากกฎหมายใดต้องการให้กรรมการพ้นจากตำแหน่งไม่พร้อมกัน อาจกำหนดให้กรรมการบางส่วน เช่น จำนวนกึ่งหนึ่งหรือหนึ่งในสามพ้นจากตำแหน่ง โดยวิธีการจับสลาก และการพ้นจากตำแหน่งด้วยเหตุนี้เป็นการพ้นจากตำแหน่งตามวาระ เช่น

- พระราชบัญญัติการประกอบกิจการพลังงาน พ.ศ. ๒๕๕๐

“มาตรา ๑๗ กรรมการมีวาระการดำรงตำแหน่งหกปีนับแต่วันที่พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งและให้ดำรงตำแหน่งได้เพียงวาระเดียว

ในวาระเริ่มแรก เมื่อครบกำหนดสามปี ให้กรรมการออกจากตำแหน่งจำนวนสามคนโดยวิธีจับสลาก และให้ถือว่าการออกจากตำแหน่งโดยการจับสลากดังกล่าวเป็นการพ้นจากตำแหน่งตามวาระ

ให้กรรมการซึ่งพ้นจากตำแหน่งตามวาระหรือโดยการจับสลากออกอยู่ในตำแหน่งเพื่อปฏิบัติหน้าที่ต่อไปจนกว่าจะได้มีการแต่งตั้งกรรมการขึ้นใหม่

เพื่อให้ได้มาซึ่งกรรมการชุดใหม่เข้ามาปฏิบัติหน้าที่เมื่อสิ้นสุดวาระของกรรมการชุดเดิมให้ดำเนินการคัดเลือกกรรมการชุดใหม่ตามมาตรา ๑๕ เป็นการล่วงหน้าตามสมควรและให้นายกรัฐมนตรีนำความกราบบังคมทูลเพื่อทรงแต่งตั้ง”

(๔) การพ้นจากตำแหน่งของกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ

นอกจากการพ้นจากตำแหน่งของกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิตามวาระแล้ว ยังมีกรณีเหตุอื่นที่เป็นอุปสรรคทำให้กรรมการไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ แม้ว่าจะยังไม่ครบวาระการดำรงตำแหน่ง เช่น ตาย ลาออก ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามที่กฎหมายกำหนด หรือเป็นผู้มีส่วนได้เสียตามลักษณะที่กฎหมายกำหนด

[๒๑] บันทึกสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา เรื่อง วาระการดำรงตำแหน่งของคณะกรรมการการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (เรื่องเสร็จที่ ๗๓๔/๒๕๓๕)

นอกจากเหตุที่กล่าวแล้วยังมีกรณีที่กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพ้นจากตำแหน่งก่อนวาระเพราะผู้มีอำนาจแต่งตั้งสั่งให้ออกซึ่งกฎหมายได้เขียนกรณีนี้ไว้เป็นสองแบบ คือ **แบบที่หนึ่ง** กำหนดไว้แต่เพียงว่าให้ผู้แต่งตั้งมีอำนาจสั่งให้ออก ผู้แต่งตั้งจึงมีอำนาจสั่งให้กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพ้นจากตำแหน่งได้ตามที่สมควร และ**แบบที่สอง** ได้กำหนดเงื่อนไขหรือเหตุผลในการสั่งให้ออกไว้ด้วยซึ่งจะเป็นการสอดคล้องกับหลักกฎหมายว่าด้วยวิธีปฏิบัติราชการทางปกครองที่ให้การออกคำสั่งทางปกครองจะต้องมีเหตุผลประกอบด้วยเพื่อเป็นการควบคุมการใช้ดุลพินิจของผู้มีอำนาจแต่งตั้งไว้ เช่น ให้ออกเพราะบกพร่องต่อหน้าที่ มีความประพฤติเสื่อมเสีย หรือหย่อนความสามารถ อย่างไรก็ตาม ด้วยเหตุผลที่กฎหมายมีเจตนารมณ์จะให้กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิมีความเป็นอิสระในการปฏิบัติหน้าที่ตลอดระยะเวลาที่ดำรงตำแหน่งอยู่ โดยไม่จำเป็นต้องกังวลต่อการให้ออกจากตำแหน่งโดยปราศจากเหตุผล ดังนั้น แม้ว่ากฎหมายจะระบุให้บุคคลใดบุคคลหนึ่งมีอำนาจแต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิก็จริง แต่ก็มิได้หมายความว่าผู้มีอำนาจแต่งตั้งจะสั่งให้กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิออกจากตำแหน่งใน “เวลา” ใดก็ได้ หรือเพราะ “เหตุ” ใด ๆ ก็ได้ อำนาจในการสั่งให้ออกจะกระทำได้ก็เฉพาะตามกรณีที่กำหนดไว้ในกฎหมายเท่านั้น ซึ่งจะมีข้อจำกัดเรื่อง “เวลา” และ “เหตุ” ของการสั่งไว้ กล่าวคือ จะสั่งให้กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิออกจากตำแหน่งก่อนครบวาระได้ ก็ต้องเป็นเหตุเพราะ “บกพร่องต่อหน้าที่ มีความประพฤติเสื่อมเสีย หรือหย่อนความสามารถ” ตามที่กฎหมายกำหนดไว้เท่านั้น[๒๒]

การพ้นจากตำแหน่งก่อนครบวาระของกรรมการ จะมีบทบัญญัติกำหนดรองรับให้กรรมการเท่าที่เหลืออยู่ปฏิบัติหน้าที่ต่อไปได้ โดยให้ถือว่าคณะกรรมการประกอบด้วยกรรมการเท่าที่มีอยู่ ทั้งนี้ เพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการเป็นไปอย่างต่อเนื่อง

(๕) หน้าที่และอำนาจของคณะกรรมการ

สำหรับบทบัญญัติเกี่ยวกับหน้าที่และอำนาจ[๒๓]ของคณะกรรมการนั้น จะมีแนวทางการเขียนเป็นสองแนวทางด้วยกัน คือ กรณีที่หนึ่ง กำหนดให้บทบัญญัติเกี่ยวกับ

---

[๒๒] ข้อสังเกตของเลขาธิการคณะกรรมการกฤษฎีกา (นายอมร จันทรสมบูรณ์) ประกอบความเห็นของคณะกรรมการกฤษฎีกา (กรรมการร่างกฎหมาย คณะที่ ๒) เรื่อง การแต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิในคณะกรรมการส่วนจังหวัดกำหนดราคาสินค้าและป้องกันการผูกขาด (กรณีคำสั่งจังหวัดสมุทรปราการ) (เรื่องเสร็จที่ ๗๒/๒๕๒๔)

[๒๓] โดยที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ ใช้ถ้อยคำว่า “หน้าที่และอำนาจ” แทน “อำนาจหน้าที่” เนื่องจากกฎหมายต้องกำหนดให้บุคคลมีหน้าที่ก่อน แล้วบุคคลนั้นจึงจะมีอำนาจตามมาเพื่อให้สามารถกระทำการตามหน้าที่ได้ และต่อมาเลขาธิการคณะกรรมการกฤษฎีกาได้มีบันทึกข้อความ เรื่อง การใช้ถ้อยคำ “หน้าที่และอำนาจ” ในร่างกฎหมายเพื่อให้สอดคล้องกับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ ลงวันที่ ๑๕ มิถุนายน ๒๕๖๐ โดยวางแนวทางให้การตรวจพิจารณาร่างกฎหมายของสำนักงานฯ ให้ใช้คำว่า “หน้าที่และอำนาจ” แทนคำว่า “อำนาจหน้าที่”

หน้าที่และอำนาจของคณะกรรมการวางไว้ต่อจากองค์ประกอบของคณะกรรมการ และกรณีที่สองกำหนดให้บทบัญญัติเกี่ยวกับหน้าที่และอำนาจของคณะกรรมการวางไว้ต่อจากการดำรงตำแหน่งของคณะกรรมการ ซึ่งเห็นว่ากรณีตามแนวทางที่สองที่กำหนดให้บทบัญญัติเกี่ยวกับหน้าที่และอำนาจของคณะกรรมการวางเรียงต่อจากการดำรงตำแหน่งของคณะกรรมการน่าจะเป็นการเหมาะสม เพราะเป็นการกล่าวถึงคุณสมบัติของผู้ดำรงตำแหน่งกรรมการให้เสร็จสิ้นก่อนจึงจะกล่าวถึงเรื่องหน้าที่และอำนาจ

การกำหนดหน้าที่และอำนาจของคณะกรรมการเป็นสาระสำคัญของคณะกรรมการตามกฎหมาย เพราะเป็นการกำหนดบทบาทของคณะกรรมการนั้น ๆ ว่าจะให้มีเพียงใด ซึ่งปกติจะขึ้นอยู่กับนโยบายและวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งคณะกรรมการของกฎหมายแต่ละฉบับ การกำหนดหน้าที่และอำนาจของคณะกรรมการส่วนใหญ่จะมีข้อพิจารณาตามประเภทของหน้าที่และอำนาจ ดังนี้

(ก) หน้าที่และอำนาจในการเสนอความคิดเห็นหรือให้คำปรึกษาหรือคำแนะนำแก่องค์กรผู้มีหน้าที่และอำนาจในการปฏิบัติการตามกฎหมาย

(ข) หน้าที่และอำนาจในการบริหารงาน การออกกฎหรือการกำหนดขอบเขตการดำเนินงานเพื่อให้องค์กรอื่นปฏิบัติตามหรือการให้ความเห็นชอบในการปฏิบัติงานขององค์กรอื่น

(ค) หน้าที่และอำนาจในการวินิจฉัยชี้ขาดหรือสั่งการในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง

(ง) หน้าที่และอำนาจในการประสานงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ในการกำหนดหน้าที่และอำนาจของคณะกรรมการตามกฎหมาย ผู้ร่างกฎหมายจะต้องคำนึงถึงสาระของบทบัญญัติอื่น ๆ ในกฎหมายฉบับนั้น เพื่อที่จะกำหนดบทบาทของคณะกรรมการให้ถูกต้องและสอดคล้องกับสาระของบทบัญญัติเหล่านั้น ทั้งนี้ หากมีการกำหนดหน้าที่และอำนาจโดยสมบูรณ์และเหมาะสมกับสาระของบทบัญญัติของกฎหมายนั้นแล้ว ย่อมทำให้กลไกการปฏิบัติงานหรือการบังคับใช้กฎหมายนั้นเป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมายอย่างแท้จริง

(๖) การประชุมของคณะกรรมการ

การปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการนั้นส่วนใหญ่เป็นไปในรูปแบบการประชุมร่วมกันเพื่อพิจารณาหรือมีมติในเรื่องที่อยู่ในหน้าที่และอำนาจ ดังนั้นการบัญญัติบทบัญญัติเกี่ยวกับการประชุมจึงต้องครบถ้วนเพื่อมิให้เกิดข้อขัดแย้งในทางปฏิบัติ ซึ่งสาระของการประชุมคณะกรรมการที่กำหนดประกอบด้วยกรณี ดังต่อไปนี้ องค์ประชุม

ในร่างกฎหมายทุกระดับ ไม่ว่าจะเป็นระดับพระราชบัญญัติหรือกฎหมายลำดับรอง สำหรับในบางกรณีอาจมีหน้าที่เพียงอย่างเดียวโดยไม่มีอำนาจตามมาด้วย แต่เมื่อใดก็ตามถ้ากฎหมายให้อำนาจต้องเขียน “หน้าที่และอำนาจ” เสมอ

ประธานในที่ประชุม (โดยปกติประธานจะเป็นผู้ทำหน้าที่ประธานในที่ประชุมและดำเนินการประชุมจนเสร็จสิ้น แต่สิ่งที่ต้องคำนึงถึง คือ ในกรณีที่ประธานกรรมการไม่มาประชุมหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ก็ต้องกำหนดให้ที่ประชุมเลือกกรรมการคนหนึ่งเป็นประธานในที่ประชุม) การเป็นผู้มีส่วนได้เสียของประธานกรรมการหรือกรรมการ และการวินิจฉัยชี้ขาด เป็นต้น

การเขียนบทบัญญัติให้นำบทบัญญัติว่าด้วยคณะกรรมการที่มีอำนาจดำเนินการพิจารณาทางปกครองตามกฎหมายว่าด้วยวิธีปฏิบัติราชการทางปกครองมาใช้บังคับแก่การประชุมโดยอนุโลม นั้น เดิมบทบัญญัติเกี่ยวกับคณะกรรมการในพระราชบัญญัติต่าง ๆ ได้กำหนดเรื่องการประชุม องค์ประชุม และการลงมติของคณะกรรมการไว้ในกฎหมายฉบับนั้น ๆ เป็นการเฉพาะ ต่อมาเมื่อมีการตราพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๙ ขึ้นใช้บังคับ วิธีปฏิบัติราชการทางปกครองตามกฎหมายต่าง ๆ ย่อมเป็นไปตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครองฯ เนื่องจากพระราชบัญญัติดังกล่าวมีลักษณะเป็นกฎหมายกลางที่กำหนดถึงวิธีปฏิบัติราชการทางปกครองไว้โดยเฉพาะ ซึ่งส่งผลให้การดำเนินการเกี่ยวกับการประชุม องค์ประชุม และการลงมติของคณะกรรมการที่กำหนดไว้ในกฎหมายต่าง ๆ ย่อมต้องเป็นไปตามที่กฎหมายว่าด้วยวิธีปฏิบัติราชการทางปกครองกำหนดไว้ เว้นแต่กรณีที่กฎหมายใดกำหนดวิธีปฏิบัติราชการทางปกครองไว้โดยเฉพาะและมีหลักเกณฑ์ที่ประกันความเป็นธรรมหรือมีมาตรฐานในการปฏิบัติราชการไม่ต่ำกว่าที่กำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง ฉะนั้น จึงสามารถนำบทบัญญัติเรื่องการประชุม องค์ประชุม และการลงมติที่กำหนดไว้ในหมวด ๕ คณะกรรมการที่มีอำนาจดำเนินการพิจารณาทางปกครองตามกฎหมายว่าด้วยวิธีปฏิบัติราชการทางปกครองมาใช้บังคับกับเรื่องการประชุม องค์ประชุม และการลงมติของคณะกรรมการตามกฎหมายต่าง ๆ โดยอนุโลมได้

ในปัจจุบันได้มีกฎหมายบางฉบับที่บัญญัติให้นำเรื่องการประชุมของคณะกรรมการที่มีอำนาจดำเนินการพิจารณาทางปกครองตามกฎหมายว่าด้วยวิธีปฏิบัติราชการทางปกครองมาใช้บังคับโดยอนุโลมกับเรื่องการประชุมของคณะกรรมการตามกฎหมายนั้น ๆ เช่น พระราชบัญญัติว่าด้วยราคาสินค้าและบริการ พ.ศ. ๒๕๔๒ พระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. ๒๕๔๗ พระราชบัญญัติการยางแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๕๘ พระราชบัญญัติส่งเสริมกีฬาอาชีพ พ.ศ. ๒๕๕๖ นอกจากนั้น ยังมีร่างกฎหมายที่ผ่านการตรวจพิจารณาจากสำนักงานฯ ที่มีการเขียนบทบัญญัติดังกล่าว เช่น ร่างพระราชบัญญัติการรักษาผลประโยชน์ของชาติทางทะเล พ.ศ. .... (เรื่องที่เสร็จที่ ๔๑๒/๒๕๖๐) อย่างไรก็ตาม แม้ว่าจะมีการเขียนในพระราชบัญญัติดังที่กล่าวมาก็ตาม แต่ก็มีปัญหาในการใช้ถ้อยคำว่าสมควรเขียนในลักษณะใดถึงจะเป็นการเหมาะสม ซึ่งในการประชุมฝ่ายร่างกฎหมายครั้งที่ ๒๕/๒๕๔๙ เมื่อวันพุธ ที่ ๕ กรกฎาคม ๒๕๔๙ ก็ได้มีมติให้ใช้แนวทางในการเขียนบทบัญญัติดังกล่าวไว้

(๗) การแต่งตั้งที่ปรึกษาและคณะอนุกรรมการ

โดยที่การปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการตามหน้าที่และอำนาจที่กำหนดไว้ในกฎหมายนั้น คณะกรรมการไม่อาจปฏิบัติหน้าที่หรือดำเนินการเองได้ทั้งหมด จึงควรมีบทบัญญัติให้คณะกรรมการสามารถมอบหมายให้องค์กรอื่นเป็นผู้ปฏิบัติแทนโดยอยู่ในความรับผิดชอบของคณะกรรมการ ซึ่งในกรณีเช่นนี้กฎหมายส่วนใหญ่จะกำหนดให้คณะกรรมการมีอำนาจแต่งตั้งที่ปรึกษาและคณะอนุกรรมการ เพื่อช่วยเหลือในการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการหรืออาจกำหนดให้มีการแต่งตั้งคณะอนุกรรมการเฉพาะเรื่องไว้ด้วย

(๘) ประโยชน์ตอบแทนของกรรมการ

โดยปกติประโยชน์ตอบแทนหรือค่าใช้จ่ายของคณะกรรมการจะมีการกำหนดไว้เป็นกฎหมายทั่วไปใช้กับทุกคณะกรรมการตามกฎหมายอยู่แล้ว แต่ก็มีบางกรณีที่กฎหมายมีความจำเป็นต้องกำหนดกรณีประโยชน์ตอบแทนหรือค่าใช้จ่ายอื่นเป็นกรณีพิเศษ ส่วนใหญ่กฎหมายที่มีบทบัญญัติที่ว่าด้วยประโยชน์ตอบแทนของกรรมการเป็นกรณีพิเศษนั้น จะเป็นกรณีของกฎหมายที่เกี่ยวกับการจัดตั้งรัฐวิสาหกิจ องค์การมหาชน กองทุน หรือการสาธารณประโยชน์

(๙) การกำหนดให้กรรมการเป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา

บทบัญญัติที่กำหนดให้กรรมการเป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญาหรือให้มีอำนาจสอบสวนเช่นเดียวกับพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญานั้น ต้องพิจารณาดูเนื้อหาของกฎหมายนั้นด้วยว่ากำหนดให้คณะกรรมการมีอำนาจดำเนินการสอบสวนสืบสวนอันมีผลกระทบสิทธิเสรีภาพของประชาชนหรือไม่ เช่น การเข้าไปในสถานที่หรือเคหสถานของบุคคลใด ๆ หรือการยึดทรัพย์สินหรือสิ่งของใด ๆ ถ้าไม่มีก็ไม่ต้องมีบทบัญญัติดังกล่าว แต่ถ้ามีก็ต้องกำหนดบทบัญญัติดังกล่าวไว้ด้วย แต่กรณีนี้ก็ยังไม่เป็นที่ยุติและมีแนวการเขียนเป็น ๒ กรณี คือ กรณีแรก กำหนดให้เป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญาเพียงอย่างเดียว กรณีที่สอง กำหนดให้เป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญาและมีอำนาจเช่นเดียวกับพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาด้วย แต่ก็จะมีการกำหนดกรอบในการใช้อำนาจไว้ด้วย

๒.๒ แนวทางการเขียนบทบัญญัติเรื่องคณะกรรมการระดับจังหวัด

โดยที่ในปัจจุบันกฎหมายมีการกำหนดให้มีคณะกรรมการระดับจังหวัดมากขึ้นเพื่อเป็นการกระจายอำนาจและความคล่องตัวในการปฏิบัติราชการ แต่โดยที่องค์ประกอบของคณะกรรมการระดับจังหวัดมีความแตกต่างจากองค์ประกอบของคณะกรรมการโดยทั่วไป เนื่องจากองค์ประกอบของกรรมการโดยตำแหน่งจะประกอบด้วยกรรมการที่มาจากหน่วยงานหลายประเภทไม่ว่าจะเป็นราชการส่วนกลาง ราชการส่วนภูมิภาค

หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และเมื่อพิจารณาจากบทบัญญัติแห่งกฎหมายต่าง ๆ แล้ว ยังมิได้มีการกำหนดการเรียงลำดับกรรมการโดยตำแหน่งในคณะกรรมการระดับจังหวัด ให้เป็นไปแนวทางเดียวกัน

เนื่องจากคณะกรรมการระดับจังหวัดจะมีการกำหนดองค์ประกอบในลักษณะที่ไม่แตกต่างไปจากคณะกรรมการ ดังนั้น สมควรกำหนดให้องค์ประกอบของคณะกรรมการระดับจังหวัดมีลักษณะเช่นเดียวกับคณะกรรมการ กล่าวคือ

(๑) องค์ประกอบของคณะกรรมการระดับจังหวัด

คณะกรรมการระดับจังหวัดจะประกอบไปด้วยส่วนต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

(ก) ประธานกรรมการ

ประธานกรรมการในคณะกรรมการระดับจังหวัดโดยทั่วไปแล้วจะกำหนดให้ ผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นประธานกรรมการ เนื่องจากว่าผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นผู้รับนโยบายและคำสั่งจากนายกรัฐมนตรีในฐานะหัวหน้ารัฐบาล คณะรัฐมนตรี กระทรวง ทบวง กรม มาปฏิบัติการให้เหมาะสมกับท้องที่และประชาชน และเป็นหัวหน้าบังคับบัญชาบรรดาข้าราชการฝ่ายบริหาร ซึ่งปฏิบัติหน้าที่ในราชการส่วนภูมิภาคในเขตจังหวัดและรับผิดชอบในราชการจังหวัดและอำเภอ

(ข) กรรมการโดยตำแหน่ง

การที่กฎหมายกำหนดให้มีกรรมการโดยตำแหน่งซึ่งมาจากหน่วยงานของรัฐก็เป็นไปเพื่อประโยชน์ในการประสานนโยบายของทางราชการให้เข้ากับการทำงานหรือการตัดสินใจของคณะกรรมการ ซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการผลักดันการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่กฎหมายกำหนดไว้ แต่เนื่องจากการเรียงลำดับกรรมการโดยตำแหน่งในคณะกรรมการระดับจังหวัดยังไม่ได้มีการกำหนดหลักเกณฑ์อันเป็นแนวทางเช่นที่ได้กำหนดไว้ในกรณีของกรรมการโดยตำแหน่งในคณะกรรมการทั่วไปจึงขอกำหนดแนวทางการเรียงลำดับตามรายละเอียดดังจะกล่าวต่อไป

(ค) กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ

การที่กฎหมายกำหนดให้มีกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งแต่งตั้งจากผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญ ประสบการณ์ และมีผลงานเป็นที่ประจักษ์ในด้านต่าง ๆ ก็เพื่อให้กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งมีความรู้ในด้านต่าง ๆ ร่วมพิจารณาหรือให้ความเห็น อันจะทำให้การทำงานในรูปแบบคณะกรรมการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด

(ง) เลขานุการ

การกำหนดเลขานุการของคณะกรรมการระดับจังหวัดก็เป็นสิ่งสำคัญต่อการดำเนินงานด้วย เนื่องจากเลขานุการเป็นกลไกหนึ่งที่จะเป็นปัจจัยให้การดำเนินงานบรรลุวัตถุประสงค์หรือไม่ การกำหนดเลขานุการจึงควรกำหนดให้เป็นตำแหน่งที่เกี่ยวข้องกับหน้าที่และอำนาจที่จะต้องดำเนินการให้มากที่สุด

(๒) การเรียงลำดับคณะกรรมการระดับจังหวัด

สำหรับการเรียงลำดับกรรมการโดยตำแหน่งในคณะกรรมการระดับจังหวัด เห็นควรให้เรียงลำดับตามแนวทางที่กำหนดไว้ในกรณีของคณะกรรมการดังที่กล่าวแล้วข้างต้น ซึ่งจะเป็นไปตามการกำหนดแบบกฎหมาย เรื่อง การเรียงลำดับตำแหน่งผู้เป็นกรรมการในคณะกรรมการ (เรื่องเสร็จที่ ๑/๒๕๔๔) กล่าวคือ

(ก) กรณีที่มีการแต่งตั้งกรรมการโดยตำแหน่งจากหน่วยงานของรัฐหลายประเภท การจัดเรียงลำดับกรรมการให้เริ่มจากการแยกกรรมการเป็นกลุ่มตามลำดับของหน่วยงานของรัฐ ดังนี้

๑) ส่วนกลาง
๒) ส่วนภูมิภาค
๓) ส่วนท้องถิ่น
๔) รัฐวิสาหกิจ
๕) องค์การมหาชน
๖) การศึกษา และ
๗) เอกชน[๒๔]

(ข) กรณีที่มีการแต่งตั้งกรรมการโดยตำแหน่งที่เป็นผู้แทนของส่วนราชการ ให้เริ่มจากผู้แทนสำนักนายกรัฐมนตรี ผู้แทนกระทรวงเรียงตามลำดับตัวอักษร ถ้ามีผู้แทนระดับกรมด้วยให้เรียงลำดับตามตัวอักษรโดยไม่ต้องคำนึงถึงกระทรวง

(ค) กรณีที่มีการแต่งตั้งกรรมการโดยตำแหน่งที่เป็นผู้แทนของหน่วยงานของรัฐหลายประเภทปะปนกัน ให้จัดลำดับกลุ่มของหน่วยงานของรัฐตาม (ก) ก่อน แล้วตามด้วยผู้แทนของหน่วยงานแต่ละกลุ่ม โดยให้เรียงลำดับตามตัวอักษรเป็นลำดับกันไปในแต่ละกลุ่ม[๒๕]

(ง) กรณีที่มีการแต่งตั้งกรรมการโดยตำแหน่งที่เป็นผู้แทนจากราชการส่วนภูมิภาค ให้แยกกรรมการออกเป็นสองกลุ่ม ดังนี้

๑) กรณีที่ระเบียบบริหารราชการส่วนกลางได้มีการแบ่งส่วนราชการให้มีส่วนภูมิภาค ให้จัดเรียงลำดับตามตัวอักษรโดยไม่คำนึงถึงกระทรวง และ

๒) กรณีที่เป็นไปตามระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน ได้แก่ ปลัดจังหวัด นายอำเภอ และปลัดอำเภอ ตามลำดับ

ทั้งนี้ ในการจัดเรียงลำดับนั้นให้เรียงตามกลุ่ม ๑) ก่อน แล้วตามด้วยกลุ่ม ๒)

---

[๒๔] ในกลุ่มองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ รัฐวิสาหกิจ องค์การมหาชน มหาวิทยาลัย และผู้แทนองค์กรเอกชน ให้เรียงลำดับตามตัวอักษรในแต่ละกลุ่ม

[๒๕] ในกรณีที่มีทหาร ตำรวจ ข้าราชการตุลาการ หรือข้าราชการอัยการให้เรียงตามอาวุโส ทั้งนี้ตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยการจัดระเบียบราชการกระทรวงกลาโหม กฎหมายว่าด้วยตำรวจแห่งชาติ กฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม หรือกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการฝ่ายอัยการ

การจัดเรียงลำดับกรรมการในคณะกรรมการระดับจังหวัด

(๑) ประธานกรรมการ

ผู้ว่าราชการจังหวัด

(๒) กรรมการโดยตำแหน่ง

(๑) ราชการส่วนกลาง - ผู้แทนกระทรวง ทบวง กรม - ผู้แทนองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ
(๒) ราชการส่วนภูมิภาค - กรณีที่ได้มีการแบ่งส่วนราชการให้มีราชการส่วนภูมิภาค - กรณีที่เป็นไปตามระเบียบบริหารราชการส่วนภูมิภาค
(๓) ราชการส่วนท้องถิ่น - องค์การบริหารส่วนจังหวัด - เทศบาล - องค์การบริหารส่วนตำบล - กรุงเทพมหานคร - เมืองพัทยา - องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษอื่นตามที่มีกฎหมายจัดตั้ง
(๔) รัฐวิสาหกิจ
(๕) องค์การมหาชน
(๖) การศึกษา - มหาวิทยาลัย - หน่วยงานอื่นของรัฐ
(๗) เอกชน - ผู้แทนองค์กรเอกชน

(๓) กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ

ผู้ทรงคุณวุฒิด้านต่าง ๆ ตามที่กฎหมายกำหนด

สำหรับแนวทางการร่างกฎหมายของคณะกรรมการระดับจังหวัดในเรื่องเกี่ยวกับคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ วาระการดำรงตำแหน่งของกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิและการแต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิเพิ่มขึ้นหรือแทนที่กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิอื่น การพ้นจากตำแหน่งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ หน้าที่และอำนาจของคณะกรรมการ การประชุม การมีส่วนได้เสียของกรรมการ การแต่งตั้งที่ปรึกษาและคณะอนุกรรมการ ประโยชน์ตอบแทนของกรรมการ และกำหนดให้กรรมการเป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญาหรือให้มีอำนาจสอบสวนเช่นเดียวกับพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา นั้น สามารถนำแนวทางการร่างกฎหมายเกี่ยวกับคณะกรรมการทั่วไปในหัวข้อที่ได้กล่าวไว้ข้างต้นมาใช้กับกรณีของคณะกรรมการระดับจังหวัดได้

๒.๓ บทเฉพาะกาลรองรับองค์ประกอบของคณะกรรมการ

บทเฉพาะกาลกำหนดขึ้นเพื่อรองรับสิ่งต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องหรือมีผลต่อการบริหาร ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการดำเนินงาน และผู้ที่เกี่ยวข้องกับการบริหาร ดังนั้น ผู้ร่างกฎหมายจึงต้องคำนึงถึงความต่อเนื่องในการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการด้วย ดังต่อไปนี้

(๑) การกำหนดให้มีคณะกรรมการชั่วคราวปฏิบัติหน้าที่

ในช่วงเปลี่ยนถ่ายการใช้กฎหมายใหม่บางครั้งจำเป็นต้องเขียนบทเฉพาะกาลเพื่อกำหนดให้มีคณะกรรมการบริหารขึ้นมาชุดหนึ่งเพื่อดำเนินการบริหารชั่วคราว โดยกำหนดให้มีการเลือกคณะกรรมการบริหารตามกฎหมายใหม่ภายในระยะเวลาที่กำหนด เพื่อให้คณะกรรมการบริหารตามกฎหมายใหม่เข้ามาดำเนินการบริหารได้โดยเร็ว ทั้งนี้ เพื่อมิให้บริการสาธารณะของรัฐต้องหยุดชะงัก (เรื่องเสร็จที่ ๕๓๘ - ๕๔๐/๒๕๔๐) ซึ่งการเขียนบทเฉพาะกาลในลักษณะนี้เป็นการกำหนดให้มีคณะกรรมการชั่วคราวเพื่อทำหน้าที่แทนคณะกรรมการตามกฎหมายฉบับใหม่ไปพลางก่อน จนกว่าจะมีการแต่งตั้งคณะกรรมการซึ่งประกอบด้วยกรรมการตามกฎหมายฉบับใหม่ เพื่อให้มีการบริหารงานตามกฎหมายฉบับใหม่ไม่หยุดชะงัก โดยการทำหน้าที่ต้องไม่เกินระยะเวลาที่กำหนดไว้ โดยมักพบในกฎหมายจัดตั้งมหาวิทยาลัยขึ้นใหม่ โดยการมีคณะกรรมการตามกฎหมายใหม่นั้นจำเป็นต้องดำเนินกระบวนการเลือกตั้งหรือสรรหาเสียก่อน

(๒) การกำหนดรองรับกรรมการตามกฎหมายฉบับเดิมอยู่ในตำแหน่งต่อไปจนกว่าจะถึงคราวออกตามวาระ

การเขียนบทเฉพาะกาลในลักษณะนี้เป็นบทบัญญัติที่รองรับให้กรรมการชุดเดิมที่เคยดำรงตำแหน่งอยู่ยังคงเป็นกรรมการต่อไปเสมือนหนึ่งว่าเป็นกรรมการตามกฎหมายฉบับแก้ไขเพิ่มเติมจนกว่าจะพ้นจากตำแหน่งตามวาระที่กรรมการผู้นั้นมีอยู่เดิม เนื่องจากในระหว่างที่ไม่มีการแต่งตั้งกรรมการตามกฎหมายฉบับแก้ไขเพิ่มเติมย่อมส่งผลต่อ

การบริหารงานได้เพราะจะขาดความต่อเนื่อง นอกจากนั้น ยังต้องกำหนดต่อไปด้วยว่าในระหว่างนั้น หากตำแหน่งกรรมการว่างลงก่อนถึงคราวออกตามวาระ ให้ผู้อื่นเข้ามาดำรงตำแหน่งแทนตำแหน่งกรรมการที่ว่างลง และอยู่ในตำแหน่งได้เพียงเท่าระยะเวลาของผู้ซึ่งตนแทนเท่านั้น

(๓) การกำหนดรองรับผู้ซึ่งดำรงตำแหน่งตามกฎหมายฉบับเดิมให้เป็นผู้ดำรงตำแหน่งตามกฎหมายฉบับใหม่

ในการกำหนดบทเฉพาะกาลเพื่อรองรับสถานะของบุคคลหรือกรรมการที่สิ้นสุดลงเนื่องจากการยกเลิกหรือแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมาย มีประเด็นพิจารณาเกี่ยวกับการใช้ถ้อยคำในบทเฉพาะกาลซึ่งอาจส่งผลต่อการบังคับใช้กฎหมายอย่างมีนัยสำคัญ ดังนั้น ในกรณีการยกเลิกกฎหมายฉบับเดิมหรือการแก้ไขเพิ่มเติมหากมีผลกระทบกับสถานะของบุคคลหรือกรรมการที่สิ้นสุดลงพร้อมกัน การใช้ถ้อยคำที่ใช้ในบทเฉพาะกาลจะต้องระมัดระวังเป็นพิเศษ โดยยึดวันสุดท้ายที่สถานะหรือการดำรงตำแหน่งของบุคคลเป็นหลัก เพราะเมื่อกฎหมายใหม่ใช้บังคับวันใดแล้ว สถานะหรือการดำรงตำแหน่งของบุคคลที่เคยมีอยู่ตามกฎหมายเดิมย่อมสิ้นสภาพหากไม่มีการเขียนบทเฉพาะกาลไว้ ซึ่งในการเขียนกฎหมายจะปรากฏการใช้ถ้อยคำใน ๒ รูปแบบ กล่าวคือ

รูปแบบที่หนึ่ง ใช้ถ้อยคำว่า “...ซึ่งดำรงตำแหน่งอยู่ในวันที่พระราชบัญญัตินี้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา” ซึ่งหมายถึง มีการดำรงตำแหน่งอยู่ในวันที่มีการประกาศในราชกิจจานุเบกษาจริง ๆ โดยไม่ต้องพิจารณาประกอบกับวันที่กฎหมายมีผลใช้บังคับในภายหลัง เช่น วันใช้บังคับกำหนดว่า “วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษา”

รูปแบบที่สอง ใช้ถ้อยคำว่า “...ซึ่งดำรงตำแหน่งอยู่ในวันก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ” ซึ่งกรณีนี้การพิจารณาสถานะของบุคคลหรือกรรมการจะต้องพิจารณาประกอบกับระยะเวลาที่กำหนดวันใช้บังคับพระราชบัญญัตินั้นว่าเป็นเช่นไร โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากเขียนให้มีผลใช้บังคับหลังจากพ้นระยะเวลาที่กำหนดไว้นับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาก็ย่อมจะเริ่มนับระยะเวลานับแต่วันที่กฎหมายมีผลใช้บังคับ ทั้งนี้ ในปัจจุบันผู้ร่างกฎหมายมักใช้รูปแบบนี้ในการเขียนบทเฉพาะกาลเนื่องจากมีความชัดเจนและสอดคล้องกับการมีผลใช้บังคับของกฎหมาย

(๔) การกำหนดรองรับกรรมการตามกฎหมายฉบับเดิมให้ยังคงปฏิบัติหน้าที่ต่อไปจนกว่าจะมีการแต่งตั้งคณะกรรมการตามกฎหมายฉบับใหม่

การเขียนบทเฉพาะกาลในลักษณะนี้ใช้กับกรณีที่กฎหมายฉบับปรับปรุงได้กำหนดให้องค์ประกอบของคณะกรรมการตามกฎหมายมีหลายประเภท แต่ในขณะที่กฎหมายเริ่มมีผลใช้บังคับ ยังไม่สามารถดำเนินการเพื่อให้ได้มาซึ่งคณะกรรมการตามองค์ประกอบได้ครบถ้วน

๓. รูปแบบการเขียนบทบัญญัติเรื่องคณะกรรมการ

๓.๑ รูปแบบการเขียนบทบัญญัติคณะกรรมการทั่วไป

(๑) แบบองค์ประกอบคณะกรรมการ

(ก) การเขียนรวมกันไว้ในวรรคเดียว

มาตรา .. ให้มีคณะกรรมการคณะหนึ่งเรียกว่า “คณะกรรมการ...”[๒๖] ประกอบด้วย ...*(ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง/ข้าราชการประจำ/ผู้ทรงคุณวุฒิ)*... เป็นประธานกรรมการ *(...เป็นรองประธานกรรมการ)*[๒๗] ...เป็นกรรมการโดยตำแหน่งและผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งคณะรัฐมนตรี/รัฐมนตรีแต่งตั้งจำนวน...คน/จำนวนไม่น้อยกว่า...คน แต่ไม่เกิน...คน/จำนวนไม่เกิน...คน เป็นกรรมการ

ให้...เป็นกรรมการและเลขานุการ และ...เป็นผู้ช่วยเลขานุการ[๒๘]

ตัวอย่าง

- พระราชบัญญัติการบริหารการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำผิด พ.ศ. ๒๕๖๑

“มาตรา ๕ ให้มีคณะกรรมการคณะหนึ่งเรียกว่า “คณะกรรมการการบริหารการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำผิด” ประกอบด้วย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม เป็นประธานกรรมการ ปลัดกระทรวงยุติธรรม เป็นรองประธานกรรมการ ปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ปลัดกระทรวงมหาดไทย ปลัดกระทรวงแรงงาน ปลัดกระทรวงสาธารณสุข เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เลขาธิการคณะกรรมการการอาชีวศึกษา เลขาธิการสำนักงานศาลยุติธรรม อธิบดีผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง อัยการสูงสุด ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ อธิบดีกรมคุมประพฤติ อธิบดีกรมราชทัณฑ์ เลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด และเลขาธิการสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เป็นกรรมการโดยตำแหน่ง และผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งจากผู้มีความรู้ ความสามารถ ความเชี่ยวชาญ และประสบการณ์ เป็นที่ประจักษ์ด้านการคุ้มครองเด็ก ด้านการศึกษา

---

[๒๖] ในกรณีที่ประสงค์จะกำหนดชื่อย่อของคณะกรรมการ ให้ใช้ว่า “เรียกโดยย่อว่า “...(ชื่อย่อ)...””

[๒๗] ในกรณีที่มีรองประธานกรรมการ

[๒๘] ในกรณีที่คณะกรรมการ/ประธานกรรมการ/ผู้บังคับบัญชาสูงสุดของหน่วยงานของรัฐเป็นผู้แต่งตั้งเลขานุการและผู้ช่วยเลขานุการให้ใช้ว่า

“ให้คณะกรรมการ/ประธานกรรมการ/ปลัดกระทรวง/อธิบดี...แต่งตั้งข้าราชการของกรม...เป็นเลขานุการและผู้ช่วยเลขานุการ”

ด้านจิตวิทยา ด้านสังคมสงเคราะห์ ด้านสาธารณสุข และด้านสิทธิเด็ก ด้านละหนึ่งคน เป็นกรรมการ

ให้อธิบดีเป็นกรรมการและเลขานุการ และให้อธิบดีแต่งตั้งข้าราชการของกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจำนวนไม่เกินสองคนเป็นผู้ช่วยเลขานุการ”

(ข) การเขียนแยกเป็นอนุมาตรา

มาตรา .. ให้มีคณะกรรมการคณะหนึ่งเรียกว่า “คณะกรรมการ...”[๒๙] ประกอบด้วย

(๑) ...*(ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง/ข้าราชการประจำ/ผู้ทรงคุณวุฒิ)*... เป็นประธานกรรมการ

(..)[๓๐]

(..) กรรมการโดยตำแหน่ง ได้แก่ ...

(..) กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งคณะรัฐมนตรี/นายกรัฐมนตรี/รัฐมนตรีแต่งตั้งจากผู้ซึ่งมีความรู้ ความสามารถ ความเชี่ยวชาญ และประสบการณ์เป็นที่ประจักษ์ในด้าน... จำนวน...คน/จำนวนไม่น้อยกว่า...คน แต่ไม่เกิน...คน/จำนวนไม่เกิน...คน

ให้...เป็นกรรมการและเลขานุการ และ...เป็นผู้ช่วยเลขานุการ[๓๑]

ตัวอย่าง

- พระราชบัญญัติควบคุมโรคจากการประกอบอาชีพและโรคจากสิ่งแวดล้อม พ.ศ. ๒๕๖๒

“มาตรา ๑๐ ให้มีคณะกรรมการคณะหนึ่งเรียกว่า “คณะกรรมการควบคุมโรคจากการประกอบอาชีพและโรคจากสิ่งแวดล้อม” ประกอบด้วย

---

[๒๙] ในกรณีที่ประสงค์จะกำหนดชื่อย่อของคณะกรรมการ ให้ใช้ว่า “เรียกโดยย่อว่า “...(ชื่อย่อ)...””

[๓๐] ในกรณีที่มีรองประธาน ให้ใช้ว่า

“(..) ...เป็นรองประธานกรรมการ”

ในกรณีที่มีรองประธานกรรมการหลายคนให้ใช้ว่า

“(..) ...เป็นรองประธานกรรมการ คนที่หนึ่ง

(..) ...เป็นรองประธานกรรมการ คนที่สอง”

[๓๑] ในกรณีที่คณะกรรมการ/ประธานกรรมการ/ผู้บังคับบัญชาสูงสุดของหน่วยงานของรัฐเป็นผู้แต่งตั้งเลขานุการและผู้ช่วยเลขานุการให้ใช้ว่า

“ให้คณะกรรมการ/ประธานกรรมการ/ปลัดกระทรวง/อธิบดี...แต่งตั้งข้าราชการของกรม... เป็นเลขานุการและผู้ช่วยเลขานุการ”

(๑) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข เป็นประธานกรรมการ

(๒) กรรมการโดยตำแหน่ง ได้แก่ ปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ปลัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ปลัดกระทรวงมหาดไทย ปลัดกระทรวงสาธารณสุข ปลัดกระทรวงอุตสาหกรรม อธิบดีกรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน อธิบดีกรมอนามัย เลขาธิการสำนักงานประกันสังคม และเลขาธิการสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ

(๓) กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวนเจ็ดคน ซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งจากผู้มีความรู้ มีความเชี่ยวชาญ มีผลงานและประสบการณ์เป็นที่ประจักษ์ในด้านการแพทย์ ด้านอาชีวอนามัยและความปลอดภัย ด้านกฎหมาย ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม ด้านสังคม หรือด้านอื่นที่เป็นประโยชน์ในการป้องกันและการควบคุมโรคจากการประกอบอาชีพและโรคจากสิ่งแวดล้อมด้านละหนึ่งคน โดยในจำนวนนี้ต้องแต่งตั้งจากองค์กรพัฒนาเอกชนซึ่งมีวัตถุประสงค์ที่มิใช่เป็นการแสวงหาผลกำไรและดำเนินกิจกรรมเกี่ยวกับการคุ้มครองสุขภาพอนามัยของประชาชน อย่างน้อยสองคน

ให้อธิบดีกรมควบคุมโรคเป็นกรรมการและเลขานุการ และให้รองอธิบดีกรมควบคุมโรคซึ่งรับผิดชอบงานด้านโรคจากการประกอบอาชีพและโรคจากสิ่งแวดล้อมและผู้อำนวยการสำนักโรคจากการประกอบอาชีพและสิ่งแวดล้อมเป็นผู้ช่วยเลขานุการ

การแต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด”

- พระราชบัญญัติกำลังพลสำรอง พ.ศ. ๒๕๕๘

“มาตรา ๖ ให้มีคณะกรรมการคณะหนึ่งเรียกว่า “คณะกรรมการกำลังพลสำรอง” โดยเรียกย่อว่า “คกส.” ประกอบด้วย

(๑) นายกรัฐมนตรีหรือรองนายกรัฐมนตรีซึ่งนายกรัฐมนตรีมอบหมายเป็นประธานกรรมการ

(๒) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม เป็นรองประธานกรรมการ

(๓) กรรมการโดยตำแหน่ง จำนวนยี่สิบคน ได้แก่ ปลัดกระทรวงกลาโหม ปลัดกระทรวงการคลัง ปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ปลัดกระทรวงคมนาคม ปลัดกระทรวงมหาดไทย ปลัดกระทรวงแรงงาน ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ เลขาธิการคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน เลขาธิการสภาความมั่นคงแห่งชาติ ผู้บัญชาการทหารสูงสุด ผู้บัญชาการทหารบก ผู้บัญชาการทหารเรือ ผู้บัญชาการทหารอากาศ ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ ผู้อำนวยการสำนักนโยบายและแผนกลาโหม เจ้ากรมเสมียนตรา เจ้ากรมพระธรรมนูญ เจ้ากรมกำลังพลทหาร เจ้ากรมยุทธการทหาร และผู้บัญชาการหน่วยบัญชาการรักษาดินแดน

(๔) กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งตามข้อเสนอแนะของกรรมการตาม (๓) จำนวนไม่เกินห้าคน

ในกรณีที่มีรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงกลาโหม ให้รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงกลาโหมซึ่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมมอบหมาย เป็นรองประธานกรรมการคนที่สอง

ให้เจ้ากรมการสรรพกำลังกลาโหมเป็นกรรมการและเลขานุการ และให้เจ้ากรมกำลังพลทหารบก เจ้ากรมกำลังพลทหารเรือ และเจ้ากรมกำลังพลทหารอากาศ เป็นกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ”

(๒) แบบคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ และการมีส่วนได้เสียของกรรมการ

(ก) การเขียนคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามรวมกัน

มาตรา .. (ประธานกรรมการและ)[๓๒] กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม[๓๓] ดังต่อไปนี้

(๑) มีสัญชาติไทย

(๒) มีอายุ.....ปี

(๓) ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย คนไร้ความสามารถ หรือคนเสมือนไร้ความสามารถ

(๔) ไม่เคยได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ

(๕) ไม่เป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง สมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น กรรมการหรือผู้ดำรงตำแหน่งซึ่งรับผิดชอบการบริหารพรรคการเมือง ที่ปรึกษาพรรคการเมือง หรือเจ้าหน้าที่พรรคการเมือง

ตัวอย่าง

- พระราชบัญญัติกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ พ.ศ. ๒๕๔๔

“มาตรา ๑๘ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้

(๑) มีสัญชาติไทย

(๒) มีอายุไม่เกินเจ็ดสิบปีบริบูรณ์

---

[๓๒] ในกรณีที่ประธานกรรมการเป็นผู้ทรงคุณวุฒิต้องกำหนดคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามไว้ในมาตรานี้ด้วย

[๓๓] คุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของประธานกรรมการและกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิย่อมขึ้นอยู่กับนโยบายและวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งคณะกรรมการตามกฎหมายแต่ละฉบับว่าจะให้มีคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามประการใดบ้าง

(๓) ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย คนไร้ความสามารถ หรือคนเสมือนไร้ความสามารถ

(๔) ไม่เคยได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ

(๕) ไม่เป็นผู้ดำรงตำแหน่งในทางการเมือง สมาชิกท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น กรรมการหรือผู้ดำรงตำแหน่งที่รับผิดชอบในการบริหารพรรคการเมือง ที่ปรึกษาพรรคการเมือง หรือเจ้าหน้าที่พรรคการเมือง

(๖) ไม่เป็นผู้มีพฤติกรรมที่ขัดหรือแย้งกับวัตถุประสงค์ของกองทุนตามมาตรา ๕

(๗) ไม่เป็นผู้มีส่วนได้เสียในกิจการที่กระทำกับกองทุน หรือในกิจการที่ขัดหรือแย้งกับวัตถุประสงค์ของกองทุนหรือได้รับประโยชน์ในกิจการที่ขัดหรือแย้งกับวัตถุประสงค์ของกองทุน ทั้งนี้ ไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อม เว้นแต่เป็นผู้ดำเนินกิจการอันเป็นสาธารณประโยชน์และมิได้แสวงหากำไร”

(ข) การเขียนคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามแยกกัน

มาตรา .. (ประธานกรรมการและ) กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้

ก. คุณสมบัติ

(๑) มีสัญชาติไทย

(๒) มีอายุ.....ปี

ข. ลักษณะต้องห้าม

(๑) เป็นบุคคลล้มละลาย คนไร้ความสามารถ หรือคนเสมือนไร้ความสามารถ

(๒) เป็นผู้เคยได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ

(๓) เป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง สมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น กรรมการหรือผู้ดำรงตำแหน่งซึ่งรับผิดชอบการบริหารพรรคการเมือง ที่ปรึกษาพรรคการเมือง หรือเจ้าหน้าที่พรรคการเมือง

ตัวอย่าง

- พระราชบัญญัติธุรกิจรักษาความปลอดภัย พ.ศ. ๒๕๕๘

“มาตรา ๗ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้

ก. คุณสมบัติ

(๑) มีสัญชาติไทย

(๒) มีความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์เกี่ยวกับการรักษาความปลอดภัย

ข. ลักษณะต้องห้าม

(๑) เป็นบุคคลล้มละลาย

(๒) เป็นคนวิกลจริตหรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ คนไร้ความสามารถหรือคนเสมือนไร้ความสามารถ

(๓) เป็นผู้เคยได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ

(๔) เป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง สมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น กรรมการหรือผู้ดำรงตำแหน่งซึ่งรับผิดชอบการบริหารพรรคการเมือง ที่ปรึกษาพรรคการเมือง หรือเจ้าหน้าที่พรรคการเมือง”

(ค) การเขียนลักษณะต้องห้ามในเรื่องการมีส่วนได้เสียของกรรมการเป็นอีกมาตราหนึ่ง

มาตรา .. (ประธานกรรมการและ) กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิจะต้องไม่เป็นผู้มีส่วนได้เสียในกิจการที่กระทำกับ... หรือในกิจการที่เป็นการแข่งขันกับกิจการของ...นั้น ทั้งนี้ ไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อม เว้นแต่เป็นผู้ซึ่งคณะกรรมการมอบหมายให้เป็นประธานกรรมการหรือกรรมการในบริษัทจำกัดหรือบริษัทมหาชนจำกัดที่...เป็นผู้ถือหุ้น

ตัวอย่าง

- พระราชบัญญัติองค์การมหาชน พ.ศ. ๒๕๔๒

“มาตรา ๒๑ ประธานกรรมการและกรรมการขององค์การมหาชนใดจะต้องไม่เป็นผู้มีส่วนได้เสียในกิจการที่กระทำกับองค์การมหาชนนั้น หรือในกิจการที่เป็นการแข่งขันกับกิจการขององค์การมหาชนนั้น ทั้งนี้ ไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อม เว้นแต่เป็นผู้ซึ่งคณะกรรมการมอบหมายให้เป็นประธานกรรมการหรือกรรมการในบริษัทจำกัดหรือบริษัทมหาชนจำกัดที่องค์การมหาชนเป็นผู้ถือหุ้น”

- พระราชบัญญัติการทางพิเศษแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๕๐

“มาตรา ๑๖ ประธานกรรมการและกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ นอกจากต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามกฎหมายว่าด้วยคุณสมบัติมาตรฐานสำหรับกรรมการและพนักงานรัฐวิสาหกิจแล้วยังต้องไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้

(๑) เป็นพนักงานหรือลูกจ้าง

(๒) เป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

(๓) เป็นผู้มีส่วนได้เสียในสัญญากับ กทพ. หรือในกิจการที่กระทำให้แก่ กทพ. หรือในกิจการที่มีสภาพอย่างเดียวกันและมีลักษณะเป็นการแข่งขันกับกิจการของ กทพ. ไม่ว่าโดยทางตรงหรือโดยทางอ้อม เว้นแต่เป็นเพียงผู้ถือหุ้นเพื่อการลงทุนโดยสุจริตในบริษัทจำกัดหรือบริษัทมหาชนจำกัดที่กระทำการอันมีส่วนได้เสียเช่นว่านั้นก่อนวันที่จะได้รับแต่งตั้งเป็นประธานกรรมการหรือกรรมการ หรือเป็นผู้ซึ่งคณะกรรมการมอบหมายให้เป็นประธานกรรมการหรือกรรมการในบริษัทจำกัดหรือบริษัทมหาชนจำกัดที่ กทพ. เป็นผู้ถือหุ้น หรือในบริษัทจำกัดหรือบริษัทมหาชนจำกัดที่มีสัญญาร่วมงานหรือสัญญาสัมปทานกับ กทพ.”

(๓) แบบวาระการดำรงตำแหน่งของกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ

มาตรา .. (ประธานกรรมการและ) กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิมีวาระการดำรงตำแหน่งคราวละ...ปี

ในกรณีที่ (ประธานกรรมการหรือ) กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพ้นจากตำแหน่งก่อนวาระ (หรือในกรณีที่คณะรัฐมนตรี/คณะกรรมการ/ประธานกรรมการ แต่งตั้งกรรมการเพิ่มขึ้นในระหว่างที่กรรมการซึ่งแต่งตั้งไว้แล้วยังมีวาระอยู่ในตำแหน่ง)[๓๔] ให้ผู้ได้รับแต่งตั้งแทนตำแหน่งที่ว่าง (หรือเป็นกรรมการเพิ่มขึ้น) อยู่ในตำแหน่งเท่ากับวาระที่เหลืออยู่ของกรรมการซึ่งได้แต่งตั้งไว้แล้ว[๓๕]

เมื่อครบกำหนดตามวาระในวรรคหนึ่ง หากยังมิได้มีการแต่งตั้ง (ประธานกรรมการหรือ) กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิขึ้นใหม่ ให้ (ประธานกรรมการหรือ) กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งพ้นจากตำแหน่งตามวาระนั้นอยู่ในตำแหน่งเพื่อดำเนินงานต่อไปจนกว่า (ประธานกรรมการหรือ) กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งได้รับแต่งตั้งใหม่เข้ารับหน้าที่

(ประธานกรรมการหรือ) กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งพ้นจากตำแหน่งตามวาระ อาจได้รับแต่งตั้งอีกได้ แต่จะดำรงตำแหน่งติดต่อกันเกินสองวาระไม่ได้[๓๖]

ตัวอย่าง

- พระราชบัญญัติองค์การมหาชน พ.ศ. ๒๕๔๒

“มาตรา ๒๒ ประธานกรรมการและกรรมการซึ่งมิใช่กรรมการโดยตำแหน่งมีวาระการดำรงตำแหน่งตามที่กำหนดไว้ในพระราชกฤษฎีกาจัดตั้ง แต่ต้องไม่เกินคราวละสี่ปี

[๓๔] ความในวงเล็บใช้ในกรณีที่องค์ประกอบของกรรมการกำหนดจำนวนคนที่ไม่แน่นอน ดังนี้ “จำนวนไม่น้อยกว่า...คน แต่ไม่เกิน...คน” หรือ “จำนวนไม่เกิน...คน”

[๓๕] ในกรณีที่มีบทบัญญัติรองรับองค์ประกอบกรรมการตาม (๕) แล้ว ไม่จำเป็นต้องเขียนความในวรรคสองอีก

[๓๖] การกำหนดข้อจำกัดในการแต่งตั้งกรรมการว่าจะให้แต่งตั้งอีกได้ แต่จะดำรงตำแหน่งติดต่อกันเกินสองวาระไม่ได้นั้น ขึ้นอยู่กับนโยบายและวัตถุประสงค์ของกฎหมายเป็นสำคัญ

ในกรณีที่ประธานกรรมการหรือกรรมการซึ่งมิใช่กรรมการโดยตำแหน่งพ้นจากตำแหน่งก่อนวาระหรือในกรณีที่คณะรัฐมนตรีแต่งตั้งกรรมการเพิ่มขึ้นในระหว่างที่กรรมการซึ่งแต่งตั้งไว้แล้วยังมีวาระอยู่ในตำแหน่ง ให้ผู้ได้รับแต่งตั้งแทนตำแหน่งที่ว่างหรือเป็นกรรมการเพิ่มขึ้น อยู่ในตำแหน่งเท่ากับวาระที่เหลืออยู่ของกรรมการซึ่งได้แต่งไว้แล้ว

เมื่อครบกำหนดตามวาระในวรรคหนึ่ง หากยังมิได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการหรือกรรมการขึ้นใหม่ ให้ประธานกรรมการหรือกรรมการซึ่งพ้นจากตำแหน่งตามวาระนั้นอยู่ในตำแหน่งเพื่อดำเนินงานต่อไปจนกว่าประธานกรรมการหรือกรรมการซึ่งได้รับแต่งตั้งใหม่เข้ารับหน้าที่

ประธานกรรมการหรือกรรมการซึ่งพ้นจากตำแหน่งตามวาระ อาจได้รับแต่งตั้งอีกได้ แต่จะดำรงตำแหน่งติดต่อกันเกินสองวาระไม่ได้”

(๔) แบบบทบัญญัติเรื่องการพ้นจากตำแหน่งของกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ

มาตรา .. นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระ (ประธานกรรมการและ) กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพ้นจากตำแหน่ง เมื่อ

(๑) ตาย

(๒) ลาออก

(๓) คณะรัฐมนตรี/คณะกรรมการ/ประธานกรรมการให้ออก เพราะบกพร่องต่อหน้าที่ มีความประพฤติเสื่อมเสีย หรือหย่อนความสามารถ

(๔) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามอย่างหนึ่งอย่างใดตามมาตรา .. หรือกระทำการอันมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ..

ตัวอย่าง

- พระราชบัญญัติกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา พ.ศ. ๒๕๖๐

“มาตรา ๑๗ นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระตามมาตรา ๑๖ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพ้นจากตำแหน่ง เมื่อ

(๑) ตาย

(๒) ลาออก

(๓) รัฐมนตรีให้ออก เพราะบกพร่องต่อหน้าที่ มีความประพฤติเสื่อมเสีย หรือหย่อนความสามารถ

(๔) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๑๕”

(๕) แบบรองรับองค์ประกอบคณะกรรมการในกรณีที่กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพ้นจากตำแหน่งก่อนวาระ

มาตรา .. ในกรณีที่ (ประธานกรรมการหรือ) กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพ้นจากตำแหน่งก่อนวาระ ให้แต่งตั้งผู้อื่นดำรงตำแหน่งแทน เว้นแต่วาระของ (ประธานกรรมการหรือ) กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิเหลือไม่ถึง...วัน จะไม่แต่งตั้ง (ประธานกรรมการหรือ) กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิแทนก็ได้ และให้ผู้ได้รับแต่งตั้งแทนตำแหน่งที่ว่างนั้นอยู่ในตำแหน่งเท่ากับวาระที่เหลืออยู่ของ (ประธานกรรมการหรือ) กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งได้แต่งตั้งไว้แล้ว

ในกรณีที่ (ประธานกรรมการหรือ) กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพ้นจากตำแหน่งก่อนวาระ ให้คณะกรรมการประกอบด้วยกรรมการทั้งหมดที่มีอยู่จนกว่าจะมีการแต่งตั้ง (ประธานกรรมการหรือ) กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ....

ตัวอย่าง

- พระราชบัญญัติการยางแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๕๘

“มาตรา ๒๑ ในกรณีที่ประธานกรรมการหรือกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพ้นจากตำแหน่งก่อนวาระ ให้คณะรัฐมนตรีแต่งตั้งผู้ดำรงตำแหน่งแทน เว้นแต่วาระเหลืออยู่ไม่ถึงเก้าสิบวัน จะไม่แต่งตั้งประธานกรรมการหรือกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิแทนก็ได้ และให้ผู้ได้รับแต่งตั้งแทนตำแหน่งที่ว่างนั้นอยู่ในตำแหน่งเท่ากับวาระที่เหลืออยู่ของประธานกรรมการหรือกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งได้แต่งตั้งไว้แล้ว

ในกรณีที่ประธานกรรมการหรือกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพ้นจากตำแหน่งก่อนวาระ ให้คณะกรรมการประกอบด้วยกรรมการทั้งหมดที่มีอยู่จนกว่าจะมีการแต่งตั้งประธานกรรมการหรือกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิตามวรรคหนึ่ง และในกรณีที่ประธานกรรมการพ้นจากตำแหน่งก่อนวาระ ให้กรรมการที่เหลือเลือกกรรมการคนหนึ่งทำหน้าที่ประธานกรรมการเป็นการชั่วคราว”

(๖) แบบการกำหนดหน้าที่และอำนาจของคณะกรรมการ

มาตรา .. คณะกรรมการมีหน้าที่และอำนาจ ดังต่อไปนี้

(๑) ...

(๒) ...

(๓) ...

(๔) ...

(๕) ปฏิบัติการอื่นใดตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นหน้าที่และอำนาจของคณะกรรมการ หรือตามที่คณะรัฐมนตรี/นายกรัฐมนตรี/รัฐมนตรีมอบหมาย

ตัวอย่าง

- พระราชบัญญัติการจัดประชารัฐสวัสดิการเพื่อเศรษฐกิจฐานรากและสังคม พ.ศ. ๒๕๖๒

"มาตรา ๘ คณะกรรมการมีหน้าที่และอำนาจ ดังต่อไปนี้

(๑) เสนอนโยบาย แผนการดำเนินงาน มาตรการหรือโครงการเกี่ยวกับประชารัฐสวัสดิการที่เป็นการให้ความช่วยเหลือในการดำรงชีพและเพิ่มศักยภาพให้แก่ประชาชนผู้มีรายได้น้อยตามโครงการลงทะเบียนเพื่อสวัสดิการแห่งรัฐ เพื่อลดภาระค่าใช้จ่ายในครัวเรือนและค่าใช้จ่ายในการเดินทางโดยการสนับสนุนค่าใช้จ่ายบางส่วนที่จำเป็นต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบ

(๒) พิจารณาการสนับสนุนโครงการที่ให้บริการทางสังคมที่จัดทำขึ้นโดยหน่วยงานของเอกชน มูลนิธิ หรือองค์กรสาธารณประโยชน์ เพื่อช่วยเหลือประชาชนในภาวะลำบากทุกประเภท เสนอคณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบ ทั้งนี้ หลักเกณฑ์การเสนอโครงการให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนดโดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรี

(๓) จัดให้มีฐานข้อมูลของประชาชนผู้มีรายได้น้อยซึ่งผ่านการตรวจสอบคุณสมบัติในโครงการลงทะเบียนเพื่อสวัสดิการแห่งรัฐที่ถูกต้องและเป็นปัจจุบัน เพื่อใช้ในการจัดประชารัฐสวัสดิการ การกำกับดูแล การบริหารจัดการ และการประเมินผลการดำเนินการได้อย่างเหมาะสม

(๔) กำกับดูแลการบริหารจัดการ ตรวจสอบข้อมูล และติดตามการดำเนินงานให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการจัดประชารัฐสวัสดิการ

(๕) ประเมินผลการดำเนินงานและความคุ้มค่าในการจัดประชารัฐสวัสดิการอย่างน้อยปีละหนึ่งครั้ง พร้อมทั้งรายงานผลการประเมินดังกล่าวต่อคณะรัฐมนตรี ทั้งนี้ หลักเกณฑ์และวิธีการประเมินให้เป็นไปตามที่คณะกรรมการกำหนดโดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรี

(๖) ออกระเบียบเกี่ยวกับการรับเงิน การจ่ายเงิน และการเก็บรักษาเงินของกองทุน

(๗) แต่งตั้งคณะอนุกรรมการเพื่อดำเนินการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้

(๘) ออกระเบียบ ประกาศ หรือคำสั่ง เพื่อปฏิบัติการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้

(๙) ปฏิบัติการอื่นใดตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้หรือการจัดประชารัฐสวัสดิการที่คณะรัฐมนตรีมอบหมาย"

- พระราชบัญญัติการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐

"มาตรา ๑๕ ให้คณะกรรมการมีหน้าที่และอำนาจ ดังต่อไปนี้

(๑) จัดทำร่างยุทธศาสตร์ชาติเพื่อเสนอคณะรัฐมนตรี

(๒) กำหนดวิธีการการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำร่างยุทธศาสตร์ชาติ และการมีส่วนร่วมในการติดตาม การตรวจสอบ และการประเมินผลการดำเนินการตามยุทธศาสตร์ชาติ และมาตรการส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนทุกภาคส่วนดำเนินการให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ

(๓) เสนอความเห็นต่อรัฐสภา คณะรัฐมนตรี หรือหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องในเรื่องเกี่ยวกับการดำเนินการตามยุทธศาสตร์ชาติ

(๔) กำกับดูแลการปฏิรูปประเทศให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยแผนและขั้นตอนการดำเนินการปฏิรูปประเทศ

(๕) ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัตินี้หรือกฎหมายอื่น"

(๗) แบบการกำหนดให้คณะกรรมการมีอำนาจสั่งบุคคลให้ข้อเท็จจริงหรือส่งเอกสาร

มาตรา .. ในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ ให้คณะกรรมการมีอำนาจออกคำสั่งเป็นหนังสือเรียกให้ส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ และเจ้าหน้าที่ของรัฐ ส่งข้อมูลหรือเอกสารใด ๆ ที่เกี่ยวข้องมาเพื่อใช้ประกอบการพิจารณาได้ ในการนี้อาจเรียกบุคคลใด ๆ มาชี้แจงด้วยก็ได้

ตัวอย่าง

- พระราชบัญญัติการจัดสรรที่ดิน พ.ศ. ๒๕๔๓

"มาตรา ๑๕ ในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ ให้คณะกรรมการการจัดสรรที่ดินกลางและคณะกรรมการมีอำนาจเรียกเป็นหนังสือให้บุคคลใดมาให้ข้อเท็จจริง คำอธิบาย ความเห็น คำแนะนำทางวิชาการ หรือให้ส่งเอกสารหรือข้อมูลเกี่ยวกับการจัดสรรที่ดิน หรือกิจการอื่นที่เกี่ยวเนื่องกับการจัดสรรที่ดินตามที่เห็นสมควร"

(๘) แบบการประชุมของคณะกรรมการ

(ก) การเขียนบทบัญญัติเรื่องการประชุมไว้เป็นการเฉพาะ

มาตรา .. การประชุมคณะกรรมการต้องมีกรรมการมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการทั้งหมดจึงจะเป็นองค์ประชุม

ในการประชุมคณะกรรมการ ถ้าประธานกรรมการไม่มาประชุมหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ (ให้รองประธานกรรมการคนที่หนึ่งเป็นประธานในที่ประชุม ถ้ารองประธานกรรมการคนที่หนึ่งไม่มาประชุมหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้รองประธานกรรมการคนที่สองเป็นประธานในที่ประชุม ถ้ารองประธานกรรมการทั้งสองคนไม่มาประชุมหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้) ให้ที่ประชุมเลือกกรรมการคนหนึ่งเป็นประธานในที่ประชุม

ในการปฏิบัติหน้าที่ ประธานกรรมการหรือกรรมการผู้ใดมีส่วนได้เสียโดยตรงหรือโดยอ้อมในเรื่องที่คณะกรรมการพิจารณา ให้ประธานกรรมการหรือกรรมการผู้นั้นแจ้งให้ที่ประชุมทราบและให้ที่ประชุมพิจารณาว่ากรรมการผู้นั้นสมควรจะอยู่ในที่ประชุมและหรือมีมติในการประชุมเรื่องนั้นได้หรือไม่ ทั้งนี้ ตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด

การวินิจฉัยชี้ขาดของที่ประชุมให้ถือเสียงข้างมาก กรรมการคนหนึ่งให้มีเสียงหนึ่งในการลงคะแนน ถ้าคะแนนเสียงเท่ากัน ให้ประธานในที่ประชุมออกเสียงเพิ่มขึ้นอีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาด

ตัวอย่าง

- พระราชบัญญัติกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ พ.ศ. ๒๕๔๔

“มาตรา ๒๒ การประชุมของคณะกรรมการต้องมีกรรมการมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการทั้งหมดจึงจะเป็นองค์ประชุม

ในการประชุมคณะกรรมการ ถ้าประธานกรรมการไม่มาประชุมหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้รองประธานกรรมการคนที่หนึ่งเป็นประธานในที่ประชุม ถ้ารองประธานกรรมการคนที่หนึ่งไม่มาประชุมหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้รองประธานกรรมการคนที่สองเป็นประธานในที่ประชุม ถ้ารองประธานกรรมการทั้งสองคนไม่มาประชุมหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้ที่ประชุมเลือกกรรมการคนหนึ่งเป็นประธานในที่ประชุม

ในการปฏิบัติหน้าที่ กรรมการผู้ใดมีส่วนได้เสียโดยตรงหรือโดยอ้อมในเรื่องที่คณะกรรมการพิจารณา ให้กรรมการผู้นั้นแจ้งให้ที่ประชุมทราบและให้ที่ประชุมพิจารณาว่ากรรมการผู้นั้นสมควรจะอยู่ในที่ประชุมและมีมติในการประชุมเรื่องนั้นได้หรือไม่ ทั้งนี้ ตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด

การวินิจฉัยชี้ขาดของที่ประชุมให้ถือเสียงข้างมาก กรรมการคนหนึ่งให้มีเสียงหนึ่งในการลงคะแนน ถ้าคะแนนเสียงเท่ากัน ให้ประธานที่ประชุมออกเสียงเพิ่มขึ้นอีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาด”

(ข) การเขียนบทบัญญัติให้นำบทบัญญัติว่าด้วยคณะกรรมการที่มีอำนาจดำเนินการพิจารณาทางปกครองมาใช้บังคับแก่การประชุมโดยอนุโลม

มาตรา .. ให้นำบทบัญญัติว่าด้วยคณะกรรมการที่มีอำนาจดำเนินการพิจารณาทางปกครองตามกฎหมายว่าด้วยวิธีปฏิบัติราชการทางปกครองมาใช้บังคับแก่การประชุมของคณะกรรมการโดยอนุโลม

ตัวอย่าง

- พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. ๒๕๕๑

"มาตรา ๑๑ ให้นำบทบัญญัติว่าด้วยคณะกรรมการที่มีอำนาจดำเนินการพิจารณาทางปกครองตามกฎหมายว่าด้วยวิธีปฏิบัติราชการทางปกครองมาใช้บังคับแก่การประชุม ก.พ. โดยอนุโลม เว้นแต่กรณีตามมาตรา ๓๖ วรรคสอง"

(๙) แบบการแต่งตั้งที่ปรึกษาและคณะอนุกรรมการ

มาตรา .. คณะกรรมการมีอำนาจแต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งมีความเชี่ยวชาญให้เป็นที่ปรึกษาของคณะกรรมการและมีอำนาจแต่งตั้งคณะอนุกรรมการเพื่อพิจารณาหรือปฏิบัติการอย่างใดอย่างหนึ่งตามที่คณะกรรมการมอบหมาย การประชุมคณะอนุกรรมการ ให้นำความในมาตรา .. มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ตัวอย่าง

- พระราชบัญญัติสถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข พ.ศ. ๒๕๓๕

"มาตรา ๙ คณะกรรมการมีอำนาจแต่งตั้งคณะอนุกรรมการเพื่อพิจารณาหรือปฏิบัติการอย่างหนึ่งอย่างใดตามที่คณะกรรมการมอบหมายได้

การประชุมคณะอนุกรรมการ ให้นำความในมาตรา ๘ มาใช้บังคับโดยอนุโลม"

(๑๐) แบบการกำหนดประโยชน์ตอบแทนของกรรมการ

มาตรา .. ให้ประธานกรรมการ กรรมการ ที่ปรึกษา และอนุกรรมการได้รับเบี้ยประชุมและประโยชน์ตอบแทนอื่นตามระเบียบที่รัฐมนตรีกำหนดโดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรี

ตัวอย่าง

- พระราชบัญญัติกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ พ.ศ. ๒๕๔๔

"มาตรา ๒๔ ให้ประธานกรรมการ กรรมการ ที่ปรึกษา และอนุกรรมการได้รับเบี้ยประชุมหรือประโยชน์ตอบแทนอื่นตามหลักเกณฑ์ที่คณะรัฐมนตรีกำหนด"

(๑๑) แบบการกำหนดให้กรรมการเป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา

มาตรา .. ในการปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้ ให้กรรมการเป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา

ตัวอย่าง

- พระราชบัญญัติความลับทางการค้า พ.ศ. ๒๕๔๕

"มาตรา ๒๖ ในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ ให้กรรมการเป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา"

(๑๒) แบบบทเฉพาะกาลกำหนดให้คณะกรรมการเดิมดำรงตำแหน่งต่อไป

มาตรา .. ให้คณะกรรมการ.....ซึ่งดำรงตำแหน่งอยู่ในวันก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ คงอยู่ในตำแหน่งต่อไปจนกว่าจะมีการแต่งตั้งคณะกรรมการ..... ตามพระราชบัญญัติ..... ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัตินี้ ทั้งนี้ ต้องไม่เกิน..... นับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ

ตัวอย่าง

- พระราชบัญญัติสถานพยาบาล (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๕๙

"มาตรา ๒๓ ให้คณะกรรมการสถานพยาบาลซึ่งดำรงตำแหน่งอยู่ในวันก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ คงอยู่ในตำแหน่งต่อไปจนกว่าจะมีการแต่งตั้งคณะกรรมการสถานพยาบาลตามพระราชบัญญัติสถานพยาบาล พ.ศ. ๒๕๔๑ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัตินี้ ทั้งนี้ ต้องไม่เกินหนึ่งร้อยยี่สิบวันนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ"

๓.๒ รูปแบบการเขียนบทบัญญัติคณะกรรมการระดับจังหวัด

(๑) แบบองค์ประกอบคณะกรรมการ

(ก) การเขียนรวมกันไว้ในวรรคเดียว

มาตรา .. ให้มีคณะกรรมการ.....จังหวัด[๓๗] ประกอบด้วย (ผู้ว่าราชการจังหวัด) เป็นประธานกรรมการ (...เป็นรองประธานกรรมการ)[๓๘] ...(ผู้แทนจากราชการส่วนกลาง ราชการส่วนภูมิภาค ราชการส่วนท้องถิ่น รัฐวิสาหกิจ องค์การมหาชน การศึกษา เอกชน) เป็นกรรมการโดยตำแหน่ง และผู้ทรงคุณวุฒิซึ่ง...แต่งตั้งจำนวน...คน /จำนวนไม่น้อยกว่า...คน แต่ไม่เกิน...คน /จำนวนไม่เกิน...คน เป็นกรรมการ

ให้...เป็นกรรมการและเลขานุการ และ...เป็นผู้ช่วยเลขานุการ

ตัวอย่าง

- พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. ๒๕๕๑

"มาตรา ๑๙ ให้มีคณะกรรมการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์จังหวัด ประกอบด้วย ผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นประธานกรรมการ รองผู้ว่าราชการจังหวัดซึ่งได้รับมอบหมายจากผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นรองประธานกรรมการ ผู้บังคับการตำรวจภูธรจังหวัด สรรพสามิตพื้นที่ซึ่งผู้ว่าราชการจังหวัดแต่งตั้งหนึ่งคน หัวหน้าสำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัด ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในจังหวัดซึ่งผู้ว่าราชการจังหวัดแต่งตั้งหนึ่งคน ประชาสัมพันธ์จังหวัด พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด ผู้อำนวยการสำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่รับผิดชอบในเขตจังหวัด ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นภายในเขตจังหวัดที่ผู้ว่าราชการจังหวัดแต่งตั้งจังหวัดละไม่เกินสี่คน เป็นกรรมการ และกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิจำนวนสี่คน ซึ่งผู้ว่าราชการจังหวัดแต่งตั้งจากผู้มีความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ด้านสังคมสงเคราะห์ การแพทย์ จิตวิทยา และกฎหมายด้านละหนึ่งคน

ให้นายแพทย์สาธารณสุขจังหวัดเป็นกรรมการและเลขานุการ คณะกรรมการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์จังหวัดจะแต่งตั้งข้าราชการในสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดไม่เกินสองคนเป็นผู้ช่วยเลขานุการก็ได้"

[๓๗] ในกรณีที่มีคณะกรรมการสำหรับกรุงเทพมหานครสามารถแยกเป็นอีกวรรคหรืออีกมาตราก็ได้

[๓๘] ในกรณีที่มีรองประธานกรรมการ

(ข) การเขียนแยกเป็นอนุมาตรา

มาตรา .. ให้มีคณะกรรมการ.....จังหวัด[๓๙] ประกอบด้วย

(๑) ผู้ว่าราชการจังหวัด เป็นประธานกรรมการ

(..)[๔๐]

(..) กรรมการโดยตำแหน่ง ได้แก่ ...

(..) กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งมีความรู้ ความสามารถ ความเชี่ยวชาญและประสบการณ์เป็นที่ประจักษ์ในด้าน...จำนวน...คน /จำนวนไม่น้อยกว่า...คน แต่ไม่เกิน ...คน /จำนวนไม่เกิน...คน

ให้...เป็นกรรมการและเลขานุการ และ...เป็นผู้ช่วยเลขานุการ

ตัวอย่าง

- พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. ๒๕๓๕

"มาตรา ๑๗/๑ ให้มีคณะกรรมการสาธารณสุขจังหวัด ประกอบด้วย

(๑) ผู้ว่าราชการจังหวัด เป็นประธานกรรมการ

(๒) อัยการจังหวัด ปลัดจังหวัด เกษตรจังหวัด ผู้บังคับการตำรวจภูธรจังหวัด ผู้อำนวยการสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัด ท้องถิ่นจังหวัด ปศุสัตว์จังหวัด โยธาธิการและผังเมืองจังหวัด สวัสดิการและคุ้มครองแรงงานจังหวัด อุตสาหกรรมจังหวัด และนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด เป็นกรรมการ

(๓) นายกเทศมนตรี จำนวนหนึ่งคน และนายกองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวนหนึ่งคน ซึ่งผู้ว่าราชการจังหวัดแต่งตั้ง เป็นกรรมการ และในกรณีที่จังหวัดใดมีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นที่มีกฎหมายจัดตั้งขึ้น ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดแต่งตั้งผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นเป็นกรรมการด้วย

---

[๓๙] ในกรณีที่มีคณะกรรมการสำหรับกรุงเทพมหานครสามารถแยกเป็นอีกวรรคหรืออีกมาตราก็ได้

[๔๐] ในกรณีที่มีรองประธาน ให้ใช้ว่า

"(..) ...เป็นรองประธานกรรมการ"

ในกรณีที่มีรองประธานกรรมการหลายคนให้ใช้ว่า

"(..) ...เป็นรองประธานกรรมการ คนที่หนึ่ง

(..) ...เป็นรองประธานกรรมการ คนที่สอง"

(๔) กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งประธานกรรมการแต่งตั้งจากผู้มีความรู้ความสามารถ หรือประสบการณ์ในด้านการสาธารณสุขและการอนามัยสิ่งแวดล้อม จำนวนไม่เกินสี่คน และผู้แทนภาคประชาชนซึ่งประธานกรรมการแต่งตั้ง จำนวนไม่เกินสองคน เป็นกรรมการ

ให้นายแพทย์สาธารณสุขจังหวัด เป็นกรรมการและเลขานุการ และให้นายแพทย์สาธารณสุขจังหวัดแต่งตั้งข้าราชการในสังกัดสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด ซึ่งรับผิดชอบงานด้านกฎหมายและการอนามัยสิ่งแวดล้อม ด้านละหนึ่งคน เป็นผู้ช่วยเลขานุการ”

(๒) แบบบทบัญญัติในส่วนอื่นเกี่ยวกับคณะกรรมการระดับจังหวัด

แบบเรื่องคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ การมีส่วนได้เสียของกรรมการ วาระการดำรงตำแหน่งของกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ การพ้นจากตำแหน่งของกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ หน้าที่และอำนาจของคณะกรรมการระดับจังหวัด และการกำหนดให้นำบทบัญญัติว่าด้วยคณะกรรมการที่มีอำนาจดำเนินการพิจารณาทางปกครองตามกฎหมายว่าด้วยวิธีปฏิบัติราชการทางปกครองมาใช้บังคับแก่การประชุมโดยอนุโลม นั้น เป็นไปในแนวทางเดียวกับรูปแบบการเขียนบทบัญญัติคณะกรรมการทั่วไปตามที่ได้กล่าวมาแล้วในหัวข้อที่ ๓.๑

ส่วนที่ ๒
มาตรการบังคับทางกฎหมาย

๑. ความมุ่งหมายในการกำหนดมาตรการบังคับทางกฎหมาย

"กฎหมาย" คือ กฎเกณฑ์ที่เป็นแบบแผนความประพฤติของมนุษย์ในสังคม ซึ่งมีกระบวนการบังคับที่เป็นกิจจะลักษณะ (Organized Sanction or Organized Enforcement)[๔๑] อย่างไรก็ดี กฎหมายจะมีความแตกต่างจากข้อบังคับความประพฤติของมนุษย์ในรูปแบบอื่น เนื่องจากกฎหมายมีวิธีการหรือหนทางบังคับเอากับผู้ที่ฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามที่เรียกว่า "สภาพบังคับ" (Sanction)[๔๒]

สภาพบังคับเป็นสิ่งทดแทน สิ่งชดเชย หรือสิ่งตอบแทนการกระทำอันหนึ่งอันใดที่เกิดขึ้น เป็นการตอบโต้ความประพฤติหรือการกระทำซึ่งเป็นที่ยอมรับหรือไม่เป็นที่ยอมรับของสังคม สภาพบังคับของกฎหมายจะแตกต่างจากสภาพบังคับของขนบธรรมเนียมประเพณี และศีลธรรม กล่าวคือ บรรดาขนบธรรมเนียม ประเพณี และศีลธรรม มีสภาพบังคับด้วยการถูกตำหนิจากสังคม แต่กฎหมายเป็นกฎที่ต้องการความจริงจังมากกว่านั้น จึงสร้างสภาพบังคับขึ้น เพื่อให้เกิดความเข้มงวดมากกว่าการบังคับตามสภาพสังคมปกติ (Social Sanction)

สภาพบังคับของกฎหมายอาจเกิดจากสิ่งที่เป็นความผิดในตัวเอง *(Mala in se)* เช่น การทำร้ายร่างกายหรือการฆ่าผู้อื่น เป็นความผิดเนื่องจากความสำนึกในเรื่องของศีลธรรมหรือจารีตประเพณี ความรู้ผิดชอบ และความชั่ว จึงเป็นเรื่องของการตอบโต้หรือการลงโทษแก่ผู้กระทำการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามกฎหมายให้ได้รับผลร้ายหรือเป็นโทษ ส่วนสภาพบังคับของกฎหมายในอีกลักษณะหนึ่งอาจเกิดจากสิ่งที่เป็นความผิดเพราะกฎหมายห้าม *(Mala prohibita)* ซึ่งเกิดจากเหตุผลทางเทคนิคที่ผู้ร่างกฎหมายประสงค์จะวางกฎเกณฑ์ความประพฤติที่กำหนดให้ปฏิบัติเป็นพิเศษ และผู้ร่างกฎหมายต้องหาวิธีจูงใจให้มีการปฏิบัติตามมากขึ้น การฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามกฎหมายในลักษณะเช่นนี้จึงไม่เกี่ยวกับศีลธรรมหรือจารีตประเพณี แต่เป็นความผิดเพราะกฎหมายห้าม

จะเห็นได้ว่า ไม่ว่าสภาพบังคับของกฎหมายจะเกิดจากสิ่งที่เป็นความผิดในตัวเองหรือสิ่งที่เป็นความผิดเพราะกฎหมายห้าม ล้วนแต่เป็นผลมาจากการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย เพื่อมิให้เกิดการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย "กฎหมาย" จึงต้องมีสภาพบังคับเสมอ ด้วยเหตุนี้ สภาพบังคับของกฎหมายจึงเป็นสาระสำคัญในการบัญญัติกฎหมาย หากกฎหมายใดเป็นเพียงข้อปฏิบัติแต่ไม่มีสภาพบังคับก็จะไม่มีสภาพเป็นกฎหมาย

---

[๔๑] สมยศ เชื้อไทย, ความรู้กฎหมายทั่วไป, คำอธิบายวิชากฎหมายแพ่ง : หลักทั่วไป เล่ม ๑ (กรุงเทพ : วิญญูชน), ๒๕๔๐, หน้า ๕๖

[๔๒] มนตรี ชนกนำชัย, "มาตรการบังคับของฝ่ายปกครองในระบบกฎหมายไทย" (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๐), หน้า ๒๓

กฎหมายจึงต้องมีบทบัญญัติกำหนดให้บุคคลใดต้องทำสิ่งใด และจะมีผลทางกฎหมายอย่างไร หากฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามข้อกำหนดในกฎหมายนั้น การกำหนดผลของกฎหมายดังกล่าวก็คือการกำหนดสภาพบังคับของกฎหมายนั่นเอง สภาพบังคับของกฎหมายจึงอาจเป็นในทางที่เป็นผลดี เช่น การลดหย่อนภาษีให้แก่ผู้เลี้ยงดูบุพการี การให้รางวัลสินบนนำจับ และสภาพบังคับของกฎหมายก็อาจเป็นไปในทางที่เป็นผลร้ายได้ เช่น ผู้ใดลักทรัพย์ ผู้นั้นต้องรับโทษจำคุกสามปี

เมื่อกล่าวถึงสภาพบังคับของกฎหมาย โดยทั่วไปเรามักนึกถึงการกำหนดบทลงโทษในทางอาญา (Punishment) แต่ที่จริงแล้ว การกำหนดสภาพบังคับของกฎหมายมิใช่หมายถึงบทกำหนดโทษในทางอาญาเท่านั้น แต่การกำหนดสภาพบังคับของกฎหมายอาจมีมาตรการหลายลักษณะด้วยกัน ที่สำคัญคือ มาตรการบังคับทางอาญาซึ่งเป็นมาตรการบังคับที่ใช้ในกฎหมายมากที่สุด[๔๓] เพื่อให้ผู้ฝ่าฝืนกฎหมายได้รับผลร้ายจากการฝ่าฝืนนั้น การกำหนดสภาพบังคับจึงมีลักษณะเป็นการกำหนดบทลงโทษแก่ชีวิตและร่างกายผู้กระทำผิดเป็นสำคัญ ส่วนกรณีที่มิใช่เป็นการฝ่าฝืนข้อห้ามของกฎหมายแต่เป็นกรณีเกี่ยวกับการแก้ปัญหาระหว่างเอกชนกับเอกชนเพื่อให้เกิดความเป็นธรรม ในกรณีที่ไม่อาจบังคับเอาแก่ชีวิตและร่างกายได้ก็อาจอาศัยมาตรการบังคับทางอื่น เช่น มาตรการบังคับทางแพ่งหรือมาตรการบังคับทางปกครอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งมาตรการบังคับทางปกครองหรือมาตรการบังคับในการลงโทษทางปกครอง ซึ่งนับว่ามีบทบาทสำคัญสำหรับการร่างกฎหมายในรัฐสมัยใหม่ (Modern state) เนื่องจากสภาพสังคมในปัจจุบันมีความซับซ้อนมากขึ้นรัฐจึงได้ก้าวล่วงเข้ามามีบทบาทในการดำรงชีวิตของประชาชนมากขึ้นตามไปด้วย ในทางวิชาการอาจจำแนกแยกย่อยมาตรการบังคับทางกฎหมายได้ตามลักษณะเฉพาะเรื่อง วัตถุประสงค์ เวลา หรือสถานการณ์ มาตรการบังคับทางกฎหมายโดยนัยนี้ ได้แก่ มาตรการบังคับเฉพาะเรื่อง ที่ผู้ร่างกฎหมายอาจกำหนดเงื่อนไขให้สอดคล้องกับกรณีเฉพาะเรื่องที่ประสงค์จะบังคับโดยมิได้มุ่งหมายที่จะกำหนดมาตรการบังคับเป็นการทั่วไป เช่น มาตรา ๙๘ แห่งพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. ๒๕๒๒ ที่บัญญัติให้พนักงานเจ้าหน้าที่โดยคำสั่งรัฐมนตรีมีอำนาจนำผู้ต้องโทษเป็นครั้งที่สามไปควบคุมไว้ ณ สถานพยาบาลที่รัฐมนตรีประกาศจัดตั้งขึ้นโดยเฉพาะและให้ทำการบำบัดรักษาจนกว่าจะได้รับการรับรอง นอกจากนี้ ในบางกรณีที่ผู้ร่างกฎหมายมีวัตถุประสงค์เพื่อป้องกันสิ่งที่ต้องการคุ้มครองก็อาจกำหนดมาตรการบังคับทั่วไปในเชิงควบคุม[๔๔] เช่น มาตรา ๕ แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๓๕ ที่บัญญัติให้อำนาจรัฐมนตรีโดยคำแนะนำของคณะกรรมการ

---

[๔๓] อ้างโดยชัยวัฒน์ วงศ์วัฒนศานต์, “การยกร่างกฎหมาย”, เอกสารประกอบการฝึกอบรมนิติกรหลักสูตรการร่างกฎหมาย (ครั้งที่ ๑), สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา กุมภาพันธ์ ๒๕๓๑, กฎหมายปกครองเล่ม ๗ ตอน ๑ (๒๕๓๑), หน้า ๒๕ - ๒๖

[๔๔] สุนีย์ มัลลิกะมาลย์, “การบังคับใช้กฎหมายสิ่งแวดล้อม”, ศูนย์กฎหมายและพัฒนาสิ่งแวดล้อม คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (กรุงเทพ : นิติธรรม), ๒๕๔๒, หน้า ๒๘๔

สิ่งแวดล้อมแห่งชาติประกาศในราชกิจจานุเบกษา เพื่อกำหนดมาตรฐานควบคุมมลพิษจากแหล่งกำเนิดสำหรับควบคุมการระบายน้ำทิ้ง การปล่อยทิ้งอากาศเสีย การปล่อยทิ้งของเสียหรือมลพิษอื่นใดจากแหล่งกำเนิดออกสู่ระบบสิ่งแวดล้อม และในบางสถานการณ์ที่จำเป็นต้องบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมายโดยเร่งด่วน ผู้ร่างกฎหมายก็อาจกำหนดมาตรการบังคับใช้ในกรณีฉุกเฉินขึ้น เช่น มาตรา ๑๖ ทวิ แห่งพระราชบัญญัติการค้าข้าว พุทธศักราช ๒๔๘๙ ที่ให้อำนาจคณะกรรมการมีอำนาจเรียกเจ้าของโรงสีข้าวหรือผู้ประกอบการโรงสีข้าวกระทำการสีข้าวภายในระยะเวลาที่กำหนด และในพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๓๕ ได้บัญญัติมาตรการบังคับใช้ในกรณีฉุกเฉินไว้ในมาตรา ๙ ที่ให้อำนาจนายกรัฐมนตรีสั่งการตามที่เห็นสมควรในกรณีมีเหตุฉุกเฉินหรือเหตุภยันตรายต่อสาธารณชนอันเนื่องมาจากภัยธรรมชาติ รวมทั้งสั่งให้บุคคลซึ่งก่อมลพิษไม่ให้กระทำการใดในระหว่างที่มีเหตุภยันตราย รวมทั้งกำหนดมาตรการคุ้มครองอย่างใดอย่างหนึ่งตามมาตรา ๔๔ และมาตรา ๔๕ เพื่อแก้ปัญหาในพื้นที่ที่มีสภาพแวดล้อมเข้าขั้นวิกฤต เป็นต้น จะเห็นได้ว่าการกำหนดสภาพบังคับของกฎหมายนี้สามารถกำหนดมาตรการได้หลากหลาย ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์เฉพาะเรื่อง สถานการณ์ และเหตุผลความจำเป็นอื่น ๆ ตามความเหมาะสม

มาตรการบังคับทางกฎหมายมีความมุ่งหมาย ๓ ประการ[๔๕] ดังต่อไปนี้

ประการที่หนึ่ง จูงใจให้คนทำตามกฎหมาย เพื่อให้ไม่กล้าทำผิดกฎหมาย เช่น จะถูกลงโทษหรือจะถูกบังคับให้ชดเชยความเสียหาย

ประการที่สอง ป้องกันมิให้เกิดผลร้าย หากเป็นเรื่องการกระทำที่กำลังจะเกิดขึ้นก็อาจมีการห้ามการกระทำของบุคคลบางคนได้ เช่น ให้หยุดการโฆษณาที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย พักใช้ใบอนุญาตโรงงาน เพื่อป้องกันอันตรายที่โรงงานยังมิได้แก้ไขให้ถูกต้อง หรือการประกันทัณฑ์บนจากผู้ที่กระทำผิดอาญา

ประการที่สาม เยียวยาความเสียหาย ถ้าความเสียหายเกิดขึ้นแล้ว สภาพบังคับของกฎหมายก็จะเป็นไปในทางเยียวยา ให้คืนสภาพเดิมเท่าที่จะเป็นไปได้ เช่น ทำละเมิด ผิดสัญญา

การกำหนดสภาพบังคับของกฎหมายอาจกำหนดได้หลายลักษณะขึ้นอยู่กับว่าจะนำมาใช้เพื่อวัตถุประสงค์ สถานการณ์ และเหตุผลความจำเป็นอื่น ๆ ตามความเหมาะสมอย่างไร โดยในกฎหมายฉบับหนึ่ง ๆ อาจใช้มาตรการหลายอย่างผสมผสานกัน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ในการบังคับตามกฎหมาย แม้ว่ามาตรการบังคับทางกฎหมายจะมีรูปแบบต่างกันและมักจะอยู่ปะปนกันในกฎหมายแต่ละฉบับ แต่จากการศึกษาพบว่ามาตรการบังคับทางกฎหมายที่มีการใช้อยู่ในปัจจุบันอาจจำแนกได้ ๓ ลักษณะ ดังนี้

[๔๕] ชัยวัฒน์ วงศ์วัฒนศานต์, อ้างแล้ว, หน้า ๒๕ - ๒๗

(๑) มาตรการบังคับทางอาญา

(๒) มาตรการบังคับทางแพ่ง

(๓) มาตรการบังคับทางปกครอง

มาตรการบังคับทางกฎหมายที่มีการใช้อยู่ในปัจจุบัน อาจจำแนกตามความมุ่งหมายในการบังคับใช้กฎหมาย ดังต่อไปนี้

(๑) มาตรการบังคับทางอาญา

กฎหมายอาญาเป็นกฎหมายที่มีวัตถุประสงค์ในการคุ้มครองป้องกันความปลอดภัยของสังคมและประชาชน มีเนื้อหาว่าด้วยความผิดและโทษ โดยในกฎหมายอาญาถือหลัก “ไม่มีความผิด ไม่มีโทษ เมื่อไม่มีกฎหมาย” *(Nullum crimen nullum poena seine lege)* กล่าวคือ กฎหมายต้องบัญญัติอย่างชัดเจนว่าการกระทำใดบ้างที่ต้องห้ามถ้าฝ่าฝืนจะต้องถูกลงโทษ หากมิได้กำหนดว่าเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้จะลงโทษมิได้ ความผิดอาญาและโทษแห่งความผิดจึงต้องมีกฎหมายบัญญัติไว้โดยชัดแจ้ง ดังนั้น ในการตีความกฎหมายอาญาจึงต้องตีความอย่างเคร่งครัด และคำนึงถึงเจตนาเป็นสำคัญ เหตุยกเว้นที่ไม่อาศัยเจตนาหรือการกระทำโดยประมาทหรือไม่เจตนานั้น ต้องมีกฎหมายบทบัญญัติไว้โดยเฉพาะว่าผู้กระทำต้องรับผิดเมื่อกระทำโดยประมาทหรือไม่เจตนา[๔๖]

มาตรการลงโทษทางอาญาเป็นมาตรการที่จะนำมาใช้เมื่อมีการกระทำที่กระทบต่อความมั่นคงหรือความปลอดภัยของประเทศ ความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนอย่างร้ายแรงหรือมีผลกระทบต่อส่วนรวม และเป็นกรณีที่ไม่สามารถใช้มาตรการอื่นใดเพื่อบังคับใช้กฎหมายอย่างได้ผลและมีประสิทธิภาพเพียงพอ รวมทั้งต้องเป็นไปโดยเหมาะสมกับสภาพของแต่ละบุคคลด้วย[๔๗] เช่น การกักขังแทนค่าปรับหากมีการนำมาใช้บังคับโดยไม่พิจารณาถึงฐานะของจำเลยประกอบเข้าด้วยกันย่อมขัดต่อหลักความเสมอภาค เพราะเป็นการทำให้บุคคลได้รับผลร้ายเพราะฐานะทางเศรษฐกิจ ปัจจุบันมาตรการบังคับทางอาญา นอกจากจะกำหนดเป็นบทลงโทษทางอาญาและมาตรการเพื่อความปลอดภัยในกฎหมายอาญาแล้ว ได้นำมากำหนดเป็นเรื่องหนึ่งในโครงสร้างอย่างหนึ่งของพระราชบัญญัติต่าง ๆ โดยกำหนดไว้ในส่วนของ “บทกำหนดโทษ”

---

[๔๖] จิรศักดิ์ จิรวดี และคณะ, “คู่มือการปฏิบัติงานพิจารณาวินิจฉัยเรื่องร้องทุกข์เกี่ยวกับความผิดชดใช้ค่าเสียหาย”, สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, พฤษภาคม ๒๕๓๘, (อัดสำเนา), หน้า ๑ - ๓

[๔๗] H.L.A.Hart, Punishment and Responsibility, 160 (1968), อ้างโดยชัยวัฒน์ วงศ์วัฒนศานต์, เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๘

ในทางวิชาการได้มีการศึกษาว่าการกำหนดโทษทางอาญานั้น อาจมีขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์ ดังต่อไปนี้[๔๘]

(ก) เพื่อตัดโอกาสในการกระทำความผิด (Incapacity) การลงโทษตามวัตถุประสงค์นี้ ได้แก่ การประหารชีวิต จำคุก และกักขัง เพื่อตัดโอกาสของผู้กระทำผิดในการกระทำผิดอีกและเป็นการตัดตัวผู้กระทำผิดออกจากสังคมเพื่อให้ความอันตรายต่อสังคมหมดไป

(ข) เพื่อทดแทน (Retributive) การลงโทษจะพิจารณาความร้ายแรงของการกระทำว่ามีความร้ายแรงเพียงใด หากมีความร้ายแรงมากก็ต้องได้รับโทษมาก หากมีความร้ายแรงน้อยก็รับโทษน้อย ในการบัญญัติกฎหมายจึงต้องกำหนดโทษขั้นสูงหรือขั้นต่ำของโทษไว้ด้วย เนื่องจากศาลไม่สามารถลงโทษผู้กระทำผิดตามความร้ายแรงของโทษเกินกว่าอัตราโทษขั้นสูงหรือน้อยกว่าอัตราโทษขั้นต่ำได้

(ค) เพื่อยับยั้งข่มขู่ (Deterrence) การลงโทษตามวัตถุประสงค์นี้มุ่งป้องกันสังคมจากการกระทำความผิดซ้ำอีกและป้องกันการกระทำความผิดของบุคคลอื่นไม่ให้เกิดขึ้น ในการบัญญัติอัตราโทษจึงกำหนดให้สูงขึ้นเพื่อให้มีผลเป็นการยับยั้งให้เกิดความเกรงกลัวไม่กล้ากระทำความผิด เนื่องจากศาลสามารถกำหนดโทษให้เหมาะสมกับความร้ายแรงได้ไม่เกินอัตราโทษขั้นสูง

(ง) เพื่อฟื้นฟูเยียวยาผู้กระทำผิด (Rehabilitation) การลงโทษตามวัตถุประสงค์นี้มุ่งปรับพฤติกรรมของผู้กระทำผิดไม่ให้กระทำผิดต่อไป โดยมีสมมติฐานว่าผู้กระทำแต่ละคนมีพฤติกรรมและปัญหาความแตกต่างกันไป การฟื้นฟูเยียวยาผู้กระทำผิดแต่ละคนจึงต้องเลือกใช้วิธีการต่างกันออกไป การกำหนดโทษตามวัตถุประสงค์นี้ ถ้าเป็นโทษจำคุกที่ควรจะลงแก่ผู้กระทำความผิดมีระยะเวลาสั้น ในการบัญญัติกฎหมายควรเพิ่มทางเลือกให้แก่ศาลโดยการบัญญัติโทษอย่างอื่นแทนโทษจำคุก หรือเพิ่มการลงโทษอย่างอื่นเข้ามาประกอบ เช่น โทษกักขัง ปรับ หรือการเปรียบเทียบปรับ หากไม่ได้บัญญัติโทษอย่างอื่นแทนโทษจำคุกศาลก็ไม่สามารถลงโทษผู้กระทำผิดโดยใช้โทษอย่างอื่นได้นอกจากโทษที่บัญญัติในกฎหมาย

---

[๔๘] สหธน รัตนไพจิตร, “ความประสงค์ของการลงโทษอาญา : ศึกษาเฉพาะประเทศไทยสมัยใช้กฎหมายลักษณะอาญาและประมวลกฎหมายอาญา”, (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๒๗), หน้า ๓๓, อ้างถึงใน ไกรรัช เงยวิจิตร และคณะ, “บทกำหนดโทษ”, ศูนย์ข้อมูลกฎหมายและแบบกฎหมาย, สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, อัดสำเนา, หน้า ๔ - ๑๓

สำหรับประเภทของโทษนั้น มาตรา ๑๘ แห่งประมวลกฎหมายอาญา บัญญัติประเภทของโทษอาญาไว้ ดังต่อไปนี้

(๑) ประหารชีวิต

(๒) จำคุก

(๓) กักขัง

(๔) ปรับ

(๕) ริบทรัพย์สิน

หลักกฎหมายเกี่ยวกับมาตรการบังคับทางอาญาย่อมนำมาใช้ในกรณีความผิดอาญาตามกฎหมายอื่นด้วย เนื่องจากมาตรา ๑๗ แห่งประมวลกฎหมายอาญา ได้บัญญัติว่า “บทบัญญัติในภาค ๑ แห่งประมวลกฎหมายนี้ให้ใช้ในกรณีแห่งความผิดตามกฎหมายอื่นด้วย เว้นแต่กฎหมายนั้น ๆ จะได้บัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น”

(๒) มาตรการบังคับทางแพ่ง

กฎหมายแพ่งเป็นกฎหมายที่กำหนดความสัมพันธ์ระหว่างเอกชนกับเอกชนหรือรัฐในความสัมพันธ์ที่มีลักษณะเท่าเทียมกันภายในขอบเขตของกฎหมายเอกชน ในความรับผิดทางแพ่งเป็นเรื่องระหว่างเอกชน จึงไม่จำเป็นต้องมีกฎหมายกำหนดไว้โดยชัดแจ้งว่าการกระทำอย่างนั้นหรืออย่างนี้เป็นความผิด เพียงแต่มีการกระทำที่ทำให้ผู้อื่นเสียหาย ผู้กระทำก็ต้องรับผิดฐานละเมิดแล้ว การเยียวยาความเสียหายในทางแพ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อคุ้มครองสิทธิของเอกชนหรือฝ่ายที่ถูกโต้แย้งสิทธิเป็นสำคัญ ด้วยเหตุนี้ ในการเยียวยาความเสียหายในทางแพ่งจึงมุ่งประสงค์เพื่อทำให้ผู้เสียหายกลับคืนสู่สภาพเดิม ในการฟ้องคดีแพ่งผู้ซึ่งได้รับความเสียหายต้องเป็นผู้ฟ้องคดีเองโดยตรง รัฐจะไม่ยุ่งเกี่ยวด้วยและดำเนินคดีโดยใช้ระบบเจรจาระหว่างคู่ความ โดยถือว่าคู่ความเป็นผู้ถูกกระทบสิทธิโดยตรง คู่ความจึงมีอำนาจเหนือข้อเท็จจริงในคดีเท่าเทียมกัน กล่าวคือ คู่กรณีมีหน้าที่ต้องพิสูจน์เองว่าฝ่ายใดมีสิทธิดีกว่ากัน นอกจากนี้ การตีความในกฎหมายแพ่ง ตามมาตรา ๔[๔๙] แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ให้อำนาจศาลที่จะนำเรื่องจารีตประเพณี กฎหมายใกล้เคียง หรือหลักกฎหมายทั่วไปมาใช้บังคับได้ ด้วยเหตุนี้ การตีความในกฎหมายแพ่งจึงไม่เคร่งครัดเหมือนกับกฎหมายอาญาและความรับผิดทางแพ่งไม่ถึงขนาดต้องมีเจตนาเช่นในกฎหมายอาญา เพียงแต่มีการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อ ผู้กระทำก็อาจมีความรับผิดแล้ว และแม้ผู้กระทำผิดตายผู้เสียหายอาจฟ้องเรียกค่าสินไหมทดแทนจากทายาทได้

[๔๙] มาตรา ๔ กฎหมายนั้น ต้องใช้ในบรรดากรณีซึ่งต้องด้วยบทบัญญัติใด ๆ แห่งกฎหมายตามตัวอักษร หรือตามความมุ่งหมายของบทบัญญัตินั้น ๆ

เมื่อไม่มีบทกฎหมายที่จะยกมาปรับคดีได้ ให้วินิจฉัยคดีนั้นตามจารีตประเพณีแห่งท้องถิ่น ถ้าไม่มีจารีตประเพณีเช่นว่านั้น ให้วินิจฉัยคดีอาศัยเทียบบทกฎหมายที่ใกล้เคียงอย่างยิ่ง และถ้าบทกฎหมายเช่นนั้นก็ไม่มีด้วย ให้วินิจฉัยตามหลักกฎหมายทั่วไป

มาตรการบังคับทางแพ่งเป็นมาตรการบังคับเพื่อใช้ในความสัมพันธ์ระหว่างเอกชนกับเอกชน โดยรัฐเข้ามาเกี่ยวข้องเพื่อให้เกิดความเป็นธรรม โดยมีการกำหนดสิทธิและหน้าที่ขึ้นตามความเหมาะสมของเรื่อง มาตรการบังคับทางแพ่งจึงเป็นมาตรการที่นำมาใช้ในเรื่องที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล เพื่อบังคับให้เกิดความรับผิดชอบในข้อตกลงที่มีการดำเนินการระหว่างบุคคลนั้น โดยอาจกำหนดให้คู่กรณีบังคับกันเองได้หรือรัฐเข้ามาเป็นคนกลางในการบังคับให้ฝ่ายหนึ่งต้องรับผิดต่ออีกฝ่ายหนึ่ง เพื่อสร้างความเป็นธรรมในระหว่างคู่กรณี การที่รัฐเข้ามาเป็นคนกลางในการอำนวยความยุติธรรมระหว่างเอกชนเนื่องจากหากปล่อยให้เอกชนบังคับกันเองอาจเกิดความไม่สงบเรียบร้อยในสังคมได้ รัฐจึงต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการบังคับให้สมดังสิทธิของคู่กรณี โดยการกำหนดขั้นตอนและวิธีการดำเนินการบังคับคดีภายในระยะเวลาที่กำหนดในกฎหมาย หากพ้นกำหนดหรือไม่ดำเนินการภายในระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด สิทธิของเอกชนที่จะบังคับเอาจากผู้อื่นก็เป็นอันระงับไป ด้วยเหตุนี้ การบังคับเพื่อประโยชน์ของเอกชนจึงมิได้มุ่งตอบโต้เพื่อการแก้แค้น แต่เป็นการบังคับทางแพ่งที่มีวัตถุประสงค์เพื่อชดเชย เยียวยา หรือบรรเทาความเสียหาย

ในทางตำราได้มีการจำแนกมาตรการบังคับทางแพ่ง ดังนี้[๕๐]

(ก) การส่งมอบ เป็นมาตรการที่ต้องคืนทรัพย์สินหรือชำระหนี้โดยเฉพาะเจาะจง

(ข) การชำระค่าทดแทน ในกรณีที่ไม่อาจเยียวยาโดยวิธีอื่นได้ก็ต้องชดใช้เงินแทน ทั้งนี้ จะต้องพิจารณาด้วยว่าหนี้นั้นเป็นหนี้ประเภทใด

(ค) การบังคับให้กระทำการ หากไม่สามารถบังคับกับเนื้อตัวร่างกายได้ กฎหมายก็เปิดช่องให้มีการเยียวยา โดยให้บุคคลภายนอกกระทำการแทนและให้บุคคลซึ่งอยู่ในบังคับของกฎหมายเป็นผู้ออกค่าใช้จ่าย เช่น การบังคับให้ลูกหนี้ชำระหนี้ตามมาตรา ๒๑๓[๕๑] แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และการบังคับให้ผู้หมิ่นประมาทแจ้งความประกาศความจริงในหนังสือพิมพ์ ตามมาตรา ๔๔๗[๕๒] แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

---

[๕๐] ชัยวัฒน์ วงศ์วัฒนศานต์, อ้างแล้ว, หน้า ๒๙

[๕๑] มาตรา ๒๑๓ ถ้าลูกหนี้ละเลยเสียไม่ชำระหนี้ของตน เจ้าหนี้จะร้องขอต่อศาลให้สั่งบังคับชำระหนี้ก็ได้ เว้นแต่สภาพแห่งหนี้จะไม่เปิดช่องให้ทำเช่นนั้นได้

เมื่อสภาพแห่งหนี้ไม่เปิดช่องให้บังคับชำระหนี้ได้ ถ้าวัตถุแห่งหนี้เป็นอันให้กระทำการอันหนึ่งอันใด เจ้าหนี้จะร้องขอต่อศาลให้สั่งบังคับให้บุคคลภายนอกกระทำการอันนั้นโดยให้ลูกหนี้เสียค่าใช้จ่ายให้ก็ได้ แต่ถ้าวัตถุแห่งหนี้เป็นอันให้กระทำนิติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งไซร้ ศาลจะสั่งให้ถือเอาตามคำพิพากษาแทนการแสดงเจตนาของลูกหนี้ก็ได้

ส่วนหนี้ซึ่งมีวัตถุเป็นอันจะให้งดเว้นการอันใด เจ้าหนี้จะเรียกร้องให้รื้อถอนการที่ได้กระทำลงแล้วนั้นโดยให้ลูกหนี้เสียค่าใช้จ่าย และให้จัดการอันควรเพื่อกาลภายหน้าด้วยก็ได้

อนึ่งบทบัญญัติในวรรคทั้งหลายที่กล่าวมาก่อนนี้ หากระทบกระทั่งถึงสิทธิที่จะเรียกเอาค่าเสียหายไม่

[๕๒] มาตรา ๔๔๗ บุคคลใดทำให้เขาต้องเสียหายแก่ชื่อเสียง เมื่อผู้ต้องเสียหายร้องขอ ศาลจะสั่งให้บุคคลนั้น จัดการตามควรเพื่อทำให้ชื่อเสียงของผู้นั้นกลับคืนดีแทนให้ใช้ค่าเสียหาย หรือทั้งให้ใช้ค่าเสียหายด้วยก็ได้

(ง) การบังคับให้งดเว้นกระทำการ เช่น มาตรา ๑๑๖[๕๓] แห่งพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. ๒๕๓๔ ที่ให้เจ้าของเครื่องหมายการค้าอาจขอให้ศาลมีคำสั่งให้บุคคลซึ่งกระทำการหรือกำลังกระทำการ ปลอม เลียนแบบเครื่องหมายการค้าระงับหรือละเว้นการกระทำได้ มาตรการงดเว้นกระทำนี้เป็นการยืนยันสิทธิและมีคำสั่งห้ามมิให้กระทำละเมิดต่อผู้อื่น

(จ) การไม่รับรู้ผลในกฎหมาย เป็นวิธีบังคับโดยไม่ถือว่าสิ่งนั้นเกิดมีขึ้นในทางกฎหมาย (Sanction by nullity)[๕๔] เช่น โมฆะ เพราะนิติกรรมขัดต่อความสงบเรียบร้อยตามมาตรา ๑๕๐[๕๕] แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เพราะพินัยกรรมทำโดยบุคคลอายุต่ำกว่า ๑๕ ปี ตามมาตรา ๒๕[๕๖] แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ หรือไม่เกิดผลในกฎหมายเฉพาะส่วน เช่น การเรียกดอกเบี้ยเกินอัตราก็ให้เหลือเท่าอัตราที่กฎหมายกำหนดตามมาตรา ๕๔[๕๗] แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ หรือการกำหนดสิทธิอาศัยสิทธิเหนือพื้นดินหรือภาระติดพันในอสังหาริมทรัพย์ตามมาตรา ๑๔๐๓[๕๘] มาตรา ๑๔๑๒[๕๙] และมาตรา ๑๔๓๐[๖๐] แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

---

[๕๓] มาตรา ๑๑๖ ในกรณีที่มีหลักฐานโดยชัดแจ้งว่ามีผู้กระทำการหรือกำลังกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งตามมาตรา ๑๐๘ มาตรา ๑๐๙ หรือมาตรา ๑๑๐ เจ้าของเครื่องหมายการค้า เครื่องหมายบริการ เครื่องหมายรับรอง หรือเครื่องหมายร่วม อาจขอให้ศาลมีคำสั่งให้บุคคลดังกล่าวระงับหรือละเว้นการกระทำดังกล่าวนั้นได้

[๕๔] Patterson Devlin , “The Enforcement of Morals” (1972), อ้างโดยชัยวัฒน์ วงค์วัฒนศานต์, อ้างแล้ว, หน้า ๙

[๕๕] มาตรา ๑๕๐ การใดมีวัตถุประสงค์เป็นการต้องห้ามชัดแจ้งโดยกฎหมาย เป็นการพ้นวิสัย หรือเป็นการขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน การนั้นเป็นโมฆะ

[๕๖] มาตรา ๒๕ ผู้เยาว์อาจทำพินัยกรรมได้เมื่ออายุสิบห้าปีบริบูรณ์

[๕๗] มาตรา ๖๕๔ ท่านห้ามมิให้คิดดอกเบี้ยเกินร้อยละสิบห้าต่อปี ถ้าในสัญญากำหนดดอกเบี้ยเกินกว่านั้น ก็ให้ลดลงมาเป็นร้อยละสิบห้าต่อปี

[๕๘] มาตรา ๑๔๐๓ สิทธิอาศัยนั้น ท่านว่าจะก่อให้เกิดโดยมีกำหนดเวลาหรือตลอดชีวิตของผู้อาศัยก็ได้

ถ้าไม่มีกำหนดเวลา ท่านว่าสิทธินั้นจะเลิกเสียในเวลาใด ๆ ก็ได้ แต่ต้องบอกล่วงหน้าแก่ผู้อาศัยตามสมควร

ถ้าให้สิทธิอาศัยโดยมีกำหนดเวลา กำหนดนั้นท่านมิให้เกินสามสิบปี ถ้ากำหนดไว้นานกว่านั้นให้ลดลงมาเป็นสามสิบปี การให้สิทธิอาศัยจะต่ออายุก็ได้ แต่ต้องกำหนดเวลาไม่เกินสามสิบปีนับแต่วันทำต่อ

[๕๙] มาตรา ๑๔๑๒ สิทธิเหนือพื้นดินนั้นจะก่อให้เกิดโดยมีกำหนดเวลาหรือตลอดชีวิตเจ้าของที่ดิน หรือตลอดชีวิตผู้ทรงสิทธิเหนือพื้นดินนั้นก็ได้

ถ้าก่อให้เกิดสิทธิพื้นดินโดยมีกำหนดเวลาไซร้ ท่านให้นำบทบัญญัติมาตรา ๑๔๐๓ วรรค ๓ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

[๖๐] มาตรา ๑๔๓๐ ภาระติดพันในอสังหาริมทรัพย์นั้น จะก่อให้เกิดโดยมีกำหนดเวลาหรือตลอดชีวิตแห่งผู้รับประโยชน์ก็ได้

(ฉ) ให้โอกาสเลือก เป็นมาตรการที่กำหนดให้ฝ่ายเสียเปรียบมีโอกาสเลือกว่าจะปฏิบัติตามนิติกรรมที่ทำไว้หรือไม่ เช่น เรื่องโมฆียะกรรมในนิติกรรมของผู้เยาว์หรือคนที่ถูกทำให้แสดงเจตนาโดยวิปริตตามมาตรา ๒๑[๖๑] มาตรา ๑๕๗[๖๒] และมาตรา ๑๕๙[๖๓] แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ หรือการที่ตัวการให้สัตยาบันแก่กิจการที่ตัวแทนทำไปนอกขอบอำนาจตามมาตรา ๘๒๓[๖๔] แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

(ช) คุณภาพของสิทธิ เช่น การกำหนดบุริมสิทธิ ให้สิทธิบางประเภทมีฐานะสูงกว่าอีกประเภท โดยคำนึงถึงความจำเป็นในสวัสดิการทางสังคมและเศรษฐกิจ[๖๕] ในกรณีทรัพย์สินไม่พอชำระหนี้ทั้งหมด หนี้ที่จำเป็นยิ่งกว่าโดยสภาพจะได้รับการเยียวยาไปก่อน

(ซ) จำกัดสิทธิ เช่น ตัดสิทธิจัดการทรัพย์สินของลูกหนี้ ซึ่งถูกศาลสั่งพิทักษ์ทรัพย์ตามมาตรา ๒๔[๖๖] แห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๔๘๓ ตัดสิทธิจัดการทรัพย์สินของคนไร้ความสามารถ เพื่อพิทักษ์การดำรงชีวิตของผู้นั้นเองตามมาตรา ๒๘[๖๗] แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

---

[๖๑] มาตรา ๒๑ ผู้เยาว์จะทำนิติกรรมใด ๆ ต้องได้รับความยินยอมของผู้แทนโดยชอบธรรมก่อน การใด ๆ ที่ผู้เยาว์ได้ทำลงปราศจากความยินยอมเช่นว่านั้นเป็นโมฆียะ เว้นแต่จะบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น

[๖๒] มาตรา ๑๕๗ การแสดงเจตนาโดยสำคัญผิดในคุณสมบัติของบุคคลหรือทรัพย์สินเป็นโมฆียะ

ความสำคัญผิดตามวรรคหนึ่ง ต้องเป็นความสำคัญผิดในคุณสมบัติซึ่งตามปกติถือว่าเป็นสาระสำคัญซึ่งหากมิได้มีความสำคัญผิดดังกล่าวการอันเป็นโมฆียะนั้นคงจะมิได้กระทำขึ้น

[๖๓] มาตรา ๑๕๙ การแสดงเจตนาเพราะถูกกลฉ้อฉลเป็นโมฆียะ

การถูกกลฉ้อฉลที่จะเป็นโมฆียะตามวรรคหนึ่ง จะต้องถึงขนาดซึ่งถ้ามิได้มีกลฉ้อฉลดังกล่าวการอันเป็นโมฆียะนั้นคงจะมิได้กระทำขึ้น

ถ้าคู่กรณีฝ่ายหนึ่งแสดงเจตนาเพราะถูกกลฉ้อฉลโดยบุคคลภายนอก การแสดงเจตนานั้นจะเป็นโมฆียะต่อเมื่อคู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่งได้รู้หรือควรจะได้รู้ถึงกลฉ้อฉลนั้น

[๖๔] มาตรา ๘๒๓ ถ้าตัวแทนกระทำการอันใดอันหนึ่งโดยปราศจากอำนาจก็ดี หรือทำนอกเหนือขอบอำนาจก็ดี ท่านว่าย่อมไม่ผูกพันตัวการ เว้นแต่ตัวการจะให้สัตยาบันแก่การนั้น

ถ้าตัวการไม่ให้สัตยาบัน ท่านว่าตัวแทนย่อมต้องรับผิดต่อบุคคลภายนอกโดยลำพังตนเอง เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าบุคคลภายนอกนั้นได้รู้อยู่ว่าตนทำการโดยปราศจากอำนาจ หรือทำนอกเหนือขอบอำนาจ

[๖๕] Patterson, อ้างโดย ชัยวัฒน์ วงศ์วัฒนศานต์, อ้างแล้ว, หน้า ๓๐

[๖๖] มาตรา ๒๔ เมื่อศาลสั่งพิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้แล้ว ห้ามมิให้ลูกหนี้กระทำการใด ๆ เกี่ยวกับทรัพย์สิน หรือกิจการของตน เว้นแต่จะได้กระทำตามคำสั่งหรือความเห็นชอบของศาล เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ ผู้จัดการทรัพย์ หรือที่ประชุมเจ้าหนี้ ตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัตินี้

[๖๗] มาตรา ๒๘ บุคคลวิกลจริตผู้ใด ถ้าคู่สมรสก็ดี ผู้บุพการีกล่าวคือ บิดา มารดา ปู่ย่า ตายาย ทวดก็ดี ผู้สืบสันดานกล่าวคือ ลูก หลาน เหลน ลื่อก็ดี ผู้ปกครองหรือผู้พิทักษ์ก็ดี ผู้ซึ่งปกครองดูแลบุคคลนั้นอยู่ก็ดี หรือพนักงานอัยการก็ดี ร้องขอต่อศาลให้สั่งให้บุคคลวิกลจริตผู้นั้น เป็นคนไร้ความสามารถ ศาลจะสั่งให้บุคคลวิกลจริตผู้นั้นเป็นคนไร้ความสามารถก็ได้

(๓) มาตรการบังคับทางปกครอง

กฎหมายปกครองเป็นกฎหมายมหาชนซึ่งเป็นการใช้อำนาจรัฐเช่นเดียวกับกฎหมายอาญา โดยรัฐมีอำนาจในฐานะที่เหนือกว่า สามารถกำหนดสิทธิและหน้าที่ให้แก่เอกชนผู้อยู่ใต้ปกครองได้โดยไม่ต้องได้รับความยินยอมจากเอกชนนั้นก่อน ทั้งนี้ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อคุ้มครองประโยชน์สาธารณะควบคู่ไปกับการคุ้มครองสิทธิของประชาชน แต่อย่างไรก็ดี แม้ว่ากฎหมายปกครองจะเป็นกฎหมายมหาชนเช่นเดียวกับกฎหมายอาญาก็ตาม แต่ในส่วนของกฎหมายปกครองจะมีลักษณะเป็นกฎเกณฑ์ทางกฎหมายที่จัดระเบียบราชการบริหารและกำหนดความสัมพันธ์ด้านต่าง ๆ ระหว่างหน่วยงานและเจ้าหน้าที่ของรัฐฝ่ายปกครองกับเอกชน[๖๘] ดังนั้น รัฐจึงเป็นผู้มีอำนาจหรือฟ้องเพื่อบังคับการใช้มาตรการบังคับทางกฎหมายแก่เอกชน แต่ในขณะที่กฎหมายอาญานอกจากมีวัตถุประสงค์โดยการกำหนดบทลงโทษแก่ผู้กระทำความผิดเพื่อเป็นการแก้แค้นทดแทนให้แก่ผู้เสียหายเป็นสำคัญ ในบางกรณียังมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการป้องกันอีกด้วย กล่าวคือ เพื่อเป็นการเตือนบุคคลทั่วไปในสังคมให้ตระหนักว่า หากมีการกระทำความผิดนี้ขึ้นก็จะต้องได้รับโทษตามความผิดและความชั่วที่ก่อขึ้น และเพื่อเป็นการให้โอกาสแก่ผู้กระทำผิดให้แก้ไขปรับปรุงตนเองในการกระทำความผิดเช่นนั้นมิให้กระทำซ้ำอีก เพื่อให้ผู้นั้นสามารถกลับเข้าสู่สังคมอีกได้[๖๙]

มาตรการบังคับทางปกครอง[๗๐]หรือสภาพบังคับทางปกครอง เป็นมาตรการหรือวิธีการที่ฝ่ายปกครองจัดทำขึ้น โดยอาศัยอำนาจตามที่รัฐสภาบัญญัติให้อำนาจไว้เพื่อปฏิบัติภารกิจที่กฎหมายกำหนด ซึ่งอาจเป็นการออกกฎเกณฑ์ การรักษาความสงบเรียบร้อยของส่วนรวมและการจัดทำบริการสาธารณะ มาตรการบังคับทางปกครองจึงเป็นกรณีที่เจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองมีอำนาจบังคับให้เป็นไปตามคำสั่งที่มีผลเฉพาะราย เฉพาะกรณี หรือมีอำนาจบังคับแก่ผู้ที่ฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามบทบัญญัติของกฎหมายหรือกฎที่มีลักษณะทั่วไปไม่เจาะจงเฉพาะบุคคล ทั้งนี้ ฝ่ายปกครองอาจมีอำนาจดำเนินการเองโดยไม่ต้องให้ศาลมีคำสั่งหรือคำพิพากษาโดยมีเงื่อนไขในการใช้อำนาจดังกล่าวว่า ต้องกระทำการภายในกรอบที่กฎหมายกำหนด

บุคคลซึ่งศาลได้สั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถตามวรรคหนึ่ง ต้องจัดให้อยู่ในความอนุบาล การแต่งตั้งผู้อนุบาล อำนาจหน้าที่ของผู้อนุบาลและการสิ้นสุดของความเป็นผู้อนุบาล ให้เป็นไปตามบทบัญญัติบรรพ ๕ แห่งประมวลกฎหมายนี้

คำสั่งของศาลตามมาตรานี้ ให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา

[๖๘] วรพจน์ วิศรุตพิชญ์, “หลักการว่าด้วยการกระทำทางปกครองต้องชอบกฎหมาย”, คู่มือการศึกษาวิชากฎหมายปกครอง, สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา (๒๕๔๕), หน้า ๑๒๐

[๖๙] คณิต ณ นคร, “ปัญหาการใช้ดุลพินิจของอัยการ”, อัยการ ปีที่ ๕ ฉบับที่ ๕๗ (๒๕๒๕), หน้า ๓๙

[๗๐] คำว่า “มาตรการบังคับทางปกครอง” ในที่นี้หมายถึงการบังคับทางปกครองและโทษทางปกครอง มีความหมายแตกต่างจากคำว่า “มาตรการบังคับทางปกครอง” ที่ปรากฏอยู่ในหมวด ๒/๑ การบังคับทางปกครองตามพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๙ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๖๒

ทั้งรูปแบบ วิธีการ และขั้นตอน เพื่อประโยชน์สาธารณะ หรือประโยชน์มหาชน มาตรการบังคับทางปกครองจึงมีองค์ประกอบ ดังต่อไปนี้

(ก) เป็นมาตรการหรือวิธีการที่องค์กรเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองเป็นผู้จัดทำขึ้น ซึ่งอาจกระทำในรูปของนิติกรรมทางปกครองฝ่ายเดียวที่มีผลใช้บังคับเฉพาะเจาะจง หรือปฏิบัติการทางปกครอง

(ข) เจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองจัดทำมาตรการบังคับโดยอาศัยอำนาจตามกฎหมายซึ่งออกโดยรัฐสภา

(ค) ใช้บังคับแก่ประชาชนในกรณีที่

๑) ฝ่าฝืนบทบัญญัติแห่งกฎหมายหรือกฎ

๒) ไม่ปฏิบัติตามคำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมายของเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองผู้มีอำนาจออกคำสั่ง

(ง) เจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองมีอำนาจจัดทำมาตรการที่มีผลบังคับได้เอง โดยไม่ต้องอาศัยอำนาจศาล

(จ) วัตถุประสงค์ที่ต้องให้ฝ่ายปกครองบังคับการได้ในทันทีมิใช่เพื่อการลงโทษ หากแต่ดำเนินไปเพื่อประโยชน์สาธารณะหรือประโยชน์มหาชน

จากลักษณะของมาตรการบังคับทางปกครองที่ได้กล่าวมาข้างต้นนี้ จึงอาจจำแนกลักษณะของมาตรการบังคับทางปกครองได้ ดังต่อไปนี้

(ก) การบังคับทางปกครองเป็นการกำหนดหน้าที่ให้บุคคลต้องปฏิบัติอย่างหนึ่งอย่างใดให้เป็นไปตามกฎหมาย โดยรัฐจะใช้อำนาจฝ่ายเดียวบังคับให้บุคคลมีหน้าที่ต้องปฏิบัติ

แต่เดิมการบังคับทางปกครองมักจะบัญญัติไว้ในกฎหมายหรือพระราชบัญญัติเฉพาะเรื่อง ต่อมาได้มีการนำมาบัญญัติเป็นหลักทั่วไปในพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๙ ซึ่งให้อำนาจเจ้าหน้าที่ผู้ออกคำสั่งทางปกครองที่จะพิจารณาใช้มาตรการบังคับทางปกครองที่บัญญัติไว้ในหมวด ๒/๑ การบังคับทางปกครอง โดยไม่ต้องมีกฎหมายเฉพาะเรื่องบัญญัติไว้

(ข) โทษทางปกครองเป็นการบังคับโดยรัฐเพื่อให้ผู้ฝ่าฝืนกฎหมายหรือการบังคับทางปกครองกรณีอื่นให้ต้องได้รับโทษจากการฝ่าฝืนนั้น และรัฐมีอำนาจบังคับได้โดยตรงโดยไม่ต้องฟ้องต่อศาลดังเช่นโทษทางอาญา นอกจากนี้ โทษทางปกครองจะนำมาใช้กับการฝ่าฝืนการบังคับทางปกครองที่กำหนดไว้แล้ว หรือการฝ่าฝืนบทบัญญัติกฎหมายโดยตรงซึ่งมิใช่เป็นเจตนาร้ายที่มีผลกระทบต่อประโยชน์สาธารณะหรือประโยชน์มหาชน หรืออาจนำมาบังคับให้เกิดผลในการปฏิบัติตามกฎหมายได้ดีกว่าการลงโทษทางอาญาซึ่งมีความรุนแรงกว่าโทษทางปกครอง

๒. แนวทางการเขียนและแบบกฎหมายที่เกี่ยวกับมาตรการบังคับทางกฎหมาย

แนวทางการเขียนและแบบกฎหมายเกี่ยวกับมาตรการบังคับทางกฎหมายอาจแยกพิจารณาได้ ดังต่อไปนี้

๒.๑ มาตรการบังคับทางอาญา

(๑) แนวทางการเขียนมาตรการบังคับทางอาญา

(ก) การกำหนดโทษอาญา

การกำหนดโทษอาญาในกฎหมายสำหรับการกระทำความผิดใดนั้น คณะกรรมการพัฒนากฎหมายโดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรี ได้อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๗ แห่งพระราชบัญญัติหลักเกณฑ์การจัดทำร่างกฎหมายและการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย พ.ศ. ๒๕๖๒ ออกคำแนะนำเกี่ยวกับการกำหนดโทษอาญาในกฎหมาย[๗๑] ดังต่อไปนี้

“ข้อ ๑ การกระทำที่เป็นความผิดร้ายแรงนั้นเป็นการกระทำที่กระทบต่อความมั่นคงของรัฐหรือความปลอดภัยของประเทศ ความสงบเรียบร้อยของประชาชน หรือกระทบต่อศีลธรรมอันดีของประชาชนอย่างร้ายแรง หรือมีผลกระทบต่อส่วนรวมในวงกว้าง หน่วยงานของรัฐต้องพิจารณาวัตถุประสงค์ของการตรากฎหมาย หากเป็นไปเพื่อคุ้มครองสิ่งต่อไปนี้ อาจกำหนดเป็นโทษอาญาได้

(๑) เป็นการกระทำที่กระทบต่อความมั่นคงของรัฐหรือความปลอดภัยของประเทศ ได้แก่ การกระทำที่อาจทำให้เกิดความไม่มั่นคงทางเศรษฐกิจ สังคม หรือการเมืองการปกครอง หรือเป็นการกระทำที่อาจทำให้เกิดความไม่ปลอดภัยของประเทศหรือประชาชน อาจเป็นความผิดอาญาได้ตามความร้ายแรงของการกระทำนั้น ๆ

(๒) เป็นการกระทำที่กระทบต่อความสงบเรียบร้อยของประชาชน (public order) หรือกระทบต่อศีลธรรมอันดีของประชาชน (good morals) อย่างร้ายแรง หรือมีผลกระทบต่อส่วนรวมในวงกว้าง ซึ่งต้องคำนึงถึงสภาพสังคมและเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงไป

ในการพิจารณาดังกล่าวให้ถือหลัก ดังต่อไปนี้

ความสงบเรียบร้อยของประชาชน (public order) คือ กฎเกณฑ์เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยมุ่งคุ้มครองการอยู่ร่วมกันของคนในสังคมหรือในประเทศชาติ เพื่อให้เกิดความมั่นคง (security) ความสงบสุข (tranquility) สันติภาพ (peace) และสุขภาวะ (public health) ร่วมกันของคนในสังคม การกระทำใดที่ทำให้ไม่เกิดความมั่นคง ความไม่สงบสุข ความวุ่นวายหรือบ่อนทำลายสุขภาวะ อันจะมีผลต่อการอยู่ร่วมกันของคนในสังคม การกระทำที่กระทบต่อความสงบเรียบร้อยของประชาชนนั้น ย่อมกำหนดเป็นความผิดอาญาได้ตามความร้ายแรงแห่งการกระทำและเจตนา

---

[๗๑] คำแนะนำของคณะกรรมการพัฒนากฎหมาย เรื่อง การกำหนดโทษอาญาในกฎหมาย (ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ ๑๓๖ ตอนที่ ๑๓๒ ก วันที่ ๒๗ พฤศจิกายน ๒๕๖๒ หน้า ๑๘)

ศีลธรรมอันดีของประชาชน (good morals) คือ กฎเกณฑ์ที่คนในสังคมส่วนใหญ่ถือปฏิบัติตามความเชื่อ ตามประเพณี หรือศาสนา และถือว่าเป็นเครื่องวินิจฉัยความประพฤติว่าถูกต้องหรือไม่ ปกติการกระทำที่ขัดต่อศีลธรรมอันดีของประชาชนย่อมทำให้นิติกรรมเสียไป แต่การกระทำที่ขัดต่อศีลธรรมอันดีของประชาชนจะเป็นความผิดอาญาก็ต่อเมื่อการกระทำนั้นเป็นเรื่องร้ายแรงและกระทบต่อการอยู่ร่วมกันของคนในสังคมอันอาจทำให้เกิดความไม่มั่นคง ความไม่สงบสุข ความวุ่นวายในสังคมได้ ศีลธรรมอันดีของประชาชนนี้อาจมีวิวัฒนาการได้ตามยุคสมัยและตามพื้นที่ การกระทำที่กระทบต่อศีลธรรมอันดีของประชาชนอย่างร้ายแรงย่อมกำหนดเป็นความผิดอาญาได้ตามยุคสมัย

การกระทำที่มีผลกระทบต่อส่วนรวม คือ การกระทำที่ส่งผลร้ายต่อประชาชนในวงกว้างในด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมืองการปกครอง หรือสิ่งแวดล้อม หรือผลกระทบที่เป็นผลร้ายอื่นที่ไม่เพียงแต่เป็นการกระทบต่อปัจเจกบุคคลเป็นการส่วนตัว

ทั้งนี้ ในการพิจารณาหลักเกณฑ์ตาม (๑) และ (๒) หน่วยงานของรัฐต้องตระหนักว่าเกณฑ์ดังกล่าวมีลักษณะเป็นพลวัตจึงต้องพิจารณาให้สอดคล้องกับยุคสมัย สภาพสังคม เศรษฐกิจ การเมืองการปกครอง วัฒนธรรม และประเพณีที่เปลี่ยนแปลงไป รวมตลอดถึงความก้าวหน้าของเทคโนโลยีและปัจจัยอื่น ๆ

ข้อ ๒ เป็นกรณีที่ไม่สามารถใช้มาตรการอื่นใดเพื่อบังคับใช้กฎหมายอย่างได้ผลและมีประสิทธิภาพเพียงพอที่จะทำให้ประชาชนปฏิบัติตามกฎหมายได้

การกำหนดให้การกระทำใดเป็นความผิดและโทษอาญาเป็นการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอย่างยิ่ง จึงต้องใช้ในกรณีที่ไม่มีมาตรการอื่นเพื่อให้ประชาชนปฏิบัติตามกฎหมายได้ หรือการลงโทษอย่างอื่นที่ไม่ใช่โทษอาญาไม่ทำให้ผู้กระทำความผิดเกรงกลัวเพราะได้รับประโยชน์ทางเศรษฐกิจคุ้มค่ากว่าโทษที่ได้รับ หากมีมาตรการอื่นที่ทำให้ประชาชนปฏิบัติตามกฎหมายได้ เช่น มาตรการจูงใจเพื่อให้ประชาชนปฏิบัติตามกฎหมาย หรือการอำนวยความสะดวกให้กระทำการที่รัฐอยากให้กระทำ การกำหนดมาตรการบังคับทางปกครอง การกำหนดสภาพบังคับทางเศรษฐกิจ เช่น การกำหนดโทษปรับเป็นพินัย[๗๒] หรือการกำหนดให้เอกชนฟ้องร้องดำเนินคดีได้เอง เห็นสมควรใช้มาตรการดังกล่าว แต่ถ้ามาตรการดังกล่าวไม่อาจทำให้ประชาชนปฏิบัติตามกฎหมายอย่างได้ผลหรือมีประสิทธิภาพเพียงพอ กรณีนี้จึงกำหนดให้การฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามกฎหมายดังกล่าวเป็นความผิดและมีโทษอาญา

[๗๒] โทษปรับเป็นพินัย เป็นแนวทางหนึ่งในการกำหนดสภาพบังคับที่เป็นผลร้ายกรณีไม่ปฏิบัติตามกฎหมายและไม่ใช่โทษอาญาหรือโทษทางปกครอง ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาอยู่ระหว่างการศึกษาและจัดทำร่างกฎหมายเพื่อที่จะเสนอเรื่องต่อไป

ข้อ ๓ ความผิดที่บัญญัติไว้แล้วในประมวลกฎหมายอาญาภาคความผิด หากบทบัญญัติความผิดที่มีโทษอาญาในพระราชบัญญัติใดมีองค์ประกอบความผิดเหมือนหรือคล้ายคลึงกับความผิดที่กำหนดในภาคความผิดของประมวลกฎหมายอาญา มิให้กำหนดโทษอาญาในร่างกฎหมายนั้น เว้นแต่จะมีเหตุผลความจำเป็นพิเศษว่าเป็นกฎหมายเฉพาะจำเป็นต้องมีโทษสูงกว่าหรือมีโทษอุปกรณ์ เช่น เพิกถอนสิทธิเลือกตั้งหรือสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง

อย่างไรก็ดี ในกรณีที่ประสงค์จะกำหนดโทษอาญาที่มีโทษน้อยกว่าโดยมิให้นำประมวลกฎหมายอาญามาใช้บังคับจะต้องระบุในกฎหมายเฉพาะให้ชัดเจนว่ามิให้นำโทษสำหรับความผิดตามประมวลกฎหมายอาญามาใช้บังคับสำหรับการกระทำความผิดตามกฎหมายเฉพาะนั้น

ข้อ ๔ ในกรณีที่มีพันธกรณีระหว่างประเทศที่มีผลผูกพันประเทศไทย เช่น สนธิสัญญาหรือความตกลงระหว่างประเทศที่ประเทศไทยเป็นภาคี กำหนดพันธกรณีให้ประเทศไทยต้องตรากฎหมายที่มีโทษอาญาตามที่กำหนดไว้ในพันธกรณีนั้น ให้กำหนดโทษอาญาได้ตามความจำเป็นและเหมาะสม และมีเพดานโทษ (threshold) ที่ชัดเจนด้วย ทั้งนี้ ในการตรากฎหมายที่กำหนดโทษอาญาตามพันธกรณีระหว่างประเทศนั้นจะต้องอ้างข้อความในพันธกรณีที่ระบุให้กำหนดโทษอาญาให้ชัดเจนด้วย มิใช่เป็นแค่ข้อเสนอแนะตามพันธกรณีว่าอาจกำหนดเป็นโทษอาญาเท่านั้น

ข้อ ๕ การกระทำใดที่เป็นกรรมเดียวและมีโทษอาญาอยู่แล้ว จะกำหนดให้การกระทำกรรมเดียวกันนั้นมีโทษอย่างอื่นด้วย เพื่อจูงใจให้ยอมรับโทษอย่างอื่นนั้นเพื่อระงับคดีย่อมกระทำมิได้

บทบัญญัติแห่งกฎหมายทั้งหลายที่กำหนด “มาตรการลงโทษทางแพ่ง” เช่น กฎหมายว่าด้วยหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ ต้องเปลี่ยนบทบัญญัติเป็นสภาพบังคับอื่นที่เหมาะสม เช่น โทษปรับทางปกครอง หรือโทษปรับเป็นพินัย เว้นแต่โดยสภาพของความผิดสมควรมีโทษอาญา เพราะเรื่องทางแพ่งในระบบประมวลกฎหมาย หมายถึงเรื่องระหว่างเอกชนกับเอกชนเท่านั้น แต่การละเมิดกฎหมายดังกล่าวข้างต้นไม่ใช่เรื่องระหว่างเอกชนกับเอกชน หากแต่เป็นเรื่องระหว่างรัฐหรือหน่วยงานของรัฐซึ่งต้องรักษาความสงบเรียบร้อยให้กับบุคคลจึงไม่ใช่เรื่องทางแพ่ง และการเปลี่ยนโทษทางแพ่งมาเป็นโทษปรับเป็นพินัยย่อมคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของผู้ถูกลงโทษมากกว่า

ตัวอย่างของการกระทำที่ไม่ควรกำหนดเป็นโทษอาญาตามหลักเกณฑ์ข้อ ๑ และข้อ ๒

(๑) การกระทำความผิดเล็กน้อย เช่น ผิดกฎจราจรเล็กน้อย โดยการจอดรถในที่ห้ามจอด ขับรถทับเส้นทึบ (เครื่องหมายจราจรบนผิวทาง) หรือก่อเหตุเดือดร้อนรำคาญที่กระทำต่อปัจเจกชน อาจกำหนดเป็นโทษปรับพินัยได้ ซึ่งต่างจากการกระทำผิดกฎจราจรที่อาจกระทบต่อความปลอดภัยของผู้อื่นซึ่งต้องกำหนดเป็นโทษอาญา เช่น การขับรถโดยไม่มีใบอนุญาต การขับรถฝ่าไฟแดง (สัญญาณไฟจราจร)

(๒) กระทำการฝ่าฝืนกฎหมายเศรษฐกิจที่ไม่มีผลกระทบรุนแรง อาจใช้มาตรการบังคับทางปกครองหรือมาตรการบังคับอื่นแทน เช่น สั่งให้หยุดหรือแก้ไขให้ถูกต้อง หรือการใช้มาตรการบังคับทางแพ่งในกรณีละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาที่ไม่ได้มีความมุ่งหมายทางการค้า

(๓) การฝ่าฝืนไม่ต่ออายุใบอนุญาตหรือต่ออายุใบอนุญาตเกินกำหนด ไม่แจ้งเปลี่ยนสถานที่ประกอบการ

(๔) ความผิดเกี่ยวกับการแต่งเครื่องแต่งกายโดยไม่มีสิทธิ เช่น การแต่งกายแสดงวิทยฐานะของสถาบันอุดมศึกษาโดยไม่มีสิทธิ แต่การแต่งเครื่องแบบเจ้าพนักงานซึ่งมีอำนาจตามกฎหมายโดยไม่มีสิทธิควรกำหนดเป็นโทษอาญาเพราะจะทำให้ประชาชนเข้าใจผิดว่าเป็นเจ้าพนักงาน"

(ข) แนวทางการกำหนดอัตราส่วนโทษระหว่างโทษจำคุกกับโทษปรับ

การกำหนดอัตราส่วนโทษระหว่างโทษจำคุกกับโทษปรับในกฎหมายนั้นขึ้นอยู่กับปัจจัยต่าง ๆ เช่น ลักษณะของความผิด ช่วงเวลาในการบัญญัติกฎหมายนั้น รวมถึงเจตนารมณ์ของกฎหมายนั้น การพิจารณาอัตราส่วนโทษระหว่างโทษจำคุกกับโทษปรับในพระราชบัญญัติต่าง ๆ นั้น โดยทั่วไปจะใช้หลักเกณฑ์ตามที่คณะกรรมการกลั่นกรองเรื่องเสนอคณะรัฐมนตรีฝ่ายสังคมและกฎหมาย ซึ่งได้วางหลักเกณฑ์ในเรื่องการกำหนดโทษว่าโดยปกติให้ถือว่าโทษจำคุกหนึ่งปี ปรับไม่เกินสองหมื่นบาท[๗๓] สำหรับประมวลกฎหมายอาญาได้มีการตราพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ ๒๖) พ.ศ. ๒๕๖๐ เพื่อปรับอัตราส่วนโทษระหว่างโทษจำคุกกับโทษปรับในประมวลกฎหมายอาญาให้เป็นไปตามแนวทางดังกล่าว ปัจจุบันจึงอาจกล่าวได้ว่าอัตราส่วนโทษระหว่างโทษจำคุกกับโทษปรับในพระราชบัญญัติต่าง ๆ และในประมวลกฎหมายอาญาสอดคล้องกัน คือ **"โทษจำคุกหนึ่งปี ปรับไม่เกินสองหมื่นบาท"**

[๗๓] สุกัญญา นาชัยเวียง, คู่มือการร่างกฎหมายของฝ่ายร่างกฎหมาย ๕ – ๘, หน้า ๖๗ อ้างถึงใน แบบการร่างกฎหมาย (บทกำหนดโทษ), รวบรวมโดยนายยุทธพงศ์ ภูรีเสถียร และนายไกรรัช เงยวิจิตร, จัดทำโดยศูนย์ข้อมูลกฎหมายและแบบกฎหมาย สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, หน้า ๓๐

อย่างไรก็ดี ในกรณีที่มีเหตุผลพิเศษผู้ร่างกฎหมายสามารถกำหนดอัตราส่วนโทษระหว่างโทษจำคุกกับโทษปรับให้แตกต่างไปจากหลักเกณฑ์ข้างต้นได้

ตัวอย่าง

- พระราชกำหนดการบริหารจัดการการทำงานของคนต่างด้าว พ.ศ. ๒๕๖๐

"มาตรา ๑๑๐ ผู้ใดมิได้เป็นลูกจ้างซึ่งทำหน้าที่เกี่ยวกับการนำคนต่างด้าวมาทำงานตามมาตรา ๓๕ แต่ได้ดำเนินการเกี่ยวกับการนำคนต่างด้าวมาทำงานกับนายจ้างในประเทศ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ"

- พระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. ๒๕๖๐

"มาตรา ๗๒ ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๕๐ หรือมาตรา ๕๔ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปีหรือปรับไม่เกินร้อยละสิบของรายได้ในปีที่กระทำความผิด หรือทั้งจำทั้งปรับ

ในกรณีที่เป็นการกระทำความผิดในปีแรกของการประกอบธุรกิจ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งล้านบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ"

(ค) การเรียงลำดับมาตราในบทกำหนดโทษ

การเรียงลำดับมาตราในบทกำหนดโทษมีรูปแบบ ดังต่อไปนี้

ลำดับที่ ๑ มาตรากำหนดโทษที่มีเนื้อหาเป็นเอกเทศ

ลำดับที่ ๒ มาตรากำหนดโทษที่มีการอ้างอิงมาตราที่กำหนดเนื้อหาแห่งความผิด

ลำดับที่ ๓ มาตราที่ให้เพิ่มโทษกรณีกระทำผิดซ้ำ

ลำดับที่ ๔ มาตราที่กำหนดให้ผู้แทนนิติบุคคลต้องระวางโทษเช่นเดียวกับนิติบุคคล

ลำดับที่ ๕ มาตราเอกเทศที่กำหนดให้ริบทรัพย์สิน

ลำดับที่ ๖ มาตราที่ให้อำนาจเจ้าพนักงานในการเปรียบเทียบปรับ

ลำดับที่ ๗ มาตราอื่น ๆ ที่เกี่ยวเนื่องกับบทกำหนดโทษ

(ง) การกำหนดโทษริบทรัพย์สิน

การกำหนดโทษริบทรัพย์สินโดยหลักจะกำหนดขึ้นเพื่อให้ริบทรัพย์สินซึ่งได้ใช้หรือมีไว้เพื่อใช้ในการกระทำความผิด ซึ่งการใช้ถ้อยคำที่กำหนดโทษริบทรัพย์สินในกฎหมายแต่ละฉบับนั้น ย่อมเป็นไปตามความประสงค์ของผู้ร่างกฎหมายและเนื้อหาสาระแห่งความผิดของกฎหมาย โดยไม่มีรูปแบบตายตัว[๗๔] อย่างไรก็ดี ศาลรัฐธรรมนูญ

[๗๔] แบบการร่างกฎหมาย (บทกำหนดโทษ), รวบรวมโดยนายยุทธพงศ์ ภูรีเสถียร และนายไกรรัช เงยวิจิตร, จัดทำโดยศูนย์ข้อมูลกฎหมายและแบบกฎหมาย สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, หน้า ๒๓

ได้มีคำวินิจฉัยที่ ๓๐/๒๕๔๘[๗๕] เกี่ยวกับการกำหนดโทษริบทรัพย์สินในกฎหมายต่าง ๆ ว่า หลักการกำหนดโทษริบทรัพย์สินในกฎหมายฉบับต่าง ๆ ต้องอยู่ภายใต้หลักเกณฑ์ของประมวลกฎหมายอาญา ดังต่อไปนี้

ประการที่หนึ่ง ทรัพย์สินนั้นต้องเป็นทรัพย์สินที่ผู้ใดทำหรือมีไว้เป็นความผิด (มาตรา ๓๒ แห่งประมวลกฎหมายอาญา)

ประการที่สอง ทรัพย์สินนั้นต้องเป็นทรัพย์สินซึ่งได้ใช้หรือมีไว้เพื่อใช้ในการกระทำความผิด (มาตรา ๓๓ (๑) แห่งประมวลกฎหมายอาญา)

ประการที่สาม ทรัพย์สินนั้นต้องเป็นทรัพย์สินซึ่งบุคคลได้มาโดยได้กระทำความผิด (มาตรา ๓๓ (๒) แห่งประมวลกฎหมายอาญา)

(จ) การเปรียบเทียบความผิด

การเปรียบเทียบเป็นการให้อำนาจฝ่ายบริหารซึ่งในที่นี้คือพนักงานเจ้าหน้าที่ของรัฐฝ่ายปกครองมีอำนาจเปรียบเทียบ โดยบทบัญญัติดังกล่าวจะอยู่ในบทกำหนดมาตรการลงโทษ สำหรับความผิดที่สามารถเปรียบเทียบได้โดยส่วนใหญ่จะยึดตามแนวทางตามมาตรา ๓๗ (๒) (๓) และ (๔)[๗๖] แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา คือ เป็นกรณีความผิดที่มีโทษปรับสถานเดียว หรือเป็นความผิดที่มีโทษจำคุกหรือปรับที่มีอัตราโทษไม่สูงกว่าความผิดลหุโทษ เหตุที่ต้องเป็นโทษจำคุกหรือปรับ นั้น เนื่องจากกรณีดังกล่าวกฎหมายเปิดโอกาสที่จะให้เลือกว่าจะลงโทษจำคุกอย่างเดียวหรือจะลงโทษปรับโดยไม่ต้องมีโทษจำคุกก็ได้[๗๗] ส่วนกรณีความผิดที่มีโทษ “จำคุกและปรับ” นั้น ยังมีความเห็นที่แตกต่างกันเป็นสองแนวทาง โดยแนวทางที่หนึ่งเห็นว่า กรณีของโทษจำคุกและปรับไม่สามารถเปรียบเทียบได้ เนื่องจากการที่กฎหมายกำหนดโทษจำคุกและปรับย่อมแสดงให้เห็นว่า กฎหมายประสงค์จะให้ลงโทษจำคุกเสมอจึงไม่อาจเปรียบเทียบได้ แนวทางที่สองเห็นว่า กรณีของโทษจำคุกและปรับสามารถเปรียบเทียบได้[๗๘]

---

[๗๕] คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๓๐/๒๕๔๘ เรื่อง ประธานวุฒิสภาส่งความเห็นของสมาชิกวุฒิสภาให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญมาตรา ๒๖๒ วรรคหนึ่ง (๑) กรณีร่างพระราชบัญญัติการผลิตผลิตภัณฑ์ซีดี พ.ศ. .... มาตรา ๓๘ วรรคหนึ่ง มีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙ มาตรา ๓๒ และมาตรา ๔๘

[๗๖] มาตรา ๓๗ (๑) แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ไม่ถือเป็นการเปรียบเทียบโดยตรง เนื่องจากพนักงานสอบสวนไม่มีดุลพินิจเป็นอย่างอื่นเพราะถ้าผู้กระทำผิดยินยอมเสียค่าปรับในอัตราอย่างสูงคดีนั้นระงับไปทันที

[๗๗] บันทึกการวางแนวในการปฏิบัติงานของฝ่ายร่างกฎหมาย คณะที่ ๑ - ๔ เรื่องที่ ๑๓ การเปรียบเทียบปรับ, หน้า ๖

[๗๘] บันทึกการประชุมฝ่ายร่างกฎหมาย ครั้งที่ ๔/๒๕๕๐ วันพุธ ที่ ๓๑ มกราคม ๒๕๕๐. หน้า ๗

๑) การใช้ถ้อยคำว่า “เปรียบเทียบ” และ “เปรียบเทียบปรับ” ในการใช้อำนาจเปรียบเทียบและการใช้ชื่อของคณะกรรมการเปรียบเทียบในกฎหมายเฉพาะนั้น ควรใช้คำว่า “เปรียบเทียบ” ทั้งในส่วนของอำนาจเปรียบเทียบและการกำหนดชื่อของคณะกรรมการเปรียบเทียบ ทั้งนี้ เพื่อให้สอดคล้องกับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและตรงตามถ้อยคำในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒[๗๙]

๒) ถ้อยคำว่า “ถ้าเห็นว่าผู้ต้องหาไม่ควรถูกฟ้องร้องหรือได้รับโทษจำคุก ก็ให้...เปรียบเทียบปรับได้” ไม่จำเป็นต้องเขียน เพราะกฎหมายมุ่งหมายกำหนดให้ความผิดดังกล่าวเป็นความผิดที่ให้เปรียบเทียบได้

๓) ระยะเวลาที่ให้ชำระค่าปรับ ควรให้เจ้าพนักงานผู้มีอำนาจเปรียบเทียบเป็นผู้กำหนดระยะเวลา เพื่อให้ยืดหยุ่นตามความเหมาะสม ซึ่งเมื่อถึงกำหนดแล้วก็อาจเปลี่ยนแปลงใหม่ได้

๔) อัตราโทษขั้นสูงที่ฝ่ายบริหารจะสามารถเปรียบเทียบได้นั้น มีแนวทางการพิจารณา ดังต่อไปนี้[๘๐]

กรณีที่หนึ่ง กฎหมายกำหนดอัตราโทษปรับขั้นสูง

ก) พนักงานสอบสวน จะมีอำนาจเปรียบเทียบสูงสุด คือ “ปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท”

ข) พนักงานเจ้าหน้าที่ จะมีอำนาจเปรียบเทียบสูงสุด คือ “ปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท”

ค) ผู้ว่าราชการจังหวัด จะมีอำนาจเปรียบเทียบสูงสุด คือ “ปรับไม่เกินสองหมื่นบาท”

ง) อธิบดีหรือผู้ดำรงตำแหน่งเทียบเท่า จะมีอำนาจเปรียบเทียบสูงสุด คือ “ปรับไม่เกินห้าแสนบาท”

จ) รัฐมนตรีไม่มีการกำหนดอำนาจเปรียบเทียบปรับไว้

---

[๗๙] บันทึกการประชุมฝ่ายร่างกฎหมาย ครั้งที่ ๒/๒๕๕๐ วันพุธ ที่ ๑๗ มกราคม ๒๕๕๐ การใช้ชื่อของคณะกรรมการเปรียบเทียบในกฎหมายเฉพาะนั้นมีการใช้ที่แตกต่างกันและค่อนข้างหลากหลาย ทั้งนี้ เนื่องจากเดิมเป็นการเปรียบเทียบปรับทางอาญา แต่ในปัจจุบันมีเรื่องโทษปรับทางปกครองเพิ่มเติมขึ้นมาอีกด้วย จึงทำให้มีการใช้ถ้อยคำที่ปะปนกัน หากสามารถแบ่งแยกความแตกต่างระหว่างโทษทางอาญาและโทษทางปกครองได้ ก็อาจนำไปสู่การพิจารณาในประเด็นเรื่อง การใช้ชื่อของคณะกรรมการเปรียบเทียบได้ ซึ่งในการประชุมฝ่ายร่างกฎหมาย ครั้งที่ ๔/๒๕๕๐ วันพุธ ที่ ๓๑ มกราคม ๒๕๕๐ ที่ประชุมฯ ได้พิจารณาในประเด็นนี้อีกครั้ง และมีมติเห็นควรให้มีการใช้คำว่า “เปรียบเทียบ” ทั้งในส่วนของอำนาจเปรียบเทียบและการกำหนดชื่อของคณะกรรมการเปรียบเทียบ ทั้งนี้ เพื่อให้สอดคล้องกับถ้อยคำในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และตรงตามถ้อยคำในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒

[๘๐] บันทึกการวางแนวในการปฏิบัติงานของฝ่ายร่างกฎหมาย คณะที่ ๑ - ๔ (เอกสารประกอบการพิจารณาการจัดทำเรื่องพิจารณาเสร็จที่ ๖๑๔/๒๕๔๒)

ฉ) กรรมการจะมีอำนาจเปรียบเทียบสูงสุดได้ ๒ กรณี กรณีที่หนึ่ง “ปรับไม่เกินสองเท่าของราคาขายของหลักทรัพย์ทั้งหมดซึ่งผู้นั้นได้เสนอขาย ทั้งนี้ เงินค่าปรับต้องไม่น้อยกว่าห้าแสนบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ” กรณีที่สอง “ปรับไม่เกินสองแสนบาท”

กรณีที่สอง กฎหมายกำหนดอัตราโทษ (กรณีมีโทษจำคุก) ขั้นสูง

ก) พนักงานสอบสวนจะมีอำนาจเปรียบเทียบสูงสุด คือ “จำคุกไม่เกินสามเดือน”

ข) พนักงานเจ้าหน้าที่จะมีอำนาจเปรียบเทียบสูงสุด คือ “จำคุกไม่เกินห้าปี”

ค) ผู้ว่าราชการจังหวัดจะมีอำนาจเปรียบเทียบสูงสุด คือ “จำคุกไม่เกินหกเดือน”

ง) อธิบดีหรือผู้ดำรงตำแหน่งเทียบเท่าจะมีอำนาจเปรียบเทียบสูงสุดคือ “จำคุกไม่เกินหกเดือน”

จ) รัฐมนตรีไม่มีการกำหนดอำนาจเปรียบเทียบได้

ฉ) กรรมการจะมีอำนาจเปรียบเทียบสูงสุด คือ “จำคุกไม่เกินสองปี”

๕) อำนาจเปรียบเทียบมีสาระสำคัญโดยสรุป ดังนี้[๘๑]

ก) กำหนดให้พนักงานเจ้าหน้าที่เป็นผู้มีอำนาจเปรียบเทียบ

กรณีที่หนึ่ง บุคคลที่มีอำนาจเปรียบเทียบ ได้แก่ พนักงานเจ้าหน้าที่นายกเทศมนตรี ปลัดเทศบาล เจ้าพนักงานท้องถิ่น ผู้บริหารท้องถิ่น พนักงานสอบสวน อธิบดีหรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมายจากอธิบดีหรือเจ้าพนักงานท้องถิ่น ผู้ว่าราชการจังหวัดซึ่งได้รับมอบหมายจากอธิบดี เจ้าพนักงานผู้ออกใบอนุญาต หรือนายทะเบียน

กรณีที่สอง เป็นดุลพินิจของผู้มีอำนาจเปรียบเทียบเมื่อเห็นว่าผู้กระทำผิดไม่ควรได้รับโทษจำคุกหรือไม่ควรถูกฟ้อง และถ้าผู้กระทำผิดยินยอมตามที่เปรียบเทียบและชำระค่าปรับแล้ว คดีเลิกกันและยุติ

กรณีที่สาม กำหนดอำนาจโดยแบ่งพื้นที่รับผิดชอบ เช่น อธิบดีหรือผู้ซึ่งอธิบดีมอบหมายมีอำนาจเปรียบเทียบสำหรับความผิดที่เกิดขึ้นในกรุงเทพมหานคร และผู้ว่าราชการจังหวัดหรือผู้ซึ่งผู้ว่าราชการจังหวัดมอบหมายมีอำนาจเปรียบเทียบปรับสำหรับความผิดที่เกิดขึ้นในจังหวัดนั้น

[๘๑] ธรรมนิตย์ สุมันตกุล, “รูปแบบและโครงสร้างกฎหมายระดับพระราชบัญญัติ”, สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, มิถุนายน ๒๕๔๘, (อัดสำเนา), หน้า ๕๖-๕๗

ข) กำหนดให้คณะกรรมการเป็นผู้มีอำนาจเปรียบเทียบ[๘๒] โดยคณะกรรมการอาจมอบหมายให้คณะอนุกรรมการ เลขาธิการ หรือพนักงานเจ้าหน้าที่เป็นผู้กระทำการแทนได้ หรือให้มีคณะกรรมการเปรียบเทียบที่กฎหมายนั้นกำหนดขึ้นโดยเฉพาะเป็นผู้มีอำนาจเปรียบเทียบ

ค) กำหนดให้คณะกรรมการหรือพนักงานเจ้าหน้าที่เป็นผู้มีอำนาจเปรียบเทียบ

๖) ในกฎหมายบางฉบับได้กำหนดว่าเงินค่าปรับให้เป็นรายได้ขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น (หากไม่กำหนดไว้เช่นนี้ เงินค่าปรับจะตกเป็นของแผ่นดินตามมาตรา ๔ แห่งพระราชบัญญัติเงินคงคลัง พ.ศ. ๒๔๙๑)

อนึ่ง คณะกรรมการกฤษฎีกา (คณะที่ ๑๒) ได้เคยพิจารณาปัญหาข้อหารือตามบันทึกสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา เรื่อง เงินค่าปรับที่คณะกรรมการเปรียบเทียบทำการเปรียบเทียบผู้กระทำความผิดตามพระราชบัญญัติการซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้า พ.ศ. ๒๕๔๒ (เรื่องเสร็จที่ ๓๒๕/๒๕๔๘) ว่า เงินเปรียบเทียบที่คณะกรรมการเปรียบเทียบปรับทำการเปรียบเทียบเนื่องจากการกระทำความผิดอาญาตามพระราชบัญญัติการซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้า พ.ศ. ๒๕๔๒ เป็นการบังคับใช้กฎหมายอย่างหนึ่ง ซึ่งคณะกรรมการชุดนี้ทำหน้าที่บริหารกระบวนการยุติธรรมที่รัฐมนตรีแต่งตั้งขึ้นโดยมีความเป็นอิสระจากสำนักงานคณะกรรมการกำกับการซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้า เงินค่าปรับที่รับไว้นั้นก็เป็นการรับแทนรัฐ ซึ่งไม่เป็นรายได้ของสำนักงานและก็ไม่ปรากฏว่ามีมาตราใดในพระราชบัญญัตินี้กำหนดว่าเงินค่าปรับไม่ต้องส่งเป็นรายได้แผ่นดิน จึงต้องส่งเข้าบัญชีเงินคงคลัง บัญชีที่ ๑ แห่งพระราชบัญญัติเงินคงคลัง พ.ศ. ๒๔๙๑ ซึ่งหากกฎหมายประสงค์ให้ไม่ต้องส่งเข้าคลังแล้ว ก็ควรต้องบัญญัติไว้อย่างชัดเจน เช่น มาตรา ๒๕ แห่งพระราชกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๔๒ ที่กำหนดให้เงินค่าปรับตกเป็นรายได้ของกรุงเทพมหานคร

๗) ความผิดที่จะเปรียบเทียบได้มีแบบการใช้ ดังต่อไปนี้

ก) บรรดาความผิดตามพระราชบัญญัตินี้

ข) บรรดาความผิดที่มีโทษปรับเท่านั้น

ค) บรรดาความผิดที่มีโทษปรับหรือจำคุกไม่เกินหนึ่งปี

ง) บรรดาความผิดที่มีโทษปรับสถานเดียวหรือเป็นความผิดที่มีโทษปรับหรือจำคุกไม่เกินหนึ่งปี

[๘๒] มาตรา ๕๖ แห่งพระราชบัญญัติการทำงานของคนต่างด้าว พ.ศ. ๒๕๕๑
มาตรา ๑๔๐ แห่งพระราชบัญญัติการประกอบกิจการพลังงาน พ.ศ. ๒๕๕๐
มาตรา ๔๕ แห่งพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. ๒๕๕๑

จ) ระบุมาตราที่จะเปรียบเทียบได้ เช่น มาตรา ๔๖ อัฏฐ แห่งพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. ๒๕๐๕ บัญญัติว่า “ความผิดตามมาตรา ๔๑ มาตรา ๔๒ มาตรา ๔๓ มาตรา ๔๔ มาตรา ๔๕ มาตรา ๔๖ หรือมาตรา ๔๖ ทวิ ให้คณะกรรมการที่รัฐมนตรีแต่งตั้งมีอำนาจเปรียบเทียบได้”

ฉ) ความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ ยกเว้นมาตรา .. และมาตรา ..

๘) อัตราโทษปรับขั้นสูง

ก) ปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท

ข) ปรับไม่เกินสองหมื่นบาท

ค) ปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท

ง) ปรับไม่เกินห้าแสนบาท

๙) อัตราโทษจำคุกขั้นสูง

ก) จำคุกไม่เกินสามเดือน

ข) จำคุกไม่เกินหกเดือน

ค) จำคุกไม่เกินสองปี

ง) จำคุกไม่เกินห้าปี

อนึ่ง พนักงานเจ้าหน้าที่ พนักงานสอบสวน ผู้ว่าราชการจังหวัด กรรมการ รัฐมนตรี มีอำนาจเปรียบเทียบขั้นสูงและโทษจำคุกที่จะเปรียบเทียบแตกต่างกัน

๑๐) ระยะเวลาให้ดำเนินการชำระค่าปรับ

ก) สามสิบวัน

ข) ภายในเวลาที่กำหนด

ค) ไม่กำหนดเวลา

(ฉ) การอนุโลมบทกำหนดโทษ[๘๓]

การอนุโลมบทกำหนดโทษโดยการให้นำโทษในพระราชบัญญัติฉบับอื่นมาใช้ด้วยนั้นจะมีปรากฏในกฎหมายบางฉบับ และการร่างกฎหมายในลักษณะดังกล่าวจะต้องเขียนอย่างชัดเจน มิฉะนั้น กฎหมายที่นำไปใช้อาจไม่มีผลใช้บังคับ เช่น มาตรา ๓๗ แห่งพระราชบัญญัติเครื่องสำอาง พ.ศ. ๒๕๓๕ บัญญัติว่า “ให้นำบทบัญญัติของกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองผู้บริโภคในส่วนที่เกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคในด้านการโฆษณามาใช้บังคับแก่การโฆษณาเครื่องสำอางโดยอนุโลม โดยให้ถือว่าอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคเป็นหน้าที่ของรัฐมนตรีและให้ถือว่าอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการว่าด้วยการโฆษณาเป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการ”

[๘๓] ธรรมนิตย์ สุมันตกุล, อ้างแล้ว, หน้า ๕๙-๖๐

ในเรื่องนี้คณะกรรมการกฤษฎีกา (ที่ประชุมใหญ่) ได้เคยให้ความเห็นไว้ในบันทึกสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา เรื่อง ความรับผิดทางอาญาของผู้ฝ่าฝืนคำสั่งอายัดทรัพย์สินของธนาคารแห่งประเทศไทย (เรื่องเสร็จที่ ๒๗๑/๒๕๔๕) ว่า “การร่างกฎหมายให้นำบทบัญญัติของกฎหมายอื่นมาใช้บังคับโดยอนุโลม ถ้าเป็นการบัญญัติให้นำบทกำหนดความผิดและบทกำหนดโทษของกฎหมายหนึ่งมาใช้บังคับแก่การกระทำในอีกกฎหมายหนึ่งด้วยแล้ว จะต้องนำมาใช้ด้วยความระมัดระวังและต้องตีความการนำมาใช้โดยเคร่งครัด การนำบทกำหนดความผิดและบทกำหนดโทษมาใช้บังคับโดยอนุโลมต้องอยู่ภายใต้หลักกฎหมายตามมาตรา ๓๒ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยและประมวลกฎหมายอาญา กล่าวคือ บัญญัติไว้โดยชัดแจ้งว่าให้นำบทกำหนดความผิดอาญาและบทกำหนดโทษของกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องนั้นมาใช้บังคับแก่การนั้น มิฉะนั้นย่อมไม่อาจทราบได้ว่าเมื่อตนกระทำการดังกล่าวแล้วจะเป็นความผิดและจะต้องได้รับโทษอาญาและก็จะมีผลเสมือนว่ากฎหมายนั้นมิได้บัญญัติบทกำหนดความผิดและบทกำหนดโทษสำหรับการกระทำดังกล่าวไว้เป็นการเฉพาะแต่อย่างใด”

นอกจากบันทึกสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาที่ได้กล่าวมาข้างต้นแล้ว คณะกรรมการกฤษฎีกาได้มีความเห็นเกี่ยวกับการอนุโลมบทกำหนดโทษปรากฏตามบันทึกสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา เรื่อง อำนาจเปรียบเทียบในความผิดฐานโฆษณาเครื่องสำอาง (เรื่องเสร็จที่ ๔๔๗/๒๕๕๑) และบันทึกสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา เรื่อง การหลีกเลี่ยงการชำระอากรตอบโต้การทุ่มตลาดและอากรปกป้องจากการนำเข้าสินค้าที่เพิ่มขึ้น (เรื่องเสร็จที่ ๕๗๔/๒๕๖๐) โดยบันทึกสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาทั้งสองฉบับดังกล่าวเป็นไปตามแนวทางเดียวกับบันทึกสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา เรื่อง ความรับผิดทางอาญาของผู้ฝ่าฝืนคำสั่งอายัดทรัพย์สินของธนาคารแห่งประเทศไทย (เรื่องเสร็จที่ ๒๗๑/๒๕๔๕) โดยเห็นว่า ในกรณีที่จะมีการอนุโลมบทกำหนดโทษต้องบัญญัติไว้โดยชัดแจ้งว่าให้นำบทกำหนดความผิดอาญาและบทกำหนดโทษของกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องนั้นมาใช้บังคับแก่การนั้น

(ช) การกำหนดความรับผิดในทางอาญาของผู้แทนนิติบุคคล

โดยที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยกำหนดว่า ในคดีอาญาต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด และศาลรัฐธรรมนูญได้มีคำวินิจฉัยว่าพระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. ๒๕๔๕ มาตรา ๕๔ เฉพาะในส่วนที่สันนิษฐานให้กรรมการผู้จัดการ ผู้จัดการ หรือบุคคลใด ซึ่งรับผิดชอบในการดำเนินงานของนิติบุคคลนั้น ต้องรับโทษทางอาญาร่วมกับการกระทำความผิดของนิติบุคคลโดยไม่ปรากฏว่ามีการกระทำหรือเจตนาประการใดอันเกี่ยวกับการกระทำความผิดของนิติบุคคลนั้น ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๓๙ วรรคสอง เป็นอันใช้บังคับไม่ได้ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๖[๘๔] และต่อมาศาลรัฐธรรมนูญได้มีคำวินิจฉัยในลักษณะดังกล่าวทำนองเดียวกัน คือ พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. ๒๕๓๗ มาตรา ๗๔[๘๕] พระราชบัญญัติการประกอบกิจการโทรคมนาคม พ.ศ. ๒๕๔๔ มาตรา ๗๘[๘๖] พระราชบัญญัติสถานบริการ พ.ศ. ๒๕๐๙ มาตรา ๒๘/๔[๘๗] และพระราชบัญญัติปุ๋ย พ.ศ. ๒๕๑๘ มาตรา ๗๒/๕[๘๘] ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๓๙ วรรคสอง เป็นอันใช้บังคับไม่ได้ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๖ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาจึงได้มีการแก้ไขบทบัญญัติของพระราชบัญญัติและพระราชกำหนดจำนวน ๗๖ ฉบับ ที่มีบทบัญญัติในลักษณะเดียวกันมิให้ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ โดยตราพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่เกี่ยวกับความรับผิดในทางอาญาของผู้แทนนิติบุคคล พ.ศ. ๒๕๖๐ ดังนั้น ในส่วนที่เกี่ยวกับความรับผิดของนิติบุคคลผู้ร่างกฎหมายสามารถพิจารณาแนวทางการเขียนโดยเทียบเคียงจากบทบัญญัติของกฎหมายที่ปรากฏตามบัญชีท้ายพระราชบัญญัติดังกล่าว

(๒) รูปแบบการกำหนดโทษอาญา

ปัจจุบันมีการนำมาตรการบังคับทางอาญามากำหนดเป็นโครงสร้างของพระราชบัญญัติ ในส่วนของ “บทกำหนดโทษ” โดยยึดตามโทษอาญาที่กำหนดไว้ในมาตรา ๑๘ แห่งประมวลกฎหมายอาญา ได้แก่ ๑) ประหารชีวิต ๒) จำคุก ๓) กักขัง ๔) ปรับ และ ๕) ริบทรัพย์สิน ซึ่งมีรูปแบบการเขียน ดังต่อไปนี้

(ก) การกำหนดโทษประหารชีวิต

มาตรา .. ...ต้องระวางโทษประหารชีวิต

ตัวอย่าง

- ประมวลกฎหมายอาญา

“มาตรา ๑๐๗ ผู้ใดปลงพระชนม์พระมหากษัตริย์ ต้องระวางโทษประหารชีวิต”

[๘๔] คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๑๒/๒๕๕๕
[๘๕] คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๕/๒๕๕๖
[๘๖] คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๑๐/๒๕๕๖
[๘๗] คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๑๑/๒๕๕๖
[๘๘] คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๑๙-๒๐/๒๕๕๖

(ข) การกำหนดโทษจำคุก

๑) โทษจำคุกตลอดชีวิต

มาตรา .. ...ต้องระวางโทษจำคุกตลอดชีวิต

ตัวอย่าง

- ประมวลกฎหมายอาญา

"มาตรา ๑๐๗ ผู้ใดกระทำการใดอันเป็นการตระเตรียมเพื่อปลงพระชนม์พระมหากษัตริย์ หรือรู้ว่ามีผู้จะปลงพระชนม์พระมหากษัตริย์ กระทำการใดอันเป็นการช่วยปกปิดไว้ ต้องระวางโทษจำคุกตลอดชีวิต"

- พระราชบัญญัติพลังงานนิวเคลียร์เพื่อสันติ พ.ศ. ๒๕๕๙

"มาตรา ๑๔๑ ฯลฯ ฯลฯ

ผู้ใดกระทำความผิดตามวรรคหนึ่งเพื่อให้เกิดการแพร่กระจายของวัสดุกัมมันตรังสีหรือวัสดุนิวเคลียร์โดยเจตนาดังต่อไปนี้ ต้องระวางโทษจำคุกตลอดชีวิต

(๑) ทำอันตรายต่อชีวิต ร่างกาย อนามัย หรือทรัพย์สินของบุคคลใดหรือต่อสิ่งแวดล้อม หรือ

(๒) บังคับผู้อื่น รัฐบาลไทย รัฐบาลต่างประเทศ หรือองค์การระหว่างประเทศให้กระทำการใดหรือไม่กระทำการใด"

๒) โทษจำคุกที่มีการกำหนดโทษขั้นต่ำ

มาตรา .. ...ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่...เดือน/ปีถึง...เดือน/ปี

ตัวอย่าง

- พระราชบัญญัติเครื่องแบบทหาร พุทธศักราช ๒๔๗๗

"มาตรา ๖ ผู้ใดแต่งเครื่องแบบทหารตามพระราชบัญญัตินี้ หรือแต่งเครื่องแบบทหารที่ทหารยังคงใช้ในราชการอยู่ โดยไม่มีสิทธิจะแต่งได้โดยชอบด้วยกฎหมาย ผู้นั้นมีความผิดต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สามเดือนถึงห้าปี และถ้าการกระทำเช่นว่ามานี้ได้กระทำภายในเขตซึ่งประกาศใช้กฎอัยการศึกก็ดี ในเวลาสงครามก็ดี ในเวลาบ้านเมืองมีเหตุฉุกเฉินก็ดี หรือเพื่อกระทำผิดทางอาญาก็ดี ผู้นั้นมีความผิดต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงสิบปี"

- พระราชบัญญัติรับราชการทหาร พ.ศ. ๒๔๙๗

"มาตรา ๔๖ ทหารกองเกินหรือทหารกองหนุนผู้ใดหลีกเลี่ยงหรือขัดขืนไม่เข้ารับราชการทหารในการเรียกพลเพื่อฝึกวิชาทหาร หรือเพื่อทดลองความพรั่งพร้อม หรือในการระดมพลตามมาตรา ๓๖ ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สามเดือนถึงสี่ปี"

๓) โทษจำคุกที่ไม่มีการกำหนดโทษขั้นต่ำ

มาตรา .. ...ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน...เดือน/ปี

ตัวอย่าง

- ประมวลกฎหมายอาญา

"มาตรา ๑๒๓ ผู้ใดกระทำการใด ๆ เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อความเอกสารหรือสิ่งใด ๆ อันปกปิดไว้เป็นความลับสำหรับความปลอดภัยของประเทศ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสิบปี"

(ค) การกำหนดโทษปรับ

๑) โทษปรับที่มีการกำหนดโทษขั้นต่ำ

มาตรา .. ...ต้องระวางโทษปรับตั้งแต่...บาทถึง...บาท

ตัวอย่าง

- พระราชกำหนดการประมง พ.ศ. ๒๕๕๘

"มาตรา ๑๒๓/๑ ผู้ใดประกอบกิจการโรงงานโดยไม่แจ้งให้พนักงานเจ้าหน้าที่ทราบตามมาตรา ๑๐/๑ ต้องระวางโทษปรับตั้งแต่หนึ่งหมื่นบาทถึงหนึ่งแสนบาท"

๒) โทษปรับที่ไม่มีการกำหนดโทษขั้นต่ำ

มาตรา .. ...ต้องระวางโทษปรับไม่เกิน...บาท

ตัวอย่าง

- พระราชบัญญัติการกีฬาแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๕๘

"มาตรา ๑๑๕ สมาคมกีฬาใดฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรา ๕๘ มาตรา ๕๙ มาตรา ๗๓ (๒) (๓) (๔) (๕) (๖) หรือ (๗) มาตรา ๗๗ มาตรา ๗๘ มาตรา ๗๙ หรือมาตรา ๙๔ ต้องระวางโทษปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท"

- พระราชบัญญัติควบคุมการส่งเสริมการตลาดอาหารสำหรับทารกและเด็กเล็ก พ.ศ. ๒๕๖๐

"มาตรา ๓๗ ผู้ผลิต ผู้นำเข้า หรือผู้จำหน่ายอาหารสำหรับทารกหรืออาหารสำหรับเด็กเล็กหรือตัวแทนผู้ใดไม่ปฏิบัติตามมาตรา ๑๗ มาตรา ๑๙ หรือมาตรา ๒๔ ต้องระวางโทษปรับไม่เกินสองแสนบาท"

๓) โทษปรับรายวัน

ก) โทษปรับรายวันเป็นจำนวนแน่นอน

มาตรา .. ...ต้องระวางโทษปรับรายวัน วันละ...บาท .....

ตัวอย่าง

- พระราชบัญญัติเครื่องสำอาง พ.ศ. ๒๕๕๘

"มาตรา ๖๔ ผู้จดแจ้งผู้ใดยื่นคำขอต่ออายุใบรับจดแจ้งภายหลังที่ใบรับจดแจ้งสิ้นอายุแต่ภายในเวลาที่กำหนดตามมาตรา ๑๕ วรรคสี่ ต้องระวางโทษปรับรายวัน วันละห้าร้อยบาท ตลอดเวลาที่ยังไม่ยื่นคำขอต่ออายุใบรับจดแจ้ง"

ข) โทษปรับรายวันที่ไม่มีโทษขั้นต่ำ

มาตรา .. ...ต้องระวางโทษปรับไม่เกินวันละ...บาท .....

ตัวอย่าง

- พระราชบัญญัติแรงงานรัฐวิสาหกิจสัมพันธ์ พ.ศ. ๒๕๔๓

"มาตรา ๘๑ ผู้เริ่มก่อการจัดตั้งสหภาพแรงงานผู้ใดไม่ปฏิบัติตามมาตรา ๔๙ หรือกรรมการสหภาพแรงงานผู้ใดไม่ปฏิบัติตามมาตรา ๕๐ ต้องระวางโทษปรับไม่เกินวันละห้าสิบบาทตลอดระยะเวลาที่ยังฝ่าฝืนอยู่"

๔) โทษปรับและโทษปรับรายวัน

ก) โทษปรับที่มีการกำหนดโทษขั้นต่ำและโทษปรับรายวัน

มาตรา .. ...ต้องระวางโทษปรับตั้งแต่...บาทถึง...บาท และปรับอีกวันละ...บาท/ปรับอีกไม่เกินวันละ...บาท .....

ตัวอย่าง

- พระราชบัญญัติการขนส่งต่อเนื่องหลายรูปแบบ พ.ศ. ๒๕๔๘

"มาตรา ๗๑ ผู้ประกอบการขนส่งต่อเนื่องจดทะเบียนผู้ใดไม่ปฏิบัติตามมาตรา ๔๓ หรือมาตรา ๔๗ วรรคสอง หรือฝ่าฝืนคำสั่งให้ระงับการประกอบการตามมาตรา ๕๗ วรรคสอง ต้องระวางโทษปรับตั้งแต่ห้าหมื่นบาทถึงห้าแสนบาท และปรับอีกวันละสามพันบาทตลอดเวลาที่ยังฝ่าฝืนอยู่"

ข) โทษปรับที่ไม่มีการกำหนดโทษขั้นต่ำและโทษปรับรายวัน

มาตรา .. ...ต้องระวางโทษปรับไม่เกิน...บาทและปรับอีกวันละ/ปรับอีกไม่เกินวันละ...บาท .....

ตัวอย่าง

- พระราชบัญญัติการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๒๒

"มาตรา ๗๒ ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๔๐ ต้องระวางโทษปรับไม่เกินสองพันบาทและปรับอีกวันละสองร้อยบาทตั้งแต่วันฟ้องจนกว่าจะเลิกใช้"

- พระราชบัญญัติสภาผู้ส่งสินค้าทางเรือแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๓๗

"มาตรา ๔๑ ผู้ส่งสินค้าทางเรือตามมาตรา ๑๔ ผู้ใดไม่ปฏิบัติตามมาตรา ๑๔ ต้องระวางโทษปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาทและปรับอีกวันละสองร้อยบาทจนกว่าจะได้ปฏิบัติให้ถูกต้อง"

- พระราชบัญญัติวิชาชีพบัญชี พ.ศ. ๒๕๔๗

"มาตรา ๖๖ นิติบุคคลใดฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรา ๑๑ ต้องระวางโทษปรับไม่เกินสามแสนบาทและปรับอีกไม่เกินวันละหนึ่งหมื่นบาทจนกว่าจะได้ปฏิบัติให้ถูกต้อง"

๕) โทษปรับหรือปรับเป็นรายวัน

มาตรา .. ...ต้องระวางโทษปรับ...บาท หรือปรับเป็นรายวันวันละ... บาท .....

ตัวอย่าง

- พระราชบัญญัติการขนส่งทางบก พ.ศ. ๒๕๒๒

"มาตรา ๑๔๕ ผู้ได้รับใบอนุญาตประกอบการขนส่งผู้ใดไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของนายทะเบียนกลางซึ่งสั่งตามมาตรา ๕๓ หรือมาตรา ๖๘ ต้องระวางโทษปรับหนึ่งแสนบาท หรือปรับเป็นรายวันวันละห้าพันบาท จนกว่าจะปฏิบัติให้ถูกต้อง"

(ง) การกำหนดโทษริบทรัพย์สิน

๑) โทษริบทรัพย์สินเป็นมาตราเฉพาะ

มาตรา .. ...บรรดา.....*(ทำหรือมีไว้เป็นความผิด/ได้ใช้หรือมีไว้เพื่อใช้ในการกระทำความผิด/ได้มาโดยการกระทำความผิด)*..... ให้ริบเสียทั้งสิ้น

ตัวอย่าง

- พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. ๒๕๒๒

"มาตรา ๑๐๒ บรรดายาเสพติดให้โทษในประเภท ๑ ประเภท ๒ ประเภท ๔ หรือประเภท ๕ เครื่องมือ เครื่องใช้ ยานพาหนะหรือวัตถุอื่นซึ่งบุคคลได้ใช้ในการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษอันเป็นความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ ให้ริบเสียทั้งสิ้น"

- พระราชกำหนดการประมง พ.ศ. ๒๕๕๘

"มาตรา ๑๖๙ เครื่องมือทำการประมง สัตว์น้ำ ผลิตภัณฑ์สัตว์น้ำ เรือประมง หรือสิ่งอื่นใดที่ใช้ในการกระทำความผิดหรือได้มาโดยการกระทำความผิดและความผิดนั้นเป็นการทำการประมง โดยฝ่าฝืนกฎหมายอย่างร้ายแรงตามมาตรา ๑๑๔ ให้ริบเสียทั้งสิ้น เว้นแต่เป็นกรณีมีการวางประกันให้ริบเงินประกันแทน"

- พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๒

"มาตรา ๕๖ บรรดาไม้ สัตว์ป่า ทรัพยากรธรรมชาติอื่นใดที่มีอยู่ในอุทยานแห่งชาติ วนอุทยาน สวนพฤกษศาสตร์ หรือสวนรุกขชาติที่บุคคลได้มาจากการกระทำความผิด หรืออาวุธ เครื่องมือ เครื่องใช้ สิ่งปลูกสร้าง อุปกรณ์ สัตว์พาหนะ ยานพาหนะ หรือเครื่องจักรกลใด ๆ ที่บุคคลได้ใช้ในการกระทำความผิด หรือมีไว้เพื่อใช้กระทำความผิด หรือได้ใช้เป็นอุปกรณ์ให้ได้รับผลในการกระทำความผิดตามมาตรา ๑๙ (๑) (๒) (๔) (๕) (๗) หรือ (๑๐) ให้ริบเสียทั้งสิ้น โดยไม่ต้องคำนึงว่าเป็นของผู้กระทำความผิดและมีผู้ถูกลงโทษตามคำพิพากษาของศาลหรือไม่

ฯลฯ ฯลฯ"

๒) โทษริบทรัพย์สินกรณีบัญญัติประกอบกับโทษอื่น ๆ

มาตรา .. ...ต้องระวางโทษ..... และบรรดา .....*(ทำหรือมีไว้เป็นความผิด/ได้ใช้หรือมีไว้เพื่อใช้ในการกระทำความผิด/ได้มาโดยการกระทำความผิด)* ..... ให้ริบเสียทั้งสิ้น

ตัวอย่าง

- พระราชบัญญัติองค์กรร่วมไทย - มาเลเซีย พ.ศ. ๒๕๓๓

"มาตรา ๒๓ ภายใต้บังคับมาตรา ๒๕ ผู้ใดรวมทั้งกรรมการหรือเจ้าหน้าที่ของนิติบุคคลฝ่าฝืนมาตรา ๑๗ วรรคหนึ่ง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินห้าแสนบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ และในกรณีที่เป็นความผิดต่อเนื่อง ต้องระวางโทษปรับอีกไม่เกินหนึ่งหมื่นบาทต่อวันหรือเศษของวันในระหว่างที่ความผิดนั้นยังดำเนินอยู่ต่อไปหลังจากวันแรกที่มีคำพิพากษา และบรรดาเครื่องจักร เครื่องมือโรงงาน สิ่งก่อสร้าง และทรัพย์สินอื่นใดหรือสิ่งของที่ได้ใช้หรือมีไว้เพื่อใช้ในการกระทำความผิด ให้ริบเสียทั้งสิ้น"

(จ) การกำหนดโทษจำคุกและโทษปรับ

๑) โทษจำคุกและโทษปรับที่มีการกำหนดโทษขั้นต่ำ

มาตรา .. ...ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่...เดือน/ปีถึง...เดือน/ปี และปรับตั้งแต่...บาทถึง ...บาท

ตัวอย่าง

- พระราชบัญญัติปิโตรเลียม พ.ศ. ๒๕๑๔

"มาตรา ๑๑๐ ผู้ใดแจ้งข้อความอันเป็นเท็จ ให้ถ้อยคำเท็จ ตอบคำถามด้วยถ้อยคำอันเป็นเท็จ นำพยานหลักฐานเท็จมาแสดง หรือกระทำการใด ๆ เพื่อหลีกเลี่ยงหรือพยายามหลีกเลี่ยงการเสียค่าภาคหลวงหรือผลประโยชน์ตอบแทนพิเศษ ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สามเดือนถึงเจ็ดปี และปรับตั้งแต่ห้าหมื่นบาทถึงห้าแสนบาท"

- พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการกระทำอันเป็นโจรสลัด พ.ศ. ๒๕๓๔

"มาตรา ๑๕ ผู้ใดกระทำการอันเป็นโจรสลัด โดยยึดหรือเข้าควบคุมเรือโดยใช้กำลังหรือโดยขู่เข็ญว่าจะกระทำอันตรายต่อเรือ หรือโดยใช้กำลังประทุษร้ายหรือโดยขู่เข็ญว่าจะใช้กำลังประทุษร้ายต่อบุคคลในเรือนั้น ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ห้าปีถึงสิบปี และปรับตั้งแต่ห้าหมื่นบาทถึงหนึ่งแสนบาท"

- พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. ๒๕๒๒

"มาตรา ๗๓ ผู้ใดผลิต นำเข้า ส่งออก จำหน่าย หรือมีไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่ายซึ่งยาเสพติดให้โทษในประเภท ๔ อันเป็นการฝ่าฝืนมาตรา ๒๖ ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงสิบปี และปรับตั้งแต่สองหมื่นบาทถึงสองแสนบาท

กรณีตามวรรคหนึ่ง ถ้ามียาเสพติดให้โทษในประเภท ๔ ตั้งแต่สิบกิโลกรัมขึ้นไปต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงสิบห้าปี และปรับตั้งแต่หนึ่งแสนบาทถึงหนึ่งล้านห้าแสนบาท"

๒) โทษจำคุกและโทษปรับที่ไม่มีการกำหนดโทษขั้นต่ำ

มาตรา .. ...ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน...เดือน/ปี และปรับไม่เกิน...บาท

ตัวอย่าง

- พระราชบัญญัติยา พ.ศ. ๒๕๑๐

"มาตรา ๑๐๑ ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๑๒ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี และปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท"

- พระราชบัญญัติบัตรประจำตัวประชาชน พ.ศ. ๒๕๒๖

"มาตรา ๑๕ ทวิ ผู้ใดเอาไปเสียหรือยึดไว้ซึ่งบัตรหรือใบรับหรือใบแทนใบรับของผู้อื่น เพื่อประโยชน์สำหรับตนเองหรือผู้อื่นโดยมิชอบ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน และปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท"

(ฉ) การกำหนดโทษจำคุกหรือโทษปรับ

๑) โทษจำคุกหรือโทษปรับที่ไม่มีการกำหนดโทษขั้นต่ำ

มาตรา .. ...ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน...เดือน/ปี หรือปรับไม่เกิน...บาท

ตัวอย่าง

- พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. ๒๕๓๕

"มาตรา ๗๒ ผู้ใดจัดตั้งสถานที่จำหน่ายอาหารหรือสถานที่สะสมอาหาร ซึ่งมีพื้นที่เกินสองร้อยตารางเมตรโดยไม่ได้รับใบอนุญาต ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท

ผู้ใดจัดตั้งสถานที่จำหน่ายอาหารหรือสถานที่สะสมอาหาร ซึ่งมีพื้นที่ไม่เกินสองร้อยตารางเมตร โดยไม่มีหนังสือรับรองการแจ้ง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามเดือน หรือปรับไม่เกินห้าพันบาท"

- พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. ๒๕๓๕

"มาตรา ๘๖ ผู้ใดไม่อำนวยความสะดวกตามสมควรแก่พนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งปฏิบัติการตามมาตรา ๕๔ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท"

๒) โทษจำคุกหรือโทษปรับที่ไม่มีการกำหนดโทษขั้นต่ำหรือให้ทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา .. ...ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน...เดือน/ปี หรือปรับไม่เกิน...บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ตัวอย่าง

- พระราชบัญญัติภาษีบำรุงท้องที่ พ.ศ. ๒๕๐๘

"มาตรา ๕๕ ผู้ใดขัดขวางเจ้าพนักงานซึ่งปฏิบัติการตามมาตรา ๒๘ มาตรา ๔๐ หรือมาตรา ๔๗ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ"

- พระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. ๒๕๒๒

"มาตรา ๘๑ เจ้าพนักงานผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๒๑ หรือมาตรา ๒๓ วรรคสอง หรือมาตรา ๖๕ ประกอบด้วยมาตรา ๒๑ หรือมาตรา ๖๕ ทศ ประกอบด้วยมาตรา ๒๑ หรือมาตรา ๒๓ วรรคสอง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับไม่เกินสองแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ"

๓) โทษจำคุกไม่มีการกำหนดโทษขั้นต่ำ หรือโทษปรับมีการกำหนดโทษขั้นต่ำ หรือให้ทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา .. ...ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน...เดือน/ปี หรือปรับตั้งแต่...บาทถึง...บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ"

ตัวอย่าง

- พระราชบัญญัติปุ๋ย พ.ศ. ๒๕๑๘

"มาตรา ๕๙ ผู้รับใบอนุญาตผู้ใดไม่ปฏิบัติตามมาตรา ๒๐ (๒) มาตรา ๒๑ มาตรา ๒๒ หรือมาตรา ๒๓ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับตั้งแต่สองพันบาทถึงหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ"

- พระราชบัญญัติการขนส่งทางบก พ.ศ. ๒๕๒๒

"มาตรา ๑๒๖ ผู้ใดฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรา ๒๓ วรรคหนึ่ง มาตรา ๒๕ วรรคหนึ่ง มาตรา ๒๖ วรรคหนึ่ง มาตรา ๖๕ วรรคหนึ่ง หรือมาตรา ๗๔ วรรคหนึ่ง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับตั้งแต่สองหมื่นบาทถึงหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

- พระราชบัญญัติสภาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๔๔

"มาตรา ๔๐ ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๑๐ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับตั้งแต่หนึ่งแสนบาทถึงห้าแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ"

๔) โทษจำคุกที่ไม่มีการกำหนดโทษขั้นต่ำหรือโทษปรับที่เพิ่มขึ้นตามส่วน หรือให้ทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา .. ...ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน...เดือน/ปี หรือปรับ...เท่าของ...แต่ต้องไม่น้อยกว่า ... บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ตัวอย่าง

- พระราชบัญญัติกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยาง พ.ศ. ๒๕๐๓

"มาตรา ๒๖ ผู้ใดกระทำด้วยประการใด ๆ เพื่อหลีกเลี่ยงไม่เสียเงินสงเคราะห์ตามมาตรา ๕ หรือเพื่อเสียเงินสงเคราะห์น้อยกว่าที่ควรเสีย ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินสิบเท่าของเงินสงเคราะห์ที่ยังต้องชำระ แต่ต้องไม่น้อยกว่าหนึ่งพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

เงินค่าปรับตามมาตรานี้ ให้ถือว่าเป็นเงินสงเคราะห์ที่เก็บได้ตามมาตรา ๕ และให้นำส่งสมทบกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยาง"

- พระราชบัญญัติกองทุนสงเคราะห์เกษตรกร พ.ศ. ๒๕๑๗

"มาตรา ๒๒ ผู้ส่งออกผู้ใดไม่เสียค่าธรรมเนียมการส่งออกตามมาตรา ๑๐ หรือกระทำด้วยประการใด ๆ เพื่อให้ตนเสียค่าธรรมเนียมการส่งออกน้อยกว่าที่ต้องเสีย ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับสิบเท่าของค่าธรรมเนียมการส่งออกที่ยังต้องชำระ แต่ต้องไม่น้อยกว่าหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

เงินค่าปรับตามมาตรานี้ ให้ถือเป็นค่าธรรมเนียมการส่งออกที่เรียกเก็บได้ตามพระราชบัญญัตินี้ และให้ส่งเข้ากองทุนสงเคราะห์เกษตรกร"

๕) โทษจำคุก หรือโทษปรับที่มีการกำหนดโทษขั้นต่ำ หรือให้ทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา .. ...ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่...เดือน/ปีถึง...เดือน/ปี หรือปรับตั้งแต่... บาทถึง ... บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ตัวอย่าง

- พระราชบัญญัติการส่งเสริมการอนุรักษ์พลังงาน พ.ศ. ๒๕๓๕

"มาตรา ๕๘ ผู้ใดไม่ส่งเงินเข้ากองทุนหรือส่งเงินเข้ากองทุนไม่ครบตามจำนวนที่ต้องส่งตามมาตรา ๓๕ มาตรา ๓๖ หรือมาตรา ๓๗ ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สามเดือนถึงสองปี หรือปรับตั้งแต่หนึ่งแสนบาทถึงสิบล้านบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ"

- พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. ๒๕๔๒

"มาตรา ๖๐ ผู้ใดกระทำความผิดฐานฟอกเงิน ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงสิบปี หรือปรับตั้งแต่สองหมื่นบาทถึงสองแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ"

๖) โทษจำคุกที่มีการกำหนดโทษขั้นต่ำ หรือโทษปรับที่ไม่มีการกำหนดโทษขั้นต่ำ หรือให้ทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา .. ...ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่...เดือน/ปีถึง...เดือน/ปี หรือปรับไม่เกิน...บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ตัวอย่าง

- พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการกระทำผิดอันเป็นโจรสลัด พ.ศ. ๒๕๓๔

"มาตรา ๑๘ ผู้ใดกระทำการอันเป็นโจรสลัด โดยทำให้เกิดความเสียหายแก่เรือหรือกระทำด้วยประการใด ๆ อันน่าจะเป็นเหตุให้เกิดความเสียหายแก่เรือ ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หกเดือนถึงห้าปี หรือปรับไม่เกินห้าหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ"

(ช) การกำหนดโทษจำคุก โทษปรับ และโทษปรับรายวัน

๑) โทษจำคุกหรือปรับ หรือทั้งจำทั้งปรับ และปรับอีกเป็นรายวัน

ก) โทษจำคุกหรือปรับที่ไม่มีขั้นต่ำ หรือให้ทั้งจำทั้งปรับ และกำหนดโทษปรับรายวันเป็นจำนวนที่แน่นอน

มาตรา .. ...ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน...เดือน/ปี หรือปรับไม่เกิน...บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และปรับอีกวันละ.....

ตัวอย่าง

- พระราชบัญญัติสภาผู้ส่งสินค้าทางเรือแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๓๗

"มาตรา ๔๐ ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๑๒ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับไม่เกินสองแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และปรับอีกวันละสองพันบาทจนกว่าจะเลิกใช้"

ข) โทษจำคุกหรือโทษปรับที่ไม่มีการกำหนดโทษขั้นต่ำ หรือให้ทั้งจำทั้งปรับ และกำหนดโทษปรับรายวันที่ไม่มีการกำหนดโทษขั้นต่ำ

มาตรา .. ...ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน...เดือน/ปี หรือปรับไม่เกิน...บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และปรับอีกไม่เกินวันละ...บาท .....

ตัวอย่าง

- พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. ๒๕๓๕

"มาตรา ๘๐ ผู้ดำเนินกิจการผู้ใดดำเนินกิจการในระหว่างที่มีคำสั่งของเจ้าพนักงานท้องถิ่นให้หยุดดำเนินกิจการ หรือไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของเจ้าพนักงานท้องถิ่นตามมาตรา ๔๕ มาตรา ๕๒ หรือมาตรา ๖๕ วรรคสอง โดยไม่มีเหตุหรือข้อแก้ตัวอันสมควร ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และปรับอีกไม่เกินวันละห้าพันบาทตลอดเวลาที่ยังไม่ปฏิบัติตามคำสั่ง"

"มาตรา ๘๔ ผู้รับใบอนุญาตผู้ใดดำเนินกิจการในระหว่างถูกสั่งพักใช้ใบอนุญาต ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และปรับอีกไม่เกินวันละห้าพันบาทตลอดเวลาที่ยังฝ่าฝืน"

- พระราชบัญญัติว่าด้วยราคาสินค้าและบริการ พ.ศ. ๒๕๔๒

"มาตรา ๓๘ ผู้ใดไม่ปฏิบัติตามประกาศของคณะกรรมการตามมาตรา ๒๕ (๕) หรือไม่แจ้งตามมาตรา ๒๖ วรรคหนึ่ง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และปรับอีกไม่เกินวันละสองพันบาทตลอดเวลาที่ยังฝ่าฝืน หรือจนกว่าจะแจ้ง"

ค) โทษจำคุกหรือโทษปรับที่มีการกำหนดโทษขั้นต่ำ หรือให้ทั้งจำทั้งปรับ และกำหนดโทษปรับรายวันที่ไม่มีการกำหนดโทษขั้นต่ำ

มาตรา .. ...ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่...เดือน/ปีถึง...เดือน/ปี หรือปรับตั้งแต่...บาทถึง...บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และปรับอีกไม่เกินวันละ...บาท .....

ตัวอย่าง

- พระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ. ๒๕๓๕

"มาตรา ๙๑ ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๑๘ ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สองปีถึงห้าปี หรือปรับตั้งแต่สองแสนบาทถึงห้าแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และปรับอีกไม่เกินวันละสองหมื่นบาทตลอดเวลาที่ยังฝ่าฝืนอยู่"

๒) โทษจำคุกหรือปรับเป็นรายวันหรือให้ทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา .. ...ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน...เดือน/ปี หรือปรับไม่เกินวันละ...บาทจนกว่า... แต่มิให้ปรับเกิน...บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ตัวอย่าง

- พระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. ๒๕๒๒

"มาตรา ๗๙ เจ้าของพาหนะ ผู้ควบคุมพาหนะหรือผู้ที่ออกตั๋ว เอกสาร หรือหลักฐานผู้ใด ไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของพนักงานเจ้าหน้าที่ตามมาตรา ๕๖ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินวันละห้าร้อยบาทจนกว่าคนต่างด้าวดังกล่าวจะกลับออกไปนอกราชอาณาจักร แต่มิให้ปรับเกินห้าหมื่นบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ"

๓) โทษจำคุกและปรับและปรับอีกเป็นรายวัน

มาตรา .. ...ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่...เดือน/ปีถึง...เดือน/ปี และปรับตั้งแต่...บาทถึง...บาท และปรับอีกไม่เกินวันละ...บาท .....

ตัวอย่าง

- พระราชกำหนดการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน พ.ศ. ๒๕๒๗

"มาตรา ๑๒ ผู้ใดกระทำความผิดตามมาตรา ๔ หรือมาตรา ๕ ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ห้าปีถึงสิบปี และปรับตั้งแต่ห้าแสนบาทถึงหนึ่งล้านบาท และปรับอีกไม่เกินวันละหนึ่งหมื่นบาทตลอดเวลาที่ยังฝ่าฝืนอยู่"

- พระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจเงินทุน ธุรกิจหลักทรัพย์ และธุรกิจเครดิตฟองซิเอร์ พ.ศ. ๒๕๒๒ พ.ศ. ๒๕๒๖

"มาตรา ๗๒ ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๑๐ ทวิ มาตรา ๑๓ หรือมาตรา ๕๒ หรือไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขที่กำหนดตามมาตรา ๑๐ ทวิ ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หกเดือนถึงสามปี และปรับตั้งแต่หกหมื่นบาทถึงสามแสนบาท และปรับอีกไม่เกินวันละสองพันบาทตลอดเวลาที่ยังฝ่าฝืนอยู่"

- พระราชกำหนดการประกอบธุรกิจสินทรัพย์ดิจิทัล พ.ศ. ๒๕๖๑

"มาตรา ๖๖ ผู้ใดประกอบธุรกิจสินทรัพย์ดิจิทัลโดยมิได้รับอนุญาตตามมาตรา ๒๖ ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สองปีถึงห้าปี และปรับตั้งแต่สองแสนบาทถึงห้าแสนบาท และปรับอีกไม่เกินวันละหนึ่งหมื่นบาทตลอดเวลาที่ยังฝ่าฝืนอยู่"

(ซ) การเปรียบเทียบความผิด

๑) กำหนดอำนาจเปรียบเทียบ

มาตรา .. บรรดาความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ ซึ่งมีโทษปรับสถานเดียวหรือมีโทษจำคุกหรือปรับไม่เกิน...ปี /ความผิดตามมาตรา ... ให้.....มีอำนาจเปรียบเทียบได้

เมื่อผู้ต้องหา/ผู้กระทำความผิดได้ชำระเงินค่าปรับตามจำนวนที่เปรียบเทียบภายในระยะเวลาที่กำหนดแล้ว/ระยะเวลา.....วัน นับแต่..... ให้ถือว่าคดีเลิกกันตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

ถ้าผู้ต้องหาไม่ยินยอมตามที่เปรียบเทียบ หรือเมื่อยินยอมแล้วไม่ชำระเงินค่าปรับภายในระยะเวลาที่กำหนด ให้ดำเนินคดีต่อไป”

ตัวอย่าง

- พระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำ พ.ศ. ๒๕๖๑

“มาตรา ๙๘ ความผิดตามมาตรา ๘๕ มาตรา ๘๖ มาตรา ๘๗ มาตรา ๘๘ มาตรา ๘๙ มาตรา ๙๑ และมาตรา ๙๒ ให้คณะกรรมการเปรียบเทียบมีอำนาจเปรียบเทียบได้

ฯลฯ ฯลฯ

เมื่อผู้ต้องหาได้ชำระเงินค่าปรับตามจำนวนที่เปรียบเทียบภายในระยะเวลาสามสิบวันนับแต่วันที่มีการเปรียบเทียบ ให้ถือว่าคดีเลิกกันตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

ถ้าผู้ต้องหาไม่ยินยอมตามที่เปรียบเทียบ หรือเมื่อยินยอมแล้วไม่ชำระเงินค่าปรับภายในระยะเวลาที่กำหนดตามวรรคสาม ให้ดำเนินคดีต่อไป”

- พระราชบัญญัติภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง พ.ศ. ๒๕๖๒

“มาตรา ๙๐ ความผิดตามมาตรา ๘๓ มาตรา ๘๔ มาตรา ๘๕ หรือมาตรา ๘๗ ให้ผู้บริหารท้องถิ่นหรือผู้ซึ่งผู้บริหารท้องถิ่นมอบหมายมีอำนาจเปรียบเทียบได้

เมื่อผู้กระทำผิดได้ชำระเงินค่าปรับตามจำนวนที่เปรียบเทียบภายในสามสิบวัน ให้ถือว่าคดีเลิกกันตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

ถ้าผู้กระทำผิดไม่ยินยอมตามที่เปรียบเทียบ หรือเมื่อยินยอมแล้วไม่ชำระเงินค่าปรับภายในระยะเวลาที่กำหนด ให้ดำเนินคดีต่อไป”

๒) กำหนดเงื่อนไขการเปรียบเทียบกรณีมีทรัพย์สินที่อาจริบได้ตามกฎหมาย

ความผิดที่มีของกลางในการกระทำความผิด อาจแยกประเภทของกลางได้เป็น ๒ กรณี คือ

กรณีที่หนึ่ง กรณีที่ของกลางเป็นทรัพย์สินที่ทำหรือมีไว้เป็นความผิด พนักงานเจ้าหน้าที่ต้องริบของกลางนั้นทุกกรณี

กรณีที่สอง กรณีที่ของกลางเป็นทรัพย์สินที่ใช้หรือได้มาโดยการกระทำความผิดเป็นดุลพินิจของพนักงานเจ้าหน้าที่ที่จะริบของกลางนั้นก็ได้

ในการเปรียบเทียบเกิดปัญหาว่า ของกลางซึ่งเป็นทรัพย์สินที่ทำหรือมีไว้เป็นความผิด ผู้กระทำผิดต้องยินยอมให้ของกลางตกเป็นของแผ่นดินเสมอไปหรือไม่ ในกรณีเช่นนี้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจเปรียบเทียบต้องริบของกลางเสมอ หากพนักงานเจ้าหน้าที่ไม่ริบของกลางดังกล่าว ย่อมถือว่าเป็นการไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย และจะทำการเปรียบเทียบไม่ได้ต้องดำเนินคดีต่อไป และได้มีการวางแบบกฎหมายเกี่ยวกับของกลางในการเปรียบเทียบ ดังต่อไปนี้

มาตรา .. ให้มีผู้มีอำนาจเปรียบเทียบพิจารณาดำเนินการตามความเหมาะสมเกี่ยวกับทรัพย์สินที่อาจริบได้ตามกฎหมาย แต่ในกรณีดังต่อไปนี้ การเปรียบเทียบจะทำได้เฉพาะเมื่อ

(๑) สำหรับทรัพย์สินที่ทำหรือมีไว้เป็นความผิด เมื่อผู้กระทำความผิดยินยอมให้ทรัพย์สินนั้นตกเป็นของกรม...

(๒) สำหรับทรัพย์สินที่ได้มาโดยการกระทำความผิดและมีกฎหมายห้ามมิให้จำหน่ายจ่ายโอน ถ้าอาจแก้ไขให้ถูกต้องได้ เมื่อผู้กระทำความผิดยินยอมและได้แก้ไขทรัพย์สินนั้นให้ถูกต้องแล้ว

(๓) สำหรับทรัพย์สินที่ได้มาโดยการกระทำความผิดและมีกฎหมายห้ามมิให้จำหน่ายจ่ายโอน ถ้าไม่อาจแก้ไขให้ถูกต้องได้ เมื่อผู้กระทำความผิดยินยอมให้ทรัพย์สินนั้นตกเป็นของกรม... ในการนี้ จะกำหนดให้ผู้กระทำความผิดออกค่าใช้จ่ายในการทำลายของกลางนั้นด้วยก็ได้

(ฌ) การอนุโลมบทกำหนดโทษ

มาตรา .. ให้นำความในมาตรา .. และมาตรา .. รวมทั้งบทกำหนดโทษที่เกี่ยวข้องมาใช้บังคับ.....โดยอนุโลม

ตัวอย่าง

- พระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. ๒๕๕๑

"มาตรา ๕๒ ให้นำความในมาตรา ๔๗ และมาตรา ๕๑ รวมทั้งบทกำหนดโทษที่เกี่ยวข้องมาใช้บังคับแก่สื่อโฆษณาวีดิทัศน์โดยอนุโลม"

(ญ) การกำหนดความรับผิดในทางอาญาของผู้แทนนิติบุคคล

มาตรา .. ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดเป็นนิติบุคคล ถ้าการกระทำความผิดของนิติบุคคลนั้นเกิดจากการสั่งการหรือการกระทำของ..... หรือบุคคลใดซึ่งรับผิดชอบในการดำเนินงานของนิติบุคคลนั้น หรือในกรณีที่บุคคลดังกล่าวมีหน้าที่ต้องสั่งการหรือกระทำการและละเว้นไม่สั่งการหรือไม่กระทำการจนเป็นเหตุให้นิติบุคคลนั้นกระทำความผิด ผู้นั้นต้องรับโทษตามที่บัญญัติไว้สำหรับความผิดนั้น ๆ ด้วย

ตัวอย่างกฎหมายที่แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่เกี่ยวกับความรับผิดในทางอาญาของผู้แทนนิติบุคคล พ.ศ. ๒๕๖๐

- พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. ๒๕๓๕

"มาตรา ๘๗/๒ ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดเป็นนิติบุคคล ถ้าการกระทำความผิดของนิติบุคคลนั้นเกิดจากการสั่งการหรือการกระทำของกรรมการหรือผู้จัดการ ผู้เชี่ยวชาญ บุคลากรเฉพาะ หรือบุคคลใดซึ่งรับผิดชอบในการดำเนินงานของนิติบุคคลนั้น หรือในกรณีที่บุคคลดังกล่าวมีหน้าที่ต้องสั่งการหรือกระทำการและละเว้นไม่สั่งการหรือไม่กระทำการจนเป็นเหตุให้นิติบุคคลนั้นกระทำความผิด ผู้นั้นต้องรับโทษตามที่บัญญัติไว้สำหรับความผิดนั้น ๆ ด้วย"

- พระราชบัญญัติการจัดสรรที่ดิน พ.ศ. ๒๕๔๓

"มาตรา ๖๖ ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดเป็นนิติบุคคล ถ้าการกระทำความผิดของนิติบุคคลนั้นเกิดจากการสั่งการหรือการกระทำของกรรมการ หรือผู้จัดการ หรือบุคคลใดซึ่งรับผิดชอบในการดำเนินงานของนิติบุคคลนั้น หรือในกรณีที่บุคคลดังกล่าวมีหน้าที่ต้องสั่งการหรือกระทำการและละเว้นไม่สั่งการหรือไม่กระทำการจนเป็นเหตุให้นิติบุคคลนั้นกระทำความผิด ผู้นั้นต้องรับโทษตามที่บัญญัติไว้สำหรับความผิดนั้น ๆ ด้วย"

๒.๒ มาตรการบังคับทางแพ่ง

มาตรการบังคับทางแพ่งปรากฏอยู่ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เป็นส่วนใหญ่ แต่ก็มีปรากฏอยู่ในกฎหมายอื่น ๆ บ้างเหมือนกัน ซึ่งรูปแบบกฎหมายที่ใช้ในกฎหมายอื่นนั้นแตกต่างกันตามวัตถุประสงค์ในการบังคับใช้กฎหมายในแต่ละฉบับ โดยการกำหนดมาตรการบังคับทางแพ่งนั้นมีข้อที่จะต้องพิจารณา ดังต่อไปนี้

(๑) การกำหนดมาตรการบังคับให้ชดใช้ค่าเสียหาย

โดยที่มาตรการบังคับทางแพ่งที่กำหนดในกฎหมายมีลักษณะเป็นการบังคับให้มีการชดใช้หรือชดเชยต่อผู้เสียหาย รูปแบบการกำหนดมาตรการบังคับในลักษณะนี้จึงมีรูปแบบในการเขียนแตกต่างกันตามวัตถุประสงค์ในการใช้บังคับของกฎหมายนั้น

ตัวอย่าง

- ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

“มาตรา ๔๒๓ ผู้ใดกล่าวหรือไขข่าวแพร่หลายซึ่งข้อความอันฝ่าฝืนต่อความจริง เป็นที่เสียหายแก่ชื่อเสียงหรือเกียรติคุณของบุคคลอื่นก็ดี หรือเป็นที่เสียหายแก่ทางทำมาหาได้หรือทางเจริญของเขาโดยประการอื่นก็ดี ท่านว่าผู้นั้นจะต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่เขาเพื่อความเสียหายอย่างใด ๆ อันเกิดแต่การนั้น แม้ทั้งเมื่อตนมิได้รู้ว่าข้อความนั้นไม่จริง แต่หากควรจะรู้ได้

ผู้ใดส่งข่าวสารอันตนมิได้รู้ว่าเป็นความไม่จริง หากว่าตนเองหรือผู้รับข่าวสารนั้นมีทางได้เสียโดยชอบในการนั้นด้วยแล้ว ท่านว่าเพียงที่ส่งข่าวสารเช่นนั้นหาทำให้ผู้นั้นต้องรับผิดใช้ค่าสินไหมทดแทนไม่”

- พระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจข้อมูลเครดิต พ.ศ. ๒๕๔๕

“มาตรา ๔๑ บริษัทข้อมูลเครดิต หรือผู้ควบคุมข้อมูล หรือผู้ประมวลผลข้อมูลผู้ใดจงใจหรือประมาทเลินเล่อเปิดเผยข้อมูลที่ไม่ถูกต้องแก่ผู้อื่น หรือเปิดเผยข้อมูลที่ถูกต้อง แต่มิใช่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้จนเป็นเหตุให้เกิดความเสียหายแก่สมาชิก ผู้ใช้บริการ หรือเจ้าของข้อมูล บริษัทข้อมูลเครดิตนั้นต้องรับผิดชดใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อการนั้น”

- พระราชบัญญัติการขนส่งต่อเนื่องหลายรูปแบบ พ.ศ. ๒๕๔๘

“มาตรา ๑๖ เมื่อผู้ประกอบการขนส่งต่อเนื่องได้รับมอบของจากผู้ตราส่งหรือจากบุคคลอื่นในนามผู้ตราส่งไว้แล้ว ให้ถือว่าผู้ตราส่งได้รับรองความถูกต้องในรายละเอียดต่าง ๆ เกี่ยวกับสภาพแห่งของ เครื่องหมาย เลขหมาย น้ำหนัก ปริมาตร และปริมาณแห่งของที่ขนส่งนั้น ตลอดจนลักษณะอันตรายแห่งของที่ตนได้แจ้งไว้แก่ผู้ประกอบการขนส่งต่อเนื่องหรือจัดให้ผู้ประกอบการขนส่งต่อเนื่องเพื่อบันทึกไว้ในใบตราส่งต่อเนื่อง

ถ้ามีความเสียหายใด ๆ เกิดขึ้นเนื่องจากการแจ้งข้อความไม่ถูกต้องตรงตามรายละเอียดตามวรรคหนึ่งที่ผู้ตราส่งได้แจ้งไว้หรือจัดให้ผู้ประกอบการขนส่งต่อเนื่องเพื่อบันทึกไว้ในใบตราส่งต่อเนื่อง ผู้ตราส่งต้องรับผิดชดใช้ค่าเสียหายให้แก่ผู้ประกอบการขนส่งต่อเนื่อง แม้ว่าผู้ตราส่งจะได้โอนใบตราส่งต่อเนื่องนั้นให้แก่บุคคลภายนอกไปแล้วก็ตาม แต่ทั้งนี้ ผู้ประกอบการขนส่งต่อเนื่องยังคงต้องรับผิดตามสัญญาขนส่งต่อเนื่องหลายรูปแบบต่อบุคคลภายนอกนั้น”

(๒) การกำหนดมาตรการบังคับอย่างอื่นนอกจากการให้ชดใช้ค่าเสียหาย

มาตรา .. ในกรณี.....(รายละเอียดในการขอ).....อาจขอให้ศาลมีคำสั่ง...

ตัวอย่าง

- พระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. ๒๕๓๔

“มาตรา ๑๑๖ ในกรณีที่มีหลักฐานโดยชัดแจ้งว่ามีผู้กระทำการหรือกำลังกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งตามมาตรา ๑๐๘ มาตรา ๑๐๙ หรือมาตรา ๑๑๐ เจ้าของเครื่องหมายการค้า เครื่องหมายบริการ เครื่องหมายรับรอง หรือเครื่องหมายร่วม อาจขอให้ศาลมีคำสั่งให้บุคคลดังกล่าวระงับหรือละเว้นการกระทำดังกล่าวนั้นได้”

บทบัญญัติดังกล่าวมีวัตถุประสงค์เพื่อกำหนดมาตรการบังคับโดยอาศัยอำนาจศาลสั่งให้ห้ามคู่กรณีไม่ให้กระทำการ

ตัวอย่างต่อไปนี้เป็นการรับรองสิทธิของบุคคล เพื่อประโยชน์ในการใช้สิทธิเรียกร้องทางศาลเพื่อบังคับระหว่างคู่กรณี

- ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

“มาตรา ๒๘ บุคคลวิกลจริตผู้ใด ถ้าคู่สมรสก็ดี ผู้บุพการีกล่าวคือ บิดา มารดา ปู่ย่า ตายายทวดก็ดี ผู้สืบสันดานกล่าวคือ ลูก หลาน เหลน ลื่อก็ดี ผู้ปกครองหรือผู้พิทักษ์ก็ดี ผู้ซึ่งปกครองดูแลบุคคลนั้นอยู่ก็ดี หรือพนักงานอัยการก็ดี ร้องขอต่อศาลให้สั่งให้บุคคลวิกลจริตผู้นั้นเป็นคนไร้ความสามารถ ศาลจะสั่งให้บุคคลวิกลจริตผู้นั้นเป็นคนไร้ความสามารถก็ได้

บุคคลซึ่งศาลได้สั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถตามวรรคหนึ่ง ต้องจัดให้อยู่ในความอนุบาล การแต่งตั้งผู้อนุบาล อำนาจหน้าที่ของผู้อนุบาลและการสิ้นสุดของความเป็นผู้อนุบาล ให้เป็นไปตามบทบัญญัติบรรพ ๕ แห่งประมวลกฎหมายนี้

คำสั่งของศาลตามมาตรานี้ ให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา”

๒.๓ มาตรการบังคับทางปกครอง

มาตรการบังคับทางปกครอง[๙๐] หรือสภาพบังคับทางปกครองนั้น เป็นการใช้อำนาจของฝ่ายปกครองเพื่อป้องกันมิให้เกิดการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย กฎ หรือคำสั่งของฝ่ายปกครอง เพื่อให้การบังคับใช้กฎหมายบรรลุวัตถุประสงค์ตรงตามเจตนารมณ์แห่งกฎหมายนั้น[๙๑] โดยฝ่ายปกครองมีอำนาจดำเนินการเองไม่ต้องให้ศาลมีคำสั่งหรือคำพิพากษา ซึ่งการใช้อำนาจดังกล่าวต้องกระทำการภายในกรอบที่กฎหมายกำหนดทั้งรูปแบบ วิธีการ และขั้นตอน ซึ่งมาตรการบังคับทางปกครองตามพระราชบัญญัติต่าง ๆ มีดังต่อไปนี้

(๑) กรณีพักใช้หรือเพิกถอนใบอนุญาต

มาตรา .. ในกรณีที่/เมื่อปรากฏว่า..... ให้.....มีอำนาจสั่งพักใช้/เพิกถอน/พักใช้หรือเพิกถอนใบอนุญาต.....

ตัวอย่าง

- พระราชกำหนดการบริหารจัดการการทำงานของคนต่างด้าว พ.ศ. ๒๕๖๐

"มาตรา ๙๐ ในกรณีที่ปรากฏว่าผู้รับอนุญาตให้ทำงานฝ่าฝืนพระราชกำหนดนี้หรือไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขในการอนุญาต ให้นายทะเบียนมีอำนาจสั่งเพิกถอนใบอนุญาตทำงาน"

- พระราชบัญญัติการประกอบโรคศิลปะ พ.ศ. ๒๕๔๒

"มาตรา ๔๖ ในกรณีที่ปรากฏแก่คณะกรรมการวิชาชีพว่าผู้ประกอบโรคศิลปะผู้ใดขาดคุณสมบัติตามมาตรา ๓๒ หรือฝ่าฝืนคำสั่งพักใช้ใบอนุญาต ให้คณะกรรมการวิชาชีพสั่งเพิกถอนใบอนุญาตของผู้นั้น และให้นำมาตรา ๔๕ วรรคหนึ่งและวรรคสอง มาใช้บังคับโดยอนุโลม"

---

[๙๐] คำว่า "มาตรการบังคับทางปกครอง" ในที่นี้หมายถึงการบังคับทางปกครองและโทษทางปกครอง มีความหมายแตกต่างจากคำว่า "มาตรการบังคับทางปกครอง" ที่ปรากฏอยู่ในหมวด ๒/๑ การบังคับทางปกครอง ตามพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๙ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๖๒

[๙๑] บทความ เรื่อง เกณฑ์การกำหนดโทษทางปกครอง, ดร. มานิตย์ วงศ์เสรี, เอกสารประกอบการสัมมนา เรื่องหลักเกณฑ์การกำหนดโทษทางปกครองในการตรากฎหมาย วันศุกร์ที่ ๒๙ กันยายน ๒๕๖๐ , ณ ห้องประชุมปรีดี พนมยงค์ ชั้น ๓ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

- พระราชบัญญัติควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์ พ.ศ. ๒๕๕๘

"มาตรา ๔๘ เมื่อปรากฏว่าผู้รับใบอนุญาตผู้ใดกระทำความผิดตามมาตรา ๕๖ (๑) หรือฝ่าฝืนคำสั่งพักใช้ใบอนุญาต ให้ผู้อนุญาตโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการมีอำนาจสั่งเพิกถอนใบอนุญาตได้

ผู้ถูกสั่งเพิกถอนใบอนุญาตจะขอรับใบอนุญาตใด ๆ ตามพระราชบัญญัตินี้อีกไม่ได้จนกว่าจะพ้นกำหนดสองปีนับแต่วันที่ถูกสั่งเพิกถอนใบอนุญาต"

- พระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. ๒๕๕๘

"มาตรา ๓๘ เมื่อปรากฏว่าผู้รับใบอนุญาตตามมาตรา ๒๔ หรือมาตรา ๒๕ ฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่อธิบดีประกาศกำหนดตามมาตรา ๒๔ หรือมาตรา ๒๕ แล้วแต่กรณี หากสัตวแพทย์เห็นสมควร ให้เสนอความเห็นต่อนายทะเบียนเพื่อพิจารณาสั่งพักใช้หรือเพิกถอนใบอนุญาต และนายทะเบียนมีอำนาจสั่งพักใช้ใบอนุญาตได้ครั้งละไม่เกินเก้าสิบวัน ทั้งนี้ ในคำสั่งดังกล่าวจะกำหนดเงื่อนไขเท่าที่จำเป็นให้ผู้ถูกพักใช้ใบอนุญาตต้องปฏิบัติไว้ด้วยก็ได้"

(๒) กรณีการกำหนดโทษปรับทางปกครอง

มาตรา .. ....ในกรณีที่ ..... มีอำนาจปรับทางปกครอง/กำหนดค่าปรับทางปกครอง.....

ตัวอย่าง

- พระราชบัญญัติองค์กรจัดสรรคลื่นความถี่และกำกับการประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม พ.ศ. ๒๕๕๓

"มาตรา ๗๗ ผู้ประกอบกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ หรือกิจการโทรคมนาคมผู้ใดได้รับคำสั่งตามมาตรา ๓๑ วรรคสอง แล้วไม่ปฏิบัติตาม ให้ กสทช. มีอำนาจปรับทางปกครองไม่เกินห้าล้านบาท และปรับอีกวันละไม่เกินหนึ่งแสนบาทตลอดเวลาที่ยังมิได้ปฏิบัติตามคำสั่ง"

- พระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. ๒๕๕๑

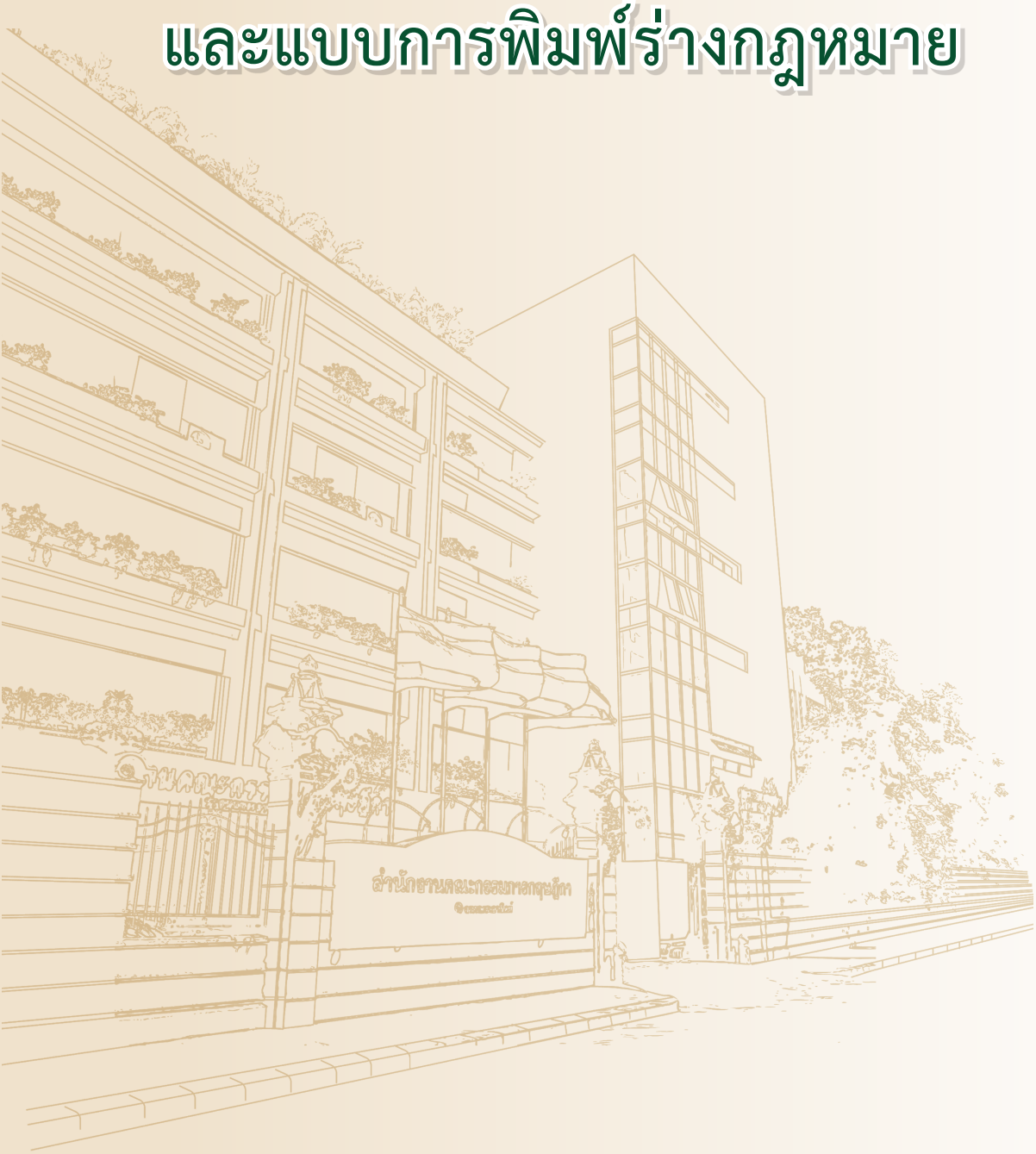
"มาตรา ๖๙ ในกรณีที่ปรากฏแก่นายทะเบียนว่าผู้รับใบอนุญาตตามมาตรา ๓๗ หรือมาตรา ๓๘ ผู้ใดดำเนินกิจการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรา ๔๑ มาตรา ๔๒ หรือมาตรา ๔๔ วรรคหนึ่ง หรือผู้รับใบอนุญาตตามมาตรา ๕๓ หรือมาตรา ๕๔ ผู้ใดฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรา ๔๑ หรือมาตรา ๔๒ ซึ่งได้นำมาใช้บังคับโดยอนุโลมตามมาตรา ๕๗ ให้นายทะเบียนมีอำนาจสั่งให้ระงับการกระทำที่ฝ่าฝืน แก้ไขปรับปรุงหรือปฏิบัติให้ถูกต้องหรือเหมาะสมภายในระยะเวลาที่กำหนด

ในกรณีที่ผู้รับใบอนุญาตไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของนายทะเบียนตามวรรคหนึ่ง ให้นายทะเบียนพิจารณากำหนดค่าปรับทางปกครองในอัตราไม่เกินสองหมื่นบาทต่อวัน ตลอดเวลาที่ฝ่าฝืนอยู่”

บทที่

๕

การใช้ถ้อยคำในกฎหมาย และแบบการพิมพ์ร่างกฎหมาย

บทที่ ๕
การใช้ถ้อยคำในกฎหมายและแบบการพิมพ์ร่างกฎหมาย

ในการร่างกฎหมาย ผู้ร่างกฎหมายจะยึดถือและใช้ถ้อยคำตามเจตนารมณ์และใช้เป็นอย่างเดียวกันโดยตลอด ซึ่งอาจจะแตกต่างจากความเข้าใจของบุคคลทั่วไปหรือแตกต่างจากการใช้ภาษาโดยทั่วไปได้ และเมื่อมีการตีความกฎหมาย กรณีจึงต้องพิจารณาถ้อยคำในกฎหมายไปในแนวทางเดียวกันเช่นกัน เพื่อให้กฎหมายมีความแน่นอนในการใช้บังคับ โดยต้องพิจารณาตามความมุ่งหมายที่จะให้ถ้อยคำมีผลใช้บังคับตามเจตนารมณ์แห่งกฎหมายและต้องยึดถือตามความเป็นมาของบทบัญญัติแห่งกฎหมายนั้น ๆ

ในการร่างกฎหมายหรือตรวจพิจารณาร่างกฎหมาย มักเกิดปัญหาเรื่องการใช้ถ้อยคำในเนื้อหาของบทบัญญัติของกฎหมายอยู่เสมอ เนื่องจากผู้ที่เกี่ยวข้องมีทั้งผู้ที่มีความรู้ทางด้านกฎหมายและผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาอื่นที่ไม่คุ้นเคยกับภาษากฎหมาย ความเข้าใจที่ไม่ตรงกันในเรื่องนี้จึงมักทำให้การดำเนินการดังกล่าวล่าช้าหรือทำให้กลไกที่กำหนดในกฎหมายไม่ถูกต้องครบถ้วนสมบูรณ์ ดังนั้น การวิเคราะห์ถ้อยคำทางกฎหมายจึงเป็นเรื่องที่สำคัญเรื่องหนึ่ง แต่โดยที่เนื้อหาในเรื่องนี้มีอยู่จำนวนมาก จึงนำกรณีเกี่ยวกับถ้อยคำที่มักมีปัญหาเกี่ยวกับการร่างกฎหมายในทางปฏิบัติ ซึ่งสามารถหาข้อยุติสำหรับแนวทางการใช้หรือสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาได้วางแนวทางการใช้เป็นที่แน่นอนแล้วมานำเสนอในบทนี้

๑. คำว่า “รัฐบาล”

คณะกรรมการกฤษฎีกาได้เคยมีการพิจารณากำหนดหลักเกณฑ์การใช้คำว่า “รัฐบาล” เพื่อใช้ในการอ้างถึง ซึ่งเป็นถ้อยคำที่สำคัญและน่าสนใจที่ผู้ร่างกฎหมายสมควรทราบไว้

๑.๑ ความเป็นมา

ปัญหาการใช้ถ้อยคำนี้มีที่มาจากการที่ได้มีหน่วยราชการบางหน่วยประกาศโฆษณาหรือแสดงปาฐกถาโดยอ้างรัฐบาลแทนที่จะอ้างชื่อหน่วยราชการหรืออ้างตนเอง อันเป็นการกระทำที่ไม่ถูกต้อง เนื่องจากคำว่า “รัฐบาล” ควรใช้เฉพาะกรณีของคณะรัฐมนตรีเท่านั้น ในการนี้ คณะรัฐมนตรีจึงได้มติเมื่อวันที่ ๕ มีนาคม ๒๔๘๕ ให้คณะกรรมการกฤษฎีกาพิจารณายกร่างแบบการใช้คำว่า “รัฐบาล” เพื่อกำหนดหลักเกณฑ์ว่าเรื่องใดควรอ้างว่า “รัฐบาล” และเรื่องใดควรอ้างชื่อหน่วยราชการหรือตนเอง

๑.๒ แนวทางการใช้

คณะกรรมการกฤษฎีกา (อนุกรรมการร่างกฎหมายชุดที่ ๓ พร้อมด้วยกรรมการร่างกฎหมายชุดที่ ๑, ๒ และ ๔ บางท่าน) ได้พิจารณากำหนดความหมายของคำว่า “รัฐบาล” และเสนอความเห็นต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาวางระเบียบการใช้ถ้อยคำดังกล่าว (เรื่องเสร็จที่ ๑๑๖/๒๔๘๕) สรุปได้ดังต่อไปนี้

(๑) กรณีที่ประสงค์ให้มีความหมายเป็นประการหนึ่งประการใด คือ ลักษณะการปกครองแห่งรัฐ รัฐในฐานะที่เป็นตัวแทนของประเทศชาติ หรือคณะบุคคลซึ่งปกครองประเทศ ให้ใช้คำว่า “รัฐบาล” ได้

(๒) กรณีที่ประสงค์จะหมายถึงคณะบุคคลซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งโดยได้รับความไว้วางใจจากสภาผู้แทนราษฎรให้บริหารประเทศ ควรใช้คำว่า “คณะรัฐมนตรี” แต่ถ้ากรณีที่ประสงค์จะหมายถึงคณะรัฐมนตรีในฐานะที่บริหารกิจการในนามของรัฐจะใช้คำว่า “รัฐบาล” ก็ได้

(๓) ถ้อยคำในกฎหมายที่จะกำหนดให้ราชการหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งมีอำนาจหรือหน้าที่ใด ๆ ซึ่งหน่วยราชการนั้นจะต้องกระทำในฐานะที่เป็นนิติบุคคล ควรจะบัญญัติให้ชัดเจนว่าให้อำนาจหรือหน้าที่เช่นนั้นแก่กระทรวงหรือกรมนั้น ๆ ไม่ควรบัญญัติว่ารัฐบาลหรือคณะรัฐมนตรี

ต่อมา คณะรัฐมนตรีได้มีมติวางระเบียบการใช้คำว่า “รัฐบาล” ตามความเห็นของคณะกรรมการกฤษฎีกา[๑] ดังต่อไปนี้

---

[๑] หนังสือกรมเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ที่ น.ว. ๑๓๑/๒๔๘๕ ลงวันที่ ๓๐ เมษายน ๒๔๘๕ ถึงนายกรัฐมนตรี เรื่อง ระเบียบการใช้คำว่า “รัฐบาล”

(๑) คำว่า “รัฐบาล” นอกจากมีความหมายว่า “ลักษณะการปกครองแห่งรัฐ” (Form of Polity) เช่น รัฐบาลแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ หรือแบบรัฐธรรมนูญ เป็นต้น อันเป็นความหมายที่มักใช้ในทางวิชาการแล้ว ยังมีความหมายที่ใช้กันทั่ว ๆ ไปอีก ๒ นัย คือ

(ก) หมายถึงรัฐในฐานะที่เป็นตัวแทนของประเทศชาติ เช่น คำว่า “รัฐบาลไทย” ซึ่งพิมพ์ไว้ในธนบัตร และคำว่า “คลังออมสินของรัฐบาล.....” ในมาตรา ๑๕๗๐ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์[๒] เป็นต้น

(ข) หมายถึงคณะบุคคลซึ่งปกครองประเทศโดยมีหน้าที่และความรับผิดชอบในอันที่จะดำเนินนโยบายของประเทศ ได้แก่ คณะรัฐมนตรีในฐานะที่บริหารกิจการในนามของรัฐ เช่น ในข้อ ๒๖ แห่งข้อบังคับการประชุมและการปรึกษาของสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๔๗๗ บัญญัติว่า “.....การเสนอญัตติร่างพระราชบัญญัติใด ๆ ถ้ารัฐบาลเป็นผู้เสนอไม่ต้องมีผู้รับรอง” เป็นต้น

(๒) เนื่องจากคำว่า “รัฐบาล” มีความหมายดังกล่าวแล้ว การใช้คำว่า “รัฐบาล” จึงให้เป็นดังนี้

(ก) ในกรณีใดที่ประสงค์จะให้มีความหมายเป็นประการหนึ่งประการใดดังที่กล่าวไว้ข้างต้น คือ ลักษณะการปกครองแห่งรัฐ (Form of Polity) ก็คือ รัฐในฐานะที่เป็นตัวแทนของประเทศชาติ หรือคณะบุคคลซึ่งปกครองประเทศก็ดี ก็ให้ใช้คำว่า “รัฐบาล” ได้ ในกรณีอื่นนอกจากนี้ จะใช้คำว่า “รัฐบาล” ไม่ถูก

(ข) คำว่า “รัฐบาล” กับ “คณะรัฐมนตรี” ควรแยกใช้ให้ต่างกัน เพราะถึงแม้คำว่า “รัฐบาล” ในบางกรณีจะมีความหมายถึง “คณะรัฐมนตรี” ได้ก็จริง แต่สองคำนี้ก็ยังมีความหมายแยกออกจากกันได้ ฉะนั้น ถ้ากรณีใดมีความประสงค์จะหมายถึงคณะบุคคล ซึ่งพระมหากษัตริย์ได้ทรงแต่งตั้งโดยได้รับความไว้วางใจจากสภาผู้แทนราษฎรให้บริหารกิจการของประเทศ ในกรณีนั้นควรใช้คำว่า “คณะรัฐมนตรี” เช่นว่าคณะรัฐมนตรีไปในงานเปิดอนุสาวรีย์ชัยสมรภูมิ เป็นต้น แต่ถ้าในกรณีใดประสงค์จะหมายถึงคณะรัฐมนตรีในฐานะที่บริหารกิจการในนามของรัฐ จะใช้คำว่า “รัฐบาล” ก็ได้ เช่นว่ารัฐบาลแถลงนโยบายต่อสภาผู้แทนราษฎร เป็นต้น

---

[๒] ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ ๕ ซึ่งได้ใช้บังคับโดยพระราชบัญญัติให้ใช้บทบัญญัติบรรพ ๕ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พุทธศักราช ๒๔๗๗

มาตรา ๑๕๗๐ เงินได้ของผู้อยู่ในปกครองนั้น ผู้ปกครองย่อมใช้ได้ตามสมควรเพื่อการอุปการะเลี้ยงดูและการศึกษาของผู้อยู่ในปกครอง ถ้ามีเหลือให้ใช้เพื่อแสวงหาผลประโยชน์เฉพาะในเรื่องต่อไปนี้

ฯลฯ ฯลฯ

(๔) ฝากคลังออมสินของรัฐบาลสยาม

ฯลฯ ฯลฯ

๒. คำว่า "เป็นคนวิกลจริตหรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ" และ "เป็นคนไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถ"

๒.๑ ความเป็นมา

กฎหมายโดยส่วนใหญ่มักนำเงื่อนไขการเป็นคนวิกลจริตหรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ หรือการเป็นคนไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถ มาบัญญัติในเรื่องของคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของบุคคลในกฎหมาย โดยเฉพาะกฎหมายเกี่ยวกับคณะกรรมการที่จัดตั้งขึ้นตามกฎหมายและกฎหมายเกี่ยวกับการกำหนดให้บุคคลใช้หรือมีสิทธิอย่างใดอย่างหนึ่งตามกฎหมาย ผู้ร่างกฎหมายในลักษณะดังกล่าวจำเป็นต้องทราบถึงความแตกต่างระหว่างคำทั้งสองนี้ จึงจะสามารถเลือกใช้ถ้อยคำได้ถูกต้องตามเนื้อหาของกฎหมาย

๒.๒ แนวทางการใช้

ที่ประชุมฝ่ายร่างกฎหมาย คณะที่ ๑ - ๔ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา ได้วางแนวทางการใช้คำว่า "เป็นคนวิกลจริตหรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ" และ คำว่า "เป็นคนไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถ" ไว้ดังต่อไปนี้[๓]

(๑) คำว่า "**เป็นคนวิกลจริตหรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ**" มักใช้ในกรณีของข้าราชการและผู้ดำรงตำแหน่งที่มาจากการเลือกตั้ง โดยกฎหมายจะกำหนดคุณสมบัติของบุคคลดังกล่าวว่า ต้องไม่เป็นคนวิกลจริตหรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ และกำหนดเรื่องการพ้นจากตำแหน่งไว้ว่า บุคคลดังกล่าวจะพ้นจากตำแหน่งเมื่อขาดคุณสมบัติ (ขั้นต้น) ที่มีก่อนเข้าดำรงตำแหน่ง แต่ก่อนที่จะพ้นจากตำแหน่ง กฎหมายได้กำหนดองค์กรที่ทำหน้าที่วินิจฉัยไว้ด้วยว่าบุคคลนั้นขาดคุณสมบัติหรือไม่ เนื่องจากการเป็นคนวิกลจริตหรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบเป็นเรื่องของข้อเท็จจริง ดังนั้น หากใช้ถ้อยคำ **"เป็นคนวิกลจริตหรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ"** ในกฎหมายใด ก็ควรจะต้องสร้างวิธีการที่จะชี้ว่ากรรมการนั้นวิกลจริตหรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบขึ้นมาด้วย ทั้งนี้ เพื่อเป็นหลักประกันความเป็นอิสระของกรรมการจากผู้ที่มีอำนาจแต่งตั้งกรรมการ

(๒) คำว่า **"เป็นคนไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถ"** มักใช้ในกรณีของกรรมการในคณะกรรมการตามกฎหมาย โดยกฎหมายไม่ได้กำหนดให้เรื่องดังกล่าวเป็นคุณสมบัติก่อนที่จะเข้าดำรงตำแหน่ง แต่กำหนดไว้เป็นเหตุหนึ่งของการพ้นจากตำแหน่งก่อนวาระว่า กรรมการผู้นั้นขาดคุณสมบัติเมื่อเป็นคนไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถ ซึ่งกรณีนี้ศาลจะเป็นผู้วินิจฉัยคำสั่ง

[๓] บันทึกการประชุมฝ่ายร่างกฎหมาย คณะที่ ๑ - ๔ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา (เรื่องที่ ๒๘) จัดทำเมื่อวันที่ ๒ กันยายน ๒๕๓๗

แต่อย่างไรก็ตาม มีกฎหมายบางฉบับ เช่น พระราชบัญญัติสุสานและฌาปนสถาน พ.ศ. ๒๕๒๘ ได้บัญญัติให้ผู้ขอรับใบอนุญาตจะต้องไม่เป็นบุคคลวิกลจริตหรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบและไม่เป็นคนไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถไว้ด้วย

๓. คำว่า “ข้าราชการการเมือง” กับ “ผู้ดำรงตำแหน่งการเมือง” หรือ “ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง”

๓.๑ ความเป็นมา

คำว่า “ข้าราชการการเมือง” กับ “ผู้ดำรงตำแหน่งการเมือง” หรือ “ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง” มีปรากฏในบทบัญญัติของกฎหมายในส่วนที่เกี่ยวกับคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของกรรมการในคณะกรรมการประเภทต่าง ๆ ที่จัดตั้งขึ้นตามกฎหมาย ขอบเขตของคำดังกล่าวได้พัฒนาไปพร้อมกับการจัดตั้งตำแหน่งบางประเภทที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับฝ่ายบริหารและฝ่ายนิติบัญญัติ

๓.๒ แนวทางการใช้

คณะกรรมการกฤษฎีกา (ที่ประชุมใหญ่กรรมการร่างกฎหมาย) ได้วินิจฉัยเกี่ยวกับความหมายของถ้อยคำดังกล่าวไว้ในบันทึก เรื่อง การดำรงตำแหน่งทางการเมืองของคณะกรรมการและผู้บริหารรัฐวิสาหกิจ (เรื่องเสร็จที่ ๔๘๑/๒๕๓๕) ดังต่อไปนี้

“ข้าราชการการเมือง” หมายถึง ผู้ดำรงตำแหน่งต่าง ๆ ตามที่กฎหมายกำหนดไว้ให้เป็นข้าราชการฝ่ายการเมือง ซึ่งอาจจะเป็นผู้ดำรงตำแหน่งข้าราชการการเมืองในฝ่ายบริหาร ในฝ่ายนิติบัญญัติ หรือในราชการส่วนท้องถิ่น เช่น นายกรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรีตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการการเมือง พ.ศ. ๒๕๓๕ หรือที่ปรึกษารัฐสภาตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๑๘ หรือเลขานุการผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. ๒๕๒๘

“ผู้ดำรงตำแหน่งการเมือง” หรือ “ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง” รวมทั้งถ้อยคำอื่นในลักษณะเดียวกัน หมายถึง ผู้ดำรงตำแหน่งที่มีหน้าที่อำนวยการบริหารประเทศหรือควบคุมการบริหารราชการแผ่นดิน โดยรวมถึงผู้ที่รับผิดชอบงานด้านการเมืองทั้งหมด ซึ่งงานการเมืองก็คืองานที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดนโยบายที่กำหนดนั้น ดังนั้น “ผู้ดำรงตำแหน่งการเมือง” หรือ “ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง” จึงหมายความถึงคณะรัฐมนตรี สมาชิกรัฐสภา และผู้ดำรงตำแหน่งอื่นที่มีลักษณะทำนองเดียวกัน เช่น ผู้ช่วยรัฐมนตรี ซึ่งคณะกรรมการกฤษฎีกา (คณะที่ ๑) ได้วินิจฉัยไว้ในบันทึกสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา เรื่อง ฐานะและการดำรงตำแหน่งของผู้ช่วยรัฐมนตรี (เรื่องเสร็จที่ ๑๓๙/๒๕๔๗)

๔. คำว่า “อำนาจหน้าที่” “อำนาจและหน้าที่” และ “หน้าที่และอำนาจ”

๔.๑ ความเป็นมา

ในกฎหมายเกือบทุกฉบับจำเป็นต้องมีการกำหนดเกี่ยวกับอำนาจและหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ของรัฐ คณะกรรมการตามกฎหมาย หรือหน่วยงานของรัฐ เพื่อแจ้งให้สาธารณชนทราบว่า บุคคลหรือหน่วยงานของรัฐนั้น ๆ ต้องปฏิบัติการหรือดำเนินการตามกฎหมายในเรื่องใดบ้าง มีขอบเขตหรือข้อจำกัดเพียงใด ปรากฏว่า ในบทบัญญัติของกฎหมายได้มีการใช้คำว่า “อำนาจ” และคำว่า “หน้าที่” เขียนร่วมกัน กรณีจึงมีข้อถกเถียงเกิดขึ้นว่าการใช้คำทั้งสองเขียนร่วมกันนั้นจะต้องเขียนถ้อยคำอย่างไร

เดิมปรากฏว่าได้มีคำอธิบายของกรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์ ในหนังสือวิทยาสารานุกรม สรุปความได้ว่า เคยเกิดกรณีที่พระราชบัญญัติบางฉบับได้กำหนดแต่เพียงให้เจ้าหน้าที่มีหน้าที่และบางฉบับกำหนดแต่เพียงให้เจ้าพนักงานมีอำนาจ และมีนักกฎหมายตีความว่า ถ้ากล่าวเพียงแต่มีหน้าที่เท่านั้นแล้วไม่ได้หมายความว่ามีอำนาจที่จะบังคับคนภายนอกได้ด้วย และถ้ากล่าวแต่เพียงว่ามีอำนาจเท่านั้นแล้วก็ไม่ได้หมายความว่ามีหน้าที่คือจำต้องทำตามนั้นด้วย กล่าวคือ มีอำนาจอยู่แต่จะทำตามนั้นหรือไม่ก็ได้ ดังนั้นในการร่างกฎหมายจึงได้ระมัดระวังการใช้ถ้อยคำให้ถูกต้อง และเพื่อให้แน่ใจจึงมักใช้ถ้อยคำว่ามี “อำนาจ” และ “หน้าที่” (Powers and Duties) แต่ฝรั่งเศสมีคำ ๆ เดียวให้ความทั้ง ๒ อย่าง คือ Attributions ซึ่งตามศัพท์หมายความว่า สิ่งซึ่งมอบให้คืออำนาจและหน้าที่นั่นเอง ในภาษาไทยเราจะใช้ว่าอำนาจหน้าที่ก็ได้

นอกจากนี้ ประธานกรรมการกฤษฎีกา คณะที่ ๑ (นายมีชัย ฤชุพันธุ์) ได้มีข้อสังเกตเกี่ยวกับการตีความอำนาจของพนักงานเจ้าหน้าที่ว่าจะต้องตีความโดยเคร่งครัด การกำหนดเรื่องการพิจารณาอนุมัติหรืออนุญาตไว้เป็นการให้อำนาจดุลพินิจแก่พนักงานเจ้าหน้าที่ แต่มักจะมีปัญหาในเรื่องการใช้อำนาจอยู่เสมอ (Abuse of Power) คณะกรรมการกฤษฎีกา (คณะที่ ๑) จึงได้พิจารณาเปลี่ยนแบบการเขียนกฎหมายเพื่อหลีกเลี่ยงปัญหาดังกล่าว[๔]

๔.๒ แนวทางการใช้

(๑) คณะกรรมการกฤษฎีกา (คณะที่ ๑) ได้พิจารณาเปลี่ยนแบบการเขียนกฎหมายเพื่อหลีกเลี่ยงปัญหาตามข้อสังเกตดังกล่าวข้างต้น โดยเปลี่ยน

จาก *“มาตรา .. **ห้ามมิให้**ผู้ใด...**เว้นแต่จะ**ได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่/คณะกรรมการ/อธิบดี/รัฐมนตรี”*

[๔] รายงานการประชุมคณะกรรมการกฤษฎีกา (คณะพิเศษ) ในการพิจารณา เรื่อง การวางแบบกฎหมาย (กรณีการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายหลายฉบับโดยร่างพระราชบัญญัติฉบับเดียว) วันที่ ๒๗ กรกฎาคม ๒๕๔๘ (เรื่องเสร็จที่ ๖๓๒/๒๕๔๘)

เป็น *“มาตรา .. ผู้ใด**ประสงค์จะ...ต้อง**ได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่/คณะกรรมการ/อธิบดี/รัฐมนตรี”*

นอกจากนี้ ได้เปลี่ยนแนวการเขียนบทบัญญัติเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่ใหม่เพื่อให้พนักงานเจ้าหน้าที่ตระหนักถึงการปฏิบัติหน้าที่มากกว่าการใช้อำนาจ หากตราบใดที่ไม่มีหน้าที่แล้วย่อมไม่มีอำนาจนั้นตามมา โดยเปลี่ยน

จาก *“มาตรา .. ให้พนักงานเจ้าหน้าที่/คณะกรรมการ/อธิบดี/รัฐมนตรี**มีอำนาจหน้าที่** ดังต่อไปนี้...”*

เป็น *“มาตรา .. ให้พนักงานเจ้าหน้าที่/คณะกรรมการ/อธิบดี/รัฐมนตรี**มีหน้าที่และอำนาจ** ดังต่อไปนี้...”*

อย่างไรก็ตาม ก็ยังมีข้อสังเกตในการกำหนดแบบการใช้ถ้อยคำดังกล่าวว่า คำว่า **“อำนาจหน้าที่”** ได้ใช้ในกฎหมายมาตลอดโดยมีคำอธิบายว่า ให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจในการปฏิบัติหน้าที่ ดังต่อไปนี้ (๑) (๒) (๓) ... ตามที่กฎหมายกำหนด เพราะฉะนั้นพนักงานเจ้าหน้าที่จะปฏิบัติในเรื่องใดจึงขึ้นอยู่กับกำลังคน สถานการณ์ หรืองบประมาณ หากเปลี่ยนเป็น “หน้าที่และอำนาจ” ดังต่อไปนี้ (๑) (๒) (๓) ...” แต่ในเนื้อหาไม่ใช่เรื่องของการใช้อำนาจใดเลยก็อาจมีได้ เช่นนี้เมื่อใช้คำว่า “อำนาจหน้าที่” ก็จะเหมือนกับกฎหมายที่ใช้บังคับกันอยู่และสามารถอธิบายในเนื้อหาได้[๕]

(๒) ต่อมา ในการประชุมวุฒิสภาเพื่อพิจารณาร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ที่ประชุมวุฒิสภาได้มีข้อสังเกตเกี่ยวกับการใช้คำว่า “อำนาจหน้าที่” และคำว่า “อำนาจและหน้าที่” เนื่องจากร่างพระราชบัญญัติที่ผ่านการพิจารณาของสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาโดยเฉพาะร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ยังมีการใช้ปะปนกันและไม่สามารถให้เหตุผลได้ถึงความแตกต่างในการใช้ถ้อยคำดังกล่าว ดังนั้น ที่ประชุมวุฒิสภาจึงมีมติแจ้งขอให้สำนักงานฯ วางแนวทางในการใช้ถ้อยคำดังกล่าวให้ชัดเจน และในระหว่างที่ยังมิได้มีการวางแนวทางดังกล่าว ที่ประชุมวุฒิสภาได้มีมติให้แก้ไขถ้อยคำในร่างพระราชบัญญัติต่าง ๆ ให้สอดคล้องกันทั้งฉบับ โดยใช้คำว่า **“อำนาจและหน้าที่”** ไปก่อน เนื่องจากเห็นว่า เป็นถ้อยคำที่มีความชัดเจนที่แสดงให้เห็นว่ามีทั้งอำนาจและหน้าที่ นอกจากนั้น ในการพิจารณาของสภาผู้แทนราษฎร คณะกรรมาธิการของสภาฯ มักจะแก้ถ้อยคำในร่างพระราชบัญญัติให้เป็น “อำนาจและหน้าที่”

(๓) เมื่อมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ ปรากฏว่าได้มีการใช้ถ้อยคำว่า “หน้าที่และอำนาจ” แทน “อำนาจหน้าที่” เนื่องจากกฎหมายต้องกำหนดให้บุคคลมีหน้าที่ก่อน แล้วบุคคลนั้นจึงจะมีอำนาจตามมาเพื่อให้สามารถกระทำการตามหน้าที่ได้ ซึ่งต่อมาเลขาธิการคณะกรรมการกฤษฎีกาได้มีบันทึกข้อความ ลงวันที่ ๑๕ มิถุนายน ๒๕๖๐ เรื่อง การใช้ถ้อยคำ “หน้าที่และอำนาจ” ในร่างกฎหมายเพื่อให้สอดคล้องกับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

[๕] บันทึกการประชุมฝ่ายร่างกฎหมาย ครั้งที่ ๑๘/๒๕๕๐ วันที่ ๓๐ พฤษภาคม ๒๕๕๐

พุทธศักราช ๒๕๖๐ โดยวางแนวทางให้การตรวจพิจารณาร่างกฎหมายของสำนักงานฯ ให้ใช้คำว่า “หน้าที่และอำนาจ” แทนคำว่า “อำนาจหน้าที่” ในร่างกฎหมายทุกระดับไม่ว่าจะเป็นระดับพระราชบัญญัติหรือกฎหมายลำดับรอง สำหรับในบางกรณีอาจมีหน้าที่เพียงอย่างเดียวโดยไม่มีอำนาจตามมาด้วย แต่เมื่อใดก็ตามถ้ากฎหมายให้อำนาจต้องเขียน “หน้าที่และอำนาจ” เสมอ

๕. คำว่า “พนักงานเจ้าหน้าที่” และ “เจ้าหน้าที่”

๕.๑ ความเป็นมา

การอ้างถึงบุคคลที่มีอำนาจกระทำการตามกฎหมาย จะใช้คำว่า “พนักงานเจ้าหน้าที่” และ “เจ้าหน้าที่” ในกฎหมายฉบับเดียวกัน ซึ่งทั้งสองคำมีความหมายที่แตกต่างกัน โดยกฎหมายส่วนใหญ่มีการให้นิยามคำว่า “พนักงานเจ้าหน้าที่” แต่ไม่มีการให้นิยามคำว่า “เจ้าหน้าที่” ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาก็ได้มีแนวปฏิบัติเกี่ยวกับถ้อยคำดังกล่าวเป็น ๒ แนวทาง คือ

แนวทางแรก เห็นว่า ให้ใช้คำว่า **“พนักงานเจ้าหน้าที่”** ในความหมายที่**เป็นคำกลาง ๆ ที่ไม่ได้เจาะจงว่าเป็นผู้ใด** และให้ใช้คำว่า **“เจ้าหน้าที่”** ในกรณีที่**มีการกำหนดคำนิยามเฉพาะ**

แนวทางที่สอง เห็นว่า คำว่า **“พนักงานเจ้าหน้าที่”** มักใช้ในกรณีที่**รัฐมนตรีแต่งตั้งเป็นการเฉพาะเรื่อง** ส่วนคำว่า **“เจ้าหน้าที่”** ใช้ในกรณีที่เป็น**ความหมายทั่ว ๆ ไป**

ในกฎหมายระดับพระราชบัญญัติมีการใช้คำว่า “พนักงานเจ้าหน้าที่” และคำว่า “เจ้าหน้าที่” ในกฎหมายแต่ละฉบับแตกต่างกันไปตามความจำเป็น โดยกฎหมายบางฉบับก็มีทั้งคำว่า “พนักงานเจ้าหน้าที่” และคำว่า “เจ้าหน้าที่” อยู่ด้วยกัน ขณะที่บางฉบับก็มีเฉพาะคำว่า “พนักงานเจ้าหน้าที่” หรือคำว่า “เจ้าหน้าที่” เท่านั้น ซึ่งกฎหมายในระดับพระราชบัญญัติส่วนใหญ่มีการให้นิยามคำว่าพนักงานเจ้าหน้าที่ว่า

*““พนักงานเจ้าหน้าที่” หมายความว่า บุคคลซึ่ง**ผู้มีอำนาจตามกฎหมาย**แต่งตั้งให้ปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้”*

ทั้งนี้ กฎหมายแต่ละฉบับก็มีการใช้ถ้อยคำที่แตกต่างกันไปบ้าง แต่ความหมายของพนักงานเจ้าหน้าที่นั้นไม่แตกต่างกัน

ตัวอย่าง

- พระราชบัญญัติสถาปนิก พ.ศ. ๒๕๔๓

““พนักงานเจ้าหน้าที่” หมายความว่า บุคคลซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งให้ปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้”

- พระราชบัญญัติหอการค้า พ.ศ. ๒๕๐๙

““พนักงานเจ้าหน้าที่” หมายความว่า ผู้ซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งให้ปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้”

- พระราชบัญญัติสถิติ พ.ศ. ๒๕๕๐

““พนักงานเจ้าหน้าที่” หมายความว่า ผู้ซึ่งผู้อำนวยการแต่งตั้งให้ปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้”

- พระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. ๒๕๖๐

""พนักงานเจ้าหน้าที่" หมายความว่า ข้าราชการพลเรือนสังกัดกระทรวงการคลังหรือบุคคลอื่น ซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งให้ปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้"

อย่างไรก็ดี ในพระราชบัญญัติสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. ๒๕๔๖ มีการให้นิยามคำว่า "เจ้าหน้าที่" แทน โดยใช้ว่า "เจ้าหน้าที่" หมายความว่า บุคคลที่ได้รับการแต่งตั้งตามพระราชบัญญัตินี้ มีข้อสังเกตว่า การเขียนจะแตกต่างกับรูปแบบการเขียนคำนิยามของพนักงานเจ้าหน้าที่ที่ปรากฏในกฎหมายอื่นคือไม่มีการบัญญัติแต่งตั้งเพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัติดังกล่าว

นอกจากนี้ ในพระราชบัญญัติอื่น ๆ จะไม่ให้นิยามคำว่า "เจ้าหน้าที่"

๕.๒ แนวทางการใช้

ปัจจุบัน สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาได้ยึดถือแนวปฏิบัติเกี่ยวกับถ้อยคำว่า "พนักงานเจ้าหน้าที่" และ "เจ้าหน้าที่" ตามแนวทางที่สอง ด้วยเหตุที่ถ้อยคำในกฎหมายเป็นที่ยุติแล้วว่า คำว่า "**พนักงานเจ้าหน้าที่**" หมายความว่า ผู้ได้รับการแต่งตั้งจากผู้มีอำนาจตามกฎหมายเฉพาะเรื่องให้มีหน้าที่ปฏิบัติการตามกฎหมายนั้น มีความแตกต่างจากคำว่าเจ้าหน้าที่ เพราะการเป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ต้องมีอำนาจตามกฎหมายเฉพาะและได้รับการแต่งตั้งในแต่ละกรณี ดังนั้น การเป็นพนักงานเจ้าหน้าที่จะมีขึ้นไม่ได้หากไม่ได้รับการแต่งตั้งโดยอาศัยอำนาจตามกฎหมายเฉพาะเรื่อง

ส่วนคำว่า "**เจ้าหน้าที่**" หมายความว่า **ผู้มีหน้าที่หรือผู้ปฏิบัติหน้าที่** จึงมีลักษณะเป็นคำที่ใช้ทั่ว ๆ ไป เหตุผลที่สนับสนุนความเห็นนี้คือในกฎหมายจะไม่มีการกำหนดคำนิยามของคำว่าเจ้าหน้าที่เอาไว้ หากแต่ได้กำหนดคำนิยามคำว่าพนักงานเจ้าหน้าที่เอาไว้แทน

ดังนั้น เพื่อความสอดคล้องกันอย่างเป็นระบบ การใช้คำว่า "พนักงานเจ้าหน้าที่" และคำว่า "เจ้าหน้าที่" ในกฎหมายจึงควรใช้ดังต่อไปนี้

ใช้คำว่า "**พนักงานเจ้าหน้าที่**" ในกรณีที่กฎหมายนั้นต้องการให้เจ้าหน้าที่มีอำนาจปฏิบัติการตามกฎหมายเฉพาะเรื่องอันเป็นการนอกเหนือจากอำนาจทั่วไปที่เจ้าหน้าที่ผู้นั้นมีอยู่ โดยกฎหมายจะต้องกำหนดให้ผ่านการแต่งตั้งจากผู้มีอำนาจเสียก่อนจึงจะสามารถปฏิบัติการได้ ซึ่งการแต่งตั้งนั้นจะเป็นการรับรองว่าเจ้าหน้าที่ผู้นั้นมีความสามารถที่เพียงพอต่อการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายเฉพาะ และแสดงให้เห็นความสำคัญของหน้าที่ตามกฎหมายนั้นว่าจะต้องอาศัยพนักงานเจ้าหน้าที่ที่มีความสามารถสูงกว่าเจ้าหน้าที่ทั่วไป กฎหมายส่วนใหญ่จึงต้องมีการกำหนดคำนิยามเอาไว้ การใช้คำว่า "พนักงานเจ้าหน้าที่" จึงมีลักษณะเป็นการเฉพาะเจาะจง เมื่อมีการกล่าวถึงพนักงานเจ้าหน้าที่ในกฎหมายนั้นอีกก็จะเป็นที่ทราบว่าเป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ตามความหมายในคำนิยามเท่านั้น

ส่วนการใช้คำว่า **“เจ้าหน้าที่”** จะใช้ในกรณีที่หมายถึงผู้มีหน้าที่ปฏิบัติงานในองค์กรนั้น ๆ เป็นการทั่ว ๆ ไป ไม่มีความหมายที่แสดงให้เห็นถึงความพิเศษของหน้าที่ตามกฎหมายนั้น โดยอาจใช้คำว่า “เจ้าหน้าที่” เป็นคำโดดก็ได้ เช่น ในมาตรา ๑๓ (๕) แห่งพระราชบัญญัติสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. ๒๕๔๖ ซึ่งหมายถึงเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานตามกฎหมายนั้น หรืออาจใช้ร่วมกับคำอื่น เช่น ในมาตรา ๖๒ แห่งพระราชบัญญัติคณะกรรมการกฤษฎีกา พ.ศ. ๒๕๒๒ ใช้คำว่า “เจ้าหน้าที่ของรัฐ” ซึ่งการใช้ในลักษณะดังกล่าวจะหมายถึงเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานอื่นที่กฎหมายนั้นได้ระบุถึง

๖. คำว่า “และ” “หรือ” และ “และ/หรือ”

๖.๑ ความเป็นมา

ในการพิจารณาร่างกฎหมายในชั้นสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา ได้มีการแก้ไขการใช้คำว่า “และ” และ “หรือ” ในร่างกฎหมายที่ผ่านการพิจารณาของสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาอยู่เป็นระยะ โดยอาจเป็นกรณีการแก้ไขหลักการในมาตรานั้น ๆ หรือเป็นกรณีแก้ไขเนื่องจากกรรมาธิการหรือคณะกรรมาธิการ หรือสภาใดสภาหนึ่งเห็นว่าการใช้ถ้อยคำ “และ” และ “หรือ” ในร่างมาตรานั้น ๆ ไม่ตรงกับความหมาย หรือไม่ชัดเจนว่าจะให้รวมทั้งสองกรณีในประโยคนั้น ๆ หรือไม่ ซึ่งเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นว่าความเข้าใจในความหมายของถ้อยคำดังกล่าวยังมีความแตกต่างกัน สมควรนำมาพิจารณา ดังต่อไปนี้

ในส่วนของกฎหมายไทย ถ้อยคำว่า “และ” และ “หรือ” มีความหมายที่ปรากฏในพจนานุกรมว่า คำว่า “และ” เป็นคำสันธาน หมายถึง กับ ด้วยกัน ส่วนคำว่า “หรือ” เป็นคำสันธาน หมายถึง คำบอกความให้กำหนดเอา เช่น ดำหรือแดง ซึ่งในทางภาษากฎหมาย โดยหลักได้มีการใช้ถ้อยคำว่า “และ” “หรือ” และ “และ/หรือ” ตามความหมายที่ปรากฏในพจนานุกรมและตามหลักการใช้ภาษาไทยทั่วไป คือ ใช้คำว่า “และ” ในกรณีที่ประสงค์จะให้หมายความรวมทุกประเภทที่กล่าว และใช้คำว่า “หรือ” ในกรณีที่ประสงค์จะให้เลือกเอาอย่างใดอย่างหนึ่ง นอกจากนี้ ในทางกฎหมาย บางกรณีแม้ใช้คำว่า “และ” แต่ก็มีความหมายว่า “และ/หรือ” แต่พบว่ามีการใช้คำ “และ/หรือ” โดยตรงในตัวกฎหมายน้อยมาก

ในส่วนของกฎหมายต่างประเทศ โดยทั่วไปแล้วคำว่า “และ” และคำว่า “หรือ” มีความหมายสามัญที่ชัดเจนในตัว แต่เมื่อนำมาใช้ในการร่างบทบัญญัติที่มีผลบังคับทางกฎหมาย อาจจำเป็นที่จะต้องให้ความหมายอื่น ๆ ที่ไม่ตรงกับความหมายสามัญ และการนำคำว่า “และ/หรือ” มาใช้ก็อาจก่อให้เกิดปัญหาตามมาเช่นเดียวกัน ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

การใช้คำว่า “และ” นั้น กฎหมายที่ใช้คำว่า “และ” ให้มีความหมายในเชิงการแยกออกจากกัน มักเป็นกฎหมายโบราณและไม่ค่อยพบในกฎหมายปัจจุบัน เหตุที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะร่างกฎหมายในปัจจุบันจะระมัดระวังในการใช้ถ้อยคำมากกว่าสมัยก่อน และเป็นที่ยอมรับกันว่าคำว่า “และ” จะไม่ใช้กับการให้ความหมายของการแยกออกจากกัน นอกจากนี้การใช้คำว่า “และ” เมื่อใช้ในทางบวก (positive sense) จำเป็นที่จะต้องเปลี่ยนเป็นคำว่า “หรือ” หากต้องการเปลี่ยนไปใช้ในทางลบ (negative sense) และหากจะต้องการคงความหมายเดิมไว้ก็ใช้ “หรือ” เช่นกัน

การใช้คำว่า “หรือ” โดยความหมายทั่วไปจะหมายถึง การแยกออกจากกัน (disjunctive) และเสนอให้เลือก (presents alternatives) โดยในบางกรณี การใช้คำว่า “หรือ” อาจเป็นเพื่อการขยายเนื้อหาให้ชัดเจนยิ่งขึ้นโดยการเพิ่มคำที่มีความหมายใกล้เคียง

และในบางกรณีอาจใช้คำว่า “หรือ” ให้หมายความว่า “และ” โดยอ้างถึงเจตนารมณ์ของกฎหมายฉบับนั้น แต่การกระทำเช่นนี้จำเป็นที่จะต้องใช้ความระมัดระวังอย่างมาก

การใช้คำว่า “และ/หรือ” นั้น ไม่พบว่ามีการใช้ในการร่างกฎหมายของต่างประเทศ แต่จะเป็นที่แพร่หลายกันในร่างสัญญาสำหรับนักกฎหมายบางกลุ่มเท่านั้น ซึ่งคำว่า “และ/หรือ” จะมีปัญหาเมื่อใช้ในสถานการณ์ที่ไม่เหมาะสม เช่น มีการใช้เกินความจำเป็นหรือมีการใช้กับคำนามมากกว่าหนึ่งคำ

๖.๒ แนวทางการใช้

ปัจจุบันสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาได้ยึดถือแนวทางการใช้คำว่า “และ” และ “หรือ” ตามความหมายที่ปรากฏในพจนานุกรมและตามหลักการใช้ภาษาไทยทั่วไป คือ คำว่า “และ” ใช้ในกรณีที่ประสงค์จะให้หมายความรวมทุกประเภทที่กล่าว และคำว่า “หรือ” ใช้ในกรณีที่ประสงค์จะให้เลือกเอาอย่างใดอย่างหนึ่ง ส่วนคำว่า “และ/หรือ” แม้จะเป็นการประหยัดถ้อยคำและลดความซับซ้อนในการตีความของประโยค แต่อาจเกิดปัญหาจากการใช้ที่ไม่ถูกวิธี ดังนั้น จึงหลีกเลี่ยงการใช้คำว่า “และ/หรือ” ในการร่างกฎหมาย

๗. คำว่า “อย่างหนึ่งอย่างใด” กับ “อย่างใดอย่างหนึ่ง”

๗.๑ ความเป็นมา

ถ้อยคำในกฎหมายมีลักษณะเฉพาะตามความมุ่งหมายในการใช้ถ้อยคำ เพื่อให้มีผลบังคับตามเจตนารมณ์และจำเป็นต้องยึดถือตามความเป็นมาของกฎหมาย เนื่องจากจะมีผลไปถึงการตีความกฎหมายให้เป็นไปในแนวทางเดียวกันซึ่งจะทำให้กฎหมายมีความแน่นอนในการใช้บังคับ ด้วยเหตุนี้ ถ้อยคำในกฎหมายจึงยอมรับกันว่าอาจแตกต่างจากถ้อยคำทั่วไป เช่น คำว่า “วรรค” ในทางกฎหมาย และคำว่า “วรรค” ในการใช้ภาษาทั่วไป

ในการร่างกฎหมายได้มีปัญหาจากการใช้ถ้อยคำในลักษณะคล้ายกันที่น่าสนใจ คือ คำว่า “อย่างหนึ่งอย่างใด” กับคำว่า “อย่างใดอย่างหนึ่ง” เนื่องจากเป็นถ้อยคำที่มีการเขียนคล้ายคลึงกัน แต่มีความหมายที่ต่างกัน โดยคำว่า “คนหนึ่งคนใด” ได้มีการใช้ในกฎหมายไทยมาเป็นเวลานานต่อเนื่องตลอดมา เช่น ในพระราชบัญญัติเคาน์ซิลออฟสเตด คือ ที่ปฤกษาราชการแผ่นดิน ในปีจุลศักราช ๑๒๓๖ หรือประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ส่วนคำว่า “คนใดคนหนึ่ง” มักพบในการใช้ภาษาไทยทั่วไป การใช้ถ้อยคำทั้งสองแสดงให้เห็นถึงความประสงค์ของผู้ร่างกฎหมายว่าต้องการให้มีความหมายที่ต่างออกไป

การใช้ถ้อยคำดังกล่าวแต่เดิมมีข้อคิดเห็นที่แตกต่างกันเป็น ๒ แนวทาง ดังต่อไปนี้

แนวทางแรก ในคราวพิจารณาปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๑๒ ที่ประชุมคณะกรรมการพิจารณาปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ได้มีการพิจารณาการใช้ถ้อยคำในร่างมาตรา ๔๔/๒ กรณีการเข้าเป็นคู่ความแทนที่คู่ความที่ตายว่า ถ้าไม่เป็นที่ตกลงกันได้ว่าผู้ใด (แต่คนเดียว) จะเข้าเป็นคู่ความแทนที่คู่ความผู้ตาย จะใช้คำว่า “คนหนึ่งคนใด” ได้หรือไม่ โดยคณะกรรมการฯ ได้มอบหมายให้ฝ่ายเลขานุการฯ (นายกมล สนธิเกษตริน เลขานุการฯ และนายอักขราทร จุฬารัตน ผู้ช่วยเลขานุการฯ) ทูลถามพระเจ้าวรวงศ์เธอกรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์ ซึ่งทรงเป็นผู้เชี่ยวชาญทางด้านนิติศาสตร์และอักษรศาสตร์ ถึงความหมายของคำว่า “คนหนึ่งคนใด” และ “คนใดคนหนึ่ง” ซึ่งเสด็จในกรมฯ ได้ประทานความเห็น สรุปได้ว่า คำว่า “คนหนึ่งคนใด” นั้น ตรงกับภาษาอังกฤษว่า “any person” หมายถึงคนหนึ่งหรือหลายคนก็ได้ที่ถูกเลือกหรือคัดเลือกมาจากคนหลาย ๆ คน ส่วนคำว่า “คนใดคนหนึ่ง” นั้น ตรงกับภาษาอังกฤษว่า “a person” หมายถึงคนหนึ่งหรือคนเดียว เป็นการเน้นว่าคนเดียวเท่านั้น ซึ่งการนำคำว่า “...ใด...หนึ่ง” หรือ “...หนึ่ง...ใด” ไปใช้ประกอบกับคำอื่น เช่น “ข้อใดข้อหนึ่ง” “สิ่งหนึ่งสิ่งใด” ก็มีหลักเกณฑ์และนัยเช่นเดียวกับข้างต้น

แนวทางที่สอง เจ้าคุณพระธรรมนิเทศทวยหาญ (อยู่ อุดมศิลป์ ป.๙) อดีตกรรมการชำระปทานุกรม ซึ่งเป็นผู้มีความละเอียดลออในการเขียนภาษาไทยมาก และเป็นที่เคารพของกรรมการชำระปทานุกรมเป็นอย่างยิ่ง ได้ให้ความเห็นว่า การใช้ถ้อยคำที่ถูกต้องตามหลักภาษานั้นควรใช้คำว่า “ใด - หนึ่ง” มิใช่ “หนึ่ง - ใด” เพราะเป็นการเขียนภาษาไทยตามแบบอย่างของภาษาบาลี คือ คำ “ใด” นั้นจะต้องเข้าคู่กับคำว่า “นั้น” เสมอ เช่น “เมื่อใด - เมื่อนั้น” “ฉันใด - ฉันนั้น” เช่นที่ภาษาบาลีใช้ “ยทา - ตทา” และ “ยถา - ตถา” ฯลฯ หรือถ้าเกี่ยวกับบุคคลหรือสิ่งของก็ต้องใช้คำ “ย - ต” (ยะ - ตะ) เช่น

“ผู้ใดกระทำกรรมดี ผู้นั้นย่อมได้รับผลดี ผู้ใดกระทำความชั่ว ผู้นั้นย่อมได้รับผลชั่ว”

นอกจากนี้ นายจำนง ทองประเสริฐ ราชบัณฑิตและอดีตสมาชิกวุฒิสภา ก็ได้เคยให้ความเห็นเพิ่มเติมว่า ถ้ามี “ผู้ใด” ก็ต้องมี “ผู้นั้น” มารับ มิฉะนั้นจะทำให้ประโยคไม่สมบูรณ์ ส่วนสำนวนที่ว่า “คนใดคนหนึ่ง” กับ “คนหนึ่งคนใด” นั้น ที่ถูกต้องจะต้องใช้ว่า “คนใดคนหนึ่ง” คำว่า “หนึ่ง” ในที่นี้แทนคำว่า “นั้น” นั่นเอง และหากใช้คำว่า “คนหนึ่งคนใด” คำว่า “ใด” จะลอยตัวไม่มีอะไรมารับ ซึ่งไม่ถูกต้องกับหลักภาษาไทยที่ดี

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาได้ใช้ถ้อยคำว่า “อย่างหนึ่งอย่างใด” กับ “อย่างใดอย่างหนึ่ง” โดยยึดถือตามความเห็นของพระเจ้าวรวงศ์เธอกรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์ แต่ก็ยังมีการโต้แย้งเกี่ยวกับการใช้แนวทางดังกล่าวในร่างกฎหมายตลอดมา

ในการประชุมของวุฒิสภา ครั้งที่ ๒๘ (สมัยสามัญนิติบัญญัติ) เพื่อพิจารณาร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. .... ซึ่งคณะกรรมาธิการวิสามัญพิจารณาเสร็จแล้ว ที่ประชุมวุฒิสภาได้มีการพิจารณาการใช้ถ้อยคำทั้งสองแนวทาง และได้มีมติให้ยึดถือแนวทางของสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา โดยใช้ทั้งสองคำ “อย่างใดอย่างหนึ่ง” และ “อย่างหนึ่งอย่างใด” ตามความมุ่งหมายแห่งการใช้บังคับของบทบัญญัตินั้น ๆ

๗.๒ แนวทางการใช้

ปัจจุบันสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาได้ใช้ถ้อยคำว่า “อย่างหนึ่งอย่างใด” กับ “อย่างใดอย่างหนึ่ง” ในการร่างกฎหมายตามมติของวุฒิสภา กล่าวคือ คำว่า “อย่างหนึ่งอย่างใด” จะใช้เมื่อประสงค์ให้มีความหมายว่าอย่างเดียวหรือหลายอย่างก็ได้ ส่วนคำว่า “อย่างใดอย่างหนึ่ง” นั้น จะใช้เมื่อประสงค์ให้มีความหมายว่าอย่างใดก็ได้แต่ต้องเพียงอย่างเดียวเท่านั้น ดังนั้น เมื่อใดที่ต้องการใช้ถ้อยคำในการร่างกฎหมายให้มีความหมายว่า “อย่างเดียวหรือหลายอย่างหรือทุกอย่างก็ได้” จึงให้ใช้คำว่า “อย่างหนึ่งอย่างใด” เท่านั้น จึงจะถูกต้องตามแนวทางของการร่างกฎหมาย

๘. คำว่า “โปรดเกล้าโปรดกระหม่อม” “โปรดเกล้าฯ” “ทูลเกล้าทูลกระหม่อม” และ “ทูลเกล้าฯ”

๘.๑ ความเป็นมา

ร่างกฎหมายที่ผ่านการตรวจพิจารณาของสำนักงานฯ มีการใช้ราชาศัพท์คำว่า “โปรดเกล้าโปรดกระหม่อม” และ “ทูลเกล้าทูลกระหม่อม” ที่แตกต่างไม่เป็นไปในแนวทางเดียวกัน

๘.๒ แนวทางการใช้

ปัจจุบันเลขาธิการคณะกรรมการกฤษฎีกาได้มีคำสั่งตามบันทึกข้อความลงวันที่ ๒๑ กันยายน ๒๕๖๑ เรื่อง การใช้และเขียน คำว่า “โปรดเกล้าโปรดกระหม่อม” และ “ทูลเกล้าทูลกระหม่อม” กำหนดแนวทางการใช้คำดังกล่าว ดังต่อไปนี้

(๑) คำว่า “โปรดเกล้าโปรดกระหม่อม” หรือ “โปรดเกล้าฯ”

คำว่า “โปรดเกล้าโปรดกระหม่อม” มีความหมายว่า ชอบ ใช้กับเจ้านายหรือพระองค์อื่น หากใช้กับพระมหากษัตริย์ ให้ใช้ว่า “ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม” และตามด้วยคำกิริยาต่อท้าย

การเขียนเต็มว่า “โปรดเกล้าโปรดกระหม่อม” หรือเขียนย่อว่า “โปรดเกล้าฯ” เป็นการเขียนที่ถูกต้องทั้งสองรูปแบบ แต่ต้องมีคำกริยาต่อท้าย โดยการเขียนในกฎหมาย มีการเขียนเต็มพบในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญบางฉบับ ส่วนการเขียนย่อพบในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ พระราชบัญญัติ และพระราชกำหนดหลายฉบับ เช่น “ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้ง” “มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศว่า” “ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติขึ้นไว้” เพื่อให้แนวทางการร่างกฎหมายเป็นแนวทางเดียวกัน สมควรเขียนย่อ เนื่องจากเป็นรูปแบบการเขียนในกฎหมายที่มีมาอย่างยาวนาน หากไม่มีเหตุผลพิเศษอื่นใดก็ไม่ควรเปลี่ยนแปลงทางปฏิบัติที่ผ่านมา

(๒) คำว่า “ทูลเกล้าทูลกระหม่อม” หรือ “ทูลเกล้าฯ”

คำว่า “ทูลเกล้าทูลกระหม่อม” มีความหมายว่า ถวาย ใช้แก่สิ่งของเล็กหรือของที่ยกได้ที่ถวายแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระบรมราชินีนาถ สมเด็จพระบรมราชินี สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช สยามมกุฎราชกุมาร และสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

การเขียนเต็มว่า “ทูลเกล้าทูลกระหม่อม” หรือเขียนย่อว่า “ทูลเกล้าฯ” เป็นการเขียนที่ถูกต้องทั้งสองรูปแบบ แต่ต้องมีคำว่า “ถวาย” ต่อท้ายด้วยเสมอ โดยการเขียนในกฎหมาย มีการเขียนเต็มพบในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ ส่วนในพระราชบัญญัติมีทั้งการเขียนเต็มและเขียนย่อ เพื่อให้แนวทางการร่างกฎหมาย

เป็นแนวทางเดียวกับที่เคยปฏิบัติมา สมควรเขียนคำว่า “ทูลเกล้าฯ ถวาย” และสอดคล้องกับการเขียนย่อคำว่า “โปรดเกล้าฯ” ซึ่งเป็นคำลักษณะเดียวกัน หากไม่มีเหตุผลพิเศษอื่นใดก็ไม่ควรเปลี่ยนแปลงทางปฏิบัติที่ผ่านมา

๙. การกำหนดบทบัญญัติอนุโลมโทษ

๙.๑ ความเป็นมา

ปัญหาการกำหนดบทบัญญัติอนุโลมโทษเกิดขึ้น เนื่องจากบทบัญญัติของกฎหมายหลาย ๆ ฉบับมักมีการเขียนบทบัญญัติให้นำบทบัญญัติของกฎหมายอีกฉบับหนึ่ง รวมทั้งกรณีของบทบัญญัติเรื่องความผิดและบทลงโทษด้วย มาใช้บังคับโดยอนุโลม ซึ่งการกำหนดบทบัญญัติอนุโลมโทษให้นำโทษในกฎหมายอีกฉบับหนึ่งมาใช้ด้วยนั้นต้องเขียนไว้อย่างชัดเจน มิฉะนั้นอาจทำให้บทบัญญัติของกฎหมายที่กำหนดอนุโลมโทษฉบับนั้นไม่มีผลใช้บังคับได้

ตัวอย่าง

พระราชบัญญัติเครื่องสำอาง พ.ศ. ๒๕๓๕

“มาตรา ๓๗ ให้นำบทบัญญัติของกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองผู้บริโภคในส่วนที่เกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคในด้านการโฆษณามาใช้บังคับแก่การโฆษณาเครื่องสำอางโดยอนุโลม โดยให้ถือว่าอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคเป็นอำนาจหน้าที่ของรัฐมนตรี และให้ถือว่าอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการว่าด้วยการโฆษณาเป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการ”

บทบัญญัติดังกล่าวมีความไม่ชัดเจนว่า ความผิดและโทษตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองผู้บริโภคจะตามมาใช้บังคับด้วยหรือไม่ จึงจะเป็นปัญหาต่อไปว่า หากมีบุคคลกระทำการใดที่เป็นการฝ่าฝืนเกี่ยวกับการโฆษณาเครื่องสำอาง ซึ่งการกระทำในลักษณะดังกล่าวกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองผู้บริโภคบัญญัติให้เป็นความผิดและต้องรับโทษ เช่น การฝ่าฝืนคำสั่งของคณะกรรมการว่าด้วยการโฆษณา ถือว่าบุคคลนั้นมีความผิดและต้องรับโทษ โดยนำบทบัญญัติของกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองผู้บริโภคมาใช้บังคับโดยอนุโลมหรือไม่ เนื่องจากตามหลักกฎหมายอาญาที่ว่า บุคคลจะไม่ต้องรับโทษอาญาเว้นแต่จะได้กระทำการอันกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่กระทำนั้นบัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้

๙.๒ แนวทางการใช้

ข้อยุติของปัญหานี้ คณะกรรมการกฤษฎีกา (ที่ประชุมใหญ่) ได้เคยให้ความเห็นในบันทึกสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา เรื่อง ความรับผิดทางอาญาของผู้ฝ่าฝืนคำสั่งอายัดทรัพย์สินของธนาคารแห่งประเทศไทย (เรื่องเสร็จที่ ๒๗๑/๒๕๔๕) ไว้ดังต่อไปนี้

“การร่างกฎหมายให้นำบทบัญญัติของกฎหมายอื่นมาใช้บังคับโดยอนุโลม ถ้าเป็นการบัญญัติให้นำบทกำหนดความผิดและบทกำหนดโทษของกฎหมายหนึ่งมาใช้บังคับแก่การกระทำในอีกกฎหมายหนึ่งด้วยแล้ว จะต้องนำมาใช้ด้วยความระมัดระวังและต้องตีความ

การนำมาใช้โดยเคร่งครัด การนำบทกำหนดความผิดและบทกำหนดโทษมาใช้บังคับโดยอนุโลมต้องอยู่ภายใต้หลักกฎหมายตามมาตรา ๓๒ ของรัฐธรรมนูญฯ และมาตรา ๒ แห่งประมวลกฎหมายอาญา เช่นกัน กล่าวคือ ต้องมีการบัญญัติไว้โดยชัดแจ้งว่าให้นำบทกำหนดความผิดอาญาและบทกำหนดโทษของกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องนั้นมาใช้บังคับแก่การนั้น เพราะบุคคลจะไม่ต้องรับโทษอาญา เว้นแต่จะได้กระทำการอันกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่กระทำนั้นบัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ หากไม่มีการบัญญัติเรื่องบทกำหนดความผิดและบทกำหนดโทษว่าให้นำมาใช้บังคับโดยชัดแจ้งแล้ว ผู้กระทำการตามที่กฎหมายบัญญัติไว้เป็นความผิดย่อมไม่อาจทราบได้ว่า เมื่อตนกระทำการดังกล่าวแล้วจะเป็นความผิดและจะต้องได้รับโทษอาญา และก็จะมีผลเสมือนว่ากฎหมายนั้นมิได้บัญญัติบทกำหนดความผิดและบทกำหนดโทษสำหรับการกระทำดังกล่าวไว้เป็นการเฉพาะแต่อย่างใด”

ตัวอย่าง

พระราชบัญญัติหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ พ.ศ. ๒๕๓๕

“มาตรา ๔๙ ในการออกหุ้นกู้ลักษณะอื่นนอกจากหุ้นกู้มีประกัน หากผู้ออกหุ้นกู้ประสงค์จะจัดให้มีผู้แทนผู้ถือหุ้นกู้ ผู้ออกหุ้นกู้ต้องแสดงความจำนงในขณะที่ขออนุญาตออกหุ้นกู้ และให้นำบทบัญญัติมาตรา ๔๑ มาตรา ๔๒ มาตรา ๔๓ มาตรา ๔๔ มาตรา ๔๕ มาตรา ๔๖ มาตรา ๔๗ และมาตรา ๔๘ **รวมทั้งบทกำหนดโทษที่เกี่ยวข้องมาใช้บังคับกับการขออนุญาต การทำข้อกำหนดและสัญญาแต่งตั้งผู้แทนผู้ถือหุ้นกู้ อำนาจหน้าที่ของผู้แทนผู้ถือหุ้นกู้ และการฟ้องร้องบังคับคดีกับผู้แทนผู้ถือหุ้นกู้โดยอนุโลม**

ฯลฯ ฯลฯ”

“มาตรา ๒๓๗ ให้นำบทบัญญัติตามกฎหมายว่าด้วยสมาคมการค้าในส่วนที่เกี่ยวกับการดำเนินกิจการ การควบคุม การเลิก **และบทกำหนดโทษที่เกี่ยวข้องมาใช้บังคับโดยอนุโลมเท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับบทบัญญัติในส่วนนี้** ทั้งนี้ ให้ใช้คำว่า “คณะกรรมการ ก.ล.ต.” แทนคำว่า “รัฐมนตรี” คำว่า “สำนักงาน” แทนคำว่า “นายทะเบียน” คำว่า “สมาคมที่เกี่ยวเนื่องกับธุรกิจหลักทรัพย์” แทนคำว่า “สมาคมการค้า” และให้อำนาจหน้าที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่ตามกฎหมายว่าด้วยสมาคมการค้าเป็นอำนาจหน้าที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้”

๑๐. การเปรียบเทียบปรับ

ในปัจจุบันกฎหมายมักบัญญัติให้อำนาจแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐในการเปรียบเทียบปรับแก่ผู้กระทำความผิดได้ โดยเฉพาะในกฎหมายด้านเศรษฐกิจซึ่งมีความมุ่งหมายที่จะลงโทษผู้กระทำความผิดตามกฎหมายดังกล่าวทางการเงินเป็นสำคัญ มิได้มุ่งหมายที่จะใช้โทษจำคุกเป็นมาตรการในการทำให้ผู้กระทำความผิดหลาบจำ ผู้ร่างกฎหมายจึงจำเป็นต้องทราบถึงแนวความคิด ประเด็นกฎหมาย และแบบการเขียนในเรื่องนี้ด้วย

๑๐.๑ ความเป็นมา

เป็นการนำความคิดเรื่องการเปรียบเทียบปรับในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาใช้กับการกระทำความผิดตามกฎหมายเฉพาะอื่น

๑๐.๒ แนวทางการใช้

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา (โดยที่ประชุมฝ่ายร่างกฎหมาย คณะที่ ๑ - ๔) ได้วางแนวทางการปฏิบัติงานของฝ่ายร่างกฎหมายเกี่ยวกับการยกร่างบทบัญญัติเรื่องการเปรียบเทียบปรับ เพื่อใช้ในการปฏิบัติงานของฝ่ายร่างกฎหมายในสำนักงานฯ ดังต่อไปนี้[๖]

(๑) กรณีที่กฎหมายให้อำนาจพนักงานเจ้าหน้าที่หรือคณะกรรมการวินิจฉัยว่าหากผู้ต้องหาไม่ควรถูกฟ้องร้องหรือได้รับโทษจำคุกก็ให้คณะกรรมการมีอำนาจเปรียบเทียบปรับได้นั้น กรณีเช่นว่านี้อาจไม่จำเป็นต้องกำหนดความว่า “ถ้าเห็นว่าผู้ต้องหาไม่ควรถูกฟ้องร้องหรือได้รับโทษจำคุก” ไว้ในกฎหมาย ทั้งนี้ เนื่องจากกฎหมายได้กำหนดให้ความผิดดังกล่าวเป็นความผิดที่มีระวางโทษจำคุกหรือปรับอยู่แล้ว เท่ากับว่าเป็นอำนาจที่พนักงานเจ้าหน้าที่จะเป็นผู้วินิจฉัยว่าจะลงโทษประการใด ดังนั้น จึงไม่จำเป็นต้องกำหนดความดังกล่าวไว้ การบังคับใช้กฎหมายก็ยังคงเป็นเช่นเดียวกัน

(๒) กรณีการใช้ถ้อยคำว่า “เปรียบเทียบ” และ “เปรียบเทียบปรับ” จากการค้นแบบโดยการสุ่มตัวอย่างกฎหมายปรากฏว่ามีการใช้ทั้งสองคำ โดยไม่สามารถวิเคราะห์ได้ว่าเหตุใดจึงใช้ถ้อยคำแตกต่างกัน ดังนั้น เพื่อให้การร่างกฎหมายในส่วนบทกำหนดโทษปรับเป็นไปในแนวทางเดียวกัน ที่ประชุมฝ่ายร่างกฎหมายจึงมีมติให้ใช้คำว่า “เปรียบเทียบ” ทั้งนี้ เพื่อให้สอดคล้องกับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา อีกทั้งได้วางแนวทางในการใช้ถ้อยคำไว้ดังนี้

---

[๖] บันทึกการประชุมฝ่ายร่างกฎหมาย คณะที่ ๑-๔ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา (เรื่องที่ ๑๓) จัดทำเมื่อวันที่ ๑๙ กรกฎาคม ๒๕๓๗

มาตรา .. บรรดาความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ที่มีโทษปรับสถานเดียว หรือเป็นความผิดที่มีโทษปรับหรือจำคุกไม่เกิน..ปี ให้.....มีอำนาจเปรียบเทียบได้

(๓) การแจ้งความในกรณีความผิดที่อาจมีการเปรียบเทียบได้ ที่ประชุมฝ่ายร่างกฎหมายมีมติให้ไม่ต้องกำหนดให้มีถ้อยคำในเรื่องการแจ้งความไว้ในร่างกฎหมายที่มีลักษณะดังกล่าว เนื่องจากหากผู้ต้องหาไม่ยินยอมปฏิบัติตามการเปรียบเทียบ เจ้าพนักงานนั้นจะต้องแจ้งความเพื่อดำเนินคดีต่อไป กรณีที่เจ้าพนักงานเป็นพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เจ้าพนักงานนั้นย่อมดำเนินการตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้โดยไม่ต้องมีการแจ้งความ ส่วนกรณีที่เจ้าพนักงานไม่ใช่พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เจ้าพนักงานนั้นจะต้องแจ้งความก่อน กรณีเช่นว่านี้ก็อาจไม่จำเป็นต้องกำหนดให้มีถ้อยคำในเรื่องการแจ้งความไว้เช่นเดียวกับกรณีแรก เพราะการดำเนินคดีในกรณีดังกล่าวย่อมต้องดำเนินการตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาอยู่แล้ว

(๔) การเปรียบเทียบปรับกรณีที่มีของกลาง มีประเด็นปัญหาว่ากรณีที่ของกลางเป็นทรัพย์สินที่ทำหรือมีไว้เป็นความผิด ผู้กระทำต้องยอมให้ของกลางตกเป็นของแผ่นดินเสมอไปหรือไม่ กรณีเช่นว่านี้ตามกฎหมายพนักงานเจ้าหน้าที่ต้องริบของกลางเสมอ มิฉะนั้นจะทำการเปรียบเทียบปรับไม่ได้ ต้องดำเนินคดีต่อไป

ที่ประชุมฝ่ายร่างกฎหมายฯ ได้ข้อสรุป โดยมีมติเห็นควรแก้ไขปรับปรุงแนวทางการใช้เกี่ยวกับการเปรียบเทียบปรับในกรณีที่มีของกลางเพื่อให้เป็นมาตรฐานในการร่างกฎหมายต่อไป ดังต่อไปนี้

มาตรา .. บรรดาความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ที่มีโทษปรับสถานเดียว หรือเป็นความผิดที่มีโทษปรับหรือจำคุกไม่เกินหนึ่งปี ให้อธิบดีมีอำนาจเปรียบเทียบได้

เมื่อผู้ต้องหาได้ชำระเงินค่าปรับตามจำนวนที่เปรียบเทียบภายในระยะเวลาที่กำหนดแล้ว ให้ถือว่าคดีเลิกกันตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

ถ้าผู้ต้องหาไม่ยินยอมตามที่เปรียบเทียบ หรือเมื่อยินยอมแล้วไม่ชำระเงินค่าปรับภายในระยะเวลาที่กำหนด ให้ดำเนินคดีต่อไป

ให้ผู้มีอำนาจเปรียบเทียบพิจารณาดำเนินการตามความเหมาะสมเกี่ยวกับทรัพย์สินที่อาจริบได้ตามกฎหมาย แต่ในกรณีดังต่อไปนี้ การเปรียบเทียบจะทำได้เฉพาะเมื่อ

(๑) สำหรับทรัพย์สินที่ทำหรือมีไว้เป็นความผิด เมื่อผู้กระทำความผิดยินยอมให้ทรัพย์สินนั้นตกเป็นของกรม.....

(๒) สำหรับทรัพย์สินที่ได้มาโดยการกระทำความผิดและมีกฎหมายห้ามมิให้จำหน่ายจ่ายโอน ถ้าอาจแก้ไขให้ถูกต้องได้ เมื่อผู้กระทำความผิดยินยอมและได้แก้ไขทรัพย์สินนั้นให้ถูกต้องแล้ว

(๓) สำหรับทรัพย์สินที่ได้มาโดยการกระทำความผิดและมีกฎหมายห้ามมิให้จำหน่ายจ่ายโอน ถ้าไม่อาจแก้ไขให้ถูกต้องได้ เมื่อผู้กระทำความผิดยินยอมให้ทรัพย์สินนั้นตกเป็นของกรม..... ในการนี้จะกำหนดให้ผู้กระทำความผิดออกค่าใช้จ่ายในการทำลายของกลางนั้นด้วยก็ได้

๑๑. การใช้ภาษาต่างประเทศกำกับศัพท์ในร่างกฎหมาย

๑๑.๑ ความเป็นมา

การเขียนภาษาต่างประเทศกำกับในคำนิยามในกฎหมายจะทำได้ต่อเมื่อเป็นกรณีจำเป็น เนื่องจากเป็นคำศัพท์เฉพาะหรือเป็นคำศัพท์ที่ยังไม่แปลเป็นภาษาไทย โดยเขียนไว้หลังคำอธิบายความหมายของนิยามคำนั้น ซึ่งวิธีการเขียนภาษาต่างประเทศกำกับศัพท์ในกฎหมายของไทยส่วนใหญ่จะปรากฏในกฎหมายลำดับรอง โดยเฉพาะกฎกระทรวงและประกาศกระทรวงต่าง ๆ โดยคำในกฎหมายที่มีภาษาต่างประเทศกำกับนั้นมีทั้งที่เป็นชื่อของพืชและสัตว์ ชื่อของสารเคมีหรือวัตถุธาตุ คำศัพท์ทางเทคนิคต่าง ๆ และคำสามัญ

อย่างไรก็ดี รูปแบบการเขียนกำกับศัพท์นั้นยังคงมีความหลากหลาย อาทิ เขียนโดยใช้อักษรโรมันพิมพ์ใหญ่ทั้งหมด เช่น NICOTIANATABACUM หรือใช้อักษรโรมันพิมพ์ใหญ่เฉพาะอักษรแรก เช่น Software และ Pseudochelidon sirintarae หรือใช้อักษรโรมันพิมพ์เล็กทั้งหมด เช่น sodium benzoate, lubricants หรือใช้อักษรโรมันพิมพ์เอียง เช่น *Agrav arizonica, Aloe helenae*

๑๑.๒ แนวทางการใช้

แนวทางการใช้ภาษาต่างประเทศกำกับศัพท์ที่ใช้กันอยู่ทั่วไป มีดังนี้[๗]

(ก) แนวทางการใช้ภาษาต่างประเทศกำกับศัพท์ของราชบัณฑิตยสถาน

ราชบัณฑิตยสถานมิได้กำหนดหลักเกณฑ์หรือแนวทางในการเขียนไว้แต่อย่างใด แต่ปรากฏว่า การใช้ภาษาต่างประเทศกำกับศัพท์ในพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ และเอกสารเผยแพร่อื่น ๆ ของราชบัณฑิตยสถาน เช่น ศัพท์บัญญัติ หลักเกณฑ์การถอดอักษรไทยเป็นอักษรโรมันแบบถ่ายเสียง สรุปแนวทางได้ดังต่อไปนี้

๑) การใช้ภาษาต่างประเทศกำกับคำสามัญเพื่อแสดงรากศัพท์ ใช้อักษรโรมันพิมพ์เล็กทั้งหมด เช่น คำว่า ทุนจดทะเบียน (อ. authorized capital) นิติเวชศาสตร์ (อ. forensic medicine) บัตรเครดิต (อ. credit card) พลวัต (อ. dynamic) กฎหมายปิดปาก (อ. estoppel)

๒) การใช้ภาษาต่างประเทศกำกับชื่อเฉพาะของพืชและสัตว์ ใช้อักษรโรมันพิมพ์ใหญ่เฉพาะอักษรแรกของคำเท่านั้น และในกรณีที่ชื่อนั้นเป็นชื่อเฉพาะจะใช้อักษรพิมพ์เอียง เช่น วาฬสีน้ำเงิน *(Balaenoptera musculus)* แต่การเขียนชื่อวงศ์ของพืชและสัตว์จะใช้อักษรพิมพ์ธรรมดาเท่านั้น เช่น วาฬ *Balaenoptera musculus* อยู่ในวงศ์ Balaenopteridae

[๗] ข้อมูลจากเอกสารเสนอที่ประชุมฝ่ายร่างกฎหมาย สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา เมื่อวันพุธที่ ๑๑ ตุลาคม ๒๕๔๙ จัดทำโดยสำนักกฎหมายต่างประเทศ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

๓) การใช้ภาษาต่างประเทศกำกับชื่อธาตุและสารเคมี ใช้อักษรโรมันพิมพ์เล็กทั้งหมด เช่น เนเบเลียม (อ. nobelium) บิสมัท (อ. bismuth) ฟลูออรีน (อ. fluorine) ก๊าด (อ. kerosene) แต่ในกรณีที่เป็นชื่อเฉพาะทางดาราศาสตร์ ราชบัณฑิตยสถานจะใช้อักษรโรมันพิมพ์ใหญ่เฉพาะกับอักษรแรกของคำ เช่น ยูเรนัส (อ. Uranus)

(ข) แนวทางการเขียนชื่อเฉพาะทางวิทยาศาสตร์ของพืชและสัตว์ตามหลักเกณฑ์ของ International Code of Botanical Nomenclature (ICBN)

การกำหนดชื่อเฉพาะทางวิทยาศาสตร์สำหรับสิ่งมีชีวิตต่าง ๆ จะกำหนดเป็นภาษาละติน ๒ คำ โดยคำแรกจะเป็นชื่อวงศ์ (genus) และคำที่สองจะเป็นชื่อเฉพาะ (specific epithet) ที่กำหนดโดยผู้ค้นพบสิ่งมีชีวิตนั้น สำหรับรูปแบบในการเขียนชื่อเฉพาะของพืชและสัตว์นั้น ICBN กำหนดให้ใช้อักษรพิมพ์ใหญ่กับอักษรแรกของชื่อวงศ์ โดยต้องเขียนชื่อทั้งหมดด้วยอักษรพิมพ์เอียง เช่น เมเพลแดง ให้เขียนว่า *Acer rubrum* แต่กรณีที่เป็นการเขียนแต่ชื่อวงศ์เพียงอย่างเดียวแล้ว ICBN กำหนดให้เขียนชื่อวงศ์ด้วยอักษรโรมันปกติโดยอักษรตัวแรกของคำเท่านั้นที่เป็นโรมันอักษรพิมพ์ใหญ่ เช่น วงศ์เมเพล ให้เขียนว่า Acer

(ค) แนวทางการใช้อักษรพิมพ์ใหญ่ของต่างประเทศ

Government Printing Office (GPO) ของประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งมีหน้าที่กำหนดรูปแบบ (style) ของเอกสารราชการของรัฐบาลกลางทั้งหมด ได้จัดทำ U.S. Government Printing Office: Style Manual ขึ้น เพื่อเป็นมาตรฐานกลางให้หน่วยงานของรัฐถือปฏิบัติในการจัดทำเอกสารราชการอันรวมถึงกฎหมายของรัฐบาลกลางด้วย ในขณะที่ European Commission’s Directorate - General for Translation ของสหภาพยุโรปก็ได้จัดทำ English Style Guide ขึ้นเพื่อให้เจ้าหน้าที่ของสหภาพยุโรปใช้เป็นแนวทางสำหรับการจัดทำเอกสารและแปลเอกสารของสหภาพยุโรปเป็นภาษาอังกฤษ

เมื่อตรวจสอบแนวทางของสหรัฐอเมริกาและสหภาพยุโรปดังกล่าวแล้ว สามารถสรุปหลักเกณฑ์ที่สำคัญของการใช้อักษรพิมพ์ใหญ่ได้ ดังนี้

๑) คำสามัญโดยปกติแล้วให้ใช้อักษรพิมพ์เล็ก เว้นแต่การเขียนชื่อของเอกสารหรือหัวข้อเท่านั้นที่สามารถใช้อักษรพิมพ์ใหญ่ได้

๒) คำเฉพาะหรือชื่อเฉพาะโดยปกติให้ใช้อักษรพิมพ์ใหญ่เป็นอักษรแรกของทุกคำโดยยกเว้นเฉพาะคำเชื่อม เช่น Department of Agriculture, the Court of Auditors, the Permanent Representatives Committee แต่ถ้าเป็นการเขียนชื่อของคณะกรรมการที่มีลักษณะชั่วคราว (ad hoc committee) ให้ใช้อักษรพิมพ์เล็กแทน เช่น the Polish delegation to a meeting

๓) ชื่อหรือคำเฉพาะทางภูมิศาสตร์โดยทั่วไป ให้ใช้อักษรพิมพ์ใหญ่เป็นอักษรแรกของคำ เช่น Far East, Middle East, the West แต่ถ้าคำดังกล่าวเป็นคำที่แสดงถึงลักษณะทางกายภาพทั่วไปแล้ว ให้ใช้อักษรพิมพ์เล็ก เช่น north, northern Virginia, west Florida

๔) การเขียนชื่อเฉพาะทางวิทยาศาสตร์ของพืชและสัตว์นั้น ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ของ ICBN

๕) การเขียนชื่อหมวดของหิน ยุคของหิน หรือศัพท์เฉพาะอื่นทางธรณีวิทยา ให้ใช้อักษรพิมพ์ใหญ่กับอักษรแรกของคำ เช่น Old Red Sandstone, Eldon formation, Tertiary period

๖) ชื่อหรือคำเฉพาะทางดาราศาสตร์ให้ใช้อักษรพิมพ์ใหญ่เป็นอักษรแรก เช่น Earth, Mercury, Jupiter

๗) การเขียนชื่อสารเคมีต่าง ๆ ให้เป็นไปตามแนวทางที่กำหนดโดย International Union of Pure and Applied Chemistry (IUPAC) โดยใช้อักษรพิมพ์เล็กกับชื่อสารเคมีทั้งหมด เช่น sulphur, ethyl alcohol, ethyl benzene

๘) การเขียนชื่อของกฎหมาย ข้อตกลงระหว่างประเทศ หรือข้อบังคับที่เป็นชื่อเฉพาะ ให้ใช้อักษรพิมพ์ใหญ่กับอักษรแรกของคำ เช่น Regulation (EEC) (No. 1837/80) แต่หากเป็นการอ้างถึงทั่ว ๆ ไปให้ใช้อักษรพิมพ์เล็กทั้งหมด เช่น regulation, directive, treaty

๙) การเขียนชื่อเฉพาะทางการค้าโดยปกติ ให้ใช้อักษรพิมพ์ใหญ่สำหรับอักษรแรกเท่านั้น เช่น Airbus, Boeing, Land Rover, Polaroid แต่ถ้าชื่อทางการค้าได้กลายเป็นคำสามัญแล้ว ให้ใช้อักษรพิมพ์เล็กทั้งหมด เช่น aspirin, gramophone, nylon, celluloid

(ง) แนวทางการใช้อักษรพิมพ์เอียงของต่างประเทศ

โดยหลักทั่วไปแล้ว การใช้อักษรพิมพ์เอียงในภาษาอังกฤษนั้นจะใช้เพื่อการเน้นให้เห็นถึงความแตกต่างจากคำอื่น ๆ เท่านั้น อย่างไรก็ดี U.S. Government Printing Office: Style Manual หรือ GPO และ English Style Guide ของสหภาพยุโรป ได้วางหลักเกณฑ์การใช้อักษรพิมพ์เอียง ดังนี้

๑) การเขียนชื่อเฉพาะทางวิทยาศาสตร์ของพืชและสัตว์ ให้เขียนด้วยอักษรพิมพ์เอียงตามระบบของ ICBN

๒) คำว่า *Resolved, Resolved further, Provided*, *provided, however, Provided further, And provided further และ ordered* ที่ปรากฏในกฎหมาย ข้อตกลงหรือหนังสือสัญญาระหว่างประเทศนั้น ให้ใช้เป็นอักษรพิมพ์เอียง เช่น *Resolved*, That (resolution)

๓) การเขียนชื่อคดีต่าง ๆ ให้ใช้อักษรพิมพ์เอียง เช่น *Timberlane Lumber Co. v. Bank of America*

๔) การเขียนคำศัพท์ภาษาอื่นที่มิใช่ภาษาอังกฤษในเอกสารภาษาอังกฤษ ให้ใช้อักษรพิมพ์เอียงเพื่อความชัดเจน เช่น *laissez-fair, ad hoc, fait accompli*

๕) การเขียนชื่อเฉพาะของยานพาหนะ ให้ใช้อักษรพิมพ์เอียง เช่น *SS America, H.M.S Hornet, space station Freedom, West Virginia class or type* แต่ชื่อเฉพาะของยานพาหนะบางชื่อ ให้ใช้อักษรพิมพ์ปกติ เช่น Air Force One, B-50, MiG-21, F-18 Hornet

๖) การเขียนอักษรที่ใช้แทนการแทนค่าหรือจำนวนเพื่อการคำนวณหรืออ้างอิงทางคณิตศาสตร์หรือวิทยาศาสตร์ ให้ใช้อักษรพิมพ์เอียง เช่น n^{th} degree, *x* dollars

๑๑.๓ แนวทางการใช้

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาได้พิจารณากำหนดแนวทางการเขียนภาษาต่างประเทศกำกับไว้ท้ายคำนิยาม ดังนี้[๕]

โดยหลัก ไม่ควรใช้ภาษาต่างประเทศกำกับศัพท์ในกฎหมายไทย แต่ในกรณีที่มีความจำเป็นต้องระบุไว้ ให้ถือปฏิบัติแนวทางการเขียนภาษาต่างประเทศ ดังนี้

(๑) คำสามัญให้ใช้อักษรพิมพ์เล็กทั้งหมด

(๒) คำเฉพาะให้ใช้อักษรพิมพ์ใหญ่สำหรับอักษรแรกของทุกคำ แล้วตามด้วยอักษรพิมพ์เล็ก และหากเป็นภาษาละตินให้ใช้ตัวพิมพ์เอียง

(๓) การเขียนชื่อเฉพาะของพืชและสัตว์ ให้ยึดหลักเกณฑ์ของ ICBN โดยใช้อักษรพิมพ์ใหญ่เฉพาะตัวอักษรแรกของคำแรก และเขียนชื่อทั้งหมดด้วยอักษรพิมพ์เอียง แต่ในกรณีที่เป็นการเขียนชื่อวงศ์ของพืชและสัตว์เพียงอย่างเดียว ให้เขียนชื่อวงศ์ด้วยอักษรโรมันพิมพ์เล็กปกติโดยอักษรตัวแรกเท่านั้นที่เป็นอักษรโรมันพิมพ์ใหญ่

(๔) การเขียนภาษาละตินทั่วไปในกฎหมาย ให้ใช้อักษรพิมพ์เอียงอย่างเดียว โดยไม่ใช้อักษรพิมพ์ใหญ่เป็นอักษรแรก

(๕) การเขียนภาษาต่างประเทศกำกับศัพท์ในกรณีอื่น ๆ เห็นควรยึดรูปแบบตาม U.S. Government Printing Office: Style Manual และ English Style Guide ของสหภาพยุโรป

[๕] บันทึกการประชุมฝ่ายร่างกฎหมาย ครั้งที่ ๓๗/๒๕๔๙ วันที่ ๑๑ ตุลาคม ๒๕๔๙

๑๒. แบบการพิมพ์ร่างกฎหมาย

เพื่อให้การจัดพิมพ์ร่างกฎหมายมีแนวทางเดียวกัน ที่ประชุมฝ่ายร่างกฎหมาย ครั้งที่ ๔๔ เมื่อวันที่ ๑ ธันวาคม ๒๕๔๗ ได้มีมติให้จัดทำรูปแบบการพิมพ์ร่างกฎหมาย เพื่อจะได้เป็นบรรทัดฐานเดียวกัน โดยมีรูปแบบดังต่อไปนี้

แบบการพิมพ์ร่างพระราชบัญญัติฉบับใหม่

บันทึกหลักการและเหตุผล
ประกอบร่างพระราชบัญญัติ.....
พ.ศ. ....

๑ นิ้ว — เว้น ๑ บรรทัด

หลักการ

๑ นิ้ว — เว้น ๑ บรรทัด

ให้มีกฎหมายว่าด้วย.....

เว้น ๑ บรรทัด

เหตุผล

๑ นิ้ว — เว้น ๑ บรรทัด

โดยที่/เนื่องจาก.....
.....
.....
.....จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

ร่าง
พระราชบัญญัติ
.....
พ.ศ.⌊....

๑ นิ้ว } เว้น ๑ บรรทัด

.....
.....
.....

๑ นิ้ว ๑.๕ นิ้ว } เว้น ๑ บรรทัด

.....

.....
๑.๕ นิ้ว } เว้น ๑ บรรทัด

โดยที่เป็นการสมควรมีกฎหมายว่าด้วย..... } เว้น ๑ บรรทัด

พระราชบัญญัตินี้มีบทบัญญัติบางประการเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคล⌊ซึ่งมาตรา⌊๒๖⌋ประกอบกับมาตรา⌊..⌋มาตรา⌊..⌋มาตรา⌊..⌋มาตรา⌊..⌋และมาตรา⌊..⌋ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย⌊บัญญัติให้กระทำได้โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย } เว้น ๑ บรรทัด

เหตุผลและความจำเป็นในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลตามพระราชบัญญัตินี้⌊เพื่อ.....*(ให้อธิบายเหตุผลความจำเป็นในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพ)*.....⌋ซึ่งการตราพระราชบัญญัตินี้สอดคล้องกับเงื่อนไขที่บัญญัติไว้ในมาตรา⌊๒๖⌋ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยแล้ว } เว้น ๑ บรรทัด

.....
.....

} เว้น ๑ บรรทัด

มาตรา⌊๑⌋⌊พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า⌊“พระราชบัญญัติ.....⌊พ.ศ.⌊....”

} เว้น ๑ บรรทัด

มาตรา⌊๒⌋⌊พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับ.....

} เว้น ๑ บรรทัด

มาตรา⌊๓⌋⌊.....
.....

มาตรา [๔] .....

.....

เว้น ๒ บรรทัด

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

๑.๕ นิ้ว

เว้น ๒ บรรทัด

.....

นายกรัฐมนตรี

แบบการพิมพ์ร่างพระราชบัญญัติฉบับปรับปรุง

บันทึกหลักการและเหตุผล
ประกอบร่างพระราชบัญญัติ.....
พ.ศ. ....

๑ นิ้ว — เว้น ๑ บรรทัด

หลักการ

๑ นิ้ว — เว้น ๑ บรรทัด

ปรับปรุงกฎหมายว่าด้วย.....

เว้น ๑ บรรทัด

เหตุผล

๑ นิ้ว — เว้น ๑ บรรทัด

โดยที่/เนื่องจาก.....
.....
.....
.....จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

ร่าง
พระราชบัญญัติ
.....
พ.ศ.[....

๑ นิ้ว } เว้น ๑ บรรทัด

.....
.....
.....

๑ นิ้ว ๑.๕ นิ้ว } เว้น ๑ บรรทัด

.....
.....

๑.๕ นิ้ว } เว้น ๑ บรรทัด

โดยที่เป็นการสมควรปรับปรุงกฎหมายว่าด้วย..... } เว้น ๑ บรรทัด

พระราชบัญญัตินี้มีบทบัญญัติบางประการเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคล[ซึ่งมาตรา[๒๖[ประกอบกับมาตรา[..[มาตรา[..[มาตรา[..[มาตรา[..[และมาตรา[..[ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย[บัญญัติให้กระทำได้โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

} เว้น ๑ บรรทัด

เหตุผลและความจำเป็นในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลตามพระราชบัญญัตินี้[เพื่อ.....*(ให้อธิบายเหตุผลความจำเป็นในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพ)*.....[ซึ่งการตราพระราชบัญญัตินี้สอดคล้องกับเงื่อนไขที่บัญญัติไว้ในมาตรา[๒๖[ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยแล้ว

} เว้น ๑ บรรทัด

.....
.....

} เว้น ๑ บรรทัด

มาตรา[๑][[พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า"พระราชบัญญัติ.....[พ.ศ.[...."

} เว้น ๑ บรรทัด

มาตรา[๒][[พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับ.....

} เว้น ๑ บรรทัด

มาตรา[๓][[ให้ยกเลิก.....
.....

มาตรา[๔].....

.....

เว้น ๒ บรรทัด

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

๑.๕ นิ้ว

เว้น ๒ บรรทัด

.....

นายกรัฐมนตรี

แบบการพิมพ์ร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติม

บันทึกหลักการและเหตุผล
ประกอบร่างพระราชบัญญัติ.....⌊(ฉบับที่⌊..)
พ.ศ.⌊....

๑ นิ้ว } เว้น ๑ บรรทัด

หลักการ

๑ นิ้ว } เว้น ๑ บรรทัด

- แก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติ.....⌊พ.ศ.⌊....⌊ดังต่อไปนี้
(๑)⌊.....⌊(แก้ไขเพิ่มเติม/เพิ่ม/ยกเลิกมาตรา⌊..)
(๒)⌊.....⌊(แก้ไขเพิ่มเติม/เพิ่ม/ยกเลิกมาตรา⌊..)
- แก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติ.....⌊พ.ศ.⌊....⌊เพื่อ.....⌊
(แก้ไขเพิ่มเติม/เพิ่ม/ยกเลิกมาตรา⌊..)

} เว้น ๑ บรรทัด

เหตุผล

๑ นิ้ว } เว้น ๑ บรรทัด

โดยที่/เนื่องจาก.....
.....
.....
.....⌊⌊จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

ร่าง
พระราชบัญญัติ
.....⌊(ฉบับที่⌋..)
พ.ศ.⌊....

๑ นิ้ว } เว้น ๑ บรรทัด

.....

.....

.....

๑ นิ้ว ๑.๕ นิ้ว } เว้น ๑ บรรทัด

.....

.....

๑.๕ นิ้ว } เว้น ๑ บรรทัด

โดยที่เป็นการสมควรแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายว่าด้วย..... } เว้น ๑ บรรทัด

พระราชบัญญัตินี้มีบทบัญญัติบางประการเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคล⌊ซึ่งมาตรา⌊๒๖⌋ประกอบกับมาตรา⌊..⌋มาตรา⌊..⌋มาตรา⌊..⌋มาตรา⌊..⌋และมาตรา⌊..⌋ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย⌋บัญญัติให้กระทำได้โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย } เว้น ๑ บรรทัด

เหตุผลและความจำเป็นในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลตามพระราชบัญญัตินี้⌊เพื่อ.....*(ให้อธิบายเหตุผลความจำเป็นในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพ)*.....⌋ซึ่งการตราพระราชบัญญัตินี้สอดคล้องกับเงื่อนไขที่บัญญัติไว้ในมาตรา⌊๒๖⌋ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยแล้ว } เว้น ๑ บรรทัด

.....

.....

มาตรา⌊๑⌋⌊พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า⌊“พระราชบัญญัติ....⌊(ฉบับที่⌋..)⌊พ.ศ.⌊....” } เว้น ๑ บรรทัด

มาตรา⌊๒⌋⌊พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับ..... } เว้น ๑ บรรทัด

มาตรา⌊๓⌋⌊ให้ยกเลิกความในมาตรา⌊..⌋มาตรา⌊..⌋และมาตรา⌊..⌋แห่งพระราชบัญญัติ .....⌊พ.ศ.⌋....⌊และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

"มาตรา⌊..⌋⌊.....

.....

มาตรา⌊..⌋⌊.....

.....

มาตรา⌊..⌋⌊.....

....."

} เว้น ๑ บรรทัด

มาตรา⌊๔⌋⌊.....

.....

} เว้น ๒ บรรทัด

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

} เว้น ๒ บรรทัด

๑.๕ นิ้ว

.....

นายกรัฐมนตรี

แบบการพิมพ์ร่างพระราชบัญญัติยกเลิก

บันทึกหลักการและเหตุผล
ประกอบร่างพระราชบัญญัติ.....
พ.ศ. ....

๑ นิ้ว } เว้น ๑ บรรทัด

หลักการ

๑ นิ้ว } เว้น ๑ บรรทัด

ยกเลิก.....

เว้น ๑ บรรทัด

เหตุผล

๑ นิ้ว } เว้น ๑ บรรทัด

โดยที่/เนื่องจาก.....
.....
.....
.....จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

ร่าง
พระราชบัญญัติ
ยกเลิก.....
พ.ศ.⌊....

๑ นิ้ว } เว้น ๑ บรรทัด

.....
.....
.....

๑.๕ นิ้ว } เว้น ๑ บรรทัด

๑ นิ้ว .....

.....
๑.๕ นิ้ว } เว้น ๑ บรรทัด

โดยที่เป็นการสมควรยกเลิกกฎหมาย..... } เว้น ๑ บรรทัด

.....

} เว้น ๑ บรรทัด

มาตรา⌊๑⌋⌊พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า⌊“พระราชบัญญัติยกเลิก.....⌋
พ.ศ.⌊....”

} เว้น ๑ บรรทัด

มาตรา⌊๒⌋⌊พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับ..... } เว้น ๑ บรรทัด

มาตรา⌊๓⌋⌊ให้ยกเลิก.....

.....

มาตรา⌊๔⌋⌊.....

.....

} เว้น ๒ บรรทัด

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

๑.๕ นิ้ว } เว้น ๒ บรรทัด

.....

นายกรัฐมนตรี

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

เอกสารภาษาไทย

กาญจนารัตน์ ลีวิโรจน์. “การร่างกฎหมาย : แบบของกฎหมาย.” *วารสารกฎหมาย*. เล่มที่ ๑๔ ตอนที่ ๓, (ธันวาคม ๒๕๓๖) : ๑๐๓-๑๓๗.

คณิต ณ นคร. “ปัญหาในการใช้ดุลพินิจของอัยการ.” *วารสารอัยการ*. ปีที่ ๕ ฉบับที่ ๕๗, (กันยายน ๒๕๒๕) : ๓๑ – ๕๗.

จิรศักดิ์ จิรวดี และคณะ. *คู่มือการปฏิบัติงานพิจารณาวินิจฉัยเรื่องร้องทุกข์เกี่ยวกับความผิดชดใช้ค่าเสียหาย*, กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, ๒๕๓๘. (อัดสำเนา)

ชัยวัฒน์ วงศ์วัฒนศานต์. *กฎหมายวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง*. กรุงเทพฯ : จิรรัชการพิมพ์, ๒๕๔๐.

_____. “การยกร่างกฎหมาย,” เอกสารประกอบการฝึกอบรมนิติกร หลักสูตรการร่างกฎหมาย (ครั้งที่ ๑). ณ ศูนย์ฝึกอบรม ปตท. เขาบ่อยา อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, ๒๕๓๑.

ฝ่ายพัฒนากฎหมาย. “คู่มือตรวจสอบความจำเป็นในการตรากฎหมาย.” กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, [ม.ป.ป.] : ๑. (อัดสำเนา)

ดับเบิ้ลยู เฮช นิวแมน. “คณะกรรมการ : การปฏิบัติให้มีประสิทธิภาพ.” แปลจากบทที่ ๑๔ ของหนังสือ Administrative Action: The Technique of Organization and Management (2nd, 1963), โดย ชัยวัฒน์ วงศ์วัฒนศานต์. *วารสารกฎหมายปกครอง*. เล่ม ๒ ตอนที่ ๑, (เมษายน ๒๕๒๖) : ๖๓ – ๖๗.

ธรรมนิตย์ สุมันตกุล. “แบบกฎหมายเกี่ยวกับคณะกรรมการ.” เอกสารประกอบการบรรยายหลักสูตรนักกฎหมายกฤษฎีกา รุ่นที่ ๓. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, ๒๕๔๗.

_____. “การตรวจสอบกฎหมายระดับพระราชบัญญัติ.” เอกสารประกอบการฝึกอบรมนิติกร หลักสูตรการร่างกฎหมายระดับต้น. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, ๒๕๔๗.

_____. “รูปแบบและโครงสร้างกฎหมายระดับพระราชบัญญัติ.” กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา : ๕๖ – ๕๗. (อัดสำเนา)

_____. “คู่มือการควบคุมคุณภาพของกฎ : กรณีศึกษาคู่มือการออกกฎของประเทศออสเตรเลีย.” *วารสารกฎหมายปกครอง*. เล่ม ๒๔ ตอน ๓, (๒๕๕๐) : ๙๗ - ๑๓๐.

นิพนธ์ ฮะกีมี. “คู่มือเบื้องต้นในการร่างพระราชบัญญัติ.” เอกสารประกอบการอบรมโครงการฝึกอบรม หลักสูตรนักกฎหมายกฤษฎีกา รุ่นที่ ๓. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, ๒๕๔๗.

มนตรี ชนกนำชัย. “มาตรการบังคับของฝ่ายปกครองในระบบกฎหมายไทย.” วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๐.

ปานตา ศิริวัฒน์. “รูปร่างของพระราชบัญญัติ.” *วารสารนิติศาสตร์.* ปีที่ ๒๔ ฉบับที่ ๑, (มีนาคม ๒๕๓๗) : ๑๒๐ – ๑๓๖.

มีชัย ฤชุพันธุ์. “กระบวนการนิติบัญญัติ.” เอกสารคำบรรยายพิเศษ. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, ๒๕๔๑.

_____. “แนวความคิดและข้อสังเกตในการร่างกฎหมาย.” เอกสารคำบรรยายพิเศษ ณ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, ๒๕๔๑.

_____. “แนวความคิดและข้อสังเกตในการร่างกฎหมาย.” เอกสารคำบรรยายพิเศษแก่นิติกร เจ้าหน้าที่บริหารของหน่วยราชการและรัฐวิสาหกิจต่าง ๆ. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, ๒๕๔๓.

_____. “รูปแบบและโครงสร้างกฎหมายระดับพระราชบัญญัติและวิธีการร่างพระราชบัญญัติ : กรณีศึกษา.” เอกสารประกอบการบรรยายหลักสูตรการร่างกฎหมายระดับต้น สำหรับนิติกร ระดับ ๓ - ๕ รุ่นที่ ๑. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, ๒๕๔๗.

ฤทัย หงส์สิริ. “นิติกรรมทางปกครอง.” *คู่มือการศึกษาวิชากฎหมายปกครอง.* กรุงเทพฯ : สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, ๒๕๒๕.

วรพจน์ วิศรุตพิชญ์. “หลักการว่าด้วยการกระทำทางปกครองต้องชอบกฎหมาย.” *คู่มือการศึกษาวิชากฎหมายปกครอง*. สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, ๒๕๔๕.

สถิตย์ เล็งไธสง. “อำนาจศาล.” *วารสารนิติศาสตร์.* เล่ม ๓ ตอน ๓, (ธันวาคม ๒๕๑๕) : ๑๐๓ - ๑๑๖.

สมภพ โหตระกิตย์. “การร่างกฎหมาย.” ในหนังสือครบรอบหกสิบปีของสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. กรุงเทพฯ, ๒๕๓๓.

สมยศ เชื้อไทย. *คำอธิบายวิชากฎหมายแพ่ง : หลักทั่วไป.* เล่ม ๑. กรุงเทพฯ : วิญญูชน, ๒๕๔๐.

สหธน รัตนไพจิตร. “ความประสงค์ของการลงโทษทางอาญา : ศึกษาเฉพาะประเทศไทยสมัยใช้กฎหมายลักษณะอาญาและประมวลกฎหมายอาญา.” วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๒๗.

สิริพันธ์ พลรบ. “คณะกรรมการในทางปกครองตามพระราชบัญญัติในประเทศไทย” วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตร์มหาบัณฑิต ภาควิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๒.

สุนีย์ มัลลิกะมาลย์. *การบังคับใช้กฎหมายสิ่งแวดล้อม.* ศูนย์กฎหมายและพัฒนาสิ่งแวดล้อม คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. กรุงเทพฯ : นิติธรรม, ๒๕๔๒.

เสริม วินิจฉัยกุล. “การทำกฎหมาย.” *วารสารราชบัณฑิตยสถาน.* : ๔.

หยุด แสงอุทัย. “การร่างกฎหมาย.” ในอนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพ ศาสตราจารย์ ดร.หยุด แสงอุทัย. กรุงเทพฯ : บพิธการพิมพ์, ๒๕๒๓.

อมร จันทรสมบูรณ์. *บทความกึ่งวิชาการ เรื่อง การเล่มเกมการยื่นญัตติให้ศาลรัฐธรรมนูญตีความ พรก. ตามมาตรา ๒๑๘ มาตรา ๒๑๙ (เกมของใคร).* เล่ม ๒. รวบรวมโดยสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, ๒๕๔๒.

อัชพร จารุจินดา. “หลักเบื้องต้นในการร่างกฎหมาย.” กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, [ม.ป.ป.] : ๑. (อัดสำเนา)

ฮาโรว์ ครูท และซีริล โอ ดอนแนล. “องค์กรแบบคณะกรรมการ.” แปลจากบทที่ ๑๗ ของหนังสือ Management: A systems and Contingency Analysis of Managerial Functions (6th ed.,1976), โดย ชัยวัฒน์ วงศ์วัฒนศานต์. *วารสารกฎหมายปกครอง.* เล่ม ๒ ตอนที่ ๑, (เมษายน ๒๕๒๖) : ๕๑ – ๖๒.

เอกสารภาษาต่างประเทศ

G.C. Thornton . Legislative Drafting . (4th) Butterworths : London Dublin Edinburgh. 1996 .

บันทึกการประชุมฝ่ายร่างกฎหมาย

บันทึกการประชุมฝ่ายร่างกฎหมาย ครั้งที่ ๒๓/๒๕๒๓ วันที่ ๒๘ สิงหาคม ๒๕๒๓
บันทึกการประชุมฝ่ายร่างกฎหมาย ครั้งที่ ๒๘/๒๕๒๓ วันที่ ๒ ตุลาคม ๒๕๒๓
บันทึกการประชุมฝ่ายร่างกฎหมาย คณะที่ ๑ - ๘ ครั้งที่ ๑ - ๑/๒๕๓๘ วันที่ ๑๐ พฤศจิกายน ๒๕๓๘
บันทึกการประชุมฝ่ายร่างกฎหมาย ครั้งที่ ๑๕ - ๑๒/๒๕๓๙ วันที่ ๑ เมษายน ๒๕๓๙
บันทึกการประชุมฝ่ายร่างกฎหมาย ครั้งที่ ๑๖ - ๑๓/๒๕๓๙ วันที่ ๒๙ เมษายน ๒๕๓๙
บันทึกการประชุมฝ่ายร่างกฎหมาย ครั้งที่ ๔๖ - ๖/๒๕๔๐ วันที่ ๑๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๐
บันทึกการประชุมฝ่ายร่างกฎหมาย ครั้งที่ ๑๖/๒๕๔๓ วันที่ ๑๙ เมษายน ๒๕๔๓

บันทึกการประชุมฝ่ายร่างกฎหมาย ครั้งที่ ๓๐/๒๕๔๔ วันที่ ๕ กันยายน ๒๕๔๔
บันทึกการประชุมฝ่ายร่างกฎหมาย ครั้งที่ ๓/๒๕๔๕ วันที่ ๑๖ มกราคม ๒๕๔๕
บันทึกการประชุมฝ่ายร่างกฎหมาย ครั้งที่ ๕/๒๕๔๕ วันที่ ๓๐ มกราคม ๒๕๔๕
บันทึกการประชุมฝ่ายร่างกฎหมาย ครั้งที่ ๒๔/๒๕๔๕ วันที่ ๑๙ มิถุนายน ๒๕๔๕
บันทึกการประชุมฝ่ายร่างกฎหมาย ครั้งที่ ๔๙/๒๕๔๕ วันที่ ๒๕ ธันวาคม ๒๕๔๕
บันทึกการประชุมฝ่ายร่างกฎหมาย ครั้งที่ ๒๐/๒๕๔๙ วันที่ ๓๑ พฤษภาคม ๒๕๔๙
บันทึกการประชุมฝ่ายร่างกฎหมาย ครั้งที่ ๓๐/๒๕๔๙ วันที่ ๑๖ สิงหาคม ๒๕๔๙
บันทึกการประชุมฝ่ายร่างกฎหมาย ครั้งที่ ๓๖/๒๕๔๙ วันที่ ๔ ตุลาคม ๒๕๔๙
บันทึกการประชุมฝ่ายร่างกฎหมาย ครั้งที่ ๒/๒๕๕๐ วันที่ ๑๗ มกราคม ๒๕๕๐
บันทึกการประชุมฝ่ายร่างกฎหมาย ครั้งที่ ๔/๒๕๕๐ วันที่ ๓๑ มกราคม ๒๕๕๐
บันทึกการประชุมฝ่ายร่างกฎหมาย ครั้งที่ ๑๐/๒๕๕๐ วันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๕๐
บันทึกการประชุมฝ่ายร่างกฎหมาย ครั้งที่ ๑๘/๒๕๕๐ วันที่ ๓๐ พฤษภาคม ๒๕๕๐
บันทึกการประชุมฝ่ายร่างกฎหมาย ครั้งที่ ๒๘/๒๕๕๐ วันที่ ๑๕ สิงหาคม ๒๕๕๐
บันทึกการประชุมฝ่ายร่างกฎหมาย ครั้งที่ ๔๑/๒๕๕๐ วันที่ ๒๘ พฤศจิกายน ๒๕๕๐
บันทึกการประชุมฝ่ายร่างกฎหมาย ครั้งที่ ๑๔/๒๕๕๑ วันที่ ๙ เมษายน ๒๕๕๑

เรื่องเสร็จ

เรื่องเสร็จที่ ๙/๒๔๗๓ เรื่อง ร่างพระราชบัญญัติรถยนตร์ พุทธศักราช ๒๔๗๓
เรื่องเสร็จที่ ๑ - ๒/๒๔๗๙ เรื่อง ร่างพระราชบัญญัติการทะเบียนราษฎร พ.ศ. ๒๔๗๗
เรื่องเสร็จที่ ๖๘/๒๔๗๙ บันทึก เรื่อง การบัญญัติเก็บค่าธรรมเนียมต่าง ๆ
เรื่องเสร็จที่ ๑๓๖/๒๔๘๘ เรื่อง แบบร่างพระราชบัญญัติและแบบร่างพระราชกฤษฎีกา
เรื่องเสร็จที่ ๑๔๖/๒๔๙๔ บันทึก เรื่อง หารือการใช้บังคับกฎกระทรวงการคลังและพระราชกฤษฎีกา
เรื่องเสร็จที่ ๑๙๔/๒๔๙๔ เรื่อง ร่างพระราชบัญญัติยกเลิกกฎหมายว่าด้วยจังกอบในเขตจัดบำรุงสถานที่ชายทะเลทิศตะวันตก (เกี่ยวกับพระราชบัญญัติยกเลิกกฎหมายว่าด้วยจังกอบในเขตจัดบำรุงสถานที่ชายทะเลทิศตะวันตก)
เรื่องเสร็จที่ ๑๓๘/๒๔๙๗ บันทึก เรื่อง ผู้รักษาการตามกฎหมาย
เรื่องเสร็จที่ ๑๓๒/๒๕๐๐ บันทึก เรื่อง หารือการแต่งตั้งสมาชิกสภาเทศบาลประเภทที่ ๒
เรื่องเสร็จที่ ๑๗๙/๒๕๑๐ เรื่อง ร่างพระราชบัญญัติการค้ำประกันของรัฐบาล พ.ศ. ....
เรื่องเสร็จที่ ๑๗๒/๒๕๑๔ เรื่อง ร่างพระราชบัญญัติควบคุมการจัดสรรที่ดิน พ.ศ. ....
เรื่องเสร็จที่ ๒๙๖/๒๕๑๖ บันทึก เรื่อง ปัญหาข้อกฎหมายตามกฎหมายว่าด้วยแร่ (คุณสมบัติของผู้ขออาชญาบัตร ประทานบัตรชั่วคราว และประทานบัตร)

เรื่องเสร็จที่ ๑๐๖/๒๕๑๗ เรื่อง ร่างพระราชบัญญัติสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล พ.ศ. ....

เรื่องเสร็จที่ ๒๗๖/๒๕๑๘ บันทึก เรื่อง การแต่งตั้งกรรมการในรัฐวิสาหกิจ

เรื่องเสร็จที่ ๑๗๖/๒๕๒๓ เรื่อง ร่างพระราชบัญญัติการประกอบอาชีพงานก่อสร้าง (ฉบับที่ ..) พ.ศ. ....

เรื่องเสร็จที่ ๗๒/๒๕๒๔ บันทึก เรื่อง การแต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิในคณะกรรมการส่วนจังหวัดกำหนดราคาสินค้าและป้องกันการผูกขาด (ข้อสังเกตของเลขาธิการคณะกรรมการกฤษฎีกา ประกอบความเห็นของคณะกรรมการกฤษฎีกา (กรรมการร่างกฎหมาย คณะที่ ๒) เรื่อง การแต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิในคณะกรรมการส่วนจังหวัดกำหนดราคาสินค้าและป้องกันการผูกขาด (กรณีคำสั่งจังหวัดสมุทรปราการ))

เรื่องเสร็จที่ ๔๔๙ - ๔๕๔/๒๕๒๔ เรื่อง ร่างพระราชบัญญัติอาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน วัตถุระเบิดดอกไม้เพลิง และสิ่งเทียมอาวุธปืน (ฉบับที่ ..) พ.ศ. .... ร่างพระราชบัญญัติโรงแรม (ฉบับที่ ..) พ.ศ. .... ร่างพระราชบัญญัติสถานบริการ (ฉบับที่ ..) พ.ศ. .... ร่างพระราชบัญญัติโรงรับจำนำ (ฉบับที่ ..) พ.ศ. .... ร่างพระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ ..) พ.ศ. .... และร่างพระราชบัญญัติการทะเบียนคนต่างด้าว (ฉบับที่ ..) พ.ศ. ....

เรื่องเสร็จที่ ๘๖ - ๘๘/๒๕๒๕ เรื่อง ร่างพระราชบัญญัติสาธารณสุข (ฉบับที่ ..) พ.ศ. ....

เรื่องเสร็จที่ ๒๗๓/๒๕๒๕ บันทึก เรื่อง การนับวาระการดำรงตำแหน่งของกรรมการในคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ

เรื่องเสร็จที่ ๒๖๐/๒๕๒๘ บันทึก เรื่อง ปัญหาตามพระราชบัญญัติวิทยาลัยครู พ.ศ. ๒๕๑๘ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติวิทยาลัยครู (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๒๗ (การแต่งตั้งคณะกรรมการประจำวิทยาลัยครู และการดำรงตำแหน่งของอธิการวิทยาลัยครู)

เรื่องเสร็จที่ ๓๘๗/๒๕๒๘ บันทึก เรื่อง ปัญหาตามกฎหมายว่าด้วยการเดินเรือในน่านน้ำไทย (การออกกฎกระทรวงกำหนดค่าธรรมเนียมการใช้ท่าเทียบเรือเฉพาะส่วนที่เป็นชายตลิ่ง ซึ่งเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน ตามมาตรา ๑๐ แห่งพระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำไทยฯ)

เรื่องเสร็จที่ ๑๑๙/๒๕๓๐ บันทึก เรื่อง การแต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิในคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคตามมาตรา ๙ แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. ๒๕๒๒ จะตั้งโดยใช้ชื่อตำแหน่งแทนชื่อบุคคลได้หรือไม่ (กรณีการเปลี่ยนแปลงกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ จาก พล.ต.อ. ณรงค์ มหานนท์ เป็นอธิบดีกรมตำรวจหรือผู้แทน)

เรื่องเสร็จที่ ๑๖๐/๒๕๓๐ บันทึก เรื่อง วาระการดำรงตำแหน่งของอธิการบดี คณบดี และหัวหน้าภาควิชา การรักษาการในตำแหน่งและการรักษาราชการแทน ตามพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ พ.ศ. ๒๕๒๒

เรื่องเสร็จที่ ๗/๒๕๓๑ บันทึก เรื่อง ปัญหาข้อกฎหมายตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. ๒๕๑๑ (คณะกรรมการดำเนินการของสันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทย ซึ่งครบวาระการดำรงตำแหน่งแล้วตามมาตรา ๑๑๐ มีอำนาจดำเนินงานต่อไปจนกว่าคณะกรรมการดำเนินการฯ ชุดใหม่เข้ารับหน้าที่ได้หรือไม่)

เรื่องเสร็จที่ ๔๒๖/๒๕๓๑ บันทึก เรื่อง องค์คณะของคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค ตามมาตรา ๙ แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. ๒๕๒๒

เรื่องเสร็จที่ ๖๑/๒๕๓๒ เรื่อง ร่างพระราชบัญญัติเปลี่ยนแปลงเขตอำนาจศาลจังหวัดมีนบุรี พ.ศ. ....

เรื่องเสร็จที่ ๖๓/๒๕๓๔ เรื่อง ร่างพระราชบัญญัติการเดินอากาศ (ฉบับที่ ..) พ.ศ. .... (บันทึก เรื่อง การให้เอกชนที่เป็นบุคคลธรรมดาและนิติบุคคลมีและใช้อากาศยานส่วนบุคคล)

เรื่องเสร็จที่ ๔๒๕/๒๕๓๕ บันทึก เรื่อง การมอบอำนาจให้ปฏิบัติราชการแทนกรรมการที่กฎหมายแต่งตั้งโดยระบุตำแหน่ง

เรื่องเสร็จที่ ๔๘๑/๒๕๓๕ บันทึก เรื่อง การดำรงตำแหน่งทางการเมืองของกรรมการและผู้บริหารรัฐวิสาหกิจ

เรื่องเสร็จที่ ๑๓๙/๒๕๓๖ บันทึก เรื่อง การใช้บังคับประกาศผู้อำนวยการทางหลวงที่ออกตามพระราชบัญญัติทางหลวง พ.ศ. ๒๕๓๕

เรื่องเสร็จที่ ๒๓๓/๒๕๓๗ เรื่อง ร่างพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ....

เรื่องเสร็จที่ ๓๘๙/๒๕๓๗ เรื่อง ร่างพระราชบัญญัติธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ฉบับที่ ..) พ.ศ. ....

เรื่องเสร็จที่ ๗๘๗/๒๕๓๗ เรื่อง ร่างพระราชบัญญัติวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์ (ฉบับที่ ..) พ.ศ. ....

เรื่องเสร็จที่ ๒๗๗/๒๕๓๘ เรื่อง ร่างพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๒๒ (ฉบับที่ ..) พ.ศ. ....

เรื่องเสร็จที่ ๔๘/๒๕๔๐ เรื่อง ร่างพระราชบัญญัติโอนบุคลากร ทรัพย์สินและงบประมาณของวิทยาลัยเทคนิคการสัตวแพทย์ กรมปศุสัตว์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ไปให้มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ทบวงมหาวิทยาลัย พ.ศ. ....

เรื่องเสร็จที่ ๖๑/๒๕๔๐ เรื่อง หารือแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙

เรื่องเสร็จที่ ๘๒ - ๘๔/๒๕๔๐ เรื่อง การจัดตั้งศาลปกครอง (ร่างพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ....)

เรื่องเสร็จที่ ๙๗/๒๕๔๐ เรื่อง ร่างพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการปกปิดหรือเปลี่ยนสภาพทรัพย์สินที่เกี่ยวพันกับการกระทำความผิด พ.ศ. ....

เรื่องเสร็จที่ ๑๖๗/๒๕๔๐ บันทึก เรื่อง การพ้นจากตำแหน่งกรรมการบริหารตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. ๒๕๓๗

เรื่องเสร็จที่ ๑๙๑/๒๕๔๐ เรื่อง ร่างพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว พ.ศ. ....

เรื่องเสร็จที่ ๒๙๗/๒๕๔๐ เรื่อง ร่างพระราชบัญญัติตัวกลางเฉพาะกิจเพื่อการแปลงสินทรัพย์ให้เป็นหลักทรัพย์ พ.ศ. ....

เรื่องเสร็จที่ ๓๐๐/๒๕๔๐ เรื่อง ร่างพระราชบัญญัติบรรษัทตลาดรองเงินกู้ที่อยู่อาศัย พ.ศ. ....

เรื่องเสร็จที่ ๓๑๔ - ๓๑๕/๒๕๔๐ เรื่อง การปรับปรุงส่วนราชการของกระทรวงการต่างประเทศ (การขอจัดตั้งกรมการกงสุล) (ร่างพระราชบัญญัติโอนอำนาจหน้าที่และกิจการบริหารบางส่วนของสำนักงานปลัดกระทรวง กระทรวงการต่างประเทศ ไปเป็นของกรมการกงสุล กระทรวงการต่างประเทศ พ.ศ. ....)

เรื่องเสร็จที่ ๕๒๗/๒๕๔๐ เรื่อง ร่างพระราชบัญญัติบัตรประจำตัวข้าราชการ พนักงานเทศบาล พนักงานสุขาภิบาล พนักงานส่วนตำบล และพนักงานองค์การของรัฐ พ.ศ. ....

เรื่องเสร็จที่ ๕๓๘ - ๕๔๐/๒๕๔๐ เรื่อง การยกเลิกพระราชบัญญัติเมืองพัทยา

เรื่องเสร็จที่ ๗๙๗/๒๕๔๐ บันทึก เรื่อง องค์ประกอบของคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินตามพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๓๔

เรื่องเสร็จที่ ๑๐/๒๕๔๑ บันทึก เรื่อง การนำหลักการตามพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ มาใช้บังคับกับการกระทำละเมิดของเจ้าหน้าที่ก่อนบังคับใช้กฎหมาย

เรื่องเสร็จที่ ๖๒/๒๕๔๑ บันทึก เรื่อง ปัญหาข้อกฎหมายตามพระราชบัญญัติสุขาภิบาล พ.ศ. ๒๔๙๕ (กรณีบทบัญญัติในพระราชบัญญัติสุขาภิบาล พ.ศ. ๒๔๙๕ ไม่สอดคล้องกับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย)

เรื่องเสร็จที่ ๖๔ /๒๕๔๑ เรื่อง ร่างพระราชบัญญัติองค์การมหาชนอิสระ พ.ศ. ....

เรื่องเสร็จที่ ๘๖/๒๕๔๑ บันทึก เรื่อง การวางแบบกฎหมายให้สอดคล้องกับมาตรา ๒๙ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

เรื่องเสร็จที่ ๑๖๗/๒๕๔๑ เรื่อง ร่างพระราชบัญญัติเงินเดือน เงินประจำตำแหน่งและประโยชน์ตอบแทนอื่นของผู้ดำรงตำแหน่งตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ....

เรื่องเสร็จที่ ๑๘๔/๒๕๔๑ เรื่อง การปรับปรุงกฎหมายท้องถิ่นเพื่อให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ร่างพระราชบัญญัติยกเลิกพระราชบัญญัติสุขาภิบาล พ.ศ. ๒๔๙๕ พ.ศ. ....)

เรื่องเสร็จที่ ๒๐๔ - ๒๐๕/๒๕๔๒ เรื่อง ร่างพระราชบัญญัติกองทุนสำรองเลี้ยงชีพ (ฉบับที่ ..) พ.ศ. .... และร่างพระราชบัญญัติหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (ฉบับที่ ..) พ.ศ. ....

เรื่องเสร็จที่ ๒๖๑ - ๒๖๒/๒๕๔๒ เรื่อง ร่างพระราชบัญญัติราคาศุลกากร พ.ศ. .... และร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมพระราชกำหนดพิกัดอัตราศุลกากร พ.ศ. ๒๕๓๐ (ฉบับที่ ..) พ.ศ. ....

เรื่องเสร็จที่ ๓๐๓/๒๕๔๑ บันทึก เรื่อง การพ้นจากตำแหน่งของนายกสภามหาวิทยาลัยและกรรมการสภามหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

เรื่องเสร็จที่ ๔๒๖/๒๕๔๑ เรื่อง ร่างพระราชบัญญัติบำเหน็จบำนาญข้าราชการส่วนท้องถิ่น (ฉบับที่ ..) พ.ศ. ....

เรื่องเสร็จที่ ๕๐๓/๒๕๔๑ เรื่อง ร่างพระราชบัญญัติภาษีบำรุงท้องที่ พ.ศ. ....

เรื่องเสร็จที่ ๕๗๖/๒๕๔๑ เรื่อง ร่างพระราชบัญญัติการรถไฟฟ้าขนส่งมวลชนแห่งประเทศไทย พ.ศ. ....

เรื่องเสร็จที่ ๗๐๑/๒๕๔๑ เรื่อง ร่างพระราชบัญญัติสัญญาเช่าอสังหาริมทรัพย์เพื่อการพาณิชย์ พ.ศ. ....

เรื่องเสร็จที่ ๗๓๐/๒๕๔๑ เรื่อง ร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ..) พ.ศ. .... (การชันสูตรพลิกศพและการไต่สวนเกี่ยวกับการตายของบุคคล)

เรื่องเสร็จที่ ๗๔๙/๒๕๔๑ เรื่อง ร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยการวินิจฉัยชี้ขาดอำนาจหน้าที่ระหว่างศาล พ.ศ. ....

เรื่องเสร็จที่ ๘๓๔/๒๕๔๑ เรื่อง ร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการสมยอมในการเสนอราคา พ.ศ. ....

เรื่องเสร็จที่ ๙๓/๒๕๔๒ เรื่อง ร่างพระราชบัญญัติสวัสดิการสังคม พ.ศ. ....

เรื่องเสร็จที่ ๓๔๙/๒๕๔๒ เรื่อง ร่างประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี เรื่อง กำหนดให้การเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ในท้องที่อำเภอบางคล้า อำเภอเมืองฉะเชิงเทรา อำเภอบ้านโพธิ์ อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา และอำเภอพานทอง จังหวัดชลบุรี เป็นกรณีที่มีความจำเป็นโดยเร่งด่วน

เรื่องเสร็จที่ ๔๙๐/๒๕๔๒ เรื่อง ร่างพระราชบัญญัติกองทุนเงินชดเชยผู้เสียหายจากอาชญากรรมและผู้ถูกดำเนินคดีอาญา พ.ศ. ....

เรื่องเสร็จที่ ๕๕๔/๒๕๔๒ บันทึก เรื่อง การวางแบบกฎหมายให้สอดคล้องกับมาตรา ๒๙ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ครั้งที่สอง)

เรื่องเสร็จที่ ๘๘๓/๒๕๔๒ เรื่อง ร่างพระราชบัญญัติเชื้อโรคและพิษจากสัตว์ (ฉบับที่ ..) พ.ศ. ....

เรื่องเสร็จที่ ๘๙๑/๒๕๔๒ เรื่อง ร่างพระราชบัญญัติการทางพิเศษแห่งประเทศไทย พ.ศ. ....

เรื่องเสร็จที่ ๒๑๔/๒๕๔๓ บันทึก เรื่อง ปัญหาข้อกฎหมายเกี่ยวกับคุณสมบัติของกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิในคณะกรรมการสิทธิบัตร

เรื่องเสร็จที่ ๒๙๐/๒๕๔๓ บันทึก เรื่อง วันเริ่มใช้บังคับพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. ๒๕๔๒

เรื่องเสร็จที่ ๔๘๔/๒๕๔๓ บันทึก เรื่อง การวางแบบกฎหมาย (เปลี่ยน “มาตรา .. ทวิ” เป็น “มาตรา ../๑”)

เรื่องเสร็จที่ ๕๗๘/๒๕๔๓ เรื่อง ร่างพระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. ....

เรื่องเสร็จที่ ๕๘๕/๒๕๔๓ บันทึก เรื่อง หารือกรณีบุคคลคนเดียวดำรงตำแหน่งกรรมการในคณะกรรมการกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษาในขณะเดียวกันสองตำแหน่ง

เรื่องเสร็จที่ ๑/๒๕๔๔ เรื่อง การกำหนดแบบกฎหมาย เรื่อง การเรียงลำดับตำแหน่งผู้เป็นกรรมการในคณะกรรมการ

เรื่องเสร็จที่ ๑๗๖/๒๕๔๕ เรื่อง ร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ ..) พ.ศ. .... (กรณีแก้ไขบทบัญญัติเรื่องการกักขังแทนค่าปรับ)

เรื่องเสร็จที่ ๑๗๗ - ๑๗๘/๒๕๔๕ เรื่อง การแก้ไขเพิ่มเติมร่างกฎหมายที่เกี่ยวกับสำนักงานตำรวจแห่งชาติ (ร่างพระราชบัญญัติยศตำรวจ พ.ศ. .... ร่างพระราชบัญญัติเครื่องแบบตำรวจ พ.ศ. .... ร่างพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. .... ร่างพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการตำรวจ พ.ศ. .... และร่างพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ ..) พ.ศ. ....)

เรื่องเสร็จที่ ๒๐๗/๒๕๔๕ เรื่อง ร่างพระราชบัญญัติสงเคราะห์ คุ้มครองสวัสดิภาพและส่งเสริมความประพฤติเด็ก พ.ศ. ....

เรื่องเสร็จที่ ๓๔๒/๒๕๔๖ เรื่อง ร่างพระราชบัญญัติการเฉลี่ยความเสียหายทั่วไป พ.ศ. ....

เรื่องเสร็จที่ ๗๔๗/๒๕๔๖ เรื่อง ร่างพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้า พ.ศ. ....

เรื่องเสร็จที่ ๘๕๒/๒๕๔๖ เรื่อง การยกเลิกประกาศของคณะปฏิวัติและคำสั่งอื่นที่มีลักษณะเดียวกัน (ร่างพระราชบัญญัติยกเลิกประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๑๖ ลงวันที่ ๙ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๑๔ พ.ศ. ....)

เรื่องเสร็จที่ ๓๗๖/๒๕๔๗ เรื่อง ร่างพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง (ฉบับที่ ..) พ.ศ. ....

เรื่องเสร็จที่ ๕๑๙/๒๕๔๗ เรื่อง ร่างพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลภาษีอากรและวิธีพิจารณาคดีภาษีอากร (ฉบับที่ ..) พ.ศ. ....

เรื่องเสร็จที่ ๗๙๕/๒๕๔๗ เรื่อง ร่างพระราชบัญญัติเวนคืนอสังหาริมทรัพย์เพื่อสร้างกิจการรถไฟฟ้า โครงการรถไฟฟ้ามหานคร สายเฉลิมรัชมงคล ในท้องที่เขตจตุจักร เขตบางซื่อ เขตห้วยขวาง เขตดินแดง เขตราชเทวี เขตวัฒนา เขตปทุมวัน เขตบางรัก เขตคลองเตย และเขตสาทร กรุงเทพมหานคร พ.ศ. ....

เรื่องเสร็จที่ ๘๐๐/๒๕๔๗ เรื่อง ร่างพระราชบัญญัติภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง พ.ศ. ....

เรื่องเสร็จที่ ๘๗๗/๒๕๔๗ บันทึกสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา เรื่อง การนับองค์ประชุมคณะกรรมการองค์การจัดการน้ำเสีย

เรื่องเสร็จที่ ๙๖๖ - ๙๖๗/๒๕๔๗ เรื่อง ร่างพระราชบัญญัติเปลี่ยนแปลงเขตอำนาจศาลจังหวัดมีนบุรี พ.ศ. .... และร่างพระราชกฤษฎีกาเปลี่ยนแปลงเขตอำนาจศาลแขวงพระนครเหนือ พ.ศ. .... (บันทึกสำนักกิจการนิติบัญญัติ ลงวันที่ ๑ ธันวาคม ๒๕๔๗ เรื่อง ผลการตรวจสอบร่างพระราชบัญญัติเปลี่ยนแปลงเขตอำนาจศาลจังหวัดมีนบุรี พ.ศ. .... และร่างพระราชกฤษฎีกาเปลี่ยนแปลงเขตอำนาจศาลแขวงพระนครเหนือ พ.ศ. ....)

เรื่องเสร็จที่ ๒๘๒/๒๕๔๘ บันทึกสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา เรื่อง การดำรงตำแหน่งประธานกรรมการและกรรมการโดยตำแหน่งในคณะกรรมการบริหารสำนักงานพัฒนาเทคโนโลยีอวกาศและภูมิสารสนเทศในขณะเดียวกัน

เรื่องเสร็จที่ ๕๔๐/๒๕๔๘ เรื่อง ร่างพระราชบัญญัติยกเลิกพระราชบัญญัติจัดการฝึกและอบรมเด็กบางจำพวก พุทธศักราช ๒๔๗๙ พ.ศ. ....

เรื่องเสร็จที่ ๖๓๒/๒๕๔๘ บันทึกสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา เรื่อง การวางแบบกฎหมาย (การแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายหลายฉบับโดยร่างพระราชบัญญัติฉบับเดียว)

เรื่องเสร็จที่ ๓๐๒/๒๕๔๙ เรื่อง ร่างพระราชบัญญัติพันธุ์พืช (ฉบับที่ ..) พ.ศ. ....

ผู้จัดทำ

ที่ปรึกษา :	นายปกรณ์ นิลประพันธ์	เลขาธิการคณะกรรมการกฤษฎีกา
	นางสาวอัญชลิตา กองอรรถ	รองเลขาธิการคณะกรรมการกฤษฎีกา
คณะผู้จัดทำ :	นายกิตติศักดิ์ จุลสำรวล	ผู้อำนวยการกองหลักนิติบัญญัติ
	นายธิวากร ยอดชาญ	ผู้อำนวยการฝ่ายนิติบัญญัติ
	นายอภิวัฒน์ คงชาตรี	ผู้อำนวยการฝ่ายวิเคราะห์การร่างกฎหมาย
	นางสาววราลัย อ่อนนุ่ม	นักกฎหมายกฤษฎีกาชำนาญการพิเศษ
	นางสาวสารีพร เกตทองสง	นักกฎหมายกฤษฎีกาชำนาญการพิเศษ
	นายสุกิจ สัมฤทธิ์ผ่อง	นักกฎหมายกฤษฎีกาชำนาญการพิเศษ
	นางสาวกมลกานต์ ศรสุวรรณ	นักกฎหมายกฤษฎีกาชำนาญการพิเศษ
	นางสาวราณี อินทศร	นักกฎหมายกฤษฎีกาชำนาญการพิเศษ
	นายวีระพงษ์ สุวรรณหล่อ	นักกฎหมายกฤษฎีกาชำนาญการพิเศษ
	นางสาวธนวรรณ เกตุชาญสิริ	นักกฎหมายกฤษฎีกาชำนาญการพิเศษ
	นางสาวจิรายุ อาจฤทธิ์	นักกฎหมายกฤษฎีกาชำนาญการพิเศษ
	นางอารีย์รัฐ ศรีอุดม	นักกฎหมายกฤษฎีกาชำนาญการพิเศษ
	นางสาวกษมา สุขนิวัฒน์ชัย	นักกฎหมายกฤษฎีกาชำนาญการพิเศษ
	นางสาวพันไมล์ ธาราสุข	นักกฎหมายกฤษฎีกาชำนาญการพิเศษ
	นายสถาพร ใสเรียน	นักกฎหมายกฤษฎีกาชำนาญการพิเศษ
	นางสาววาทินี นุชเล็ก	นักกฎหมายกฤษฎีกาชำนาญการพิเศษ
	นางสาวอัญชลี พูลเต็ม	นักกฎหมายกฤษฎีกาชำนาญการพิเศษ
	นางสาวสายทิพย์ จาละ	นักกฎหมายกฤษฎีกาชำนาญการพิเศษ
	นายพิวัฒน์ สามวัง	นักกฎหมายกฤษฎีกาปฏิบัติการ
	นางสาวธมณณัฏฐ์ พราหมณ์ดี	นักกฎหมายกฤษฎีกาปฏิบัติการ
	นางสาวพรรณพร สนธิไชย	นักกฎหมายกฤษฎีกาปฏิบัติการ

บันทึก

บันทึก

บันทึก

ISBN : 978-616-8281-01-7

ปีที่พิมพ์ : ๒๕๖๓

จำนวนพิมพ์ : ๑,๐๐๐ เล่ม

จัดพิมพ์โดย : สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

พิมพ์ที่ : บริษัท สหมิตรพริ้นติ้งแอนด์พับลิสชิ่ง จำกัด
โทรศัพท์ ๐ ๒๙๐๓ ๘๒๕๗-๙

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา
เลขที่ ๑ ถนนพระอาทิตย์ แขวงพระบรมมหาราชวัง
เขตพระนคร กรุงเทพฯ ๑๐๒๐๐
โทรศัพท์ ๐ ๒๒๒๒ ๐๒๐๖-๙
www.krisdika.go.th
www.lawreform.go.th